

NEMZETI SZAKKÉPZÉSI ÉS FELNŐTTKÉPZÉSI INTÉZET

**MÓDSZERTANI ÚTMUTATÓ A BEMENETI
KOMPETENCIÁK MÉRÉSÉHEZ**

2007

Szakmai Irányító: **Modláné Görgényi Ildikó**

Készítették:

Kertész Adrienn

Munka-és szervezet szakpszichológus, Ph.D hallgató

Kertész Erzsébet

Munka-és szervezet szakpszichológus

A mintafeladatokat készítették:

Borosán Beáta

vendéglátás-idegenforgalom

Ihos László

gépészet

Farkas Péter

faipar

Kutasi Csaba

könnyűipar

Kutor Géza

elektrotechnika-elektronika

Számadó Endréné

kereskedelem-marketing

Skoda Lászlóné

építészet

Lektorálta:

Krepelka Ágnes

Munka-és szervezet szakpszichológus

Ütőné Visi Judit

Közoktatási szakértő

KOMPETENCIÁK

BEVEZETŐ	6
A SEGÉDLET CÉLJA ÉS TARTALMA	7
A SEGÉDLET HASZNÁLATA	9
A FELADATKÉSZÍTÉS ÁLTALÁNOS MENETE	9
1. Feladatmeghatározás.....	9
2. A feladat paraméterezése	9
3. Értékelési szempontok kialakítása	10
4. Az értékelés meghatározásának módja	10
5. A feladat kipróbálása	11
MÉRTANI, SZÁMTANI ISMERETEK ALKALMAZÁSA	12
A HIBÁS EREDMÉNYT FELISMERI	12
FELISMERI A SÍK- ÉS TÉRBELI ALAKZATOKAT	15
FORMÁKAT MEGKÜLÖNBÖZTET	18
ALKALMAZZA A KEREKÍTÉS SZABÁLYAIT	21
AZ EREDMÉNY NAGYSÁGRENDJÉT MEGBECSÜLI	24
MÉRTANI ALAPISMERETEKKEL RENDELKEZIK	27
HASZNÁLJA A NÉGY SZÁMTANI ALAPM VELETET	30
SZÁZALÉKOT SZÁMÍT	33
HOSSZÚSÁGOT BECSÜL.....	36
HOSSZÚSÁGOT MÉR	39
MENNYISÉGEKET BECSÜL (TÖMEGET, NYERSANYAGOKAT)	42
MENNYISÉGEKET MÉR (TÖMEGET, NYERSANYAGOKAT).....	45
SZÁZAS SZÁMKÖRBEN FEJBEN SZÁMOL	48
MÉRTÉKEGYSÉGEKET ÁTVÁLT	51
RTARTALMAT BECSÜL	54
RTARTALMAT MÉR.....	57
ADOTTSÁGOK (ÉRZÉKELÉS, MOZGÁSKOORDINÁCIÓ, ÁLLÓKÉPESSÉG)..	60
SZAGLÁSSAL ÉRZÉKEL.....	60
SZÍNEKET MEGKÜLÖNBÖZTET	63
SZÍNÉRZÉKÉT HASZNÁLJA	67
TAPINTÁSSAL ÉRZÉKEL	70
ÍZEKET MEGKÜLÖNBÖZTET	73
KÉPES ÁLLNI A GYAKORLAT VÉGÉIG.....	76
MOZGÁSA KOORDINÁLT	79
ALAPVET RAJZESZKÖZÖKET HASZNÁL	82
NYÍR, VÁG, DARABOL, APRÍT	87

HASZNÁLJA A SZÁMOLÓGÉPET	90
SZÍNJELZÉSEKET ÉRTELMEZ.....	93
SZÖVEGES, RAJZOS, KÉPES VÁZLATOT ÉRTELMEZ.....	96
BIZTOS KÉZZEL RAJZOL EGYENES VONALAT.....	99
BIZTOS KÉZZEL RAJZOL ÍVELT VONALAT	102
RAJZOS, KÉPES VÁZLATOT MÁSOL	105
EGYSZER VÁZLATRAJZOT KÉSZÍT	108
SZÓBELI KOMMUNIKÁCIÓ	112
TISZTÁN, ÉRTHET EN BESZÉL /ARTIKULÁLVA BESZÉL	112
MEGÉRTI MÁSOK KOMMUNIKÁCIÓJÁT / MEGÉRTI A MÁSIK KÖZLÉSÉT	120
MEGFOGALMAZZA VÁLASZÁT, VÉLEMÉNYÉT, TAPASZTALATAIT	126
ER SZAKMENTESEN KOMMUNIKÁL.....	133
SZÖVEGH EN OLVAS.....	147
TAGOLTAN, ÉRTHET EN OLVAS	152
MEGÉRTI A KAPOTT INFORMÁCIÓT	157
VISSZAADJA AZ OLVASOTTAKAT(SZÓBAN, ÍRÁSBAN, SZEREPJÁTÉKBAN).....	162
KÉRDÉSEKET TESZ FEL / HATÉKONY KÉRDEZÉS KÉSZSÉGE	168
MONDATOKAT ALKOT.....	174
TUDATOSAN ALKALMAZZA A METAKOMMUNIKÁCIÓS ESZKÖZÖKET	180
SEGÍTSÉGET KÉR.....	188
FIGYELEMBE VESZI MÁSOK VÉLEMÉNYÉT.....	192
MEGÉRTI AZ OLVASOTTAKAT (SZÖVEGÉRTÉS)	197
ÍRÁSBELI KOMMUNIKÁCIÓ	201
OLVASHATÓAN ÍR	201
SZÖVEGET PONTOSAN LEÍR.....	205
RÖVID SZÖVEGET ALKOT (SZÖVEGALKOTÁS ÍRÁSBAN ÉS SZÓBAN)	208
ÍRÁSBAN MEGFOGALMAZZA VÉLEMÉNYÉT.....	213
ÖNÁLLÓAN FELDOLGOZZA A SZÖVEGET	219
EGYSZER SZÖVEGES VÁZLATOT KÉSZÍT	227
MENTÁLIS KOMPETENCIÁK.....	234
FELISMERI AZ ALAPVET ÖSSZEFÜGGÉSEKET (LOGIKUS GONDOLKODÁS)	234
ÉLELMISZER ALAPANYAGOKAT FELISMER.....	243
KIEMELI A LÉNYEGET (SZÓBAN ÉS ÍRÁSBAN).....	248
KITARTÓAN FIGYEL	255
MEGJELENÉS, VISELKEDÉSKULTÚRA, KÖRNYEZET	264
ÁPOLTAN JELENIK MEG.....	264
BETARTJA AZ ALAPVET VISELKEDÉSI NORMÁKAT.....	267
MUNKAKÖRNYEZETÉT RENDBEN TARTJA.....	271
MUNKAKÖRNYEZETÉT TISZTÁN TARTJA.....	275
MINTAFELADATOK GYŰJTEMÉNYE MELLÉKLET	280

GÉPÉSZET SZAKMACSOPORT	281
FAIPAR SZAKMACSOPORT	308
ELEKTROTECHNIKA-ELEKTRONIKA SZAKMACSOPORT	327
ÉPÍTÉSZET SZAKMACSOPORT	348
KÖNNYŰIPAR SZAKMACSOPORT	370
KERESKEDELEM-MARKETING, ÜZLETI ADMINISZTRÁCIÓ SZAKMACSOPORT	417
VENDÉGLÁTÁS-IDEGENFORGALOM SZAKMACSOPORT	451

Bevezető

A bemeneti kompetenciamérés módszereinek és eszközeinek fejlesztése a Szakiskolai Fejlesztési Program keretében 2006-ban az „F” mérés-értékelés projekt keretein belül indult el. A választott kompetenciaterületek a következők voltak:

- kommunikáció,
- szociális kompetenciák,
- problémamegoldás,
- szabálykövetés.

A HEFOP 3.2.1. „A szakképzés tartalmi, módszertani és szerkezeti fejlesztése” projekt keretein belül létrejött az új, kompetenciaelvű, moduláris szerkezetű Országos Képzési Jegyzék. Az újonnan kiadott szakmai- és vizsgakövetelmények szakmacsoportok szerint tartalmazzák a bemeneti kompetenciák felsorolását a 3-as szintű szakképesítésekhez. Ebben az útmutatóban 61 bemeneti kompetencia értelmezése és leírása található a mérés értékeléshez szükséges feladatkészítés algoritmusával együtt.

Napjainkban egyre nagyobb jelentőséggel bír az informális tudás és annak felmérése, azoknak az embereknek a szakképzésbe történő bevonása, akik nem rendelkeznek ugyan befejezett iskolai végzettséggel, de munkavégzés révén és egyéb úton megszerzett tudásuk és tapasztalataik alapján képesek lennének valamely szakképesítés elsajátítására. A munkaerőpiacról is kiszorulnak, mivel a munkáltatók nem foglalkoztatják őket befejezett iskolai végzettség nélkül, holott el tudják látni az adott feladatot. Magyarországon a felnőtt lakosság körében igen magas azoknak a száma, akik nem rendelkeznek befejezett általános iskolai végzettséggel, ezért a szakképzésből is kiszorulnak.

Az egyén iskolában tanult tudása egy idő után átrendeződik, tartalma átalakul, az ismeretjellegű tudás és elméleti alapú tanulási folyamat mellett teret nyer a szűkebb területet célzó, konvertálható és tapasztalati alapú tudás, a felgyorsult technológiai fejlődés és gazdasági változások miatt egyre többen és többször váltanak munkahelyet, tanulnak új szakmát. Így a tankötelezettségi kor betöltése után a formális tanulás jelentősége is megváltozik, a munkakompetenciák szempontjából visszaszorul. Elsődlegessé válik a társadalmi érdek, hogy minden munkahelyen minél több felkészült szakember dolgozzon, és ennek feltételeként minél többen tudjanak a feladatra irányuló szakmai képzésbe bekapcsolódni. A közelmúlt jogszabályi változásai tették lehetővé, hogy formális iskolai végzettség hiányában a szakképesítések egy része megszerezhetővé válhasson.

Vannak azonban olyan tudáselemek, amelyek hiányában egy behatárolt szakképzési folyamat nem lehet eredményes. Ezek felmérése a képzést szervezők feladata, hiszen az ő felelősségük a képzés eredményessége is.

A felmérési eszközök, feladatok elkészítéséhez, a jelöltek tevékenységének, teljesítményének megítéléséhez nyújt módszertani segítséget ez a útmutató.

A SEGÉDLET CÉLJA ÉS TARTALMA

A segédlet célja szempontokat, ötleteket és módszereket nyújtani a szakképzések bemeneti kompetenciáinak méréséhez és értékeléséhez. Ezt egyrészt az egyes kompetenciák és az azokat mérő feladatok készítéséhez szükséges algoritmusok ismertetésével, másrészt kompetenciánkénti, illetve szakmacsoportonkénti mintafeladatok bemutatásával valósítja meg. A segédletnek azonban nem célja a szakképzéseknél egy az egyben felhasználható feladatok és megoldások nyújtása, éppen ezért a jelen módszertani útmutató ilyen feladatokat nem tartalmaz.

A segédlet tartalma

A segédlet a bemeneti kompetenciákat hét fő csoportban tárgyalja.

Az egyes kompetenciák tárgyalása bizonyos kompetenciáknál a kompetencia általános vagy részletes leírásával kezdődik. A leírás célja, hogy tisztázza, részleteiben bemutassa a kompetencia tartalmát. Ezért ilyen leírást a kevésbé egyértelmű és/vagy összetett kompetenciák esetében tartalmaz a segédlet, az egyértelmű kompetenciák esetében nem.

Minden egyes kompetencia esetében olvashatók a *kompetencia meglétének, megjelenésének feltételei*. Ebben a részben biológiai, környezeti, ismereti, tapasztalati, képesség- és készségbeli tényezők kerülnek bemutatásra, amelyek meghatározzák vagy befolyásolják a kompetencia meglétét, illetve megjelenését egy-egy személy (jelölt) esetében. E tényezők ismerete hasznos lehet egyrészt a kompetenciát mérő feladatok kialakításához, paraméterezéséhez, másrészt a feladatot végrehajtó jelölt teljesítményében mutatkozó hibák és hiányosságok okainak azonosításához. Ezekon kívül – bár jelen segédletnek nem ez a célja – a kompetenciát befolyásoló tényezők ismerete felhasználható a képzés során is, a kompetenciát fejlesztő feladatok és körülmények kialakítására.

A kompetenciák bemutatásának része a *kompetencia kapcsolata más kompetenciákkal*. Ebben a részben az egyéb kompetenciák közül azok kerültek felsorolásra, amelyek szorosan összefüggnek a tárgyalt kompetenciával. Az összefüggés lehet ok-okozati kapcsolat, előfeltétel vagy együttjárás. A kapcsolódó kompetenciák elsősorban a bemeneti kompetenciák köréből kerülnek ki, egyes kompetenciák esetében azonban ezeken kívüli kompetenciák is fel vannak sorolva, mivel a kapcsolódó kompetenciák köre így teljes. A kapcsolódó kompetenciák ismerete a komplex, több kompetenciát mérő feladatok kialakításához lehet hasznos támpont. Emellett a kapcsolódó

kompetenciák – elsősorban azok, amelyek előfeltételei a vizsgált kompetenciának – nem is hagyhatók figyelmen kívül a hibák és hiányosságok okainak keresésénél.

*A feladatkészítés algoritmus*a fejezet olyan általános módszert ír le minden kompetencia esetében, amely a konkrét (szakmai) tartalomtól függetlenül a kompetencia méréséhez szükséges feladatok előállításának legfontosabb szempontjait, elemeit tartalmazza. Egyfajta sémának tekinthető, amelyet részben vagy egészben követve biztosítható a feladatok megfelelő körültekintéssel és alaposággal történő létrehozása.

A feladatok kialakításához minden kompetenciánál szorosan kapcsolódik *A kompetencia mérésének és értékelésének szempontjai* fejezet, amely a kompetencia megnyilvánulásának (vagy éppen meg nem nyilvánulásának) formáit sorolja fel. Ez a kompetenciák leírásának egyik legfontosabb része, hiszen többnyire nem magát a kompetenciát, hanem annak valamilyen formában megfigyelhető, tapasztalható megnyilvánulásait tudjuk mérni, és ezekből következtethetünk a kompetencia meglétére vagy (részleges) hiányára. Olyan kompetenciáknál, ahol ez általánosságban megragadható, a hibalehetőségek típusai is fel vannak sorolva. Minden kompetencia esetében táblázatos formában látható az a négyfokú értékelő skála, amely általános megfogalmazásban írja le az adott kompetencia különböző mértékű birtoklásának megnyilvánulási formáit.

A mintafeladatok olyan feladatokat és feladat-ötleteket jelenítenek meg, amelyek az adott kompetencia előhívását, megfigyelését és értékelését teszik lehetővé. A mintafeladatok általános iskolai végzettségnek megfelelő háttértudással, konkrét szakmai ismeretek nélkül megoldhatóak azok számára, akik az adott kompetenciát birtokolják.

A segédlet második részében található *szakmacsoport-mintafeladatok* fejezet komplex módon, egyszerre több kompetencia mérését mutatja be. Ezek a mintafeladatok tartalmukban többnyire illeszkednek ahhoz a szakmához, amelynek bemeneti kompetenciáit mérik. Az egyes feladatok után található értékelő lapok tartalmazzák a vizsgált kompetenciák értékelési szintjeit, a feladatnak megfelelő megnyilvánulási formákat megjelenítve.

A SEGÉDLET HASZNÁLATA

Mielőtt a segédlet kompetenciáit megnézné, gondolja végig és írja össze, hogy a szakképzésre jelentkező személynek milyen kompetenciákra van szüksége ahhoz, hogy a képzésben végig részt tudjon venni, le tudjon vizsgázni, és majd a munkája során is sikeresen megállja a helyét.

Ezt követően tekintse meg, hogy milyen bemeneti kompetenciák tartoznak a megfelelő szakmacsoporthoz (1. számú melléklet). Ez alapján megkeresheti az ön által leírt kompetenciák megfelelőjét, esetleg további kompetenciákkal bővítheti a listáját.

Lehetnek olyan kompetenciák a listáján, amelyek nem szerepelnek az adott szakmacsoport kompetenciái között – esetleg még a segédletben sem. Ettől függetlenül ezeknek a kompetenciáknak a mérésére is készítsen feladatokat!

A feladatkészítés általános menete

1. Feladatmeghatározás

Gondoljon ki olyan feladatot, amely alkalmas a szakképzésre jelentkező személyek kompetenciáinak megfigyeléséhez. A feladat meghatározásánál kiindulhat a valós szakmai élethelyzetekből, illetve ötleteket gyűjthet a segédlet mintafadataiból. Lehetőleg olyan feladatot alkosson, amely több kompetencia megfigyelését és értékelését is lehetővé teszi. Ebben segít a kiválasztott kompetenciáknál megjelenő az „*A kompetencia kapcsolata más kompetenciákkal*” című fejezet.

Ügyeljen arra, hogy a feladat elvégzése ne igényeljen speciális szakmai ismereteket, tapasztalatokat – amelyeket esetleg éppen a szakképzés fog nyújtani a sikeresen felvételizőknek. A feladat körülményeinek, részleteinek kialakításához hasznos lehet az „*A kompetencia meglétének, megjelenésének feltételei*” fejezet tanulmányozása.

2. A feladat paraméterezése

Határozza meg a feladat minden olyan feltételét és körülményét, amelyek a feladat elvégzése és értékelése szempontjából lényegesek. Ebben segítségére lehetnek a segédletben a vizsgálni kívánt kompetenciáknál található „*A feladatkészítés algoritmusa*” fejezet.

A paraméterezés általában az alábbiakat jelenti:

- Határozza meg, milyen formában kell a jelöltnek elvégezni a feladatot (pl. szóban, írásban, gyakorlatban, egyénileg, párban, csoportosan, stb.).

- Írja össze, milyen eszköz- és helyigénye van a feladatnak.
- Döntse el, hogy mennyi idő alatt kell teljesíteni a feladatot. Az is lehetséges, hogy nem ad meg időkeretet, így arról kaphatnak a vizsgáztatók információt, hogy mennyi idő alatt teljesíti a jelölt a feladatot.
- Fogalmazza meg pontosan az instrukciót / instrukciókat.

3. Értékelési szempontok kialakítása

Gondolja végig – eddigi tapasztalatai alapján vagy előzetesen elképzelve –, hogy milyen megoldások, hibák, viselkedési megnyilvánulások fordulhatnak elő egy ilyen feladat elvégzésénél. Ennek megfelelően határozza meg az értékelési szempontokat (pl. feladat elvégzésének időtartama, helyes válaszok száma, hibák száma, hibák típusa, szükséges kompetenciák, stb.). Ha a feladat elvégzéséhez olyan kompetenciára is szükség van, amit nem akar vizsgálni, akkor alakítsa át úgy a feladatot, hogy ezt a kompetenciát kiküszöbölje.

Alakítsa ki az értékelési szempontok kiváló, megfelelő, fejlesztendő, nem megfelelő kategóriáit. Ehhez először értékelési szempontonként határozza meg, mely(ek) a legjobb megoldás(ok), az adekvát válasz(ok), a megfelelő viselkedési megnyilvánulás(ok) a feladat(ok) elvégzése során. Ez(ek) kerül(nek) a kiváló, illetve kisebb hibák, eltérés esetén a megfelelő kategóriákba. Majd gyűjtse össze a nagyobb hibákat, eltéréseket, és ezek mértékétől és/vagy számától függően rendelje őket a fejlesztendő és a nem megfelelő kategóriákba. Az értékelési szempontok és kategóriák kialakításához alapul szolgálhatnak a segédlet megfelelő kompetenciáinál látható, „A kompetencia mérésének és értékelésének szempontjai” fejezet.

4. Az értékelés meghatározásának módja

Az értékelési kategóriák alapján alakítson ki pontrendszert a jelöltek teljesítményének értékelésére. Pl.:

- a kiváló kategóriába tartozó szempontok: 3 pont,
- a megfelelő kategóriába tartozó szempontok: 2 pont,
- a fejlesztendő kategóriába tartozó szempontok: 1 pont,
- a nem megfelelő kategóriába tartozó szempontok: 0 pont.

A feladat végeredménye összeállhat az értékelési szempontokra adott pontok összegéből vagy az értékelési szempontokra adott átlagok összegéből.

A pontértékek megfigyelési szempontként eltérőek lehetnek. Ha szükségesnek látja, határozza meg az értékelési szempontok fontossági sorrendjét. A szempontok relatív fontosságát súlyszámokkal is kifejezheti. Ebben az esetben ügyeljen arra, hogy a súlyok értéke ne legyen indokolatlanul távol egymástól, mert akkor egy-egy nagyobb súlyú szempont határozza meg a végeredményt. (Ebben az esetben a többi szempontot szinte felesleges figyelni.) Optimális - kellően differenciált, mégsem szélsőséges – eredményt kapunk, ha súlyszámoknak 1 és 2 közötti tizedes- vagy egész számokat választunk.

Alakítsa ki az értékelő lapokat és a megfigyelési, értékelési szempontok jelölésének, rögzítésének könnyen megvalósítható módszerét. Ez segítheti a vizsgáztatók munkáját.

5. A feladat kipróbálása

Még a felvételi vizsgák előtt tesztelje az elkészített feladatot. A tesztelést lehetőleg olyan személyekkel végezze (pl. a szakképzésben rövid ideje részt vevő tanulókkal), akik végzettségükben, képességeikben hasonlóak lehetnek a leendő felvételizőkhöz.

A feladatok előzetes kipróbálása két okból is lényeges:

- A leendő vizsgáztatók begyakorolhatják az értékelési szempontok megfigyelését, értelmezését, kódolását, így nem az első 5-10 felvételizőnél „jönnek bele” az értékelésbe.
- A feladatok elvégzése során jelentkezhetnek olyan megoldások, hibák, megnyilvánulások, amelyek szükségessé teszik a feladat vagy az értékelési szempontok újragondolását, átalakítását.

Amennyiben szükséges, a próba tapasztalatai alapján módosítsa, egészítse ki a feladatot, az értékelési szempontokat és az értékelő pontrendszert.

MÉRTANI, SZÁMTANI ISMERETEK ALKALMAZÁSA

A HIBÁS EREDMÉNYT FELISMERI

A kompetencia meglétének, megjelenítésének feltételei:

- A kompetencia a hibafelismerés képességét a számokkal, matematikai fogalmakkal kapcsolatos témakörben vizsgálja. A tárgykör meghatározása azért lényeges, mert a hibafelismerés képessége feltételezi az adott témakörben való jártasságot, előzetes tapasztalatokat.
- A kompetencia magában foglalhatja a hibás eredmény felismerésén túl a hiba kijavítására való képességet is. Ehhez a megfelelő matematikai fogalmak, műveletek ismerete szükséges.
- A hibakeresés folyamatában a figyelemnek, a pontosságra, precizításra törekvésnek fontos szerepe lehet. Ezek személyiségfüggő tényezők lehetnek, de szintjük a fejlesztés során növelhető.
- A kompetencia megjelenítése szempontjából fontos, hogy elkülönítsük azokat a helyzeteket, melyekben a jelölt tisztában van azzal, hogy a hibás eredményt kell azonosítani, azoktól a helyzetektől, melyekben a hiba kiszűrése önállóan, instrukciótól függetlenül történik.
- A hibák kiszűrése kapcsolódhat egyéni teljesítményjellemzőkhöz is: előfordul, hogy valaki többször is átnézi, ellenőrzi munkáját, míg mások kevesebb energiát fordítanak erre a műveletre. Mindez a motiváltsággal, a tevékenység szubjektív fontosságával is összefügghet.
- A gyakorlottság szerepet játszik a kompetencia megjelenítésének szintjében: aki gyakran dolgozik számokkal, valószínűleg gyorsabban, könnyebben megtalálja a hibákat a számolással, méréssel összefüggő feladatokban.
- A kompetenciához a matematikai alpműveletek (összeadás, kivonás, szorzás, osztás) szabályainak ismerete és alkalmazásának képessége szükséges. A feladat jellegétől függően egyéb műveletek, fogalmak ismerete is fontos lehet a teljesítmény szempontjából.
- A számokkal kapcsolatos mentális tevékenység, az analitikus és logikai műveletek végzése a bal agyfélteke működéséhez kapcsolódik, így ennek sérülése zavarokat okozhat a kompetencia megjelenítésében.
- A hibakeresésben mutatott teljesítmény függhet a hiba jellegétől is (pl. egy számítási hibát könnyebben észreveszünk, ha a téves végeredmény számottevő eltérést mutat a helyes megoldástól).

A kompetencia kapcsolata más kompetenciákkal

- Használja a számológépet
- Alkalmazza a kerekítés szabályait
- Alkalmazza a négy számtani alpműveletet
- Az eredmény nagyságrendjét megbecsüli
- Százás számkörben fejben végez számtani műveleteket
- Mértékegységeket átvált
- Méréshez képes úrtartalom, mennyiség, méret becslésére

A feladatkészítés algoritmus

1. Határozzuk meg, hogy a hibafelismerés képességét milyen módszerrel kívánjuk vizsgálni. Érdemes többféle megközelítést alkalmazni. Néhány lehetőség:
 - számtani példák ellenőrzése,
 - mérési eredmények ellenőrzése,
 - gyakorlati helyzetek vizsgálata hibafelismerés szempontjából.
2. Határozzuk meg a feladatok nehézségi/összetettségi fokát (pl. tört vagy egész számokat alkalmazzunk a feladatsorban).
3. Döntünk arról, hogy közöljük-e a feladat végrehajtása előtt a jelölttel, hogy az adott feladatban hány hibát kell megtalálnia. Többletinformációhoz juthatunk azáltal, ha nem minden feladat esetén közöljük a hibaszámot. Az alaposágra törekvést mutatja, ha ebben az esetben is minden hibás eredményt felismer a vizsgázó.
4. Készítsük el a teljesítmény ellenőrzésére szolgáló kritérium-rendszert (pl. hány felismert hibáig fogadható el a teljesítmény).
5. A tévesztés (=hiba fel nem ismerése) a különböző nehézségű és jellegű feladatok esetében eltérő súlyú lehet. Rangsoroljuk a feladatokat nehézség szerint, és állapítsuk meg a teljesítmény minimálisan elvárható szintjét.
6. Határozzuk meg feladatonként a hibák keresésére szánt időt.

A kompetencia mérésének és értékelésének szempontjai

- Felismert/fel nem ismert hibák száma feladatonként
- A hiba fel nem ismerése milyen feladattípus (számolás, mérés stb.) esetében gyakoribb
- Befolyásolja-e a teljesítményt, ha előre közöljük / nem közöljük a hibás eredmények számát
- Hibák típusa:
 - Dekoncentrált, figyelmetlen feladatvégzés.
 - Mértani ismeretek hiányából adódó hibák.

Értékelés:

Kiváló	Elfogadható	Fejlesztendő	Nem megfelelő
A hibás eredményt minden feladattípusban felismeri, és képes javítani.	A hibás eredményt a feladatok nagyobb részében felismeri, és képes javítani.	A hibás eredményeket a feladatok kb. felében nem veszi észre, de segítséggel megtalálja azokat.	A hibás eredményeket nem tudja azonosítani, mert hiányoznak az ellenőrzés műveletéhez kapcsolódó matematikai ismeretek.

MINTAFELADATOK

1. Hibafelismerés írásbeli feladatsorban

Matematikapéldákból álló írásbeli feladatsort adunk át a jelöltnek. A példák a megoldást is tartalmazzák. A feladatok, döntésünktől függően, tartalmazhatják a négy alapművelet mindegyikét, de ha többféle művelet ismeretét szeretnénk vizsgálni, bővíthetjük a kört (négyzetre emelés, gyökvonás, műveletek tört számokkal, stb.).

Döntsük el, hogy megadjuk-e a feladatban szereplő hibás végeredmények számát, vagy a jelöltnek magának kell rájönnie, hogy hány eredmény nem felel meg a valóságnak.

Összeköthetjük a hibafelismerés mérését a becslés vagy a számolási készség megfigyelésével. Esetleg egymásra épülő feladatsort alkalmazhatunk: először keresse meg a hibás eredményt, azután becslje meg a végeredményt, majd végezze el a pontos számítást.

2. Hibafelismerés méréssel összefüggő feladatokban

Bármilyen mérési tevékenységet használhatunk hibakeresési feladathoz. Pl. egy eszköz műszaki rajzát mutatjuk be a jelöltnek méretezéssel, és közöljük vele, hogy a méretek némelyike hibás. Meg kell találnia a valóságnak nem megfelelő méreteket (ebben az esetben a hosszúság-értékeket).

Hogy könnyítsük a feladatot, jelölhetünk a rajzon egy vagy több hiteles méretet.

3. Hibafelismerés és -javítás gyakorlati helyzetekben

A feladatban, a szakmai orientáció függvényében, sokféle (nem csak számolással kapcsolatos) helyzetet alkalmazhatunk. Ezekkel a gyakorlati feladatokkal egyéb kompetenciák vizsgálata is összekapcsolható.

Néhány példa:

- Tárgyak valamilyen szempont szerinti csoportosítása (pl. anyaguk szerint), melyben néhány tárgy nem a megfelelő csoportba került, és a jelöltnek kell újraalkotnia a csoportokat. Az instrukcióban a csoportosítási szempontot közölni kell.
- Tárgyakat rakunk a jelölt elé, és közöljük, hogy tömegük alapján vannak (növekvő vagy csökkenő) sorba rendezve, de néhány tárgy nem a megfelelő helyen áll. Feladata, hogy a helyes rangsort létrehozza.
- Vásárlási összesítést adunk át a jelöltnek. Külön papíron átadjuk neki az egyes termékek árlistáját. A vásárlási lista azt mutatja, hogy hány db-ot vásároltunk az adott termékből, és mennyit fizettünk érte. Összevetve az árlistát az összesítővel, meg kell állapítania, hogy mely termékeknél nem felelnek meg az összegek.

Ezek a feladatok nemcsak a hibás eredmény felismerését, hanem a hiba kijavításának képességét is vizsgálják.

FELISMERI A SÍK- ÉS TÉRBELI ALAKZATOKAT

A kompetencia meglétének, megjelenítésének feltételei

- A kompetencia a sík- és térbeli idomok felismerésének és megkülönböztetésének képességén alapul. Az általános iskolai matematika/geometria oktatása során ismerkednek meg a tanulók a síkidomokkal, téridomokkal és azok tulajdonságaival.
- A sík- és térbeli idomok vizuális felismerése, megkülönböztetésének képessége mellett azok megnevezése is lényeges a kompetencia megjelenítése szempontjából.
- A sík- és térbeli alakzatok megkülönböztetésének képességéhez a geometriai fogalmak ismeretén túl a vizuális rendszer: a szem, a kapcsolódó idegpályák és a látókéreg megfelelő működése szolgáltat alapot. Ezen területek betegsége, sérülése akadályozhatja a kompetencia megjelenítését.
- A kompetencia megjelenítésének feltétele, hogy a jelölt a sík- és térbeli formákat, akár két dimenzióban ábrázolva is, meg tudja különböztetni egymástól. A két-, illetve három dimenzióban megjelenő vizuális ingerek elkülönítéséhez a térlátás megfelelő működése szükséges.
- A térlátás a két szem által létrehozott retinális képek kismértékű eltéréséből adódik (ennek alapja, hogy két szemünk bizonyos távolságra esik egymástól).
- A tanulás, a tapasztalat befolyásolja a vizuális ingerek értelmezését, így a gyakorlás szerepe nem elhanyagolható.
- A mélység észlelésére számos tényező hatással van: színek, árnyékolás, horizontképzés, tárgyak egymáshoz viszonyított nagysága, perspektivikus irányvonalak, stb. Ezeket az információkat alkalmazhatjuk oly módon, hogy megtévesztők legyenek: így jönnek létre az úgynevezett vizuális illúziók (ekkor a látvány az idegrendszer számára ellentmondó jeleket indukál).

A kompetencia kapcsolata más kompetenciákkal

- Mértani alapismeretekkel rendelkezik
- Formákat megkülönböztet
- Szöveges, rajzos, képes vázlatot értelmez
- Rajzos, képes vázlatot másol
- Egyszerű vázlatrajzot készít

A feladatkészítés algoritmusa:

1. Határozzuk meg azon alakzatok körét, melyet a jelöltnek a feladatokban fel kell ismernie, meg kell különböztetnie egymástól. A kompetenciához kapcsolódó geometriai ismereteket több nehézségi fokozaton vizsgálhatjuk: az egyszerű sík- és térbeli alakzatokon túl (kör, téglalap, négyzet/ gömb, téglatest, henger, stb.) a bonyolultabb formák vizsgálatára is kiterjedhetünk.
2. Döntsük el, hogy az alakzatok megkülönböztetését azok felismerésével vagy azok létrehozásával vizsgáljuk-e. Előbbi esetben a vizuális inger (rajz, ábra) adott, míg a második esetben a jelöltnek kell azt az instrukció alapján megalkotnia (pl. lerajzolni, papírból kivágni/hajtogatni, stb.). Érdemes mindkét megközelítést alkalmazni, hogy az alakzatok megkülönböztetésének képességét a felismerés és a létrehozás oldaláról is vizsgáljuk.
3. Válasszuk ki a feladatban alkalmazott vizuális ingereket (képeket, rajzokat, esetleg egyéb mértani idomokat, stb.).

4. Döntsünk arról, hogy az alakzatok megkülönböztetése alatt azok pontos megnevezését értjük-e (pl. trapéz, hasáb, stb.), vagy az általános megnevezés (négyyszög, téglatest) már elfogadható válasznak számít.
5. A feladatok nehézségi fokához igazodva állapítsuk meg minden esetben a teljesítmény elvárt/elfogadható szintjét.
6. Azok a feladatok, melyekben a jelölt maga hozza létre a formákat, összekapcsolhatók a rajz- és eszközhasználatra vonatkozó egyéb kompetenciák vizsgálatával.

A kompetencia mérésének és értékelésének szempontjai

- Feladatonként és összességében is értékelhető a „helyes” / ”helytelen” megoldások (alakzat-felismerések) aránya.
- Értékelhető a formák megnevezésében nyújtott teljesítmény (általános vagy konkrét válaszok: például négyyszög vagy rombusz; téglatest vagy hasáb, stb.).
- Összevethető, hogy formák felismerése illetve megalkotása esetén azonos színvonalú-e a teljesítmény.
- Megfigyelhető, hogy a sík- vagy a térbeli formák kategorizálása okoz-e nagyobb nehézséget.
- Megfigyelhető a hiba típusa:
 - A kétdimenziós ábrázolás (háromdimenziós alakzatoknál) csökkenti a teljesítményt.
 - Nincs tisztában az alakzatok megkülönböztető jegyeivel.
 - Nincs tisztában a sík- és térbeli alakzatok közötti alapvető különbséggel.
 - Nincs tisztában az alakzatok elnevezésével.

Értékelés:

Kiváló	Elfogadható	Fejlesztendő	Nem megfelelő
Az alakzatokat minden esetben helyesen ismeri fel, megnevezésükkel tisztában van. Nem téveszti össze a sík- és térbeli idomokat.	Az alakzatok túlnyomó többségéről felismeri, hogy sík- vagy térbeli idom. Hibák csak nehezebb feladatoknál fordulnak elő.	Több téves válasz is előfordul, de a hibák geometriai ismeretek hiányával vagy figyelmetlenséggel hozhatók összefüggésbe, nem a térlátás zavarával.	A térlátás képességének zavara miatt ad helytelen válaszokat.

MINTAFELADATOK

1. Alakzatok csoportosítása

A jelöltnek kártyákat adunk át, melyek geometriai alakzatokat ábrázolnak. Egy kártyán egy alakzat látható, mely lehet sík- vagy térbeli idom. Feladata, hogy két csoportba rendezze a kártyákat, aszerint, hogy sík- vagy térbeli alakzatot ábrázolnak.

A feladat bővíthető azzal, hogy meg is kell neveznie az alakzatokat.

2. Alakzatok létrehozása

A jelöltnek kell különböző eszközök segítségével meghatározott alakzatokat létrehoznia. Vegyesen alkalmazhatunk sík- és térbeli formákat. Többféle eszközt bocsátunk a rendelkezésére, de nem szabályozzuk, hogy melyik alakzathoz milyen eszközt használjon. (Kevésbé időigényes változat, ha arra kérjük a jelöltet, mondja el, milyen eszközzel, hogyan készítené el a megadott alakzatot.)

Javasolt eszközök: ceruza, papír, olló, ragasztó, gyurma.

Néhány javasolt alakzat: négyzet, kocka, gömb, téglatest, téglalap, hasáb, henger, háromszög, gúla, stb.

A feladat bonyolultsága a formák körének bővítésével növelhető.

A feladat plusz információt nyújt a kreativitásról, problémamegoldó készségről, illetve az eszközhasználat szintjéről is.

3. Alakzatok megkülönböztetése rajzokon, képeken

Két-, illetve háromdimenziós ábrázolással készült rajzokat, képeket adunk át a jelöltnek. A képeken látott alakzatokat kell megneveznie (jól használhatók erre a célra pl. épületek két- illetve háromdimenziós képei).

Kétdimenziós ábrázolás esetén figyeljünk arra, hogy az instrukcióban hangsúlyozzuk: ne az ábrázolt dolog/tárgy tényleges alakzatait említse, hanem azt az alakzatot, melyet az ábrázolás során használt a kép készítője. (Pl. egy ház kétdimenziós rajzánál ne kockát, hanem négyszöget nevezzen meg – vagyis azt, amit a rajzon lát.)

Ez a feladat azt a szempontot is vizsgálja, hogy el tud-e vonatkoztatni a jelölt az ábrázolt dolog jelentésétől, és a formai jegyek alapján oldja-e meg a feladatot.

FORMÁKAT MEGKÜLÖNBÖZTET

A kompetencia meglétének, megjelenítésének feltételei

- A kompetencia a síkidomok felismerésének és megkülönböztetésének képességén alapul. Az általános iskolai matematika/geometria oktatása során ismerkednek meg a tanulók a síkidomokkal, azok tulajdonságaival.
- A síkidomok vizuális felismerése, megkülönböztetésének képessége mellett azok megnevezése is lényeges a kompetencia megjelenítése szempontjából.
- A síkidomokkal kapcsolatos geometriai ismereteket több nehézségi fokozaton vizsgálhatjuk: az egyszerű síkidomokon túl (kör, téglalap, négyzet, stb.) a bonyolultabb formák (szabályos/szabálytalan sokszögek) vizsgálatára is kitérhetünk.
- A kompetencia megjelenítésének feltétele, hogy a jelölt a sík- és térbeli formákat meg tudja különböztetni egymástól. A két-, illetve három dimenzióban ábrázolt vizuális ingerek elkülönítéséhez a térlátás megfelelő működése szükséges.
- A két- és három dimenzióban ábrázolt alakzatok elkülönítésének képességét a „Felismeri a sík- és térbeli alakzatokat” kompetenciánál ismertetjük.
- A formák megkülönböztetésének képességéhez a geometriai fogalmak ismeretén túl a vizuális rendszer: a szem, a kapcsolódó idegpályák és a látókéreg megfelelő működése szolgálat alapot. Ezen területek betegsége, sérülése akadályozhatja a kompetencia megjelenítését.

A kompetencia kapcsolata más kompetenciákkal

- Mértani alapismeretekkel rendelkezik
- Felismeri a sík- és térbeli alakzatokat
- Szöveges, rajzos, képes vázlatot értelmez
- Rajzos, képes vázlatot másol
- Egyszerű vázlatrajzot készít

A feladatkészítés algoritmusa

1. Határozzuk meg azon formák (síkidomok) körét, melyet a jelöltnek a feladatokban fel kell ismernie. Dönthetünk úgy, hogy egyszerűbb síkidomokat használunk vizuális ingerként, de neheztett feladatként szabályos/szabálytalan sokszögekkel is dolgozhatunk.
2. Döntjük el, hogy a formák megkülönböztetését a formák felismerésével vagy azok létrehozásával vizsgáljuk-e. Előbbi esetben a vizuális inger (rajz, ábra) adott, míg a második esetben a jelöltnek kell azt az instrukció alapján megalkotnia (pl. lerajzolni, papírból kivágni, stb.). Érdemes mindkét megközelítést alkalmazni, hogy a formák ismeretét a felismerés és a létrehozás oldaláról is vizsgáljuk.
3. Válasszuk ki a feladatban alkalmazott vizuális ingereket (képeket, rajzokat, stb.).
4. Döntünk arról, hogy a formák felismerése alatt azok pontos megnevezését kérjük-e (pl. trapéz, rombusz, stb.), vagy az általános megnevezés (négyyszög) már elfogadható válasznak számít.
5. A feladatok nehézségi fokához igazodva állapítsuk meg minden esetben a teljesítmény elvárt/elfogadható szintjét.
6. Azok a feladatok, melyekben a jelölt maga hozza létre a formákat, összekapcsolhatók a rajz és eszközhasználatra vonatkozó egyéb kompetenciák vizsgálatával.

A kompetencia mérésének és értékelésének szempontjai

- Feladatonként és összességében is értékelhető a „helyes” / ”helytelen” megoldások (forma-felismerések) aránya.
- Értékelhető a formák megnevezésében nyújtott teljesítmény (általános vagy konkrét válaszok: például négyszög vagy rombusz).
- Összevethető, hogy formák felismerése, illetve megalkotása esetén azonos színvonalú-e a teljesítmény.

Értékelés:

Kiváló	Elfogadható	Fejlesztendő	Nem megfelelő
A formákat minden esetben helyesen ismeri fel, nevükkel tisztában van. Forma készítésénél/rajzolásánál teljesítménye megfelel az instrukciónak.	A formák legtöbbjét helyesen ismeri fel, instrukció alapján létre tudja hozni azokat. Bonyolultabb formák esetén hibázhat.	A formák egy részét elméleti ismeretek hiányában nem tudja megnevezni/létrehozni. Nincs tisztában a formák megkülönböztető jegyeinek némelyikével.	Alapvető formákat sem ismer fel, melynek háttérében vizuális/idegrendszeri zavar vagy a minimálisan elvárható matematikai ismeretek hiánya áll.

MINTAFELADATOK

1. Formák felismerése képeken

A jelöltnek különböző bonyolultságú rajzokat, ábrákat mutatunk. Feladata, hogy felismerje és megnevezze a képen látható síkidomokat. Ha válaszai általánosak (pl. négyszög), kérhetünk pontosítást.

A feladat nehezíthető azzal, ha a formák részben takarják egymást.

Egyéb feladatokkal további információt szerezhetünk a jelölt geometriai ismereteiről: pl. mutassa meg a szimmetrikus formákat, mutassa meg azokat, amelyek derékszöget tartalmaznak, stb.

2. Formák létrehozása

Változatos eszközöket alkalmazhatunk a formák létrehozásánál, melyek adott esetben a jelölt kezűességéről, illetve rajzeszköz-használatának színvonaláról is tájékoztatást nyújtanak.

Példák a feladatokra:

- Formák készítése különböző rajzeszközökkel
- Formák hajtogatása papírból
- Formák kivágása papírból ollóval

A feladat bonyolultsága a formák körének bővítésével növelhető.

3. Puzzle

A jelöltnek egy képet kell kiegészítenie, melynek bizonyos részei hiányoznak. Ezeket különböző alakúra vágott (szabályos vagy szabálytalan) darabokban átadjuk neki.

Érdekes különbséget tenni az ábra nélküli és ábrával ellátott kép között. Az első esetben (pl. egy egyszínű lapon a hiányzó darabokat kell a helyükre illeszteni) a jelölt csak a formai jellemzőkre tud támaszkodni a feladat végrehajtása során. Ha azonban egy színekkel, formákkal rendelkező ábrát kell kiegészítenie, akkor az ábra jelentéstartalma, illetve a színek is segíthetik a feladatvégzésben.

Ennél a feladatnál célszerű mérni a feladatvégzésre fordított időt.

4. Tengelyes tükrözés

A szimmetria fogalmának ismeretét, alkalmazását vizsgálhatjuk, ha különböző síkidomok félig megrajzolt képét adjuk át a jelöltnek, a szimmetriatengely feltüntetésével. Feladata az ábrák kiegészítése tengelyes tükrözés segítségével.

Határozzuk meg, hogy négyzetrácsos vagy sima papíron végezze-e el a tükrözést.

ALKALMAZZA A KERÉKÍTÉS SZABÁLYAIT

A kompetencia meglétének, megjelenítésének feltételei

- A kompetencia az általános iskolai alapszintű matematikaoktatás tananyagának részét képezi.
- Bizonyos szintű értelmi képességek megléte elengedhetetlen a kerékítés műveletének végrehajtásához.
- A gyakorlottság szerepet játszik a kompetencia megjelenítésének szintjében: aki gyakran dolgozik számokkal, valószínűleg gyorsabban, könnyebben teljesíti a feladatokat.
- Egyéni különbségek lehetnek a számokkal kapcsolatos feladatokban nyújtott teljesítményben. Ehhez kapcsolódhat a reál tárgyak iránti érdeklődés különbözősége is.
- A kompetenciához a kerékítés szabályainak ismerete és alkalmazásának képessége szükséges.
- A kerékítést többféle nehézségi fokozaton vizsgálhatjuk. Gyakorlással a teljesítmény javítható.
- A számokkal kapcsolatos mentális tevékenység, az analitikus és logikai műveletek végzése a bal agyfélteke működéséhez kapcsolódik, így ennek sérülése zavarokat okozhat a kompetencia megjelenítésében.
- A kerékítés műveletének végrehajtásához egyéb matematikai fogalmak (pl. helyiérték, tizedes tört) megértése is szükséges.

A kompetencia kapcsolata más kompetenciákkal

- A hibás eredményt felismeri
- Az eredmény nagyságrendjét megbecsüli
- Használja a négy számtani alpműveletet
- Százalékot számít
- Fejben számol
- Mértékegységeket átvált
- Hosszúságot becsül
- Hosszúságot mér
- Mennyiségeket becsül
- Mennyiségeket mér
- Űrtartalmat becsül
- Űrtartalmat mér

A feladatkészítés algoritmusa

1. Határozzuk meg, hogy a kerékítés ismeretét milyen módszerrel kívánjuk vizsgálni. Érdemes többféle megközelítést alkalmazni. Feltehetjük kérdéseinket szóban vagy írásban, választhatunk szöveges feladatot, stb.
2. Határozzuk meg a feladatok nehézségi/összetettségi fokát (pl. hány tizedesjeggyel dolgozunk).

3. Készítsük el a teljesítmény ellenőrzésére szolgáló kritérium-rendszert. Határozzuk meg, hogy mely feladatok megoldása elvárt, és melyek azok, amelyeknél kevésbé tekinthető súlyosnak a tévesztés.
4. Határozzuk meg a kerekítési feladatok végrehajtására szánt időt.
5. Döntsünk arról, hogy szükség esetén adunk-e segítséget (pl. a szabályok átismétlésének lehetőségét).

A kompetencia mérésének és értékelésének szempontjai

- Jól/rosszul megoldott feladatok aránya
- Hiba típusa:
 - A kerekítés szabályait nem ismeri.
 - A szabályt ismeri, de nem minden helyzetben tudja alkalmazni.
- Gyakoribb-e a hibázás valamely feladattípus esetében (kerekítés fejszámolás útján, illetve írásos feladatban).

Értékelés:

Kiváló	Elfogadható	Fejlesztendő	Nem megfelelő
A kerekítés elvét minden feladattípusban megfelelően, hiba nélkül alkalmazza.	Tisztában van a kerekítés szabályaival, tévedései elsősorban figyelmetlenségből adódnak.	A kerekítés szabályait egyszerűbb feladatok esetében helyesen alkalmazza, nehezebb példáknál gyakoribb a hibázás.	A feladatok nagyobb részét nem képes megoldani, a kerekítés műveletét, alkalmazási módját nem érti, szabályait nem ismeri.

MINTAFELADATOK

1. Kerekítés fejszámolással

Használhatunk konkrét matematikapéldákat (pl. kerekítse egész számra a 8,73-at), de szöveges feladatok formájában is megfogalmazhatjuk a feladatot.

A jelöltnek azonnal, eszközök használata nélkül kell választ adnia kérdéseinkre. A feladat előtt döntjük el, mennyit gondolkozhat egy-egy példa megoldásán, illetve hogy adunk-e segítséget, ha nehézsége támad.

2. Kerekítés írásban

Az előbbi feladathoz hasonlóan itt is alkalmazhatunk matematikapéldákat, illetve szöveges feladatokat. Ha nagyobb számokkal, bonyolultabb tizedes törtekkel kell dolgozni, akkor érdemes ezt a feladattípust alkalmazni.

A feladatmegoldásra fordított időt is mérjük, vagy adjunk időkeretet a feladat elvégzésére.

3. Kerekítés gyakorlati helyzetekben

Ez a feladat a becslést/mérést vizsgáló feladatsorokkal jól kombinálható. Például egy tárgy méreteit meg kell becsülnie a jelöltnek, majd a tényleges mérést is végre kell hajtania. Ezután kérhetjük tőle a mérési eredmények kerekítését.

Gyakorlati példaként nemcsak mérési feladatokat, hanem pl. pénzüsszegekkel kapcsolatos feladathelyzeteket is alkalmazhatunk.

Mindhárom feladattípusnál vizsgáljuk meg, hogy az esetleges hiba abból származik-e, hogy a jelölt nincs tisztában a kerekítés szabályaival, vagy pedig figyelmetlenség, számolási nehézség, stb. áll a hiba hátterében.

AZ EREDMÉNY NAGYSÁGRENDJÉT MEGBECSÜLI

A kompetencia meglétének, megjelenítésének feltételei

- Becslésnek nevezzük azt az eljárást, melyben egy adott mennyiség/érték pontosan nem megállapítható, ezért közelítő (becsült) értéket rendelünk hozzá.
- A becslés művelétével az általános iskolai oktatás során ismerkednek meg a tanulók. A becslés vonatkozhat matematikai műveletek végeredményére, mértékegységekre, stb.
- A gyakorlottság, a becslés terén szerzett tapasztalat szerepet játszik a kompetencia megjelenítésének szintjében. Ennek köszönhetően a teljesítmény gyakorlással javítható.
- A kompetenciához a matematikai alpműveletek (összeadás, kivonás, szorzás, osztás) szabályainak ismerete és alkalmazásának képessége szükséges. A becslési folyamat során gyakran a fejszámolás készségét működtetjük, mely a négy alpművelet ismeretét feltételezi.
- További fontos szempont lehet az arányérzék, a viszonyítás képessége (pl. abban az esetben, ha viszonyítási alapot használunk).
- A számokkal kapcsolatos mentális tevékenység, az analitikus és logikai műveletek végzése a bal agyfélteke működéséhez kapcsolódik, így ennek sérülése zavarokat okozhat a kompetencia megjelenítésében.
- Becslési eljárást nagyszámú, változatos helyzetben alkalmazunk. Szakmai orientáció függvényében változhat, hogy a becslés mire vonatkozik (pl. pénzösszegekre, anyagmennyiségekre, mértani fogalmakra, számtani műveletek végeredményére, stb.).
- A becslési folyamathoz kapcsolódó fontos tényező a megengedett hibázási tartomány. Feladat/tevékenység függvényében változhat, hogy milyen közelítést tekintünk elfogadhatónak a becslési eljárás során.

A kompetencia kapcsolata más kompetenciákkal

- A hibás eredményt felismeri
- Alkalmazza a kerekítés szabályait
- Használja a négy számtani alpműveletet
- Százalékot számít
- Százas számkörben fejben számol
- Hosszúságot becsül
- Mennyiségeket becsül
- Űrtartalmat becsül

A feladatkészítés algoritmusa

1. Határozzuk meg, hogy a becslési eljárás ismeretét milyen módszerrel kívánjuk vizsgálni. Érdemes többféle megközelítést alkalmazni. Néhány lehetőség:
 - becslés számtani műveletek esetén,
 - becslés mérésekhez kapcsolódóan,
 - becslés gyakorlati helyzetekben.
2. Határozzuk meg a feladatok nehézségi/összetettségi fokát. Célszerű a feladatsorokat egyre nehezedő példák (pl. számtani műveletek) alkalmazásával összeállítani.

3. Döntünk arról, hogy a bonyolultabb feladatok esetén nyújtunk-e segítséget (pl. viszonyítási alap bemutatása a pontos érték közlésével).
4. Készítjük el a teljesítmény ellenőrzésére szolgáló kritériumrendszert. Határozzuk meg feladatonként, hogy mely tartományban elfogadható a becslési eredmény, és melyben nem. Arról is döntünk, hogy válaszként egy számértéket kérünk (pl. 4800), vagy elfogadható a nagyságrend megnevezése (pl. ezres nagyságrend).
5. A tévesztés a különböző nehézségű feladatok esetében eltérő súlyú lehet. Rangsoroljuk a feladatokat nehézség szerint, és állapítsuk meg az összteljesítmény minimálisan elvárható szintjét. Figyeljünk arra is, hogy a különböző feladattípusok esetében a hibás eredmény a kapcsolódó fogalmak hiányosságaiból is adódhat (pl. nincs tisztában a mértékegységekkel). Ebben az esetben a tárgyi tudás hiánya és nem a becslési képesség alacsony szintje a tévesztés oka. Ezért célszerű a becslést több feladattípusban is vizsgálni.
6. Határozzuk meg a becslések végrehajtására szánt időt.

A kompetencia mérésének és értékelésének szempontjai

- Elfogadható/nem elfogadható becslések aránya.
- Elfogadható becslések aránya viszonyítási alap használatával és anélkül.
- Hiba típusa:
 - Valamely feladattípusban gyakoribb a hiba (pl. méréshez kapcsolódó becslés).
 - A becslési nehézség az alpműveletek terén meglévő hiányossággal magyarázható.
 - A becslési eljárás lényegét nem érti.
 - Bonyolultabb feladatoknál, nagyobb értékeknél hibázik.

Értékelés:

Kiváló	Elfogadható	Fejlesztendő	Nem megfelelő
A becslés minden feladattípus esetén megközelíti a tényleges értéket.	A becslési eredmények legtöbbje közel esik a tényleges értékhez, hibák nehezebb feladatokban vagy nagyobb értékek esetén fordulnak elő.	A becslések általában csak viszonyítási alap használata mellett helyesek, de az eljárás lényegét ismeri, érti.	Még viszonyítási alap használatával sem képes közelítő értékeket mondani, a becslési eljárás lényegét nem érti.

MINTAFELADATOK

1. Alapműveletek becsléssel

Matematikai feladatsort adunk át a jelöltnek (a négy alapművelet felhasználásával). Szóban kell válaszolnia arra, hogy milyen nagyságrendű az egyes matematikapéldák eredménye. Az instrukcióban tegyük világossá számára, hogy összeget kell mondania (pl. 600), vagy elegendő a nagyságrend (pl. száz-as nagyságrend) meghatározása.

Alternatív feladattípus, ha néhány megoldott példával is kiegészítjük a feladatsort. Ekkor az eredmények alapján tehet becslést a jelölt a többi végeredményre vonatkozóan. Ebben az esetben figyeljünk arra, hogy a példa és a megoldandó feladatsor értékei nagyságrendben ne legyenek nagyon távol egymástól.

Határozzuk meg, mennyi gondolkodási időt adunk a válaszok előtt.

2. Méréshez kapcsolódó becslések

Az úrtartalom, hosszúság és mennyiségek becslésének kompetenciájánál felsorolt példafeladatok ebben az általánosabb, becslési képességet vizsgálható feladathelyzetben is felhasználhatók.

Ennél a feladattípusnál a gyakorlottság, illetve a mértékegységek ismerete befolyásolja a teljesítményt. Győződjünk meg a feladat előtt arról, hogy a jelölt tisztában van-e az adott mértékegységekkel, hogy ne a tárgyi tudás hiánya befolyásolja negatívan a teljesítményt.

3. Becslések gyakorlati helyzetekben

Bármilyen szöveges példát használhatunk és változatos témaköröket érinthetünk, ha gyakorlati helyzethez kapcsolódó becslést kérünk a jelölttől. Ebben az esetben a szöveges vagy írásos instrukció tartalmazzon támpontokat, mely alapján a becslési művelet végrehajtható.

Egy példa:

Rendezvény megszervezésére kell kalkulációt készíteni. Megadjuk azokat a programokat, eszközöket, mennyiségeket, melyekre szükség lesz, és ezekhez a tételekhez körülbelüli árat is rendelünk. A jelölt feladata, hogy becsülje meg a rendezvénnyel kapcsolatos kiadások végösszegét a kapott információk felhasználásával.

A feladat bonyolultságának függvényében döntsünk arról, hogy használhat-e eszközöket a számoláshoz.

MÉRTANI ALAPISMERETEKKEL RENDELKEZIK

A kompetencia meglétének, megjelenítésének feltételei

- Az alapvető mértani ismeretekhez kapcsolódó kompetenciatanulás útján alakul ki, része az általános iskolai matematikaoktatásnak.
- Szakmai irányultságtól is függhet, hogy mit tekintünk alapvető mértani ismeretnek (pl. térelemek, sík- és téridomok ismerete; kapcsolódó fogalmak - pl. terület, kerület térfogat, stb.; képletek). Meg kell határoznunk, hogy mit értünk alapismeret alatt: a fogalmak elméleti ismeretét vagy a velük kapcsolatos műveleteket, számításokat, gyakorlati alkalmazásukat is.
- A kompetencia megjelenítésének feltétele, hogy a jelölt a sík- és térbeli formákat akár két dimenzióban ábrázolva is meg tudja különböztetni egymástól.
- A két, illetve három dimenzióban megjelenő vizuális ingerek elkülönítéséhez a térlátás megfelelő működése szükséges.
- A geometriai fogalmak ismeretén túl a vizuális rendszer: a szem, a kapcsolódó idegpályák és a látókéreg megfelelő működése szolgáltat alapot a kompetencia megjelenítéséhez. Ezen területek betegsége, sérülése akadályozhatja a kompetencia megjelenítését.
- A mértani alapismeretekhez kapcsolódó kompetencia szintje gyakorlással javítható, de egyéni különbségek lehetnek abban, hogy valakinek milyen érzéke van a geometriai témákhoz, illetve az érdeklődés szintje is hatással lehet a teljesítményre.

A kompetencia kapcsolata más kompetenciákkal

- Felismeri a sík- és térbeli alakzatokat
- Formákat megkülönböztet
- Hosszúságot mér
- Hosszúságot becsül
- Mennyiségeket mér
- Mennyiségeket becsül
- Űrtartalmat mér
- Űrtartalmat becsül
- Biztos kézzel rajzol egyenes vonalat
- Biztos kézzel rajzol ívelt vonalat

A feladatkészítés algoritmusa

1. Határozzuk meg azon mértani ismeretek körét, amelyet alapvetőnek tekintünk, és a gyakorlatban vizsgálni kívánunk.
2. A kiválasztott ismeretekkel kapcsolatban döntünk arról, hogy az elméleti tudásra vagy a gyakorlati alkalmazásra fektetünk hangsúlyt a feladatok során.
3. Válasszuk ki a feladatokhoz használandó eszközöket, esetleg szemléltető tárgyakat (pl. papír, ceruza, mértani idomok, rajzok, stb.).
4. Határozzuk meg előre, hogy adunk-e segítséget a feladatok során a jelöltnek, ha valamilyen elméleti ismeret hiányában nem tudja folytatni a munkát.

5. A feladatok nehézségi fokához igazodva állapítsuk meg minden esetben a teljesítmény elvárt/elfogadható szintjét. Tegyük különbséget az elméleti (ismeretek meglétét vizsgáló) és a gyakorlati (ismereteket alkalmazó) feladatok között (ezek össze is kapcsolhatók).
6. A feladatok tervezésénél használhatjuk a „Formákat megkülönböztet” és a „Felismeri a sík- és térbeli alakzatokat” kompetenciák feladatsorait.

A kompetencia mérésének és értékelésének szempontjai

- Feladatonként értékelhető a kapcsolódó elméleti fogalmak ismeretének szintje.
- Értékelhető a gyakorlati alkalmazás képessége.
- Vizsgálható, hogy a hibák a feladatok mely típusánál fordulnak elő.
- Megfigyelhető, hogy melyek azok a mértani ismeretek, amelyek (egyébként megfelelő teljesítmény mellett) hiányoznak.

Értékelés:

Kiváló	Elfogadható	Fejlesztendő	Nem megfelelő
A mértani fogalmakkal tisztában van, a kapcsolódó feladatokat helyesen oldja meg.	A mértani fogalmak legtöbbjével tisztában van, hibák csak összetettebb feladatoknál, illetve figyelmetlenség miatt fordulnak elő.	A feladatok egy részét nem tudja megoldani a kapcsolódó elméleti ismeretek hiányában, de segítséggel képes javítani teljesítményén.	Alapvető mértani ismeretek hiányoznak, így a feladatok nagy része problémát okoz számára. Teljesítménye segítség, magyarázat hatására sem javul.

MINTAFELADATOK

1. Mértani alakzatok felismerése

A jelöltnek különböző bonyolultságú rajzokat, ábrákat mutatunk. Feladata, hogy felismerje és megnevezze a képen látható mértani idomokat. Ha válaszai általánosak (pl. négyszög), kérhetünk pontosítást.

Kérdésekkel további információt szerezhetünk a jelölt geometriai ismereteiről: pl. mutassa meg a szimmetrikus formákat, mutassa meg azokat, amelyek derékszöget tartalmaznak, rajzolja be az átlókat, magasságot, stb.

A feladat kiegészíthető a mérésre (pl. hosszúságmérés) vonatkozó kompetenciák vizsgálatával, a formák megkülönböztetésére vonatkozó kompetencia vizsgálatával és számításos feladatokkal, melyek a kapcsolódó képletek ismeretét feltételezik.

2. Mértani fogalmak gyakorlati alkalmazása

A feladat annyiban bővíti az előzőt, hogy az instrukció valamilyen gyakorlati problémát tartalmaz, és ezt kell a jelöltnek a mértani ismeretek alkalmazásával megoldania.

Dönthetünk úgy, hogy csupán a feladat végeredményéből következtetünk a fogalmak ismeretére, de eljárhatunk úgy is, hogy a feladat végrehajtása során folyamatosan kérjük a jelöltet, hogy indokolja az eljárás módját.

Feladatonként határozzuk meg a felhasználható eszközök (pl. mérőeszköz) körét.

Néhány példa:

- Készítsen háromdimenziós rajzot egy tárgyról (pl. egy bútor a helyiségben) a méretek megadásával.
- Megadott méretű helyiség burkolásához számolja ki, mennyi burkoló anyagra van szükség.
- Kisméretű rajzot/plakátot (a rajz mértani idomokat ábrázoljon) készítsen el nagyobb méretben az arányok megtartásával.
- Félig kész ábrát fejezzen be úgy, hogy szimmetrikus legyen, stb.

A feladatok tervezésénél használhatjuk a „Formákat megkülönböztet” és a „Felismeri a sík- és térbeli alakzatokat” kompetenciák feladatsorait.

Némely gyakorlati feladat a rajz- és eszközhasználattal kapcsolatos kompetenciák vizsgálatával is összeköthető.

HASZNÁLJA A NÉGY SZÁMTANI ALAPMŰVELETET

A kompetencia meglétének, megjelenítésének feltételei

- A kompetencia az általános iskolai alapszintű matematikaoktatás tananyagának részét képezi.
- Bizonyos szintű értelmi képességek megléte elengedhetetlen a négy alpművelet végrehajtásához.
- A gyakorlottság szerepet játszik a kompetencia megjelenítésének szintjében: aki gyakran dolgozik számokkal, valószínűleg gyorsabban, könnyebben teljesíti a feladatokat.
- Egyéni különbségek lehetnek a számokkal kapcsolatos feladatokban nyújtott teljesítményben. Ehhez kapcsolódhat a reáltárgyak iránti érdeklődés különbözősége is.
- A kompetenciához a matematikai alpműveletek (összeadás, kivonás, szorzás, osztás) szabályainak ismerete és alkalmazásának képessége szükséges.
- A kompetenciához kapcsolódó képesség az is, hogy felismeri-e a jelölt, hogy adott helyzetben melyik alpműveletet kell alkalmaznia, vagyis az írásbeli matematikapéldákon túl a tanult műveletek gyakorlati szintű alkalmazási készségével is rendelkeznie kell.
- A számokkal kapcsolatos mentális tevékenység, az analitikus és logikai műveletek végzése a bal agyfélteke működéséhez kapcsolódik, így ennek sérülése zavarokat okozhat a kompetencia megjelenítésében.

A kompetencia kapcsolata más kompetenciákkal

- Használja a számológépet
- A hibás eredményt felismeri
- Alkalmazza a kerekítés szabályait
- Az eredmény nagyságrendjét megbecsüli
- Százalékot számít
- Fejben számol
- Mértékegységeket átvált
- Hosszúságot becsül
- Hosszúságot mér
- Mennyiségeket becsül
- Mennyiségeket mér
- Űrtartalmat becsül
- Űrtartalmat mér

A feladatkészítés algoritmusa

1. Határozzuk meg, hogy a négy alpművelet ismeretét milyen módszerrel kívánjuk vizsgálni. Érdemes többféle megközelítést alkalmazni. Néhány lehetőség:
 - fejben számolás,
 - írásban számolás,
 - számológép használata.

2. Határozzuk meg a feladatok nehézségi/összetettségi fokát (pl. egyszerű írásbeli matematika-példák, szöveges feladatok, egész számok, tizedes törtek, stb.).
3. Döntünk arról, hogy a bonyolultabb feladatok esetén nyújtunk-e segítséget (pl. számológép-használat, rávezető kérdések, stb.).
4. Készítjük el a teljesítmény ellenőrzésére szolgáló kritériumrendszert (pl. milyen hibaszámig elfogadható a teljesítmény).
5. A tévesztés a különböző nehézségű feladatok esetében eltérő súlyú lehet. Rangsoroljuk a feladatokat nehézség szerint, és állapítsuk meg a teljesítmény minimálisan elvárható szintjét.
6. Határozzuk meg az alpműveletek végrehajtására szánt időt.

A kompetencia mérésének és értékelésének szempontjai

- Jól/rosszul megoldott feladatok aránya.
- Gyakoribb-e hibázás valamelyik alpművelet esetében.
- Gyakoribb-e a hibázás valamely feladattípus esetében.
- Külön vizsgálható a fejszámolás / írásban számolás / számológéppel számolás esetében nyújtott teljesítmény.

Értékelés:

Kiváló	Elfogadható	Fejlesztendő	Nem megfelelő
A négy alpműveletet minden feladat-típusban hibátlanul, magabiztosan alkalmazza.	A négy alpműveletet biztosan alkalmazza, néhány figyelmetlenségből eredő számolási hibát vét.	Az alpműveletek valamelyikénél, illetve nehezebb feladatok esetén gyakoribb a tévesztés, de segítséggel képes megtalálni a jó megoldást.	Alapvető matematikai hiányosságok tapasztalhatók a négy alpművelet alkalmazásában. A hibáit nem képes javítani.

MINTAFELADATOK

1. Alpműveletek fejszámolással

Használhatunk konkrét matematikapéldákat (pl. mennyi 5×15 ?), de szöveges példák formájában is megfogalmazhatjuk a feladatot.

Döntsünk arról, hogy a kérdések kizárólag egész vagy tört számokra is kiterjedjenek-e.

A szöveges példák, különösen, ha azokat a gyakorlati életből vesszük, a logikus gondolkodást, a gyakorlati alkalmazás készségét mutathatják.

A szöveges feladatok további előnye, hogy nem tartalmaznak direkt utalást arra, melyik alpműveletet kell alkalmazni, így azt is megfigyelhetjük, hogy a jelölt képes-e a megfelelő művelet kiválasztására.

2. Alpműveletek írásbeli példákban

Az előbbi feladathoz hasonlóan itt is alkalmazhatunk matematikapéldákat, illetve szöveges feladatokat. Ha nagyobb számokkal, tizedes törtekkel kell dolgozni, akkor érdemes ezt a feladattípust alkalmazni.

A feladatmegoldás gyorsaságát is figyeljük meg (vagy adjunk időkeretet a feladathoz).

3. Alpműveletek számológép használatával

A számológép használatának készségéről is információt szerezhetünk, ha a feladatmegoldás során biztosítjuk az eszközt a jelölt számára.

SZÁZALÉKOT SZÁMÍT

A kompetencia meglétének, megjelenítésének feltételei

- A kompetencia az általános iskolai alapszintű matematikaoktatás tananyagának részét képezi.
- Bizonyos szintű értelmi képességek megléte elengedhetetlen a százalékszámítás végrehajtásához.
- A gyakorlottság szerepet játszik a kompetencia megjelenítésének szintjében: aki gyakran dolgozik számokkal, valószínűleg gyorsabban, könnyebben teljesíti a feladatokat.
- Egyéni különbségek lehetnek a számokkal kapcsolatos feladatokban nyújtott teljesítményben. Ehhez kapcsolódhat a reáltárgyak iránti érdeklődés különbözősége is.
- A kompetencia megjelenítéséhez a százalékszámításhoz kapcsolódó szabályok, fogalmak (alap, százalékláb, százaléktérték) ismerete és alkalmazásának képessége szükséges.
- A kompetenciához kapcsolódó képesség az is, hogy felismeri-e a jelölt, hogy milyen helyzetben, hogyan alkalmazza a százalékszámítást. Vagyis az írásbeli matematikapéldákon túl a tanult művelet gyakorlati szintű alkalmazási készségével is rendelkeznie kell.
- A számokkal kapcsolatos mentális tevékenység, az analitikus és logikai műveletek végzése a bal agyfélteke működéséhez kapcsolódik, így ennek sérülése zavarokat okozhat a kompetencia megjelenítésében.
- A százalékszámítás történhet számológép segítségével is. Ebben az esetben az eszköz megfelelő használata biztosítja a jó teljesítményt.

A kompetencia kapcsolata más kompetenciákkal

- Használja a számológépet
- A hibás eredményt felismeri
- Alkalmazza a kerekítés szabályait
- Az eredmény nagyságrendjét megbecsüli
- Százastól számolva fejben számol
- Használja a négy számtani alpműveletet

A feladatkészítés algoritmusa

1. Határozzuk meg, hogy a százalékszámítás ismeretét milyen módszerrel kívánjuk vizsgálni. Érdemes többféle megközelítést alkalmazni. Néhány lehetőség:
 - következtetéssel (fejben számolás),
 - egyenlet alkalmazásával (írásban),
 - számológép használatával.
2. Határozzuk meg a feladatok nehézségi/összetettségi fokát (pl. egyszerű írásbeli matematika-példák, szöveges feladatok, stb.).
3. Döntünk arról, hogy a bonyolultabb feladatok esetén nyújtunk-e segítséget (pl. számológép-használat, rávezető kérdések, stb.).
4. Készítjük el a teljesítmény ellenőrzésére szolgáló kritériumrendszert (pl. milyen hibaszámig elfogadható a teljesítmény).

5. A tévesztés a különböző nehézségű feladatok esetében eltérő súlyú lehet. Rangsoroljuk a feladatokat nehézség szerint, és állapítsuk meg a teljesítmény minimálisan elvárható szintjét.
6. Határozzuk meg a feladatok végrehajtására szánt időt.

A kompetencia mérésének és értékelésének szempontjai

- Jól/rosszul megoldott feladatok aránya.
- Melyik tényező (alap, százalékkérték, százalékláb) kiszámítása esetében gyakoribb a hiba.
- Mely feladattípus (következtetés, képlet alkalmazása, számológép használata) esetében gyakoribb a tévesztés.
- Képletek / szöveges feladatok esetén nyújtott teljesítmény összevetése.
- Javul-e a teljesítmény, ha segítséget nyújtunk.

Értékelés:

Kiváló	Elfogadható	Fejlesztendő	Nem megfelelő
A százalékszámítást minden vizsgált feladathelyzetben hibátlanul teljesíti.	A százalékszámítás elvét ismeri, keveset hibázik, elsősorban figyelmetlenség miatt.	A feladatok kb. felénél téves eredményre jut, elméleti ismeretei bizonytalanok. Segítséggel képes javítani teljesítményét.	A százalékszámítás elvét nem érti, nem képes alkalmazni. Segítség hatására sem javul a teljesítménye.

MINTAFELADATOK

1. Százalékszámítás fejszámolással

Alkalmazzunk egyre nehezedő feladatsort. Kérdéseinket feltehetjük közvetlen formában is (pl. mennyi 20-nak a 40%-a?), de használhatunk szöveges feladatokat, gyakorlati példákat is.

A feladatok az alap, a százalékérték és a százalékláb esetén is vizsgálják a fejszámolás képességét.

Figyeljünk arra, hogy a fejszámolás önálló kompetenciaként is értelmezhető, így a rossz megoldások nem feltétlenül a százalékszámítási ismeretek hiányát jelzik. Több feladattípus alkalmazásával küszöbölhetjük ki ezt a lehetséges torzító tényezőt (pl. képlet alkalmazásával ugyanabban a feladatban helyes eredményre jut).

2. Százalékszámítás írásban

Az előbbi feladathoz hasonlóan itt is alkalmazhatunk matematikapéldákat, illetve szöveges feladatokat. Ha nagyobb számokkal, tizedes törtekkel kell dolgozni, akkor érdemes ezt a feladattípust alkalmazni.

3. Százalékszámítás számológép használatával

A számológép használatának készségéről is információt szerezhetünk, ha a feladatmegoldás során biztosítjuk az eszközt a jelölt számára.

Fontos figyelni arra, hogy a rossz megoldás a számológép nem megfelelő ismeretéből, kezelésének hiányosságaiából, illetve figyelmetlenségéből is származhat, ezért a százalékszámítás ismeretét egyéb módokon is ellenőrizzük.

HOSSZÚSÁGOT BECSÜL

A kompetencia meglétének, megjelenítésének feltételei

- A hosszúságbecslés kompetenciája a hosszúság mérésének kompetenciájához kapcsolódik szorosan, így az ott ismertetett feltételek erre a kompetenciára is érvényesek, illetve kiindulópontként szolgálnak.
- A hosszúságbecslés képessége a hosszúság fogalmának, mértékegységének ismeretén alapul.
- A becslés tevékenysége sok esetben előzetes tapasztalatot, gyakorlatot feltételez: olyan helyzetekben tudunk nagyobb valószínűséggel pontos becsléseket adni, melyekkel gyakran találkozunk.
- A hosszúságbecslés folyamatában az arányérzéknek, szemmértéknek fontos szerepe lehet. Még előzetes tapasztalat híján is elképzelhető, hogy jó arányérzékkel rendelkező személy, ha van valamilyen viszonyítási alapja, pontos becslésekre képes. (Pl. ha két vonal közül az egyikről tudja, hogy hossza 10 cm, akkor ebből kiindulva, a két vonalat összevetve, a másik hosszúságát is képes viszonylagos pontossággal megmondani.)
- A becslés pontossága gyakorlással fokozható, ám az arányérzék függvényében egyéni különbségek lehetnek a fejlődésben.

A kompetencia kapcsolata más kompetenciákkal

- Hosszúságot mér
- A hibás eredményt felismeri
- Alkalmazza a kerekítés szabályait
- Az eredmény nagyságrendjét megbecsüli
- Mértani alapismeretekkel rendelkezik
- Használja a négy számtani alpműveletet
- Mértékegységeket átvált
- Százaskörben fejben számol
- Nyír, vág, darabol, aprít

A feladatkészítés algoritmusa

1. Határozzuk meg, hogy a hosszúság becslését milyen összetettségű feladatok segítségével szeretnénk mérni. (Pl. vonalhosszúság becslése, tárgyak, helyiségek méreteinek becslése, stb.)
2. Döntünk arról, hogy adunk-e segítséget a becsléshez. Segítség lehet valamilyen viszonyítási alap használata (pl. vonalhosszúság-becslésnél egy „segédvonal”, melynek méretét megadjuk, és a jelölt ehhez viszonyíthatja a többi vonalat).
3. Válasszuk ki a hosszúságbecslés tárgyául használt eszközöket, ábrákat.
4. Döntünk arról, hogy a becslés végeredményét milyen mértékegységben kérjük a jelölttől.
5. Határozzuk meg feladattípusonként a megengedhető hibatarományt. Feladatonként érdemes sávokat meghatározni, ahol a becslés „jónak”/ „elfogadhatónak”/ „nem elfogadhatónak” minősíthető.
6. A feladat kiegészítése lehet, ha a jelölt maga ellenőrzi becsléseit mérőeszköz segítségével. Ezen a módon a feladatsor összekapcsolható a hosszúságmérés kompetenciájának vizsgálatával.

A kompetencia mérésének és értékelésének szempontjai

- Értékelhető a „jó” / „elfogadható” / ”nem elfogadható” megoldások aránya.
- Megfigyelhető, hogy a feladatok során a gyakorlásnak köszönhetően javul-e a teljesítmény.
- Megfigyelhető a válaszadás gyorsasága.

Értékelés:

Kiváló	Elfogadható	Fejlesztendő	Nem megfelelő
A becslési eredmények jó szemmértéket, pontosságot, arányérzéklet mutatnak, az eredmények minden esetben a tényleges érték közelében vannak.	A becslési eredmények nagy része helyes, de néhány alkalommal jelentősebb eltérés mutatkozik a tényleges hosszúsághoz képest.	Megközelítőleg azonos arányban jelennek meg elfogadható és nem elfogadható hosszúságbecslési eredmények.	A hosszúságbecslési adatok véletlenszerűek, hibásak, a gyakorlás vagy a rávezető kérdések sem növelik a teljesítményt.

MINTAFELADATOK

1. Vonalhosszúság becslése

A jelölt elé rakunk egy papírlapot, különböző hosszúságú egyenes vonalakkal. Mutatunk neki egy segédvonalat, melynek hosszúságát cm-ben megadjuk. Ennek segítségével a jelöltnek meg kell becsülnie a vonalak hosszúságát.

Nehezített változat, ha csak a feladat elején nézheti meg a viszonyítási alapként használt egyenest, és a becslést emlékezetből kell végeznie.

2. Tárgyak hosszúságának becslése

Kiválasztunk a szobában/teremben egy nagyobb méretű tetszőleges tárgyat (pl. asztal, szekrény), és arra kérjük a jelöltet, hogy becsülje meg a méreteit cm-ben, m-ben. Ennél a feladatnál is célszerű viszonyítási alapot megadni.

Nehezebb feladat, ha arra kérjük a jelöltet, hogy annak a teremnek a méreteit becsülje meg, melyben tartózkodunk. Ebben az esetben pl. egy ablak méretének megadása hasznos viszonyítási pont lehet.

3. Hosszúságértékek ellenőrzése

A jelölt elé rakunk egy papírt, melyen egy tetszőleges, egyenes vonalakkal megrajzolt alakzat látható, a hosszértékek feltüntetésével, melyek némelyike hibás. Arra kérjük a jelöltet, hogy szemmértékére támaszkodva találja meg azokat a vonalakat, amelyeknél nem a valós hosszúságérték van feltüntetve.

Ennél a feladatnál fontos, hogy a rajzon más színnel kiemelve jelezzünk egy vagy több hiteles értéket, és erre a jelölt figyelmét felhívjuk.

(A viszonyítási alap kihagyható ugyan a feladatokból, de arra érdemes figyelmet fordítani, hogy ebben az esetben az első helytelen becslés alapjául szolgálhat a többinek, ami a végeredményt negatív irányban torzítja. Megoldás lehet, ha az egyes feladatok előtt felkérjük a jelöltet, becsüljön meg egy adott hosszúságot (pl. egy egyenes hosszúságát), majd ezt pontosítjuk, kijavítjuk, és ezt a javított értéket használhatja a feladat során viszonyítási alapként.

HOSSZÚSÁGOT MÉR

A kompetencia meglétének, megjelenítésének feltételei

- A hosszúságmérés képessége tanulás során szerzett kompetencia, része az általános iskolai matematikaoktatás tananyagának.
- A képesség részben elméleti ismereteket igényel: a hosszúság SI (szabvány) mértékegységének ismeretét, illetve a mértékegységek átváltásának ismeretét (mm, cm, m, stb.) feltételezi.
- A kompetencia másik fontos összetevője a mérőeszköz (vonalzó, mérőszalag) használatának ismerete. Gyakorlással a mérőeszköz-használat szintje fejleszthető.
- Bizonyos szintű értelmi képességek, alapszintű matematikai ismeretek megléte elengedhetetlen a hosszúságmérés kompetenciájához.
- A mértékegységek közötti átváltásokban nyújtott teljesítmény ugyancsak fejleszthető gyakorlással. Ez a képesség feltételezi a mértékegység-átváltás elvének, szabályainak ismeretét, megértését, ami szintén része az általános iskolai tananyagoknak.
- A hosszúságmérés kompetenciájához kapcsolódhatnak a méréssel összefüggő egyéb fogalmak (pl. egy tárgy szélessége, magassága, mélysége, kerülete, stb.). Ezeket a fogalmakat ismerni kell a feladatok korrekt végrehajtásához.
- A számokkal kapcsolatos mentális tevékenység, az analitikus és logikai műveletek végzése a bal agyfélteke működéséhez kapcsolódik, így ennek sérülése zavarokat okozhat a kompetencia megjelenítésében.

A kompetencia kapcsolata más kompetenciákkal

- Hosszúságot becsül
- A hibás eredményt felismeri
- Alkalmazza a kerekítés szabályait
- Mértani alapismeretekkel rendelkezik
- Százaskörben fejben számol
- Használja a négy számtani alpműveletet
- Mértékegységeket átvált
- Nyír, vág, darabol, aprít

A feladatkészítés algoritmusa

1. Határozzuk meg, hogy a hosszúság mérését milyen összetettségű feladatok segítségével szeretnénk mérni. (Pl. vonalhosszúság mérése, tárgyak méretei, kerülete, stb.)
2. Döntünk arról, milyen mérőeszközt vehet a jelölt igénybe a feladat végrehajtásához (pl. vonalzó, mérőszalag, stb.).
3. Válasszuk ki a mérésre használt tárgyakat, eszközöket.
4. Döntünk arról, hogy a mérés végeredményét milyen mértékegységben kérjük a jelölttől.
5. Döntünk arról, hogy a feladatot kiegészítjük-e a kapott hosszúságértékek átváltásával is (métről cm-re, stb.). További kiegészítés lehet a kapott értékek kerekítése.

6. Határozzuk meg a felhasznált eszközök esetében megengedhető hibahatárt (pl. cm-ben való mérés esetén engedélyezett-e néhány mm tévedés, stb.).

A kompetencia mérésének és értékelésének szempontjai

- Helyes/helytelen megoldások száma a hosszértékek esetében.
- Helyes/helytelen megoldások száma a mértékegységek átváltásánál.
- Helyes/helytelen megoldások száma az értékek kerekítésénél.
- Értékelhető a mérőeszköz használatában való jártasság, gyakorlottság.
- Értékelhető a feladatvégzés időtartama.

Értékelés:

Kiváló	Elfogadható	Fejlesztendő	Nem megfelelő
A mérési eredmények helyesek, a mérőeszközt szakszerűen használja, a hosszúságméréssel kapcsolatos fogalmakkal, az átváltás alkalmazásával tisztában van.	Helyes mérési eredmények és eszközhasználat mellett bizonytalanság tapasztalható a mértékegységek és a kerekítési szabályok, illetve az átváltás alkalmazásában.	A mérőeszköz alkalmazási módját ismeri, de több mérési hibát is vét. A kapcsolódó fogalmakkal nincs teljesen tisztában, sokat hibázik az átváltási/kerekítési feladatok során.	Helytelen eszközhasználat és a kapcsolódó matematikai alapfogalmak ismeretének hiánya jellemzi.

MINTAFELADATOK

1. Vonalhosszúság mérése

A jelölt elé rakunk egy papírlapot, különböző hosszúságú egyenes vonalakkal. Feladata, hogy vonalzó segítségével megállapítsa a hosszúságukat cm-ben. A kapott értékeket ezután mm-ben is ki kell fejeznie. Ha nem kerek értékeket kap a mérés során, felkérjük, hogy kerekítse azokat.

2. Tárgyak hosszúságának mérése

Kiválasztunk a szobában/teremben egy nagyobb méretű tetszőleges tárgyat (pl. asztal, szekrény), és arra kérjük a jelöltet, hogy adja meg a méreteit cm-ben, m-ben. A feladattal ellenőrizhető a magasság, mélység, szélesség fogalmainak helyes használata is.

3. Hosszúságértékek ellenőrzése

A jelölt elé rakunk egy papírt, melyen egy tetszőleges, egyenes vonalakkal megrajzolt alakzat látható a hosszértékek feltüntetésével, melyek némelyike hibás. Arra kérjük a jelöltet, hogy ellenőrizze a mérési eredményeket, és javítsa a hibákat.

A 2-3. feladat is kiegészíthető az átváltásra és a kerekítésre vonatkozó instrukciókkal.

4. Terület mérése

Egy dobozt rakunk a jelölt elé. Arra kérjük, állapítsa meg, milyen méretű csomagolópapír kellene ahhoz, hogy a dobozt körbe tudjuk burkolni vele.

MENNYISÉGEKET BECSÜL (TÖMEGET, NYERSANYAGOKAT)

A kompetencia meglétének, megjelenítésének feltételei

- A tömeg becslésének kompetenciája a tömeg mérésének kompetenciájához kapcsolódik szorosan, így az ott ismertetett feltételek erre a kompetenciára is érvényesek, illetve kiindulópontként szolgálnak.
- A tömeg mérésének képessége a tömeg fogalmának, mértékegységének ismeretén alapul.
- A becslés tevékenysége sok esetben előzetes tapasztalatot, gyakorlatot feltételez: olyan helyzetekben tudunk nagyobb valószínűséggel pontos becsléseket adni, melyekkel gyakran találkozunk. (Pl. ha valaki gyakran főz, akkor az ételek készítéséhez használandó mennyiségeket egy idő után mérés nélkül is, nagy biztonsággal meg tudja becsülni.)
- A tömeg becslésének folyamatában az arányérzéknek, a szemmértéknek fontos szerepe lehet. Még előzetes tapasztalat híján is elképzelhető, hogy jó arányérzékkel rendelkező személy, ha van valamilyen viszonyítási alapja, pontos becslésekre képes.
- További segítség lehet az adott anyag, nyersanyag ismerete. Ha valaki gyakran dolgozik adott anyagfípussal (pl. fa, fém, stb.), nagyobb valószínűséggel képes pontos becslésre, mint mikor először találkozik vele.
- A becslés pontossága gyakorlással fokozható, ám az arányérzék függvényében egyéni különbségek lehetnek a fejlődésben.
- Az abarognózis elnevezésű ritka betegség a súlyérzékelés képességének hiányát, illetve a különböző súlyú tárgyak közötti különbségtétel képességének hiányát jelenti.

A kompetencia kapcsolata más kompetenciákkal

- Mennyiségeket mér (tömeget, nyersanyagokat)
- A hibás eredményt felismeri
- Alkalmazza a kerekítés szabályait
- Az eredmény nagyságrendjét megbecsüli
- Mértani alapismeretekkel rendelkezik
- Használja a négy számtani alpműveletet
- Mértékegységeket átvált
- Százaz számkörben fejben számol
- Nyír, vág, darabol, aprít

A feladatkészítés algoritmusa

1. Határozzuk meg a tömeg becsléséhez felhasználandó tárgyak, anyagok, nyersanyagok körét. Alkalmazhatunk különféle tárgyakat, anyagokat, de eljárhatunk úgy is, hogy ugyanazon anyagból mutatunk be a jelöltnek különböző tömegűeket.
2. Döntünk arról, hogy adunk-e segítséget a becsléshez. Segítség lehet valamilyen viszonyítási alap használata (pl. egy 1 kg-os súlyt vehet a kezébe a becslés megkezdése előtt, és a többi tárgy, anyag súlyát ehhez viszonyítva becsülheti meg).
3. Határozzuk meg, hogy milyen tömegű tárgyakkal dolgozunk. Szakmai orientáció függvényében változtathatóak a bemutatott ingerek, de különböző nagyságrendű (kis-közepes-nagy tömegű) eszközöket is használhatunk.

4. Döntünk arról, hogy a becslés végeredményét milyen mértékegységben kérjük a jelölttől.
5. Határozzuk meg feladattípusonként a megengedhető hibatarományt. Feladatonként érdemes sávokat meghatározni, ahol a becslés „jó” / „elfogadható” / „nem elfogadható” minősíthető.
6. A feladat kiegészítése lehet, ha a jelölt maga ellenőrzi becsléseit mérőeszköz segítségével. Ezen a módon a feladatsor összekapcsolható a tömegmérés kompetenciájának vizsgálatával.

A kompetencia mérésének és értékelésének szempontjai

- Értékelhető a „jó” / „elfogadható” / „nem elfogadható” megoldások aránya.
- Megfigyelhető, hogy a feladatok során a gyakorlásnak köszönhetően javul-e a teljesítmény.
- Megfigyelhető, hogy a viszonyítási alap megléte/hiánya befolyásolja-e a becslés pontosságát.
- Megfigyelhető a válaszadás gyorsasága.

Értékelés:

Kiváló	Elfogadható	Fejlesztendő	Nem megfelelő
A becslési eredmények jó súlyérzékelést, pontosságot, arányérzéklet mutatnak, az eredmények minden esetben a tényleges érték közelében vannak.	A becslési eredmények nagy része helyes, de néhány alkalommal jelentősebb eltérés mutatkozik a tényleges tömeghez képest.	Megközelítőleg azonos arányban jelennek meg elfogadható és nem elfogadható tömegbecslési eredmények.	A tömegbecslési adatok véletlenszerűek, hibásak, a gyakorlás vagy a rávezető kérdések sem javítják a teljesítményt.

MINTAFELADATOK

1. Tárgyak tömegének becslése viszonyítási alap használatával

A jelölt elé rakunk különböző méretű/tömegű tárgyakat, esetleg alapanyagokat. Egy 1 kg-os (vagy más, tetszés szerinti) súlyt adunk át neki, és arra kérjük, hogy a viszonyítási alapként használt súly segítségével becsülje meg az egyes tárgyak tömegét. A súlyt minden alkalommal újra használhatja a becsléshez, nem csak a feladat elején.

Nehezített változat, ha nagyon kis tömegekkel dolgozunk, illetve ha a becsléshez használt tárgyak tömegében nincs számottevő különbség.

Figyeljünk arra, hogy a viszonyítási alapként használt tömeg nagyságrendje közel essen a bemutatott ingerekhez.

A becslést különböző mértékegységekben is kérhetjük.

2. Sorbarendezés tömeg alapján

Ebben a feladatban a jelöltnek nem a tárgyak tömegét, hanem tömegeik egymáshoz való viszonyát kell helyesen megállapítani. Tömegük szerint csökkenő vagy növekvő sorrendbe kell rendeznie az eléje rakott tárgyakat, anyagokat. Így a viszonyítás képességéről, az arányérzékéről kaphatunk információt.

A feladat kiegészíthető a sorbarendezett dolgok tömegértékének becslésével.

3. Tömegbecslés szemmérték alapján

A jelölt elé rakunk bármilyen anyagot, melynek összsúlyát közöljük vele. (pl. 1 kg lisztet, 10 kg újságpapírt, stb.). Feladata, hogy a kívánt anyagból bizonyos mennyiségeket el/kivegyen (az előbbi példánál maradva: pl. 40 dkg lisztet, 3 kg újságpapírt, stb.). Ez a feladat a szemmértékről is információt nyújt.

A feladatok bővíthetők, illetve összekapcsolhatók a tömeg mérésére vonatkozó kompetencia vizsgálatával, ha a jelölt maga ellenőrizheti becslései helyességét mérőeszköz (mérleg) segítségével.

MENNYISÉGEKET MÉR (TÖMEGET, NYERSANYAGOKAT)

A kompetencia meglétének, megjelenítésének feltételei

- A tömeg mérése tanulás során szerzett kompetencia, része az általános iskolai fizikaoktatás tananyagának.
- A képesség részben elméleti ismereteket igényel: a tömeg SI (szabvány) mértékegységének ismeretét, illetve a mértékegységek átváltásának ismeretét (kg, dkg, g, stb.) feltételezi.
- A kompetencia másik fontos összetevője a mérőeszköz (pl. mérleg) használatának ismerete. Gyakorlással a mérőeszköz-használat szintje fejleszthető.
- Bizonyos szintű értelmi képességek, alapszintű matematikai/fizikai ismeretek megléte elengedhetetlen a tömegmérés végrehajtásához.
- A mértékegységek közötti átváltásokban nyújtott teljesítmény ugyancsak fejleszthető gyakorlással. Ez a képesség feltételezi a mértékegység-átváltás elvének, szabályainak ismeretét, megértését, mely szintén része az általános iskolai tananyagoknak.
- A mennyiség/tömeg mérésének kompetenciájához kapcsolódhatnak egyéb fogalmak (pl. térfogat, sűrűség, stb.). Ezek ismerete a feladatok végrehajtásához szükséges lehet.
- Szakmai orientációtól függően a kompetenciához kapcsolódhat a fizikai állóképesség szükségessége, amennyiben a mérni kívánt anyag nagy tömegű, ezért kezelése erőfeszítést, fokozott izommunkát feltételez.

A kompetencia kapcsolata más kompetenciákkal

- A hibás eredményt felismeri
- Alkalmazza a kerekítés szabályait
- Százás számkörben fejben számol
- Használja a négy számtani alapműveletet
- Mértékegységeket átvált
- Mennyiségeket becsül
- Űrtartalmat mér
- Űrtartalmat becsül
- Nyír, vág, darabol, aprít

A feladatkészítés algoritmusa

1. Határozzuk meg, hogy a tömeg mérését milyen típusú anyagok, nyersanyagok igénybe vételével szeretnénk vizsgálni. Az anyag jellege közömbös is lehet, amennyiben inkább a mérőeszköz-használat és a mértékegységek ismerete áll vizsgálatunk fókuszában.
2. Döntünk arról, milyen mérőeszközt vehet a jelölt igénybe a feladat végrehajtásához (pl. konyhamérleg).
3. Döntünk arról, hogy a mérés végeredményét milyen mértékegységben kérjük a jelölttől.
4. Döntünk arról, hogy a feladatot kiegészítjük-e a kapott tömegértékek átváltásával is (kg-ról dkg-ra, stb.). További kiegészítés lehet a kapott értékek kerekítése.
5. Határozzuk meg a felhasznált mérőeszköz esetében megengedhető hibahatárt (pl. dkg-ban történő mérés esetén engedélyezett-e néhány g tévedés, stb.)

A kompetencia mérésének és értékelésének szempontjai

- Helyes/helytelen megoldások száma a mért tömegek esetében.
- Helyes/helytelen megoldások száma a mértékegységek átváltásánál.
- Helyes/helytelen megoldások száma az értékek kerekítésénél.
- Értékelhető a mérőeszköz használatában való jártasság, gyakorlottság.
- Értékelhető a feladatvégzés üteme.

Értékelés:

Kiváló	Elfogadható	Fejlesztendő	Nem megfelelő
A mérési eredmények helyesek, a mérőeszközt szakszerűen használja, a tömegméréssel kapcsolatos fogalmakkal tisztában van.	Helyes mérési eredmények és eszközhasználat mellett bizonytalanság tapasztalható a mértékegységek és a kerekítési szabályok alkalmazásában.	A mérőeszköz alkalmazási módját ismeri, de több mérési hibát is vét. A kapcsolódó fogalmakkal nincs teljesen tisztában, sokat hibázik az átváltási/kerekítési feladatok során.	Helytelen eszközhasználat és a kapcsolódó matematikai/fizikai alapfogalmak ismeretének hiánya jellemzi.

MINTAFELADATOK

A feladatok a különböző típusú mérőeszközök helyes használatának ismeretén alapulnak. A feladatsor szakmai irányultságtól függően tovább bővíthető (pl. bolti mérleg használata, stb.).

Amennyiben olyan eszközt használunk, amivel a jelölt még nem találkozott, kezelési módjáról a feladat végrehajtása előtt tájékoztassuk.

1. Konyhamérleg

A mindennapi életből jól ismert mérőeszköz kezelésének vizsgálatához élelmiszer alapanyagokat használhatunk (pl. liszt, cukor, burgonya, stb.). A kapott mérési eredményeket a mértékegységek átváltásával, illetve kerekítéssel is kérhetjük a jelölttől.

Életszerűbbé tehető a feladat, ha egy étel receptje alapján kell a különböző alapanyagokat kimérnie.

2. Patikamérleg

Kis tömegek esetén a pontosságot, precizitást vizsgálhatjuk patikamérleg segítségével.

3. Digitális mérleg

A digitális eszköz használata más típusú kezelést igényel, mint a hagyományos mérőeszközök. Amennyiben a jelölt nem ismeri az eszköz kezelését, a feladat végrehajtása előtt tájékoztassuk arról. A mértékegységek átváltása és a kerekítés ebben az esetben is része lehet a feladatnak.

Helytelen válaszok esetén vizsgáljuk meg, hogy a mérési hibát az elméleti ismeretek, fogalmak hiánya vagy a mérőeszköz helytelen használata okozta-e.

SZÁZAS SZÁMKÖRBE FEJBE SZÁMOL

A kompetencia meglétének, megjelenítésének feltételei

- A kompetencia az általános iskolai alapszintű matematikaoktatás tananyagának részét képezi.
- Bizonyos szintű értelmi képességek megléte elengedhetetlen a fejszámolás végrehajtásához.
- A gyakorlottság szerepet játszik a kompetencia megjelenítésének szintjében: aki gyakran dolgozik számokkal, valószínűleg gyorsabban, könnyebben teljesíti a feladatokat.
- Egyéni különbségek lehetnek a számokkal kapcsolatos feladatokban nyújtott teljesítményben. Ehhez kapcsolódhat a reáltárgyak iránti érdeklődés különbözősége is.
- A fejből számolás kompetenciájához a matematikai alpműveletek (összeadás, kivonás, szorzás, osztás) szabályainak ismerete szükséges.
- A számokkal kapcsolatos mentális tevékenység, az analitikus és logikai műveletek végzése a bal agyfélteke működéséhez kapcsolódik, így ennek sérülése zavarokat okozhat a kompetencia megjelenítésében.

A kompetencia kapcsolata más kompetenciákkal

- Használja a számológépet
- A hibás eredményt felismeri
- Alkalmazza a kerekítés szabályait
- Az eredmény nagyságrendjét megbecsüli
- Használja a négy számtani alpműveletet
- Százalékot számít
- Mértékegységeket átvált
- Becslésre és mérésre vonatkozó kompetenciákkal bír (űrtartalom, mennyiségek, hosszúság)

A feladatkészítés algoritmusa

1. Határozzuk meg, hogy a fejszámolást (1-től 100-ig) milyen nehézségi fokon kívánjuk ellenőrizni. Néhány lehetőség:
 - a számok egymásutánosságának ismerete a számsor folytatásával,
 - a négy alpművelet biztos alkalmazása százas számkörben,
 - számsorozatok létrehozása, szabályszerűségeik felismerése.
2. Döntsünk arról, hogy összetettebb feladatok, pl. számsorozatok folytatása esetén nyújtunk-e segítséget, amennyiben önállóan nem tudja megoldani.
3. Határozzuk meg, hogy feladataink esetében mit tekintünk jó /elfogadható/nem elfogadható teljesítménynek.
4. Feladatonként döntsünk arról, hogy mennyi időt adunk a megoldásra.

A kompetencia mérésének és értékelésének szempontjai

- Tévesztések száma a számok (1-től 100-ig) felsorolásában.
- Hibák száma a négy számtani alpművelet esetében.
- Hibák száma a számsorozatok létrehozásánál.
- Hiba típusa (pl. valamelyik alpművelettel nincs tisztában).

Értékelés:

Kiváló	Elfogadható	Fejlesztendő	Nem megfelelő
A százig számolást, a négy alpművelet alkalmazását számsorozatok létrehozásával hibátlanul teljesíti.	A számokkal, sorozatokkal, alpműveletekkel tisztában van. Minimális hibaszám, figyelmetlenség miatt van, ezt képes javítani.	A számsort egytől százig ismeri, az alpműveletek, illetve a számsorozatok terén gyakrabban hibázik, elméleti hiányosságok tapasztalhatók.	Alapvető matematikai hiányosságok tapasztalhatók a számsor ismeretében és a négy alpművelet alkalmazásában. A hibáit nem képes javítani.

MINTAFELADATOK

1. Számok 1-től 100-ig

A számok ismeretének ellenőrzését szóban végezzük.

Példák a számolást ellenőrző feladatokra:

- Tetszőleges számot kiválasztunk (1-100-ig) és kérjük a jelöltet, hogy folytassa a számsort.
- Tetszőleges számot kiválasztunk (1-100-ig), és arra kérjük a jelöltet, hogy visszafelé számoljon.
- Számoljon 100-ig 5-ösével, 10-esével....stb.
- A számokat (pl. 20-tól 40-ig) egy papíron szétszórva elhelyezzük, és feladata, hogy ceruzával összekösse őket növekvő sorrendben.

2. Alapműveletek fejben százaz számkörben

Az összeadás, kivonás, szorzás, osztás műveletének ismeretét ellenőrizhetjük, ha a jelöltet arra kérjük, fejből válaszoljon a kérdéseinkre (mennyi 8×6 ?, stb.). Döntsünk arról, hogy csak egész számokkal dolgozunk-e.

3. Számsorozatok 1-től 100-ig

A jelöltnek szóban meghatározott logika szerint felépülő számsorokat kell folytatnia (pl. váltakozva 1-et és 2-öt adunk az utolsó számjegyhez).

A logikai készségről, szabályfelismerésről ad információt, ha úgy kell folytatnia egy megkezdett számsorozatot, hogy a szabályt önállóan kell felismernie, majd alkalmaznia.

MÉRTÉKEGYSÉGEKET ÁTVÁLT

A kompetencia meglétének, megjelenítésének feltételei

- A mértékegységek átváltásának kompetenciája a különböző SI és SI-n kívüli mértékegységek ismeretén alapul. Az általános iskolai matematika- és fizikaoktatás során sajátítják el a tanulók ezeket az ismereteket.
- A mértékegységek megismerése mellett az átváltás elvét, annak alkalmazását is tudni kell a kompetencia megjelenítéséhez.
- Az átváltás megfelelő végrehajtásához a matematikai alpműveletek ismerete és helyes alkalmazása szükséges.
- A gyakorlatban fontossá válik, hogy a feladathelyzet követelményeinek megfelelő mértékegységet alkalmazzuk. (Pl. feladattól függően helyesen alkalmazzuk a terület vagy a térfogat mértékegységét.) Ehhez a matematikai/fizikai elméleti ismeretek és a konkrét helyzetek összekapcsolása szükséges, vagyis az a képesség, hogy a tanult elveket a gyakorlatban alkalmazzuk.
- Az általános iskolai oktatás nem terjed ki a mértékegységek teljes körére, így szakmai orientáció függvényében további mértékegységek megismerése válhat szükségessé.

A kompetencia kapcsolata más kompetenciákkal

- Százaz számkörben fejben számol
- A hibás eredményt felismeri
- Alkalmazza a kerekítés szabályait
- Mértani alapismeretekkel rendelkezik
- Használja a négy számtani alpműveletet
- Hosszúságot mér
- Hosszúságot becsül
- Mennyiségeket mér
- Mennyiségeket becsül
- Űrtartalmat mér
- Űrtartalmat becsül

A feladatkészítés algoritmusa

1. Határozzuk meg, hogy mely mértékegységek átváltásával kapcsolatban kívánunk információt gyűjteni. Néhány lehetőség:
 - hosszúság mértékegysége,
 - terület mértékegysége,
 - térfogat mértékegysége,
 - tömeg mértékegysége,
 - idő mértékegysége,
 - sebesség mértékegysége, stb.

2. Döntünk arról, hogy a feladatokban valamilyen gyakorlati példával kapcsoljuk-e össze a mértékegységek átváltását, vagy egyszerű feladatsort alkalmazunk, kiegészítő instrukciók nélkül.
3. Amennyiben gyakorlati példákkal vonjuk össze a feladatmegoldást, használhatjuk a tömeg, hosszúság és űrtartalom mérésénél, illetve becslésénél felsorolt feladatokat.
4. Amennyiben a jelöltnek írásbeli feladatsort kell megoldania, határozzuk meg a teljesítés időbeli keretét.
5. Döntünk arról feladatonként, hogy a jelölt a megoldáshoz milyen eszközöket használhat.
6. Állítsunk fel értékelési szempontokat (pl. gyakran használt mértékegységek esetén is ugyanolyan súlyúnak számít-e a hiba, mint a mindennapokban ritkábban használt mértékegységek esetén).
7. Állapítsuk meg hibaszám függvényében, a „jó” / „elfogadható” / „nem elfogadható” teljesítményt.

A kompetencia mérésének és értékelésének szempontjai

- Helyes/helytelen megoldások száma a mértékegységek átváltásánál.
- Értékelhető a mértékegységek helyes/helytelen alkalmazása (gyakorlatorientált feladatoknál).
- Megfigyelhető a hiba típusa:
 - ritkán használt mértékegységek esetén hibázik,
 - hibái véletlenszerűek, figyelmetlenségből adódnak,
 - nincs tisztában az átváltás szabályaival,
 - matematikai/számolási nehézségekből adódnak a hibák,
 - nincs tisztában azzal, milyen mértékegységet kell alkalmaznia.

Értékelés:

Kiváló	Elfogadható	Fejlesztendő	Nem megfelelő
A mértékegységek elvárt körét ismeri, feladathelyzettől függően helyesen alkalmazza. Az átváltással kapott eredmények helyesek.	A legtöbb mértékegységet helyesen alkalmazza a gyakorlatban, és az átváltás művelete során csak kevés alkalommal hibázik.	A mértékegységek nagyobb részét ismeri, helyesen alkalmazza, de az átváltás során gyakran hibázik.	Nincs tisztában a mértékegységek helyes alkalmazásával, és az átváltás során a feladatok nagy részében helytelen eredményre jut.

MINTAFELADATOK

1. Írásbeli feladatsor mértékegységek átváltására

A jelölt kap egy feladatsort, mely különböző mértékegységek átváltandó listáját tartalmazza. Ezek mindegyikénél meghatározzuk, hogy mire kell átváltania.

(Pl.: 15 kg = ... dkg)

Ennél a feladatnál többféle mértékegységet alkalmazhatunk. Célszerű időkeretet adni, vagy mérni, hogy a jelölt mennyi idő alatt készül el a feladattal.

2. Mértékegységek általános ismerete

A jelölt egy kérdéssort kap, mely gyakorlati példákat sorol fel (szóban vagy írásban), és arra kell válaszolnia, hogy milyen mértékegységet használunk az adott helyzetben.

Pl.: Milyen mértékegységet használunk, ha:

- meg akarjuk mérni a szekrény szélességét,
- vízzel meg akarunk tölteni egy edényt,
- le akarunk burkolni egy helyiséget
- meg akarjuk tudni, milyen gyorsan gurul egy autó, stb.

A feladat elsősorban nem az átváltást, hanem a mértékegységek megfelelő, gyakorlati alkalmazását vizsgálja. Minden kérdés tovább bővíthető konkrét példával, melyben a mértékegységek átváltását is kérhetjük. (Pl.: ha a szekrény 1, 2 méter széles, akkor fejezze ezt ki centiméterben is, stb.)

3. Mérésés/becsléses feladatokhoz kapcsolódó átváltás-vizsgálat

A hosszúság, tömeg és úrtartalom méréséhez, illetve becsléséhez kapcsolódó feladatsorok további feladatötleteket tartalmaznak a mértékegységek átváltására vonatkozóan.

ÚRTARTALMAT BECSÜL

A kompetencia meglétének, megjelenítésének feltételei

- Az úrtartalom becslésének kompetenciája az úrtartalom mérésének kompetenciájához kapcsolódik szorosan, így az ott ismertetett feltételek erre a kompetenciára is érvényesek, illetve kiindulópontként szolgálnak.
- Az úrtartalom becslésének képessége az úrtartalom fogalmának, mértékegységének ismeretén alapul.
- A becslés tevékenysége sok esetben előzetes tapasztalatot, gyakorlatot feltételez: olyan helyzetekben tudunk nagyobb valószínűséggel pontos becsléseket adni, melyekkel gyakran találkoztunk.
- Az úrtartalom becslésének folyamatában az arányérzéknek, a szemmértéknek fontos szerepe lehet. Még előzetes tapasztalat híján is elképzelhető, hogy jó arányérzékkel rendelkező személy, ha van valamilyen viszonyítási alapja, pontos becslésekre képes.
- A becslés pontossága gyakorlással fokozható, ám az arányérzék függvényében egyéni különbségek lehetnek a fejlődésben.
- A becslés pontossága azzal is növelhető, ha viszonyítási alapot használunk. (Pl. ha egy edényről tudjuk, hogy úrtartalma 1 liter, akkor egy másik edény úrtartalmát méreteik egymáshoz viszonyításával könnyebben meg tudjuk becsülni, mint ha nincs ilyen támpontunk.)

A kompetencia kapcsolata más kompetenciákkal

- Úrtartalmat mér
- Mennyiségeket mér
- A hibás eredményt felismeri
- Alkalmazza a kerekítés szabályait
- Az eredmény nagyságrendjét megbecsüli
- Mértani alapismeretekkel rendelkezik
- Használja a négy számtani alpműveletet
- Mértékegységeket átvált
- Százaz számkörben fejben számol

A feladatkészítés algoritmusa

1. Határozzuk meg az úrtartalom becsléséhez felhasználandó eszközök (poharak, edények, tartályok, stb.) körét. Célszerű változatos méretű eszközöket alkalmazni, hogy a becslés során a mértékegységek teljes körű ismeretéről tájékozódhassunk.
2. Döntsünk arról, hogy adunk-e segítséget a becsléshez. Segítség lehet valamilyen viszonyítási alap használata. (Pl. egy edény, melynek úrtartalma 1 liter.)
3. Döntsünk arról, hogy a becslés végeredményét milyen mértékegységben (l, dl, cl) kérjük a jelölttől.
4. Határozzuk meg feladattípusonként a megengedhető hibatarományt. Feladatonként érdemes sávokat meghatározni, ahol a becslés „jónak” / „elfogadhatónak” / „nem elfogadhatónak” minősíthető.

5. A feladat kiegészítése lehet, ha a jelölt maga ellenőrzi a becsléseit mérőeszköz segítségével. Ezzel a módszerrel a feladatsor összekapcsolható az úrtartalom-mérés kompetenciájának vizsgálatával.

A kompetencia mérésének és értékelésének szempontjai

- Értékelhető a „jó” / „elfogadható” / ”nem elfogadható” megoldások aránya.
- Megfigyelhető, hogy a feladatok során a gyakorlásnak köszönhetően javul-e a teljesítmény.
- Megfigyelhető, hogy a viszonyítási alap megléte/hiánya befolyásolja-e a becslés pontosságát.
- Megfigyelhető a válaszadás időtartama.

Értékelés:

Kiváló	Elfogadható	Fejlesztendő	Nem megfelelő
A becslési eredmények pontosságát, arányérzékét, jó szemmértéket mutatnak, az eredmények minden esetben a tényleges érték közelében vannak.	A becslési eredmények nagy része helyes, de néhány alkalommal jelentősebb eltérés mutatkozik a tényleges úrtartalomhoz képest.	Megközelítőleg azonos arányban jelennek meg elfogadható és nem elfogadható úrtartalom-becslési eredmények.	Az úrtartalom-becslési adatok véletlenszerűek, hibásak, a gyakorlás vagy a rávezető kérdések sem javítják a teljesítményt.

MINTAFELADATOK

1. Azonos formájú tárgyak űrtartalmának becslése

A jelölt elé helyezünk különböző méretű, de azonos alakú edényeket, tartályokat. Ezek lehetnek poharak, vázák, műanyag dobozok stb., csak az a fontos, hogy formájuk azonos legyen. Az egyik eszközről megmondjuk, hogy mennyi az űrtartalma. A jelölt feladata, hogy ennek ismeretében a többi, eltérő méretű eszköz űrtartalmáról becslést adjon.

A becslést többféle mértékegységben kérhetjük.

2. Változatos formájú tárgyak űrtartalmának becslése

Az előző feladat nehezített változata. Itt változatos formájú eszközöket alkalmazhatunk: tálakat, különböző formájú vázákat, flakonokat, kisebb/nagyobb üvegeket. A formák változatossága nehezíti a becslést, és egyben jó információt ad a szemmértékről. Érdekes viszonyítási alapot (pl. egy fél literes befőttesüveget) segítségként felhasználni a feladathoz.

A különböző méretű eszközök a különböző mértékegységek ismeretéről is információt adhatnak.

3. Sorbarendezés űrtartalom alapján

Ebben a feladatban a jelölt meghatározott számú eszközt (edényt, poharat, stb.) kap. Feladata, hogy űrtartalmuk alapján növekvő vagy csökkenő sorrendbe állítsa az eszközöket úgy, hogy csak szemmértékére, becslési képességére hagyatkozhat.

A feladat kombinálható az űrtartalom-mérés kompetenciájának vizsgálatával, ha a jelölt egy mérőpohár segítségével maga ellenőrizheti/korrigálhatja teljesítményét.

ÚRTARTALMAT MÉR

A kompetencia meglétének, megjelenítésének feltételei

- Az úrtartalom mérése tanulás során szerzett kompetencia, része az általános iskolai fizika-oktatás tananyagának.
- A képesség részben elméleti ismereteket igényel: az úrtartalom mértékegységének ismeretét, részben a mértékegységek átváltásának ismeretét (l, dl, cl, stb.) feltételezi.
- A kompetencia másik fontos összetevője a mérőeszköz (pl. mérőpohár) használatának ismerete. Gyakorlással a mérőeszköz-használat szintje fejleszthető.
- Bizonyos szintű értelmi képességek, alapszintű matematikai/fizikai ismeretek megléte elengedhetetlen az úrtartalom mérésének végrehajtásához.
- A tárgyi ismeretek mellett a vizuális rendszer épsége biztosítja, hogy a méréshez használt eszközök skáláit, beosztásait helyesen érzékelje a jelölt.
- A mértékegységek közötti átváltásokban nyújtott teljesítmény ugyancsak fejleszthető gyakorlással. Ez a képesség feltételezi a mértékegység-átváltás elvének, szabályainak ismeretét, megértését, mely szintén része az általános iskolai tananyagoknak.
- Az úrtartalom mérésének kompetenciájához kapcsolódhatnak egyéb fogalmak (pl. térfogat). Ezek ismerete a feladatok végrehajtásához szükséges lehet.

A kompetencia kapcsolata más kompetenciákkal

- A hibás eredményt felismeri
- Alkalmazza a kerekítés szabályait
- Mértani alapismeretekkel rendelkezik
- Százás számkörben fejben számol
- Használja a négy számtani alapműveletet
- Mértékegységeket átvált
- Úrtartalmat becsül
- Mennyiségeket mér

A feladatkészítés algoritmusa

1. Határozzuk meg, hogy milyen edények, tartályok, stb. úrtartalmának mérését kérjük a jelöltől a feladat elvégzése során.
2. Döntünk arról, hogy az úrtartalom mérését milyen típusú folyadék igénybevételével szeretnénk vizsgálni. (Legegyszerűbb, ha vizet használunk.)
3. Döntünk arról, milyen mérőeszközt használhat a jelölt a feladat végrehajtásához (pl. mérőpohár).
4. Döntünk arról, hogy a mérés végeredményét milyen mértékegységben kérjük a jelöltől.
5. Döntünk arról, hogy a feladatot kiegészítjük-e a kapott úrtartalom-értékek átváltásával is (l-ről dl-re, stb.). További kiegészítés lehet a kapott értékek kerekítése.
6. Határozzuk meg a felhasznált mérőeszköz esetében megengedhető hibahatárt (pl. dl-ben történő mérés esetén engedélyezett-e néhány cl tévedés, stb.).

A kompetencia mérésének és értékelésének szempontjai

- Helyes/helytelen megoldások száma a mért űrtartalom-értékek esetében.
- Helyes/helytelen megoldások száma a mértékegységek átváltásánál.
- Helyes/helytelen megoldások száma az értékek kerekítésénél.
- Értékelhető a mérőeszköz használatában való jártasság, gyakorlottság.
- Értékelhető a feladatvégzés időigénye.

Értékelés:

Kiváló	Elfogadható	Fejlesztendő	Nem megfelelő
A mérési eredmények helyesek, a mérőeszközt szakszerűen használja, az űrtartalom mérésével kapcsolatos fogalmakkal tisztában van.	Helyes mérési eredmények és eszközhasználat mellett bizonytalanság tapasztalható a mértékegységek és a kerekítési szabályok alkalmazásában.	A mérőeszköz alkalmazási módját ismeri, de több mérési hibát is vét. A kapcsolódó fogalmakkal nincs teljesen tisztában, sokat hibázik az átváltási/kerekítéses feladatok során.	Helytelen eszközhasználat és a kapcsolódó matematikai/fizikai alapfogalmak ismeretének hiánya jellemzi.

MINTAFELADATOK

1. MÉRŐPOHÁR HASZNÁLATA

A jelöltnek mérőpoharat vagy mérőedényt adunk, mely az űrtartalom mérésére használatos skálával van ellátva. Arra kérjük, hogy különböző mennyiségű folyadékot (vizet) mérjen ki az eszközzel.

A feladat nehézsége fokozható, ha egyes instrukciókat dl-ben, másokat literben adunk meg (pl. 0,7 liter).

2. EDÉNYEK ŰRTARTALMÁNAK MÉRÉSE

Több különböző nagyságú edényt, vázát, poharat, stb. rakunk a jelölt elé (az eszközökön ne legyen űrtartalmat jelző skála). Arra kérjük, hogy állapítsa meg az edények űrtartalmát, olyan módon, hogy egy 2 dl-es mérőpoharat vehet igénybe a feladat végrehajtásához.

Az kapott eredmények átváltását, kerekítését kérhetjük a jelölttől a feladat kiegészítéseként.

A feladat a számtani alapműveletekre (összeadásra, kivonásra) vonatkozó kompetenciát is vizsgálja egyúttal.

3. FOLYADÉKOK KIEGYENLÍTÉSE

Öt poharat rakunk a jelölt elé, melyek különböző mennyiségű vizet tartalmaznak. Feladata, hogy a kapott mérőeszköz (pl. egyliteres konyhai mérőedény) felhasználásával érje el, hogy minden pohárban azonos mennyiségű víz legyen.

A feladat a mérőeszköz használatán túl az alapvető számtani ismereteket (osztás) és a logikus gondolkodást is vizsgálja.

Helytelen válaszok esetén vizsgáljuk meg, hogy a mérési hibát az elméleti ismeretek, fogalmak hiánya vagy a mérőeszköz helytelen használata okozta-e.

ADOTTSÁGOK (érzékelés, mozgáskoordináció, állóképesség)

SZAGLÁSSAL ÉRZÉKEL

A kompetencia meglétének, megjelenítésének feltételei

- A szaglórendszer épsége: az orrüreg receptorai, az összekötő pályák és a kapcsolódó agyi területek megfelelő működése.
- Az inger minősége, intenzitása meghatározó. Bár az ember a többi fajnál kevésbé érzékeny a szagokra, egészséges személy 10 000 - 40 000 szagot képes megkülönböztetni.
- Szagokra vonatkozó szókincsünk elmarad megkülönböztető-képességünk mögött. Gyakori, hogy az ízeleléshez kapcsolódó szókészletet használjuk a szagok jellemzésére is (pl. csípős, savanyú szag, stb.).
- Egyéni és nemi eltérések lehetnek a szagérzékelésben. (Nőknél általában jobb a szagérzékelés, 60 év fölött hanyatlak, a dohányzás csökkentheti a szagérzékenységet.)
- A szaglással kapcsolatos vizsgálatok a következő témaköröket érintik:
 - abszolút küszöb (a szagok érzetének kezdete és vége),
 - megkülönböztetési küszöb (egymástól való elkülönítésük képessége),
 - adaptív küszöbeltolódás (folyamatos szaglás esetén a hozzászokás jelensége),
 - reakcióküszöb (egyéni eltérések az érzékenységekben).
- A szagérzékelés képessége ép szaglórendszer mellett gyakorlással javítható.
- Az „alapízek” elfogadottságával ellentétben vitatott, hogy léteznek-e „alapszagok”, kategóriák.

A kompetencia kapcsolata más kompetenciákkal

- Ízeket megkülönböztet

A feladatkészítés algoritmusa

1. Válasszuk ki a szagérzékelés méréséhez használt inger típusát és mennyiségét (pl. ételek, fűszerek, háztartási / vegyi anyagok, illatszerek, stb.). Dolgozhatunk hétköznapi, jól ismert szagingerekkel, de nehezíthetjük a feladatot kevésbé közismert ingerek hozzáadásával.
2. Határozzuk meg az ingerek megjelenési formáját (pl. azonos kinézetű zárható üvegek tartalmazzák a különböző anyagokat).
3. Határozzuk meg az ingerek optimális erősségét (oldatok esetén a töménységet stb.).
4. Iktassuk ki a tapintási és vizuális ingereket (pl. kendő a szemem).
5. Határozzuk meg, hogy a jelentkező dönthet-e arról, milyen időtartamot szán egy-egy illat azonosítására.
6. Határozzuk meg, hogy mit tekintünk elfogadható válasznak. Elvárás-e az anyag megnevezése, vagy az illat valamilyen kategorizálása is elfogadható. (Pl. fűszeres, alkoholos, stb.)
7. Döntsünk arról, hogy a megkülönböztető-képesség mellett szeretnénk-e információt szerezni az egyéni érzékenységről is. Amennyiben ezt a lehetőséget is szem előtt tartjuk, az ingerek

intenzitását kell csökkentenünk. Szilárd anyagok esetében a mennyiséget, oldatok esetében a töménységet változtathatjuk, csökkenthetjük.

8. Érdemes figyelembe venni a feladat során a „kifáradás”, adaptáció jelenségét. A teljesítményben bekövetkező látványos visszaesés esetén tarthatunk rövid szünetet.

A kompetencia mérésének és értékelésének szempontjai

- Felismert, azonosított anyagok száma.
- Különböző intenzitású ingerek használata esetén: az érzékenység foka (kis intenzitású szag-
ingereket is felismer-e a jelölt).
- Az azonosítás szintje (anyag megnevezése, vagy csak általános jellemzés).
- Hibák száma.
- Hiba típusa (nem ismeri fel, vagy más illatként azonosítja).

Értékelés:

Kiváló	Elfogadható	Fejlesztendő	Nem megfelelő
Kisebb és nagyobb intenzitás esetén is helyesen azonosítja az illatokat, szagokat. Az általa nem ismert illatokat, szagokat helytállóan jellemzi.	Az illatok, szagok többségét képes azonosítani. Jellemzésük esetenként gondot okozhat. Kisebb intenzitás esetén hibázhat.	Erősebb illat- és szag-intenzitásnál is gyakori a tévesztés, de a helyes válaszok arányát a hibák száma nem haladja meg. Az illatok, szagok jellemzése problémát okoz.	Erős intenzitású, közismert illatok, szagok megnevezése is gondot okoz, a hibák túlsúlyban vannak a helyes válaszokhoz képest.

MINTAFELADAT

A jelentkező szemét egy kendővel bekötjük, és arra kérjük, hogy illatuk, szaguk alapján azonosítsa a kezébe adott üvegekben lévő 10 féle anyagot.

Az üvegek egyformák, tapintással nem szerezhethet információt, csak a szaglására hagyatkozhat.

Az üvegek átadása között tartunk kis szüneteket. Rögzítsük a jelentkező válaszait. Ha valamelyik illatot, szagot nem ismeri fel azonnal, azt a feladat végén újra megpróbálhatja, de harmadik próbálkozásra nincs mód.

Javaslat néhány tipikus, közismert illatú, szagú anyagra:

- kávé,
- bors,
- mosogató- vagy tisztítószer,
- hagyma/fokhagyma,
- aceton,
- fogkrém,
- alkoholos ital,
- tea (fű),
- pirospaprika,
- szappan,
- parfüm.

A feladat nehezített változata, ha az illat/szagminták között néhány nem hétköznapi illatot, szagot is mutatunk a jelöltnek. Ebben az esetben, ha nem tudja megnevezni, értékelhető válaszként elfogadhatjuk, ha helytálló minőségekkel írja le az illatot (pl. virágillat, fás illat, stb.).

További lehetőség, ha a bemutatott illatokból, szagokból egy kisebb intenzitású sorozattal is rendelkezünk, és a feladat második szakaszában a jelöltnek ezeket kell megneveznie.

SZÍNEKET MEGKÜLÖNBÖZTET

A kompetencia meglétének, megjelenítésének feltételei

- A színlátás alapja, hogy szemünk a fény különböző hullámhosszait különböző színekké alakítja. A rövid hullámhosszúságú fények pl. kéknek látszanak, a közepesek zöldnek, a hosszúak vörösnek.
- A színek három dimenzió mentén jellemezhetők: árnyalat (a szín neve); telítettség (a szín tisztasága); világosság (a szín intenzitása). A három tényező kombinációja nagyon nagy számú megkülönböztethető színt jelent.
- A kompetencia megjelenítése feltételezi az ép látórendszert, a színérzékelő receptorok (ún. csapok) kifogástalan működését. A színlátás-zavar (színtévesztés vagy színvaktság) kizáró tényező lehet bizonyos munkakörök esetében.
- A színlátás Young-Helmholtz-féle elmélete szerint, bár sok különböző színt tudunk megkülönböztetni, csak háromféle színreceptor van. Ha a háromféle színreceptor (csap) valamelyike hiányzik, színlátás-zavar jön létre. Egy alternatív elgondolás, a Hering-féle ellenszín-elmélet a színlátást kétféle színérzékelő egység feltételezésével közelíti meg. A színlátás mechanizmusa tehát még nem teljesen tisztázott.
- A legtöbb színlátás-zavar genetikai eredetű. Férfiaknál (2 %) gyakrabban fordul elő, mint nőknél (0,03%).
- A színekkel kapcsolatos feladatvégzés során, a fizikai jellemzőkön túl, a megvilágításnak, az optimális látási körülményeknek fontos szerepe van.
- A színek megkülönböztetése nem csak az érzékelés szintjén nyilvánul meg. Fontos, hogy a jelölt meg is tudja nevezni a látott színt. Ez feltételezi a színekkel kapcsolatos szókészlet meglétét, mely az alapszíneken túl az árnyalatokra is kiterjed.

A kompetencia kapcsolata más kompetenciákkal

- Színérzékelést használja
- Színjelzéseket értelmez

A feladatkészítés algoritmusa

A színtévesztés vizsgálata során elterjedt táblák (lásd a mintafeladatoknál) alapvető információt nyújtanak a színlátás épségéről.

1. Határozzuk meg, hogy az adott szakmai terület milyen követelményeket állít fel a színek megkülönböztetése terén. Ennek alapján döntünk arról, hogy milyen mennyiségű, változatosságú színingert alkalmazunk. Ha nincs szükség túlzottan differenciált szín-megkülönböztetésre, elégséges lehet, ha a gyakorlatok főként az alapvető színekre koncentrálnak. Ha viszont a szakmai tevékenység erősen kötődik a színekhez, akkor érdemes összetett, nagy változatosságú színingerekkel dolgozni.
2. Határozzuk meg a színingerek megjelenési formáját. Ez lehet szakmához kapcsolódó ingertípus (pl. festék, ruhaanyag), de a vizsgálat célja szempontjából színes kártyák, vagy papírlapok is megfelelőnek bizonyulhatnak.
3. Határozzuk meg a feladatvégzés módját. A színek megkülönböztetése történhet:
 - verbális úton: a szín megnevezésével,
 - ingerek meghatározott szempont szerinti rendezésével, csoportosításával.

4. Határozzuk meg az értékelés szempontjait. Döntsünk arról, hogy mit tekintünk helyes válasznak (pl. ha az alapszint tudja: 1 pont, ha az árnyalatot is: 2 pont).
5. A színek bemutatása semleges (fehér) háttéren történjen, mert a színek egymásra gyakorolt hatása befolyásolhatja a feladatmegoldást.

A kompetencia mérésének és értékelésének szempontjai

- Megnevezett színek esetén: a helyes és helytelen válaszok aránya.
- Külön értékelhető, ha a színárnyalatokkal is tisztában van.
- Rendezéses, csoportosításos feladatok esetén: a hibás döntések száma.
- A hiba típusa:
 - véletlenszerű,
 - bizonyos színeknél gyakrabban fordul elő.

Értékelés:

Kiváló	Elfogadható	Fejlesztendő	Nem megfelelő
Az alapszínekkel és az árnyalatokkal is tisztában van, pontosan ismeri a színek megnevezését.	Az alapszínek esetében jól teljesít, a különböző árnyalatok megnevezésénél, besorolásánál esetenként hibázik.	Az alapszíneket képes egymástól megkülönböztetni, de a színárnyalatokkal végzendő feladatokban sokat hibázik.	Az alapszínek megkülönböztetése is problémát jelent a számára. Vagy: a vizsgálat szintévesztést jelez.

MINTAFELADATOK

1. Színkártyák csoportosítása

Színkártyákat rakunk a jelölt elé a kívánt mennyiségben (a festékboltokban található színkód-kártyák gazdag választékot kínálnak). A kártyák a színek számos árnyalatát képviselik. Arra kérjük a jelöltet, hogy rakja egy-egy kupacba a piros/zöld/kék/sárga stb. színekhez tartozó árnyalatokat.

2. Színek megnevezése

A feladat azt vizsgálja, mennyire rendelkezik a jelölt a színek megnevezésére alkalmas szókészlettel. Az 1. feladatban említett kártyákkal dolgozhatunk, de ezúttal arra kérjük a jelöltet, hogy nevezze meg azt a színt, melyet mutatunk neki. Pontozhatjuk az alapszín megnevezését, és plusz pontot adhatunk a helyesen megnevezett árnyalatért.

3. Szín-megnevezés

Nézzen az alábbi ábrára, és mondja ki a betűk színét. Ne a szót!

KÉK

ZÖLD

SÁRGA

KÉK

ZÖLD

PIROS

SÁRGA

KÉK

PIROS

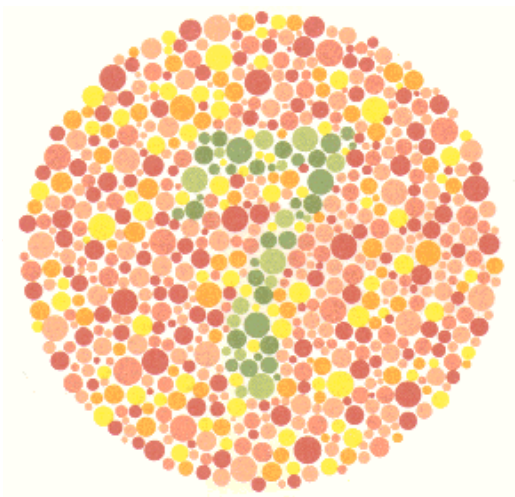
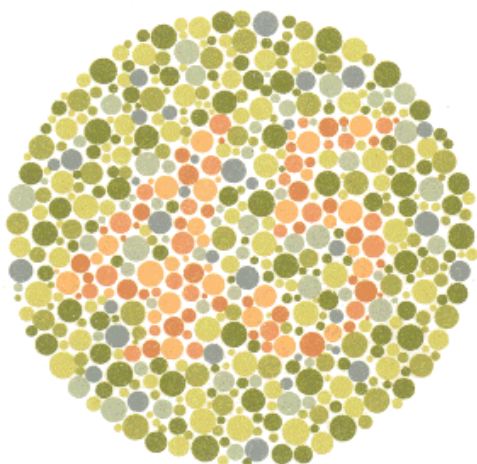
SÁRGA

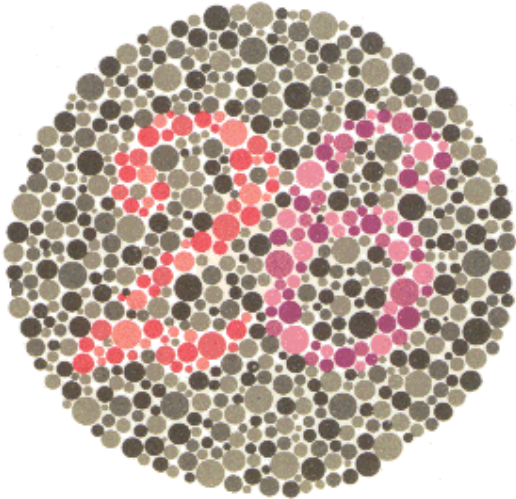
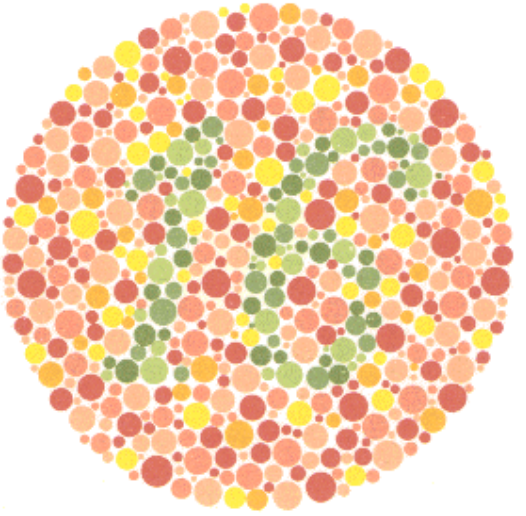
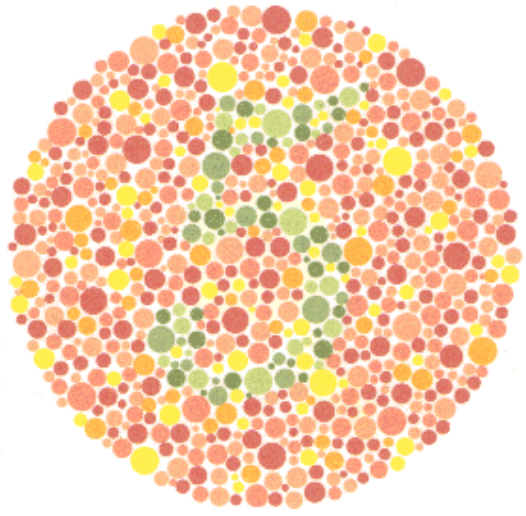
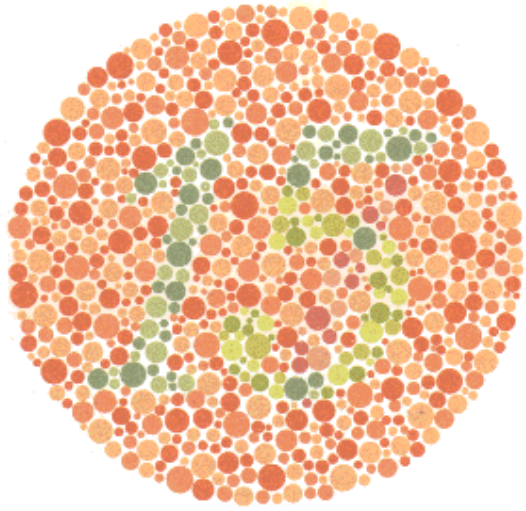
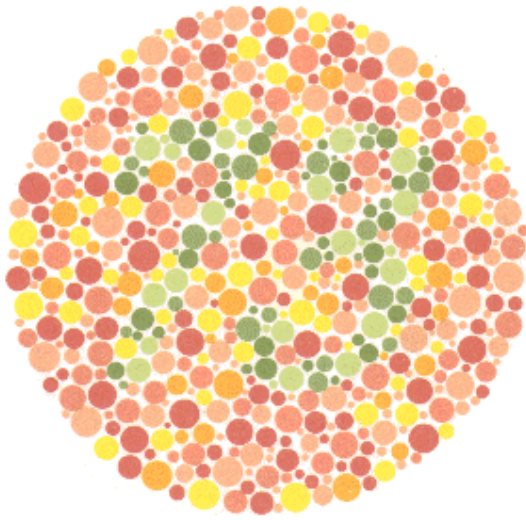
PIROS

SÁRGA

4. Számok felismerése színes táblákon

Kérjük, hogy határozza meg a tesztáblákon található számokat.

SZÍNÉRZÉKÉT HASZNÁLJA

A kompetencia meglétének, megjelenítésének feltételei

- A színérzék a színek ízléses kiválasztását, harmonikus összeillesztésének képességét jelenti. Mérésének nehézsége abban áll, hogyan tudunk olyan kritériumrendszert felállítani, mely általános érvényűnek tekinthető. A szubjektivitás nagy szerepet kap ugyanis abban, hogy egy színösszeállítást harmonikusnak tekintünk-e, így az értékelést végzők egyéni ízlése befolyásolhatja a végeredményt.
- Léteznek olyan általánosan elfogadott sémák vagy színtársítások, melyeket általában harmonikusnak érzékelünk, ezek segíthetik az értékelő folyamatot. Vannak olyan szín-kombinációk is, melyek a diszharmonia érzését keltik a szemlélők többségében.
- Az egyéniség, a személyiség erős befolyással bír a színpreferenciák tekintetében. Átmenetibb, ám ugyanilyen meghatározó hatása lehet a hangulatnak, közérzetnek abban a tekintetben, hogy milyen színekhez vonzódunk éppen, milyen kombinációt találunk harmonikusnak.
- A színérzék mérését a fentiek figyelembevételével úgy körvonalazhatjuk, hogy azokat a személyeket tekintjük a kompetencia jó megjelenítőinek, akiknek színkombinációs teljesítménye a szemlélők nagy részében harmonikus érzetet kelt.
- A színérzék magas szintje feltételezi a színek alapos ismeretét, mely kiterjed az alapszíneken túl a különböző árnyalatokra, azok megnevezésére is.
- A kompetencia megjelenítése feltételezi az ép látórendszert, a színérzékelő receptorok kifogástalan működését. A színlátászavar (színtévesztés vagy színvaktság) gátolja a színérzékkel kapcsolatos tevékenységek eredményességét.
- A színérzék vizuális neveléssel, gyakorlással fejleszthető.
- A színek három dimenzió mentén jellemezhetők: árnyalat (a szín neve); telítettség (a szín tisztasága); világosság (a szín intenzitása). A három tényező kombinációja nagyon nagy számú megkülönböztethető színt jelent.
- A színekkel kapcsolatos feladatvégzés során a megvilágításnak, az optimális látási körülményeknek fontos szerepe van.

A kompetencia kapcsolata más kompetenciákkal

- Színeket megkülönböztet
- Színjelzéseket értelmez

A feladatkészítés algoritmusa

1. A színérzék mérésére használt feladatsorhoz irányított, illetve teljesen kötetlen választáson alapuló gyakorlatok javasolhatók. Az első esetben egy megadott színhez, vagy színkombinációhoz kell további színeket kiválasztani. A második esetben a jelöltre bízunk, hogy egy adott feladatot szabadon választott színek milyen kombinációjával old meg.
2. Határozzuk meg a választható színek megjelenési formáját. Javaslatok: színes papír, színes ceruza, zsírkréta, festék, stb. Célszerű minél több színárnyalatot alkalmazni a feladatban.
3. Határozzuk meg az elvégzendő feladatok számát. A megalapozott értékelés érdekében több feladat elvégzése javasolt.
4. Árnyalhatja a kapott információkat, ha úgy döntünk, hogy a jelöltnek nemcsak általa harmonikusnak érzékelt kombinációkat kell alkotnia, hanem arra is felkérjük, hogy próbáljon

szándékosan össze nem illő, diszharmonikus színtársításokat is létrehozni. Így két irányból vizsgálható a színekkel kapcsolatos esztétikai érzék.

5. Döntsünk arról, hogy adunk-e időkorlátot a feladatokhoz.
6. Határozzuk meg az értékelés szempontjait. Célszerű, hogy a teljesítményt több személy értékelje, így a szubjektív hatását csökkenteni tudjuk. Egy-egy elvégzett feladat kapcsán javasolható a skálán vagy pontozás segítségével történő értékelés, amely a szubjektív véleményt számértékben fejezi ki. A kapott pontszámok átlaga adja a végső értéket.

A kompetencia mérésének és értékelésének szempontjai

- A jelölt több feladat során nyújtott összteljesítményét a kapott pontszámok végső összesítésével kapjuk meg.
- Külön szempontként értékelhető a kreativitás, egyediség, amikor a jelölt eredeti, szokatlan, de mégis érdekes, jó összhatást nyújtó színekombinációs megoldásokat talál.
- Értékelhető a felhasznált színek száma, változatossága is, amennyiben az instrukció ezt nem szabályozza.

Értékelés:

Kiváló	Elfogadható	Fejlesztendő	Nem megfelelő
Minden feladatban harmonikus, esetleg egyediként értékelt színekombinációkat alkalmaz.	Néhány esetben nem szerencsés a színválasztás, de rávezetéssel talál és javasol jobb alternatívát.	Diszharmonikus és harmonikus kombinációkat körülbelül egyforma arányban alkalmaz.	Megoldásainak többsége nem éri el az elfogadható esztétikai értéket.

MINTAFELADATOK

1. Kötetlen színválasztás

A jelölt feladata, hogy egy fehér alapon fekete kontúrral megrajzolt sablont színekkel kitöltsön. (Pl. színes ceruzával, filctollal, stb.)

A sablon bármilyen rajz lehet. Célszerű életszerű példákat választani, esetleg a szakmai orientáció függvényében.

Javaslatok:

- szobabelső háromdimenziós rajza, tárgyakkal, textiliákkal, bútorokkal,
- emberi alak rajza, lehetőleg minél több ruhadarabbal, melyeket a jelöltnek kell kiszíneznie.

Az instrukciót variálhatjuk, és akár többféle színezési módot is kérhetünk ugyanazon típusú sablonra.

Néhány példa:

- készítsen harmonikus összeállítást,
- készítsen diszharmonikus színekombinációt,
- készítsen harmonikus színekombinációt hideg vagy meleg, sötét vagy világos színekkel,
- alkalmazzon erős kontrasztot, stb.

Az utolsó két feladat a színekkel kapcsolatos elméleti, kategorizációs ismerteket is vizsgálja.

2. Színek irányított választása

Ennél a feladattípusnál is használhatóak az 1. feladatban említett sablonok, azzal a különbséggel, hogy egy vagy több színt előre elhelyezünk a képen, és a jelöltnek a feladat során ezekhez kell alkalmazkodnia választásaival. Nehezíthetjük a feladatot azzal, ha meghatározzuk, hányféle színt használhat fel.

3. Képkészítés

Színes papírt, színes újságpapírt adunk át a jelöltnek, és arra kérjük, hogy meghatározott idő alatt készítsen belőle egy figuratív vagy nonfiguratív képet, amely általa harmonikusnak ítélt színekombinációt jelenít meg.

Eszközök: fehér lap, színes papír, ragasztó, olló (az ollót kiválthatja a papírtépes technika).

Döntésünktől függően meghatározhatunk egy témát (pl. „ősz hangulat”), de a jelöltre is bízhatjuk a témaválasztást. Utóbbi esetben a feladat végén arra kérjük, adjon címet művének.

A feladat a színérzéken túl információt nyújt a kreativitásról, önállóságról, kezűgyességről és az önálló feladatvégzés tempójáról is. Arról is tájékozódhatunk, hogy a színek jelentéstartalmával, szimbolikájával mennyire van tisztában a jelölt.

TAPINTÁSSAL ÉRZÉKEL

A kompetencia meglétének, megjelenítésének feltételei

- A tapintás a bőrérzékek egyike. Háromféle bőrérzékletet különböztetünk meg: az egyik a nyomásra, a másik a hőmérsékletre, a harmadik a fájdalomra reagál. A három érzéklet típus tehát más-más ingertípusra reagál, különböző receptorokkal rendelkezik, és különböző tapasztalatokat eredményez. A tapintás a nyomás ingere által kiváltott bőrérzéklet.
- Az inger minősége, intenzitása meghatározó. A testfelületünket például állandó légnyomás éri, mégsem vagyunk tudatában. A nyomás változásaira ugyanakkor érzékenyek lehetünk.
- Némely testrész hatékonyabb a nyomás érzékelésében: az ajkak, az orr, az arc a legérzékenyebbek, a nagylábujj a legkevésbé érzékeny.
- A nyomást átélhetjük passzívan, de aktív módon is: utóbbit nevezzük tapintásnak. Ez a passzív nyomásérzékeléshez képest a mozgás érzékelését is igényli. Az úgynevezett propriocepció a fejnek és a végtagoknak a törzshöz viszonyított helyzetét és mozgását mutató érzéklet típus. Receptorai az izmokban, ízületekben és a bőrben találhatóak. Aktív tapintásnál a propriocepció és a nyomás érzékelése együttesen működik.
- A többi érzéklethez hasonlóan az adaptációs hatás a nyomásérzékelés esetében is megnyilvánul (mozgás hiányában).
- A nyomás minőségeként a nyomás mintázatát nevezhetjük meg. A mintázat érzékeléséhez kapcsolódó fogalom az úgynevezett kétpont-küszöb, vagyis az a legkisebb távolság, melynél két vékony pálcát érintését nem egynek, hanem kettőnek érzékeljük. Ez a küszöb is testtájanként változik.
- A tapintás érzékelése a nyomásérzékelő receptorok, a kapcsolódó idegpályák, idegrendszeri területek és az agy motoros központjának megfelelő működését, kapcsolatait feltételezi.
- A tapintásélményben fontos szerepet kap az egyidejű vizuális élmény, hiszen a legtöbb esetben ez a két érzékelési tartomány együttesen működik.

A kompetencia kapcsolata más kompetenciákkal

- Mozgása koordinált

A feladatkészítés algoritmusa

1. Döntünk arról, hogy a tapintás érzékelését milyen helyzetben szeretnénk vizsgálni. A hétköznapi életben a vizuális- és tapintásélmény általában egyidejűleg működik, de dönthetünk nehezebb feladatok mellett, melyben a látás kiiktatásával csak a tapintás érzékelését vizsgáljuk. (Pl. a jelölt szemét kendővel beköthetjük a feladatok végzése alatt.)
2. Határozzuk meg az ingerek megjelenési formáját. Döntünk arról, hogy a tapintással érzékelt tárgyak felületi jellemzőit kell-e megneveznie, vagy magukat a tárgyakat kell azonosítania. Előbbi esetben a felület jellemzésére használt szókincs/ szókészlet is befolyással lehet a teljesítményre.
3. Döntjük el, hogy az érzékelés időtartamát szabályozzuk-e: tetszőleges ideig vizsgálhat-e a jelölt egy tárgyat/felületet, vagy adott időn belül kell választ adnia.
4. Határozzuk meg, mit tekinthetünk elfogadható válasznak:
 - a felület leíró jellemzését (pl. sima, bordázott, egyenetlen, stb.),
 - a tárgyak megnevezését,
 - a tárgyak alapanyagának megnevezését (pl. fém, műanyag, stb.).

5. Tárgyak tapintásvizsgálata esetén vegyük figyelembe, hogy a tárgy alakja (amennyiben könnyen azonosítható, hétköznapi eszközről van szó) segítheti az azonosítást és a felületére, anyagára vonatkozó válaszadást.

A kompetencia mérésének és értékelésének szempontjai

- Helyesen/helytelenül azonosított vagy jellemzett tapintási ingerek száma.
- A felületek jellemzésére használt szókészlet változatossága.
- Hibák típusa:
 - nem talál megfelelő kifejezéseket a felületek jellemzésére,
 - nem tud megkülönböztetni egymástól eltérő felületeket megadott kategóriák alapján,
 - az inger vizsgálatára szánt idő függvényében változik a teljesítménye.

Értékelés:

Kiváló	Elfogadható	Fejlesztendő	Nem megfelelő
Az ingerként használt tárgyakat/felületüket jól azonosítja, helyesen jellemzi, gazdag szókészlettel rendelkezik a tapintási élmények leírására.	Az ingerek többségét helyesen jellemzi, a tapintási élménnyel kapcsolatos szókészlete megfelelő. Hibák elsősorban szokatlan, nehezen megkülönböztethető ingereknél fordulnak elő.	Az ingerek kb. felénél nem ad megfelelő választ, tapintási élményét sok esetben nem tudja verbálisan kifejezni.	A tapintásérzékelés során adott válaszok nagy része nem kielégítő, feltételezhető a megfelelő fizikai/idegrendszeri terület sérülése/zavara.

MINTAFELADATOK

1. Tárgyak jellemzése/ megnevezése

A jelölt szemét bekötjük, és különböző, hétköznapi/nem hétköznapi tárgyakat adunk át neki. Kérhetjük:

- a tárgy azonosítását (pl. pohár, fésű, ceruza, stb.),
- a tárgy anyagának azonosítását (pl. fa, műanyag, fém, stb.),
- a felület jellemzését (pl. sima, barázdált, stb.).

Ha nem hétköznapi tárgyakat használunk, nagyobb az esély arra, hogy a jelölt a jellemzés során az aktuális érzéketi benyomásaira és nem a tárggyal kapcsolatos előzetes tapasztalataira, emlékeire támaszkodik.

2. Felületek jellemzése/ megnevezése

A feladat hasonlít az előzőhöz, de itt kiiktatjuk a tárggyal kapcsolatos tudást, pl. oly módon, hogy előre közöljük vele, hogy különböző anyagokat kell jellemeznie. (Pl. faanyagokat, szövetmintákat, papírt, stb.)

Feladata, hogy érzéketi benyomásait a különböző anyagokról saját szavaival mondja el. Így a tapintásélménnyel kapcsolatos szókészletről is információt kaphatunk.

Könnyebb a feladat megoldása, ha a vizuális ingert nem iktatjuk ki, azaz nem kötjük be a jelölt szemét.

3. Anyagok megkülönböztetése tapintás útján

A jelöltnek valamilyen tapintáshoz kapcsolódó szempont szerint (pl. a felület érdekessége alapján) sorba kell rendeznie meghatározott számú ingert (tárgyat vagy anyagot). A rendezési szempontot az instrukció során ismertetni kell, és előnyös, ha jobban ki is fejtjük, mit értünk a meghatározott szempont alatt.

A feladat a tapintás érzékelésén belüli megkülönböztető képességről ad információt. A feladat nehézsége az ingerek számának és jellegzetességeinek függvényében változtatható.

ÍZEKET MEGKÜLÖNBÖZTET

A kompetencia meglétének, megjelenítésének feltételei

- Az ízlelőrendszer épsége. A nyelv, az érzőidegek vagy az ízek azonosításáért felelős agyi terület sérülése az ízlelés képességének csökkenésével vagy elvesztésével járhat.
- Az íz-ingerek intenzitása. Minél erőteljesebb az íz, annál jobban azonosítható.
- Az ízingerek minősége (pl. az étel / ital színe, állaga, hőmérséklete) befolyásolhatja az íz megítélését.
- Az ízingerek egymáshoz való viszonya, azaz a korábban fogyasztott étel/ital befolyásolja az újabb íz érzékelését.
- A nyelv különböző területei különböző ízekre érzékenyek. Ezért az ízérzékelés sikere múlhat azon, mely területekre jut el az anyag.
- Az ízek négy alapminőséggel leírhatók: édes, sós, keserű, savanyú.
- A szaglás kiesése csökkenti az ízérzékelést. A szaglás kieshet / csökkenhet átmenetileg (pl. megfázás miatt) vagy akár véglegesen (pl. krónikus arcüreggyulladás vagy a szaglórendszer sérülése miatt).

A kompetencia kapcsolata más kompetenciákkal

- Szaglással érzékel

A feladatkészítés algoritmusa

1. Válasszuk ki az ízérzékelés méréséhez használt inger típusát (pl. a négy alapíznek megfelelő folyadék). Azért előnyös a folyadék formájában való megjelenítés, mert a szilárd ételek megkülönböztető jegyeit ezen a módon kiküszöbölhetjük.
2. Határozzuk meg az ingerek optimális erősségét (folyadék esetén az oldat töménységét).
3. Döntsük el, hogy láthatja-e a jelölt az ingereket, vagy kiiktatjuk a vizuális információt (ez akkor célszerű, ha olyan oldatot használunk, melynek színe segítheti a válaszadást).
4. Döntsük el, hogy az ingerek között használunk-e „semlegesítő” anyagot (pl. tiszta vizet), amely segít az egymást követő ízingerek kölcsönhatását kiküszöbölni.
5. Határozzuk meg, hogy a jelentkező saját maga szabályozza-e a feladatmegoldás ütemét vagy sem. Ha a jelentkező maga szabályozza a feladatmegoldás ütemét, akkor ő határozhatja meg az alábbiakat vagy az alábbiak valamelyikét:
 - két ízinger kóstolása között eltelt idő,
 - „semlegesítő” anyag igénybevétele,
 - az ízinger mennyisége,
 - az ízinger minősége (töménység, hőmérséklet).
6. Határozzuk meg, hogy egy vagy több nehézségi fokozaton szeretnénk mérni az ízérzékelést. A több nehézségi fokozat ebben az esetben különböző töménységű oldatokat jelent.

A kompetencia mérésének és értékelésének szempontjai:

- Helyes válaszok száma = hány ízingert ismert fel.
- Hibák száma = hány ízinger volt, amit nem, vagy tévesen ismert fel.

- Hibák típusa: véletlenszerűek a tévesztések, vagy csak bizonyos típusú hibák fordulnak elő. Ilyen típushibák lehetnek:
 - Valamelyik íz (pl. keserű) eltévesztése, amely azt jelentheti, hogy a nyelv egy bizonyos területe vagy az ízlelőrendszer más része nem működik megfelelően.
 - Hibázás alacsonyabb koncentrációjú anyagok esetén.
 - Hibázás bizonyos íz (pl. sós) ízlelése után.
 - Hibázás bizonyos íz kombinációk (pl. keserű után sós) esetén.

Értékelés:

Kiváló	Elfogadható	Fejlesztendő	Nem megfelelő
Minden ízt és íz-kombinációt pontosan felismer. Kis koncentrációjú, kis mennyiségű anyagok ízét is helyesen állapítja meg.	Kisebb koncentrációjú- vagy összetettebb íz-kombinációk esetén hibázik.	Többféle hibát vét nagy koncentrátumú és egyszerűbb íz-kombinációk esetén is, de az ismétlődő ízeket felismeri.	Bizonyos ízeket egyáltalán nem ismer fel és/vagy az ízeket segítséggel sem tudja megkülönböztetni egymástól.

MINTAFELADATOK

1. Alapízék megkülönböztetése

A négy alapíznek megfelelő folyadékot (pl. sóoldat, cukoroldat, ecetes víz, kinines víz) egyforma poharakban adunk oda a jelöltnek. Feladata, hogy a négy kategória alapján elkülönítse az alap-ízeket, hogy az oldatok ízét felismerje (sós, édes, savanyú, keserű).

A feladattól további információ szerezhető az ízekre való érzékenységről, az ízlelési küszöbről, ha a kóstoltatást egyre kisebb töménységű oldatokkal is megismételjük.

2. Összetett ízek felismerése - folyadékok

Többféle, akár hétköznapi életünkből ismert ízingert: italt, folyadékot használunk. Ebben az esetben célszerű a jelölt szemét kendővel bekötni a feladat kezdetén, hogy ne befolyásolja a vizuális információ a válaszait.

A feladat lehet a megkóstolt folyadékok megnevezése, de arra is kérhetjük, hogy a kóstolások után a négy alapminőséget használja a folyadék jellemzésére. (Pl. tonik-keserű, citromlé-savanyú, stb.)

Mivel a korábban fogyasztott folyadék íze befolyásolhatja az érzékelést, ezért érdemes rövid szünetet tartani a kóstolások között, vagy vizet itatni a jelölttel.

3. Összetett ízek felismerése - szilárd anyagok

A feladat megegyezik a 2. feladatban leírtakkal, azzal a különbséggel, hogy ebben az esetben nem folyadékokat, hanem a hétköznapi életünkből ismert ételeket kóstoltatunk a jelölttel (pl. kenyér, sajt, paradicsom, stb.). Mivel az ételek állaga plusz információt szolgálhat a felismerésükhöz, érdemes tiszta vízzel pépesítve azonos állagúvá tenni ezeket.

KÉPES ÁLLNI A GYAKORLAT VÉGÉIG

A kompetencia megléte azokban a szakmákban lehet fontos, ahol a tevékenységet vagy annak valamely részét álló testhelyzetben kell végezni. Szélsőséges esetben a lábát, gerincoszlopát megterhelő igénybevételről lehet szó, más esetekben a kulturált, udvarias viselkedés részét képezi a kompetencia.

A kompetencia meglétének, megjelenítésének feltételei

- Testi, fizikai feltételek: az egyenes testtartáshoz, álló helyzethez a váz- és izomrendszer, valamint az idegrendszer épsége adja a fizikai alapot. Bármely sérülés, csont- vagy izomrendszert érintő megbetegedés befolyásolhatja a testtartást, az állás képességét. A keringési zavarok, főként az alacsony vérnyomás, illetve egyéb, egyensúlyérzéssel összefüggő betegségek is problémát jelenthetnek. Egyéb, átmeneti, de közérzetet befolyásoló testi panaszok (pl. gyomorpanaszok, lázas állapot miatti gyengeség) is csökkenthetik a jelölt teljesítményét a kompetencia megfigyelése során.
- Bizonyos munkakörökben a kompetencia az önkontrollal, önszabályozással kapcsolódhat össze szorosabban. Ezekben az esetekben a kompetencia jó megjelenítése azt jelenti, hogy a zavaró ingerek és az esetleges fáradtságérzés ellenében is képes a jelölt az álló helyzetre vonatkozó követelményt betartani. Így a fizikai feltételek mellett pszichés, személyiségbeli összetevőket is figyelembe kell venni.
- A viselkedési normák, a társas életre vonatkozó írott vagy íratlan szabályok is számos helyzetben, munkakörben megkövetelhetik a kompetencia megjelenítését. Ezek elméleti ismerete, az udvarias viselkedésre vonatkozó szabályok, erkölcsi elvek, normák betartása szerepet játszhat a kompetencia megjelenítésének mikéntjében.

A kompetencia kapcsolata más kompetenciákkal

- Mozgása koordinált
- Tudatosan alkalmazza a metakommunikációs eszközöket
- Betartja az alapvető viselkedési normákat

A feladatkészítés algoritmusa

1. A kompetencia vizsgálatának tervezésekor érdemes előre eldönteni, hogy az instrukció során elhangzik-e elvárásként a megfigyelési szempont (a kitartó állás), vagy csak egyéb tevékenységgel kapcsolatban szerzünk róla információt.
 - 1.a Amennyiben nyílt megfigyelési szempontként kezeljük, tehát a jelöltet is tájékoztatjuk arról, hogy állnia kell a gyakorlat végéig, döntenünk kell arról is, hogy egyéb feladattal kombináljuk-e a megfogalmazott elvárást. Ezt célszerűnek tartjuk, hiszen a különböző munkahelyi helyzetekben is valamely tevékenység részeként és nem elszigetelten jelenik meg a kompetencia (pl. pult mögött állni, tájékoztatást nyújtani, valamilyen gépet kezelni, stb.).
 - 1.b Ha a kompetencia vizsgálata valamilyen fizikai terheléssel járó feladattal kapcsolódik össze (pl. asztalnál állva nehezebb tárgyak pakolása), akkor maga a feladathelyzet kialakítása teszi lehetővé a kompetencia megfigyelését. Ekkor dönthetünk arról, hogy közöljük-e a jelölttel, hogy állnia kell a gyakorlat időtartama alatt.
 - 1.c Amennyiben a kompetenciát valamely más típusú kompetenciával összekapcsolva vizsgáljuk, alkalom adódhat arra, hogy ne közöljük a jelölttel a megfigyelési szempontot. Ez olyan esetekben lehet hasznos, ha a viselkedéskultúra részének tekintjük az adott kompetenciát (pl. kommunikációt vizsgáló szerepjáték helyzetek), illetve ha olyan feladathelyzetet teremtünk,

amelyben a jelölt választhat, hogy álló vagy ülő helyzetben teljesíti-e az adott feladatot. (Pl. rövid bemutatkozás.)

2. Határozzuk meg, hogy a kitartó állás képessége milyen időintervallumban kerüljön megfigyelésre.
3. Határozzuk meg, hogy a kompetencia teljesítéséhez megengedhető-e bármilyen mozgás, és hogy ezek milyen szintjét tekintjük elfogadhatónak (pl. testsúly-áthelyezés, kézmozdulatok, gesztusok). A finomabb mozgások hiánya valószínűleg csak akkor várható el, ha közöljük a jelölttel, hogy erre a szempontra figyelünk. Egyéb tevékenységekkel, pl. verbális kommunikációval összekapcsolva, valószínűleg mozgást, nem verbális kommunikációt fogunk tapasztalni.

A kompetencia mérésének és értékelésének szempontjai

- Arányszám formájában kifejezhető, hogy a teljes mérési időhöz képest a jelölt milyen hosszú ideig tudta teljesíteni a megfigyelési kritériumot. Így teljesítménye százalékban is megjeleníthető.
- Hibák gyakorisága: hány alkalommal vettük észre, hogy a jelölt testtartása nem felelt meg az előre meghatározott kritériumoknak.
- Megfigyelhetjük, hogy a feladat teljes idejének hányadik percében került sor hibára (vagyis a testtartás feletti kontroll milyen hosszan valósult meg).
- A hibákat jellegük szerint csoportosíthatjuk:
 - fáradással összefüggő hibák,
 - normák be nem tartásával összefüggő hibák,
 - fizikai állapotból, betegségből eredő hibák.

Értékelés:

Kiváló	Elfogadható	Fejlesztendő	Nem megfelelő
A feladat teljes időtartama alatt testtartása egyenes, főleg mozgások nem figyelhetők meg, fegyelmezett és stabil benyomást kelt.	Néhány esetben a feladat jellegéhez nem illeszkedő mozgás figyelhető meg. Állása, testtartása nem mindig egyenes.	Sok fölösleges mozdulat, gesztus jelenik meg mozgásában. Látványosan mutatkoznak testtartásán a fáradtság jelei. A kompetenciával kapcsolatos szociális normákat nem ismeri/követi.	Nem képes egyenes, stabil állásra billegés, remegés vagy egyéb akadályozó tényező miatt. Viszonylag rövid időintervallumban sem képes egy helyben, stabilan állni.

MINTAFELADATOK

1. A kompetencia célzott vizsgálata

(Az instrukcióban minden esetben elhangzik, hogy a jelöltnek állnia kell a gyakorlat időtartama alatt, de nem hangsúlyozzuk, hogy ezt megfigyelési szempontként kezeljük.)

1/a Szabadidős tevékenység bemutatása

Arra kérjük a jelöltet, hogy néhány percben mutassa be a jelenlevőknek valamelyik kedvelt szabadidős tevékenységét, hobbiját. A feladat során először a jelölt beszél, majd kérdésekkel, párbeszéd formájában folytatjuk a kommunikációt a kívánt időtartamig.

A feladat után a megfigyelési szempontjaink mentén értékeljük a jelölt teljesítményét. Megfigyelhetjük azt is, hogy a kétféle kommunikációs forma (a formálisabb bemutatás és a kötetlenebb párbeszéd) okoz-e változást a jelölt testtartásában.

Ez a feladat egyidejűleg valamely kommunikációval kapcsolatos kompetencia vizsgálatát is lehetővé teszi.

1/b Tárgyak csoportosítása

A jelöltet egy asztal mellé állítjuk, és azt a feladatot kapja, hogy tárgyakat csoportosítson két dobozba (pl. egy újságpapír-halomból válogassa szét a színes és a fekete-fehér nyomtatványokat). A feladathelyzetet nehezíthetjük azzal, hogy időkeretet szabunk, vagy felhívjuk a jelölt figyelmét arra, hogy minél gyorsabban kell elvégeznie a gyakorlatot, mert mérjük az időt. Így koncentrációt és pontosságot követelő teljesítményhelyzetben szerezhethetünk információt arról, hogy a feladatvégzés ideje alatt képes-e a jelölt végig állni (esetleg rátámaszkodik az asztalra, keres egy széket, stb.).

2. A kompetencia megfigyelése más kompetenciákhoz kapcsolva

Elsősorban a verbális/nem verbális kommunikációval kapcsolatos kompetenciák vizsgálatának részeként térhetünk ki erre a megfigyelési szempontra. Ebben az esetben nem hangzik el az instrukcióban, hogy állni kell a gyakorlat végéig.

Pl.: szerepjátékok, kommunikációs helyzetek, stb.

MOZGÁSA KOORDINÁLT

A kompetencia meglétének, megjelenítésének feltételei

- A mozgáskoordináció a vázizomzat és az idegrendszer együttes, összehangolt tevékenysége, valamely célra irányuló mozgásfolyamaton belül.
- A mozgásban részt vevő váz- és izomrendszer, valamint a motoros agyi területek épsége adja a koordinált mozgás kompetenciájának alapját.
- A koordinált mozgás minden esetben szoros kapcsolatban áll az érzékeléssel, észleléssel. Az érzékelés a testre és a környezet ingereire egyaránt irányul. A propriocepció a fejnek és a végtagoknak a törzshöz viszonyított helyzetét és mozgását mutató érzék-típus. Receptorai az izmokban, ízületekben és a bőrben található. Az egyéb érzéklek (pl. a látás, tapintás, stb.) a környezet jelzéseire irányulnak a koordinált mozgás folyamatában.
- A mozgás megfelelő fejlődésének elengedhetetlen feltétele a tanulás, gyakorlás. Az észlelés és a mozgások koordinációja e folyamat során hangolódik össze. Így bármilyen mozgás esetén (amennyiben a fizikai és idegrendszeri feltételek adottak) a gyakorlás javítja a teljesítményt.
- Az általános iskolai testnevelés oktatás és a különböző sportágak gyakorlása fejlesztő hatású a koordinált mozgás kialakítása tekintetében.
- Finomabb mozgások esetén is nagy szerepet kap a koordináció képessége. A kez ügyesség a szem és kéz, illetve ujjak magas szintű koordinációját feltételezi. Így a vizuális nevelés, rajzoktatás, kez ügyesség-fejlesztő gyakorlatok javíthatják a finommotoros koordinációt.
- A bonyolultabb mozgásformák kivitelezése sok esetben koncentrációt, összpontosított figyelmet igényel, így ez a képesség is hatással lehet a kompetencia megjelenítésének szintjére.

A kompetencia kapcsolata más kompetenciákkal

- Tapintással érzékel
- Alapvető rajzeszközöket használ
- Nyír, vág, darabol, aprít
- Biztos kézzel rajzol egyenes vonalat
- Biztos kézzel rajzol ívelt vonalat
- Képes állni a gyakorlat végéig
- Rajzos, képes vázlatot másol
- Egyszerű vázlatrajzot készít
- Használja a számológépet

A feladatkészítés algoritmusa

1. A mozgáskoordináció kompetenciáját vizsgálhatjuk egyszerűbb és összetettebb, illetve nagyobb és finomabb mozgások esetében. Határozzuk meg (szakmai orientáció függvényében), hogy vizsgálatunkban mely mozgástípusra helyezzük a fő hangsúlyt.
2. Alakítsuk ki a mozgás vizsgálatára irányuló feladatokat. Vizsgálatunk tárgya lehet:
 - A mindennapokban is gyakori, mozgáskoordinációt igénylő tevékenység (pl. papírhajtogatás, darabolás, egyenes vonal mentén való sétálás stb.).

- Nehezebb, gyakorlottságot igénylő mozgásforma (pl. pingpongütővel minél többször felütni a labdát).
 - Új mozgássor tanulásának megfigyelése (pl. egyszerűbb tornagyakorlat(sor) elsajátítása).
3. A feladat bonyolultságának függvényében döntünk arról, hogy adunk-e gyakorlási lehetőséget a végrehajtás előtt.
 4. Határozzuk meg feladatonként, hogy a mozgáskoordináció értékelésére milyen szinteket állapítunk meg. A teljesítményről hozott döntés néhány esetben szubjektív is lehet, ezért érdemes több személyt bevonni az értékelésbe.
 5. Ha a mozgás elsajátítása is része a feladatnak, határozzuk meg, hogy mennyi idő álljon a jelölt rendelkezésére.
 6. Finommotoros koordináció vizsgálatához használhatóak a rajz- és eszközhasználattal összefüggő egyéb kompetenciáknál ismertetett feladatok.

A kompetencia mérésének és értékelésének szempontjai

- A mozgáskoordináció szintje feladatonként.
- Kis- és nagyobb mozgások esetén különbözik-e a teljesítmény színvonala.
- Begyakorlott mozgás és új mozgássor tanulása között tapasztalunk-e számottevő színvonalbeli különbséget.
- A hibák típusa:
 - rendezetlen, szétszórt, figyelmetlen mozgás,
 - új mozgások tanulásának nehézsége,
 - gyakorlatlanságból eredő hibák (egyéb feladatokban nyújtott jó teljesítmény mellett),
 - fizikai/idegrendszeri károsodásból eredő hibák.

Értékelés:

Kiváló	Elfogadható	Fejlesztendő	Nem megfelelő
Finom- és nagyobb mozgások esetén is magas szintű mozgáskoordináció tapasztalható. Gyorsan sajátít el új mozgássorokat.	A bonyolultabb mozgássorok esetében néhány alkalommal alacsonyabb a koordináció színvonala. Új mozgássort képes megfelelően elsajátítani.	A nehezebb, összetettebb mozgások esetén és új mozgássor tanulása során többet hibázik. Teljesítménye gyakorlás hatására javul.	A koordináció hiánya egyszerű feladatokban is megfigyelhető, teljesítményét a gyakorlás nem javítja. Mozgáskoordinációt érintő fizikai/idegrendszeri károsodás jelei tapasztalhatók.

MINTAFELADATOK

1. Hétköznapi mozgások megfigyelése

Egyszerű mozdulatsorok megfigyelése is hatékony információt nyújthat a mozgás koordináltságáról. A gyakorlatok előtt érdemes azonban tájékozódni arról, hogy mennyire tapasztalt a jelölt az adott tevékenységben (pl. burgonya meghámozása).

Néhány egyszerű, hétköznapi példa:

- egyenes vonal mentén végigmenni,
- asztalt megteríteni,
- tárgyakat egyik helyről a másikra átpakolni, stb.

2. Új mozdulatsor tanulása

Az új mozdulatsor tanulása nemcsak a koordinációt, hanem magát a tanulást, a megfigyelés és memorizálás képességét is vizsgálja. Bármilyen cselekvéssort használhatunk a feladat során. Példák:

- Néhány elemből álló tornagyakorlatsor kivitelezése: lépés, ugrás, fordulás, stb. Több információt szerezhetünk, ha összetettebb mozdulatokat alkalmazunk: pl. jobb és bal kéz mozgása különbözik, stb.
- Sorminta folytatása papíron.
- Labda pattogtatása (esetleg tapssal, lépéssel, stb. kombinálva).
- Kevésbé közismert építőjáték/kirakójáték elemeinek összeillesztése, stb.

3. Finomabb mozgások kivitelezése

Erre a célra bármely, a kézügyességhez, kézzel végzett tevékenységhez kapcsolódó feladatot használhatjuk. A finommozgás vizsgálata összekapcsolható a rajzos képességeket vizsgáló kompetenciákkal vagy a vágás/darabolás vizsgálatával.

A kivitelezés előtt tájékozódjunk arról, hogy a feladat végrehajtásához használt eszközt ismeri-e a jelölt.

ALAPVETŐ RAJZESZKÖZÖKET HASZNÁL

A kompetencia meglétének, megjelenítésének feltételei

- Az alapvető rajzeszközök ismerete, megkülönböztetésének képessége és rendeltetésszerű használata. Alapvető rajzeszköznek tekinthetjük a különböző típusú ceruzákat, radírt, vonalzó, körzőt, filctollat, zsírkrétát, ecsetet, de szakmától függően az alapvető eszközök listája tovább is bővíthető.
- A rajzoláshoz szükséges finommotoros mozgás feltétele a tevékenységben részt vevő kezek, ujjak és a kapcsolódó idegrendszeri területek épsége. További feltétel lehet a látás, a vizuális rendszer megfelelő működése, különösen az aprólékos, precíz munkát igénylő eszközhasználat esetében.
- Bizonyos rajzeszközök használata (pl. körző, vonalzó) előzetes tanulmányokat igényel, és feltételezi a hosszúságmérés terén szerzett ismereteket.
- A rajzoláshoz szükséges kéz ügyesség, rajzkészség részben örökletes tényező, részben gyakorlás függvénye, így a jelöltek aktuális képességeit az előzetes tapasztalatok is befolyásolják.
- A rajzolás, rajzeszköz-használat készsége precizitást, aprólékosságot, pontosságot feltételez. Az erre való törekvés lehet személyiségbeli tényezők függvénye. Alacsonyabb szintje pszichés és fizikai tényezőktől is függhet (pl. a stressz, a szorongás kézzremegést okozhat, de ugyanilyen hatása lehet az alkoholos befolyásoltságnak is).
- A rajzeszközök ismeretének fontos összetevője, hogy a jelentkező a feladattípustól függően önállóan is tudjon dönteni arról, hogy milyen tevékenységhez milyen eszközt vesz igénybe. Ez részben előzetes tapasztalatokon, részben a belátáson, gyakorlati érzéken múlik.
- A rajzeszközök használata feltételezi azok helyes kezelését, tárolását, rendszerezését is, így az ilyen munkakörben dolgozóknál fontos szempont lehet, hogy rendben tartják-e a munkavégzéshez használt eszközöket, munkakörnyezetüket. (Pl. ragasztó tubusának visszazárása, ecset kimosása stb.)

A kompetencia kapcsolata más kompetenciákkal

- Nyír, vág, darabol, aprít
- Biztos kézzel rajzol egyenes vonalat
- Biztos kézzel rajzol ívelt vonalat
- Színjelzéseket értelmez
- Mozgása koordinált
- Rajzos, képes vázlatot másol
- Egyszerű vázlatrajzot készít

A feladatkészítés algoritmusa

A kompetencia az összes rajz- és eszközhasználattal kapcsolatos egyéb kompetencia alapját képezi, így az ott ismertetett feladatok bármelyike alkalmas lehet arra, hogy plusz megfigyelési szempontként az alapvető rajzeszközök használatát is megvizsgáljuk. Érdemes azonban figyelni arra, hogy a feladatok többsége csak részleges képet nyújt az eszközhasználat képességéről, mivel korlátozott számú rajzeszközzel dolgozik a jelölt.

1. Amennyiben úgy határozzuk meg, hogy önálló feladaton mérjük a rajzeszközök használatának képességét, tervezhetünk olyan feladatsort, mely az általunk vizsgálni kívánt összes rajzeszköz használatáról információt nyújt.
2. Határozzuk meg azon eszközök körét, melyek használatáról információt szeretnénk kapni.
3. Döntsünk arról, hogy felmérjük-e a jelölt ismereteit az alkalmazott rajzeszközökre vonatkozóan a feladatvégzés előtt, és nyújtunk-e segítséget, tájékoztatást, vagy adunk-e gyakorlási lehetőséget abban az esetben, ha valamely eszközt még nem használta.
4. Döntsünk arról, hogy a feladat során csak azokat az eszközöket bocsátjuk-e a jelölt rendelkezésére, melyeket használnia kell, vagy neheztelt helyzetben több eszközből önállóan kell kiválasztania a feladathoz illeszkedőt.
5. Szakmaspecifikus bővítése lehet a feladatnak, ha az adott területen használatos, de nem általános, hétköznapi eszköz használatát is megfigyeljük további szempontként. (Pl. speciális olló, tus, stb. használata.) Ebben az esetben rövid tájékoztatást kell kapnia a jelöltnek az eszközhasználat mikéntjéről. A feladat előrevetítheti a jelölt eszközhasználatra vonatkozó tanulási készségét.
6. Minden eszköz esetében célszerű végiggondolni, hogy mit tekintünk elfogadható teljesítménynek. Balkezeseknél például előfordulhat, hogy a megszokottól eltérő módon tartják kezükben az íróeszközt, ollót, stb., ez azonban magát a teljesítményt nem befolyásolja.
7. Határozzuk meg, hogy adunk-e időkeretet az eszközhasználatot vizsgáló feladathoz.

A kompetencia mérésének és értékelésének szempontjai

- Rendeltetésszerűen használt eszközök száma: az eszköz használati módja és a segítségével végzett munka színvonala is megfelelő.
- Nem rendeltetésszerűen használt eszközök száma: az eszköz használati módja vagy a teljesítmény színvonala nem megfelelő. (Pl.: helyesen tartja az ollót, de a vágás minősége nem felel meg az elvárásnak. Vagy: tud egyenes vonalat húzni a vonalzó mentén, de a vonal hossza nem felel meg az előírtnak.)
- A hibák típusai:
 - a rajzeszköz használatát nem ismeri, nem megfelelően tartja a kezében, nem koordinált a mozgása,
 - nem tudja kiválasztani a feladathoz szükséges rajzeszközt,
 - a helyes eszközhasználat mellett sem felel meg az eszközzel végzett teljesítmény az elvártnak.

Értékelés:

Kiváló	Elfogadható	Fejlesztendő	Nem megfelelő
Az eszközök használati módja célirányos, hatékony, a mozgás jól koordinált, a munka végeredménye megfelel az elvárásnak.	Kisebb eszközhasználati hibák fordulnak elő, illetve a teljesítmény minősége néhány ponton elmarad az elvárt szinttől.	Néhány eszközt nem ismer, nem jól használ, de gyakorlással, rávezetéssel teljesítményének színvonala fejleszthető.	Szervi vagy egyéb problémák miatt a finommozgásban, koordinációban fellépő zavarok hátráltatják a feladatvégzésben.

MINTAFELADATOK

1. Strukturált feladat meghatározott számú eszköz igénybevételével

A jelölt szóbeli vagy írásos instrukcióként kap egy feladatsort.

Pl.: Egy listát tart a kezében, mely egymásra épülő feladatokat tartalmaz. Kérjük, pontról pontra olvassa el a feladatlistát, és teljesítse a leírtakat. A megadott sorrendben haladjon, és csak azokat a lépéseket végezze el, amelyeket a papíron lát. A feladat elvégzéséhez 10 perc áll a rendelkezésére.

Feladatsor:

1. *Vízszintesen fordítsa maga elé a papírlapot.*
2. *Piros színű tollal írja nevét a papírlap bal alsó sarkába.*
3. *Vonalzó segítségével függőlegesen felezze meg az előtte fekvő papírlapot. A felezővonalat ceruzával húzza meg.*
4. *Most a két részre osztott papírlap jobb oldalára, tetszőlegesen elhelyezve rajzoljon körzővel 3 kört. A körök átmérője: 1, 5 cm, 3 cm, 5,2 cm legyen.*
5. *A 1,5 cm átmérőjű kör körvonalát húzza át zöld színű filctollal.*
6. *A 3 cm átmérőjű kört színezza be teljesen kék színű zsírkrétával.*
7. *Az 5,2 cm átmérőjű kört ollóval vágja ki a papírból úgy, hogy a másik két kört ne érintse a vágás.*
8. *A kivágott kört ragassza fel a papír bal oldalára úgy, hogy körvonala érintse a papír felső szélét, de ne lógjon túl azon..*
9. *Stb.*

A feladat variálható, nehezíthető az alkalmazott eszközök függvényében. Amennyiben szóban adjuk az instrukciót, várjunk, amíg a jelölt elkészül az aktuális szakasszal. Kérésére ismételjük meg a feladat szövegét, de mindig csak az aktuális lépést és segítő magyarázatot, kiegészítést ne alkalmazzunk.

2. Nehezített feladatsorok

2/a

Az 1. feladat mintájára készült feladatsorból, ahol lehet, elhagyjuk az eszközök megnevezését (pl. „készítsen 3 kört”, de nem írjuk oda, hogy körző segítségével). Ez a feladat az önállóság, gyakorlatiasság, találékonyság szempontjait is figyelembe veszi az eszközhasználat mérése során.

2/b

Sokféle rajzeszközt rakunk ki a jelölt elé az asztalra, melyek egy része nem szükséges a feladat megoldásához. A feladatvégzés során az egyes lépéseknél önállóan kell kiválasztania, mivel dolgozik. Ez a feladat a célirányos gondolkodásról adhat további információt. Esetleg megfigyelhető benne a kreativitás szempontja, amennyiben a jelölt hatékony, de nem hétköznapi megoldásokat talál egy összetettebb feladatsor elvégzése során.

3. Mit használnék?

A jelöltnek szóban kell válaszolnia arra, hogy bizonyos dolgok elkészítéséhez milyen eszközöket, milyen sorrendben venne igénybe, milyen lépésekben képzelel el a folyamatot.

Pl.: Mi mindent használna, ha.....

- *háziilag gyártott kártyacsomagot szeretne készíteni,*
- *ha fotókból montázst szeretne készíteni,*
- *ha kartondobozból kisházat akar összeállítani,*
- *ha valakinek ajándék képeslapot akar készíteni,*
- *stb.*

A vizsgált kompetenciához az a megfigyelés kapcsolódik leginkább, hogy az egyes tevékenységekhez az eszközválasztás mennyire tűnik célszerűnek, helyénvalónak.

A feladatból további információ szerezhető a jelölt kreatív gondolkodásáról, és arról is, hogy a rajzeszközök milyen széles spektrumát veszi figyelembe egy önálló cselekvéssor megtervezésekor.

NYÍR, VÁG, DARABOL, APRÍT

A kompetencia meglétének, megjelenítésének feltételei

- A kompetencia feltételezi a finommotoros készségek/kézügyesség, illetve a szem-kéz koordináció megfelelő szintjét. A kéz és a szem, illetve a kapcsolódó idegrendszeri területek épsége teszi lehetővé a tevékenységek végrehajtását.
- A kívánt méretre történő vágás/darabolás feltétele a szemmérték, a szükséges arányérzék megléte.
- Az alkalmazott eszközök (olló, kés, fűrész, stb.) ismerete, rendeltetésszerű használata szintén feltétele a kompetencia megjelenítésének. Az eszközhasználat során tanúsított ügyesség gyakorlással fejleszhető, de egyéni különbségek lehetnek abban, hogy milyen szintre emelhető a képesség.
- A vágás, darabolás során sok esetben valamilyen előkészítő, méretező tevékenység is szükséges. Ezért a kompetencia része lehet a méretezéshez használt mérőeszköz és az ahhoz tartozó skála ismerete (pl. mérőszalag, vonalzó helyes használata).
- Éles, veszélyes vágóeszközök esetében a munkabiztonsági előírások betartása kiemelten fontos.
- Nagyobb méretű vágóeszközöknél, gépeknél a fizikai állóképesség, erőnlét szempontját is figyelembe kell venni.
- Ha a darabolás, aprítás kisebb méretű anyagokra, nyersanyagokra vonatkozik, akkor a precizitás kaphat fontos szerepet. Ebben az esetben a látás élessége is kiemelt jelentőségű.

A kompetencia kapcsolata más kompetenciákkal

- Hosszúságot becsül
- Hosszúságot mér
- Mennyiségeket becsül
- Mennyiségeket mér
- Mozgása koordinált
- Alapvető rajzeszközöket használ

A feladatkészítés algoritmusa

1. A mérési módszer meghatározásánál az adott szakmai területen alkalmazott eszközökből érdemes kiindulni (pl. kés, olló, esetleg fűrész, stb.). Komplexebb eszközhasználati áttekintést kaphatunk többféle feladattípus alkalmazásával.
2. Válasszuk ki a vágni/darabolni kívánt anyag típusát (pl. papír, textil, élelmiszer-alapanyagok, fa, stb.).
3. Határozzuk meg, mi szerepeljen az instrukcióban: vágás, darabolás, stb. :
 - előírt méretre (a mérőeszköz helyes használatát is vizsgálja),
 - szemmérték alapján (itt a becslés képessége lehet további információ),
 - valamilyen előzetes sablonnak megfelelően (pl. vonal mentén kivágni egy papírsablont, textilt – pontosság, precizitás, kézügyesség mérése).

4. Határozzuk meg feladattípusonként az elfogadható tartományt mennyiségi szempontból (pl. hosszúság, tömeg, stb. tekintetében).
5. Határozzuk meg a teljesítményre vonatkozó minőségi elvárásainkat (pl. vágás minősége, pontossága, feldarabolt anyagok egyforma nagysága, stb.).
6. Feladatonként határozzuk meg a végrehajtás elfogadható időtartamát.

A kompetencia mérésének és értékelésének szempontjai

- A teljesítés mennyiségi szempontjai (az előírt méretre vágta-e az anyagot).
- A teljesítés minőségi szempontjai (megfelel-e a darabolás/nyírás az elvárt esztétikai szintnek).
- Mérés/beclés esetén a vágás pontosságának vizsgálata.
- Az eszközhasználat szintje, színvonala.

Értékelés:

Kiváló	Elfogadható	Fejlesztendő	Nem megfelelő
Pontos és esztétikus kivitelezés, megfelelő tempójú, az elváráshoz igazodó munkavégzés jellemzi. Magas szintű eszközhasználat. Magabiztosan használja a mérőeszközöket.	Munkája megfelel az elvárt minőségi és mennyiségi követelmények nagy részének, de néhány kisebb hiba előfordul. Ismeri a mérőeszközök használatát.	A vágás/darabolás minősége több esetben nem éri el a kívánt színvonalat. Bizonytalan vagy helytelen eszközhasználat. Pontatlanság a mérőeszközök alkalmazásában.	Munkája minőségi és mennyiségi tekintetben is elmarad az elvárttól. Tempója lassú. A mérőeszközöket rosszul alkalmazza, a vágó/daraboló eszközt nem megfelelően használja.

MINTAFELADATOK

Az itt felsorolt feladatok többféle alapanyagra vonatkoznak. A feladat tervezésekor javasoljuk a szakmai területen alkalmazott anyagok, vágóeszközök használatát. Árnyaltabb képet kaphatunk, ha többféle eszköz és alapanyag kezelését figyeljük meg.

- Papírból meghatározott szélességű csíkokat vágni ollóval.
- Papírból különböző bonyolultságú mintákat kivágni ollóval.
- Gyurmatömböt műanyag késsel darabolni/szeletelni meghatározott vastagságúra.
- Szemmérték alapján különböző súlyú darabokat vágni egy gyurmatömbből, melynek összsúlyát előre közöljük a jelölttel. Az eredményt mérleggel ellenőrizhetjük.
- Textilből ollóval előre megrajzolt „szabásmintát” kivágni.
- Felkérni a jelöltet, hogy papírt, gyurmát vagy bármilyen egyéb alapanyagot (ennivalót - pl. paradicsomot) vágjon fel meghatározott számú, nagyjából egyenlő darabra.
- Élelmiszer-alapanyagokat késsel különböző előírt formákra feldarabolni.
- Élelmiszer-alapanyagokat (gyümölcsöt, zöldséget) késsel meghámozni.
- Farostlemezről sablont kivágni.
- Műanyag csövet feldarabolni kívánt hosszúságú darabokra.

A feladatok mindegyikéhez célszerű optimális végrehajtási időt meghatározni, és a jelölt munkavégzésének időtartamát stopperrel mérni.

HASZNÁLJA A SZÁMOLÓGÉPET

A kompetencia meglétének, megjelenítésének feltételei

- A számológép használatának kompetenciája a tanult képességek közé sorolható. Az általános iskolai matematikaoktatás során sajátítják el a tanulók a számológép-használat alapvető szintjét.
- A kompetencia feltételezi a számológép mint eszköz rendeltetésszerű használatának ismeretét. A képesség szempontjából megkülönböztethető a használat célra irányultsága és a használat mikéntje.
- Célrányos használat alatt azt értjük, hogy a számoláshoz kapcsolódó feladatokat az eszköz megfelelő használatával könnyebbé tehetjük. Ily módon a kompetencia a matematikai műveletek végzéséhez kapcsolódik. Leggyakrabban a négy alpművelet valamelyikének végrehajtására használjuk az eszközt, de bonyolultabb műveletek is elvégezhetők a segítségével.
- Az alpműveletek és az azokhoz kapcsolódó szimbólumok (+, -, stb.) jelentésének ismerete feltétele az eszköz használatának.
- A használat mikéntje az eszköz kezelésének képességéről ad tájékoztatást. Túl a matematikai elméleti ismereteken, szükséges hozzá magának az eszköznek az ismerete: a gombok, az azokon található jelzések, rövidítések jelentésének ismerete.
- Az eszköz használata feltételezi a vizuális rendszer (látás) és a finommotoros koordináció (nyomógombok kezelése az ujjakkal) épségét. Az említett rendszerek sérülése hátrányosan befolyásolhatja a kompetencia megjelenítését.
- Az eszköz használatának képessége gyakorlással fejleszthető.

A kompetencia kapcsolata más kompetenciákkal

- Alkalmazza a négy számtani alpműveletet
- Százalékot számít
- Mozgása koordinált

A feladatkészítés algoritmusa

1. Határozzuk meg azon műveletek körét, melyeknek számológéppel történő elvégzését vizsgálni szeretnénk. Az alpműveleteken túl választhatunk nehezebb feladatokat is (pl. százalékszámítás, gyökvonás, stb.).
2. Határozzuk meg, hogy a feladatokat milyen formában adjuk meg: matematikapéldák, szöveges feladatok, gyakorlati helyzetek, stb.
3. Határozzuk meg a válaszadás módját (írott formában, szóban közölje az eredményt, stb.).
4. Határozzuk meg, hogy mit tekintünk elvárt szintnek, és milyen teljesítmény minősül elfogadhatatlannak (pl. az alpműveleteket sem tudja megoldani).
5. Határozzuk meg az eszközhasználatra vonatkozó értékelési szempontjainkat (pl. gyorsaság, nyomógombok jelentésének ismerete, a kéz és ujjak megfelelő koordinációja, stb.).
6. Döntünk arról, adunk-e előzetes tájékoztatást, segítséget abban az esetben, ha valaki ritkán használja az eszközt. Kis gyakorlással ugyanis a kompetencia szintje - megfelelő értelmi képességek mellett - gyorsan fejleszthető.
7. Határozzuk meg az egyes feladatok elvégzésére szánt időt.

8. A számológép használatának feladatait bármely egyéb, a matematika témaköréhez tartozó kompetencia vizsgálatával összekapcsolhatjuk, kombinálhatjuk.

A kompetencia mérésének és értékelésének szempontjai

- Helyes/helytelen megoldások száma.
- A feladatok megoldásának sebessége.
- Az eszközhasználat színvonala.
- Az eszköz funkcióinak ismerete.
- Vizsgálható a hibák típusa:
 - mozgásbeli, koordinációs nehézségek,
 - nincs tisztában a matematikai fogalmakkal, műveletekkel,
 - nincs gyakorlata az eszköz használata terén (de a kapcsolódó műveleteket egyébként ismeri, tudja alkalmazni).

Értékelés:

Kiváló	Elfogadható	Fejlesztendő	Nem megfelelő
A számológép használata minden feladattípus és művelet esetében helyes megoldást eredményez. Az eszköz kezelése gyors, hatékony.	A műveletek nagy részénél jól alkalmazza az eszközt, az eredmények helyesek. Az eszközhasználat szintje megfelelő.	Alapműveletek esetén általában helyes eredményt ad, de a bonyolultabb műveletek végzése gondot okoz. Bizonytalan eszközhasználat.	Az alapműveletek elvégzésére sem képes a számológép segítségével. Nem ismeri vagy egyéb (szervi) probléma miatt nem tudja kezelni az eszközt.

MINTAFELADATOK

1. Elméleti ismeretek a számológéppel kapcsolatban

Ebben a feladatban azt vizsgáljuk, mennyire ismeri a jelölt a számológép funkcióit. Az eszköz kézbe adásával (esetleg anélkül) arra kérjük, hogy szóban sorolja fel azokat a műveleteket, amelyek végrehajtására alkalmas az eszköz. Amennyiben valamelyik műveletet kihagyja, a megfelelő gombra mutatva megkérdezzük tőle, hogy az milyen művelethez kapcsolódik. Az értékelés a helyesen felsorolt és kihagyott funkciók arányának függvényében történik.

A feladat másik változata, hogy először kérjük a felsorolást, és azután adjuk át neki az eszközt, hogy egészítse ki a válaszait.

2. Számológép használata matematikai feladatsor esetén

A matematikai feladatsort írásban adjuk át a jelöltnek. A feladatok a négy alpműveleten túl egyéb műveletekre is kiterjedhetnek, döntésünk függvényében. A jelöltnek a megoldásokat a számológép igénybevételével kell megtalálnia.

Az értékelésnél ne csak a helyes eredmények számát vegyük figyelembe, hanem az eszközhasználat hatékonyságát, gyorsaságát, illetve az egyes műveletekhez tartozó funkciógombok ismeretét is.

Döntsünk arról, hogy bizonytalanság esetén nyújtunk-e segítséget a feladatvégzés során. Ha igen, ezt az értékelésnél vegyük figyelembe. Határozzunk meg időkeretet a feladathoz.

3. Számológép-használat gyakorlati helyzetekben

Változatos, számoláshoz, illetve méréshez kapcsolódó feladatsorokat kombinálhatunk a számológép használatának vizsgálatával. Feladatötleteket kaphatunk a matematikai és mérési kompetenciák feladatsoraiból.

Néhány példa:

- Tárgy kerületének kiszámítása mérőszalag és számológép felhasználásával.
- Árlista tételeinek összeadása.
- Táblázat kiegészítése a megadott értékek százalékban történő kifejezésével.
- Edény űrtartalmának kiszámítása mérőszalag és számológép felhasználásával, stb.

SZÍNJELZÉSEKET ÉRTELMEZ

A kompetencia meglétének, megjelenítésének feltételei

- A színjelzések értelmezésének képessége egyrészt a színek megkülönböztetésének képességén, másrészt a szín, mint jel vagy szimbólum használatának kompetenciáján alapul.
- A színlátás alapja, hogy szemünk a fény különböző hullámhosszait különböző színekké alakítja. A rövid hullámhosszú fények pl. kéknek látszanak, a közepesek zöldnek, a hosszúak vörösnek.
- A kompetencia megjelenítése feltételezi az ép látórendszert, a színérzékelő receptorok (ún. csapok) kifogástalan működését. A színlátás-zavar (színtévesztés vagy színvakág) akadályozó tényező lehet a színjelzések értelmezésénél.
- A legtöbb színlátás-zavar genetikai eredetű. Férfiaknál (2 %) gyakrabban fordul elő, mint nőknél (0,03%).
- A színekkel kapcsolatos feladatvégzés során, a fizikai jellemzőkön túl, a megvilágításnak, az optimális látási körülményeknek fontos szerepe van.
- A kompetencia másik összetevője az a mentális képesség, hogy bizonyos jelekhez (ebben az esetben színekhez) meghatározott jelentést tudunk társítani. Az idegrendszeri kapcsolat tanulás útján jön létre.
- A szimbólumalkotás (jel és jelentés összekapcsolása) erős kulturális összetevőkkel is bír. A szimbólumok (pl. közlekedési jelzések) az adott kultúrában közmegegyezés útján kapnak bizonyos jelentést.
- A szimbólumalkotó képességet egyénileg is használjuk, illetve egyéb, pl. szakmai csoportoknak is vannak saját, közmegegyezésen alapuló jeleik. A tanulás, begyakorlás folyamata során válik az adott jel a jelentés hordozójává. Ehhez új idegrendszeri kapcsolatok létrejötte szükséges, így bizonyos idegrendszeri károsodások akadályozhatják a jelek, szimbólumok felismerését, alkalmazását.

A kompetencia kapcsolata más kompetenciákkal

- Színeket megkülönböztet
- Színérzékét használja
- Alapvető rajzeszközöket használ
- Szöveges, rajzos, képes vázlatot értelmez

A feladatkészítés algoritmusa

A színtévesztés vizsgálata során elterjedt táblák (lásd a színérzékelést vizsgáló mintafeladatoknál) alapvető információt nyújtanak a színlátás épségéről.

1. Határozzuk meg, hogy a színjelzések értelmezését ismert, közmegegyezésen alapuló színjelentés kapcsolatokkal (pl. közlekedési jelzőlámpa) vizsgáljuk-e. Ha összetettebb feladat mellett döntünk, annak egy tanulási/gyakorlási összetevője is van, melyben a színekhez társuló jelentést a feladat előtt a jelöltnek meg kell ismernie.
2. Határozzuk meg a felhasznált színek számát. Minél több színt tartalmaz a feladat, annál összetettebb, hiszen a kapcsolódó tartalmak, információk száma növekszik.
3. Döntsünk arról, hogy az értelmezést milyen formában kérjük a jelölttől:
 - szóban (pl. értelmezzen egy színjelzésekkel ellátott diagramot),

- cselekvés formájában (pl. valamilyen viselkedésmódot társítunk egy-egy színhez).
4. Határozzuk meg az értékelés szempontjait. Mivel változatos feladatokkal dolgozhatunk, ezért a „jó megoldás” (pl. helyes válasz vagy a megfelelő cselekvés kivitelezése) többféle lehet.
 5. Minden feladatnál határozzuk meg a megoldás „elfogadható” / „nem elfogadható” szintjét.

A kompetencia mérésének és értékelésének szempontjai

- Feladatonként értékeljük, hogy a színek jelentését helyesen értelmezte-e a jelölt.
- Ha tanulás (memorizálás) kapcsolódik a feladathoz, értékelhető ennek hatékonysága, gyorsasága.
- Vizsgálható hibák típusa:
 - nagyszámú színinger esetén hibázik,
 - a hiba oka figyelmetlenség,
 - nem tudja összekapcsolni a szimbólumot (színingert) a jelentéssel,
 - színérzékelési zavarból adódó hibázás.

Értékelés:

Kiváló	Elfogadható	Fejlesztendő	Nem megfelelő
A színeket és a hozzájuk kapcsolt fogalmakat/jelentéseket gyorsan áttekinti, és jól alkalmazza.	A színekhez képes jelentést kapcsolni, tanulási tempója megfelelő. Hibái elsősorban figyelmetlenségből adódnak.	A feladatok lényegét megérti, de figyelmetlenség vagy a szimbólumtanulás lassabb tempója miatt viszonylag sokat hibázik.	A szín mint szimbólum értelmezésének képtelensége vagy a színérzékelés zavara gátolja a feladat végrehajtásában.

MINTAFELADATOK

1. Mozgás/cselekvéssor színes kártyákkal

A feladat különböző nehézségi fokokban hajtható végre. Lényege, hogy színes kártyákhoz utasításokat társítunk. Az utasítások egyszerű cselekvéssorok (pl. üljön le: piros, álljon fel: kék, menjen a táblához: zöld, rajzoljon egy négyzetet: sárga, stb.).

A feladat kezdetén ismertetjük a kártyákhoz kapcsolódó jelentéseket, majd meghatározott sorrendben lerakjuk a jelölt elé a kártyákat.

A feladat könnyíthető, ha a színekhez kapcsolt instrukciókat írásban odaadjuk a jelöltnek, és ezt a feladat során használhatja. Neheztett változat, ha először memorizálnia kell a színekhez kapcsolt cselekvést, és így kell végrehajtania a feladatot.

A feladat másik változata, ha rajzot készítettünk a jelölttel, ahol az egyes színek megadott formákat jelölnek (pl. sárga: négyzet, kék: kör, stb.), és neki az elé helyezett kártyáknak megfelelő sorrendben kell lerajzolnia ezeket.

2. Tárgyak ellátása színjelzéssel

A jelölt elé sokféle, kisebb tárgyat helyezünk egy asztalra, és az a feladata, hogy színes címkékkel lássa el őket (mintha árcédulát ragasztana rájuk). A színekhez kapcsolódó jelentéseket előre megadjuk. Pl.:

- piros cédulával jelölje az írószereket (tollak, ceruzák),
- zölddel az élelmiszereket,
- sárgával a konyhai eszközöket, stb.

A fentieknél összetettebb csoportosítási szempontot is alkalmazhatunk, sőt, egy tárgyra több szín is kerülhet, ha bővítjük a szempontrendszeret. (Pl.: kerüljön kék cédula minden műanyagból készült tárgyra; kerüljön piros cédula a 10 cm-nél nagyobb tárgyra, stb.)

3. Színekkel ellátott grafikon, diagram értelmezése

A jelöltnek bemutatunk egy kördiagramot, mely különböző színű körcikkekből áll. A diagram mellett jelmagyarázatot adunk a színekhez. Feladata, hogy foglalja össze, milyen információ olvasható le a diagramról. A válaszadást kérdésekkel könnyíthetjük meg (pl. mit jelöl a piros, kék, stb. szín?).

Példa: Milyen könyveket olvasnak napjainkban a tizenévesek?

A kördiagram egy-egy színe ebben az esetben a különböző olvasmánytípusokat jeleníti meg.

A bemutatott ábra függvényében a feladat különböző nehézségi fokú lehet. Alkalmazása nemcsak a színjelzések értelmezésének kompetenciáját, hanem a rendszerezett információ értelmezését, összefoglalásának képességét is megmutatja.

SZÖVEGES, RAJZOS, KÉPES VÁZLATOT ÉRTELMEZ

A kompetencia meglétének, megjelenítésének feltételei

- A kompetencia megjelenítése akkor sikeres, ha az adott jelrendszert (pl. rajzokat, képeket) a személy képes helyesen átültetni a gyakorlatba, vagyis a jelrendszer szimbólumainak felhasználásával képes célirányos viselkedésre, cselekvésre.
- A kompetencia fontos összetevője az a mentális képesség, hogy bizonyos jelekhez (ebben az esetben képekhez, rajzokhoz) meghatározott jelentést tudunk társítani. Az idegrendszeri kapcsolat tanulás útján jön létre.
- A szimbólumalkotás (jel és jelentés összekapcsolása) erős kulturális összetevőkkel bír. A szimbólumok (pl. közlekedési jelzések) az adott kultúrában közmegegyezés útján kapnak bizonyos jelentést.
- A szimbólumalkotó képességet egyénileg is használjuk, illetve egyéb, pl. szakmai csoportoknak is vannak saját, közmegegyezésen alapuló jeleik. A tanulás, begyakorlás folyamata során válik az adott jel a jelentés hordozójává. Ehhez új idegrendszeri kapcsolatok létrejötte szükséges, így bizonyos idegrendszeri károsodások akadályozhatják a jelek, szimbólumok felismerését, alkalmazását.
- A tanulási képesség, intelligencia fontos lehet a kompetencia megjelenítése szempontjából, hiszen a közmegegyezésen alapuló jelrendszerek számtalan válfajával találkozhatunk, és ezek némelyike nagyon összetett lehet.
- Az általános iskolai oktatás tantárgyanként vezeti be a tanulókat a különböző területekhez tartozó jelrendszerekbe (betűk, számok, képletek, sematikus ábrák stb.). A szakirányú képzések szakterületenként tovább bővítik a tevékenységi körhöz tartozó szimbólumkészletet.
- Az érdeklődés és a motiváció jelentősége nem elhanyagolható. Valószínűleg könnyebben, gyorsabban sajátítunk el érdeklődési körünkkel kapcsolatos jelrendszereket, míg egyéb területeken hiányos ismeretekkel rendelkezhetünk (pl. ha valaki erős műszaki érdeklődéssel rendelkezik, könnyebben eligazodik egy szerelési útmutatón, mint akitől távol áll ez a témakör).
- Szöveges vázlatok esetén az olvasás kompetenciája kapcsolódik a képességhez.

A kompetencia kapcsolata más kompetenciákkal

- Színjelzéseket értelmez
- Rajzos, képes vázlatot másol
- Egyszerű vázlatrajzot készít
- Megérti a kapott információt
- Szöveghűen olvas
- Formákat megkülönböztet
- Felismeri a sík- és térbeli alakzatokat

A feladatkészítés algoritmusa

1. Határozzuk meg, hogy a szöveges, vagy képes vázlatok értelmezését milyen témakörökkel kapcsolatban kérjük a jelölttől. Lehetőségek:
 - általános iskolai tananyaghoz kapcsolódó témák (pl. képletek ismerete),

- mindennapi életünkben ismert példák (pl. szerelési útmutató),
 - szakmaspecifikus, új jelek elsajátítását igénylő témák (pl. bonyolultabb kapcsolási rajz).
2. Döntsünk arról, hányféle témakörben vizsgáljuk a jelölt értelmezési képességét. Érdemes többféle, akár egymástól távolabb eső témakört választani, hogy az érdeklődés és az előzetes ismeretek megléte/hiánya ne torzítsa el az eredményeket.
 3. Döntsünk arról, hogy az értelmezést milyen formában kérjük a jelölttől:
 - szóban (pl. értelmezzen egy diagramot),
 - cselekvés formájában (pl. szereljen össze egy eszközt).
 4. Határozzuk meg az értékelés szempontjait. Mivel változatos feladatokkal dolgozhatunk, ezért a „jó megoldás” (pl. helyes válasz vagy a megfelelő cselekvés kivitelezése) többféle lehet.
 5. Minden feladatnál határozzuk meg a megoldás „elfogadható” / „nem elfogadható” szintjét.
 6. Döntsünk arról, hogy a jelöltnek időre kell-e teljesítenie a feladatokat.

A kompetencia mérésének és értékelésének szempontjai

- Feladatonként értékeljük, hogy a vázlatot helyesen értelmezte-e a jelölt.
- Ha tanulás (előzetes ismeretközlés) kapcsolódik a feladathoz, értékelhető ennek hatékonysága, gyorsasága.
- Vizsgálható a hibák típusa:
 - összetettebb jelrendszer esetén hibázik,
 - a hiba oka figyelmetlenség,
 - nem tudja összekapcsolni a szimbólumot (sematikus rajzot, ábrát) a jelentéssel,
 - beállítottság, egyéni érdeklődés hiánya miatt bizonyos feladatokban alulteljesít,
 - idegrendszeri károsodás okozza a hibázást.

Értékelés:

Kiváló	Elfogadható	Fejlesztendő	Nem megfelelő
A különböző témájú és nehézségi fokozatú feladatokban magas szintű értelmezési teljesítményt nyújt, az információkat helyesen kezeli.	Értelmezései túlnyomórészt helyesek, hibák kevésbé ismert témaköröknél vagy bonyolultabb feladatokban fordulnak elő.	Egyszerűbb feladatoknál helyes értelmezéseket ad, de az összetettebb jelrendszerek esetén gyakran hibázik.	Nem képes a jelekhez jelentést társítani, megoldásai véletlenszerűek, nagyrészt hibásak.

MINTAFELADATOK

1. Szóbeli értelmezés

A jelöltnek rajzokat, ábrákat adunk át, és arra kérjük, hogy beszéljen róluk, értelmezze azokat. A válaszadás két módon történhet:

- célzott kérdésekkel (pl. egy diagram bizonyos adataira kérdezünk rá),
- kötetlen beszámolóval (a jelölt annyit közöl az ábrával kapcsolatban, amennyit jónak lát).

Érdemes többféle, különböző témakörökhöz kapcsolódó ábrával, rajzzal dolgozni. Szakmai orientáció függvényében használhatunk bonyolultabb ábrákat is.

Néhány példa:

- Térkép alapján elmondani, hogyan jut egyik helyről a másikra.
- Táblázatból kikeresni a megfelelő adatokat.
- Valamilyen felmérés/vizsgálat eredményeit grafikon formájában átadjuk, és következtetéseket kell levonnia.
- Ház alaprajzán mutassa meg, hova állítható be nagyobb szekrénysor, stb.
- Egyszerűbb tárgy vázlatrajza alapján sorolja fel, milyen elemek szükségesek, ha el akarjuk készíteni.
- Anatómiai ábra alapján egyszerű kérdésekre adjon választ, stb.

2. Cselekvéssorral összekapcsolt értelmezés

Ez a feladat annyiban nehezebb az előzőnél, hogy itt a vázlat alapján valamilyen cselekvéssor kivitelezése is elvárt. A feladat tartalmától függően egyéb kompetenciák vizsgálatára is alkalom adódhat.

Néhány példa:

- Építőjátékból (pl. lego) megadott építmény elkészítése vázlatrajz alapján.
- Használati tárgy összeszerelése útmutató alapján.
- Táblázat, diagram elkészítése szöveges instrukciók alapján.
- Útvonalterv megrajzolása sematikus térképen a kapott szöveges instrukciók alkalmazásával (pl. az útvonal érintse X utcát...stb.).

A feladatok előtt győződjünk meg arról, hogy az ábrákon használt jelek ismertek-e a jelölt előtt. Döntsük el, hogy feltehet-e értelmező kérdéseket a feladatok végrehajtása során.

Minden feladatnál gondoljuk át, hogy a bemutatott ábra csak képi elemeket tartalmaz-e, vagy szöveges kiegészítések, megnevezések is helyet kapjanak rajta.

BIZTOS KÉZZEL RAJZOL EGYENES VONALAT

A kompetencia meglétének, megjelenítésének feltételei

- A kompetencia feltételezi a finommotoros készségek/kézügyesség, illetve a szem-kéz koordináció megfelelő szintjét. A kéz és a szem, illetve a kapcsolódó idegrendszeri területek (motoros és szomatoszenzoros területek) és azok megfelelő kapcsolatainak épsége teszi lehetővé a tevékenység végrehajtását.
- A kompetencia megjelenítését véglegesen gátolhatja valamilyen neurológiai vagy szervi, izom- vagy csontrendszert érintő probléma. Néhány szenvedélybetegség (pl. alkoholizmus), illetve kedvezőtlen pszichés állapot (pl. túlzott idegesség miatti kézremegés) is akadály lehet a tevékenység megfelelő végrehajtásának.
- A kompetencia feltételezi az alapvető író- és rajzeszközök használatának képességét, az abban szerzett gyakorlatot.
- Egyéni különbségek lehetnek a kézügyesség, a szabadkézi rajz terén mutatott készségek szintjében.
- Szempont lehet a kompetenciához kapcsolódó feladatoknál, hogy milyen méretben kell elkészíteni a rajzot, hiszen kisebb méretű rajzok esetén az egyenes vonalak megrajzolása egyszerűbbnek bizonyulhat.
- A gyakorlás fejlesztheti a kompetencia terén mutatott ügyességet.
- Segédvonal megléte befolyásolhatja a teljesítményt: előfordulhat, hogy valaki könnyebben rajzol egyenes vonalat, ha azt kérjük, hogy egy már megrajzolt egyenessel párhuzamos vonalat készítsen.

A kompetencia kapcsolata más kompetenciákkal

- Mértani alapismeretekkel rendelkezik
- Mozgása koordinált
- Alapvető rajzeszközöket használ
- Biztos kézzel rajzol ívelt vonalat
- Rajzos, képes vázlatot másol
- Egyszerű vázlatrajzot készít

A feladatkészítés algoritmusa

1. Határozzuk meg, hogy a szabadkézi vonalrajzot milyen méretben kérjük a jelölttől. Kombinált feladatsorral kis- és nagyméretű vonalrajzok készítését is megfigyelhetjük.
2. Válasszuk ki a feladat során alkalmazott rajz- vagy íróeszközöket. Szakmai orientáció függvényében többféle eszközt alkalmazhatunk (pl. ceruza, toll, kréta stb.).
3. Határozzuk meg, milyen felületen készítse el a jelölt a vonalrajzot (pl. papír, falap, tábla stb.). Befolyásolhatja a teljesítményt az alkalmazott felület textúrája, esetleg térbeli elhelyezkedése is (pl. a falra akasztott függőlegesen álló táblára készített vonalrajz esetében).
4. Döntünk arról, adunk-e a feladat során korrigálási lehetőséget (pl. használhat-e radírt).
5. Határozzuk meg a teljesítményre vonatkozó minőségi elvárásainkat. (Mit tekintünk egyenes vonalnak?) Döntünk arról, milyen eltérést tekintünk elfogadhatónak.

6. Határozzuk meg, hogy az ellenőrzés milyen módon történjen (pl. szemmérték, szubjektív benyomás alapján vagy vonalzóval, stb.).
7. Feladatonként határozzuk meg a végrehajtás elfogadható időtartamát.

A kompetencia mérésének és értékelésének szempontjai

- A rajz készítéséhez használt vonalak kb. hány %-a felel meg elvárásainknak.
- A rajzeszköz használatában mutatott jártasság szintje.
- A hibák típusai:
 - a vonalak görbék,
 - hullámok, vonalvezetési törések figyelhetők meg,
 - egy vonal megrajzolása során többször felemeli a rajzeszközt, stb.
- Esetleg az elkészült rajz esztétikuma is értékelhető.

Értékelés:

Kiváló	Elfogadható	Fejlesztendő	Nem megfelelő
Pontos, az egyenes kritériumának megfelelő vonalakat rajzol. Biztos eszközhasználat, jó rajzkészítési tempó. Esztétikus végeredmény.	A vonalak többsége egyenes, néhány vonalvezetési hiba vagy iránybeli eltérés megfigyelhető. Jól alkalmazza a rajzeszközt, az eredmény esztétikai minősége elfogadható.	Munkája egyaránt tartalmaz egyenes és nem megfelelő minőségű/irányú vonalakat is. Ha korrigálási lehetőséget kap, képes javítani a hibákon.	A vonalak többsége véletlenszerű. Görbék, szaggatottak, irányuk nem megfelelő. Az eszközhasználat alacsony szintje figyelhető meg. A teljesítmény esztétikailag nem kielégítő.

MINTAFELADATOK

1. Órarend készítése szabadkézzel

A jelölt elé rakunk egy iskolai órarendet, mely tartalmazza a hét napjait és a tantárgyakat, de a táblázat körvonalai, rácsozata hiányzik. Arra kérjük, hogy rajzolja meg a táblázatot.

A feladat nehezített változata, ha egy üres papírlapot adunk a jelöltnek, és annyit kérünk tőle, készítsen egy órarend vázlatot, a hét napjainak feltüntetésével, úgy, hogy minden napra 6 tantárgyat lehessen beírni a táblázatba. Ebben az esetben a szöveges rész hiánya nehezíti a feladatot, hiszen az előző esetben a szöveg a vonalak körülbelüli hosszát meghatározta. Térjünk ki az instrukcióban a táblázat méreteire (pl. a papír felénél nagyobb legyen), mert a kis méretű rajzok csökkenthetik értékelési lehetőségünket.

Ha a jelölt ceruzával készíti a rajzot, döntsük el, használhat-e radírt.

2. Rajz függőleges táblára

Arra kérjük a jelöltet, képzelje el, hogy a teremben egy verseny zajlik, melyben 10 ember vesz részt. A pontozás a táblán történik, és az ő feladata, hogy ossza fel a táblát függőlegesen 10 oszlopra, ahova a pontszámok személyenként felírhatók. (Határozzuk meg, hogy használhat-e szivacsot a javításhoz). A verseny „fordulóinak” elkülönítéséhez vízszintes vonalak rajzolását is kérhetjük.

3. Pontok összekötése - rejtett ábra

Egy fehér papírt adunk át a jelöltnek, melyen fekete pontok találhatóak, sorszámmal együtt. A pontokat összekötve értelmes ábrát kapunk. A pontokhoz írt sorszámok azt mutatják, milyen sorrendben kell összekötnie azokat. Az instrukcióban közöljük azt, hogy egyenes vonallal kell a pontokat összekötni.

4. Párhuzamosok és merőlegesek

Függőleges és vízszintes vonalat rajzolunk egy-egy papírra. A jelölt feladata, hogy szabadkézzel a mintavonallal párhuzamos (függőleges, illetve vízszintes) vonalakat rajzoljon. A feladat nehezíthető azzal, ha időre kell végrehajtani, és ha közöljük a megrajzolandó párhuzamosok számát.

BIZTOS KÉZZEL RAJZOL ÍVELT VONALAT

A kompetencia meglétének, megjelenítésének feltételei

- A kompetencia feltételezi a finommotoros készségek, kézügyesség, illetve a szem-kéz koordináció megfelelő szintjét. A kéz és a szem, illetve a kapcsolódó idegrendszeri területek (motoros és szomatoszenzoros területek) és azok megfelelő kapcsolatainak épsége teszi lehetővé a tevékenység végrehajtását.
- A kompetencia megjelenítését véglegesen gátolhatja valamilyen neurológiai vagy szervi, izom- vagy csontrendszert érintő probléma. Néhány szenvedélybetegség (pl. alkoholizmus), illetve a kedvezőtlen pszichés állapot (pl. túlzott idegesség miatti kézremegés) is akadály lehet a tevékenység megfelelő végrehajtásának.
- A kompetencia feltételezi az alapvető író- és rajzeszközök használatának képességét, az abban szerzett gyakorlatot.
- Egyéni különbségek lehetnek a kézügyesség, a szabadkézi rajz terén mutatott készségek szintjében.
- Szempont lehet a kompetenciához kapcsolódó feladatoknál, hogy milyen méretben kell elkészíteni a rajzot, hiszen kisebb méretű rajzok esetén az ívelt vonalak megrajzolása egyszerűbbnek bizonyulhat.
- A gyakorlás fejlesztheti a kompetencia terén mutatott ügyességet.
- Az „ív” fogalmának, jellemzőinek ismerete feltétele a kompetencia megjelenítésének.
- Befolyásolhatja a teljesítményt, ha az ívrajzolás önállóan vagy minta/sablon segítségével történik. Az utóbbi eset megkönnyítheti a feladat végrehajtását.

A kompetencia kapcsolata más kompetenciákkal

- Mértani alapismeretekkel rendelkezik
- Mozgása koordinált
- Alapvető rajzeszközöket megfelelően használ
- Biztos kézzel rajzol egyenes vonalat
- Rajzos, képes vázlatot másol
- Egyszerű vázlatrajzot készít

A feladatkészítés algoritmusa

1. Határozzuk meg, hogy az ívrajzolást milyen méretben kérjük a jelölttől. Kombinált feladatsorral kis- és nagyméretű rajzok készítését is megfigyelhetjük.
2. Válasszuk ki a feladat során alkalmazott rajz- vagy íróeszközöket. Szakmai orientáció függvényében többféle eszközt alkalmazhatunk (pl. ceruza, toll, kréta, stb.).
3. Határozzuk meg, milyen felületen készítse el a jelölt a rajzot (pl. papír, falap, tábla, stb.). Befolyásolhatja a teljesítményt az alkalmazott felület textúrája, esetleg térbeli elhelyezkedése is (pl. a falra akasztott, függőlegesen álló táblára készített szabadkézi rajz esetében).
4. Döntünk arról, adunk-e a feladat során korrigálási lehetőséget (pl. használhat-e radírt).
5. Határozzuk meg, hogy adunk-e vizuális segítséget a rajzolás során (pl. minta utáni rajzolás).
6. Határozzuk meg a teljesítményre vonatkozó minőségi elvárásainkat. Döntünk arról, milyen szempontoknak kell megfelelnie a rajzolt ívelt vonalaknak.

7. Határozzuk meg, hogy az ellenőrzés milyen módon történjen (pl. szemmérték, szubjektív benyomás alapján, sablonnal stb.).
8. Feladatonként határozzuk meg a végrehajtás elfogadható időtartamát.

A kompetencia mérésének és értékelésének szempontjai

- A rajz készítéséhez használt ívelt vonalak kb. hány %-a felel meg elvárásainknak.
- A rajzeszköz használatában mutatott jártasság szintje.
- A hibák típusai:
 - az ívelt vonal kiinduló- és végpontja nem felel meg az elvártnak,
 - az ív nagysága nem felel meg az elvárásnak,
 - szabálytalanságok, vonalvezetési törések figyelhetők meg,
 - egy ív megrajzolása során többször felemeli a rajzeszközt, stb.
- Értékelhető az elkészült rajz esztétikuma.

Értékelés:

Kiváló	Elfogadható	Fejlesztendő	Nem megfelelő
A vonalak íve szabályos, görbületük megfelel az elvártnak. Biztos eszközhasználat, jó rajzkészítési tempó. Esztétikus végeredmény.	Az ívelt vonalak többsége megfelel minőségi kritériumainknak. Jól alkalmazza a rajzeszközt, az eredmény esztétikai minősége elfogadható.	A rajzolt ívek körülbelül 50 %-a bizonyul csak elfogadhatónak. A rajzeszköz használatában bizonytalanság tapasztalható. Ha korrigálási lehetőséget kap, képes javítani a hibákon.	A vonalak többsége elmarad minőségi elvárásainktól. Az eszközhasználat alacsony szintje figyelhető meg. A teljesítmény esztétikailag nem kielégítő.

MINTAFELADATOK

1. Körök

A jelölt feladata, hogy köröket rajzoljon fehér papírra.

A feladat több szempont szerint variálható.

Meghatározhatjuk például, hogy mekkora legyen a körök átmérője. (Így a szemmértékről is információt kapunk.)

Megfigyelhetjük a vonalvezetés mikéntjét (felemeli-e többször a rajzeszközt, egyetlen vonallal rajzolja-e meg, stb.).

Kérhetjük, hogy különböző rajzeszközökkel hajtsa végre a feladatot. Így megfigyelhetjük, van-e különbség, ha tollal, ceruzával, stb. kell rajzolnia.

Ha ceruzával készíti a rajzot, döntsük el, használhat-e radírt.

2. Szabadkézi rajz

A jelöltet arra kérjük, hogy különböző hétköznapi dolgokat rajzoljon le vázlatosan, lehetőleg úgy, hogy egy-egy vonalat ne többszöri próbálkozásra, hanem egyetlen mozdulattal rajzoljon meg. Egyszerű vázlatrajz készíthető pl. gyümölcsökről: alma, körte, szőlő, banán; de használhatunk más, közismert tárgyakat, szimbólumokat is.

Érdeemes a rajzok méretét előre meghatározni, mert a kisméretű rajzok kevesebb információt nyújtanak a kompetenciáról. Ne csak a végeredményt, hanem a rajzolás technikáját is figyeljük meg a feladat során.

3. Ábrakiégésítés

Egy „befejezetlen” rajzot adunk át a jelöltnek, melyről bizonyos részletek hiányoznak. Felkérjük, hogy egészítse ki a képet. Fontos, hogy a rajz meglévő részletei alapján egyértelmű legyen, hogy milyen ívelt vonalakat kell megrajzolnia. (Pl. épület képe, melyen boltíves ablakokat vagy árkádsort kell rajzolnia.)

Döntsük el előre, használhat-e radírt a feladat során, illetve hogy a hiányzó részleteket egyetlen vonallal kell-e megrajzolnia.

4. Nagyméretű ívek rajzolása

Nagyobb méretben készülő rajzhoz a tanteremben található táblát használhatjuk. Az 1-3. feladattípusok bármelyike alkalmazható ezen a módon is. A feladat nehézsége a rajz méretéből és a rajzfelület kevésbé megszokott, függőleges elhelyezkedéséből adódik.

Határozzuk meg, hogy adunk-e hibajavítási lehetőséget a feladat végrehajtása során.

RAJZOS, KÉPES VÁZLATOT MÁSOL

A kompetencia meglétének, megjelenítésének feltételei

- A kompetencia két összetevőre bontható. A másolás a reprodukálásra való képességet igényli, de (a gyakorlatban) kapcsolódhat emellett a kompetenciához egy értelmezési összetevő is. (Pl. egy jó kézügyességű személy képes reprodukálni egy bonyolult ábrát, anélkül, hogy tisztában lenne azzal, hogy mit ábrázol a kép.)
- A másolás képessége azon alapul, hogy az ingert, annak jellemzőit helyesen érzékeljük (megfelelő mentális képet alkotunk róla), és következő lépésben valamilyen cselekvés útján újra megjelenítjük (lerajzoljuk, stb.).
- A rajzoláshoz szükséges finommotoros mozgás feltétele a tevékenységben részt vevő kezek, ujjak és a kapcsolódó idegrendszeri területek épsége. További feltétel lehet a látás, a vizuális rendszer megfelelő működése, különösen az aprólékos, precíz munkát igénylő eszközhasználat esetében.
- A rajzoláshoz szükséges kézügyesség, rajzkészség részben örökletes tényező, részben gyakorlás függvénye, így a jelöltek aktuális képességeit az előzetes tapasztalatok is befolyásolják.
- A rajzolás, rajzeszköz-használat készsége precizitást, aprólékosságot, pontosságot feltételez. Az erre való törekvés személyiségbeli tényezők függvénye lehet.
- Az értelmezési összetevő (tudja-e a jelölt, hogy mit jelent a rajz, amit másol) magát a teljesítményt is befolyásolja. Ha tisztában van a rajzot alkotó elemek jelentésével, összefüggéseikkel, valószínű, hogy kevesebb hiba fordul elő munkájában, mintha nem bír a rajz jelentéstartalommal a számára.

A kompetencia kapcsolata más kompetenciákkal

- Egyszerű rajzvázlatot készít
- Biztos kézzel rajzol egyenes vonalat
- Biztos kézzel rajzol ívelt vonalat
- Kiemeli a lényegét
- Mozgása koordinált
- Formákat megkülönböztet
- Felismeri a sík és térbeli alakzatokat
- Alapvető rajzeszközöket használ
- Szöveges, rajzos, képes vázlatot értelmez

A feladatkészítés algoritmusa

1. Határozzuk meg, hogy milyen típusú vázlat/ábra másolását kérjük a feladatban. Célszerű több rajzot is választani, melyek témájukban, bonyolultságukban és stílusukban is eltérnek egymástól.
2. Döntsük el, hogy a feladat a vázlat pontos reprodukálása, vagy elfogadhatónak tekintjük, ha lényegét tekintve megegyezik az eredmény a mintával.

3. Döntünk az ábrák témájáról. A másolási készség méréséhez nem szükséges értelmes, jelentéssel bíró ábrákat használni, hiszen a készség megléte azt jelenti, hogy a jelölt az eredeti ingert jelentéstartalomtól függetlenül is képes visszaadni.
4. Döntjük el, hogy milyen rajz- vagy íróeszközt használjon a jelölt a másolás során.
5. Határozzuk meg az értékelés szempontjait. Több szempontot figyelembe vehetünk:
 - Az elkészült rajz helyesen jeleníti-e meg az eredeti információt. (Pl. ha a kivitelezés nem esztétikus, de értelmezhető a kép.)
 - Pontosság, részletekre való odafigyelés.
 - Hogyan használja a jelölt a rajzeszközöket.
 - Milyen az elkészült kép esztétikai színvonala.
 - Fölösleges/hiányzó elemek száma a rajzon.
 Értékelési szempontjaink alapján célszerű egy pontrendszert kialakítani, és az elkészült munkákat ezek alapján értékelni.
6. Döntjük arról, hogy mennyi idő alatt kell teljesíteni a feladatokat.

A kompetencia mérésének és értékelésének szempontjai

- Értékelési szempontjaink alapján minden feladatra összesített pontszámot adhatunk.
- Kiegészítésként a rajzolt ábra értelmezésére is kitérhetünk (érti-e, amit lemásolt).
- Vizsgálható a hibák típusa:
 - összetettebb ábra esetén hibázik,
 - a hibázás pontatlanságból, figyelmetlenségből adódik,
 - a rajzeszköz használata okoz nehézséget,
 - az ábrázolandó forma okoz nehézséget (pl. térbeli ábrázolásmód elégtelensége),
 - idegrendszeri/ mozgásszervi károsodásból eredő hibák.

Értékelés:

Kiváló	Elfogadható	Fejlesztendő	Nem megfelelő
A teljesítmény az eredeti ábrával magas szintű egyezést/hasonlóságot mutat, a részletek sem hiányoznak. A másolás során magabiztos eszközhasználat figyelhető meg.	A másolt ábra lényegi elemeit tekintve megfelel az eredetinek. Néhány részletben mutatkozik eltérés/kihagyás. Az eszközhasználat szintje jó.	A teljesítmény több lényeges ponton eltér az eredeti ábrától. Rávezetéssel képes javítani a hibákat. Az eszközhasználat esetenként bizonytalan.	Jelentős eltérések mutatkoznak az eredeti és másolt kép között. A hibákat nem képes korrigálni. Eszközhasználat nem felel meg az elvárt szintnek.

MINTAFELADATOK

1. Egyszerű ábrák másolása

Az egyszerű ábrákhoz egyféle rajzeszközt használjunk. Az ábrázolás síkban történjen. Mutassuk meg a jelöltnek az eredeti ábrát, és hangsúlyozzuk, ha minden részletében megegyező másolatot várunk tőle.

Bármilyen ábrát használhatunk erre a célra. Érdeemes egyszerűbb és bonyolultabb (kevesebb/több vonalból álló) ábrákat is alkalmazni.

Néhány példa:

- sorminták másolása,
- egyszerű alaprajz, műszaki rajz másolása,
- grafikon/diagram másolása,
- két dimenzióban ábrázolt tárgyak másolása,
- egyszerű figuratív rajzos ábra másolása,
- nonfiguratív ábra másolása, stb.

2. Összetett ábrák másolása

A feladat annyiban tér el az elsőtől, hogy itt a háromdimenziós ábrázolást is elvárhatjuk, összetettebb ábrákat alkalmazhatunk, illetve többféle szín vagy rajzeszköz alkalmazását kérhetjük.

Példák:

- alaprajz, műszaki rajz másolása méretek feltüntetésével,
- háromdimenziós alakzatok, tárgyak geometrikus ábráinak másolása,
- színes ábrák másolása,
- összetettebb, három dimenzióban ábrázolt kézi rajzok másolása,
- bútor vagy helyiség háromdimenziós rajzának másolása, stb.

Mindkét feladattípusnál közöljük előre, hogy mennyi idő áll rendelkezésre a feladat végrehajtásához.

A feladatok összeköthetők a rajz- és eszközhasználat vizsgálatát célzó egyéb kompetenciák feladat-soraival.

EGYSZERŰ VÁZLATRAJZOT KÉSZÍT

A kompetencia meglétének, megjelenítésének feltételei

- A kompetencia azon a képességen alapul, hogy egy dolog/látvány lényegi elemeit kiemelve, azt rajzos formában megjelenítjük, úgy, hogy az a szemlélő számára információt hordozzon. Az ábrázolt dolog lehet a külvilág valamely részlete (tárgy, személy, esemény), de megjeleníthető rajzban valamilyen belső, mentális kép (ötlet, elgondolás, terv) is.
- A vázlat készítésének kulcsfontosságú tényezője, hogy képes-e a személy a lényeg kiemelésére, vagyis különbséget tud-e tenni a tevékenység/feladat szempontjából lényeges és lényegtelen információk között.
- Ha egy elképzelést, tervet szeretnénk vázlatos formában megjeleníteni, akkor a képzelet mentális folyamatát működtetjük, melynek lényege, hogy a már meglévő tapasztalatokat (tudattartalmakat) új struktúrában kombináljuk. A képzeleti tevékenység területén nagy egyéni eltérések lehetnek. Ehhez kapcsolódó fogalom a kreativitás.
- A rajzoláshoz szükséges finommotoros mozgás feltétele a tevékenységben részt vevő kezek, ujjak és a kapcsolódó idegrendszeri területek épsége. További feltétel lehet a látás, a vizuális rendszer megfelelő működése, különösen az aprólékos, precíz munkát igénylő eszközhasználat esetében.
- A rajzoláshoz szükséges kezűgyesség, rajzkészség részben örökletes tényező, részben gyakorlás függvénye, így a jelöltek aktuális képességeit az előzetes tapasztalatok is befolyásolják.
- A vázlat témája is befolyásolhatja a teljesítmény színvonalát. (Pl. lehet, hogy valaki könnyen készít geometriai formákból vázlatot, de az emberábrázolással nehézségei lehetnek, stb.) A gyakorlás növelheti a teljesítmény színvonalát.

A kompetencia kapcsolata más kompetenciákkal

- Kiemeli a lényegét
- Biztos kézzel rajzol egyenes vonalat
- Biztos kézzel rajzol ívelt vonalat
- Mozgása koordinált
- Formákat megkülönböztet
- Alapvető rajzeszközöket használ
- Rajzos, képes vázlatot másol
- Szöveges, rajzos, képes vázlatot értelmez
- Felismeri a sík és térbeli alakzatokat

A feladatkészítés algoritmusa

1. Határozzuk meg, hogy milyen típusú vázlat készítését kérjük a feladatban. Célszerű több témát választani, vagy a vázlatrajzolás körülményeit módosítani (pl.: modell alapján, emlékezetből, stb.).
2. Döntünk az ábrák témájáról. Teljesebb képet nyújt, ha szabályos/szabálytalan vonalakat tartalmazó feladatokat is adunk. (Pl. épület vázlata, emberrajz, stb.)
3. Döntünk el, hogy milyen rajz- vagy íróeszközt használjon a jelölt a vázlat elkészítése során.

4. Határozzuk meg az értékelés szempontjait. Több szempontot figyelembe vehetünk:

- tartalmazza-e a rajz a szükséges információkat (= használható-e a vázlat),
- pontosság, részletekre való odafigyelés,
- hogyan használja a jelölt a rajzeszközöket,
- milyen az elkészült kép esztétikai színvonala,
- fölösleges/hiányzó elemek száma a rajzon.

Értékelési szempontjaink alapján célszerű egy pontrendszert kialakítani, és az elkészült munkákat ezek alapján értékelni.

5. Döntünk arról, hogy mennyi idő alatt kell teljesíteni a feladatokat. Alternatív lehetőség, hogy nem adunk időkeretet, így arról kaphatunk információt, hogy mennyi időt szán a jelölt egy-egy vázlatrajz elkészítésére. (Befolyásolható a feladatvégzés üteme azzal, ha nem adunk időkeretet, de felhívjuk a jelölt figyelmét arra, hogy minél rövidebb idő alatt készítse el a vázlatot.)

A kompetencia mérésének és értékelésének szempontjai

- Értékelési szempontjaink alapján minden feladatra összesített pontszámot adhatunk.
- Értékelhető a vázlat elkészítésének sebessége.
- Vizsgálható a hibák típusa:
 - a vázlat fontos elemeiben eltér az ábrázolt dologtól/tárgytól,
 - pontatlanságból, figyelmetlenségből adódó hibák, melyek a részleteket érintik,
 - a rajzeszköz használata okoz nehézséget,
 - az ábrázolandó forma okoz nehézséget (pl. térbeli ábrázolásmód elégtelensége),
 - más színvonalú a teljesítmény különböző körülmények esetén (pl. modell utáni és emlékezetből történő rajzolásnál),
 - nincs tisztában a vázlat mint fogalom lényegével (ezért pl. teljes részletességre törekszik).

Értékelés:

Kiváló	Elfogadható	Fejlesztendő	Nem megfelelő
A vázlat esztétikai színvonala és információtartalma is magas szintű. Magabiztos eszközhasználat jellemzi.	A vázlat az ábrázolt téma lényegi elemeit tartalmazza, néhány kisebb hiányosság vagy túlzott részletezés figyelhető meg. Az eszközhasználat szintje jó, az esztétikai szint megfelelő.	A vázlat nem ad valós képet az ábrázolt téma lényeges/lényegtelen elemeiről. Túlrészletezett a rajz, vagy sok a hiányzó elem. Az eszközhasználat esetenként bizonytalan.	A lényeg kiemelésére való képtelenség jellemzi a teljesítményt. Az információ-tartalom alacsony vagy hiányzik. Az eszközhasználat szintje nem felel meg az elvártnak.

MINTAFELADATOK

1. Vázlatrajz megfigyelés alapján

A feladathoz bármilyen tárgyat, képet, rajzot, stb. felhasználhatunk, de kérhetjük személyek lerajzolását is. Bármilyen téma mellett döntünk, fontos, hogy a jelölt a feladatvégzés során folyamatosan lássa a rajzolandó dolgot.

Döntsük el, milyen időre vonatkozó instrukciót adunk. Instrukciónk tartalmazzon utalást arra is, hogy milyen részletességgel kérjük a vázlatrajzot, hiszen az egyéni értelmezés ebben a tekintetben sokféle lehet. (Pl. rajzolja le a képen látott épület vázlatát, a rajznak nem kell tartalmaznia a díszítő elemeket, stb.)

Néhány példa:

- tárgy háromdimenziós rajza,
- bútor háromdimenziós rajza,
- személy ábrázolása öltözéke jól felismerhető elemeivel,
- a terem alaprajza, amelyben tartózkodunk, berendezési tárgyakkal,
- kép alapján egy városrészlet vázlatos rajza,
- polc rajza, a rajta látható tárgyak ábrázolásával, stb.

2. Vázlatrajz emlékezetből

A feladat annyiban tér el az elsőtől, hogy itt a rajzolás során már nem láthatja a jelölt a „modellt”, így emlékezetből kell végeznie a feladatot. A rövidtávú memória vizsgálatára is alkalmas ez a feladat.

Az instrukció során arra kérjük a jelöltet, hogy figyelje meg a látott tárgyat, képet, stb., mert utána emlékezetből kell vázlatos rajzot készítenie róla.

Döntsük el, hogy mennyi időt adunk a rajzolandó dolog tanulmányozására.

Figyeljünk arra, hogy a teljesítmény az első feladathoz képest valószínűleg alacsonyabb lesz (részleteiben pontatlanabb), így értékelési szempontjainkat a nehezített helyzet függvényében módosítsuk.

3. Elképzelés alapján történő vázlatkészítés

Ez a feladat annyiban tér el az előzőektől, hogy a tervezés, kreativitás kompetenciáját is érinti.

Az instrukció csak szöveges információt tartalmaz (ez lehet kötetlenebb vagy részletes, konkrét), és a jelölt az elképzelését önálló tervezéssel jelenti meg vázlatrajz formájában.

Néhány példa:

- Ház vázlatos alaprajza, szobák elrendezésével (bonyolíthatjuk a feladatot, ha bizonyos igényeket is felsorolunk: pl. legyen két gyerekszoba, a szobák ne egymásból nyíljanak, stb.).
- Eszköz tervezése valamilyen konkrét funkció kapcsán (pl. tárolásra alkalmas polcrendszer, stb.).
- Dekoráció tervezése (pl. kirakat elrendezésének vázlatos rajza).
- Plakát, szóróanyag vázlatos megtervezése meghatározott témában, stb.

Szöbeli kommunikáció

TISZTÁN, ÉRTHETŐEN BESZÉL /ARTIKULÁLVA BESZÉL

A beszéd az emberre jellemző intellektuális tevékenység, amely társas érintkezésre, gondolati tartalmak verbális kifejezésére, fogalmak megnevezésére alkalmas. A beszéd a nyelv szóbeli megjelenése, rögzült formája pedig az írás. A beszéd konvencionális megegyezés alapján meghatározott jelek rendszere, amely folyamatos változást mutat.

A beszéd elválaszthatatlan a nyelvtől és gondolkodástól. A beszédtevékenység összetett folyamat, fiziológiailag négy fontos szakaszra bontható: a légzés, a hangadás, a kiejtés és a kifejezés. Beszédszerveink bizonyos tulajdonságait örököljük, például a hangadottságot, fogak elhelyezkedését, a nyelvmozgás ügyetlenségét, a labilis beszédtempót. A velünk született adottságokat azonban fejleszthetjük, sok gyakorlással enyhíthetjük esetleges beszédhibáinkat.

A kompetencia meglétének, megjelenítésének feltételei

Idegrendszeri feltételek, kognitív képességek, egészséges érzékszervek:

- Egészséges idegrendszer.
- A beszéd elsajátításához szükséges a figyelem, az emlékezet, a nyelvi környezet utánzása, az analógiás gondolkodás. Az analógia jelentése: két dolog hasonlósága, amely nem feltételez azonos eredetet. Az analógiás gondolkodás fontos a nyelv- és beszédtanulásban. A grammatikai szabályok ösztönös, utánzáson alapuló elsajátítása során a gyermek sokáig egyszerű analógiákra támaszkodik. Ez azt jelenti, hogy szabályos főtípus mintájára alakítja a többi szó ragozását. Gyakran téves analógiákat alkalmaz, például: látottam. Fontos, hogy az iskolában a gyermek a szabály mellett mindig megtanulja a kivételeket is, és minden szabályra minél több példát lásson. A nyelvtan biztos tudása, a szóelemzés megvéd a téves analógiáktól.
- Ép hallás a beszédészleléshez, a beszédhangok, hangkapcsolatok és hangsorok felismeréséhez.
- Hangfelismerés, beszédhanghallás. A hangokat hanghullámok formájában érzékeljük. Az emberi beszéd hangjai egymástól akusztikailag nem különülnek el, ezért fontos a hangfelismerés, beszédhanghallás képességének fejlesztése. A hangok felismerése segít az olvasásban, beszédfejlődésben. Az úgynevezett hallási figyelem révén vagyunk képesek az emberi hangokat megkülönböztetni.
- Verbális emlékezet.
- Figyelem koncentráció: a koncentráció összpontosítást, intenzív irányított figyelmet jelent.

Adottságok:

- Az ajak, a nyelv, az orrgarat izomzatának fejlettsége.
- Ép /teljes fogazat.
- Ép száj körüli izmok (körkörös szájizom – csücsöríti és zárja a száját; pofaizom – szájzugot oldal felé húzza; felső ajak négyszögű izma – felső ajkat emeli; alsó ajak négyszögű izma – alsó ajkat lefelé húzza; mosolygó izom – szájzugot oldalra húzza; járomcsonti izom – szájzugot oldalra és felfelé húzza; háromszögű izom – szájzugot oldalra és lefelé húzza).

Ismeretek, tanulóképesség, környezeti feltételek :

- Szókincs.
- Helyes kiejtés. A kiejtés a beszéd és olvasás egyik rész-képessége, a hangok, szavak, mondatok megfelelő hangoztatását, akusztikai megformálását jelenti. A helyes kiejtés főbb elemei a következők: helyes hangképzés, hangsúly, hangletetés, hangszín, hangerő, megfelelő tempó, szünet, pontos artikuláció. A hangképzés és az artikuláció a hangok, hangsorok megformálására, a többi felsorolt tényező a szöveg kiejtésére vonatkozik.
- Szóbeli kifejező-képesség. A kifejezés szónak több értelme van. Általánosan: gondolataink, érzéseink kinyilvánítása szóban vagy írásban. A kifejezés szót gyakran a szó szinonimájaként is használjuk, hisz maga a szó olyan nyelvi egysége az írásnak és beszédnek, amely értelmes jelentéssel bír, kifejez valamit. A kifejező-képesség kialakulása hosszas folyamat, az öröklött tényezők és a környezet együtt alakítják. Befolyásolja a szociális közeg, az olvasottság, műveltség, nevelés, az egyén személyiségjegyei, és még sok tényező.
- Szakkifejezések ismerete.

Légzőszervrendszer:

- A légzés a helyes és érthető beszéd egyik legfontosabb alapfeltétele, hiszen a légzés szolgáltatja a kellő és szükséges energiát a beszédhez. Beszédünk a kilégzés során formálódik. A beszédtevékenység során először a megszólalás előtt levegőt veszünk, mely levegő a gégeben hangként kezd rezegni, a szájüregben hangzóvá alakul, s majd a hangzók szavakat, mondatokat alkotnak, amelyeket dallamosan ejtve, szünetekkel tagolva, hangsúlyozva értelmes közlésekké rendezünk.
- A tüdőnk "spontán" módon gondoskodik hosszabb mondanivaló előtt több levegőről, de ennek köszönhető az is, hogy az indulat önként emeli a hangot, fokozza a tempót. Kétféle légzés különböztethető meg: az életfenntartáshoz szükséges élettani és a hangadáshoz szükséges beszéd-légzés. A beszéd-légzés gyorsabb és mélyebb belégzéssel és hosszabb kilégzéssel jár. Attól függően, hogy mely izmok vesznek döntően részt a légzés munkájában (hiszen a tüdő attól tágul, hogy vagy a mellkasunkat szélesítjük, vagy a vállunkat emeljük, vagy a tüdő alatti rekeszizmot dolgoztatjuk), megkülönböztetnek mellkasi, vállövi és rekesz-légzést. (A rekesz-légzést szokták hasi légzésnek is nevezni, mert ennél a légzésnél a hasfal előredomborodik belégzéskor, és visszahorpad kilégzéskor.) A rekeszizmossal indított, de a bordakosár tágításával folytatott belégzést nevezik kombinált légzésnek. A beszéd-légzésnél leghelyesebb a rekesz-légzést alkalmazni, mert viszonylag kis izommunkával nagy mennyiségű levegő használatát teszi lehetővé, s így megkönnyíti a beszédet.
- A rekeszizom, a hasizom és a bordaközi izmok is részt vesznek a hangképzésben, s a hangszalagok árnyalt hangképzésre lesznek képesek.
- A beszéd-légzésnek mindig a beszéd tartalmi, ritmikai sajátosságaihoz kell igazodnia. A légzés mennyiségének is elegendőnek kell lenni a mondanivaló-egységhez. A beszéd közbeni összevissza levegővétel zavaró, nehezen érthetővé teszi a mondanivalót, feszültség, lámpaláz benyomását kelti a hallgatóban.

Az artikuláció:

- A hatékony, jól érthető beszéd fontos feltétele a megfelelő artikuláció.
- A magyar nyelvnek sajátossága a nyitott szájjal való "hangzós" beszéd, amelyet megfelelő szájnyitással, hangszalagműködéssel, ajakmozgással érhetünk el. Ennek segítségével megerősítés nélkül is jól hallhatóvá válik beszédünk.
- Az állkapocs (mandibula): mozgása meghatározó. A kifejező és érthető beszédhez szükséges, hogy az egyes hangok képzése közben megfelelően nyissuk a szánkat. A szájüreg

megnagyobbítása az állkapocs függőleges irányú mozgásának következménye. Az állkapocs leengedésében a nyelvcsont feletti és alatti izmoknak van jelentőségük. Az állkapocsnak az állcsonttal alkotott szöge a magánhangzók ejtése közben lehet: zárt – u,ú,ü,ű,i,í; félig zárt – ö,ő,é,o,ó; nyílt – a,e; nagyon nyílt – á

- A megfelelő hangadásban, a beszéd érthetőségében a beszélőszervek izmainak nagy szerepe van.
- A nyelv a hangképzésben két feladatot teljesít: a szájüreg alakváltozása a nyelv mozgásával befolyásolja a magánhangzók hangszínét, akadályokat hoz létre a szájüregben, ezek pedig zörejeket kelthetnek, s így képződnek a mássalhangzók.
- Az érdeklődés felkeltésének és ébrentartásának, a mondanivaló tagolásának fontos beszédtechnikai eszköze: a hangsúlyozás, tempóváltás, a hangerő módosítása, a magasságbeli váltás, a beszédpszünet.

Hangsúlyozás:

- Az érthető beszédhez szükséges a megfelelő hangsúlyozás. A mondatban a hangsúly helyét a következő tényezők határozzák meg:
 - Az értelem. A közlés szempontjából lényeges rész. Mindig a lényeges, fontos információt kell nyomatékosítani.
 - Az érzelem (a mondanivaló kiemelésében, az érzelmi hatások fokozásában van nagy szerepe).
 - A ritmus (bizonyos szövegek - versek, mondókák - esetén kiegészíti az első két hangsúlyozási formát) A ritmikus, hangsúlyos beszéd könnyebben érthetővé, követhetővé teszi a magyarázatot.
- A hangsúly rövidebb, hosszabb szakaszokra bontja a mondatot, amelyeket azonban ugyanannyi idő alatt mondunk általában ki. Helyes hangsúlyozás esetén beszédünk ritmikus, követhetőbb, érthetőbb. Egyaránt kellemetlen a szájbarágó, túlhangsúlyozott és a monoton, hangsúlytalan beszéd. Nem mindegy, hogy beszéd közben mit hangsúlyozunk akár ritmikailag, akár értelmileg. A pontatlan, helytelen hangsúlyozás akár félreérthetővé, érthetlenné is teheti mondanivalónkat.

Hangerő:

- A hangerő egyrészt a beszélőben lévő feszültség levezetését, másrészt a befolyásolás hatékonyságának az emelését segíti. A beszédszervek izomműködésétől függ. A hangerő változásaival ki lehet emelni az újat, a fontosat, érzelmeinket. Halk, illetve hangos, továbbá fokozatosan erősödő, illetve halkuló alapformáról beszélhetünk. Problémát okozhat a nem megfelelően választott hangerő. A túl hangos beszéd éppúgy zavaró lehet, mint a motyogás. A hang erőssége és dallamossága között fordított összefüggés van. Minél hangosabb a beszéd, annál kevésbé dallamos, és ezzel romlik hatékonysága.
- Mindig a terem méretéhez szükséges a hangerőt igazítani. Előadók hibája, hogy mindent fontosnak tartva mindent egyformán, nagy hangerővel próbálnak előadni.

A hanglejtés:

- A hanglejtés a beszéd hangmagasságának változtatásán alapul. A hanglejtés az élőbeszéd dallama. A beszéd dallama a magánhangzók és a zöngés mássalhangzók zenei magasságának változásaként jön létre. Szorosan kapcsolódik a hangsúlyozáshoz. A beszédet kísérő minden érzelmi velejáró a hanglejtés változásában nyilvánul meg. A hanglejtés változásait a beszélő egyénisége, a beszédszituáció határozza meg.

A gyorsaság, a tempó:

- A beszéd gyorsaságát az egységnyi időtartam alatt kiejtett szótagok számával mérjük. Minél kevesebb idő jut a hangok képzésére, annál gyorsabb a beszéd. A beszédsebesség az adott nyelvre, az adott helyzetre jellemző. Másodpercenként magyarul átlagosan 3-4 szótagot ejtünk ki. A gyors beszédtempóra jellemző, hogy az artikulációs mozgások gyorsak, a beszéd közbeni szünetek rövidek, határozottak. A beszéd gyorsaságát befolyásolják a beszélő pszichés sajátosságai, temperamentuma. Az érzelmek szintén tükröződnek a tempóban. Mind a gyorsítás, mind a lassítás azt érzékelteti, hogy fontos mondanivaló következik a beszédben.
- A tempó is befolyásolja a beszédet, hiszen ha túl gyors, nehezen követhető a mondanivaló, ha túl lassú, szinte elalhat.

Szünet:

- A szünet a beszéd folyamat fontos része. Szerepe van az érzelmi telítettség érzékeltetésében. Általa a mondanivaló jobban tagolódik, lezár egy gondolatot, vagy felhívja a figyelmet egy új részre, érthetőbbé teszi azt. Kapcsolatban van a hangsúllyal, a szórenddel. Különböző típusait említhetjük meg: belégzési szünet (a levegővételt segíti); hezitációs szünet (koncentrál, keresi a szavakat); felhívási szünet (mások figyelmének felkeltésére tartott szünet); kifejező szünet (hatáskeltés szerepe van). A belégzési szünetnél vigyázni kell, hogy ne akkor történjen, amikor éppen a rossz levegővétel miatt kifulladt a beszélő, vagy elveszítette a beszéd fonalát. A hezitációs szünet káros, mert megtöri a folyamatot, s ráadásul néha szótagismétlésben, "öő"-zésben, töltelékszavak használatában is megnyilvánul. A felhívási és kifejező szünet mindegyike jól használható.
- Alkalmat ad az elmélyültebb gondolkodásra, illetve az érzelmi átélésre.
- A szünetek elhelyezkedésük alapján lehetnek:
 - előszünet (állhat az új gondolat, a hangsúlyos rész előtt),
 - utószünet (lezár egy megelőző beszédszakaszt),
 - szünetpár (amikor egy elő- és egy utószünet zár közre egy részt).
- Egy-egy szünet (hatás- vagy ritmikai) előadásba való beiktatása mindenképpen hatékony, de az indokolatlanul sok szünet megtöri az előadás ritmusát, kizökkent és széttördeli a gondolatot.

A hangszín:

- A hangszín az egyénre leginkább jellemző beszédsajátosság. A hangszínt az alaphang és a felhangok számának aránya adja. A beszélő beszéd szervei határozzák meg, de a beszélő érzelmei is befolyásolják. Tempót, hangerőt lehet változtatni, a hangszínünk azonban ránk jellemző adottság. A hangszín árnyalati gazdagsága befolyásolja a hangsor tartalmát, jelentését. Közönyös mondanivalónál hangunk "megszürkül", erős érzelmek esetén "átforrósodik", vagy éppen hideggé, rideggé válik.

Önismeret:

- Bár tudatosan alkalmazzuk mindezeket a beszédtechnikai fogásokat, vigyáznunk kell arra, hogy hangunk, stílusunk természetes maradjon, ne érződjék rajta affektálás, modorosság, mesterkélttség. Az önismeret alapján azokat a technikai megoldásokat kell választanunk, amelyek meg is valósíthatók, azokat a képességeinket szükséges fejleszteni, amelyek a leggazdagabban, a legnagyobb határfokkal fejleszthetők.

A beszédfejlődés akadályai

- magzati életben elszenvedett károsodások,
- születéskor szerzett sérülések,
- öröklött tulajdonságok,
- az idegrendszer fejlődésének zavara,
- ajak-, szájpadhasadék,
- hallássérülés,
- nem megfelelő környezeti beszédpélda,
- állandó hurutos, náthás állapot, s ennek következtében fellépő fülgyulladások, stb.

Nagyobb beszédzavarok:

Pöszeség

A pöszeség (diszlália) a beszédhangok ejtésének, tisztaságának olyan zavara (ép hallás és ép beszédszervi beidegződés esetén), amelyre jellemző az adott nyelvközösség artikulációs normáitól való eltérés.

Dadogás

Dadogás a beszéd összerendezettségének zavara, amely a ritmus és az ütem felbomlásában és a beszéd görcsös szaggatottságában jelentkezik.

Hadarás

A hadarás a beszéd olyan zavara, amelyre jellemző a rendkívüli gyorsaság, a hangok, a szótagok kihagyása, a pontatlan hangképzés, a monotonia, a szegényes szókincs, s az összzemélyiség sajátos "elváltozása".

Orrhangzós beszéd

Orrhangzós beszéd esetén az élettani nazális rezonancia kórosan megváltozik (nazális hangok).

Diszlexia - diszgráfia

- A pedagógia általánosan elfogadott definíciója szerint a diszlexia az iskolai teljesítmény és az intellektuális képességek szignifikáns eltérése, amelynek hátterében súlyos olvasási zavar található (Csépe V., 2002).

- A pszichológiai magyarázatok elsősorban a tanuláshoz szükséges részképességek működési következményeként értelmezik a diszlexiát, különös tekintettel az olvasás megtanulásához szükséges képességek elégtelen, hiányos vagy zavart működésére. A részképességek körében is kiemelt jelentőségűek a beszédészlelés és beszédmegértés, a hangzódifferenciálás, a fonológiai tudatosság, a figyelmi és emlékezeti teljesítmények, az észlelési szerveződés és más kognitív funkciók.

Beszédfejlesztés

- A beszédészlelés és beszédmegértés folyamatának diagnosztizálását elsősorban logopédus, illetőleg gyógypedagógus végzi, aki az erre jogosító GMP-diagnosztikai és akkreditált terápiás tanfolyam tanúsítványával rendelkezik. A terápiát az említett tanúsítvánnyal rendelkező logopédus, gyógypedagógus, fejlesztőpedagógus, óvónő, tanító és tanár végezheti (egyéni vagy csoportosan).

A kompetencia kapcsolata más kompetenciákkal

- Megérti mások kommunikációját
- Megfogalmazza válaszát / Megfogalmazza véleményét /Tapasztalatait megfogalmazza
- Erőszakmentesen kommunikál
- Szöveghűen olvas
- Tagoltan olvas / Érthetően olvas
- Megérti a kapott információt
- Visszaadja az olvasottakat (szóban, írásban, szerepjátékban)
- Kérdéseket tesz fel
- Mondatokat alkot
- Tudatosan alkalmazza a metakommunikációs eszközöket
- Segítséget kér
- Kitartóan figyel
- Kiemeli a lényegét
- Betartja az alapvető viselkedési normákat

Egyéb kompetenciák:

- Motiválhatóság a fejlesztéshez: a beszédlégzés tökéletesítése egyrészt izommozgások, szokások átalakítását kívánja, másrészt értelmi jellegű munkát követel
- Stresszkezelési képesség: a helyes légzés tudatos alkalmazásával csökkenthető a lámpaláz, szorongás
- Precizitás
- Meggyőzőkészség
- Nyelvhelyesség
- Közérthetőség
- Prezentációs készség

A feladatkészítés algoritmusa

Az "Érthető beszéd kompetencia" megfigyelhető célirányos feladatnál (olvassa fel a szöveget) és összetett szóbeli kommunikációs feladat esetén egyaránt (pl. tárgyalási szituáció).

1. Határozzuk meg a témát, szöveget, képet, szituációt, összetett feladatot, stb., amelynek megfigyelését, feldolgozását követően megfigyelhető a jelölt szóbeli megnyilvánulása.
2. Döntjük el, hogy milyen eszközigénye van a feladatnak.
3. Döntjük el, hogy mennyi idő alatt kell teljesíteni a feladatot. Az is egy lehetőség, hogy nem adunk meg időkeretet, így arról kaphatunk információt, hogy mennyi idő alatt teljesíti a jelölt a feladatot.
4. Határozzuk meg, hogy a kommunikáció során milyen viselkedési megnyilvánulásokra figyelünk.
5. A viselkedési megnyilvánulásokat kiváló, megfelelő, fejlesztendő, nem megfelelő kategóriákba sorolhatjuk.
6. Határozzuk meg a megfigyelési, értékelési szempontokat. (Lásd: A kompetencia mérésének és értékelésének szempontjainál.) Értékelési, megfigyelési szempontjaink alapján célszerű egy pontrendszert kialakítani, és a jelölt teljesítményét ez alapján értékelni.
7. Határozzuk meg a megfigyelési, értékelési szempontok jelölésének, rögzítésének egyszerű módszerét.
8. Teszteljük az eljárást.

A kompetencia mérésének és értékelésének szempontjai

- Artikuláció
- Hangerő
- Hangsúly
- Szünetek
- Hanglejtés
- Hangszín
- Gyorsaság, tempó
- Helyes válaszok száma
- Hibák száma
- Az utasítás és a feladat megértése
- Különleges megnyilvánulások a feladat elvégzése alatt
- Látencia idő (az utasítás befejezésétől a munka megkezdéséig)
- A feladatkezdés és befejezés jellegzetességei
- Önállóság
- A munkafolyamat tervszerűsége
- Pontosság, precizitás
- Munkatempó

Értékelés:

Kiváló	Elfogadható	Fejlesztendő	Nem megfelelő
Artikuláltnak, érthetően, beszédhibák nélkül, megfelelő hangerővel és hangsúlyozással, hanglejtéssel, szünetekkel, megfelelő tempóban kommunikál.	Beszéde teljesen érthető. Kisebbségi beszédtechnikai hibákat vét.	Beszéde érthető, de többféle és nagyobb mértékű hibát vét kommunikációja során. (Pl. lényegtelen részeket is túlsúlyoz, nem megfelelő a hangerő, a szünetek használata, kissé hadar stb.)	Kommunikációja nem érthető. Igen sok és súlyos beszédtechnikai hibája van (raccsolás, dadogás stb.). Túl gyors (erős hadarás), illetve túl lassú tempójú a beszéd (monoton).

MINTAFELADATOK

1. Szöveg (dokumentum, cikk, leírás stb.) feldolgozása és az eredmény kommunikációja

- Mondja el az olvasott szöveg lényegét.
- Mondja el egy másik személynek, hogy mi volt a szöveg üzenete.
- Fogalmazzon meg kérdéseket.
- Válaszoljon a saját maga vagy mások által feltett kérdésekre.

2. Szerepjáték, szituációs gyakorlat

Szerepjáték előre megírt forgatókönyv alapján; a szaktanár elkészíti a forgatókönyvet, a jelölteknek kiosztja a szerepet.

A szerepjátékok menete:

1. A körülmények bemutatása (magyarázata, szereposztás, feladatok meghatározása)
2. Kivitelezés (pármunka, csoportmunka)
3. A kivitelezés elemzése:
 - a jelöltek önértékelése
 - a játékban résztvevők kommentárja
 - megfigyelők észrevételei
4. Az elvégzett munka értékelése.

3. Filmelemzés

Szakterülettel kapcsolatos film elemzése előre meghatározott szempontok alapján.

4. Kép, ábra elemzése

Szakterülettel kapcsolatos képek bemutatását követően különböző típusú feladatok elvégzése.

- Műszaki rajz elemzése.
- Vázlat kiegészítése stb.

MEGÉRTI MÁSOK KOMMUNIKÁCIÓJÁT / MEGÉRTI A MÁSIK KÖZLÉSÉT

A kommunikáció a világ és az élőlények, illetve az élőlények egymás közötti információcseréjének folyamata.

A kommunikáció folyamatának elemei:

Adó: Az üzenet küldője.

Vevő: Az üzenet fogadója.

Csatorna: Az üzenet útja a kezdeményező (adó) és a címzett (vevő) között.

Üzenet: A kommunikáció tárgya, azon gondolatok és érzelmek együttese, amelyet a kommunikáció kezdeményezője a címzett tudomására hoz.

Kód: Annak, aki az üzenetet küldi, kódolni kell az információt, a másik személy által is ismert kódrendszerbe: azonos nyelv, szakmai kód, stb.

Dekódolás: Az üzenetek fordítása, a kódok lefordítása gondolattá.

Verbális kommunikáció: Szóbeli közlés.

Nonverbális kommunikáció: Az üzenetek továbbítása arckifejezés, gesztus, testhelyzet, stb. által.

Metakommunikáció: A kommunikáció szempontjából másodlagos, nem tudatos jegyek megjelenési formája, amelyek az információn túlra mutatnak.

Visszacsatolás: Az információ visszaküldése a forráshoz. Egyirányú kommunikáció esetén nincs visszacsatolás, kétirányú kommunikáció esetén pedig van.

Zaj: Torzítja az üzenetet. Mindig jelen van valamilyen zavaró tényező.

Három fajtája:

Fizikai: a kommunikáció fizikai jelét zavarja (például háttérbeszélgetés, a jármű zúgása, napszemüveg stb.).

Pszichológiai: az észlelést, megismerést zavarja (háttértudás, előítélet).

Szemantikai: a beszélő és a hallgató különböző jelentést kapcsol ugyanahhoz a jelhez, üzenethez. Okozhatja komplikált jelzések, zsargon használata.

Környezet: a kommunikáció helyszíne.

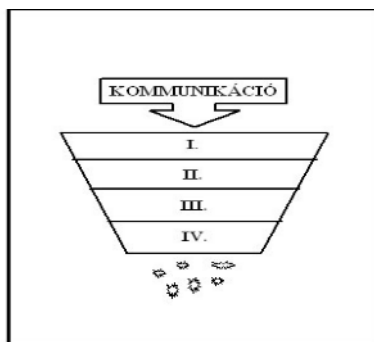
A megértést befolyásolhatják a környezeti tényezők:

1. Fizikai: a kommunikáció konkrét helye
2. Társadalmi-pszichológiai: kapcsolataink állapota, például barátságos-ellenséges, formális-közvetlen, komoly-humoros
3. Időbeli: a nap melyik szakában kommunikálunk; életünk melyik szakaszában kommunikálunk; a történelem melyik szakaszában kommunikálunk

Kommunikációs szűrőink:

Befolyásolhatják mások kommunikációjának megértését kommunikációs szűrőink.

Ezt a szűrőt a következő ábra illusztrálja.

A kommunikációs szűrő

Az egyes filterek (szűrők) a következők:

- I. Világnézet, kultúra: ide tartozik személyes értékrendünk, elképzelésünk az életről.
- II. Tudás, tapasztalat: minden, amit igaznak hiszünk.
- III. Hit, hozzáállás: érzéseink azzal kapcsolatban, amit hiszünk.
- IV. Személyiség: minden más, ami egyedi.

Idegrendszeri feltételek, ép érzékszervek, kognitív képességek:

- Ép érzékszervek (elsősorban a látáshoz, halláshoz).
- Ép hallás a beszédészleléshez, a beszédhangok, hangkapcsolatok és hangsorok felismeréséhez.
- Hangfelismerés, beszédhanghallás. A hangokat hanghullámok formájában érzékeljük. Az emberi beszéd hangjai egymástól akusztikailag nem különülnek el, ezért fontos a hangfelismerés, beszédhanghallás képességének fejlesztése. A hangok felismerése segít az olvasásban, beszédfejlődésben. Az úgynevezett hallási figyelem révén vagyunk képesek az emberi hangokat megkülönböztetni.
- Verbális emlékezet.
- Kitartó figyelem.
- Az információk pontos dekódolásához az érzékelést, észlelést befolyásoló torzító tényezők hatásának csökkentése (szelektív figyelem, korlátozott emlékezet-kapacitás, múltbeli tapasztalatok, előítéletek stb.).
- Szempontváltás képessége: A szempontváltás azt jelenti, hogy a megfigyelésre szánt dolgot, jelenséget másképp, más oldalról, más szempontok, jellemzők alapján vizsgáljuk.
- Figyelemkoncentráció: A koncentráció összpontosítást, intenzív irányított figyelmet jelent.

Ismeretek, tanulóképesség, környezeti feltételek:

- A nyelv ismerete.
- Szakszöveg esetén a szakkifejezések ismerete.
- A szövegértést bizonyító feladatok megfelelő szóbeli instruálása (precíz, pontos, érthető megfogalmazás, megfelelő hangerővel, artikulálva).
- A nonverbális kommunikáció jelzésrendszerének ismerete.
- Önismeret.

A kompetencia kapcsolata más kompetenciákkal

- Tisztán, érthetően beszél
- Megfogalmazza válaszát, véleményét, tapasztalatait
- Erőszakmentesen kommunikál
- Visszaadja az olvasottakat (szóban, írásban, szerepjátékban)
- Kérdéseket tesz fel: hogy pontosabban megértse mások közlését
- Mondatokat alkot
- Tudatosan alkalmazza a metakommunikációs eszközöket
- Segítséget kér: amennyiben szükséges az információ pontosításához
- Figyelembe veszi mások véleményét
- Írásban megfogalmazza a véleményét
- Rövid szöveget alkot
- Önállóan feldolgozza a szöveget
- Kiemeli a lényegét
- Kitartóan figyel (hosszabb szöveg, idő esetén)

Egyéb kompetenciák

- Meghallgatási készség
- Figyelemösszpontosítás
- Felfogóképesség
- Gyakorlatias feladatértelmezés
- Nyitott hozzáállás

A feladatkészítés algoritmusa

A "Megérti mások kommunikációját kompetencia" megfigyelhető célirányos feladatnál ("Ismételje meg és magyarázza el, hogy mit mondott XY.") és összetett szóbeli kommunikációs feladat esetén egyaránt (pl. "Mit emelne ki a tárgyalási szituáció termékismertetéséből?").

1. Határozzuk meg a témát, szöveget, a szituációt a képen, filmjelenet, összetett feladatot, stb., amelynek megfigyelését, feldolgozását követően szeretnénk ellenőrizni, hogy a jelölt mit értett meg mások kommunikációjából.
2. Döntsük el, hogy milyen eszközigénye van a feladatnak.
3. Döntsük el, hogy mennyi idő alatt kell teljesíteni a feladatot. Az is egy lehetőség, hogy nem adunk meg időkeretet, így arról kaphatunk információt, hogy mennyi idő alatt teljesíti a jelölt a feladatot.
4. Határozzuk meg, hogy a jelölt kommunikációja során milyen viselkedési megnyilvánulások lehetségesek.
5. A viselkedési megnyilvánulásokat kiváló, megfelelő, fejlesztendő, nem megfelelő kategóriákba sorolhatjuk.

6. Határozzuk meg az értékelési szempontokat. (Lásd: A kompetencia mérésének és értékelésének szempontjainál.) Értékelési, megfigyelési szempontjaink alapján célszerű egy pontrendszert kialakítani, és a jelölt teljesítményét ez alapján értékelni.
7. Határozzuk meg a megfigyelési, értékelési szempontok jelölésének, rögzítésének egyszerű módszerét.
8. Teszteljük az eljárást.

A kompetencia mérésének és értékelésének szempontjai

- Helyes válaszok száma: pl.: 3 jó válasz = 3 pont; 2 jó válasz=2 pont; 1 jó válasz=1 pont.
- Téves, illetve hiányzó válasz = 0 pont
- Az utasítás és a feladat megértése
- Különleges megnyilvánulások a feladat elvégzése alatt
- Látencia idő (az utasítás befejezésétől a munka megkezdéséig)
- A feladatkezdés és befejezés jellegzetességei
- A feladat elvégzésének időtartama
- Precizitás stb.

Értékelés:

Kiváló	Elfogadható	Fejlesztendő	Nem megfelelő
Az információ, mások közlésének megértését ellenőrző feladatokat vagy azokat a feladatokat, amelyek elvégzésére az információ irányul, önállóan, precízen, hibátlanul elvégzi.	Megérti mások közlését. Kisebb hibákkal, kevés segítséggel megoldja az információ megértését ellenőrző feladatokat, visszaadja az elhangzottakat.	Nagyobb hibákat vét. Több segítséget igényel az információ megértését ellenőrző feladatok elvégzéséhez.	Nem érti a kapott információt. Nem tudja önállóan megoldani a feladatokat.

MINTAFELADATOK

A "Megérti a kapott információt" kompetencia szintjét egyrészt célzottan az átadott információ ellenőrzésével, másrészt közvetve, az átadott információ feldolgozását ellenőrző feladatokkal vizsgálhatjuk meg.

Feleletalkotó feladatok

Előnye, hogy pontosabban megtudjuk, hogy a jelölt hogyan értelmezte az információkat. Hátránya, hogy nehezebb értékelni a feladatok végrehajtását.

- Az információ precíz visszaadása: Mi volt pontosan az instrukció? Ismétlje meg/játssza el (célzott feladat).
- Összefoglalás: Foglalja össze a hallott szöveg lényegét. (Lényegkiemelés kompetencia is megfigyelhető.)
- Következtetés: Mondja el, hogy mi következik az elmondottakból. Mi az, amit nem említettünk a feladat elmondásakor, de egyértelműen következik belőle. (Következtetés képessége.)
- Kritika alkotása: Értékelje az elhagzott szöveget tartalmilag, formailag, stb.
- Kérdés: Fogalmazza meg kérdéseit a hallottakkal kapcsolatban. (Kérdés képessége.)
- Szintetizálás: A szöveg információinak és saját meglévő ismereteink együttes vizsgálata az új, tágabb jelentés (tudás) megteremtésének érdekében. Pl. Egészítse ki az elhangzottakat a szakmához kapcsolódó ismereteivel, tapasztalataival. Stb.

Feleletválasztó feladatok (zárt)

Például: Igaz/ hamis állítás eldöntése a kapott információról.

Csoportos játék - Activity

Csoportos feladat. A párok kapnak egy-egy szót az alábbi listáról. Feladat az, hogy találjanak ki hozzá egy-egy történetet, amit eljátszanak úgy, hogy nem említhetik a szót vagy a szóval szinoním kifejezéseket. A harmadik jelöltnek pedig ki kell találnia a szót.

Állítás, bántás, bátorítás, befolyásolás, beiratkozás, benevezés, beszámolás, bevallás, bocsánatkérés, célzás, célozgatás, csábítás, csalogatás, csúfolás, dicsérés, elbeszélés, elismerés, elítélés, elnevezés, előléptetés, elsíratás, eltiltás, elutasítás, esküvés, érvelés, évődés, felelősségre vonás, felháborodás hangoztatása, felhívás, félrevezetés, felszólítás, fenyegetés, figyelemelterelés, figyelmeztetés, fogadalomtevés, fogadás, fohászokodás, felszentelés, gúnyolódás, hazudozás, hitegetés, idegesítés, ígérés, imádkozás, incselkedés, ironizálás, ítézés, jellemzés, kényszerítés, kérdés, kérdőre vonás, kérés, megkérés, kicsinyítés, kicsúfolás, kimagyarázás, kíváncsiskodás, könyörgés, követelés, lekicsinylés, magyarázás, magyarázgatás, magyarázkodás, megmagyarázás, megalázás, megalázkodás, megbántás, megbocsátás, megdicsérés, megengedés, megfogadás, megígérés, megítélés, megkérdezés, megnevezés, megnevetetés, megnyugtató, megrovás, megsértés, megsértődés, megszegyenítés, megszentelés, megszidás, megtiltás, megvallás, megvigasztalás, megzsarolás, nagyítás, nevelés, óhajtás, panaszkodás, parancsolás, pletykázkodás, rábeszélés, rimánkodás, sértés, sértegetés, szidás, szidalmazás, simogatás, sírás, siránkodás, sírdogálás, szitkozódás, tanítás, tiltakozás, tiltás, tréfálkozás, utánzás, utasítás, üldözés, vágyakozás, vigasztalás, zavarba hozás, zsarolás.

Megfigyelési szempontok:

Mennyi idő alatt találta ki a megfigyelő a szót?

Mennyi rákérdezés volt közben?

Telefonos játék

Rögzített telefonos beszélgetések visszahallgatása.

Mi hangzott el a telefonbeszélgetés során? Mi volt a konfliktus oka? Hogyan oldották meg a problémát? Stb.

Videofelvétel

Rögzített filmjelenet, hírek visszahallgatása.

Miről szólt a történet? Milyen tipikus nonverbális jelzéseket figyelt meg a főszereplő esetében?

Néma szerepjátékok

Szituációs gyakorlatok szóbeli kommunikáció nélkül.

MEGFOGALMAZZA VÁLASZÁT, VÉLEMÉNYÉT, TAPASZTALATAIT

A kompetencia meglétének, megjelenítésének feltételei

- Érthető beszéd (lásd: Tisztán, érthetően beszél kompetencia leírása).
- Helyes kiejtés: A kiejtés a beszéd és olvasás egyik részképessége, a hangok, szavak, mondatok megfelelő hangoztatását, akusztikai megformálását jelenti. A helyes kiejtés főbb elemei a következők: helyes hangképzés, pontos artikuláció (a hangok, hangsorok megformálására), hangsúly, hanglejtés, hangszín, hangerő, megfelelő tempó, szünet (a szöveg kifejtésére).
- A nyelv ismerete.
- Szókincs: A szókincs azon szavak összessége, amelyeket az egyén ismer és megért. A szókincs egy része passzív, ezek a megtanult, de nem használt szavak, amelyek a memória szótároló fiókjában hevernek. Az aktív szókincs a szinte naponta alkalmazott szavakat tartalmazza.
- Szóbeli kifejezőkészség. Általánosan: valamiféle gondolat vagy érzelm megmutatása, kinyilvánítása.
- Szakmai téma esetén a szakkifejezések ismerete.
- Írástudás. (Írásbeli kommunikáció esetén.)
- Helyesírás.
- Logikus gondolkodás.
- Aktív (értő) figyelem.
- Kitartó figyelem.
- Önállóság.
- Lényegkiemelés.
- Nyelvi tudatosság, szabályok ismerete.
- Önbizalom.
- Tájékozottság, tapasztalat az adott témával kapcsolatban.

A kompetencia kapcsolata más kompetenciákkal

- Tisztán, érthetően beszél / Artikulálva beszél
- Megérti mások kommunikációját / Megérti mások közlését
- Erőszakmenetesen kommunikál
- Megérti a kapott információt
- Kérdéseket tesz fel
- Mondatokat alkot
- Tudatosan alkalmazza a metakommunikációs eszközöket
- Segítséget kér
- Olvashatóan ír
- Megérti az olvasottakat
- Kiemeli a lényegét
- Kitartóan figyel (koncentrálás)

Egyéb kompetenciák:

- Önállóság
- Döntésképeség
- Határozottság
- Meggyőzőképesség
- Precizitás
- Közérthetőség
- Tömör megfogalmazás készsége
- Emlékezőképesség
- Kritikus gondolkodás
- Információgyűjtés
- Következtetési képesség

A feladatkészítés algoritmus

1. Határozzuk meg a témát, szöveget, képet, szituációt, összetett feladatot, stb., amelynek a megfigyelését, feldolgozását követően szeretnénk ellenőrizni, hogy a jelölt mit értett meg mások kommunikációjából, és hogyan fogalmazza meg véleményét, tapasztalatait. Fontos, hogy a jelölt életkorának, előzetes ismereteinek, tapasztalatainak megfelelő témát válasszunk.
2. Határozzuk meg, hogy egy vagy több nehézségi fokozaton szeretnénk-e mérni a véleményalkotást. A nehezítés különböző típusú feladatokat jelenthet.
3. Döntjük el, hogy milyen eszközigénye van a feladatnak.
4. Fogalmazzuk meg pontosan az instrukciót.
5. Határozzuk meg, hogy mi az adekvát válasz, a megfelelő viselkedés az adott helyzetben.
6. Határozzuk meg, hogy a jelölt kommunikációja során milyen viselkedési megnyilvánulások lehetségesek.
7. A viselkedési megnyilvánulásokat kiváló, megfelelő, fejlesztendő, nem megfelelő kategóriákba sorolhatjuk.
8. Határozzuk meg az értékelési szempontokat. (Lásd: A kompetencia mérésének és értékelésének szempontjainál.) Értékelési, megfigyelési szempontjaink alapján célszerű egy pontrendszert kialakítani, és a jelölt teljesítményét ez alapján értékelni.
9. Határozzuk meg a megfigyelési, értékelési szempontok jelölésének, rögzítésének egyszerű módszerét.
10. Döntjük el, hogy mennyi idő alatt kell teljesíteni a feladatot. Az is egy lehetőség, hogy nem adunk meg időkeretet, így arról kaphatunk információt, hogy mennyi idő alatt teljesíti a jelölt a feladatot.
11. Teszteljük az eljárást.

A kompetencia mérésének és értékelésének szempontjai

- Helyes válaszok száma: pl.: 3 jó válasz = 3 pont; 2 jó válasz=2 pont; 1 jó válasz=1 pont
- Téves, illetve hiányzó válasz = 0 pont
- Artikuláció

- Hangerő
- Hangsúlyozás
- Szünetek
- Hanglejtés
- Hangszín
- Gyorsaság, munkatempó
- Az utasítás és a feladat megértése
- Különleges megnyilvánulások a feladat elvégzése alatt
- Látencia idő (az utasítás befejezésétől a munka megkezdéséig)
- A feladatkezdés és befejezés jellegzetességei
- Önállóság
- Pontosság, precizitás
- Egyéniség: saját, önálló véleményformálás, egyéni gondolatok
- Szövegalkotás
- Szókincs, kifejezőmód
- Nyelvtan, helyesírás
- Tartalom
- Formai jegyek, hangnem

Néhány értékelési szempont részletes kifejtése:

Egyéni véleményformálás

E szemponton belül azt értékeljük, hogy mennyire képes a jelölt önállóan megfogalmazni saját gondolatait. Inkább csak minősít, vagy érvekkel is alátámasztja-e a gondolatait.

Tartalom

E szemponton belül azt értékeljük, hogy a jelölt

- hány irányító szempontra (amivel kapcsolatban kérték, hogy fogalmazza meg a véleményét) tért ki, és megfelelően tárgyalta-e azokat,
- hogyan valósította meg a kommunikációs célt/célokat.

Formai jegyek és hangnem

E szemponton belül azt értékeljük, hogy a jelölt által létrehozott szöveg hangneme megfelel-e a címzetthez (akinek közli az információt) való viszonynak és a közlési szándéknak.

Szövegalkotás

E szemponton belül azt értékeljük, hogy

- logikus-e a szöveg gondolatmenete,
- megfelelő-e a gondolati tagolás, azaz van-e bevezetés, tárgyalás és befejezés,

- hogyan használja a jelölt a szövegösszefüggés tartalmi és nyelvi elemeit,
- megfelelő-e a formai tagolás.

Szókincs és kifejezőmód

E szemponton belül azt értékeljük, hogy

- megfelel-e a jelölt által használt szókincs a témának, a szituációnak, a szerepnek és a közlési szándéknak,
- megfelel-e a szóhasználat a követelményeknek (mennyire változatos).

Az egyes hibák súlyozása annak alapján történik, hogy milyen mértékben nehezítik a megértést.

Nyelvtan, helyesírás

E szemponton belül azt értékeljük, hogy

- megfelel-e a jelölt által megfogalmazott szöveg a mondattan, az alaktan és a helyesírás normáinak,
- megfelel-e a nyelvhasználat a követelményeknek (mennyire változatosak a nyelvtani struktúrák és a mondat szerkesztés).

Értékelési skála

Egyéni véleményformálás (eredeti, kreatív, önálló gondolatok érvekkel is alátámasztva)

Kiváló	Megfelelő	Fejlesztendő	Nem megfelelő
A szövegben teljes mértékben érvényesülnek a jelölt saját, önálló véleménye, egyedi gondolatai. Véleményét érvekkel, példákkal, utalásokkal támasztja alá.	A szövegben többnyire érvényesülnek a jelölt saját, önálló véleménye, egyedi gondolatai. Néha mások véleményét hangoztatja.	A szövegben csak részben valósul meg az, hogy önállóan formál véleményt a jelölt. Inkább minősít, és nem jellemző, hogy érvekkel is alátámasztott véleményt formál.	A szövegben a jelölt E/1. sz. véleménye egyáltalán nem érvényesül.

Tartalom

Kiváló	Elfogadható	Fejlesztendő	Nem megfelelő
A jelölt a feladatot, a kommunikációs célokat (pl. szabatos megfogalmazás) megfelelően valósította meg.	A jelölt a kommunikációs célokat nagyrészt megfelelően valósította meg.	A jelölt a kommunikációs célokat részben valósította meg.	A jelölt alapvető kommunikációs célját nem éri el.

Formai jegyek és hangnem

Kiváló	Megfelelő	Fejlesztendő	Nem megfelelő
<p>A szöveg formai jegyei teljesen megfelelnek a szövegfajtának, hangneme a közlési szándéknak és a címzetthez való viszonynak.</p> <p>Van helyes megszólítás, dátum, elköszönés és aláírás.</p>	<p>A szöveg formai jegyei nagyjából megfelelnek a szövegfajtának, hangneme a közlési szándéknak és a címzetthez való viszonynak.</p> <p>Van helyes megszólítás és aláírás. A dátum és az elköszönés hibás vagy hiányzik.</p>	<p>Nagyobb hibák is előfordulnak, de a szöveg formai jegyei nagyjából megfelelnek a szövegfajtának, hangneme a közlési szándéknak és a címzetthez való viszonynak.</p>	<p>A szöveg formai jegyei nem felelnek meg a szövegfajtának, hangneme a közlési szándéknak és a címzetthez való viszonynak.</p> <p>Hiányzik vagy nem helyes a megszólítás és/vagy az aláírás.</p>

Szövegalkotás

Kiváló	Elfogadható	Fejlesztendő	Nem megfelelő
<p>A szöveg felépítése logikus.</p> <p>A gondolati tagolás megfelelő: van bevezetés, tárgyalás és befejezés.</p> <p>A jelölt megfelelően használja a szövegösszefüggés tartalmi és nyelvi elemeit: létrejön a szövegkohézió.</p> <p>A formai tagolás megfelelő.</p>	<p>A szöveg felépítése nagyrészt logikus.</p> <p>A jelölt törekszik a gondolati tagolásra: van bevezetés vagy befejezés.</p> <p>A jelölt nagyrészt megfelelően használja a szövegösszefüggés tartalmi és nyelvi elemeit. A mondatok nagyrészt szervesen kapcsolódnak egymáshoz.</p>	<p>A mondanivaló nem mindenütt logikus elrendezésű.</p> <p>A jelölt nem törekszik a gondolati tagolásra: hiányzik a bevezetés és a befejezés.</p>	<p>Nem jött létre szöveg.</p> <p>A mondanivaló nem logikus elrendezésű, a gondolatok esetlegesen követik egymást.</p> <p>A mondanivaló túlnyomórészt izolált mondatok halmazából áll.</p>

Szókincs, kifejezőmód

Kiváló	Megfelelő	Fejlesztendő	Nem megfelelő
<p>A szöveget a témának és a közlési szándéknak megfelelő változatos szókincs jellemzi.</p> <p>Az előforduló kisebb lexikai pontatlanságok nem nehezítik a megértést.</p>	<p>A szöveget nagyrészt a témának és a közlési szándéknak megfelelő szókincs jellemzi.</p> <p>A szóhasználat néhány helyen nem megfelelő, ez azonban alig nehezíti a megértést.</p>	<p>A szöveg szókincese egyszerű. Sok a szóismétlés.</p> <p>A szóhasználat többször nem megfelelő. A hibák néhány helyen nehezítik a megértést.</p>	<p>A szövegben felhasznált szókincs szegényes.</p> <p>A nem megfelelő szóhasználat több helyen jelentősen nehezíti és/vagy akadályozza a megértést.</p>

Nyelvtan

Kiváló	Megfelelő	Fejlesztendő	Nem megfelelő
Változatos nyelvtani struktúrákat használ, valamint mondatszerkesztése is változatos.	Az egyszerű nyelvtani struktúra mellett néha változatos nyelvtani struktúrákat is használ a mondatszerkesztésnél.	Kizárólag egyszerű nyelvtani struktúrákat használ és/vagy mondatszerkesztése nem kellően változatos.	A mondanivaló a szintnek nem megfelelő, túlságosan egyszerű nyelvtani struktúrák és igénytelen mondatszerkesztés jellemzi.

MINTAFELADATOK

1. Mások véleményének, tapasztalatainak megismerése

1. Képek megtekintését követően fogalmazza meg, hogy mi a véleménye a képről. Legyen lényegretörő, de figyeljen a fontosabb részletekre is.
2. Képek szituációkról. Fogalmazza meg, hogy mit tenne a megfigyelt helyzetekben.
3. Képgyűjtés, cikkgyűjtés. Gyűjtsön össze a rendelkezésre álló újságokból cikkeket, képeket a témával kapcsolatban, és röviden írja le véleményét, fogalmazza meg javaslatait, vázolja fel a jövőképet, stb.
4. Fejezze ki gondolatait, véleményét, érzelmeit különböző nézőpontokból rövidebb fogalmazás formájában, az adott témával kapcsolatban.
5. Olvasson el egy, az interneten megjelent újságcikket, majd ezt követően fogalmazza meg a saját véleményét az olvasottakkal kapcsolatosan.
6. Egy adott szakmáról az elmúlt 2 évben megjelent cikkek elolvasása után fogalmazza meg, hogy hogyan látja a szakma jelenlegi helyzetét.
7. Rövid filmet mutatunk. Miről szólt ez a film? Miért mutathattuk be? Hogyan fejezné be a történetet?
8. Szituációs gyakorlat: Vevő és eladó közötti beszélgetés
9. Interjú helyzetek: Mit tapasztalt álláskereső közben? Miért az adott szakmát választotta? Mi teszi alkalmassá az adott feladatra? Hogyan képzei el egy napját? Mi motiválja? Stb.
10. Vegyen részt az alábbi páros/kiscsoportos beszélgetésben. A téma:.....A rendelkezésre álló idő:.....

ERŐSZAKMENTESEN KOMMUNIKÁL

Az erőszak többféleképpen is megnyilvánulhat a kommunikációban:

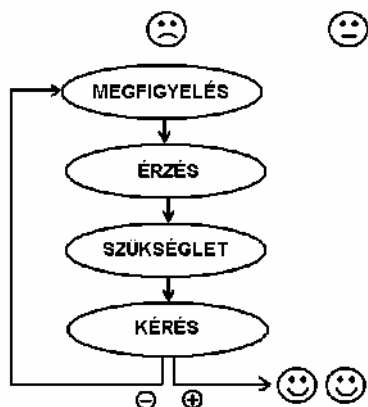
- *verbálisan*: a szavakban megnyilvánuló erőszak megjelenési formái, pl.: káromkodás, trágárság, sértegetés, megalázás, fenyegetés, zsarolás, ítélkezés, kritika, háritás, cinizmus, stb.
- *nonverbálisan*: a szavak nélkül kifejezett agresszivitás formái, pl.: megvetés, közöny, negligálás, lenézés, valamint a mimika, tekintet és a mozgásos nonverbális megnyilvánulások különböző agresszív típusai, stb.

Az erőszakmentes kommunikáció a kommunikációnak és a figyelésnek egy olyan módja, amelynek segítségével megismerhetjük önmagunkat és másokat. Lehetővé teszi az emberi kapcsolatok építését, az együttműködő légkör létrehozását, az információáramlást, az önismeret fejlesztését, belső harmónia megteremtését, a konfliktusok kezelését, érzéseink, vágyaink és szükségleteink megfelelő kifejezését, kéréseink mások számára is elfogadható megfogalmazását.

A kompetencia meglétének, megjelenítésének feltételei

Az erőszakmentes kommunikáció folyamata

A négy alkotóelemből álló kommunikációs folyamat első lépése a megfigyelés, melynek során igyekszünk minősítés és bírálat nélkül megfogalmazni és közölni, hogy mi történik, mit látunk vagy hallunk, ami valamilyen módon befolyásolja belső világunkat. Második lépésben kifejezzük, hogy milyen érzések alakultak ki bennünk a megfigyelés közben. Majd a harmadik elem következik, ahol hangot adunk annak, hogy milyen szükségletünk (nem) elégült ki, miközben átéltük ezt a helyzetet. A negyedik lépésben megfogalmazzuk kérésünket, olyan módon, hogy a másik fél pontosan megtudja, mit tehet annak érdekében, hogy a kérés teljesítése mindkettőnk számára megfelelő legyen.

1. Megfigyelés: Az erőszakmentes kommunikáció feltétele megfigyelésünk és véleményünk (esetleg ítélkezésünk) különválasztása.

Kerüljük az alábbiak használatát az ítélkezés elkerüléséhez:

- Mindig, gyakran, soha, ritkán, valahányszor stb. szavak használata gyakran utal ítélkezésre. (pl. „Te mindig elkésel.”)
- Morog, cammog, halogat, idegeskedik, csámcsog stb. igék használata ítélkezést fejez ki. (Pl. „A kollégám folyton halogatja a feladatokat.”)
- Lassú, hanyag, csúnya, rossz, elviselhetetlen, zavaró stb. határozószavak és melléknevek minősítést fogalmazznak meg, célszerű helyettük a pontos tények megállapítása. (Pl. „Lassan ment a busz.” helyett „Egy óra volt az 5 perces út.”)

- A létige (van) használatával, ha nem fűzzük hozzá pontos megfigyelésünket és személyes kapcsolódásunkat, akkor ítéletet alkotunk mások személyéről és cselekedeteiről. (Pl. „Te nagyon bőkezű vagy.” helyett „Én az gondolom, hogy te nagyon bőkezű vagy, ha mindennap meghívod a kollégáidat ebédre.”)
- A jóslás ítélkezést fejez ki, amikor következtetéseket vonunk le, és összekeverjük feltételezéseinket a bizonyosan megállapítható eseményekkel. (Pl. „Nem fogsz elkészülni időre!”)
- Az általánosításokkal és konkrétumok mellőzésével is ítélkezést fejezünk ki. (Pl. „A munkatársaim rendetlenek.”)
- Fontos, hogy megfigyelésünk pontos legyen, és precízen vissza is tudjuk idézni annak eredményét.

2. Érzések

- Először is nagyon fontos, hogy felismerjük érzéseinket. Annak révén, hogy egyre inkább önmagunkról és érzéseinkről kezdünk beszélni, csökken a konfliktusok gyakorisága, mivel szavainkkal már nem bántunk másokat. Az érzések folyamatos felismerése és kifejezése során módunk nyílik arra, hogy mások érzéseire is intenzívebb módon ráhangolódjunk, és nagyobb empátiával forduljunk mások felé.

Kerüljük az alábbiak használatát:

- Fontos felhívni a figyelmet, hogy a különböző emóciók kifejezésének több vakvágánya létezik, ahol gondolataink és véleményeink összekeverednek érzéseinkkel. Ennek egyik formája, hogy az „érzem” szót az alábbi szavak követik:

hogy, mint, mintha (pl. „Úgy érzem, hogy félreértettél.”)

én, te, ő, ők, ez, az, azaz névmások (pl. „Úgy érzem, ez nem volt tisztességes.”)

Sanyi, Pisti, Éva, buszvezető stb. azaz főnevek (pl. „Úgy érzem, a főnököm lenéz engem.”)

Ilyen helyzetekben, sokkal pontosabb az „érzem” helyett, a „gondolom” szó használata, viszont fontos odafigyelni, mert ezen mondatok legtöbbször ítélkezést fejeznek ki.

- Másik tévút az olyan szavak használata, melyek látszólag érzéseket fogalmaznak meg, de jobban megvizsgálva felismerhetővé válik, hogy ezek arra utalnak, hogy miként értelmezzük mások szavait vagy cselekedeteit (pl. alábecsült, becsapott, megfélemlített, megtámadott, túlhajszolt, visszautasított, stb.).

3. Szükségleteink kifejezése

- Vállaljunk felelősséget az érzéseink kialakulásáért, hiszen azok a mi saját szükségleteinkből fakadnak. Sok ember nem képes igényeit, vágyait és szükségleteit egészséges módon kifejezni. Ehelyett egyik lehetőség, hogy **elnyomják azokat magunkban**, különböző felfogásokból (pl. megfelelni vágyásból, félelemből, szégyenből, büszkeségből) adódóan, melyek többnyire nem is tudatosulnak bennük. Másrészt pedig megtanulták, hogy ha nem kapják meg azt, amire vágyanak, akkor annak mindig **külső okai vannak**: személyek, dolgok, események vagy helyzetek. Különböző módokon célozgatnak, utalgatnak, gúnyos vagy satirikus megjegyzéseket tesznek, dühöngenek, bántják magukat vagy másokat, ahelyett, hogy egyértelműen hangot adnának érzéseiknek és a hozzá közvetlenül kapcsolódó szükségleteiknek. Amennyiben sikerül ezt az összekapcsolást kifejezni, akkor lehetőséget adnak másoknak, hogy együttérzéssel tudják fogadni szükségleteiket.

Szükségeink:

- önmegevalósítás, önbecsülés, kreativitás, értelem, autonómia, stb.
- elismerés, tisztelet, biztatás, bizalom, megértés, stb.
- szociális szükségletek, közösség, elfogadás, figyelmesség, empátia, őszinteség, támogatás, szeretet, stb.
- biztonság, védelem, béke, harmónia, rend, hitelesség, stb.
- fiziológiai szükségletek, étel, víz, hajlék, pihenés, érintés, mozgás, stb.

Kerüljük az alábbiak használatát:

- Fontos megjegyezni, hogy a szükségletek kifejezése akkor válik erőszakmentessé, ha nyilvánvalóvá válik, hogy a közlő felelősséget vállal érzéseierért, és azokért nem másokat tesz felelőssé. Például a „csalódott vagyok, mert a támogatás~~od~~ra volt szükségem” megnyilvánulás az érzés kialakulásáért a másik félre ruházza a felelősséget. Az erőszakmentes kommunikáció alapján ilyen módon lehetne fogalmazni: „csalódott vagyok, mert támogatás~~a~~ra volt szükségem.”

4. Kérések

- Érthetően és világosan közöljük a másik féllel, hogy mit szeretnénk kérni, annak érdekében, hogy mindkét fél szüksége kielégüljön. Talán egyik legfontosabb, hogy arról beszéljük, amit szeretnénk, és ne arról, amit nem. Nagyon fontos a pontos fogalmazás. Kivétel nélkül minden esetben közléseink mögött kérés húzódik meg. Lehet, hogy csak megértést, meghallgatást és együttérzést szeretnénk, de várhatjuk a másik fél véleményét, tanácsát, segítségét is, amiket hasznos egyértelműen kifejezni, hogy szükségleteink kielégülhessenek.

Kerüljük az alábbiak használatát:

A homályos, elvont, kétértelmű vagy ködös utalgatást.

A fokozás használata (pl. jobban, erősebben, rendesebben, szebben stb.) nem minden esetben ad egyértelmű támpontot arra, mit várunk a másik féltől.

A kérések kérdések formájában történő megfogalmazása tévútra vihet, mert nem válik nyilvánvalóvá, hogy mit szeretnénk.

A másik részéről „nem teljesíthető” kéréseket.

Használjuk:

- A visszakerdezést: Fontos része a kérések megfogalmazásának a visszakerdezés. Ennek célja, hogy meggyőződhessünk arról, hogy a másik fél úgy értette a kérésünket, ahogyan mi szeretettük volna. Nagymértékben segíti a félreértések elkerülését, ha visszajelzést kérünk arról, hogy mit értett a másik fél abból, amit elmondtunk neki.
- Fontos megkülönböztetni a kéréseket a követelésektől. A válasz abban rejlik, hogy milyen módon reagál a kérést feltevő a nemleges válaszra. Abban ez esetben, ha meghallja a „nem” mögött húzódó érzéseket és szükségleteket, akkor kérés hangzott el. Amikor a reakció hibáztatás, büntetés, megsértődés vagy büntudatébresztés, akkor biztosak lehetünk, hogy követelést hallottunk.

Követelés kifejezése, amelyek használatát érdemes elkerülni:

Néhány gyakran használt kifejezésünk is szinte minden esetben követelésre utal, pl.: „Neked ezt meg kell tenned!” „Ezt muszáj meghallgatnod!” „Neked ez a dolgod!” „Megérdemlem a fizetésemelést!” „Jogosan várom el!” „Több tisztelet illet meg engem!”

Visszajelzéskor konkrét tényeket, adatokat említsünk.

- Kerüljük a személyeskedést, viselkedési megnyilvánulásra jelezzünk vissza.
- Feltételezések helyett érveinket, gondolatainkat támasszuk alá tényekkel, adatokkal, amelyeket pontosan megfigyeltünk.

Önmagunk védelme érdekében használt leggyakoribb viselkedésmódok, amelyek kapcsolódnak az erőszakos kommunikációhoz, és amelyeket ily módon érdemes kerülni:

- támadás
- cinizmus
- háritás, tagadás
- problémák kivetítése másokra
- gúnyos tréfálgosítás
- gyors elfogadás
- általánosítás

Azok a kommunikációs módok, amelyek az erőszakos kommunikációhoz vezethetnek:

- Felelősség elhárítása, vagy tagadása: Egyik alapvető énvédő mechanizmus a háritás, melynek révén látszólag megmenekülhetünk attól a tényről, hogy mindannyian felelősek vagyunk gondolatainkért, szavainkért, érzéseinkért és cselekedeteinkért. Ez megakadályoz abban, hogy őszintén megláthassuk saját belső valóságunkat, érzéseinket és szükségleteinket.
- Ítélezés, kritika és minősítés: Születésünktől tanuljuk, hogy mi a helyes és a helytelen, a jó és a rossz, a szép és a csúnya, valamint hogy mi a normális és mi nem az. Személyiségfejlődésünk közben, külső és belső hatások eredményeként alakul ki értékrendünk. Mivel többnyire ezt látjuk és tapasztaljuk, mi is hozzászokunk, hogy minden minket ért hatást összevetünk értékrendünkkel, és máris beleesünk az ítélezés csapdájába. Nem magával az értékrenddel van a probléma, hanem azzal, hogy kizárólag a sajátunkat hisszük helyesnek. Mikor valaki nagyobb rendet tart íróasztalán, mint mi, könnyedén mondjuk rá, hogy „túl precíz”, ellenkező esetben meg máris rásütjük, hogy „rendetlen”. Nyelvünk tele van az embereket és tetteiket két (jó és rossz) csoportba soroló és minősítő szavakkal, és mikor ezt a nyelvet használjuk, akkor ítéleteket hozunk mások felett. „Figyelmünket arra összpontosítjuk, hogy osztályozzuk, elemezzük és meghatározzuk a hibák súlyosságát, ahelyett, hogy azt néznénk meg, hogy másoknak és nekünk mire van szükségünk, amit nem kapunk meg.”
- Összehasonlítás: Az ember társas lény, így hát többé-kevésbé megtanulunk együtt élni a környezetünkben élőkkel. Hatással vannak ránk, és mi is hatással vagyunk másokra. Amennyiben olyan környezetben nőttünk fel, ahol fontos volt a külvilág rólunk alkotott képe, akkor valószínűleg megtanultuk magunkat, körülményeinket és életünket más külső értékekhez viszonyítani. Amennyiben többet gondolunk magunkról, máris megfigyelhetjük, hogy megjelenik

a gög és a felsőbbrendűség érzése, ha kevesebbre tartjuk önmagunkat másoknál, a kisebbség- és a boldogtalanság érzése vághat el az empátia iránti képességüinktől.

- Követelések, támadás vagy fenyegetés: A követelések nyíltan vagy burkolt formában szemrehányással vagy büntetéssel fenyegetnek. Hatalmi interakcióban kialakult kultúránk és kommunikációnk természetes velejárói a verbális és nonverbális módon kifejezett követelések. Ezek az erőszak egyértelmű megnyilvánulásai.
- Szemrehányás, büntetés vagy néha a dicséret(!): Tulajdonképpen itt vissza lehet utalni az ítélkezésről, kritikáról és a minősítésről fent leírtakra.
- Közömbösség és közöny: Talán mindenféle bizonyítás nélkül elfogadható az a tény, hogy az együttérzés és a közöny egymás ellentétei. Belátható, hogyha erőszakmentesen, empátiával szeretnénk kommunikálni, akkor szükséges figyelmet adni embertársainknak.
- Személytelen és általános szóhasználat: A kommunikációnak ez a formája akadályoz meg gyakran abban, hogy saját belső világunkról beszéljünk, érzéseinknek vagy szükségleteinknek adjunk hangot. „Általában az emberek...”, „...mindenki...”, „...nekünk...” és hasonló kifejezések utalnak arra, hogy nem önmagunkról beszélünk, ezáltal ilyen fajta kommunikációval nem is tudjuk belső világunkat, érzéseinket és szükségleteinket megmutatni másoknak.

Az erőszakmentes kommunikáció további feltételei:

- Az erőszakmentes kommunikáció nonverbálisan is kifejezhető, a csönddel, mimikával, testbeszéddel. Ezeket fontos ismerni.
- Környezeti zavaró, frusztráló ingerek, mások agresszív viselkedése, fokozott stresszhatás az erőszakos kommunikáció kialakulásához vezet. Stresszkezelési és kommunikációs technikák ismerete, hatékony alkalmazása elősegítheti az erőszakmentes kommunikációt.
- Az erőszakmentes kommunikációhoz szókincs is szükséges.
- Feltétele a kifejezőképesség is.

Kommunikációs stílusok, viselkedések

Asszertív (önérvényesítő) / szubmisszív (alárendelő) / agresszív (domináns)

Az asszertivitás határozott, magabiztos viselkedést jelent. Akkor viselkedünk asszertíven, ha kiállunk jogaink mellett anélkül, hogy mások jogait sértenénk viselkedésünkkel. Úgy érzük el céljainkat, hogy közben nem ártunk másoknak, képesek vagyunk kifejezni igényeinket, kívánságainkat, érzéseinket. Az asszertíven viselkedő személy egy szituációban minden résztvevő fél igényeit, érdekeit figyelembe veszi. Az asszertivitás nem agresszív és nem megalázkodó, hanem elegánsan magabiztos, eredményes viselkedés.

Legkönnyebben az agresszív és az alárendelt viselkedéssel való összehasonlításban tudjuk leírni. Az agresszív viselkedésre jellemző az erőszakosság, túlzott rámenősség, az erőteljes gesztusok és a hangerő. Ez a fajta viselkedés abból a szemléletből táplálkozik, amely szerint az emberek, akik az interakcióban részt vesznek, nem rendelkeznek azonos jogokkal. Vagyis az egyik embernek több joga van arra, hogy az érdekeit érvényesítse, érzelmeit, véleményét kifejezze, kérjen vagy visszautasítson, arra, hogy odafigyeljenek rá és megértsék problémáját, hogy tisztelettel bánjanak vele. Az agresszív ember azzal a talán számára sem tudatos attitűddel vesz részt a kommunikációban, hogy fenti szempontokból ő az a fél, aki többletjogokkal rendelkezik.

Az alárendelt, meghunyászkodó viselkedésre a féltékenység, bizonytalanság jellemző, a gesztusok visszafogottak, a hang halk és fátyolos. Mindez abból következik, hogy az alárendelt személy szintén egyenlőtlennek látja az emberi kapcsolatokat, azonban ebben az esetben az agresszív viselkedésű személlyel szemben ő az, aki kevesebb joggal rendelkezik. Nem meri vagy nem tartja fontosnak, hogy véleményt nyilvánítson, nem mer kérni, kérdezni vagy kérést visszautasítani. Mivel keveset kommunikál, környezete nem tudja, mit érez, mit gondol. Az alárendelt személy

gyakran érzi magát elnyomottnak, frusztráltnak, ami a környezet számára időnként kétségbeesett dühkitörésekben nyilvánulhat meg.

Az asszertív kommunikációs technikák:

Aktív, értő figyelem alkalmazása: Azt jelenti, hogy a hallgató igyekszik szándékosan figyelmét, érdeklődését partnerére irányítani, annak minden megnyilvánulását nyomon követni, befogadni, legyen az szóbeli vagy nem szóbeli, tudatos vagy tudattalan, annak érdekében, hogy minél pontosabban megérthesse érzelmi, indulati állapotát, mondanivalója lényegét.

Példák: „Értem, hogyan látja Ön a dolgokat. Látom, hogy Ön erre hangsúlyt fektet. Pontosan látom (értem), hogy mire gondol. Az Ön helyében én is dühös (ingerült, feszült...stb.) lennék.” „Ezzel azt akarja mondani, hogy...?” „Értem” (bólogatás közben, empátiát mutat anélkül, hogy félbeszakítaná a beszélőt).

Az aktív hallgatás jelei

- Szemkontaktus, odafordulás: A szemkontaktusról szóló vizsgálatok speciális jelenségeket tártak föl: a hallgató az idő 25–50%-ában néz a beszélőre a beszélgetés teljes időtartamán belül egyenletesen elosztva. A beszélő (adó) a partnerét kb. fele annyi ideig nézi. A vevő és az adó nézési ideje eltérően oszlik meg az interakció során. Az interakció elején az adó hosszasan tekint a vevőre, a későbbiek során többször elfordul, illetve gyakori gyors szemkontaktust hoz létre a vevővel, ellenőrizve a figyelem fennállását. A mondanivalója vége felé az adó ismét hosszasan tekint a vevőre, és ezzel egyben jelzi azt, hogy kész átadni a szót beszélgetőpartnerének. Főleg a szemkontaktus segítségével előzzük meg, hogy a partnerek egyszerre beszéljenek. A tekintetkontaktus segítségével kontrolláljuk az érdeklődés meglétét. Kellemetlen érzés keletkezik, ha a beszélgető partner például kibámul az ablakon.
- Bólogatás: Azzal, hogy bólogatunk, jelezzük a beszélgetőnek: figyelünk rá, egyetértünk vele, illetve felhívjuk arra, hogy folytassa beszédét. A jelenség tudatosan nehezen kontrollálható, illetve ilyenkor a természetesség rovására megy. Ennek ellenére a bólogatást tudatosan is alkalmazni kell, mivel hatásos módja a partner bátorításának.

Egyértelműség, konkrétság

A mondanivaló világos, tömör és lényegre törő, határozott megfogalmazása.

Példa: „Szeptember 7-én küldtük el Önöknek számlánkat 28 napos fizetési határidővel. Ez ma járt le, de a pénz még nem érkezett meg. Kérjük sürgős intézkedését ez ügyben..”

Asszertív kérdés

Pontos és egyértelmű kérdés, hogy konkrét és hasznosítható információt kapjon a probléma megoldásához. Példa: „Mit értesz pontosan hozzáállás alatt?” „És mi lenne elfogadható az Ön számára?”

„Törött lemez” technika

Ennek a kommunikációs technikának a lényege, hogy újra és újra megismételjük kijelentésünket. Hatékony lehet ez a technika azokban az esetekben, amikor nemet kell mondanunk valakinek, vagy jogtalan kérést utasítunk vissza.

Példa: „Szeretném, ha kiselejtezné a hét évnél régebbi ügyletekkel kapcsolatos aktákat.” „Megértem, hogy más feladata is van, de kérem, hogy most kezdjen hozzá.” „Tudom, hogy a jövő hét jobban megfelelne Önnek, de hétfőn kezdjük tárgyalni a jövő évi költségvetést, úgyhogy szeretném, ha addig végezne ezzel.”

Fogging (tompítás)

Jogtalan vagy kényelmetlen kérés visszautasításának egyik eszköze. Lényege, hogy visszajelezzük azt, amit a másik fél mondott, majd hozzátesszük elutasító válaszunkat. Célja, hogy a másik félnek empátiás visszajelzést adjunk az érzésekről, és ezáltal tompítsuk a nemet mondás tényét,

szelídítsük az elutasítást. Példa: „Ha jól értem sokat jelentene neked, hogy elmehess erre a kerékpártúrára, de én sajnos nem adhatom kölcsön a kerékpáromat.”

Pozitív hozzáállás

Pozitív hozzáállás és pozitív nyelvezet használata.

A kompetencia megjelenésének további feltételei

- Pozitív személyészlelés
- Tolerancia
- Személyészlelési torzítások ismerete vagy (nem tudatos) alkalmazása (motivációs elfogultság, holdudvarhatás, elsőbbségi, újdonsági hatás, osztályozási torzítások, torzítás negatív irányban, elnéző torzítások)
- Előítéletesség kizárása

A kompetencia kapcsolata más kompetenciákkal

- Tisztán, érthetően beszél/Artikulálva beszél: ez fontos a pontos, félreértelmezhetetlen kommunikációhoz.
- Megérti mások kommunikációját, közlését: ez fontos az információk pontos dekódolásához, a félreértések elkerülése végett.
- Megfogalmazza válaszat / véleményét / Tapasztalatait megfogalmazza
- Megérti a kapott információt
- Kérdéseket tesz fel: a kommunikáció pontosításához
- Mondatokat alkot
- Tudatosan alkalmazza a metakommunikációs eszközöket: az egyértelmű kommunikációhoz
- Segítséget kér másoktól: visszajelzéseket, javaslatokat kér a probléma megoldásához
- Figyelembe veszi mások véleményét.

Egyéb kompetenciák:

- Önismeret
- Önbizalom szükséges az egyenrangú kommunikációhoz
- Empátia szükséges ahhoz, hogy képes legyen a másik nézőpontjából szemlélni helyzeteket, érezni, gondolkodni, cselekedni
- Érzelmi kontroll, frusztrációtűrő képesség
- Stressztűrő képesség
- Emberismeret
- Személyészlelési torzítások ismerete, tudatos kezelése (pl. előítélet)
- Asszertív (önérvényesítő) kommunikációs technikák ismerete, pl.: én-üzenet; kérdezőtechnika
- Figyelem szükséges mások és a helyzetek pontos megfigyeléséhez
- Emlékezet szükséges az információk pontos átadásához, felidézéséhez
- Logikus gondolkodás szükséges, hogy felismerje az alapvető összefüggéseket
- Értelmi és szociális intelligencia (IQ és EQ)

A feladatkészítés algoritmus

1. Válasszuk ki azt a feladatot (pl. vélemény formálása képről, szövegről, szituációról; szituációs gyakorlat stb.), amely lehetővé teszi, hogy megismerjük a jelölt kommunikációs stílusát, hogyan észlel másokat, hogyan értelmez helyzeteket, milyen az értékrendje.
2. Határozzuk meg, hogy egy vagy több nehézségi fokozaton szeretnénk-e megfigyelni az erőszakmentes kommunikációt. A nehezítés különböző típusú feladatokat jelenthet.
3. Döntsük el, hogy milyen eszközigénye van a feladatnak.
4. Fogalmazzuk meg pontosan az instrukciót.
5. Határozzuk meg, hogy mi az adekvát válasz, a megfelelő viselkedés az adott helyzetben.
6. Határozzuk meg, hogy a jelölt kommunikációja során milyen viselkedési megnyilvánulások lehetségesek.
7. A viselkedési megnyilvánulásokat kiváló, megfelelő, fejlesztendő, nem megfelelő kategóriákba sorolhatjuk.
8. Határozzuk meg az értékelési szempontokat. (Lásd: A kompetencia mérésének és értékelésének szempontjainál.) Értékelési, megfigyelési szempontjaink alapján célszerű egy pontrendszert kialakítani, és a jelölt teljesítményét ez alapján értékelni.
9. Határozzuk meg a megfigyelési, értékelési szempontok jelölésének, rögzítésének egyszerű módszerét.
10. Döntsük el, hogy mennyi idő alatt kell teljesíteni a feladatot. Az is egy lehetőség, hogy nem adunk meg időkeretet, így arról kaphatunk információt, hogy mennyi idő alatt teljesíti a jelölt a feladatot.
11. Teszteljük az eljárást.

A kompetencia mérésének és értékelésének szempontjai

Verbális és nonverbális megnyilvánulások megfigyelése, rögzítése

- Agresszív viselkedési megnyilvánulások típusa és száma
- Asszertív viselkedési megnyilvánulások típusa és száma
- Szubmisszív viselkedési megnyilvánulások típusa és száma
- Hibák száma = verbális (szavak, kifejezésmód) és nonverbális (hangerő, hangsúly, testtartás stb.) jelzések, amelyek erőszakra utalnak
- Időtartam = a feladat elvégzésének időtartama
- Hiányzó válasz (konfliktuskerülő magatartásra vagy szubmisszív viselkedésre utalhat)
- Az instrukció és a feladat megértése
- Különleges megnyilvánulások a feladat elvégzése alatt
- Látencia idő (az utasítás befejezésétől a munka megkezdéséig)
- A feladatkezdés és befejezés jellegzetességei
- Önállóság

Értékelés:

Kiváló	Elfogadható	Fejlesztendő	Nem megfelelő
<p>Mások számára egyértelműen, érthetően, tárgyilagosan, logikusan fejezi ki mondanivalóját.</p> <p>Vebális és nonverbális kommunikációja asszertív és erőszakmentes (megfelelő a hangsúlyozás, a hangszín, hangerő, a mimika, a testbeszéd, a gesztusok alkalmazása).</p> <p>Hangja: megfelelő mértékben hangos, érthető.</p> <p>Tartalom: precíz – megalapozottság, saját igény kifejezése. "ÉN" használat, érzések direkt kifejezése.</p> <p>Gesztusok, mimika mondandóval kongruens, élénk testtartás, tekintetkontaktus.</p> <p>Viselkedés: egyértelmű, megfigyelését - érzését - szükségleteit - kérését képes pontosan, egyértelműen megfogalmazni.</p>	<p>Kommunikációs stílusa, viselkedése asszertív. A kommunikációja során néha kisebb hibákat vét.</p>	<p>Szubmisszív viselkedés. Hang: halk, elhaló, szaggatott.</p> <p>Tartalom: fölösleges magyarázkodás, személyes szükséglet nem vállalása, általános alany, az érzések indirekt kifejezése.</p> <p>Gesztusok, mimika: kifejezőmozgások gátoltak vagy merevek, tekintetkontaktus hiányzik.</p> <p>Viselkedés: pontatlan, hiányos.</p>	<p>Szélsőségesen agresszív viselkedési megnyilvánulások, fenyegető, támadó viselkedés.</p> <p>Hang: általános alany, kiabáló, izgatott.</p> <p>Tartalom: magyarázat, érvelés nincs, támadó, fenyegető szavak használata, előítéletesség, kompromisszum-készség hiánya, másik ok nélküli megbántása, kontroll nélküli érzelmek.</p> <p>Gesztusok, mimika: kiméletlen, kontrollálatlan taglejtés, nincs tekintetkontaktus, vagy merev.</p>

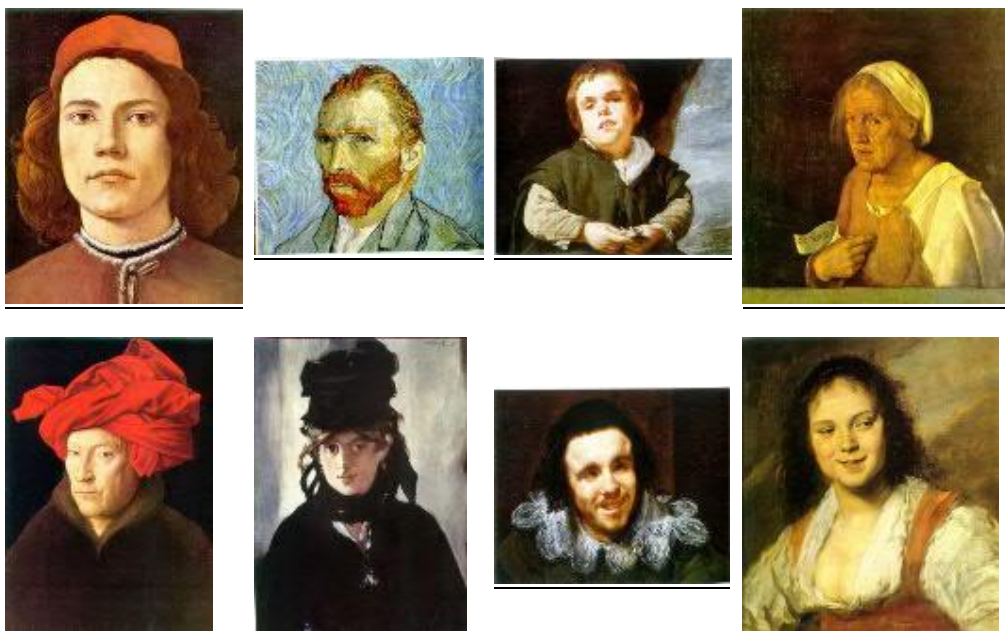
MINTAFELADATOK

Erőszakmentes kommunikáció

1. Képek alapján személyek jellemzése

Jellemezze az alábbi festményeken található embereket!

Portrék (festmények)

A válaszok alapján a jelölt másokról alkotott véleményéről, mások tipizálásáról, előítéleteiről, értékrendjéről kaphatunk információt. Megfigyelhetjük a személyészlelési torzításokat, az általánosításokat, én-közléseket stb.

2. Garázs

A helyzet leírása:

A történet

Egy nyolclakásos társasházban él. Reggel fél nyolckor egy nagyon fontos megbeszélése lesz a főnökével. Hogy biztosan odaérjen, hatra állította be az ébresztő órát. Ám mikor reggel hirtelen felébred, látja, hogy már hét óra van, az óra nem csörgött. Gyorsan felöltözik, és odalép az ablakhoz. Látja, hogy a szomszédja az Ön garázsa előtt parkol autójával. Már többször előfordult, de még soha nem szólt neki. Lemegy a szomszédhoz és becsönget.

Megkérjük a jelölteket, hogy válaszoljanak írásban az alábbi kérdésre.

- Mit mondana szó szerint ebben a szituációban?

A jelölt válaszait a három jellemző viselkedés-típusba sorolhatjuk:

1. Agresszív gondolatok (szavak) és viselkedés
2. Asszertív (önérvényesítő) magatartás
3. Szubmisszív (alárendelő) viselkedés

Megfelelő, ha a jelölt viselkedése egy ilyen elképzelt szituációban dominánsan az asszertív viselkedés csoportba tartozik.

3. Ön szerint a képen szereplő személyek közül ki volt már börtönben?

Indokolja döntését

A kép Minnesota államban készült, és a fotókról próbáljuk kitalálni, hogy ki lehet volt fogvatartott. A képen egyébiránt börtönigazgatók, szociális munkások, ombudsmanok stb. is láthatók.

4. Önmagunk érvényesítése teszt

Az alábbi kérdőívben tíz állítás csoportot talál, az alábbihoz hasonló módon:

Én az az ember vagyok, aki

- a) hagyja, hogy mások megsértsék a jogait
- b) kiáll a saját jogai mellett
- c) megsérti mások jogait.

Bár mindnyájunkban megvan a tendencia mindhárom viselkedési módra, el kell dönten, hogy az a, b, vagy a c viselkedési mód az, amelyik a leginkább jellemzi a jelölt magatartását.

Osszon el 10 pontot a három verzió között abban az arányban, amilyen gyakorisággal az adott viselkedés jellemzi a magatartását. Ha pl. a jelölt legtöbbször kiáll a jogai mellett akár annak árán is, hogy mások jogait megsérti, és soha nem hagyja, hogy megsértsék a jogait, akkor írhat 0 pontot az (a), 6 pontot a (b) és 4 pontot a (c) állításhoz. Akármilyen arányban eloszthatja a pontokat, azonban az elosztott pontok összegének minden esetben tíznek kell lennie!

5. Én az az ember vagyok, aki:

1. a) hagyja, hogy mások megsértsék a jogait
b) kiáll a saját jogai mellett
c) megsérti mások jogait

2. a) nem éri el a céljait
b) eléri a céljait anélkül, hogy ezzel megsértene másokat
c) mások kárára is eléri céljait

3. a) tehetetlennek és boldogtalannak érzi magát
b) elégedett önmagával
c) védekező és másokkal szembeszálló

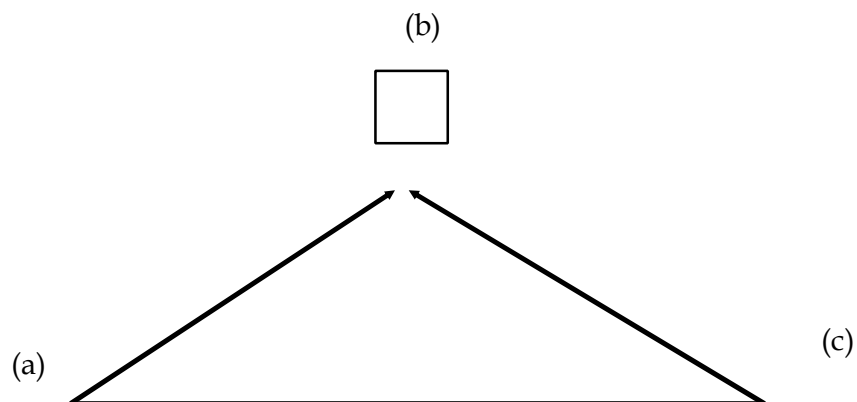
4. a) gátolt és visszavonuló
b) érzelmileg és társas helyzetekben nyitott
c) robbanékony, ellenséges, dühös

5. a) sértett, szorongó
b) csöndes magabiztossággal jellemezhető
c) harsány, dicsekvő

6.	a) nem képes elérni céljait
b) megpróbál olyan lehetőséget találni, amely a saját és mások céljainak megvalósulását egyaránt lehetővé teszi
c) nem foglalkozik mások céljaival és szempontjaival	☐
☐
☐
7.	a) könnyen rászédhető, becsapható
b) nyitott gondolkodású, a dolgokat megkérdőjelező
c) gyanakvó, cinikus	☐
☐
☐
8.	a) rosszul érzi magát gyengeségei miatt
b) tisztában van saját hibáival, de nincsenek emiatt rossz érzései
c) nem ismeri saját gyengeségeit, hibáit	☐
☐
☐
9.	a) megengedi másoknak, hogy válasszanak vagy döntsenek helyette
b) maga dönt vagy választ
c) igyekszik ráerőltetni másokra saját döntéseit vagy választásait	☐
☐
☐
10.	a) akiből mások hasznot húznak
b) kiáll a saját érdekei mellett
c) másokból hasznot húz	☐
☐
☐

Értékelés

Ez a kérdőív azon az elméleten alapul, miszerint létezik egy arany középút az önfeladás, passzivitás és az agresszív önérvényesítés között. Hogy megkapja a pontszámait, adja össze minden (a) állításra adott pontszámát (passzivitás), minden (b) válaszra adott pontszámát (asszertivitás) és minden (c) válaszra adott pontszámát (agresszió). Írja be a pontokat az alábbi ábrába!

6. Szituációs gyakorlatok konfliktushelyzetre

(Korlátozott erőforrás)

Gyakorlat: Páros szituációs helyzetgyakorlatok (3-4 perc)

A megfigyelés szempontjai:

- Mi jellemzi a helyzetek megoldásait?
- Milyen kommunikációs technikákat láttunk?

Minta szituációk:

6/a Házibuli

Új lakó költözik az emeleti lakásba. Házavató bulit rendez. Hajnali két óra van. Az alatta lakó szomszéd becsönget és kéri, hogy hagyják abba a zajongást (zene, tánc, beszélgetés, éneklés, stb.) Neki másnap korán kell kelnie, mert vidékre utazik és a gyerek is beteg. Ilyen hangzavarban nem lehet pihenni.

Egyikőjük az új lakó, másik a régi. Mit tenne egy ilyen szituációban?

6/b Ajándék

December 24-e délután 3 óra. Két vevő ugyanazt a játékot szeretné megvásárolni a gyerekének. Ez az utolsó darab, de mindketten nagyon szeretnék, mert a városban már nincs nyitva másik játékbolt, és mindkettő gyereke ezt szeretne volna ajándéknak. Nem mehetnek haza ajándék nélkül.

Ki viszi haza a játékot?

6/c Helyjegy

Debrecenből Budapestre megy az intercity vonat (két és fél óra). Hétfő reggel van. Nincs szabad hely, még a büfékocsiban sem. Két utasnak ugyanoda szól a helyjegye. Egyforma adottságúak: kor, fáradtság, úticél, stb.

Kié a hely?

6/ d BKV ellenőr - potyautas

6/ e Bolti eladó - tolvaj stb.

SZÖVEGHŰEN OLVAS

Az olvasás nemcsak a nyelvi jelek dekódolását jelenti, hanem mindazokat a kognitív műveleteket, amelyek a szöveg értelmezéséhez, alkalmazásához nélkülözhetetlenek. Tehát az olvasási, szövegértési képesség a gondolkodási képességektől elválaszthatatlan fogalom. Többről van szó, mint az olvasás technikai tudásáról, a jelek dekódolásáról, az értő olvasás jelenti a szöveg megértését, értelmezési és alkalmazási tudását is. Az tud olvasni, aki érti, amit olvas. Kifejezően csak az tud olvasni, aki megérti ,amit olvas.

A kompetencia meglétének, megjelenítésének feltételei

- Egészséges idegrendszer.
- Ép hallás a beszédészleléshez, a beszédhangok, hangkapcsolatok és hangsorok felismeréséhez. Hangfelismerés, beszédhanghallás. A hangokat hanghullámok formájában érzékeljük. Az emberi beszéd hangjai egymástól akusztikailag nem különülnek el, ezért fontos a hangfelismerés, beszédhanghallás képességének fejlesztése. A hangok felismerése segít az olvasásban, beszédfejlődésben. Az úgynevezett hallási figyelem révén vagyunk képesek az emberi hangokat megkülönböztetni.
- Az ajak, a nyelv, az orrgarat izomzatának fejlettsége.
- Ép /teljes fogazat.
- Ép száj körüli izmok.
- Ép látószerv szükséges az olvasáshoz.
- Nélkülözhetetlen a megfelelő észlelés (percepció): A vizuális, akusztikus, taktilis, helyzet- és mozgásérzékelés, különböző modalitások felfogása. Ebből adódik a formák, arányok, irányok, térdimenziók érzékelése.
- Fontos a jó térészlelés, irányérzék, hogy ne keverje össze a betűk hasonló formáit (b-p).
- Lényeges a biztos hangleválasztás, hangdifferenciálás képessége.
- Kognitív képességek szükségesek az információ feldolgozásához. Szó- és jelentéstartalmak értelmezéséhez szükség van kognitív, mentális képességekre (analizáló, szintetizáló képességre, logikus gondolkodásra, következtető képességre).
- Absztraháló, azaz elvonatkoztató képesség: az írás is és az olvasás is elvont jelekkel dolgozik. Az olvasás szimbólumainak ismeretére, képzésére, felismerésére is szükség van a tanult írásjelek, betűk felismeréséhez, képzéséhez, összeolvasásához, szavak, szószerkezetek jelrendszerének elsajátításához.
- A beszéd elsajátításához szükséges a figyelem, az emlékezet, a nyelvi környezet utánzása, az analógiás gondolkodás. Az emlékezet a verbális tartalmak megőrzéséhez, felidezéséhez, a rövid- és hosszú távú memóriában tárolt információk mennyiségi felidezéséhez szükséges. Az analógia jelentése: két dolog hasonlósága, amely nem feltételez azonos eredetet. Az analógiás gondolkodás fontos a nyelv- és beszédtanulásban. A grammatikai szabályok ösztönös, utánzáson alapuló elsajátítása során a gyermek sokáig egyszerű analógiákra támaszkodik. Ez azt jelenti, hogy szabályos főtípus mintájára alakítja a többi szó ragozását. Gyakran téves analógiákat alkalmaz, például: látottam. Fontos, hogy az iskolában a gyermek a szabály mellett mindig megtanulja a kivételeket is, és minden szabályra minél több példát lásson. A nyelvtan biztos tudása, a szövelemzés megvéd a téves analógiáktól.
- Szókincs. A szókincs megfelelő gazdagsága az olvasott témában (ott akad meg, ahol ismeretlen szó van). Az aktív szókincs gazdagítása az olvasott szövegekkel összefüggésekben.

- Helyes kiejtés. A kiejtés a beszéd és olvasás egyik részképessége, a hangok, szavak, mondatok megfelelő hangoztatását, akusztikai megformálását jelenti. A helyes kiejtés főbb elemei a következők: helyes hangképzés, hangsúly, hanglejtés, hangszín, hangerő, megfelelő tempó, szünet, pontos artikuláció. A hangképzés és az artikuláció a hangok, hangsorok megformálására, a többi felsorolt tényező a szöveg kiejtésére vonatkozik.
- Szóbeli kifejezőkészség. A kifejezőkészség kialakulása hosszas folyamat, az öröklött tényezők és a környezet együtt alakítják. Befolyásolja a szociális közeg, az olvasottság, műveltség, nevelés, az egyén személyiségjegyei és még sok tényező.
- Szakkifejezések ismerete.
- A mondatzáró írásjelek ismerete és megfelelő használata is nélkülözhetetlen a szöveghű olvasáshoz: pont, kérdőjel, felkiáltójel, vessző ismerete és megfelelő használata.
- Betűfelismerő rutin.
- Szórutin.
- A szójelentés ismerete.
- Szövegértés.
- Az olvasási folyamat fiziológiai alapjai: az agy bal féltékeje felelős a beszédért és az olvasásért. A hangos olvasás folyamata: írásjelek felismerése, összekapcsolása (betűk - szavak - szöveg), hangtestté alakítása, amelyben a beszédmotorika fontos szerepet játszik. A hangtest kiváltja az érzelmet, megjelenik a szó jelentése. Egy gyakorlott olvasónál kimarad a hangtestté alakítás, ez a néma olvasás. A néma olvasás gyorsabb, mint a hangos. Szubvokáció = suttogva olvas, ez az átmenet a két olvasásfajta (néma, hangos) között.
- Beszédészlelés, beszédmegértés szükséges a tanulási folyamatban.
- Megfelelő légzéstechnikára, hangképzésre is szükség van az érthető beszédhez.
- Különböző hanglejtéseknek a megfigyelése és reprodukálása is szükséges a hangos olvasás során.
- Megfelelő tempójú értő olvasásra van szükség akkor is, ha hagyományos, nyomtatott dokumentumból vagy ha a számítógép monitorján elektronikus dokumentumról szerzi a tanuló az információkat.
- Fontos az értelmező hangos olvasás folyamatos gyakorlása (a mondatok hangos olvasása, hangos és néma olvasás gyakorlása).
- Helyes testtartás szükséges a megfelelő légzéshez és hangképzéshez.
- Írástudás.
- Helyesírás képessége.
- Olvasási nehézségek okai lehetnek: fiziológiai zavarok, dominanciazavarok, fejlődési visszamaradás, intelligenciaelmaradás, környezeti hiányosságok: gyakorlási hiány, neurotikus zavarok, stb.
- A diszlexia a tanulási zavarok fogalomkörébe tartozó - intelligenciaszinttől független - olvasási és helyesírási gyengeséget jelent. Háttérben a központi idegrendszer sérülései, organikus eltérései, érési késése, működési zavara, örökletesség, lelki és környezeti okok állhatnak.

A kompetencia kapcsolata más kompetenciákkal

- Tisztán, érthetően, artikulálva beszél
- Tagoltan, érthetően olvas

- Kitartóan figyel
- Megérti az olvasottakat (szövegértés)
- Mondatokat alkot
- Megérti a kapott információt
- Megérti a másik kommunikációját, megérti mások közlését

Egyéb kompetenciák:

- Felfogóképesség
- Emlékezőképesség (ismeretmegőrzés)
- Figyelem összpontosítása

A feladatkészítés algoritmus

1. Válasszuk ki azt a szöveget, amely hangos olvasása kapcsán szeretnénk megfigyelni a "szöveghű olvasás" kompetenciát.
2. Határozzuk meg, hogy egy vagy több nehézségi fokozaton szeretnénk-e mérni a szöveghű olvasás készségét. A nehezítés különböző típusú feladatokat jelenthet.
3. Döntsük el, hogy mennyi idő alatt kell teljesíteni a feladatot. Az is egy lehetőség, hogy nem adunk meg időkeretet, így arról kaphatunk információt, hogy mennyi idő alatt teljesíti a jelölt a feladatot.
4. Határozzuk meg, hogy a jelölt kommunikációja során milyen viselkedési megnyilvánulások lehetségesek.
5. A viselkedési megnyilvánulásokat kiváló, megfelelő, fejlesztendő, nem megfelelő kategóriákba sorolhatjuk.
6. Határozzuk meg az értékelési szempontokat. (Lásd: A kompetencia mérésének és értékelésének szempontjainál.) Értékelési, megfigyelési szempontjaink alapján célszerű egy pontrendszert kialakítani, és a jelölt teljesítményét ez alapján értékelni.
7. Határozzuk meg a megfigyelési, értékelési szempontok jelölésének, rögzítésének egyszerű módszerét.
8. Teszteljük az eljárást.

A kompetencia mérésének és értékelésének szempontjai:

Az olvasás során igen sok hiba fordulhat elő:

akusztikai hiba, akusztiko-motoros hiba, asszimiláció, áthelyezés, auditív felcserélés, betoldás, betűáthelyezés, betűbetoldás, betűelhagyás, betű-előrehelyezés, betűfelcserélés, betű-hátrahelyezés, betűhozzátoldás, betűkihagyás, betűkontrakció, betű-összeolvasási hiba, betűtévesztés, csere, csonkítás, elhagyás, előrehelyezés, értelem nélküli félreolvasás, értelmes félreolvasás, felcserélés, fogyasztás, fonetikai hasonlóságon alapuló felcserélés, grammatikai hiba, grammatikai zavar, hangátvetés, hangtáv hasonulás, hasonlósági hiba, hátrahelyezés, hozzátoldás, inverzió, iránytévesztés, ismétlés, jelentésmódosítás, képzési hiba, kihagyás, magánhangzó-módosulás, megfordítás, megtapadás, metasztázis, metatézis, mozgásos felcserélés, olvasásmegtagadás, optikai hiba, összeolvasás, perszeveráció (ismételgetés), reverzió, rossz kombináció, rövidítés, sorrendtévesztés, súlyos összeolvasási megkésés, szaporítás, szemantikai olvasási zavar, szóáthelyezés, szókihagyás, szóroncs (valamely szó betűinek legalább 50%-a hibás, pl. pelyhes helyett pehér), szótagáthelyezés, szótagbetoldás, szótagelhagyás, szótag-előrehelyezés, szótag-hátrahelyezés, szótaghozzátoldás, szótagkihagyás, találgatás, toldalékelhagyás, toldalékhozzátoldás, toldalékkihagyás, toldás, vizuális hasonlóságon alapuló felcserélés

Ezekre érdemes jelöléseket kidolgozni, hogy a szövegben gyorsabban jelölni tudjuk a hibákat.

- Az utasítás és a feladat megértése
- Látencia idő (az utasítás befejezésétől a munka megkezdéséig)
- Hibák száma = hány hiba volt az olvasás során.
- Az olvasás sebessége
- Precizitás
- A feladatkezdés és befejezés jellegzetességei
- Különleges megnyilvánulások a feladat elvégzése alatt
- Artikuláció
- Hangerő
- Hangsúlyozás
- Szünetek
- Hanglejtés
- Hangszín

Értékelés:

Kiváló	Elfogadható	Fejlesztendő	Nem megfelelő
A szöveget képes folyamatosan, hibátlanul vagy egészen kevés hibával elolvasni. Olvasási tempója megfelelő. Kiejtése tiszta, artikulációs hibái nincsenek. A kiemelés eszközeit helyesen alkalmazza.	Szöveget fel tud olvasni úgy, hogy néhány hibánál többet nem ejt. Olvasástechnikai hibáit önállóan javítja. Olvasási tempója kissé gyorsabb/lassabb az átlagosnál. Kiejtése megfelelő, de artikulációja kisebb javításokra szorul.	Nagyobb olvasástechnikai hibákat is ejt: újratezdés/mást olvas/betűtévesztés/betűcsere. Olvasási tempója igen lassú vagy igen gyors. Az írásjelekre nem tud odafigyelni. Kiejtése bizonytalan. Nem tudja érzékeltetni a mondatfajtnak megfelelő hanglejtést és hangsúlyozást.	Nagy mértékben eltér az olvasott szövegtől. Igen nagy olvasástechnikai hibákat vét. Követhetetlen az olvasási tempója miatt. A tiszta beszéd eléréséhez logopédiai fejlesztésre van szüksége.

MINTAFELADATOK

1/a Szó szerkezetek, mondatok, rövid szövegek, hosszabb szövegek hangos olvasása

Megfigyelési szempontok:

Mennyire tér el az eredeti szövegtől? Milyen hibákat ejt olvasás közben? Mennyi idő alatt olvassa el a szöveget?

Szöveg feldolgozása utáni lehetséges néhány kérdés:

- Érzékelt-e problémákat vagy nehézségeket olvasás közben?
- Voltak-e olyan részek, amelyeket nem értett?
- Érdekesnek és hasznosnak találta-e a szöveget?
- Mit gondol? Mennyi időbe telt a szöveg elolvasása?
- Foglalja össze egy mondatban, miről szólt a szöveg.

TAGOLTAN, ÉRTHETŐEN OLVAS

Az olvasás nemcsak a nyelvi jelek dekódolását jelenti, hanem mindazokat a kognitív műveleteket is, amelyek a szöveg értelmezéséhez, alkalmazásához nélkülözhetetlenek. Tehát az olvasási, szövegértési képesség a gondolkodási képességektől elválaszthatatlan fogalom. Többről van szó, mint az olvasás technikai tudásáról, a jelek dekódolásáról: az értő olvasás jelenti a szöveg megértését, értelmezési és alkalmazási tudását is. Az tud olvasni, aki érti, amit olvas. Tagoltan, kifejezően csak az tud olvasni, aki megéri, amit olvas.

A kompetencia meglétének, megjelenítésének feltételei

- A beszéd elsajátításához szükséges a figyelemkoncentráció, az emlékezet (a verbális tartalmak megőrzéséhez, felidézéséhez, a rövid- és hosszú távú memóriában tárolt információk mennyiségi felidézéséhez szükséges), a nyelvi környezet utánzása, az analógiás gondolkodás. A nyelvtan biztos tudása, a szóelemzés megvéd a téves analógiáktól.
- Ép hallás a beszédészleléshez, a beszédhangok, hangkapcsolatok és hangsorok felismeréséhez.
- Az ajak, a nyelv, az orrgarat izomzatának fejlettsége.
- Ép /teljes fogazat.
- Egészséges idegrendszer.
- Ép látószerv szükséges az olvasáshoz.
- Nélkülözhetetlen a megfelelő észlelés (percepció): a vizuális, akusztikus, taktilis, helyzet- és mozgásérzékelés, különböző modalitások felfogása. Ebből adódik a formák, arányok, irányok, térdimenziók érzékelése.
- Ép száj körüli izmok.
- A szókincs megfelelő gazdagsága az olvasott témában (ott akad meg, ahol ismeretlen szó van). Az aktív szókincs gazdagítása az olvasott szövegekkel összefüggésben.
- Helyes kiejtés. A kiejtés a beszéd és olvasás egyik rész-képessége, a hangok, szavak, mondatok megfelelő hangoztatását, akusztikai megformálását jelenti. A helyes kiejtés főbb elemei a következők: helyes hangképzés, hangsúly, hanglejtés, hangszín, hangerő, megfelelő tempó, szünet, pontos artikuláció. A hangképzés és az artikuláció a hangok, hangsorok megformálására, a többi felsorolt tényező a szöveg kiejtésére vonatkozik.
- Szóbeli kifejezőkészség. A kifejezőkészség kialakulása hosszas folyamat, az öröklött tényezők és a környezet együtt alakítják. Befolyásolja a szociális közeg, az olvasottság, műveltség, nevelés, az egyén személyiségjegyei és még sok tényező.
- Szakkifejezések ismerete.
- Hangfelismerés, beszédhanghallás. A hangokat hanghullámok formájában érzékeljük. Az emberi beszéd hangjai egymástól akusztikailag nem különülnek el, ezért fontos a hangfelismerés, beszédhanghallás képességének fejlesztése. A hangok felismerése segít az olvasásban, beszédfejlődésben. Az úgynevezett hallási figyelem révén vagyunk képesek az emberi hangokat megkülönböztetni.
- Fontos a jó térészlelés, irányérzék, hogy ne keverje össze a betűk hasonló formáit (b-p).
- Lényeges a biztos hangleválasztás, hangdifferenciálás képessége.
- Kognitív képességek szükségesek az információ feldolgozásához. Szó- és jelentéstartalmak értelmezéséhez szükség van kognitív, mentális képességekre (analizáló, szintetizáló képességre, logikus gondolkodásra, következtető képességre).

- Absztraháló, azaz elvonatkoztató képesség: az írás is és az olvasás is elvont jelekkel dolgozik. Az olvasás szimbólumainak ismeretére, képzésére, felismerésére is szükség van a tanult írásjelek, betűk felismeréséhez, képzéséhez, összeolvasásához, szavak, szószerkezetek jelrendszerének elsajátításához.
- A mondatzáró és mondatközi írásjelek ismerete és megfelelő használata is nélkülözhetetlen a tagolt, érthető olvasáshoz: pont, kérdőjel, felkiáltójel, vessző ismerete és megfelelő használata.
- Betűfelismerő rutin.
- Szórutin.
- A szójelentés ismerete.
- Szövegértés.
- Az olvasási folyamat fiziológiai alapjai: az agy bal féltékéje felelős a beszédért és az olvasásért. A hangos olvasás folyamata: írásjelek felismerése, összekapcsolása (betűk - szavak - szöveg), hangtestté alakítása, amelyben a beszédmotorika fontos szerepet játszik. A hangtest kiváltja az érzelmet, megjelenik a szó jelentése. Egy gyakorlott olvasónál kimarad a hangtestté alakítás, ez a néma olvasás. A néma olvasás gyorsabb, mint a hangos. Szubvokáció = suttogva olvas, ez az átmenet a két olvasásfajta (néma, hangos) között.
- Megfelelő légzéstechnikára, hangképzésre is szükség van az érthető beszédhez.
- Különböző hanglejtéseknek a megfigyelése és reprodukálása is szükséges a hangos olvasás során.
- Kitartó figyelem.
- Fontos az értelmező hangos olvasás folyamatos gyakorlása (a mondatok hangos olvasása, hangos és néma olvasás gyakorlása).
- Helyes testtartás szükséges a megfelelő légzéshez és hangképzéshez.
- Írástudás.
- Helyesírás képessége.
- Megfelelő tempójú értő, tagolt olvasásra van szükség akkor is, ha hagyományos, nyomtatott dokumentumból vagy ha a számítógép monitorján elektronikus dokumentumról szerzi a tanuló az információkat.

A kompetencia kapcsolata más kompetenciákkal

- Tisztán, érthetően, artikulálva beszél
- Tagoltan, érthetően olvas
- Kitartóan figyel
- Megérti az olvasottakat (szövegértés)
- Megérti a másik kommunikációját, megérti mások közlését
- Mondatokat alkot

A feladatkészítés algoritmusa

1. Válasszuk ki azt a szöveget, amely hangos olvasása kapcsán szeretnénk megfigyelni a "tagolt, érthető olvasás" kompetenciát.

2. Határozzuk meg, hogy egy vagy több nehézségi fokozaton szeretnénk-e mérni az olvasás készségét. A nehezítés különböző típusú feladatokat jelenthet (pl. nem szakszöveg - szakszöveg).
3. Döntsük el, hogy mennyi idő alatt kell teljesíteni a feladatot. Az is egy lehetőség, hogy nem adunk meg időkeretet, így arról kaphatunk információt, hogy mennyi idő alatt teljesíti a jelölt a feladatot.
4. Határozzuk meg, hogy a jelölt kommunikációja során milyen viselkedési megnyilvánulások lehetségesek.
5. A viselkedési megnyilvánulásokat kiváló, megfelelő, fejlesztendő, nem megfelelő kategóriákba sorolhatjuk.
6. Határozzuk meg az értékelési szempontokat. (Lásd: A kompetencia mérésének és értékelésének szempontjainál.) Értékelési, megfigyelési szempontjaink alapján célszerű egy pontrendszert kialakítani, és a jelölt teljesítményét ez alapján értékelni.
7. Határozzuk meg a megfigyelési, értékelési szempontok jelölésének, rögzítésének egy egyszerű módszerét.
8. Teszteljük az eljárást.

A kompetencia mérésének és értékelésének szempontjai

Az olvasás során igen sok hiba fordulhat elő:

akusztikai hiba, akusztiko-motoros hiba, asszimiláció, áthelyezés, auditív felcserélés, betoldás, betűáthelyezés, betűbetoldás, betűelhagyás, betű-előrehelyezés, betűfelcserélés, betűhátrahelyezés, betűhozzátoldás, betűkihagyás, betűkontrakció, betűösszeolvasási hiba, betűtévesztés, csere, csonkítás, elhagyás, előrehelyezés, értelem nélküli félreolvasás, értelmes félreolvasás, felcserélés, fogyasztás, fonetikai hasonlóságon alapuló felcserélés, grammatikai hiba, grammatikai zavar, hangátvetés, hangtáv hasonulás, hasonlósági hiba, hátrahelyezés, hozzátoldás, inverzió, iránytévesztés, ismétlés, jelentésmódosítás, képzési hiba, kihagyás, magánhangzó-módosulás, megfordítás, megtapadás, metasztázis, metatézis, mozgásos felcserélés, olvasásmegtagadás, optikai hiba, összeolvasás, perszeveráció, reverzió, rossz kombináció, rövidítés, sorrendtévesztés, súlyos összeolvasási megkésés, szaporítás, szemantikai olvasási zavar, szóáthelyezés, szókihagyás, szóroncs, szótagáthelyezés, szótagbetoldás, szótagelhagyás, szótag-előrehelyezés, szótag-hátrahelyezés, szótaghozzátoldás, szótagkihagyás, találgatás, toldalékelhagyás, toldalék-hozzáatoldás, toldalékkihagyás, toldás, vizuális hasonlóságon alapuló felcserélés

Ezekre érdemes jelöléseket kidolgozni, hogy a szövegben gyorsabban jelölni tudjuk a hibákat.

- Az utasítás és a feladat megértése
- Látencia idő (az utasítás befejezésétől a munka megkezdéséig)
- A feladatkezdés és befejezés jellegzetességei
- Hibák száma = hány hiba volt az olvasás során
- Az olvasás sebessége
- Pontosság, precizitás
- Különleges megnyilvánulások a feladat elvégzése alatt
- Artikuláció
- Hangerő
- Hangsúlyozás
- Szünetek

- Hanglejtés
- Hangszín

Értékelés:

Kiváló	Elfogadható	Fejlesztendő	Nem megfelelő
<p>A szöveget hibátlanul vagy igen kevés hibával, érthetően olvassa fel. Olvasási tempója megfelelő. Kiejtése tiszta, artikulációs hibái nincsenek. A kiemelés eszközeit helyesen alkalmazza. A mondatfajtnak megfelelően érzékelteti a hanglejtést és megfelelően hangsúlyoz. Hangszíne, hangereje megfelelő. Jól tagolja szünetekkel a szöveget.</p>	<p>A szöveget kevés hibával, érthetően olvassa fel. Olvasástechnikai hibáit önállóan javítja. Olvasási tempója kissé gyorsabb/lassabb az átlagosnál, de ez még nem zavarja a szöveg megértését. Kisebb hibákat ejt a hangsúlyozás, szünetek betartása során. Betartja a helyesejtés normáit. Jól tagolja szünetekkel a szöveget, és többnyire megfelelő a hanglejtése.</p>	<p>A jelölt értelmesen olvas, de nem tartja be teljes egészében a helyesejtési normákat. Nagyobb olvasástechnikai hibákat is ejt: újrakezdés/mást olvas/betűtévesztés/betűcsere.</p> <p>Olvasási tempója igen lassú vagy igen gyors.</p> <p>Az írásjelekre nem tud odafigyelni. Kiejtése, hangképzése bizonytalan. Nem tudja érzékeltetni a mondatfajtnak megfelelő hanglejtést és hangsúlyozást. Rossz helyen tart szünetet.</p>	<p>Egyáltalán nem lehet érteni, amit olvas. Több hangot vagy egész szavakat hanyagul ejt vagy kihagy. Az olvasásban akadozik. Nagy mértékben eltér az írott szövegtől. Igen nagy olvasástechnikai hibákat vét. Követhetetlen az olvasási tempója miatt. A tiszta beszéd eléréséhez, logopédiai fejlesztésre van szüksége. Egyáltalán nem tagolja a szöveget, nem hangsúlyoz. Hangereje nem megfelelő. A jelölt nem tartja be a helyesejtés normáit (betűzés, a magán- és mássalhangzók nem megfelelő hosszúsága).</p>

MINTAFELADATOK

1/a Szavak, szószerkezetek, mondatok, rövid szövegek, hosszabb szövegek hangos olvasása

Szünetek betartása

A SZÍV

Olyan a szív, mint a labda,
a játzó sors dobja, kapja.
Minél inkább ütök-verik,
annál feljebb emelkedik.

Gárdonyi Géza

Hangsúlyozási gyakorlat

Tegyen vesszőket a szövegbe és olvassa fel.

1. A királyt megölni nem kell félnek jó lesz ha mindenki beleegyezik én nem ellenzem!
2. Apám fázom küldj pénzt!

(Ki mondja? Hogyan mondja? Kinek mondja?)

Kövesse a különböző értelmezéseket hangjával, hanghordozásával.

(Ugyanazt a mondatot többféleképpen értelmezhetjük, ha hiányoznak belőle írásjelek.)

Olvassa fel az alábbi szöveget.

János úgy gondolta ma indul.

- a) - János úgy gondolta, ma indul.
- b) - János úgy gondolta ma, indul.
- c) - János, úgy gondolta, ma indul?
- d) - János: „Úgy gondolta, ma indul.”
- e) - János: „Úgy gondolta ma, indul?”

Megfigyelési szempontok:

Mennyire tér el a szövegtől? Milyen hibákat ejt? Mennyi idő alatt olvassa el a szöveget? Hogyan hangsúlyoz és tagolja a szöveget? Megfelelően használja-e a szüneteket?

Szöveg feldolgozása utáni lehetséges néhány kérdés:

- Érzékelt-e problémákat vagy nehézségeket olvasás közben
- Foglalja össze egy mondatban, miről szólt a szöveg
- Kinek szólhat a szöveg

MEGÉRTI A KAPOTT INFORMÁCIÓT

A kompetencia meglétének, megjelenítésének feltételei

A kommunikáció a világ és az élőlények, illetve az élőlények egymás közötti információcseréjének folyamata.

Kommunikációs alapfogalmak:

Adó: aki a kommunikációs folyamatban a kezdeményező, az információ megfogalmazója és átadója.

Vevő: aki a hírt veszi, a kommunikációs folyamatban az adó partnere.

Üzenet: azon gondolatok és érzelmek együttese, amelyet a kommunikáció kezdeményezője a címzett tudomására hoz.

Csatorna: az üzenet útja a kezdeményező és a címzett között. A csatorna az információ vivője, alapvetően két fajtáját különböztetjük meg:

- 1) Verbális csatorna: szavak, mondatok, beszéd, írott szöveg, adatbázisok, tervrajz, SMS, MMS, E-mail, levelezési listák, chat, stb.
- 2) Nonverbális csatorna: tekintet; mimika, gesztusok, testtartás, proxemika (térközszabályozás - távolságtartás a másiktól), vokális intonáció (hanghordozás, hangerő, hangsúly stb.), emblémák, testi érintés, stb.

A kódolás annak a nyelvnek, megfogalmazásnak, felépítésnek a megválasztása, amelyen az információt az érintetthez eljuttatni kívánjuk. A kód lehet: szám, jel, szimbólum, szó, mimika, gesztus, stb.

Visszacsatolás: az információ visszaküldése a forráshoz. Egyirányú kommunikáció esetén nincs visszacsatolás, kétirányú kommunikáció esetén pedig van.

A zaj a kódolt hír torzulását eredményező, más forrásból eredő jel. Az információk igen jelentős része elvész a kommunikációs folyamatban. Ennek oka, hogy számtalan torzító tényező és kommunikációs akadály jelenik meg a kommunikációs folyamatban.

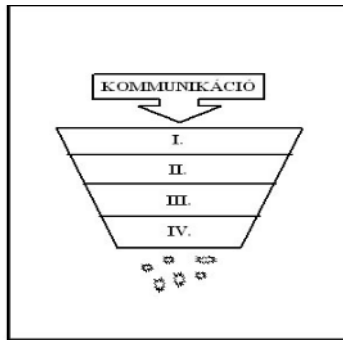
A zaj három fajtája:

- Fizikai zaj: a kommunikáció fizikai jelét zavarja (például háttérbeszélgetés, jármű zúgása, napszemüveg stb.).
- Pszichológiai zaj: az észlelést, megismerést zavarja (háttértudás, előítélet)..
- Szemantikai zaj: a beszélő és a hallgató különböző jelentést kapcsol ugyanahhoz a jelhez, üzenethez. Okozhatja komplikált jelzések, zsargon használata.

A megértést befolyásolhatják a környezeti tényezők:

- Fizikai: a kommunikáció konkrét helye
- Társadalmi-pszichológiai: kapcsolataink állapota, például barátságos-ellenséges, formális-közvetlen, komoly-humoros
- Időbeli: a nap melyik szakában kommunikálunk; életünk melyik szakaszában kommunikálunk; a történelem melyik szakaszában kommunikálunk
- Befolyásolják a megértést kommunikációs szűrőink

Ezt a szűrőt a következő ábra illusztrálja.

A kommunikációs szűrő

Az egyes filterek a következők:

- I. Világnézet, kultúra: ide tartozik személyes értékrendünk, elképzelésünk az életről.
- II. Tudás, tapasztalat: minden, amit igaznak hiszünk.
- III. Hit, hozzáállás: érzéseink azzal kapcsolatban, amit hiszünk.
- IV. Személyiség: minden más, ami egyedi.

A szűrő működése során a megértést nehezítő tényezők:

- szelektív expozíció: kitérés az üzenet elől
- szelektív figyelem: az üzenet kikapcsolása
- szelektív megértés: az üzenet félreértése
- szelektív el-, illetve befogadás: az üzenet ellenére nincs vagy kis mértékű a változás

A kompetencia meglétének, megjelenítésének feltételei

- Ép érzékszervek a vizuális és az auditív (hallási), kinezteziás (mozgással kapcsolatos) ingerek pontos észleléséhez.
- Az információk pontos dekódolásához az észlelést befolyásoló torzító tényezők kizárása/csökkentése (szelektív figyelem, korlátozott emlékezet-kapacitás, múltbeli tapasztalatok, előítéletek, stb.).
- A nyelv ismerete.
- Szakszöveg esetén a szakkifejezések ismerete.
- A szövegértést bizonyító feladatok megfelelő szóbeli instruálása (precíz, pontos, érthető megfogalmazás, megfelelő hangerővel, artikulálva).
- A nonverbális kommunikáció jelzésrendszerének ismerete.
- Önismeret.
- Az információk pontos dekódolásához az érzékelést, észlelést befolyásoló torzító tényezők hatásának csökkentése (szelektív figyelem, korlátozott emlékezet-kapacitás, múltbeli tapasztalatok, előítéletek, stb.).
- Szempontváltás képessége: a szempontváltás azt jelenti, hogy a megfigyelésre szánt dolgot, jelenséget másképp, más oldalról, más szempontok, jellemzők alapján vizsgáljuk.
- A kompetencia írásbeli megjelenítéséhez, pl. szövegfeldolgozás esetén, szükség van funkcionális olvasás- és írástudásra, amely széles körben az alapvető információk elolvasásának és megértésének a képességét jelenti. Ilyen lehet pl. egy gyógyszer

csomagolásán az adagolásra vonatkozó útmutatás, a könyvtári írástudás a könyvek keresésével kapcsolatban, a földrajzi-, a mezőgazdasági írástudáson keresztül a "tánc - írástudásig".

- A számítógépes írástudás alatt a leggyakrabban azoknak a készségeknek az együttesét értik, amelyek szükségesek szövegszerkesztő, adatbázis-kezelő és táblázatkezelő alkalmazói programcsomagok használatához.
- A nonverbális kommunikáció jelzésrendszerének ismerete (szóbeli kommunikáció esetén).

A kompetencia kapcsolata más kompetenciákkal

- Tisztán, érthetően beszél
- Artikulálva beszél
- Megérti mások kommunikációját
- Megfogalmazza válaszát, véleményét, tapasztalatait
- Szöveghűen olvas
- Tagoltan/érthetően olvas
- Visszaadja az olvasottakat (szóban, írásban, szerepjátékban)
- Kérdéseket tesz fel; segítséget kér, amennyiben szükséges az információ pontosításához
- Mondatokat alkot
- Tudatosan alkalmazza a metakommunikációs eszközöket
- Megérti az olvasottakat (szövegértés)
- Szövegfeldolgozás
- Logikus gondolkodás
- Kitartó figyelem
- Lényegkiemelés

Egyéb kompetenciák:

- Önállóság, hogy segítség nélkül el tudja végezni a feladatokat
- Precizitás: a szöveg pontos elolvasásához

A feladatkészítés algoritmusa

A "Megérti a kapott információt kompetencia" megfigyelhető célirányos feladatnál (ismételje meg és magyarázza el a feladatot) és összetett szóbeli kommunikációs feladat esetén egyaránt (pl. a telefonos szituáció elemzése - milyen típusú kérdéseket tett fel az ügyintéző).

1. Határozzuk meg a témát, szöveget, a szituációt a képen, filmjelenetet, összetett feladatot, stb., amelynek a feldolgozását követően szeretnénk ellenőrizni, hogy a jelölt megértette-e a kapott információt.
2. Döntsük el, hogy milyen eszközigénye van a feladatnak.
3. Döntsük el, hogy mennyi idő alatt kell teljesíteni a feladatot. Az is egy lehetőség, hogy nem adunk meg időkeretet, így arról kaphatunk információt, hogy mennyi idő alatt teljesíti a jelölt a feladatot.

4. Határozzuk meg, hogy a jelölt szóbeli/írásbeli kommunikációja során milyen viselkedési megnyilvánulások lehetségesek.
5. A viselkedési megnyilvánulásokat kiváló, megfelelő, fejlesztendő, nem megfelelő kategóriákba sorolhatjuk.
6. Határozzuk meg a megfigyelési és értékelési szempontokat. (Lásd: A kompetencia mérésének és értékelésének szempontjainál.) Értékelési, megfigyelési szempontjaink alapján célszerű egy pontrendszert kialakítani, és a jelölt teljesítményét ez alapján értékelni.
7. Adjuk meg a feladatok lehetséges megoldásait.
8. Rendeljük a lehetséges válaszokhoz pontértékeket.
9. Teszteljük az eljárást.

A kompetencia mérésének és értékelésének szempontjai

- Az utasítás és a feladat megértése
- Látencia idő (az utasítás befejezésétől a munka megkezdéséig)
- Különleges megnyilvánulások a feladat elvégzése alatt
- A feladatkezdés és befejezés jellegzetességei
- Helyes válaszok száma: pl.: 3 jó válasz = 3 pont; 2 jó válasz=2 pont; 1 jó válasz=1 pont
- Téves, illetve hiányzó válasz = 0 pont
- A feladat elvégzésének időtartama
- Precizitás
- Szókincs, kifejezőmód (szóbeli kommunikáció esetén)
- Nyelvtan, helyesírás (írásbeli kommunikáció esetén)

Értékelés:

Kiváló	Elfogadható	Fejlesztendő	Nem megfelelő
Az információ megértését ellenőrző feladatokat vagy azokat a feladatokat, amelyek elvégzéséből következtethetünk az információ megértésére, önállóan, precízen, hibátlanul elvégzi.	Kisebb hibákkal, kevés segítséggel megoldja az információ megértését ellenőrző feladatokat.	Nagyobb hibákat vét. Több segítséget igényel az információ megértését ellenőrző feladatok elvégzéséhez.	Nem érti a kapott információt. Nem tudja önállóan megoldani a feladatokat.

MINTAFELADATOK

Céltzott feladatok

A "Megérti a kapott információt" kompetencia ellenőrzését egyrészt céltzottan, az átadott információ visszakérdezésével ellenőrizhetjük, másrészt közvetve, a szöveg feldolgozásának eredményességével. Ha jól oldotta meg a feladatot, ez azt is jelenti, hogy pontosan megértette a jelölt a kapott információt.

Szöbveli és írásbeli feladatok elvégzése

Feleletalkotó feladatok (nyílt végű, kifejtős). Előnye, hogy pontosabban megtudjuk, hogy a jelölt hogyan értelmezte az információkat (pl. az olvasott szöveget/hallott történetet). Hátránya, hogy nehezebb értékelni a feladatok végrehajtását.

- Az információ precíz visszaadása: Mi volt pontosan az instrukció? Írja le/mondja el/játssza el (céltzott feladat).

Szövegfeldolgozáshoz kapcsolódó feladatokkal:

- Összefoglalás: Foglalja össze az olvasott/hallott szöveg lényegét (lényegkiemelés kompetencia megfigyelése).
- Következtetés: Mondja el, hogy mi következik az elolvasottakból/elmondottakból. Mi az, ami nincs leírva a szövegben/nem említettük a feladat elmondásakor, de egyértelműen következik belőle. (Következtetés képessége.)
- Kritika alkotása: Értékelje a szöveget/az elhagzottakat tartalmilag, formailag.
- Kérdezés: Fogalmazza meg kérdéseit az olvasottakkal/hallottakkal kapcsolatban. (Kérdezés képessége.)
- Szintetizálás: A szöveg információinak és a saját meglévő ismereteink együttes vizsgálata az új, tágabb jelentés (tudás) megteremtésének érdekében.
- Válogassa ki, gyűjtse össze, határozza meg stb. instrukciók végrehajtása során is ellenőrizhető a kompetencia.

Feleletválasztó feladatok (zárt)

Mi volt a kapott információ?

- igaz/ hamis állítás
- egymáshoz rendelés
- többszörös választás (betűkombináció felsorolásával): a, b, c variációk közül a megfelelő kiválasztása
- események sorrendbe rakása
- szöveg részeinek sorbarendezése
- hiányos mondatok kiegészítése pl. egészítse ki a mondatokat egy igével.
- illesztés (párosítás) pl. melyik ige illik a főnevekhez (igék felsorolva - főnevek felsorolva)
- egyszerű választás

stb.

VISSZAADJA AZ OLVASOTTAKAT (szóban, írásban, szerepjátékban)

A kompetencia meglétének, megjelenítésének feltételei

A beszédhez, szóbeli szövegfeldolgozáshoz, szerepjátékhoz

- Egészséges idegrendszer.
- Nélkülözhetetlen a megfelelő észlelés (percepció): A vizuális, akusztikus, taktilis, helyzet- és mozgásérzékelés, különböző modalitások felfogása. Ebből adódik a formák, arányok, irányok, térdimenziók érzékelése.
- Ép hallás a beszédészleléshez, a beszédhangok, hangkapcsolatok és hangsorok felismeréséhez.
- Ép látószerv szükséges az olvasáshoz.
- Fontos a jó térészlelés, irányérzék, hogy ne keverje össze a betűk hasonló formáit (b-p).
- Az ajak, a nyelv, az orrgarat izomzatának fejlettsége.
- Ép /teljes fogazat.
- Ép száj körüli izmok.
- Szükséges a figyelem, az emlékezet (a tartalmak megőrzéséhez, felidézéséhez, a rövid- és hosszú távú memóriában tárolt információk mennyiségi felidézéséhez), a nyelvi környezet utánzása, az analógiás gondolkodás. Az analógia jelentése: két dolog hasonlósága, amely nem feltételez azonos eredetet.
- Kognitív képességek szükségesek az információ feldolgozásához. Szó- és jelentéstartalmak értelmezéséhez szükség van kognitív, mentális képességekre (analizáló, szintetizáló képességre, logikus gondolkodásra, következtető képességre).
- Absztraháló, azaz elvonatkoztató képesség: az írás is és az olvasás is elvont jelekkel dolgozik. Az olvasás szimbólumainak ismeretére, képzésére, felismerésére is szükség van a tanult írásjelek, betűk felismeréséhez, képzéséhez, összeolvasásához, szavak, szó szerkezetek jelrendszerének elsajátításához.
- A szöveg megértésére. A szöveg a beszéd, illetve írás legnagyobb, jelentéssel bíró egysége. Építőkövei a hang, illetve betű, a szó, a szó szerkezet, a mondat. Az értés gondolkodási folyamat: az érzéki úton észlelt dolgot az agy feldolgozza, a meglévő tapasztalatok alapján elemzi, beépíti a tanult sémákba. A szöveg befogadját akkor nevezhetjük a szöveg értőjének, ha ismeri a nyelvet, a beszédhelyzetet, szövegkörnyezetet, érti az egyes elemek (szavak) pontos jelentését, tisztában van a grammatikai, szemantikai összefüggésekkel. Egy szöveg szerkezete nagyon bonyolult, megértése komplex gondolkodási folyamatot igényel. A szövegértés készsége folyamatosan fejlődik, szintjei: 1. szó szerinti értés, 2. értelmező megértés, 3. kritikai megértés, 4. kreatív megértés.
- Szókincs.
- Helyes kiejtés: A kiejtés a beszéd és olvasás egyik részképessége, a hangok, szavak, mondatok megfelelő hangoztatását, akusztikai megformálását jelenti. A helyes kiejtés főbb elemei a következők: helyes hangképzés, hangsúly, hanglejtés, hangszín, hangerő, megfelelő tempó, szünet, pontos artikuláció. A hangképzés és az artikuláció a hangok, hangsorok megformálására, a többi felsorolt tényező a szöveg kiejtésére vonatkozik.
- Szóbeli kifejezőkészség. A kifejezés szónak több értelme van. Általánosan: valamiféle belső lelki vagy szellemi tartalom felszínre jutása, láthatóvá válása, megmutatása, kinyilvánítása. A kifejezés szót gyakran a szó szinonimájaként is használjuk, hisz maga a szó olyan nyelvi egysége az írásnak és beszédnek, amely értelmes jelentéssel bír, kifejez valamit. A kifejezőkészség kialakulása hosszas folyamat, az öröklött tényezők és a környezet együtt alakítják. Befolyásolja a szociális közeg, az olvasottság, műveltség, nevelés, az egyén személyiségjegyei, és még sok tényező.

- Szakkifejezések ismerete.
- Írástudás.
- Helyesírás képessége.
- A mondatzáró írásjelek ismerete és megfelelő használata is nélkülözhetetlen a szövegű olvasáshoz: pont, kérdőjel, felkiáltójel, vessző ismerete és megfelelő használata.
- Megfelelő légzéstechnikára, hangképzésre is szükség van az érthető beszédhez.
- Önállóságra, hogy segítség nélkül el tudja végezni a feladatokat.
- Lényegkiemelésre, a lényeges és lényegtelen információk megkülönböztetése céljából.
- Tapasztalat.
- Helyes testtartás szükséges a megfelelő légzéshez és hangképzéshez.

A szerepjátékhoz

Szerepjáték, dramatizált játék: személyek vagy csoportok játszanak el egy fiktív vagy reális szituációt. Megfigyelésekre, kísérletekre, tapasztalatokra épít. Nagyobb előkészítést követel, hosszán tartó, időigényes, esetleg költségekkel járó folyamat.

- Mozgáskoordinációra az összehangolt kéz-láb mozgáshoz, ujjak mozgatásához
- Kreativitásra, ötletekre a feladat megvalósításához
- Múltbeli tapasztalatra, emlékezetre hasonló szituációk, szereplők felidézéséhez
- Empátiára (beleérző képességre)
- Mások véleményének figyelembe vételére
- Tiszta, érthető, artikulált beszédre
- Megfelelő hangerőre
- Kommunikációs technikákra: kérdezés, visszacsatolás
- Kellékekre, szereplapokra stb.

A kompetencia kapcsolata más kompetenciákkal

- Tisztán, érthetően beszél / Artikulálva beszél
- Megérti mások kommunikációját / Megérti a másik közlését
- Megfogalmazza válaszát / Megfogalmazza véleményét / Tapasztalatait megfogalmazza
- Erőszakmentesen kommunikál
- Megérti a kapott információt: a szövegértés előfeltétele a feldolgozásnak
- Kérdéseket tesz fel
- Mondatokat alkot
- Kitartó figyelem
- Szövegfeldolgozás (egyszerű szöveges vázlatot készít, rövid szöveget alkot, stb.)
- Tudatosan alkalmazza a metakommunikációs eszközöket a szöveg szóbeli vagy szerepjátékban történő feldolgozásához
- Felismeri az alapvető összefüggéseket: az ok-okozati összefüggések átlátása szükséges a szöveg feldolgozásához

- Olvashatóan ír / Szöveget pontosan leír
- Precizitás: a szöveg pontos elolvasásához és a szöveg alapos feldolgozásához szükséges
- Kérdéseket tesz fel, amennyiben a feladat az, hogy tegyen fel kérdéseket a szövegre vonatkozóan
- Írásban megfogalmazza a véleményét
- Segítséget kér amennyiben nem tud továbbhaladni a feladattal

Egyéb kompetenciák:

- Stressztűrő képesség
- Konfliktuskezelő képesség
- Határozottság
- Precizitás
- Önfegyelem
- Meggyőzőkészség
- Konszenzus készség
- Empatikus készség
- Segítőkézség
- Visszacsatolási készség
- Irányítás és irányíthatósági készség stb.

A feladatkészítés algoritmusa

Ez a kompetencia összetett feladatban más kompetenciával együtt figyelhető meg.

1. Határozzuk meg a feladat célját és a szövegfeldolgozás után megfigyelni kívánt készségeket, képességeket. (Pl.: rövid vázlat készítése, amely a lényegkiemelésre utal, vagy szerepjáték, amely az együttműködési készséget, kommunikációs készséget, figyelmet, határozottságot mutatja meg.)
2. Határozzuk meg, hogy egy vagy több nehézségi fokozaton szeretnénk-e mérni a "visszaadja az olvasottakat szóban, írásban, szerepjátékban" kompetenciát. A nehezítés különböző típusú feladatokat jelenthet.
3. A célnak megfelelően válasszunk ki egy megfelelő hosszúságú és nehézségű szöveget.
4. Határozzuk meg, hogy a szöveg feldolgozása szóban, írásban vagy szerepjáték formájában történjen-e.
5. Fogalmazzuk meg az instrukciót.
6. Adjuk meg a feladatokra a lehetséges válaszokat, határozzuk meg, hogy a jelölt kommunikációja során milyen viselkedési megnyilvánulások lehetségesek.
7. A viselkedési megnyilvánulásokat kiváló, megfelelő, fejlesztendő, nem megfelelő kategóriákba sorolhatjuk.
8. Határozzuk meg az értékelési szempontokat. (Lásd: A kompetencia mérésének és értékelésének szempontjainál) Értékelési, megfigyelési szempontjaink alapján célszerű egy pontrendszert kialakítani, és a jelölt teljesítményét ez alapján értékelni.

9. Határozzuk meg a megfigyelési, értékelési szempontok jelölésének, rögzítésének egyszerű módszerét.
10. Döntsük el, hogy mennyi idő alatt kell teljesíteni a feladatot. Az is egy lehetőség, hogy nem adunk meg időkeretet, így arról kaphatunk információt, hogy mennyi idő alatt teljesíti a jelölt a feladatot.
11. Teszteljük az eljárást.

A kompetencia mérésének és értékelésének szempontjai

- Az utasítás és a feladat megértése
- A feladatkezdés és befejezés jellegzetességei
- Különleges megnyilvánulások az utasítás alatt
- A feladat elvégzésének időtartama
- Kérdésekre adott helyes válaszok száma
- Hiányzó válasz
- Hibák száma
- Látencia idő (az utasítás befejezésétől a munka megkezdéséig)
- Önállóság
- A munkafolyamat tervszerűsége
- Pontosság, precizitás
- Munkatempó
- Tartalom
- Szókincs
- Nyelvtan
- Formai jegyek, hangnem

Stb.

Értékelési skála

Kiváló	Elfogadható	Fejlesztendő	Nem megfelelő
<p><i>Tartalom, szövegalkotás:</i> A jelölt a kommunikációs célokat megfelelően valósította meg. A szöveg megértését követően önállóan, precízen megoldja a feladatokat, visszaadja az olvasottakat írásban, szóban, szerepjátékban. Formailag tagolja a szöveget (bevezetés, tárgyalás, befejezés).</p> <p><i>Szókincs:</i> A szöveget a témának és a közlési szándéknak megfelelő változatos szókincs jellemzi.</p> <p>Az előforduló kisebb lexikai pontatlanságok nem nehezítik a megértést.</p> <p><i>Nyelvtan:</i> Változatos nyelvtani struktúrákat használ, valamint mondatszerkesztése is változatos.</p> <p><i>Formai jegyek, hangnem:</i> Teljesen megfelelő a helyzetnek, a szituációnak.</p>	<p><i>Tartalom, szövegalkotás:</i> A vizsgázó a kommunikációs célokat nagyrészt megfelelően valósította meg. Kisebb hibákkal, kevés segítséggel megoldja a feladatokat. Megértette a szöveget, és többnyire sikerül is átadnia az információkat.</p> <p><i>Szókincs:</i> A szöveget nagyrészt a témának és a közlési szándéknak megfelelő szókincs jellemzi. A jelölt törekszik a változatos szóhasználatra. A szóhasználat néhány helyen nem megfelelő, ez azonban alig nehezíti a megértést.</p> <p><i>Nyelvtan:</i> Többnyire egyszerű nyelvtani struktúrákat használ kevesebb változatos nyelvtani struktúra használatával tarkítva.</p>	<p><i>Tartalom, szövegalkotás:</i> A kommunikációs célokat részben valósította meg. Nagyobb hibákat vét. Több segítséget igényel a feladatok elvégzéséhez. A szöveget csak kis mértékben értette meg, vagy csak kis mértékben tudja visszaadni.</p> <p><i>Szókincs:</i> A visszaadott szöveg szókincese egyszerű. Sok a szóismétlés. A szóhasználat többször nem megfelelő. A hibák néhány helyen nehezítik a megértést.</p> <p><i>Nyelvtan:</i> Egyszerű nyelvtani struktúrákat használ és/vagy mondatszerkesztése nem kellően változatos.</p>	<p><i>Tartalom, szövegalkotás:</i> Alapvető kommunikációs célját nem éri el. Nem tudja önállóan megoldani a feladatokat. Nem értette meg a szöveget, vagy egyáltalán nem tudja visszaadni.</p> <p><i>Szókincs:</i> A szövegben felhasznált szókincs szegényes. A nem megfelelő szóhasználat több helyen jelentősen nehezíti és/vagy akadályozza a megértést.</p> <p><i>Nyelvtan:</i> A mondanivaló a szintnek nem megfelelő, túlságosan egyszerű nyelvtani struktúrák és igénytelen mondatszerkesztés jellemzi.</p> <p><i>Formai jegyek, hangnem:</i> Egyáltalán nem felel meg az elvárásoknak, helyzetnek, szituációnak.</p>

MINTAFELADATOK

Írásbeli feladatok:

- Készítsen egy összefoglalást a szöveg alapján. (Lényegkiemelés)
- Készítsen ábrát.
- Készítsen jegyzetet, vázlatot.

Szóbeli feladatok:

- Az elolvasást követően pontosan idézze fel a szöveget (emlékezet, lényeglátás, figyelem).
- Mondja el az olvasott szöveg lényegét. (Lényegkiemelés)
- Mondja el egy másik személynek, hogy mi volt a szöveg üzenete. (A lényeges elemek közül válassza ki a legfontosabbat.)
- Mondja el a lényegét. (Emlékezet, lényegkiemelés) Magnófelvételt/videofelvételt készítünk.

Szerepjáték esetén:

- Olvassa el a szöveget. Ezt követően játssza el az olvasott szituációt....szereplőként.

A szerepjátékok menete:

1. A körülmények bemutatása (magyarázata, szereposztás, feladatok meghatározása)
2. Kivitelezés (pármunka, csoportmunka),
3. Akivitelezés elemzése:
 - a résztvevők önértékelése,
 - a résztvevők kommentárja,
 - a megfigyelők észrevételei
4. Az elvégzett munka értékelése.

KÉRDÉSEKET TESZ FEL / HATÉKONY KÉRDEZÉS KÉSZSÉGE

Az információszerzésnek, mások gondolatainak, véleményének, érzéseinek a megismeréséhez a legmegfelelőbb eszköz a kérdezés. Jó kérdezéssel információt nyerhetünk, oldhatjuk a feszültséget, megoldhatunk konfliktushelyzeteket, problémákat. Jobban megismerhetünk másokat. A jó kérdés konkrét, lényegretörő, érthető, rövid, empátikus, őszinte.

A kérdéseknek két fő típusát különböztethetjük meg:

1. Zárt kérdések

A zárt kérdésekre adott válaszok rövidek, egyszavasak. Az ilyen kérdésekre általában csak egy -két szóval, vagy éppen igennel / nemmel lehet felelni. A zárt kérdések segíthetnek abban, hogy gyorsan információhoz jussunk, vagy ellenőrizzük a tényeket. Ilyen kérdéseket érdemes használni, ha olyan információhoz igyekszünk jutni, amellyel a másik fél nem rendelkezik, azonban vannak olyan részinformációi, amelyek nincsenek a mi birtokunkban. A zárt kérdések hasznosak akkor is, ha beszélgetőpartnerünk nagyon kevés információt ad, vagy zárkózott és szűkszavú. Ugyanakkor túlzott használatukkal fellép a veszélye, hogy a beszélgetés egyoldalúvá válik.

Kérdésfajta	Cél	Előnye / hátránya	Példa
Eldöntendő kérdés	Megadjuk a lehetőséget arra, hogy a kérdést követően ismét magunkhoz ragadjuk a kezdeményezést. Igyekszünk a beszélgetést irányítani.	<ul style="list-style-type: none"> • Segít a tényeket röviden tisztázni. • Könnyebben pontosíthatjuk a témát. • A beszélgetés lezárását segíti. • Gyors, de kevésbé informatív. 	<p>"Sikerült elvégezni a feladatot?"</p> <p>"Érdekel, hogy mi a véleményem a munkáddal kapcsolatban?"</p>
Alternatív kérdések	Két vagy több választási lehetőséget nyújtunk a válaszadónak.	<ul style="list-style-type: none"> • Rövid. • Gyors döntést támogat. • Manipulatív lehet. 	"16-án vagy 17-én szeretnél beszélni az elvégzett feladatokról?"
Szuggesztív kérdés	A kérdésben sugalljuk a helyesnek vélt választ.	<ul style="list-style-type: none"> • Rávezethetjük a beszélgetőpartnerrel valamilyen következtetés meglátására. • Manipulatív lehet. 	<p>"Ugye képes vagy rövidebb idő alatt is elvégezni ezt a feladatot?"</p> <p>"Egyetértünk abban, hogy ez nem tartozik a legfontosabb teendők közé?"</p>

2. Nyitott kérdések

Nyitott kérdésre hosszabb, összefüggő választ várunk. Az előnye éppen abban rejlik, hogy a hosszabb válaszból több fontos szempontra fény derül. A nyitott kérdések a válaszlehetőségek széles skáláját nyújtják. Ilyenek az ún. „m-kérdések”: mi, milyen, mennyi, mit, miért, mit gondolsz, illetve a hogyan is.

Néhány példa a kérdések típusának változatosságára:

Kérdésfajta	Cél	Előnye / hátránya	Példa
Visszakérdezés	Megadjuk a lehetőséget arra, hogy a kérdést követően ismét magunkhoz ragadjuk a kezdeményezést.	<ul style="list-style-type: none"> • Segít időt nyerni. • Többletinformációt szerezhetünk. Könnyebben pontosíthatjuk a témát. 	<p>"Mire alapozza a kérdését?"</p> <p>"Mit ért ezen?"</p>
Igényfelmérő kérdés	<p>Közelebb szeretnénk kerülni partnerünk esetleges problémáihoz.</p> <p>Információszerzés a másik igényeivel kapcsolatban.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Megismerhetjük a másik véleményét, igényeit. 	<p>"Mit kíván elérni ...-val?"</p> <p>"Mely kívánságait szeretné, ha teljesülnének?"</p> <p>"Mire lenne ehhez szüksége?"</p> <p>"Milyen indokok szólnak az Ön részéről a ... mellett?"</p>
Vizsgálódó kérdés	Feltérképezzük beszélgetőpartnerünk nézeteit.	<ul style="list-style-type: none"> • Kívívjuk beszélgetőpartnerünk egyetértését. • Saját észrevételeinket is ellenőrzhetjük. 	<p>"Mi a véleménye erről?"</p> <p>"Milyennek tartja ...?"</p>
Motiváló kérdés	Segít abban, hogy megtudjuk, mi ösztönzi igazán beszélgető partnerünket.	<ul style="list-style-type: none"> • Pozitív kérdezési technika, mert alapgondolata is pozitív. Megtudhatjuk, hogy mi motiválta, ösztönözte. 	<p>"Hogyan jutott erre az érdekes gondolatra?"</p> <p>"Milyen tapasztalatai voltak ezzel kapcsolatban?"</p>
Pontosító kérdések	Ez a fajta kérdés hasznos technika annak összefoglalására, amit a másik személy már elmondott.	<ul style="list-style-type: none"> • Az újrafogalmazott kérdés szolgálhat a mondanivaló lényegének összegzésére, illetve arra, hogy saját szavainkkal ellenőrizzük a mondanivaló pontos megértését, értelmezését. 	<p>"Tehát, ha jól értem..."</p> <p>"Tehát más szavakkal..."</p> <p>"Amit Ön ért ez alatt, az az, hogy..."</p>
Különbségkereső kérdés	A különbségek elemzése.	<ul style="list-style-type: none"> • Támogatja a döntési készséget. • Hozzájárul a kérdés pontosításához. • Olyan ellenvetéseket vált ki, amelyeket később majd könnyebb lesz kezelni. 	<p>"Melyik variáció áll Önhöz közelebb?"</p> <p>"Mi következik ebből?"</p>

Közbevágó kérdés	Idő nyérése, lényegre törő kommunikáció elérése.	• Néha szükség lehet rá, ha a partner túl sokat beszél, vagy eltér a tárgytól.	"Mielőtt erre rátérne, hadd kérdezzem meg, hogy..." Mondana inkább arról még egy-két szót, hogy..."
Hipotetikus kérdés	Feltételezzük, hogy beszélgetőpartnerünk már eldöntött valamit, és megkérdezzük, hogy ebben az esetben mit tenne.	• Ezekkel a feltételezett kérdésekkel a döntések meghozatalát segíthetjük elő, gyorsíthatjuk meg.	"Abban az esetben, ha Ön megkötne ezt a szerződést, milyen futamidőt tartana megfelelőnek?"

Azért fontos megjegyezni, hogy néha egy "csendes" kérdés, egy felhúzott szemöldök hatásosabb lehet, mint egy megfogalmazott kérdés. Ezzel arra készíthetjük a partnert, hogy újra átgondolja, kiegészítse vagy helyesbítse, amit mondott.

A kompetencia meglétének, megjelenítésének feltételei

- Egészséges idegrendszer
- Az ajak, a nyelv, az orrgarat izomzatának fejlettsége
- Ép hallás a beszédészleléshez, a beszédhangok, hangkapcsolatok és hangsorok felismeréséhez
- Ép / teljes fogazat
- Ép száj körüli izmok
- Kérdezés-technikai ismeretek vagy azok (nem tudatos, de tapasztalatból adódóan eredményes) alkalmazása szükséges a hatékony kérdéshez
- Emlékezetre van szükség az ismeretek tárolásához, felidézéséhez
- Figyelemkoncentráció: A koncentráció összpontosítást, intenzív irányított figyelmet jelent
- Nyelvismeret
- Szókincs
- Helyes kiejtés: A kiejtés a hangok, szavak, mondatok megfelelő hangoztatását, akusztikai megformálását jelenti. A helyes kiejtés főbb elemei a következők: helyes hangképzés, hangsúly, hanglejtés, hangszín, hangerő, megfelelő tempó, szünet, pontos artikuláció. A hangképzés és az artikuláció a hangok, hangsorok megformálására, a többi felsorolt tényező a szöveg kiejtésére vonatkozik.
- Szóbeli kifejezőképesség
- Szakkifejezések ismerete
- Helyes légzéstechnika, megfelelő hangképzés
- Megfelelő testtartás a megfelelő hangképzéshez
- Figyelem a partnerre, hogy hallja és megértse a kérdést, gondolkozhasson a válaszon
- Ismeret, tapasztalat a témával kapcsolatban
- Nyitott hozzáállás másokhoz

- Érdeklődés a másik személyével vagy a témával kapcsolatban. Az őszinte érdeklődés teszi hitelessé a kérdezést.

A kompetencia kapcsolata más kompetenciákkal

- Tisztán, érthetően beszél / Artikulálva beszél
- Megérti mások kommunikációját / Megérti mások közlését
- Erőszakmentesen kommunikál
- Segítséget kér
- Megérti a kapott információt
- Figyelembe veszi mások véleményét
- Felismeri az alapvető összefüggéseket
- Kitartóan figyel
- Kiemeli a lényegét
- Adekvát metakommunikáció

Egyéb kompetenciák:

- Konfliktusmegoldó készség
- Kompromisszumkereső készség
- Tömör fogalmazás készsége
- Nyelvhelyesség
- Motiváló készség
- Segítőkézség
- Felfogóképesség
- Következtetési képesség
- Fogalmazó készség

A feladatkészítés algoritmusa

1. Válasszuk ki azt a szöveget, képet, filmet, stb., amelynek a feldolgozása kapcsán megfigyelhető a jelölt kérdezési készsége.
2. Határozzuk meg, hogy egy vagy több nehézségi fokozaton szeretnénk-e mérni a kérdezés készségét. A nehezítés különböző típusú feladatokat jelenthet.
3. Döntsük el, hogy mennyi idő alatt kell teljesíteni a feladatot. Az is egy lehetőség, hogy nem adunk meg időkeretet, így arról kaphatunk információt, hogy mennyi idő alatt teljesíti a jelölt a feladatot.
4. Határozzuk meg a feladatra adható lehetséges válaszokat, valamint hogy a jelölt kommunikációja során milyen viselkedési megnyilvánulások lehetségesek.
5. A viselkedési megnyilvánulásokat kiváló, megfelelő, fejlesztendő, nem megfelelő kategóriákba sorolhatjuk.
6. Határozzuk meg az értékelési szempontokat. (Lásd: A kompetencia mérésének és értékelésének szempontjainál.) Értékelési, megfigyelési szempontjaink alapján célszerű egy pontrendszert kialakítani, és a jelölt teljesítményét ez alapján értékelni.

7. Határozzuk meg a megfigyelési, értékelési szempontok jelölésének, rögzítésének egyszerű módszerét.
8. Teszteljük az eljárást.

A kompetencia mérésének és értékelésének szempontjai

Kérdések száma = pontot érnek, ha adekvátak, rövidek, érthetőek

Hibák száma = túl hosszú, egyszerre több kérdést tesz fel, nem adekvát stb.

Nincs válasz = nincs kérdés (0 pont)

Ha nem érthető a kérdés (0 pont)

Ezen kívül pontozhatjuk:

a hangerőt, artikulációt, a feladat elvégzésének időtartamát, a beszéd sebességét, szókincset, tartalmat, stb.

Értékelés:

Kiváló	Elfogadható	Fejlesztendő	Nem megfelelő
Konkrét, érthető, rövid, empatikus, lényegretörő kérdést tesz fel. A kérdés teljesen megfelelő az adott helyzetben. Kiejtése, hangképzése kiváló.	Kisebb hibákat vét. Kissé hosszúak a kérdései. Kiejtése, hangképzése megfelelő.	Egyszerre több kérdést tesz fel. Inkább zárt kérdéseket tesz fel. Nem empatikus. Nem minden esetben érthető a kommunikációja (hangerő, hangsúly, szünetek). Negatív megfogalmazást használ.	Nem tesz fel kérdéseket. Kérdése nem érthető mások számára. Túlságosan hosszúak a kérdései. A kérdés nem felel meg a helyzetnek.

MINTAFELADATOK

Célzott feladatok

1. Kérdéscsokor

Olvassa el a szöveget (cikk, vers, leírás, dokumentum, levél stb.).

Tegyen fel az olvasott szöveggel kapcsolatban kérdéseket.

Csoportosítsa azokat a kérdéstípusoknak megfelelően.

Párban tegyék fel egymásnak kérdéseiket, és válaszolják meg egymásnak azokat.

2. Nézze meg a filmjelenetet / szituációs gyakorlatot / hallgassa meg a hangfelvételt

Tegyen fel a hallott / látott szöveggel kapcsolatban kérdéseket.

Tegyen fel kérdéseket a szereplőknek.

3. Szituációs játékok

A jelölt bolti eladó. Egy ügyfél belép a szaküzletbe. Mit tesz? Mit mond?

A vizsgázó telefonos ügyintéző. Egy reklamáló ügyfelet kapcsoltak. Játsszák el a szituációt.

4. Logisztori, amelyet kérdések nélkül nem lehet megoldani

Történet: "Egy reggel Júlia, kikelvén az ágyából, ott találta élettelenül Rómeót a földön egy víztócsa közepén, melyben jó adag üvegtörmelék is éktelenkedett. Mi történhetett?"

Megoldás:

Rómeó egy díszhalacska volt. A szoba ablakát egy szellőkés kinyitotta, és a kinyílt ablakszárny leverte az ablak előtti kisasztalon lévő akváriumot.

MONDATOKAT ALKOT

A mondat a beszéd és az írás legkisebb egysége. Rendszerint nem önmagában áll, hanem egy nagyobb egységnek, a szövegnek láncszemnyi részeként. Minimális közlemény, amely a kommunikációs folyamatot egy közlésmozzanattal (tájékoztató, felhívó vagy kifejező szereppel) építi tovább. A közlés célja erősen befolyásolja az egyes mondat tartalmát és szerkesztettségét.

A mondat egy adott közlésfolyamatban kapcsolatot teremt a beszélő, a hallgató és a valóság között. A mondatban kifejeződik a beszélőnek a valósághoz való viszonya és az a szándéka, hogy beszédével valamilyen hatást tegyen a hallgatóra. A mondatokban a kifejeződő tartalom és a beszélő szándéka együtt jelenik meg:

a tartalom: a mondatot alkotó nyelvi jelek jelentésének összessége + az egyéni nyelvhasználatból eredő másodlagos jelentés

a szándék: az, amit a beszélő a mondat megalkotásával meg akar valósítani (pl. tájékoztató, felhívó, érzelmeket fejez ki; kér, visszautasít, stb.)

a szándékolt hatás: a hallgató befolyásolására is törekszik a beszélő (elgondolkodtatja, cselekvésre ösztönzi, stb.).

A beszélőnek a valósághoz való viszonya és a beszélő szándéka, mondanivalója erősen hat a mondatok nyelvi megformálásának módjára.

A mondat lényeges (de nem kötelező) tulajdonsága a szerkesztettség: a nyelvi eszközök összekapcsolása a nyelv szabályainak és a beszédhelyzetnek megfelelően. A mondatokat a szavak összefűzésével alkotjuk, de vannak egy szóból álló mondatok is.

Az egyszerű mondat szerkezete szerint lehet:

A) TAGOLT MONDAT:

a) szerkezetiileg teljes (jól felismerhető az alanyi-állítmányi rész)

1. tőmondat: alany - állítmány (bővítmények nélkül) pl.: Kati felelt. Feleltem.

2. bővített mondat: alany - állítmányi + bővítmény/ek/ pl.: Kati jól felelt.(módhatározó), Tegnap jól feleltem. (időhatározó + módhatározó)

b) szerkezetiileg hiányos (hiányozhat a fő mondatrészek egyike, vagy mindkettő, de a beszédhelyzetben, a szövegösszefüggésben pontosan érthető (könnyen kiegészíthető)

- (Hová mentek?)

- A gépterembe. (Kiegészítve: A gépterembe megyünk.)

B) TAGOLATLAN MONDAT:

(az alanyi-állítmányi rész nincs nyelvileg kifejezve, és nem is egészíthető ki)

Rajta!

2. A MONDATRÉSZEK

A mondatok - mint nyelvi elemekből szerkesztett egységek - mondatrészekből épülnek fel. A szavak a mondaton belüli összefüggéseik alapján öt mondatrész szerepét tölthetik be:

- fő mondatrészek: alany, állítmány

- bővítmények: tárgy, határozók, jelzők

3. A SZÓSZERKEZETEK

A mondatok általában nem egyszerűen szavakból, hanem egymással nyelvtanilag meghatározott viszonyban lévő szavak kapcsolataiból: szószervezetekből állnak.

Pl.:

Hozzárendelő szerkezet: mindegyik feltételezi a másikat, a kettő együtt adja a mondat szerkezeti magját:
Kati felelt. A - Á

Alárendelő szerkezet: van egy alaptag (azt bővíti a meghatározó tag: tárgy, határozó vagy jelző)

(Kati) jól felelt Á - H

Mellérendelő szerkezet: halmozott mondatrészek Kati és Éva (felelt).

A kompetencia meglétének, megjelenítésének feltételei

- Írás, olvasás tudása
- Tudja helyesen használni az írásjeleket

Ismerje (ha nem is tudja megnevezni), de alkalmazni tudja:

- az állítmány fajtáit (igei, névszói, névszói-igei)
- az alany fajtáit (határozott, határozatlan, általános)
- az egyeztetés szabályait
- a tárgy fajtáit (iránytárgy, eredménytárgy) és a tárgyragot
- a határozók fajtáit, azok kifejezőeszközeit (határozóragok, vonzatok), helyes használatukat
- a jelzők fajtáit (minőség-, mennyiségjelző, birtokos jelző, értelmező jelző)
- az alárendelt és a mellérendelt szerkezetek fajtáit
- a helyesírási szabályokat
- kapcsolatos, ellentétes, választó, következtető, magyarázó mondatokat
- a szabatos mondatszerkesztés követelményeit
- az idézés szabályait
- hangsúlyozást
- szünetet
- hanglejtést
- szórendet

A mondatok alkotásához szükséges:

- A mondatok szóbeli közlésének feltétele a beszédképesség. (Lásd: „Tisztán, érthetően beszél” kompetencia leírása)
- Helyesejtés
- A rövid mondat alkotáshoz lényeglátás
- A nyelv ismerete
- Írott mondatok esetén a látás épsége, esetleg a látáshoz segédeszközök (szemüveg) is szükségesek, az írásbeli szövegalkotáshoz vizuális észlelés
- Jó hallás

- Tömör fogalmazás készsége a lényeges elemek kommunikációjához
- Eszközhasználat az íráshoz (pl. számítógép, íróeszközök)
- Szókincs

A kompetencia kapcsolata más kompetenciákkal

- Tisztán, érthetően beszél / Artikulálva beszél
- Megérti mások kommunikációját / Megérti a másik közlését
- Megfogalmazza válaszáat / Megfogalmazza véleményét /Tapasztalatait megfogalmazza
- Erőszakmentesen kommunikál
- Megérti a kapott információt
- Visszaadja az olvasottakat /szóban, írásban/
- Kérdéseket tesz fel
- Olvashatóan ír
- Szöveget pontosan leír
- Megérti az olvasottakat
- Írásban megfogalmazza véleményét
- Önállóan feldolgozza a szöveget
- Egyszerű szöveges vázlatot készít
- Tömör fogalmazás képessége
- Kiemeli a lényegét
- Logikus gondolkodás
- Kitartóan figyel

Egyéb kompetenciák

- Precizitás
- Tömör fogalmazás készsége
- Felfogóképesség
- Emlékezőképesség
- Következtetési képesség
- Figyelem összpontosítása

A feladatkészítés algoritmus

1. Határozzuk meg azokat az irányító szempontokat, amelyek a "mondatokat alkot" kompetencia megfigyelését szolgálja. (Pl. önállóan írjon levelet, fogalmazza meg véleményét, tapasztalatait, érveljen, fogalmazza meg kritikai észrevételeit, stb.)
2. Határozzuk meg, hogy egy vagy több nehézségi fokozaton szeretnék-e mérni a mondatalkotás készségét. A nehezítés különböző típusú feladatokat jelenthet.
3. Döntsük el, hogy mennyi idő alatt kell teljesíteni a feladatot. Az is egy lehetőség, hogy nem adunk meg időkeretet, így arról kaphatunk információt, hogy mennyi idő alatt teljesíti a jelölt a feladatot.

4. Határozzuk meg, a feladat megoldása során a lehetséges viselkedési megnyilvánulásokat /elvárt válaszokat.
5. A viselkedési megnyilvánulásokat kiváló, megfelelő, fejlesztendő, nem megfelelő kategóriákba sorolhatjuk.
6. Határozzuk meg az értékelési szempontokat. (Lásd: A kompetencia mérésének és értékelésének szempontjainál.) Értékelési, megfigyelési szempontjaink alapján célszerű egy pontrendszer kialakítani, és a jelölt teljesítményét ez alapján értékelni.
7. Határozzuk meg a megfigyelési, értékelési szempontok jelölésének, rögzítésének egyszerű módszerét.
8. Teszteljük az eljárást.

A kompetencia mérésének és értékelésének lehetséges szempontjai

Értékelési szempontok:

- Az utasítás és a feladat megértése
- A feladatkezdés és befejezés jellegzetességei
- Szókincs, kifejezésmód
- Nyelvtan, helyesírás
- Különleges megnyilvánulások az utasítás alatt
- Látencia idő (az utasítás befejezésétől a munka megkezdéséig)
- Önállóság
- Pontosság, precizitás
- Munkatempó
- A feladat elvégzésének időtartama

Szókincs és kifejezésmód

E szemponton belül azt értékeljük, hogy

- megfelel-e a jelölt által használt szókincs a témának, a szituációnak, a szerepnek és a közlési szándéknak,
- megfelel-e a szóhasználat a követelményeknek (mennyire változatos).

Az egyes hibák súlyozása annak alapján történik, hogy milyen mértékben nehezítik a megértést. Értelemzavaró hibának az számít, ha a mondat tartalma csak újraolvasás után érthető, azaz anyanyelvi olvasó csak nehezen vagy egyáltalán nem értené meg a mondanivalót.

Nyelvtan, helyesírás

E szemponton belül azt értékeljük, hogy

- megfelel-e a jelölt által létrehozott szöveg a mondattan, az alaktan és a helyesírás normáinak,
- megfelel-e a nyelvhasználat a követelményeknek (mennyire változatosak a nyelvtani struktúrák és a mondatszerkesztés).

Értékelési skála

Szókincs, kifejezőmód

Kiváló	Megfelelő	Fejlesztendő	Nem megfelelő
<p>A mondatot a témának és a közlési szándéknak megfelelő változatos szókincs jellemzi.</p> <p>Az előforduló kisebb pontatlanságok nem nehezítik a megértést.</p>	<p>A mondatot nagyrészt a témának és a közlési szándéknak megfelelő szókincs jellemzi.</p> <p>A szóhasználat néhány helyen nem megfelelő, ez azonban alig nehezíti a megértést.</p>	<p>A mondatok szókinccse egyszerű. Sok a szóismétlés.</p> <p>A szóhasználat többször nem megfelelő. A hibák néhány helyen nehezítik a megértést.</p>	<p>A mondatok alkotása során felhasznált szókincs szegényes.</p> <p>A nem megfelelő szóhasználat több helyen jelentősen nehezíti és/vagy akadályozza a megértést.</p>

Nyelvtan, helyesírás

Kiváló	Megfelelő	Fejlesztendő	Nem megfelelő
<p>Mondatszerkesztése változatos.</p> <p>A mondat hibátlan, vagy csak kevés, a mondat megértését nem nehezítő nyelvi (mondattani, alaktani, helyesírási) hiba található benne.</p>	<p>Mondatszerkesztése gyakran változatos, néha egyszerű nyelvtani struktúrákat használ. A mondatban több, a mondat megértését nem nehezítő nyelvi (mondattani, alaktani, helyesírási) hiba található.</p>	<p>Egyszerű nyelvtani struktúrákat használ és/vagy mondatszerkesztése nem kellően változatos.</p> <p>Rendszerszerű hibákat ejt.</p> <p>A mondatban sok hiba van, a hibák többször nehezítik a megértést.</p>	<p>A mondatot túlságosan egyszerű nyelvtani struktúrák és igénytelen mondatszerkesztés jellemzi.</p> <p>A mondatban sok, a mondat megértését jelentősen nehezítő és/vagy akadályozó hiba található.</p>

MINTAFELADATOK

Célzott feladatok

1/a Írásbeli mondatalkotás

- Olvassa el a szövegeket, és foglalja össze néhány mondatban a lényegét.
- Írjon óhajtó, kérdő, felszólító, kijelentő mondatokat a választott szakmával kapcsolatban.
- Értelmezzen adott szöveget. Mit fejeznek ki adott mondatok. (Értelmezés)

1/b Beszéd, szóbeli mondatalkotás

Fogalmazza meg, hogy miért választja ezt a szakmát.

Melyek az előnyei és hátrányai e szakmaválasztásnak?

Milyen a szakma jövőképe?

Mondja el tapasztalatait ezzel a szakmával kapcsolatban.

Mi motiválja a szakmaválasztásnál?

TUDATOSAN ALKALMAZZA A METAKOMMUNIKÁCIÓS ESZKÖZÖKET

Metakommunikációnak nevezik a kommunikációs folyamatban a nonverbális jelek használatát.

Ezek:

1. Vokális jelek
2. Tekintet
3. Mimika
4. Emblémák (ruha, haj, díszek)
5. Proxémia (távolságtartás)
6. Mozgásos kommunikáció: gesztus, testtartás

1. Vokális kommunikáció:

Ide tartoznak az ún. paralingvisztikai tényezők, például hangnem, hanghordozás, hanglejtés, hangsúly. A hangból megállapíthatjuk a közlő nemét, korát, karakterét, természetét, illetve a használt dialektust.

Vokális jelzések

A hangsúly, hanglejtés, a beszéd sebessége, a hangnem, amely lehet kemény vagy lágy, a szünet, a hanghordozás, a hangmagasság, a hangszín, amely lehet tiszta vagy rekedtes, ezek általában az egyén belső feszültségéről is információt nyújtanak.

Jellemző	Pozitív esetben	Negatív esetben
gyors, magas hanghordozás	aktivitás, impulzivitás	időzavar, felületesség
lassú, mély tónusú hanghordozás	nyugalom, megfontoltság, fegyelmezettség	nehézkesség, határozatlanság, szellemi renyhesség
gyorsuló tempó	gátlásoldódás, kifejezőképesség javulása	belső fékek lazulása, türelmetlenség
lassuló tempó	óvatosság, szemlélődés	gátlás, céltalanság
szabálytalanul hullámzó tempó	benyomásra törekvés	ingadozó érzelmi állapot, labilitás, befolyásolhatóság

2. Tekintet

A tekintet mint kommunikációs csatorna magasabb rendű állatoknál is megfigyelhető. A tekintet az, amelyből észlelni lehet, hogy a másik élőlény percepció (észlelhető) terében vagyunk-e. A tekintet azt mutatja meg, hogy a másik mit figyel, mit észlelhet, mit vehet észre, és ezáltal könnyíti a kontrollt a helyzet felett. A tekintet irányának és tartalmának mindig jelzésértéke van. A tekinteten át történő kommunikáció többnyire öntudatlan. A tekintetnek szabályozó szerepe van, befolyásoló jelzéseket tartalmazhat.

3. Mímika

A mímika a szem, száj körüli izmok összetett mozgása. Az arckifejezés, az arcjáték sok mindent elárul arról, hogy ki hogy érzi magát az adott pillanatban. Ezt a száj és a szemöldök mozgása is kifejezi. A mímika a beszédet kíséri, nagy része a kommunikációs folyamatban nem tudatos szinten jelenik meg. A mímika tudatos alkalmazása tanulható, amely meghatározó szerepet játszik bizonyos társadalmi körökben, például a politikusoknál.

4. Emblémák (viselet)

Az embléma: görög eredetű szó, jelentése: jelkép, jelvény, címerkép; valamely fogalom jelképes ábrázolása. Ide tartozik a ruha, az öltözködés, a hajviselet és a test különböző díszei, jelvények vagy jelvény értékű tárgyak. Az emblémák használatát mindig az adott kor szokásrendszere, kulturális szabályai és a divat határozzák meg. A ruha sokat elárul a viselőjéről, a hovatartozásáról, a foglalkozásáról, családi állapotáról. A hajnak mint szignálnak régen nagyobb szerepe volt, mint napjainkban. Azonban bizonyos esetekben ma is kifejezhet valamilyen csoporthoz való tartozást (pl. bőr-fejűek).

A bajusz és a szakáll a férfiak külön dísz, emblémaként ez is hordozhat jelentést. Ezeken kívül még sok olyan külső jegy van, ami a partnerről fontos információkat adhat. Ilyen lehet az ékszer, a jelvények, a smink vagy akár még a tetoválás is.

5. Proxémia= távolságtartás, térközszabályozás

Proxemika: meghatározza a kommunikáló partnerek térbeli távolságának a természetét, fokát és hatását, illetve hogyan kapcsolódik ez a távolság a kulturális és a környezeti tényezőkhöz.

Zónatávolságok:

1. Intim zóna: 15-45 cm. Csupán a hozzánk érzelmileg közel állóknak szabad az intim zónába behatolni. Ide tartoznak a szülők, házastárs, közeli barátok. Létezik egy belső zóna is, amely legfeljebb 15 cm-re terjed a testtől, és csupán fizikai érintkezés során érhető el, ez a szoros intim zóna.
2. Személyes zóna: 46 cm - 1,2 m. Ekkora távolságra állunk másoktól hivatalos és társas összejöveteleken és társas találkozókon.
3. Társadalmi zóna: 1,2 m - 3,6 m. Ekkora távolságra állunk idegenektől, mindazoktól, akiket nem ismerünk eléggé.
4. Nyilvános zóna: 3,6 m. Ez a megfelelő távolság, ha nagy létszámú csoporthoz intézzük szavainkat.

6. Mozgásos kommunikáció

A kommunikáció nonverbális jelei közül ide azokat szokták sorolni, amelyekben a mozgás cselekvést és helyzetváltoztatást is jelent. Ezek a jelzések feltűnőbbek, mint a mímika, a tekintet, mert itt a mozgás az egész testre is kiterjedhet. **A mozgásos kommunikációs csatornák: a gesztusok, testtartás.**

1. Gesztus: latin eredetű szó, jelentése: 1. taglejtés, kézmozdulat. 2. megnyilatkozás, tett valaki irányába

A **gesztusok** közé a fej, kezek és a karok mozgását soroljuk. E testrészek a közvetlen kommunikációban általában mozgásban vannak. E mozgásoknak jelentésük van, egy részük tudatos (például a süketnémák jelbeszéde, a labdajátékok bírónak jelei), másik részük öntudatlan. A gesztusok szabályozó funkciót töltenek be, a kommunikáció folytatását, gyorsítását, megszakítását, magyarázatát kérve. Gyakran a kéz mozdulataival jelezzük, ha beszélni akarunk, vagy éppen

megszakítani a beszélgetést. A fej, kezek, karok tudatos mozgása önálló nyelvvé fejlődött ki, mint a jeltolmácsolás esetében. Az önkéntelen gesztusok az egyén érzelmi állapotáról szólnak.

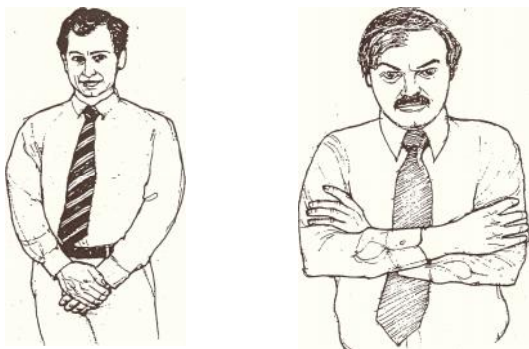
Kezek: Rengeteget elárul valakiről az, hogy hogyan fog kezét:

- Mennyire engedi közel magához a másikat: a könyökben kissé behajlított karját nyújtja, vagy mereven egyenes a könyök.
- Milyen erős a kézfogása.
- Hogyan tartja a kezét kézfogás közben: arra törekszik, hogy az ő keze legyen felül, vagy behődöl és eleve tenyérrel felfelé nyújtja a kezét.

A kéz gesztusai nagyon sokféle jelentést hordozhatnak. Ezek többnyire együtt jelentkeznek a kar mozgásával, de a kéz beszédét az ujjak mozgása teszi lehetővé. A kézről lehet a legjobban leolvasni a feszültséget. A kéz gesztusaival hívhatunk, elutasíthatunk, tiltakozhatunk, könyöröghetünk, köszönhetünk is.

A köszönésnek és az üdvözlésnek régi hagyományai vannak, többségük kultúrához és életkorhoz kötött (Pl.: integetés, kézfelemelés, keresztvetés, stb.).

Karok: A mellkas előtt hirtelen feszesen keresztbezárt karok általában ellenállást, feszültséget jeleznek. Ha álló helyzetben az öv vonal alatt gesztikulálunk, az általában negatív értékelést jelez!

Lábak: Ülő helyzetben szinte mindegy, hogy a lábak keresztbe vannak-e téve, vagy párhuzamosak egymással. Ez gyakran a székek, fotelok kényelmetlenségével függ össze. Egy álló társaságban mindig az van a társaság középpontjában, aki felé a lábfejek fordulnak.

Testtartás (kinezika): A testtartással kapcsolatos tudatos és spontán megnyilvánulások kifejezik a viszonyt a partnerhez, a közlés tartalmához. Álláspontot, érzelmeket, állapotot közvetítenek, amelyek visszahatnak a fizikai állapotra is. Ha egy letört ember testtartását vesszük fel, szinte átérezzük a szomorúságot.

Fejtartás: Az emberek beszélgetés közben általában valamire elbillentik a fejüket, és gyakran bólogatással kísérik beszédüket vagy hallgatásukat. Ez kifejezi, hogy „értem”, de a gyors bólogatás azt is jelezheti, hogy "lapozzunk, lerágott csont...". A fej gesztusai többnyire jól elkülöníthető, világosan értelmezhető jelek. (Pl.: a fej oldalirányú mozgása bizonytalanságot, a lehajtott fej büntudatot, szomorúságot fejezhet ki).

Vállak: A felhúzott váll mindig erős feszültséget, félelmet jelez. A magabiztos ember mindig leengedett vállakkal tárgyal. Vállakkal valaki felé fordulni egy társaságban a biztos érdeklődés jele. Az elfordulás üzenete az, hogy „nem érdekel, nem akarok veled társalogni”.

Felsőtést: Ha valaki egy tárgyalás közben hátradől, és még esetleg félre is néz, akkor biztos jelzése annak, hogy nem érdeklődik az, amit a másik személy mond, vagy esetleg nem ért egyet vele. Ha azonban hirtelen előre hajlik az asztalnál, akkor sikerült felkelteni az érdeklődését. Egy társaságban kiderül, hogy ki van a középpontban, mert a többiek felé fordulnak felsőtestükkel. Akik nagy odaadással, teljesen egymásra figyelve beszélgetnek, azok egy idő után felveszik egymás testhelyzetét. Ezt *tükrözésnek* nevezik.

Érintés, fizikai érintkezés, szaganyagok

Az *érintés* az egyik legfontosabb nonverbális jelzés. A férfiak és a nők eltérően reagálnak egy és ugyanarra az érintésre.

Érintéssel a bőr felületén történik a kommunikáció. A kézfogás, a szagok, illatok rejtett érzelmi hatást váltanak ki, amelyek befolyásolnak, és valamilyen viszonyt fejeznek ki. Érdeklődést, intimitást fejez ki. Használata kulturális szokásoktól függ.

Nagyon hatékony eszköz, az érintésnek „hatalma” van. A kezdeményezést tekintve három tényező emelhető ki:

- Nem: Általában a férfiak kezdeményeznek.
- Életkor: Általában az idősebbek kezdeményeznek.
- Státusz: Általában a magasabb státuszú emberek kezdeményeznek.

Az érintéshez hasonlóan a szaganyagoknak is lehet kommunikációs szerepe. Az illatok jelentősége az európai kultúrákban nem nagy, de az arab kultúrkörben igen fontos.

A kompetencia meglétének, megjelenítésének feltételei

- A nonverbális kommunikáció jelzésrendszerének, jelzéseinek és azok jelentésének ismerete
- A nonverbális jelzésrendszer használata különböző szituációkban
- Érzékszervek ép működése: látás, hallás, szaglás, ízlelés, tapintás
- A környezeti ingerek pontos észlelése
- Egyéb eszközök: pl. tükrözés a gyakorláshoz, cigaretta, szivar, pipa és szemüveg, író- és tárgyalóasztal, szék, stb
- Az interkulturális különbségek és ezek megnyilvánulásainak ismeretére is szükség lehet a testbeszéd során
- Önbizalom
- Önismeret
- Nyitottság a visszajelzésekre
- Manipulatív képesség (mások befolyásolásának tudatos képessége)

- Érzékenység mások elvárásaira az adott helyzetben
- A szituáció, szerep, körülmények ismerete szerepjáték esetén

A kompetencia kapcsolata más kompetenciákkal

- Tisztán, érthetően beszél/ Artikulálva beszél (vokális kommunikációhoz)
- Megérti mások kommunikációját
- Megérti a kapott információt
- Figyelembe veszi mások véleményét
- Kiemeli a lényegét
- Kitartóan figyel

Egyéb

- Felfogóképesség
- Emlékezőképesség
- Mozgása koordinált
- Figyelem összpontosítása, figyelem az utánzásához.
- Precizitás
- Önfegyelem

A feladatkészítés algoritmusa

1. A célnak megfelelően válasszunk ki egy feladattípust (szöveg feldolgozását követően szerepjáték; kép-, szituáció-, filmrészlet elemzése stb.).
2. Fogalmazzuk meg, hogy milyen nonverbális jelzéseket szeretnénk megfigyelni a jelölnél. Lehet célzott feladat, amely a metakommunikációs eszközök tudatos alkalmazását teszteli (pl. kézfogás tárgyalási helyzetben), de lehet közvetett feladat is, amikor általában szeretnénk egy feladat végzése közben megfigyelni a jelölt nonverbális jelzéseit, viselkedési megnyilvánulásait (pl. bemutatkozás közben). Ebben az esetben az információ feldolgozásához kapcsolódó feladatok elvégzésekor kiderül, hogy hogyan alkalmazza a metakommunikációs eszközöket a jelölt.
3. Határozzuk meg pontosan az instrukciót.
4. Döntsük el, hogy mennyi idő alatt kell teljesíteni a feladatot. Az is egy lehetőség, hogy nem adunk meg időkeretet, így arról kaphatunk információt, hogy mennyi idő alatt teljesíti a jelölt a feladatot.
5. Határozzuk meg, hogy a jelölt kommunikációja során milyen viselkedési megnyilvánulások lehetségesek.
6. A viselkedési megnyilvánulásokat kiváló, megfelelő, fejlesztendő, nem megfelelő kategóriákba sorolhatjuk
7. Határozzuk meg az értékelési szempontokat. (Lásd: A kompetencia mérésének és értékelésének szempontjainál.) Értékelési, megfigyelési szempontjaink alapján célszerű egy pontrendszert kialakítani, és a jelölt teljesítményét ez alapján értékelni.
8. Határozzuk meg a megfigyelési, értékelési szempontok jelölésének, rögzítésének egyszerű módszerét.
9. Teszteljük az eljárást.

A kompetencia mérésének és értékelésének szempontjai

- Hitelesség
- Hibák, tévesztések száma, nem hiteles
- Nem tudja megjeleníteni = hiányzó viselkedésem
- Az utasítás és a feladat megértése
- Látencia idő (az utasítás befejezésétől a munka megkezdéséig)
- Pontosság, precizitás
- A feladatkezdés és befejezés jellegzetességei
- Különleges megnyilvánulások a feladat elvégzése alatt
- Artikuláció
- Hangerő
- Hangsúlyozás
- Szünetek
- Hanglejtés
- Hangszín

Értékelés:

Kiváló	Elfogadható	Fejlesztendő	Nem megfelelő
Ismeri és tudatosan és hitelesen alkalmazza a metakommunikációs eszközöket. Önállóan, precízen, hibátlanul elvégzi a feladatot.	Ismeri és kisebb hibákkal alkalmazza a metakommunikációs eszközöket. Kisebb hibákkal, kevés segítséggel megoldja a feladatokat.	Nagyobb hibákat vét. Több segítséget igényel a feladatok elvégzéséhez. Nem hitelesek metakommunikációs jelzései.	Nem érti /nem képes önállóan elvégezni a feladatot. Nem tudja megjeleníteni a nonverbális jelzéseket.

MINTAFELADATOK

Nonverbális kommunikáció

1. Érzelem-kártyák bemutatása

Kártyákra különböző érzelmeket írunk fel. Ezekből választ a jelölt. A feladat az, hogy az adott érzelmet meg kell jelenítenie.

2/a Filmvetítés

Nézzon meg egy filmrészletet némafilmként!

Megértette, hogy miről szól a részlet?

Sorolja fel azokat az eszközöket, amelyek humor forrásául szolgáltak /agresszió jelei/a főszereplő érdeklődését fejezték ki, stb.

Játsszák el párban a jelenetet.

2/b Szinkronizálás - vokális kommunikáció

Próbálja meg „szinkronizálni” a jelenetet!

Kiosztjuk a szerepeket a jelöltek között.

Feladat: Beszéljék meg, miről is beszélhetnek a szereplők.

Melyek lehetnek a szereplők jellegzetes szófordulatai?

Milyen hangszínt, hanglejtést, hangerőt képzelnek hozzájuk? (Próbálják „utánozni” az elképzelt hangot!)

Próbálják meg a szinkronizálást.

A film megbeszélése, értelmezés

Nézzük meg a filmet az eredeti szöveggel!

Mit találtak el a szöveg tartalmi részében?

Hol voltak nagyon jók a hangzásbeli hasonlóságok?

3. A nonverbális jelzések ismerete

Társítsa össze a képeket a megfelelő gondolatokkal, érzésekkel! Indokolja döntését.

1. " Halálosan unatkozom."
2. " Nem hiszek neked."
3. "Nekem mondhatsz bármit!"
4. "Nem szeretném, ha megtudnád..."
5. "Igen, megértem, de nem tehetek semmit."
6. "Jaj, most mit csináljak..?"
7. " Én majd megmondom, hogy mit csináljunk, nektek ez úgysem megy."

4. Szerepjáték

A szerepjáték egy olyan játéktípus, azon belül is társasjáték, amelyben a játékosok verbális úton alakítanak egy közösen elképzelt fantáziavilágot. A játékosok nézeteltéréseit a szabályok alapján a játékot vezető mesélő bírálja el. A játékosok a közösen elképzelt világ egy-egy kitalált szereplőjét, a karaktereket személyesítik meg. Ennek az azonosulásnak korlátai vannak: a játékosok teljesen nem imitálják a karaktereik tetteit, csak szóban közlik, illetve jelzik azokat. A karakter szavait szokás egyes szám első személyben előadni, ilyenkor megengedett a gesztikulálás és mindenféle, a játékot segítő metakommunikáció. A mesélő általában motivációt, bonyodalmat biztosít a karakterek számára, és azt a játékosok a karakterek ismereteit felhasználva igyekeznek megoldani. (Wikipedia)

Feladat: A szakmára jellemző tipikus helyzet, szerepek, szereplők meghatározását követően a szituáció eljátszása.

SEGÍTSÉGET KÉR

A másik személytől megfelelő időben, módon és tartalommal kér támogatást a feladatok elvégzése során. Olyan szakmáknál elengedhetetlen, amelyeknél a feladatok megoldásához együttműködési készség megléte szükséges.

A kompetencia meglétének, megjelenítésének feltételei

- **Önismeret:** Saját kompetenciáinak, azaz szaktudásának, készségeinek, képességeinek, személyiségjellemzőinek ismerete. Képes felmérni, hogy melyek azok a feladatok, amelyeket meg tud oldani, és melyekhez hiányoznak kompetenciái.
- **Reális önértékelés:** Tudja, hogy melyek azok a feladatok, amelyeket önállóan tud elvégezni, és melyek azok, amelyeket nem.
- **Döntésképesség:** Időben, önállóan meghozza a döntést, ha támogatásra van szüksége.
- **Visszajelzés fogadásának képessége:** Nyitott a környezet jelzéseire.
- **Optimális kockázatvállalási készség:** Reálisan kell látnia, hogy el tudja-e végezni a feladatot. Nem vállal túl nagy kockázatot, inkább segítséget kér.
- **Pozitív hozzáállás másokhoz.** Másokba vetett bizalom.
- **Mások kompetenciáinak elismerése.**
- **Csoportmunkára való fogékonyság.**
- **Nyitottság mások felé.**
- **Együttműködő képesség.**
- **Képes felismerni saját szükségleteit, és ennek megfelelően viselkedni.**
- **Érthető kommunikáció.** Beszédkészség. Pontosan, megfelelő hangerővel, hangsúlyozással képes megfogalmazni kérését, iránymutatást adni a feladatra vonatkozóan.
- **Szókincs.**
- **Helyzetfelismerés:** Képes objektíven meglátni, és helyesen értelmezni a váratlanul kialakult, és / vagy addig nem tapasztalt munkahelyzetet, szituációt.
- **Asszertív (önérvényesítő) kommunikációs technikák ismerete, alkalmazása a viselkedésben.**
- **A nonverbális jelzések ismerete:** érzékeli a segítőkészséget és az elutasítást egyaránt.
- **Figyelem a környezeti ingerekre, mások és saját jelzéseire.**

A kompetencia kapcsolata más kompetenciákkal

- Tisztán, érthetően beszél / Artikulálva beszél
- Megérti mások kommunikációját / Megérti mások közlését
- Erőszakmentes kommunikáció
- Megérti a kapott információt
- Kérdéseket tesz fel (hatékony kérdésés készsége)
- Mondatokat alkot
- Tudatosan alkalmazza a metakommunikációs eszközöket
- Figyelembe veszi mások véleményét

- Adekvát metakommunikáció
- Kiemeli a lényegét
- Szövegértés
- Szövegfeldolgozással kapcsolatos feladatok esetén a kapcsolódó bemeneti kompetenciák

Egyéb kompetenciák:

- Felelősségtudat
- Optimális kockázatvállalás
- Kapcsolatteremtő készség
- Kapcsolatfenntartó készség
- Döntésképeség
- Precizitás
- Pontosság
- Hatékony kérdésés készsége
- Tömör fogalmazás készsége
- Stresszkezelő, -tűrő képesség
- Fogalmazó készség
- Nyelvhelyesség
- Emlékezőképesség
- Felfogóképeség
- Hibakeresés
- Problémaelemzés,- feltárás
- Problémamegoldás, hibaelhárítás
- Tervezés
- Kontroll, ellenőrzés
- Okok feltárása
- Helyzetfelismerés
- Körültekintés, elővigyázatosság
- Figyelem összpontosítása
- Figyelemmegosztás

A feladatkészítés algoritmus

1. Válasszuk ki azt a feladatot, amelyet önállóan nem vagy nehezen tud megoldani a jelölt. Ennek felismerését, a segítségkérés módját és eredményességét vizsgáljuk.
2. Határozzuk meg a feladat pontos instrukcióját, elvégzésének optimális folyamatát, alternatívákat, a feladat elvégzéséhez szükséges erőforrásokat (hány fő, milyen szerepek, stb), a feladat lehetséges megoldásait, elvégzésének átlagos időtartamát.

3. Döntjük el, hogy mennyi idő alatt kell teljesíteni a feladatot. Az is egy lehetőség, hogy nem adunk meg időkeretet, így arról kaphatunk információt, hogy mennyi idő alatt teljesíti a jelölt a feladatot.
4. Határozzuk meg, hogy a jelölt verbális és nonverbális kommunikációja során milyen viselkedési megnyilvánulások lehetségesek.
5. A viselkedési megnyilvánulásokat kiváló, megfelelő, fejlesztendő, nem megfelelő kategóriákba sorolhatjuk.
6. Határozzuk meg az értékelési szempontokat. (Lásd: A kompetencia mérésének és értékelésének szempontjainál.) Értékelési, megfigyelési szempontjaink alapján célszerű egy pontrendszert kialakítani, és a jelölt teljesítményét ez alapján értékelni.
7. Határozzuk meg a megfigyelési, értékelési szempontok jelölésének, rögzítésének egyszerű módszerét.
8. Teszteljük az eljárást.

A kompetencia mérésének és értékelésének szempontjai

- A feladat végzése közben mikor kér segítséget
(Nem kér segítséget, így a feladatot sem tudja megoldani = 0 pont)
Segítség kérésének módja:
- Kommunikációja mennyire pontos, egyértelmű, konkrét, érthető
- Hibák száma
- A feladat elvégzésének időtartama
- Az utasítás és a feladat megértése
- Különleges megnyilvánulások az utasítás alatt
- Látencia idő (az utasítás befejezésétől a munka megkezdéséig)
- A feladatkezdés és befejezés jellegzetességei
- Önállóság szintje
- A munkafolyamat tervszerűsége
- Pontosság, precizitás
- Munkatempó

Értékelés:

Kiváló	Elfogadható	Fejlesztendő	Nem megfelelő
Időben, érthetően, egyértelműen fogalmazza meg segítségkérését. A megfelelő személyhez fordul kérésével. Nagyon jól együtt tud működni másokkal.	Megfogalmazza segítségkérését, de közben kisebb hibákat vét.	Nagy hibákat vét. Mások számára nem teljesen érthető a megfogalmazása, a helyzet, a kérés. Nem megfelelő személytől kér támogatást.	Nem kér segítséget, így nem oldja meg a feladatot. Egyáltalán nem érthető mások számára, hogy mit szeretne.

MINTAFELADATOK

1. Szituációs játékok

Egy másik, instrukcióval pontosan ellátott (beépített személyre) is szükség van a gyakorlatokhoz.

- a) Elromlott a hűtőszekrénye, mosógépe, számítógépe, nem működik a telefonja, nem tud bejutni a lakásába stb. Hogyan oldja meg ezt a problémát?
- b) Füstöt érzékel a szomszéd házból. Mit tesz?
- c) Ön egy másik távoli országban nyaral. Ellopták az útlevelét, nem beszéli a nyelvet. Mit tesz?
- d) Nagyon magas telefonszámlát kapott jogtalanul.
- e) Kiküldtek az Ön nevére egy fizetési felszólítást a gázszolgáltatótól. Tudja, hogy nincs tartozása.
- f) Vonathoz, repülőhöz, hajóhoz rohan, késésben van.

2. Problémamegoldás

Kép / filmjelenet szituációinak megtekintése után mondja el a jelölt, hogy ő hogyan oldotta volna meg ezeket a problémákat.

3. Külföldi útbaigazítása

Magyarázza el egy külföldinek egy térkép segítségével, hogy hogyan juthat el a pályaudvarra. Nem beszélnek egymás nyelvét. A külföldi sehogy sem akarja megérteni.

4. Műszaki rajz értelmezése

A feladata, hogy értelmezze a műszaki rajzot. Milyen tárgy, milyen méretű stb., mi lehet az elvégzendő feladat. (Segítségkérés, kérdés nélkül nem képes megoldani a jelölt a feladatot.)

FIGYELEMBE VESZI MÁSOK VÉLEMÉNYÉT

A kompetencia meglétének, megjelenítésének feltételei

- Jó érzékszervek (hallás, látás).
- Pontos és egyértelmű kérdés a konkrét és hasznosítható információk megszerzéséhez. Kérdezőtechnika megfelelő alkalmazása szükséges lehet, hogy megismerjük mások véleményét. Nyitott kérdések: "Te hogyan oldanád meg ezt a helyzetet?" "Mit értesz pontosan hozzáállás alatt?", "Mit javasolsz, hogyan lépünk tovább?". Zárt kérdések: „Ki mondta ezt?” „Mikor mondta?” Stb.
- Aktív figyelem szükséges mások gondolatainak, érzéseinek, viselkedésének megértéséhez, hogy a másik megnyíljon és nézőpontját, érzelmeit pontosan megismerhessük, véleményét bátran kifejthesse. Példák: „Értem, hogyan látja Ön a dolgokat. Látom, hogy Ön erre hangsúlyt fektet. Pontosán látom (értem), hogy mire gondol. Pontosán értem, amit mond. Ezzel azt akarja mondani, hogy...?” (a tükrözés a pontos megértést segíti) „Értem” (bólogatás közben. Empátiát mutat anélkül, hogy félbeszakítaná a beszélőt.)
- Asszertív (önérvényesítő) viselkedés szükséges lehet ahhoz, hogy minden fél igényeit, érdekeit megismerhessük és érvényesítsük egy kommunikációs szituációban.
- Megfelelő önismeret szükséges ahhoz, hogy tudjuk, milyen helyzetekben szükséges mások véleményét is meghallgatni. Önbizalom, az önértékelés megfelelő szintje szükséges a szélsőséges helyzetek elkerülése érdekében. Egyik véglet az, amikor kizárólag csak mások véleményére építünk, a másik szélsőséges állapot, amikor egyáltalán nem vesszük figyelembe mások véleményét.
- Nyitott, pozitív hozzáállás szükséges mások felé, feltételezve, hogy a másik véleménye, javaslata akár eredményesebb, hatékonyabb, célravezetőbb is lehet a miénknél. A pozitív hozzáállás a viselkedésben és a pozitív nyelvezetben is megnyilvánul.
- Kompromisszumkereső és problémamegoldó konfliktuskezelési stratégia szükséges a konfliktushelyzetek hatékony megoldásához. Ezek alkalmazásához mások véleményét is szükséges figyelembe venni.
- Szempontváltás képessége. A szempont jelentése: nézőpont, szemszög. Valamit valamilyen szempontból vizsgálni azt jelenti: adott jellemzők, tulajdonságok alapján szemlélni, osztályozni. A szempontváltás azt jelenti, hogy a megfigyelésre szánt dolgot, jelenséget másképp, más oldalról, más szempontok, jellemzők alapján vizsgáljuk.

A kompetencia kapcsolata más kompetenciákkal

- Tisztán, érthetően beszél/Artikulálva beszél: ez fontos a pontos, félreértelmezhetetlen kommunikációhoz
- Megérti mások kommunikációját, közlését: ez fontos az információk pontos dekódolásához, a félreértések elkerülése végett
- Kérdéseket tesz fel: a kommunikáció pontosításához
- Tudatosan alkalmazza a metakommunikációs eszközöket: az egyértelmű kommunikációhoz
- Segítségét kér másoktól: visszajelzéseket, javaslatokat kér a probléma megoldásához
- Logikus gondolkodás szükséges az alapvető összefüggések felismeréséhez
- Kiemeli a lényegét
- Kitartóan figyel

Egyéb kompetencia:

- Önismeret
- Aktív figyelem szükséges mások meghallgatásához
- Emlékezet szükséges az információk pontos tárolásához és felidézéséhez
- Stresszkezelés
- Emberismeret
- Asszertív (önérvényesítő) kommunikációs technikák ismerete, pl.: én-üzenet; kérdezőtechnika
- Döntésképeség
- Rugalmasság
- Pozitív önértékelés, önbizalom szükséges az egyenrangú kommunikáció kialakításához
- Empátia szükséges ahhoz, hogy képes legyen a másik nézőpontjából szemlélni helyzeteket, érezni, gondolkodni, cselekedni, nézőpontot váltani
- Érzelmi kontroll, frusztrációtűrő képesség
- Precizitás
- Empatikus készség
- Tolerancia
- Meghallgatási készség

A feladatkészítés algoritmus

1. Határozzuk meg azt az egyéni (döntési) vagy csoportos (pl. szerepjáték) helyzetet, amely lehetővé teszi, hogy megismerjük, a jelölt hogyan viselkedik különböző kommunikációs és/vagy döntési szituációkban. A szituáció a szakmában gyakran előforduló tipikus helyzethez is hasonló lehet.
2. Pontosan határozzuk meg a feladat körülményeit (szerepek, környezet, szituáció, eszközök, stb.).
3. Pontosan határozzuk meg az instrukciót.
4. Határozzuk meg, hogy a jelölt kommunikációja során milyen viselkedési megnyilvánulások lehetségesek.
5. A viselkedési megnyilvánulásokat kiváló, megfelelő, fejlesztendő, nem megfelelő kategóriákba sorolhatjuk.
6. Határozzuk meg az értékelési szempontokat. (Lásd: A kompetencia mérésének és értékelésének szempontjainál.) Értékelési, megfigyelési szempontjaink alapján célszerű egy pontrendszert kialakítani, és a jelölt teljesítményét ez alapján értékelni.
7. Határozzuk meg a megfigyelési, értékelési szempontok jelölésének, rögzítésének egyszerű módszerét.
8. Teszteljük az eljárást.

A kompetencia mérésének és értékelésének szempontjai

Értékelés:

Kiváló	Elfogadható	Fejlesztendő	Nem megfelelő
<p>Pontosan, egyértelműen, érthetően kifejezi, hogy szeretné megismerni a mások gondolatait, érzéseit az adott helyzetben. Mások véleményét figyelmesen meghallgatja. Képes kifejezni, hogy figyelembe veszi mások véleményét.</p> <p>Egyetértését és egyet nem értését logikus érvekkel alátámasztja.</p>	<p>Kisebb hibákkal fejezi ki igényét mások vélemény-nyilvánítására.</p> <p>Figyel másokra, beépíti véleményüket.</p>	<p>Mások véleményére épít, de nem közli egyértelműen, hogy miben várja az együttgondolkodást.</p> <p>Nem ad visszajelzést mások felé, hogy véleményüket figyelembe veszi.</p>	<p>Egyáltalán nem veszi figyelembe mások véleményét, konstruktív visszajelzését.</p> <p>Nincs önálló gondolata, kizárólag mások véleményére épít. Nem képes végighallgatni másokat.</p>

MINTAFELADATOK

1. Barlangi mentés

A jelentkezőkből 4-8 fős kiscsoportokat alakítunk ki.

Instrukció:

Barlangi mentés-eligazítás

Az Önök csoportja – egy kutatás-irányító bizottság – olyan projekteket finanszíroz, amelyek az emberi magatartást vizsgálják zárt térben. A bizottságot most azért hívták össze sürgősséggel, mert az egyik kísérlet közben súlyos baleset történt. Hat önkéntest vittek egy, az ország távoli részében elhelyezkedő barlangrendszerbe. A velük való kapcsolatot csupán az a rádió adó-vevő biztosítja, amellyel a barlang bejáratánál lévő kutatóteleppel tudnak érintkezni. Az önkéntesek a tervek szerint négy napot töltöttek volna a föld alatt, de egy sziklaomlás és az emelkedő vízszint fogságba ejtette őket. Az egyetlen elérhető mentőszolgálat szerint a mentés különösen nehéz lesz, és a rendelkezésükre álló felszerelés segítségével óránként maximum egy embert lehet a felszínre hozni. Valószínűnek látszik, hogy az emelkedő vízszint még azelőtt fogja elérni az önkénteseket, mielőtt kimenthetnék mindannyiukat. Az önkéntesek tisztában vannak szorult helyzetükkel. Az adó-vevő segítségével kapcsolatba léptek a kutatóteleppel és közölték velük, hogy ők nem kívánják eldönteni, milyen sorrendben történjen a mentés. A kutatási projekt előírásai szerint a döntés így az Önök bizottságára hárul. Az életmentő berendezések harminc perc múlva érkeznek meg a barlang bejáratához, tehát ekkorra kész mentési sorrendet kell átnyújtani a mentőcsapat vezetőjének.

Az önkéntesekről rendelkezésre álló összes információt az „Önkéntesek ismertetése” tartalmazza. A sorrend kialakításánál bármilyen - az Önök által helyesnek ítélt - kritériumok alkalmazhatóak.

Az önkéntesek ismertetése

1. önkéntes: Anna

Anna 34 éves háziasszony. Négy gyermeke van 7 hónapos és 8 éves kor között. Hobbija a korcsolyázás és a főzés. Gloucesterben él egy tágas családi házban. Angliában született. Annáról tudjuk, hogy titokban szerelmi és szexuális kapcsolatban van Mike-kal.

2. önkéntes: Tozo

Tozo 19 éves, a Keele Egyetem szociológia szakos hallgatója. Ő gazdag japán szülők lánya, akik Tokióban élnek. Apja az iparban tevékenykedik, és mellette a hagyományos japán némajáték szakértője is. Tozo hajadon, de számos előkelő udvarlója van, mivel igen csinos. Nemrég szerepelt egy, a japán nőkről és a virágkötészetről szóló televíziós műsorban.

3. önkéntes: Jobe

Jobe 41 éves, Közép-Afrikában született. Vallási miniszter, aki egész életét az afrikai népek szociális és politikai fejlődésének szentelte. Jobe tagja a kommunista pártnak, és az elmúlt években több ízben járt Oroszországban is. Házasság, 10 gyereke van 6-tól 19 évesig. Szabadidejében jazz zenekarban muzsikál.

4. önkéntes: Mike

Mike 27 éves, nőtlen. Katonai szolgálatának egy részét Észak-Írországra töltötte, ahol titkos ügynökként leleplezett egy IRA egységet, amiért kintüntetésben is részesítették. A civil életbe visszatérve nem találta meg a helyét, az alkoholizmus állandó problémává vált nála. Jelenleg ifjusági vezető, nagy energiával próbál segíteni a fiataloknak, és barlangi túrákat vezet.

5. önkéntes: Paul

Paul 42 éves, hat éve vált el feleségétől. Az ex-feleség jelenleg egy másik, boldog házasságban él. Paul Skóciában született, de most Richmondban él. Kutatóorvosként dolgozik a Hammersmith kórházban, ahol a veszettség kezelésének világszerte elismert szakértője. Nemrégiben kifejlesztett egy olyan eljárást, amelyet a betegek önmagukon is elvégezhetnek. A kutatási eredmények többsége még saját papírjai között található. Paulnak néha előfordulnak érzelmi kitörései, amikért az utóbbi két évben két ízben is trágár megnyilvánulások vádjával feljelentették és megbüntették. Az utolsó ilyen eset 11 hónappal ezelőtt történt. Hobbija a klasszikus zene, az opera és a vitorlázás.

6. önkéntes: Ricardo

Ricardo 58 éves, élete nagy részében Barnsley-ben élt és dolgozott egy gépekhez való gumiszalagokat gyártó vállalat igazgatójaként. A gyárban 81 ember dolgozik. A helyi közösség elismert tagja. Nős, három gyermeke van, akik már szintén családosak és elköltöztek Barnsleyből. Ricardo nemrég tért vissza Lengyelországból, ahol egy 5 éves gumiszalag-szállítási szerződés megtárgyalásával bízták meg. Ha a szerződés aláírásra kerül, újabb 25 embernek adhat munkát. Szabadidejében régi fegyvereket gyűjt. Nyugdíjba vonulása után könyvet szeretne írni a polgárháború fegyvereiről. Ricardo nagy krikett rajongó is.

Megfigyelési szempontok

A csoportban a kommunikációs viselkedési megnyilvánulások. Mennyire figyel másokra, nyitott mások véleményére, illetve milyen módszerekkel szeretné saját értékrendjét érvényre juttatni.

MEGÉRTI AZ OLVASOTTAKAT (Szövegértés)

Egy szöveg szerkezete bonyolult, megértése komplex gondolkodási folyamatot igényel. A szöveg a beszéd, illetve írás legnagyobb, jelentéssel bíró egysége. Építőkövei a hang, illetve betű, a szó, a szó szerkezet, a mondat. Az értés egy gondolkodási folyamat: az érzéki úton észlelt dolgot az agy feldolgozza, a meglévő tapasztalatok alapján elemzi, beépíti a tanult sémákba. A szöveg befogadóját akkor nevezhetjük a szöveg értőjének, ha ismeri a nyelvet, a beszédhelyzetet, szövegkörnyezetet, érti az egyes elemek (szavak) pontos jelentését, tisztában van a grammatikai, szemantikai összefüggésekkel.

A szövegértés készsége folyamatosan fejlődik, szintjei:

1. szó szerinti értés
2. értelmező megértés
3. kritikai megértés
4. kreatív megértés

A kompetencia meglétének, megjelenítésének feltételei

- Egészséges idegrendszer
- Szükség van ép látószervre, esetleg segédeszközökre (szemüveg)
- A nyelv ismerete
- Szókincs
- Olvasás, írás ismerete, alkalmazása
- Befolyásolja a szöveghez fűződő érzelmi viszony
- Szakszöveg esetén a szakkifejezések ismerete
- A szövegértést bizonyító feladatok megfelelő szóbeli / írásbeli instruálása is elengedhetetlen (precíz, pontos, érthető megfogalmazás, megfelelő hangerővel)
- Az ok-okozati összefüggések megértéséhez logikus gondolkodás
- A következtetések levonásának képessége
- Kitartó figyelem, hogy a jelölt képes legyen figyelme hosszú távú fenntartására; feladat elvégzésére koncentrálni képes legyen a környezeti hatásokat kiküszöbölni
- Önállóság, hogy segítség nélkül el tudja végezni a feladatokat
- Lényegkiemelés, a lényeges és lényegtelen információk megkülönböztetése céljából

Fejlett szövegértési képesség alapja:

- Gyakori olvasás
- Jól fejlett beszédképesség
- Gazdag szókincs
- Tapasztalat

A kompetencia kapcsolata más kompetenciákkal

- Megérti a kapott információt: a szövegértés előfeltétele a feldolgozásnak
- Szövegfeldolgozás: a szöveg megértésének ellenőrzésére
- Egyszerű szöveges vázlatot készít: a szövegértés előfeltétele a szöveg vázlatos leírásának
- Rövid szöveget alkot: a lényeg kiemeléséhez
- Felismeri az alapvető összefüggéseket: az ok-okozati összefüggések átlátása szükséges a szöveg feldolgozásához
- Kérdéseket tesz fel: a szövegértés ellenőrzésére
- Segítséget kér: amennyiben nem érti az olvasottakat
- Visszaadja az olvasottakat (szóban, írásban, szerepjátékban): a szövegértés ellenőrzéséhez
- Írásban megfogalmazza véleményét: önálló vélemény formálásához a szöveg elolvasását követően
- Tisztán, érthetően beszél: amennyiben szóban ismerteti az olvasottakat
- Artikulálva beszél: amennyiben szóban ismerteti az olvasottakat
- Megérti mások kommunikációját
- Megfogalmazza válaszát, véleményét, tapasztalatait a szöveghez kapcsolódóan
- Tudatosan alkalmazza a metakommunikációs eszközöket: a szöveg szóbeli vagy szerepjátékban történő feldolgozásához

Egyéb kompetenciák:

- Precizitás: a szöveg pontos elolvasásához
- Kritikusan gondolkodik: nem fogad el mindent, amit elolvas; saját véleménye van.
- Következtetéseket von le
- Felfogóképesség
- Emlékezőképesség
- Figyelem összpontosítása

A feladatkészítés algoritmusa

1. A célnak megfelelően válasszunk ki egy megfelelő hosszúságú és nehézségű szöveget.
2. Határozzuk meg, hogy egy vagy több nehézségi fokozaton szeretnénk-e mérni a szövegértés készségét. A nehezítés különböző típusú feladatokat jelenthet.
3. Döntsük el, hogy mennyi idő alatt kell teljesíteni a feladatot. Az is egy lehetőség, hogy nem adunk meg időkeretet, így arról kaphatunk információt, hogy mennyi idő alatt teljesíti a jelölt a feladatot.
4. Fogalmazzuk meg a pontos instrukciókat.
5. Adjuk meg a feladatok lehetséges megoldásait.
6. Határozzuk meg, hogy a jelölt kommunikációja során milyen viselkedési megnyilvánulások lehetségesek.
7. A viselkedési megnyilvánulásokat kiváló, megfelelő, fejlesztendő, nem megfelelő kategóriákba sorolhatjuk.

8. Határozzuk meg a megfigyelési, értékelési szempontokat. (Lásd: A kompetencia mérésének és értékelésének szempontjainál.) Értékelési, megfigyelési szempontjaink alapján célszerű egy pontrendszert kialakítani, és a jelölt teljesítményét ez alapján értékelni.
9. Teszteljük az eljárást.

A kompetencia mérésének és értékelésének szempontjai

- Helyes válaszok száma: pl.: 3 jó válasz=3 pont; 2 jó válasz=2 pont; 1 jó válasz=1 pont
- Hibák száma
- Téves illetve hiányzó válasz=0 pont
- Az utasítás és a feladat megértése
- Látencia idő (az utasítás befejezésétől a munka megkezdéséig)
- A feladat elvégzésének időtartama
- Pontosság, precizitás
- A feladatkezdés és befejezés jellegzetességei
- Különleges megnyilvánulások a feladat elvégzése alatt

Értékelés:

Kiváló	Elfogadható	Fejlesztendő	Nem megfelelő
A szöveg megértését követően teljesen önállóan, precízen megoldja a feladatokat.	Kisebb hibákkal, kevés segítséggel megoldja a feladatokat.	Nagyobb hibákat vét. Több segítséget igényel a feladatok elvégzéséhez.	Nem érti a szöveget. Nem tudja önállóan megoldani a feladatokat.

MINTAFELADATOK

A "Megérti az olvasottakat" kompetencia ellenőrzéséhez a szöveg feldolgozását ellenőrző feladatokra van szükség.

1. Szövegértés

Szóbeli és írásbeli feladatok elvégzése

A feladat vonatkozhat:

1. Általános szövegértésre (a szöveg egészéként kezelése)
2. Információ-visszakeresésre (a szöveg átfésülése, a kívánt információ kiválasztása)
3. Szövegértelmezésre (a megtalálható adatok és explicit módon meg nem jelenő információk párosítása; részletekre való koncentráció)
4. Reagálás a szöveg tartalmára (a szövegben található állítások értékelése)
5. Reagálás a szöveg formai jegyeire (a szöveg minőségének és megfelelőségének értékelése)

Feleletalkotó feladatok (nyílt végű, kifejtős)

Előnye, hogy pontosabban megtudjuk, hogy a jelölt hogyan értelmezte a szöveget. Hátránya, hogy nehezebb értékelni a feladatok végrehajtását.

- Összefoglalás: Foglalja össze az olvasott szöveg lényegét. (Lényegkiemelés kompetencia megfigyelése)
- Következtetés: Mondja el, hogy mi következik az elolvasottakból. Mi az, ami nincs leírva a szövegben, de egyértelműen következik belőle. (Következtetés képessége)
- Kritika alkotása: Értékelje a szöveget tartalmilag, formailag.
- Kérdezés: Fogalmazza meg kérdéseit. (Kérdezés képessége)
- Szintetizálás: A szöveg információinak és a jelölt meglévő ismereteinek együttes vizsgálata az új, tágabb jelentés (tudás) megteremtésének érdekében.

Stb.

Feleletválasztó feladatok (zárt)

- igaz/ hamis állítás
- egymáshoz rendelés
- többszörös választás (betűkombináció felsorolásával): a, b, c variációk közül a megfelelő kiválasztása
- események sorrendbe rakása
- szöveg részeinek sorbarendezése
- hiányos mondatok kiegészítése (pl. egészítse ki a mondatokat egy igével)
- illesztés (párosítás) pl. melyik ige illik a főnevekhez (igék felsorolva - főnevek felsorolva)
- egyszerű választás
- stb.

Írásbeli kommunikáció

OLVASHATÓAN ÍR

A kompetencia meglétének, megjelenítésének feltételei

- Egészséges idegrendszer.
- Ép érzékszervek (halláshoz, látáshoz, tapintáshoz).
- Mozgáskoordináció, finommotoros működés.
- Megfelelő fényviszonyok az íráshoz.
- Megfelelő eszközök (íróeszköz, megfelelő magasságú asztal, szék) és anyagok (papír, munkafüzet stb.).
- Vizuális észlelés: A precíz, éles látás fontos az irányított mozgásfolyamatokban, kiemelten fontos az írástanulás során. Vizuális észlelésen alapul a formafelismerés, a színfelismerés, a térészlelés, a rész-egész viszony felismerése is.
- Az írás képességéhez szükséges az írás jelrendszerének elsajátítása.
- Az eszközszintű íráshasználat fokozatos begyakorlása.
- Az olvasástanítással párhuzamosan, kissé késleltetve, halad az írástanítás. Az írás előkészítésénél a motoros képességek fejlesztésének kiemelt szerepe van.
- Helyesírás képessége. A tanult helyesírási, nyelvhasználati és nyelvhelyességi ismeretek alkalmazása.
- Szakszöveg esetén a szakkifejezések ismerete.
- Önállóság, hogy segítség nélkül el tudja végezni a feladatokat.
- Helyes testtartás, ceruzafogás.

Az olvasható íráshoz szükséges még:

- Betűírásnál a betűk alakítása és megfelelő kapcsolása: olvashatóság, folyamatosság, tetszetősség, a betűk arányai, a hosszanti vonalak párhuzamossága, a betűk vonalfolytonossága.
- Szóírás: kapcsolás, szóköz megtartása (betűnyi), ékezetek.
- Mondatírás: a margó megtartása.
- Szövegírás: a szöveg arányos elhelyezése, tisztasága, rendezettsége.

Diszgráfia-diszlexia (írás és olvasás nehézsége):

- Az írás nehézsége. A *diszlexia* kifejezésen olvasás- és írástanulási gyengeséget értünk. A diszlexiás gyermek értelmi képességeihez, a gyakorlási mennyiséghez, módszertani lépésekhez képest feltűnően elmarad az olvasás és az írás megtanulásában. Háttérben a központi idegrendszer sérülései, organikus eltérései, érési késése, működési zavara, örökletesség, lelki és környezeti okok állhatnak.
- Az íráshoz szükséges készségek hiányában a gyermek gondokkal küzd. Nem tudja lemásolni a kívánt formát (betűelem, betű), ellenkező irányba, fordítva írja, nem tudja a vonalakat

keresztezni. Képtelen a szabályos forma követésére, nem találja a megfelelő vonalközt (nem veszi észre, hogy az egyik vonal vastagabb). Nem tudja megjegyezni a betű formáját, kapcsolódását, a betűk sorrendjét felcseréli. Memóriaprobléma esetén diktálás után képtelen felidézni a betűket, illetve a betűk szavakban lévő sorrendjét, betűkihagyással vagy betoldással ír. A hallási és látási észlelés problémái miatt rosszul kapcsolja a betűket (főnt vagy lent kötés, o-a ó-á), ékezeteket nem érzékel, nem használja az időtartam jelölésének szabályait: rövid-hosszú magánhangzók (pont vagy ékezet), mássalhangzók (kettőzés). A jelölt írása annyira elnagyolt, felismerhetetlen, olvashatatlan, hogy "macskakaparás"-ként jellemzik.

Diszortográfia: a helyesírási zavarok nehézsége

- A helyesírási hibák vonatkozásában a magánhangzók és mássalhangzók időtartama, a szavak egybe- és különírása, zöngés-zöngétlen párok (p-b t-d ty-gy k-g sz-z s-zs f-v) leírása terén a leggyakrabban a tévesztések. Ezek az akusztikus figyelem, differenciáló képesség és emlékezet, ritmusérzék (hangokat, szótaghatárokat nem hallja) hibáira utaló jelek.
- Gyakori hiba a toldalékok helytelen alkalmazása, elhagyása is. A diszgráfias gyerekek figyelmen kívül hagyják a mondatkezdő nagybetűket és a mondatvégi írásjeleket. Rendszerint tévesztenek a "Másképp ejtjük, másképp írjuk" típusú feladatokban, valamint a 'j' kétféle jelölésénél, utóbbinál nagy szükség van az emlékezőtehetségre.
- A fogalmazási készséget rontja a rossz szövegemlékezet.

A kompetencia kapcsolata más kompetenciákkal

- Szöveget pontosan leír
- Rövid szöveget alkot
- Írásban megfogalmazza a véleményét
- Önállóan feldolgozza a szöveget
- Egyszerű szöveges vázlatot készít
- Kiemeli a lényegét
- Mondatokat alkot (írásban)
- Kitartóan figyel (koncentráció, akusztikus figyelem)
- Precizitás
- Mozgáskoordináció

A feladatkészítés algoritmusa

1. Határozzuk meg a feladattípusok közül azt, amivel vizsgálni szeretnénk az olvasható írás képességét. (Lásd: mintafeladatok.)
2. Határozzuk meg, hogy egy vagy több nehézségi fokozaton szeretnénk-e mérni az olvasható írást. A több nehézségi fokozat ebben az esetben különböző típusú feladatokat jelent.
3. Döntsük el, hogy mennyi idő alatt kell teljesíteni a feladatot. Az is egy lehetőség, hogy nem adunk meg időkeretet, így arról kaphatunk információt, hogy mennyi idő alatt teljesíti a jelölt a feladatot.
4. Fogalmazzuk meg pontosan az instrukciókat.
5. Végezzük el saját magunk a feladatot/feladatokat.

6. Csoportosítsuk a megfigyelhető viselkedési jellemzőket, kritériumokat kiváló, megfelelő, fejlesztendő, nem megfelelő kategóriákba.
7. Határozzuk meg az értékelési szempontokat. (Lásd: A kompetencia mérésének és értékelésének szempontjainál.) Értékelési, megfigyelési szempontjaink alapján célszerű egy pontrendszert kialakítani, és a jelölt teljesítményét ez alapján értékelni.
8. Teszteljük másokon is az eljárást.

A kompetencia mérésének és értékelésének szempontjai

Az íráskép rendezetlensége, illetve a nehezen olvasható kézírás miatt vizsgapontok vonhatók le az összteljesítményből, de ehhez szükséges meghatározni a maximálisan elérhető és levonható pontszámot.

Példa:

Az íráskép (külsőalak) értékelése

Az íráskép rendezett, olvasható.

Az íráskép rendezetlen: -1 pont.

Az íráskép helyenként nehezen olvasható, általában rendezetlen: -2 pont.

Az íráskép zömében alig olvasható és/vagy értelemzavaróan rendezetlen: -3 pont.

Helyesírási hibák

A helyesírási hibák miatt vizsgapontok vonhatók le az összteljesítményből.

A helyesírási hibák jelölési formái:

durva hiba: háromvonalas aláhúzás: -3 pont,

súlyos hiba: kétvonalas aláhúzás: -2 pont,

kis hiba: egyvonalas aláhúzás: -1 pont.

Az írás sebessége

Az írás sebessége miatt pontok vonhatók le az összteljesítményből.

Nagyon lassú: -2 pont,

kissé lassú: -1 pont.

Precizitás

A betűk arányai, a hosszanti vonalak párhuzamossága, a betűk vonalfolytonossága, szóköz megtartása (betűnyi), ékezetek megfelelő használata, margó megtartása, a szöveg arányos elhelyezése, tisztaság, rendezettség stb.

Kiváló	Elfogadható	Fejlesztendő	Nem megfelelő
Az íráskép rendezett, szabályos, olvasható. Nincsenek helyesírási hibák.	Az íráskép változóan rendezett, általában szabályos, olvasható. Kisebb helyesírási hibákat vét.	Az íráskép helyenként nehezen olvasható, általában rendezetlen. Nagyobb helyesírási hibákat vét.	Az íráskép zömében alig olvasható és/vagy értelemzavaróan rendezetlen. Nagyon sok és durva helyesírási hibája van.

MINTAFELADATOK

Feladattípusok

1. Másoljon le szöveget.
 2. Készítsen vázlatot.
 3. Gyűjtsön össze anyagokat, képeket a témával kapcsolatban, és röviden foglalja össze írásban az olvasottakat, látottakat.
 4. Szövegtömörítéssel feladat. A kiosztott szövegből készítsen rövidebbet.
 5. Írásban egészítsen ki kapott vázlatot, szöveget, ábrát.
 6. Alakítsa át úgy a szöveget, hogy az tükrözze véleményét a témával kapcsolatban.
 7. Szövegbővítés. Bővítse ki írásban a szöveget tapasztalataival. Írja le véleményét.
 8. Gyűjtsön szavakat és kifejezéseket egy adott témához.
 9. Fogalmazza meg kérdéseit írásban egy meghatározott szöveggel kapcsolatban.
 10. Válaszolja meg írásban a szöveggel kapcsolatos kérdéseket.
 11. Készítsen önéletrajzot.
 12. Magyarázza meg megadott szavak jelentését.
 13. Keressen szinonimákat meghatározott szavakhoz.
 14. Mondatalakotás. Alkosson mondatokat megadott szavakból.
 15. Szövegjavítás. Írjon át helyesen hibás szöveget.
 16. Címadás. Adjon címet szövegnek.
 17. Szövegalkotás (elbeszélés, leírás, jellemzés, magánlevél, írásbeli beszámoló).
 18. Gondolatok, vélemények, érzelmek, képzetek kifejezése különböző nézőpontokból rövidebb fogalmazások formájában.
- Stb.

SZÖVEGET PONTOSAN LEÍR

A kompetencia meglétének, megjelenítésének feltételei

- Olvasás és írástudás.
- Az írás jelrendszerének elsajátítása.
- Az eszközszintű íráshasználat fokozatos begyakorlása.
- A tanult helyesírási, nyelvhasználati és nyelvhelyességi ismeretek alkalmazása.
- Szavak helyes összekapcsolásával mondatalkotás.
- Néhány mondat összekapcsolásával szövegalkotás.
- Helyes testtartás, ceruzafogás.
- Jó látás, esetleg segédeszköz a látáshoz (szemüveg).
- Jó hallás.
- Megfelelő fényviszonyok.
- Megfelelő eszközök (íróeszköz, megfelelő magasságú asztal, szék, esetleg számítógép) és anyagok (papír, munkafüzet stb.).
- Helyesírási készség. A helyesírás egy adott nyelv közmegegyezően alapuló szabályrendszere. A helyesírási készség e rendszer szabályainak ismeretét és alkalmazását jelenti. Egyrészt ismeretbeli elemekből (szabályok, grammatikai kategóriák), másrészt pszichikai jelenségekből (figyelem, emlékezet, analógiák) tevődik össze. Stabil helyesírási készségről akkor lehet beszélni, ha utóbbiak fejlettsége révén az ismeretbeli elemeket automatikusan és rutinszerűen képes alkalmazni az egyén. Bizonyos egyértelmű szabályok a tanulás során automatikussá válnak, mások (pl.: az egybeírás) nehézséget okoznak még felnőtteknek is.
- Precizitás.
- Mozgáskoordináció.

A pontos és olvasható íráshoz szükség van:

- Pontos betűírásra, a betűk alakításához és kapcsolásához: olvashatóság, folyamatosság, tetszetősség, a betűk arányai, a hosszanti vonalak párhuzamossága, a betűk vonalfolytonossága.
- Szóírásra: kapcsolás, szóköz megtartása (betűnyi), ékezetek.
- Mondatírásra: a margó megtartása.
- Szövegírásra: arányos elhelyezés, tisztaság, rendezettség.

A kompetencia kapcsolata más kompetenciákkal

- Mondatokat alkot (írásban)
- Kitartóan figyel (koncentrálás)
- Rövid szöveget alkot
- Írásban megfogalmazza véleményét
- Önállóan feldolgozza a szöveget
- Egyszerű szöveges vázlatot készít

- Emlékezet
- Kiemeli a lényegét

Egyéb kompetenciák:

- Precizitás
- Figyelem összpontosítása
- Felfogóképesség
- Emlékezőképesség

A feladatkészítés algoritmus

1. Határozzuk meg a feladattípusok közül azt, amivel vizsgálni szeretnénk a pontos írás képességét. (Lásd: mintafeladatok.)
2. Határozzuk meg, hogy egy vagy több nehézségi fokozaton szeretnénk-e mérni a pontos írást. A több nehézségi fokozat ebben az esetben különböző típusú feladatokat jelent.
3. Döntsük el, hogy mennyi idő alatt kell teljesíteni a feladatot. Az is egy lehetőség, hogy nem adunk meg időkeretet, így arról kaphatunk információt, hogy mennyi idő alatt teljesíti a jelölt a feladatot.
4. Fogalmazzuk meg pontosan az instrukciókat.
5. Végezzük el saját magunk a feladatot/feladatokat.
6. Csoportosítsuk a megfigyelhető viselkedési jellemzőket, kritériumokat kiváló, megfelelő, fejlesztendő, nem megfelelő kategóriákba.
7. Határozzuk meg az értékelési szempontokat. (Lásd: A kompetencia mérésének és értékelésének szempontjainál.) Értékelési, megfigyelési szempontjaink alapján célszerű egy pontrendszer kialakítani, és a jelölt teljesítményét ez alapján értékelni.
8. Teszteljük másokon is az eljárást.

A kompetencia mérésének és értékelésének szempontjai

- Nyelvtan, helyesírás: e szemponton belül azt értékeljük, hogy megfelel-e a jelölt által létrehozott szöveg a mondattan, az alaktan és a helyesírás normáinak.
- Munkatempó: az írás sebessége (az írás sebessége miatt pontok vonhatók le az összteljesítményből).
- Hibák száma.
- Az utasítás és a feladat megértése.
- Különleges megnyilvánulások az utasítás alatt.
- Látencia idő (az utasítás befejezésétől a munka megkezdéséig).
- A feladatkezdés és befejezés jellegzetességei.
- Önállóság.
- Pontosság, precizitás: ékezetek, margók távolsága, betűméret stb.
- A feladat elvégzésének időtartama.

Értékelés

Kiváló	Megfelelő	Fejlesztendő	Nem megfelelő
A szöveg hibátlan, vagy csak kevés, a szöveg megértését nem nehezítő nyelvi (mondattani, alaktani, helyesírási) hiba található benne.	A szövegben több, a szöveg megértését nem nehezítő nyelvi (mondattani, alaktani, helyesírási) hiba és/vagy néhány, a szöveg megértését nehezítő hiba található.	A szövegben sok hiba van, a hibák többször nehezítik a megértést.	A szövegben sok, a szöveg megértését jelentősen nehezítő és/vagy akadályozó hiba található.

MINTAFELADATOK

Célzott feladatok

1. Írjon le diktálás után szöveget.
 2. Másoljon le szöveget.
 3. Készítsen szöveges vázlatot.
 4. Gyűjtsön össze anyagokat, képeket egy témával kapcsolatban, és röviden foglalja össze írásban az olvasottakat, látottakat.
 5. Szövegtömörítéssel feladat: kapott szövegből készítsen rövidebbet.
 6. Foglalja össze egy dokumentum lényegét néhány mondatban.
 7. Írásban egészítsen ki bemutatott vázlatot, szöveget, ábrát.
 8. Alakítson át úgy szöveget, hogy az tükrözze véleményét a témával kapcsolatban.
 9. Szövegbővítés. Bővítsen ki írásban adott szöveget tapasztalataival. Írja le véleményét.
 10. Gyűjtsön mondatokat, szavakat és kifejezéseket egy adott témához.
 11. Fogalmazza meg kérdéseit írásban egy témával kapcsolatban.
 12. Válaszoljon meg írásban szöveggel kapcsolatos kérdéseket.
 13. Készítsen önéletrajzot.
 14. Magyarázza el megadott szavak jelentését.
 15. Keressen szinonimákat megadott szavakhoz.
 16. Mondatalkotás. Alkosson mondatokat megadott szavakból.
 17. Szövegjavítás. Írjon át helyesen hibás szöveget.
 18. Címadás. Adjon címet szövegnek.
 19. Szövegalkotás (elbeszélés, leírás, jellemzés, magánlevél, írásbeli beszámoló).
 20. Gondolatok, vélemények, érzelmek, képzetek kifejezése különböző nézőpontokból rövidebb fogalmazások formájában.
- Stb.

RÖVID SZÖVEGET ALKOT (szövegalkotás írásban és szóban)

A szövegalkotási kompetencia az egyén azon képessége, amelynek segítségével gondolatait, érzelmeit nyelvi eszközök segítségével üzenetté formálja a hallgatóhoz vagy az olvasóhoz való eljuttatás céljából. A szövegalkotás kompetenciája egyik területe a nyelvi kompetenciáknak, szorosan összefügg a kommunikációval. Fejlesztése írásbeli szövegek esetében elválaszthatatlan az olvasás-tudástól, illetve a szövegértéstől.

A kompetencia meglétének, megjelenítésének feltételei

- A szöveget a mondatok halmazától a kohézió különbözteti meg. Ezt a kohéziót a szöveget alkotó elemek jelentésének szerves összefüggése és szerkezeti összekapcsoltsága biztosítja.

A szöveg egységét biztosító jelentésszintű kapcsolatteremtés leggyakoribb eszközei a következők:

- teljesen vagy részben ismétlődő szavak, szószerkezetek,
- szinonímák,
- a szavak és szószerkezetek jelentése között lehetséges néhány viszony (ellentét, ok-okozati viszony stb.),
- a mondatok logikai-tartalmi elrendezése (ok-okozat, általános-konkrét stb.).

A mondatok kapcsolódását biztosító nyelvtani, szerkezeti kapcsolóelemek:

- a tagmondatok közötti kötőszavak,
 - rámutató szók (különbféle névmások, határozószók),
 - egyéb nyelvtani viszonyító elemek (igeragozás, középfok stb.),
-
- Látás, hallás épsége (esetleg a látáshoz segédeszközök) írásbeli szövegalkotáshoz. A precíz, éles látás fontos az irányított mozgásfolyamatokban. Kiemelten fontos az írástanulás során. A legtöbb ember vizuális alkat, olvasás, látvány útján tud leghatékonyabban tanulni.
 - Vizuális észlelés: minden, ami látással kapcsolatos. Vizuális észlelésen alapul a formafelismerés, a színfelismerés, a térészlelés, a rész-egész viszony felismerése is.
 - A nyelv ismerete.
 - Olvasás és írástudás.
 - Az emlékezet: a verbális tartalmak megőrzéséhez, felidézéséhez, a rövid- és hosszú távú memóriában tárolt információk mennyiségi felidézéséhez szükséges.
 - Kognitív képességek szükségesek az információ feldolgozásához. Szó- és jelentéstartalmak értelmezéséhez szükség van kognitív, mentális képességekre (analizáló, szintetizáló képesség, logikus gondolkodás, következtető képesség).
 - Absztraháló képesség: elvonatkoztató képesség: az írás is és az olvasás is elvont jelekkel dolgozik. Az olvasás szimbólumainak ismeretére, képzésére, felismerésére is szükség van a tanult írásjelek, betűk felismeréséhez, képzéséhez, összeolvasásához, szavak, szószerkezetek jelrendszerének elsajátításához.
 - A mondatzáró írásjelek: pont, kérdőjel, felkiáltójel ismerete és helyes alkalmazása is fontos a szöveghű olvasáshoz.
 - Szóbeli közlés esetén érthető, artikulált beszédre, megfelelő hangerőre van szükség.
 - Eszközhasználat az íráshoz (pl. számítógép, íróeszközök).

- Helyesírási készség: A helyesírás egy adott nyelv közmegegyezésen alapuló szabályrendszere. A helyesírási készség e rendszer szabályainak ismeretét és alkalmazását jelenti. Egyrészt ismeretbeli elemekből (szabályok, grammatikai kategóriák), másrészt pszichikai jelenségekből (figyelem, emlékezet, analógiák) tevődik össze. Stabil helyesírási készségről akkor lehet beszélni, ha utóbbiak fejlettsége révén az ismeretbeli elemeket automatikusan és rutinszerűen képes alkalmazni az egyén. Bizonyos egyértelmű szabályok a tanulás során automatikussá válnak, mások (pl. az egybeírás) nehézséget okoznak még felnőtteknek is.
- Szókincs.

A kompetencia kapcsolata más kompetenciákkal

- Tisztán, érthetően beszél
- Megérti mások kommunikációját
- Megfogalmazza válaszáat
- Megérti a kapott információt
- Visszaadja az olvasottakat
- Kérdéseket tesz fel
- Mondatokat alkot
- Olvashatóan ír
- Szöveget pontosan leír
- Szövegértés
- Önállóan feldolgozza a szöveget
- Egyszerű szöveges vázlatot készít
- Tömör fogalmazás képessége
- Kiemeli a lényegét
- Logikus gondolkodás: felismeri az alapvető összefüggéseket

Egyéb kompetenciák:

- Felfogóképesség
- Emlékezőképesség
- Figyelem összpontosítása
- Tömör fogalmazás készsége a lényeges elemek kommunikációjához
- Mozgáskoordináció

A feladatkészítés algoritmusa

1. Határozzunk meg irányító szempontokat rövid szövegalkotásai feladathoz (pl. önállóan írjon rövid levelet, fogalmazza meg véleményét és érveit stb.).
2. Határozzuk meg, hogy egy vagy több nehézségi fokozaton szeretnénk-e mérni a szövegalkotást. A nagyobb nehézségi fokozat ebben az esetben különböző típusú feladatokat jelent.
3. Döntsük el, hogy mennyi idő alatt kell teljesíteni a feladatot. Az is egy lehetőség, hogy nem adunk meg időkeretet, így arról kaphatunk információt, hogy mennyi idő alatt teljesíti a jelölt a feladatot.

4. Fogalmazzuk meg pontosan az instrukciót.
5. Végezzük el saját magunk a feladatot/feladatokat.
6. Határozzuk meg a lehetséges viselkedési megnyilvánulásokat.
7. Csoportosítsuk a megfigyelhető viselkedési jellemzőket, kritériumokat kiváló, megfelelő, fejlesztendő, nem megfelelő kategóriákba.
8. Határozzuk meg az értékelési szempontokat. (Lásd: A kompetencia mérésének és értékelésének szempontjainál.) Értékelési, megfigyelési szempontjaink alapján célszerű egy pontrendszert kialakítani, és a jelölt teljesítményét ez alapján értékelni.
9. Dolgozzunk ki jelölési rendszert.
10. Teszteljük az eljárást.

A kompetencia mérésének és értékelésének lehetséges szempontjai

- Tartalom.
- Formai jegyek, hangnem, szövegfelépítés.
- Szókincs, kifejezésmód.
- Nyelvtan, helyesírás.
- Feltett kérdésekre adott helyes válaszok száma.
- Hibák száma.
- Az utasítás és a feladat megértése.
- Különleges megnyilvánulások a feladat végzése alatt.
- Látencia idő (az utasítás befejezésétől a munka megkezdéséig).
- A feladatkezdés és befejezés jellegzetességei.
- Önállóság.
- A munkafolyamat tervszerűsége.
- Pontosság, precizitás.
- Munkatempó.
- A feladat elvégzésének időtartama.
- Nonverbális jelzések: hangerő, hangsúly, hanglejtés stb.

Értékelési skála

Tartalom

Kiváló	Megfelelő	Fejlesztendő	Nem megfelelő
A jelölt a kommunikációs célokat megfelelően valósította meg.	A jelölt a kommunikációs célokat nagyrészt megfelelően valósította meg.	A jelölt a kommunikációs célokat részben valósította meg.	Az alapvető kommunikációs célt nem éri el a jelölt.

Formai jegyek és hangnem, felépítés

Kiváló	Megfelelő	Fejlesztendő	Nem megfelelő
<p>A szöveg formai jegyei teljesen megfelelnek a szövegfajtának, hangneme a közlési szándéknak és a címzethez való viszonynak.</p> <p>Van helyes megszólítás, dátum, elkészítés és aláírás. A szöveg felépítése logikus.</p> <p>A gondolati tagolás megfelelő: van bevezetés, tárgyalás és befejezés.</p>	<p>A szöveg formai jegyei kisebb hibákkal, de megfelelnek a közlési szándéknak.</p> <p>A szöveg felépítése, az irányító szempontok elrendezése nagyrészt logikus.</p> <p>A jelölt részben tagolja gondolatait: van bevezetés vagy befejezés.</p>	<p>A szöveg formai jegyei nagyjából megfelelnek a szövegfajtának, hangneme a közlési szándéknak és a címzethez való viszonynak.</p> <p>Van helyes megszólítás és aláírás. A dátum és az elkészítés hibás vagy hiányzik.</p> <p>A jelölt nem törekszik a gondolati tagolásra: hiányzik a bevezetés és a befejezés.</p> <p>Az írásmű még szövegnek tekinthető, bár a mondatok több helyen nem kapcsolódnak egymáshoz.</p>	<p>A szöveg formai jegyei nem felelnek meg a szövegfajtának, hangneme a közlési szándéknak és a címzethez való viszonynak.</p> <p>Hiányzik vagy nem helyes a megszólítás és/vagy az aláírás. Nem jött létre szöveg.</p> <p>A mondanivaló nem logikus elrendezésű, a gondolatok esetlegesen követik egymást.</p> <p>Az írásmű tagolatlan és áttekinthetetlen, túlnyomórészt izolált mondatok halmazából áll.</p>

Szókincs, kifejezőmód

Kiváló	Megfelelő	Fejlesztendő	Nem megfelelő
<p>A szöveget a témának és a közlési szándéknak megfelelő változatos szókincs jellemzi.</p> <p>Az előforduló kisebb lexikai pontatlanságok nem nehezítik a megértést.</p>	<p>A szöveget nagyrészt a témának és a közlési szándéknak megfelelő szókincs jellemzi.</p> <p>Megfigyelhető a jelölt változatos szóhasználata, bár néhány helyen nem megfelelő, ez azonban alig nehezíti a megértést.</p>	<p>A szöveg szókincse egyszerű. Sok a szóismétlés.</p> <p>A szóhasználat többször nem megfelelő. A hibák néhány helyen nehezítik a megértést.</p>	<p>A szövegben felhasznált szókincs szegényes.</p> <p>A nem megfelelő szóhasználat több helyen jelentősen nehezíti és/vagy akadályozza a megértést.</p>

Nyelvtan, helyesírás

Kiváló	Megfelelő	Fejlesztendő	Nem megfelelő
Változatos nyelvtani struktúrákat használ, valamint mondatszerkesztése is változatos. A szöveg hibátlan vagy csak kevés, a szöveg megértését nem nehezítő nyelvi (mondattani, alaktani, helyesírási) hiba található benne.	Többnyire egyszerű, de néha változatos nyelvtani struktúrákat is használ. A szövegben több, a szöveg megértését nem nehezítő nyelvi (mondattani, alaktani, helyesírási) hiba és/vagy néhány, a szöveg megértését nehezítő hiba található.	Egyszerű nyelvtani struktúrákat használ és/vagy mondatszerkesztése nem kellően változatos. Rendszerszerű hibákat ejt. A szövegben sok hiba van, a hibák többször nehezítik a megértést.	A szöveget a szintnek nem megfelelő, túlságosan egyszerű nyelvtani struktúrák és igénytelen mondatszerkesztés jellemzi. A szövegben sok, a szöveg megértését jelentősen nehezítő és/vagy akadályozó hiba található.

MINTAFELADATOK

1/a Írásbeli szövegalkotás

- Kérdés, probléma írásbeli megvitatása, a téma több nézőpontú értékelését is magában foglaló önálló vélemény, álláspont, következtetés megfogalmazása az érvelés módszerével.
- Tájékoztató, érvelő, maximum egyoldalas esszé típusú szövegek létrehozása különböző témákban (pl. a szakma jövőképe, mindennapi életvitel döntéshelyezetei, emberi kapcsolatok, erkölcsi kérdések, érzelmek, problémahelyzetek kérdései, válaszai, tömegkommunikáció, internet, stb).
- Műalkotások (pl. költészet, színház, film, környezet, tárgyi világ, képzőművészet, zene) keltette hangulat, élmény, vélemény, álláspont, értékelés kifejezése röviden.
- Hivatalos írásművek (pl. hozzászólás, pályázat, levél, önéletrajz, kérvény) elkészítése és szerkezeti, tartalmi, nyelvi normáinak alkalmazása, stb.

1/b Beszéd, szóbeli szövegalkotás

- Rövid szóbeli szöveg alkotása megadott témában, helyzetnek megfelelően.
- Prezentáció egy adott témában.

ÍRÁSBAN MEGFOGALMAZZA VÉLEMÉNYÉT

A kompetencia meglétének, megjelenítésének feltételei

- Ismeret a témával kapcsolatban.
- Tapasztalat.
- Ép látószerv, esetleg segédeszközök (szemüveg).
- Biztos szem- és kézkoordináció, a finommozgások rutinja.
- Az írás jelrendszerének elsajátítása, stabil betűismeret.
- Helyesírási készség.
- Megfelelő fényviszonyok.
- Az eszközszintű íráshasználat fokozatos begyakorlása.
- A nyelv ismerete.
- Megfelelő eszközök (íróeszköz, megfelelő magasságú asztal, székek, számítógép, telefon, stb.) és anyagok (papír, munkafüzet, stb.).
- Szakszöveg esetén a szakkifejezések ismerete.
- Az elvárások pontos értelmezése.
- Az ok-okozati összefüggések feldolgozásához logikus gondolkodás.
- Kitartó figyelem, hogy a jelölt képes legyen figyelme hosszú távú fenntartására. A feladat elvégzésére koncentrálni képes legyen a környezeti hatásokat kiküszöbölni.
- Önállóság.
- Lényegkiemelés.
- Nyelvi tudatosság, szabályok ismerete.
- Önbizalom az önálló vélemény megformálásához.
- Tájékozottság, tapasztalat az adott témával kapcsolatban.
- Érvelési technikák ismerete.
- Az írásbeli kommunikáció szabályainak, normáinak ismerete.
- Nézőpontváltás.
- Megfigyelési képesség.

A kompetencia kapcsolata más kompetenciákkal

- Megfogalmazza válaszát / Megfogalmazza véleményét tapasztalatait (írásban)
- Megérti a kapott információt
- Mondatokat alkot (írásban)
- Figyelembe veszi mások véleményét
- Kitartóan figyel (koncentrálás)
- Rövid szöveget alkot
- Írásban megfogalmazza véleményét
- Önállóan feldolgozza a szöveget
- Egyszerű szöveges vázlatot készít
- Szövegértés
- Olvashatóan ír / Szöveget pontosan leír
- Előítéletmentesen kommunikál

Egyéb kompetenciák:

- Érvelés készsége
- Emlékezőképesség
- Fogalmazási készség
- Kritikus gondolkodás
- Precizitás
- Visszacsatolási készség
- Következtetési képesség
- Áttekintő képesség
- Rendszerező képesség
- Okok feltárása
- Helyzetfelismerés
- Megfigyelőképesség

A feladatkészítés algoritmusa

1. Határozzunk meg irányító szempontokat a feladat elvégzéséhez. (Pl. önállóan írjon levelet, fogalmazza meg véleményét és érveljen stb.) Határozzuk meg azt a témát (élmény, olvasmány, megfigyelés), amivel kapcsolatban elvárjuk az önálló véleményalkotást. Fontos, hogy a jelölt életkorának, előzetes ismereteinek, tapasztalatának közel megfelelő témát válasszunk.
2. Határozzuk meg, hogy egy vagy több nehézségi fokozaton szeretnénk-e mérni a szövegalkotást. A több nehézségi fokozat ebben az esetben különböző típusú feladatokat jelent.
3. Döntsük el, hogy mennyi idő alatt kell teljesíteni a feladatot. Az is egy lehetőség, hogy nem adunk meg időkeretet, így arról kaphatunk információt, hogy mennyi idő alatt teljesíti a jelölt a feladatot.
4. Fogalmazzuk meg pontosan az instrukciót.

5. Végezzük el saját magunk a feladatot/feladatokat.
6. Határozzuk meg a lehetséges viselkedési megnyilvánulásokat.
7. Csoportosítsuk a megfigyelhető viselkedési jellemzőket, kritériumokat kiváló, megfelelő, fejlesztendő, nem megfelelő kategóriákba.
8. Határozzuk meg az értékelési szempontokat. (Lásd: A kompetencia mérésének és értékelésének szempontjainál.) Értékelési, megfigyelési szempontjaink alapján célszerű egy pontrendszert kialakítani, és a jelölt teljesítményét ez alapján értékelni.
9. Dolgozzunk ki jelölési rendszert.
10. Teszteljük az eljárást.

A kompetencia mérésének és értékelésének lehetséges szempontjai

Értékelési szempontok

- Egyéniség: saját, önálló véleményformálás, egyéni gondolatok. E szemponton belül azt értékeljük, hogy mennyire képes a jelölt önállóan megfogalmazni saját gondolatait. Inkább csak minősít, vagy érvekkel is alátámasztja-e gondolatait. Ezek a gondolatok mennyire egyediek.
- Tartalom: hány irányító szempontra tért ki, és megfelelően tárgyalta-e azokat; hogyan valósította meg a kommunikációs célt/célokat.
- Formai jegyek: hangneme megfelel-e a címzetthez való viszonyinak és a közlési szándéknak.
- Szövegalkotás: logikus-e a szöveg gondolatmenete, azaz az irányító szempontok, valamint az ezekhez kapcsolódó gondolatok elrendezése; megfelelő-e a gondolati tagolás, azaz van-e bevezetés, tárgyalás és befejezés; hogyan használja a jelölt a szövegösszefüggés tartalmi és nyelvi elemeit; megfelelő-e a formai tagolás.
- Szókincs, kifejezésmód: megfelel-e a jelölt által használt szókincs a témának, a szituációnak, a szerepnek és a közlési szándéknak; megfelel-e a szóhasználat a követelményeknek (mennyire változatos).
- Nyelvtan, helyesírás: megfelel-e a jelölt által létrehozott szöveg a mondattan, az alaktan és a helyesírás normáinak; megfelel-e a nyelvhasználat a követelményeknek (mennyire változatosak a nyelvtani struktúrák és a mondatszerkesztés).
- Az utasítás és a feladat megértése.
- Különleges megnyilvánulások az utasítás alatt.
- Látencia idő (az utasítás befejezésétől a munka megkezdéséig).
- A feladatkezdés és befejezés jellegzetességei.
- Önállóság.
- A munkafolyamat tervszerűsége.
- Pontosság, precizitás.
- Munkatempó.
- A feladat elvégzésének időtartama.

Értékelési skála

Egyéni véleményformálás (eredeti, kreatív, önálló gondolatok érvekkel is alátámasztva)

Kiváló	Megfelelő	Fejlesztendő	Nem megfelelő
A szövegben teljes mértékben érvényesül a jelölt saját, önálló véleménye, egyedi gondolatai. Véleményét érvekkel támasztja alá, példákkal, utalásokkal.	A szövegben érvényesül az önálló véleményformálás is. Néha támaszkodik mások gondolataira, véleményére.	A szövegben csak részben valósul meg az önálló véleményformálás. Inkább minősít, és nem jellemző, hogy érvekkel is alátámasztott véleményt formál.	A szövegben a jelölt E/1. sz.. véleménye egyáltalán nem érvényesül.

Tartalom

Kiváló	Megfelelő	Fejlesztendő	Nem megfelelő
A vizsgázó a kommunikációs célokat (pl. szabatos megfogalmazás) megfelelően valósította meg.	A vizsgázó a kommunikációs célokat nagyrészt megfelelően valósította meg.	A kommunikációs célokat részben valósította meg.	Alapvető kommunikációs célját nem éri el.

Formai jegyek és hangnem

Kiváló	Megfelelő	Fejlesztendő	Nem megfelelő
A szöveg formai jegyei teljesen megfelelnek a szövegfajtának, hangneme a közlési szándéknak és a címzethez való viszonyoknak. Van helyes megszólítás, dátum, elköszönés és aláírás.	A szöveg formai jegyei megfelelőek. Csak kisebb hibák fordulnak elő a szövegben.	A szöveg formai jegyei nagyjából megfelelnek a szövegfajtának, hangneme a közlési szándéknak és a címzethez való viszonyoknak. Nagyobb hiányosságok is előfordulnak. Pl. levél esetén hiányzik a helyes megszólítás, az aláírás. A dátum és az elköszönés hibás vagy hiányzik.	A szöveg formai jegyei nem felelnek meg a szövegfajtának, hangneme a közlési szándéknak és a címzethez való viszonyoknak. Hiányzik vagy nem helyes a megszólítás és/vagy az aláírás stb.

Szókincs, kifejezőmód

Kiváló	Elfogadható	Fejlesztendő	Nem megfelelő
A szöveget a témának és a közlési szándéknak megfelelő változatos szókincs jellemzi. Az előforduló kisebb lexikai pontatlanságok nem nehezítik a	A szöveget nagyrészt a témának és a közlési szándéknak megfelelő szókincs jellemzi. Egyszerű és ritkábban változatos szóhasználat is megfigyelhető.	A szöveg szókincse egyszerű. Sok a szóismétlés. A szóhasználat többször nem megfelelő. A hibák néhány helyen	A szövegben felhasznált szókincs szegényes. A nem megfelelő szóhasználat több helyen jelentősen nehezíti és/vagy

megértést.	A szóhasználat néhány helyen nem megfelelő, ez azonban alig nehezíti a megértést.	nehezítik a megértést.	akadályozza a megértést.	a
------------	---	------------------------	--------------------------	---

Szövegalkotás

Kiváló	Elfogadható	Fejlesztendő	Nem megfelelő
<p>A szöveg felépítése, az irányító szempontok elrendezése logikus.</p> <p>A gondolati tagolás megfelelő: van bevezetés, tárgyalás és befejezés.</p> <p>A jelölt megfelelően használja a szövegösszefüggés tartalmi és nyelvi elemeit: létrejön a szövegkohézió.</p> <p>A formai tagolás megfelelő.</p>	<p>A szöveg felépítése, az irányító szempontok elrendezése nagyrészt logikus.</p> <p>A gondolati tagolás megfigyelhető, pl. van bevezetés vagy befejezés.</p> <p>A jelölt nagyrészt megfelelően használja a szövegösszefüggés tartalmi és nyelvi elemeit. A mondatok nagyrészt szervesen kapcsolódnak egymáshoz.</p>	<p>A mondanivaló nem mindenütt logikus elrendezésű.</p> <p>A jelölt nem törekszik a gondolati tagolásra: hiányzik a bevezetés és a befejezés.</p> <p>Az írásmű még szövegnek tekinthető, bár a mondatok több helyen kapcsolódnak egymáshoz.</p>	<p>Nem jött létre szöveg.</p> <p>A mondanivaló nem logikus elrendezésű, a gondolatok esetlegesen követik egymást.</p> <p>Az írásmű tagolatlan és áttekinthetetlen, túlnyomórészt izolált mondatok halmazából áll.</p>

Nyelvtan, helyesírás

Kiváló	Elfogadható	Fejlesztendő	Nem megfelelő
<p>Változatos nyelvtani struktúrákat használ, valamint mondatszerkesztése is változatos.</p> <p>A szöveg hibátlan, vagy csak kevés, a szöveg megértését nem nehezítő nyelvi (mondattani, alaktani, helyesírási) hiba található benne.</p>	<p>Megfigyelhetők az egyszerű nyelvtani struktúrák mellett a változatos nyelvtani struktúrák használata és a változatos mondatszerkesztés is.</p> <p>A szövegben több, a szöveg megértését nem nehezítő nyelvi (mondattani, alaktani, helyesírási) hiba és/vagy néhány, a szöveg megértését nehezítő hiba található.</p>	<p>Egyszerű nyelvtani struktúrákat használ és/vagy mondatszerkesztése nem kellően változatos.</p> <p>Rendszerszerű hibákat ejt.</p> <p>A szövegben sok hiba van, a hibák többször nehezítik a megértést.</p>	<p>A szöveget a szintnek nem megfelelő, túlságosan egyszerű nyelvtani struktúrák és igénytelen mondatszerkesztés jellemzi.</p> <p>A szövegben sok, a szöveg megértését jelentősen nehezítő és/vagy akadályozó hiba található.</p>

MINTAFELADATOK

1. Fogalmazza meg véleményét

Feladattípusok

1. Fogalmazza meg írásban, hogy mi a véleménye egy képről.
2. Képgyűjtés, cikkgyűjtés: gyűjtsön össze anyagokat, képeket adott témával kapcsolatban, és röviden írja le véleményét.
3. Fejezze ki gondolatait, véleményét, érzelmeit különböző nézőpontokból rövidebb fogalmazás formájában, adott témával kapcsolatban.
4. Adott témával kapcsolatban olvasson el internetes újságcikket. Elolvashatja az olvasók hozzászólásait is. Ezt követően kérjük, hogy fogalmazza meg a saját véleményét a cikkel kapcsolatosan.
5. Meghatározott szakmáról 2 éven belül meglehetősen sok cikket olvasson el, és foglaljon állást, hogyan látja a szakma jelenlegi helyzetét.
6. Milyen ennek a szakmának a jövőképe? Írásban fogalmazza meg gondolatait. Stb.

ÖNÁLLÓAN FELDOLGOZZA A SZÖVEGET

A kompetencia meglétének, megjelenítésének feltételei

Az olvasáshoz szükség van:

- Olvasás képességére (lásd: olvasási kompetenciák).
- Ép látószervre, esetleg segédeszközökre (szemüveg).
- Megfelelő fényviszonyokra.
- A koncentrációhoz a környezeti zajok kiküszöbölésére, csökkentésére.
- A nyelv ismeretére.
- Szakszöveg esetén a szakkifejezések ismeretére.
- A szövegértést bizonyító feladatok megfelelő szóbeli /írásbeli instrualására (precíz, pontos, érthető megfogalmazás, megfelelő hangerővel).

A szöveg feldolgozásához szükség van:

- A szöveg megértésére.
- Az ok-okozati összefüggések feldolgozásához logikus gondolkodásra.
- A következtetések levonásának képességére.
- A szöveg feldolgozásához, a műveletek végzéséhez szükséges az instrukció pontos megértése és a fogalmak ismerete. (Pl. Milyen logikai-tartalmi viszonyt jelölnek különböző mondatok aláhúzott kötőszavai: mellérendelői vagy alárendelői).
- Önállóságra.
- Lényegkiemelésre.
- Szókinszre.

A kompetencia kapcsolata más kompetenciákkal

- Megérti a kapott információt: a szövegértés előfeltétele a feldolgozásnak.
- Egyszerű szöveges vázlatot készít: a szövegértés előfeltétele a szöveg vázlatos leírásának.
- Rövid szöveget alkot: a szövegértés előfeltétele a lényeg kiemelésének.
- Felismeri az alapvető összefüggéseket: az ok-okozati összefüggések átlátása szükséges a szöveg feldolgozásához.
- Olvashatóan ír / Szöveget pontosan leír.
- Precizitás: a szöveg pontos elolvasásához és a szöveg alapos feldolgozásához szükséges.
- Kérdéseket tesz fel: amennyiben a feladat az, hogy tegyen fel kérdéseket a szövegre vonatkozóan.
- Visszaadja az olvasottakat (szóban, írásban, szerepjátékban): amennyiben a szöveg elolvasását követően szóban, vagy írásban, vagy szerepjáték segítségével ellenőrizzük a szövegértést.
- Írásban megfogalmazza a véleményét.
- Kitarató figyelem, hogy képes legyen figyelme hosszú távú fenntartására. A feladat elvégzésére koncentrálni képes legyen a környezeti hatásokat kiküszöbölni.
- Segítséget kér, amennyiben nem tud továbbhaladni a feladattal.

- Tisztán, érthetően beszél: amennyiben a feladat megoldását szóban kell ismertetni.
- Artikulálva beszél: amennyiben a feladat megoldását szóban kell ismertetni.
- Megérti mások kommunikációját.
- Megfogalmazza válaszát, véleményét, tapasztalatait.
- Tudatosan alkalmazza a metakommunikációs eszközöket a szöveg szóbeli vagy szerepjátékban történő feldolgozásakor.

Szöveg-feldolgozási tevékenységi szintek	
Felismerés	Elvárható a szövegben lévő információ azonosítása. A keresés irányulhat a szöveg egy szavára, kifejezésére, mondatára.
Egyszerű következtetés	Az azonosításon túl képes egyszerű következtetésre, kapcsolni és integrálni tudja az információkat. Képes követni a nagyobb egységek gondolatmenetét, megérti a hivatkozásokat és az utalásokat az előzményekre.
Integrálás	Legalább három információt összekapcsol, bonyolultabb szövegösszefüggéseket is feldolgoz. Képes szövegmagyarázatra és összegzésre, táblázatok és ábrák értelmezésére.
Komplex háttérismeretek alkalmazása	A szöveg megértéséhez, az implicit tartalom felfedezéséhez szükség van komplex háttérismeretek alkalmazására. Más szövegeket is hozzákapcsol: asszociációval, integrálással, kiegészítéssel, stb. Magas fogalmi megértés, gondolatiság szükséges a feldolgozáshoz.

A szövegtípusok is eltérőek lehetnek:

a) Az elbeszélő szövegek cselekményes történetek (például mese, novella, útleírás, tudósítás). E szövegtípus jellemzője általában a történetmondás, a szövegnek az olvasóra gyakorolt érzelmi hatása, a szerző személyes hangvétele, az emberi kapcsolatok, cselekedetek leírása. Az elbeszélő szöveg alkalmas arra, hogy személyes válaszadásra késztesen.

b) A magyarázó-ismeretközlő szövegek céljuk szerint - a tankönyvi szövegekhez hasonlóan - a tanulásra, ismeretterjesztésre szánt szövegek típusához tartoznak. Jellemzőjük a legkülönbözőbb témakörbe (a természet világa, földrajz, történelem, környezetvédelem, társadalomtudomány, szabályzatok, stb.) tartozó tények, ismeretek tárgyyszerű közlése, a közöttük lévő összefüggések magyarázata, a tényekből leszűrhető következtetések érvekkel, bizonyítással való alátámasztása. E szövegeket mondanivalójuk világos, logikus megformálása jellemzi, tárgyuk, témájuk szerint lényegében bármit felölelhetnek, ami a vizsgált korosztályhoz közel álló, érdeklődésre számot tartó, esetleg már ismerős téma.

c) A dokumentum típusú szövegek általában gyakran grafikusán is megjelenített tényeket közölnek, funkciójuk szerint lényegében használati utasítások. A mindennapi életben gyakran találkozunk ilyenekkel (például órarend, térképvázlat, menetrend, gyógyszer használati utasítás, időjárásjelentés grafikus ábrázolása, közvélemény-kutatási adatok, játékszabályok, utasítások), s a tanulásra szánt szövegek körében is gyakran alkalmazott információforrások ezek.

A különböző szövegtípusok megértése más és más olvasási stratégiát követel meg az olvasótól. Ennek egyik oka a szöveg struktúráképző elemeiben keresendő, amelyek az alábbiak lehetnek:

Struktúraképző elemek:

- a témák egymásutánisága
- ok-okozati kapcsolatok
- időbeli viszonyok
- térbeli viszonyok
- hierarchia szerinti építkezés
- összehasonlítások
- lényeges és nem lényeges elemek kapcsolata

A feladatkészítés algoritmusa

1. Határozzuk meg a feladat célját, az irányító szempontokat a feladat elvégzéséhez.
2. Határozzuk meg azt a szöveget (dokumentum, leírás, műszaki leírás, szabályzat), amelyet fel kell dolgoznia a jelöltnek. Fontos, hogy a jelölt életkorának, előzetes ismereteinek, tapasztalatának közel megfelelő témát, szöveget válasszunk.
3. Határozzuk meg a feladat típusát.
4. Határozzuk meg, hogy egy vagy több nehézségi fokozaton szeretnénk-e mérni a szövegalkotást. A több nehézségi fokozat ebben az esetben különböző típusú feladatokat jelent.
5. Döntsük el, hogy mennyi idő alatt kell teljesíteni a feladatot. Az is egy lehetőség, hogy nem adunk meg időkeretet, így arról kaphatunk információt, hogy mennyi idő alatt teljesíti a jelölt a feladatot.
6. Fogalmazzuk meg pontosan az instrukciót.
7. Végezzük el saját magunk a feladatot/feladatokat.
8. Határozzuk meg a lehetséges viselkedési megnyilvánulásokat.
9. Csoportosítsuk a megfigyelhető viselkedési jellemzőket, kritériumokat kiváló, megfelelő, fejlesztendő, nem megfelelő kategóriákba.
10. Határozzuk meg az értékelési szempontokat. (Lásd: A kompetencia mérésének és értékelésének szempontjainál.) Értékelési, megfigyelési szempontjaink alapján célszerű egy pontrendszert kialakítani, és a jelölt teljesítményét ez alapján értékelni.
11. Dolgozzunk ki jelölési rendszert.
12. Teszteljük az eljárást.

A kompetencia mérésének és értékelésének szempontjai

- Egyéniség: saját, önálló véleményformálás, egyéni gondolatok. E szemponton belül azt értékeljük, hogy mennyire képes a jelölt önállóan megfogalmazni saját gondolatait. Inkább csak minősít, vagy érvekkel is alátámasztja-e a gondolatait.
- Tartalom: hány irányító szempontra tért ki, és megfelelően tárgyalta-e azokat; hogyan valósította meg a kommunikációs célt/célokat.
- Szövegalkotás: logikus-e a szöveg gondolatmenete, azaz az irányító szempontok, valamint az ezekhez kapcsolódó gondolatok elrendezése; megfelelő-e a gondolati tagolás, azaz van-e bevezetés, tárgyalás és befejezés; hogyan használja a jelölt a szövegösszefüggés tartalmi és nyelvi elemeit; megfelelő-e a formai tagolás.

- Szókincs, kifejezőmód: megfelel-e a vizsgázó által használt szókincs a témának, a szituációnak, a szerepnek és a közlési szándéknak; megfelel-e a szóhasználat a követelményeknek (mennyire változatos).
- Nyelvtan, helyesírás: megfelel-e a jelölt által létrehozott szöveg a mondatban, az alaktan és a helyesírás normáinak; megfelel-e a nyelvhasználat a követelményeknek (mennyire változatosak a nyelvtani struktúrák és a mondatszerkesztés).
- Helyes válaszok száma.
- Téves válasz (elem).
- Hiányzó válasz (elem).
- Az utasítás és a feladat megértése.
- Különleges megnyilvánulások az utasítás alatt.
- Látencia idő (az utasítás befejezésétől a munka megkezdéséig).
- A feladatkezdés és befejezés jellegzetességei.
- Önállóság.
- A munkafolyamat tervszerűsége.
- Pontosság, precizitás.
- Munkatempó.

Értékelés:

Kiváló	Elfogadható	Fejlesztendő	Nem megfelelő
A szöveg elolvasását követően teljesen önállóan, precízen megoldja a feladatokat.	Kisebb hibákkal, kevés segítséggel megoldja a feladatokat.	Nagyobb hibákat vét. Több segítséget igényel a feladatok elvégzéséhez.	Nem tudja önállóan megoldani a feladatokat. Nem értette meg a szöveget.

Értékelési skála

Egyéni véleményformálás (eredeti, kreatív, önálló gondolatok érvekkel is alátámasztva)

Kiváló	Fejlesztendő	Nem megfelelő
A jelölt kommunikációjában teljes mértékben érvényesülnek saját, önálló véleménye, egyedi gondolatai. Véleményét érvekkel támasztja alá, példákkal, utalásokkal.	Csak részben valósul meg az, hogy önállóan formál véleményt a jelölt. Inkább minősít, és nem jellemző, hogy érvekkel is alátámasztott véleményt formál.	Egyáltalán nem érvényesülnek a jelölt önálló gondolatai.

Tartalom

Kiváló	Elfogadható	Fejlesztendő	Nem megfelelő
--------	-------------	--------------	---------------

A vizsgázó a kommunikációs célokat (pl. szabatos megfogalmazás) megfelelően valósította meg.	A vizsgázó a kommunikációs célokat nagyrészt megfelelően valósította meg.	A kommunikációs célokat részben valósította meg.	Alapvető kommunikációs célját nem éri el.
--	---	--	---

Szókincs, kifejezőmód

Kiváló	Elfogadható	Fejlesztendő	Nem megfelelő
<p>A jelölt kommunikációját a témának és a közlési szándéknak megfelelő változatos szókincs jellemzi.</p> <p>Az előforduló kisebb lexikai pontatlanságok nem nehezítik a megértést.</p>	<p>A jelölt kommunikációját nagyrészt a témának és a közlési szándéknak megfelelő szókincs jellemzi.</p> <p>A vizsgázó törekszik a változatos szóhasználatra.</p> <p>A szóhasználat néhány helyen nem megfelelő, ez azonban alig nehezíti a megértést.</p>	<p>Szókincse egyszerű. Sok a szóismétlés.</p> <p>A szóhasználat többször nem megfelelő. A hibák néhány helyen nehezítik a megértést.</p>	<p>Szókincse szegényes.</p> <p>A nem megfelelő szóhasználat több helyen jelentősen nehezíti és/vagy akadályozza a megértést.</p>

Nyelvtan, helyesírás

Kiváló	Elfogadható	Fejlesztendő	Nem megfelelő
<p>Változatos nyelvtani struktúrákat használ, valamint mondatszerkesztése is változatos.</p> <p>A jelölt kommunikációja hibátlan, vagy csak kevés, a szöveg megértését nem nehezítő nyelvi (mondattani, alaktani, helyesírási) hiba található benne.</p>	<p>Változatos nyelvtani struktúrákat is használ az egyszerűk mellett.</p> <p>A szövegben több, a szöveg megértését nem nehezítő nyelvi (mondattani, alaktani, helyesírási) hiba és/vagy néhány, a szöveg megértését nehezítő hiba található.</p>	<p>Egyszerű nyelvtani struktúrákat használ és/vagy mondatszerkesztése nem kellően változatos.</p> <p>Rendszerszerű hibákat ejt.</p> <p>A jelölt kommunikációjában sok hiba van, a hibák többször nehezítik a megértést.</p>	<p>A jelölt kommunikációja nem megfelelő, túlságosan egyszerű nyelvtani struktúrák és igénytelen mondatszerkesztés jellemzi.</p> <p>Kommunikációjában sok, a szöveg megértését jelentősen nehezítő és/vagy akadályozó hiba található.</p>

MINTAFELADATOK

1/a Szövegértés és szövegfeldolgozás

Feleletalkotó feladatok (nyílt végű, kifejtős)

Előnye: pontosabban megtudjuk, hogy a jelölt hogyan értelmezte a szöveget. Hátránya: nehezebb értékelni a feladatok végrehajtását.

- Az elolvasást követően mondja el azt, amire emlékszik (emlékezet, lényeglátás, figyelem).
- Mondja el az olvasott szöveg lényegét (lényegkiemelés).
- Mondja el egy másik személynek, hogy mi volt a szöveg üzenete. (A lényeges elemek közül válassza ki a legfontosabbat.)
- Húzza alá a szövegben az ismeretlen szavakat.
- Mit jelentenek az alábbi idegen eredetű szavak (műveltség).

Példa:

produktum: termék, eredmény

metropolis: nagyváros, világváros

komplex: összetett, többrétű

Adható 3, 2, 1, 0 pont.

3 jó válaszelem = 3 pont, 2 jó válaszelem = 2 pont, 1 jó válaszelem = 1 pont.

Téves, hiányzó válasz = 0 pont.

- Mit jelenthetnek a szövegben található szakkifejezések (tájékozottság).
- Készítsen egy összefoglalást (lényegkiemelés).
- Írja le kérdéseit (kérdés képessége).
- Válaszoljon a saját vagy mások által feltett kérdésekre (tömör megfogalmazás képessége, lényeglátás).
- Készítsen ábrát.
- Készítsen jegyzetet, vázlatot.

Példa: Készítse el című szövegrész vázlatát! Vázlata legalább hat pontból álljon!

Lehetséges vázlat:

1. A város nem nagyra nőtt falu

2. Koncentráció:

a) vallási

b) uralmi

c) szellemi

3. Illeszkedés a földrajzi környezetbe:

a) kereskedelmi útvonalak

b) védelmi szempontok

4. A városfal szerepe:

- a) elhatárolódás
- b) katonai védelmi funkció
- c) közigazgatási határ

5. Közösségi kommunikáció: a városba törekvők irányítása, a város életének szabályozása

6. Esztétikai igény:

- a) vonzerő
- b) tartós fennmaradás
- c) befogadás
- d) kisugárzás

Adható 6, 5, 4, 3, 2, 0 pont. 1 pont nem adható.

6 értelmes közlés = 6 pont,

5 értelmes közlés = 5 pont,

4 értelmes közlés = 4 pont,

3 értelmes közlés = 3 pont,

2 értelmes közlés = 2 pont,

csak egy közlés, hiányzó válasz = 0 pont.

- Indokolja három érveléssel témaválasztásunkat.
- Értelmezze az alábbi kifejezéseket:

pl. a város arculata (megoldás: a város azon jellemzőinek összessége, amely a vallás, kultúra, a gazdaság, az ott élő emberek társadalmi viszonyai, a tudomány, a technika és a művészetek hatására alakult) stb.

Feleletválasztó feladatok (zárt)

- igaz/ hamis állítás
- egymáshoz rendelés

Írja a következő tények mellé, hogy melyik kinek a nevéhez fűződik!

- a gazdáknak engedélyt adott a bormérésre - II. József
- meg akarta védeni a várost a töröktől - Starhemberg
- szabaddá tette a kereskedést ár és időpont vonatkozásában - II. József
- századokkal korábban élt, mint a másik említett személy - Starhemberg

4 jó megoldás: 4 pont

3 jó megoldás: 3 pont

2 jó megoldás: 2 pont

1 jó megoldás: 1 pont

0 jó megoldás: 0 pont

- többszörös választás (betűkombináció felsorolásával): a, b, c variációk
- ábraelemzés
- események sorrendbe rakása
- szöveg részeinek sorbarendezése
- hiányos mondatok kiegészítése
- illesztés (párosítás)
- egyszerű választás

EGYSZERŰ SZÖVEGES VÁZLATOT KÉSZÍT

A rövid szöveges vázlat, az eredeti szöveg arányos kicsinyítése. A vázlat segít az elsajátított anyag lényeges elemeinek, továbbá azok összefüggéseinek felidőzésében. Az elsajátítás és felidőzés gondolati modellje, amely téma- és személyfüggő.

Típusai:

1. Szöveges

Tipikus formája a bekezdésekre, alpontokra tagolt vázlat, amely leginkább folyamatok leírására alkalmas. Minimális eszközkészlete a hagyományos írásbeli jelölések használata, de bővíthet színekkel, nyilakkal, egyéb jelölésekkel.

2. Folyamatábra

Tagolt szerkezetű, nem jellemző, hogy teljes mondatokat, inkább kiemelt kulcsfogalmakat használ, és azok összefüggéseit írja le a folyamatábra. Kiemelten épít a vizualitásra, a fent és lent, a jobbra és balra, a beljebb kezdve, hasábokra tagolva, stb. megjelenítésnek már önmagában is értelmező, figyelmet irányító szerepe van. A folyamatokon kívül a struktúrák bemutatására alkalmas. Ennek minimál formája csak a kulcsfogalmakat tartalmazza, sőt esetleg csak azok rövidítését, és az összekapcsolásra, viszonyok kifejezésére többnyire saját kódokat használ.

3. Aláhúzás, sorkiemelés

Sajátos vázlatforma, tankönyvi megoldás a teljes szöveg, amely azonban valamilyen vizuális kiemeléssel teszi láthatóvá a kulcsszavakat, így azok összeolvasva egy szövegen belüli szöveggént adják a vázlatot.

4. Táblázat

Gyakori megoldás a táblázatba, hasábokba szerkesztés, ezek összehasonlításra, egyidejűség, illetve időbeli változások érzékeltetésére is alkalmasak. A táblázat oszlopainak fejlécei az elemzendő szempontokat jelentik meg, sorai pedig a megkülönböztető jegyeket.

5. Gondolatok térképe

A "Gondolatok Térképe" (*Mind Map*) módszert eredetileg a jegyzetelést, tanulást, emlékezést segítő eszközként dolgozta ki *Toni Buzan*. Jól használható képzés vagy előadás vázlataként. A módszer a képi és asszociatív működésre épít. Az olvasott anyagot vizuálisan jeleníti meg. Az olvasási-írási készséget nem javítja, hanem az olvasott anyag feldolgozását és megjegyzését segíti elő. A "Gondolatok Térképe" elkészítésekor a téma kerül a középpontba, és innen ágaznak el a hozzákapcsolódó altémák vagy gondolatok. Ezekhez újabb elágazások csatlakozhatnak. A jegyzetelés szöveges vagy rajzos formában történik, az egyén igénye és kialakult szokása szerint.

A kompetencia meglétének, megjelenítésének feltételei

- Ép látószerv, esetleg segédeszközök a látáshoz (pl. szemüveg).
- Jó hallás.
- Megfelelő fényviszonyok.
- A nyelv ismerete.
- Érzékelés: A külvilág elemeinek, az ezekről érkező ingerinformációknak érzékeinkkel történő fizikai, idegi természetű megragadása (látás, hallás, szaglás, ízlelés, tapintás). A vizuális, akusztikus, taktilis, helyzet- és mozgásérzékelésből, különböző modalitások felfogásából adódik a formák, arányok, irányok, térdimenziók érzékelése.
- Függ a figyelemtől, motivációtól, érdeklődéstől, absztrahálási képességtől is.

- A vizuális észlelés látással kapcsolatos észlelési forma. Látási emlékezetünk észlelési sémákba rendezi a dolgokat, tudatunk pedig a folyamatos tapasztalatszerzés során automatikusan rendszerezi a vizuális ingereket. Vizuális észlelésen alapul a formafelismerés, a színfelismerés, a térészlelés, a rész-egész viszony felismerése is.
- Kognitív képességek az információ feldolgozásához. Szó- és jelentéstartalmak értelmezéséhez szükség van kognitív, mentális képességekre (analizáló, szintetizáló képességre, logikus gondolkodásra, következtető képességre). Lényegkiemelésre, a lényeges és lényegtelen információk megkülönböztetése céljából. Az ok-okozati összefüggések feldolgozásához logikus gondolkodásra. A következtetések levonásának képességére.
- Kitartó figyelem is szükséges, hogy képes legyen figyelme hosszú távú fenntartására. A feladat elvégzésére koncentrálni képes legyen a környezeti hatásokat kiküszöbölni.
- Emlékezet: a verbális tartalmak megőrzéséhez, felidezéséhez, a rövid- és hosszú távú memóriában tárolt információk mennyiségi felidezéséhez szükséges.
- Olvasás képessége.
- Írás képessége.
- A szövegértést segítő megfelelő szóbeli instruálás (precíz, pontos, érthető megfogalmazás, megfelelő hangerővel).
- A szöveg megértése.
- Megfigyelőképesség, vagyis a dolgok közötti összefüggések feltárása a megismerés legalapvetőbb eszköze. Az összetartozások sokfélék lehetnek: megfigyelhetjük a dolgok tulajdonságait, összetevőit, viszonyait, illetve az oksági viszonyokat. Minél fejlettebb a megfigyelőképességünk, annál összetettebb képet kapunk a világról.
- Helyesírás képessége.
- Szakszöveg esetén a szakkifejezések ismerete.
- Önállóság.
- A tapasztalaton túl szükséges a vázlatkészítés gyakorlása is.
- Kreativitás.
- Munkaeszközök (íróeszközök, szék, íróasztal, stb.).
- A kompetencia fejleszhető. Előadásokat támogató fóliák, prezentációk, kiosztott szöveges vázlatok, rövid mellékletek, táblára írt vázlat segíti a megértést, és mintaként szolgálnak a vázlat készítéséhez.

A kompetencia kapcsolata más kompetenciákkal

- Megérti a kapott információt: a szövegértés előfeltétele a feldolgozásnak
- Rövid szöveget alkot: a szövegértés előfeltétele a lényeg kiemelésének
- Lényegkiemelés: a lényeges és a lényegtelen információk megkülönböztetésére
- Felismeri az alapvető összefüggéseket: az ok-okozati összefüggések átlátása szükséges a szöveg feldolgozásához
- Olvashatóan ír / Szöveget pontosan leír
- Precizitás: a szöveg pontos elolvasásához és a szöveg alapos feldolgozásához
- Megérti mások kommunikációját: a szöveg megértéséhez
- Megfogalmazza válaszát

- Visszaadja az olvasottakat
- Mondatokat alkot

Egyéb kompetenciák:

- Precizitás
- Felfogóképesség
- Emlékezőképesség
- Következtetési képesség
- Figyelem összpontosítása
- Áttekintő képesség
- Rendszerező képesség

A feladatkészítés algoritmus

1. A célnak megfelelően válasszuk ki egy megfelelő hosszúságú és nehézségű szöveget.
2. Gondoljuk végig, hogy hány lényeges eleme van a szövegnek.
3. Írjuk le a lényeges elemeket.
4. Határozzuk meg a lényeges elemek közül a fő-, és alpontokat.
5. Készítsük el az elemek struktúráját.
6. Rendeljünk a fő - és alpontokhoz, a megfigyelt jellemzőkhöz pontértékeket.
7. Határozzuk meg, hogy a jelölt kommunikációja során milyen viselkedési megnyilvánulások lehetségesek.
8. A viselkedési megnyilvánulásokat kiváló, megfelelő, fejlesztendő, nem megfelelő kategóriákba sorolhatjuk.
9. Határozzuk meg az értékelési szempontokat. (Lásd: A kompetencia mérésének és értékelésének szempontjainál.) Értékelési, megfigyelési szempontjaink alapján célszerű egy pontrendszert kialakítani, és a jelölt teljesítményét ez alapján értékelni.
10. Határozzuk meg a megfigyelési, értékelési szempontok jelölésének, rögzítésének egyszerű módszerét.
11. Teszteljük az eljárást.

A kompetencia mérésének és értékelésének szempontjai

- Helyes válaszok száma = hány lényeges elemet határozott meg
- Hibák száma = hány lényegtelen elemet határozott meg
- Időtartam = a feladat elvégzésének időtartama
- Hiányzó elemek
- Szövegalkotás
- Szókincs, kifejezőmód
- Nyelvtan, helyesírás
- Az utasítás és a feladat megértése
- Különleges megnyilvánulások a feladat elvégzése alatt

- Látencia idő (az utasítás befejezésétől a munka megkezdéséig)
- A feladatkezdés és befejezés jellegzetességei
- Önállóság
- A munkafolyamat tervszerűsége
- Pontosság
- Munkatempó
- A feladat elvégzésének időtartama

Értékelés:

Kiváló	Elfogadható	Fejlesztendő	Nem megfelelő
Teljesen önállóan, precízen, szóveges vázlatban rögzíti a lényeges fő- és alpontokat.	Kisebb hibákkal, kevés segítséggel megoldja a feladatokat.	Nagyobb hibákat vét. Több lényegtelen elemet is rögzít a vázlatban. Több segítséget igényel a feladatok elvégzéséhez.	Nem értette meg a szöveget. Nem képes kiemelni és vázlatban rögzíteni a lényeges elemeket. Nem tudja önállóan megoldani a feladatot.

MINTAFELADATOK

1. Egyszerű szöveges vázlat készítése

- Készítsen jegyzetet, vázlatot.

Példa: Készítse el című szövegrész vázlatát! Vázlata legalább hat pontból álljon!

Lehetséges vázlat:

1. A város nem nagyra nőtt falu
2. Koncentráció:
 - a) vallási
 - b) uralmi
 - c) szellemi
3. Illeszkedés a földrajzi környezetbe:
 - a) kereskedelmi útvonalak
 - b) védelmi szempontok
4. A városfal szerepe:
 - a) elhatárolódás
 - b) katonai védelmi funkció
 - c) közigazgatási határ
5. Közösségi kommunikáció: a városba törekvők irányítása, a város életének szabályozása
6. Esztétikai igény:
 - a) vonzerő
 - b) tartós fennmaradás
 - c) befogadás
 - d) kisugárzás

Adható 6, 5, 4, 3, 2, 0 pont. 1 pont nem adható.

6 értelmes közlés = 6 pont,

5 értelmes közlés = 5 pont,

4 értelmes közlés = 4 pont,

3 értelmes közlés = 3 pont,

2 értelmes közlés = 2 pont,

csak egy közlés, hiányzó válasz = 0 pont.

Kártyán való jegyzetelés

Kiosztunk üres kártyalapokat, amelyekre a felolvasott szöveg lényegét kell lejegyzetelni a jelölteknek.

Például:

Gardner (89)

A vásárlási forradalom a nyolcvanas években

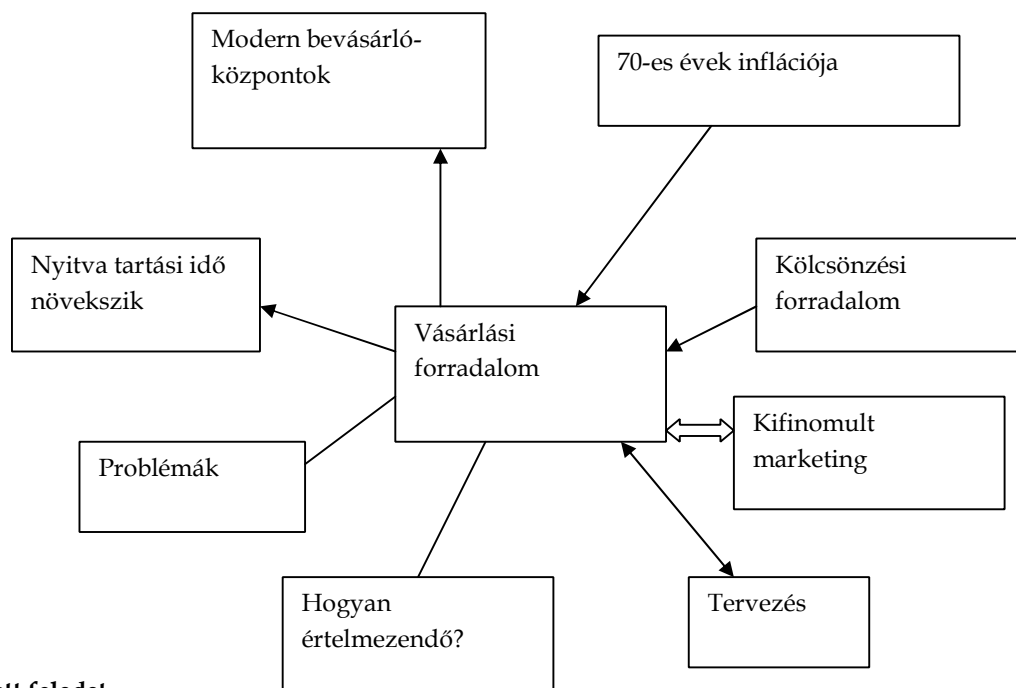
- ◆ A modern és elegáns bevásárlóközpontok számának jelentős növekedése
- ◆ Változó bevásárló/szabadidős szokások
- ◆ Kellemes családi szabadidőt eltöltő terület
- ◆ Társasági találkozóhely, javítja a közterületek minőségét
- ◆ Új nyitva tartási szokások

Költemény vázlatos szöveges és vizuális megjelenítése - nehezített feladat

- Készítsen jegyzetet, vázlatot.

Grafikai jegyzetelés

Fordított feladat

Mi lehet a szituáció? Az alábbiakban egy hétköznapi szituáció szöveges vázlatát olvashatja. Mi a célja és kiknek szólhat? Írjon le egy szituációt.

Vázlat

1. Villámhárító

- Villámhárító 260 ezer helyett 150.000 Ft-ba került
- Mindenki elfogadta, és alá is írta a jegyzőkönyvet arra vonatkozóan, hogy legyen villámhárító
- A villámhárító felszerelésének a helyét a szakember határozza meg

2. Kerítés

- A verzió (oszlopok miatt) 420.000 Ft Áfa-val
- B verzió 480.000 Áfa-val (45 cm-es alappal)
- Április 20-án kezdenék építeni a kerítést
- A héten (pénteken), de jövő héten legkésőbb szerződést kellene kötni

3. Kaputelefon

- 63.000 Ft (anyag+munkadíj) + 10.000-15.000 Ft körül van a mágneszár
- Hol legyen a nyomógomb

4. Pályázat

- Benyújtjuk a pályázatot a nyílászárók cseréjére?

Mentális kompetenciák

FELISMERI AZ ALAPVETŐ ÖSSZEFÜGGÉSEKET (logikus gondolkodás)

A gondolkodás emberi képesség, a legmagasabb szintű megismerési folyamat, problémamegoldó szellemi tevékenység. Elválaszthatatlan a cselekvéstől, logikától és a nyelvtől. A gondolkodás szimbolikus tevékenység, magasabbrendű kognitív folyamat, amikor nem közvetlenül az ingerre, hanem az ingerek reprezentációira jön létre a válasz, az ingerek reprezentációit használjuk, a reprezentációkon hajtunk végre műveleteket. (Reprezentáció: a világ belső leképezése, szubjektív megjelenítése.)

E képesség működésének folyamata:

1. észlelés, 2. megértés, 3. összefüggések felismerése, 4. terv, stratégia 5. reakció.

Egy másik variáció: 1. ösztönös megfigyelés, 2. észlelés, érzéki tapasztalás, 3. (emlékezet segítségével) sémákba helyezés, 4. (analógiák útján) absztrahálási, következtetési műveletek.

A kompetencia meglétének, megjelenítésének feltételei

- Egészséges idegrendszer.
- Figyelem: A megismerési folyamat kiemelten fontos része, a külvilágból érkező ingerek kiválasztására, megkülönböztetésére szolgál. Koncentráció: A koncentráció összpontosítást, intenzív irányított figyelmet jelent.
- Érzékelés: A külvilág elemeinek, az ezekről érkező ingerinformációknak érzékeinkkel történő fizikai, idegi természetű megragadása (látás, hallás, szaglás, ízlelés, tapintás). Az így nyert érzéketeket összekapcsoljuk tapasztalatainkkal, így jön létre az észlelés, amely már pszichikai, intellektuális folyamat. A fizikai természetű érzékelés és a pszichikai eredetű észlelés együtt építenek hidat a külső világ és az én belső világa közt.
- Észlelés: Az ingerek érzéki felfogása, feldolgozása. Az észlelés az ismeretszerzés első lépése, mozzanata, fontos szerepe van a tájékozódásban, fő funkciója a felismerés. Függs a figyelemtől, motivációtól, érdeklődéstől, absztrahálási képességtől is. Vizuális észlelésen alapul a formafelismerés, a színfelismerés, a térészlelés, a rész-egész viszony felismerése is.
- Fogalomalkotás képessége: Fogalom = tárgyak, tulajdonságok, viszonyok lényeges, általános és elvonatkoztatott jegyeinek gondolati tükrözése.
- Felismerés képessége: Egy dolog, jelenség elhelyezése egy logikai osztályban vagy fogalomrendszerben. Nem egyszerű besorolás, hanem aktív gondolkodási tevékenységre épülő megértés. Fontos feltétele, hogy kialakult fogalomrendszer legyen a személy fejében.
- Tapasztalat, amelyek során felfedezhetők az adott jelenség sajátosságai, közös jegyei.
- Emlékezet, több információ fejből tartásához.
- Képzelet: A valóság szenzoros tapasztalatai alapján új, a korábbitól eltérő képek alkotása tudatunkban. A képzelet a valóságot veszi alapul, valamint hozzájárul a valóság megismeréséhez, új összefüggések felfedezéséhez.
- Megfigyelőképesség: A megfigyelőképesség, vagyis a dolgok közötti összefüggések feltárása a megismerés legalapvetőbb eszköze. Az összetartozások sokfélék lehetnek: megfigyelhetjük a dolgok tulajdonságait, összetevőit, viszonyait, illetve az oksági viszonyokat. Minél fejlettebb a megfigyelőképességünk, annál összetettebb képet kapunk a világról. A tudatos megfigyelőképesség fejlesztése fontos az ismeretszerzés minden területén, elősegítheti a

lényeglátás, következtetés, értelmezés kialakulását, valamint az ok-okozati kapcsolatok felismerését.

- **Lényegkiemelés:** A feladat/probléma megoldása szempontjából fontos a lényegtelen információk, jelenségek, tapasztalatok megkülönböztetése, prioritások felállításának képessége.
- Legalább átlagos intelligencia.
- **Logikai kapcsolatok felismerése.** A logika rendezett gondolkodást jelent, amelynek fontos eleme az összefüggések felismerése, érvényes következtetések alkalmazása. A logika a megismerés, tapasztalatszerzés lényeges eszköze, mivel a dolgok belső törvényszerűségeit, az ok-okozatot kutatja. **Ok-okozati kapcsolatok felismerése:** Az ok-okozati kapcsolatokat idegen szóval kauzalitásnak nevezik. A kauzalitás elnevezés kifejezi a két fogalom közti kölcsönhatást. A kiváltó esemény, történés, állapot előidézi egy másik eseményt, történést, állapotot, az ok „okozza”, az okozatot. Az ok-okozatnak meghatározott időrendi sorrendje van, az ok megelőzi az okozatot. Utóbbi többnyire megegyezik az előzménnyel. Például: (előbb) esik a hó, (később) a fák havasak. Az oksági kapcsolatok és a következtetési viszonyok gyakran fedik egymást. (Süt a nap. Meleg van.)
- **Rész-egész viszony felismerése:** A világ összefüggések sorozata, hálózata. A dolgok, fogalmak rendszert alkotnak, mindennek megvan a maga helye. Az elemek kisebb-nagyobb csoportokba szerveződnek különféle törvényszerűségek alapján, az egész részekre bontható, a részekből összeáll az egész.
- Az analízisra, szintézisre való képesség az egyik legalapvetőbb gondolkodási művelet, fontos a tanulásban. A rész-egész viszonyok felismerése szorosan összefügg a kategorizálással, rendszerezéssel.
- **Kategorizálás, rendszerezés:** A világ tárgyainak, fogalmainak meghatározott tulajdonságok, jellemzők alapján történő osztályozása, csoportosítása. A kategorizálás folyamata: észlelési szint (öröklött), fogalmi szint (tanult, tapasztalt). A kategorizálás képességéhez logika szükséges, a törvényszerűségek, rendezőelv felismerése miatt. Vannak egyértelműen (anya: ember, nő) és nehezen besorolható elemek (denevér: szárnya van, de nem madár) A kategóriák megnevezése fogalmak segítségével történik. A kategorizálás összefügg a rész-egész viszonyok felismerésével. Az analízis, szintézis, a rendszerezés (elemzem, összerakom, megkeresem a helyét) nagyon fontosak a tanulási folyamatban. A betű- és számismeret, a nyelvi, matematikai elemek helyének megtalálása, a szimbólumok, fogalmak, elemek hovatartozásának pontos ismerete nélkül elképzelhetetlen a logikus gondolkodás.
- **Sorrendfelismerés, sorképzés:** A legkorábban megjelenő konkrét gondolati művelet, amelynek lényege konkrét tárgyak vagy szimbólumok sorba rendezése közös tulajdonság (piros autók) vagy egy elképzelés, illetve elv alapján (váltakozó színű gyöngysor).
- **Következtetés, értelmezés:** A következtetés, értelmezés egy tisztán logikai alapokon nyugvó gondolkodási művelet, amely egy már tapasztalt ismeretből kiindulva jut el egy új ismeretig. A következtető elme szinte mindig megfontolja a kijelentés helyességét, de igazságtartalmát nem feltétlenül. A tudat a dolgok hasonlósága, a köztük lévő összefüggések, a jelenségek gyakorisága, illetve valószínűsége alapján levonja a lehetséges következtetést. A folyamat menete: 1. észlelet vagy kijelentés= tézis, 2. asszociáció vagy képzet (tapasztalt valószínűség, gyakoriság vagy hasonlóság alapján), 3. konklúzió=logikai következtetés. A gondolkodó, következtető, értelmező ember támaszkodhat a saját, de másik ember tapasztalatára is. Következtethet reális dolgról reálisra, de reálisról fiktívra is. Ha nincs kellő tapasztalat az összefüggések felismerésére, akkor működéskébe lép a belátás. Két alapvető módja van a következtetésnek: dedukció (általános szabályokból következtetünk az egyedire) és az indukció (egyediből következtetés az általánosra).
- **Összehasonlítás: azonosság, különbözőség felismerése.** A dolgok, jelenségek tulajdonságaik alapján lehetnek azonosak, illetve különbözőek. Az összehasonlításban szerepet játszanak az analógiák, ezen belül is a relációs készségek (több, kevesebb). A tárgyhoz kötött, egy

szempontú szemlélettől el kell jutni a fogalmi-logikai, több szempontú, analógiás gondolkodásáig. Lényeges a viszonyok, összefüggések felismerése, ezek fogalmakban való pontos kifejezése (szélesebb, több, kisebb).

- Szempontváltás képessége: A szempont jelentése: nézőpont, szemszög. Valamit valamilyen szempontból vizsgálni azt jelenti, hogy adott jellemzők, tulajdonságok alapján szemlélni, osztályozni. A szempontváltás azt jelenti, hogy a megfigyelésre szánt dolgot, jelenséget másképp, más oldalról, más szempontok, jellemzők alapján vizsgáljuk.
- Térészlelés, téri tájékozódás, iránykövetés: A tájékozódás a térészlelés segítségével történő térbeli eligazodást jelent. A térészlelés a tárgyak helyzetének, irányának, méretének, kiterjedésének érzékelése.
- Időrendiség ismerete: Az időrend a dolgok, jelenségek egymásutánisága, időbeli sorrendje. Az előtt, után fogalmak jelenítik meg a sorrendi viszonyítást.

A kompetencia kapcsolata más kompetenciákkal

- Számolási képesség
- Megérti a kapott információt
- Megérti mások kommunikációját
- Önállóan feldolgozza a szöveget
- Kiemeli a lényegét

Egyéb kompetenciák:

- Problémamegoldás képessége (célállapot eléréséhez vezető út megtalálása)
- Kreativitás
- A hibás eredményt felismeri
- Formákat megkülönböztet
- Figyelem összpontosítása
- Következtetés képessége
- Áttekintő képesség
- Absztrakt (elméleti) gondolkodás
- Rendszerező képesség
- Numerikus gondolkodás
- Hibakeresés (diagnosztizálás)
- Problémaelemzés, -feltárás
- Problémamegoldás
- Tervezés
- Értékelés
- Eredményorientáltság

Stb.

A feladatkészítés algoritmusa

1. Gondoljuk végig, hogy az adott szakmánál milyen helyzetekben van igen nagy szükség logikus gondolkodásra, az összefüggések felismerésére.
2. A munkafeladathoz hasonló feladat, szituáció alkotásához válasszuk ki a feladat típusát, jellegét. (Kifejtős feladat vagy felelválasztós feladat, szóbeli vagy írásbeli, egyéni vagy csoportos.)
3. Határozzuk meg, hogy egy vagy több nehézségi fokozaton szeretnénk-e mérni a logikus gondolkodást. A nehezítés különböző típusú feladatokat jelenthet.
4. Döntsük el, hogy mennyi idő alatt kell teljesíteni a feladatot. Az is egy lehetőség, hogy nem adunk meg időkeretet, így arról kaphatunk információt, hogy mennyi idő alatt teljesíti a jelölt a feladatot.
5. Határozzuk meg a feladat eszközigényét.
6. Fogalmazzuk meg az instrukciót.
7. Határozzuk meg, hogy a feladat elvégzése során milyen viselkedési megnyilvánulások lehetségesek.
8. A viselkedési megnyilvánulásokat kiváló, megfelelő, fejlesztendő, nem megfelelő kategóriákba sorolhatjuk.
9. Határozzuk meg az értékelési szempontokat. (Lásd: A kompetencia mérésének és értékelésének szempontjainál.) Értékelési, megfigyelési szempontjaink alapján célszerű egy pontrendszert kialakítani, és a jelölt teljesítményét ez alapján értékelni.
10. Határozzuk meg a megfigyelési, értékelési szempontok jelölésének, rögzítésének egyszerű módszerét.
11. Teszteljük az eljárást.

A kompetencia mérésének és értékelésének szempontjai

- Helyes válaszok száma
- Hibák száma
- Az utasítás és a feladat megértése
- Különleges megnyilvánulások az utasítás alatt
- Látencia idő (az utasítás befejezésétől a munka megkezdéséig)
- A feladat elvégzésének időtartama
- A feladatkezdés és befejezés jellegzetességei
- Önállóság
- A munkafolyamat tervszerűsége
- Pontosság
- Munkatempó

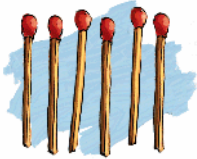
Értékelés:

Kiváló	Elfogadható	Fejlesztendő	Nem megfelelő
<p>Felismeri a logikai összefüggéseket, a munkafeladat egyes lépéseit e logikai összefüggések mentén tervezi meg. Az összetett, komplex információk közül kiemeli a lényeges információkat.</p> <p>Azonosítja a belső ellentmondásokat, a logikai hibákat, az ok-okozati kapcsolatokat.</p> <p>Precízen, gyorsan oldja meg a feladatot.</p>	<p>Felismeri a logikai összefüggéseket. Kisebb hibákat vét a feladat megoldásánál.</p>	<p>Felismeri az alapvető összefüggéseket, de nagy hibákat vét a feladat megoldásánál.</p>	<p>Nem ismeri fel a logikai összefüggéseket. Nem oldja meg a feladatot. Nagyon lassan dolgozik.</p>

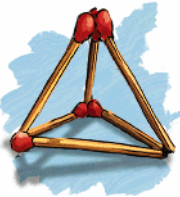
MINTAFELADATOK

Logikai feladatok

1/a Hogyan tudná elrendezni a hat gyufaszálat úgy, hogy azok egyenlő szárú háromszögekből álló gúlát alkossanak?

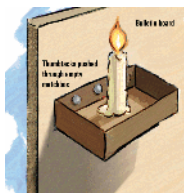
Megoldás:

Felhasználva ezeket az anyagokat , hogyan tudná a gyertyát egy faliújságra rögzíteni?

Megoldás:

A probléma megoldásához fel kell ismerni azt, hogy a gyufásdobozt lehet a megszokott gyújtó eszköz funkciójától eltérően is használni.

2. Van egy magas fa, rajta épp tizenkét ág van, négy fészek mindegyiken, hét tojás a fészkekben.

Miről van szó számolás nélkül, de a számokra koncentrálnálva?

Megoldás:

Az év, a hónapok, a hetek és a napok.

3. Kovács, Lakatos és Szabó urak foglalkozása - igaz, hogy nem ilyen sorrendben - kovács, lakatos és szabó. Ahhoz, hogy ki lehessen deríteni, ki milyen foglalkozást űz, íme négy állítás.

(1.) Szabó úr nem lakatos.

(2.) Kovács úr nem szabó.

(3.) Szabó úr szabó.

(4.) Kovács úr nem lakatos.

Az már csak hab a tortán, hogy a 4 állításból mindössze egy igaz.

Megoldás: A (2.) és a (4.) állítások közül az egyiknek igaznak kell lennie. Ha a (2.) igaz, akkor az (1.) vagy (4.) egyikének is igaznak kell lennie. Ez nem lehetséges, hisz a négy állításból csak egy igaz. Így marad igaznak a (4.) állítás. Mindezekből már egyértelmű, hogy Szabó úr lakatos, Kovács úr szabó és Lakatos úr kovács.

4. Egy nyári táborban van hat ház, ezekben laknak a nyaraló diákok. Minden ház lakóinak jut valamilyen rendszeres, naponta elvégzendő munka.

Szerencsére az elvégzendő napi feladatok száma is hat..

Melyik ház lakóira milyen feladat hárul?

Egy kis segítség:

a 3-as házbéliek vagy az úszómedencét, vagy pedig a zuhanyozót tisztítanak szívesen

a 4-es házbéliek nem szeretnék sem teríteni, sem pedig a házakat takarítani

az 1-es házbéliek szívesen takarítanak a házakat, vagy tartanak rendben a közös társalgót

az istállóban lévő lovak ellátását csak az 5-ös és 6-os házbéliek egyike végezheti

az 5-ös házbéliek szívesen takarítanak a zuhanyozót

a 2-es házbéliek terítenének

Megoldás:

1. ház házak kitakarítása

2. ház asztalok megterítése

3. ház medencetakarítás

4. ház közös társalgó rendberakása

5. ház zuhanyozók takarítása

6. ház lovak ápolása

5. Mi a közös az alábbi állatok esetében?

Koalamackó, prérikutya, tengerimalac

Megoldás:

A nevük félrevezető.

A koalamackó nem medve, hanem erszényes.

A prérikutya nem kutya, hanem rágcsáló

A tengerimalac nem sertés, hanem szintén rágcsáló

6. A hazugok és igazmondók városában a hazugok mindig hazudnak , az igazmondók mindig igazat mondanak. Egy interjú során hangzik el három városlakó szájából az alábbi három állítás:

Aladár : Hármunk közül ketten igazmondók vagyunk.

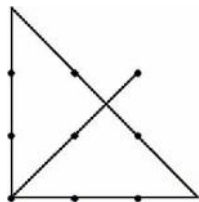
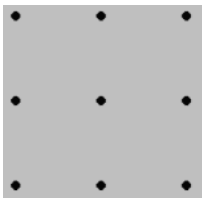
Béla: Nem így van, csak egyikünk az .

Cecília: Béla igazat mondott.

Mi az igazság?

Megoldás: Mind a hárman hazugok.

7. Kösse össze a kilenc pontot úgy négy egyenes szakasszal, hogy a ceruzát nem emeli fel.

Megoldás: Két helyen is kilépünk a négyzetből.

8. Egy csiga úgy dönt, hogy felmászik a háztetőre. A távolság 10 méter. Nappal 3 métert mászik felfelé, de éjszakánként 2 métert visszacsúszik. Mennyi idő alatt ér fel a háztetőre ?

Megoldás:

Az első hét nap alatt a csiga naponta összességében 1-1 métert halad felfelé. A nyolcadik nap reggelén 7 méter magasságban van. Estére eléri a 10 méter magas háztetőt.

9. Tamás fiatalabb, mint Rozi, de idősebb - ilyen sorrendben -, mint Vili és János.

Rozi fiatalabb, mint Zsuzsi, de idősebb, mint János.

János fiatalabb, mint Józsi.

Zsuzsi idősebb, mint Rozi, de fiatalabb, mint Józsi.

Józsi idősebb, mint Tamás.

Ki a legidősebb?

Józsi a legidősebb.

ÉLELMISZER ALAPANYAGOKAT FELISMER

A kompetencia meglétének, megjelenítésének feltételei

- Egészséges idegrendszer.
- Figyelem: A megismerési folyamat kiemelten fontos része, a külvilágból érkező ingerek kiválasztására, megkülönböztetésére szolgál. Az élelmiszer alapanyagok tulajdonságainak, jellemzőinek megfigyeléséhez szükséges. Koncentráció: összpontosítást, intenzív irányított figyelmet jelent a munkavégzés során.
- Az érzékszervek épsége elengedhetetlen, mivel ezek receptorain keresztül vesszük fel a külvilág ingereit, és ezek juttatják el az információt az agyba, ahol az információfeldolgozás megtörténik. A vizuális észleléshez a látószervrendszer épsége szükséges, hogy egységes formákat, színeket, mintákat észleljünk az érzéketli adatok összevisszasága helyett. **Az agy** értelmezi az érzéketeket, rendet teremt, jelentést ad nekik. Az érzékszervi modalitások, látás, hallás, szaglás, ízlelés, bőrérzéketek (tapintás, hőmérséklet-érzékelés, testérzetek) közül az élelmiszer alapanyagok felismerésében elsősorban a látásnak, szaglásnak, ízlelésnek, tapintásnak van jelentős szerepe. A hallás az élelmiszer anyagok megismerésének tanulási folyamatához lehet szükséges.
- Az érzékelés során a tárgyakat egyrészt el kell különíteni a környezetüktől, másrészt meg kell tudni különböztetni egymástól, harmadrészt a tárgyakat fel kell ismerni, azonosítani is szükséges, ehhez pedig tapasztalatra, ismeretekre van szükség (emlékezetnek, tanulásnak is szerepe van a felismerésben).
- Észlelés: függ a figyelemtől, motivációtól, érdeklődéstől, absztrahálási képességtől is. A vizuális észlelés látással kapcsolatos észlelési forma. Látási emlékezetünk észlelési sémákba rendezi a dolgokat, tudatunk pedig a folyamatos tapasztalatszerzés során automatikusan rendszerezi a vizuális ingereket. Vizuális észlelésen alapul a formafelismerés, a színfelismerés, a térészlelés, a rész-egész viszony felismerése is.
- A tárgyakat állandónak észleljük az érzékszervi ingerek folyamatos változása ellenére.
 - a.) Alak-konstancia: egy észlelt forma annak ellenére állandó marad, hogy a retinális képe megváltozik (elforgatjuk, zsugorítjuk, nagyítjuk).
 - b.) Nagyság-konstancia: a tárgyak méretét viszonylag állandónak látjuk távolságuktól függetlenül.
 - c.) Szín-konstancia: durván azonos színűnek látjuk a tárgyakat különböző fényforrások esetén is.
 - d.) Világosság-konstancia: a tárgy észlelt világossága nem változik akkor sem, ha a róla visszavert fény mennyisége jelentősen nő vagy csökken.
- Fogalomalkotás képessége: fogalom = tárgyak, tulajdonságok, viszonyok lényeges, általános és elvonatkoztatott jegyeinek gondolati tükrözése.
- Tapasztalat, amely során felfedezhetők az adott jelenség sajátosságai, közös jegyei.
- Felismerés képessége: egy dolog, jelenség elhelyezése egy logikai osztályban vagy fogalomrendszerben. Nem egyszerű besorolás, hanem aktív gondolkodási tevékenységre épülő megértés. Fontos feltétele, hogy kialakult fogalomrendszer legyen a személy fejében.
- Megfigyelőképesség: vagyis a dolgok közötti összefüggések feltárása a megismerés legalapvetőbb eszköze. Az összetartozások sokfélék lehetnek: megfigyelhetjük a dolgok tulajdonságait, összetevőit, viszonyait, illetve az oksági viszonyokat. Minél fejlettebb a megfigyelőképességünk, annál összetettebb képet kapunk a világról. A tudatos megfigyelőképesség fejlesztése fontos az ismeretszerzés minden területén, elősegítheti a lényeglátás, következtetés, értelmezés kialakulását, valamint az ok-okozati kapcsolatok felismerését.

- Lényegkiemelés: a feladat/probléma megoldása szempontjából fontos; a lényegtelen információk, jelenségek, tapasztalatok megkülönböztetésének, prioritások felállításának képessége.
- Legalább átlagos intelligencia.
- Emlékezet: több információ fejben tartásához.
- Képzelet: a valóság szenzoros tapasztalatai alapján új, a korábbitól eltérő képek alkotása tudatunkban. A képzelet a valóságot veszi alapul, valamint hozzájárul a valóság megismeréséhez, új összefüggések felfedezéséhez.
- Rész-egész viszony felismerése: szorosan összefügg a kategorizálással, rendszerezéssel.
- Kategorizálás, rendszerezés: a világ tárgyainak, fogalmainak meghatározott tulajdonságok, jellemzők alapján történő osztályozása, csoportosítása. A kategorizálás folyamata: észlelési szint (öröklött), fogalmi szint (tanult, tapasztalt). A kategorizálás képességéhez logika szükséges, a törvényszerűségek, rendezőelv felismerése érdekében. Az analízis, szintézis, a rendszerezés (elemzem, összerakom, megkeresem a helyét) nagyon fontosak a tanulási folyamatban. A hasonlóság elve alapján a hasonló tárgyakat egy csoportba soroljuk.
- Összehasonlítás, azonosság, különbözőség felismerése: a dolgok, jelenségek tulajdonságaik alapján lehetnek azonosak, illetve különbözőek. Az összehasonlításban szerepet játszanak az analógiák, ezen belül is a relációs készségek (több, kevesebb).
- Szempontváltás képessége: a szempont jelentése: nézőpont, szemszög. Valamit valamilyen szempontból vizsgálni azt jelenti, hogy adott jellemzők, tulajdonságok alapján szemlélni, osztályozni. A szempontváltás azt jelenti, hogy a megfigyelésre szánt dolgot, jelenséget másképp, más oldalról, más szempontok, jellemzők alapján vizsgáljuk.
- Térészlelés, téri tájékozódás, iránykövetés: a tájékozódás a térészlelés segítségével történő térbeli eligazodást jelent. A térészlelés a tárgyak helyzetének, irányának, méretének, kiterjedésének érzékelése.
- Fejlődőképesség, tanulási képesség szükséges, mivel tanulás hatására javul az információ-felvétel, a feldolgozás, a megkülönböztetés, a kategóriadöntés, az észlelési, keresési gyorsaság, a szelektív figyelmi kiemelés (pl. borszakértőnél a borok megkülönböztetése).
- Következtetés, értelmezés: tisztán logikai alapokon nyugvó gondolkodási művelet, amely egy már tapasztalt ismeretből kiindulva jut el egy új ismeretig. A tudat a dolgok hasonlósága, a köztük lévő összefüggések, a jelenségek gyakorisága, illetve valószínűsége alapján levonja a lehetséges következtetést. Ha nincs kellő tapasztalat az összefüggések felismerésére, akkor működésbe lép a belátás. Két alapvető módja van a következtetésnek: dedukció (általános szabályokból következtetünk az egyedire) és az indukció (egyediből következtetés az általánosra).

A kompetencia kapcsolata más kompetenciákkal

- Fel kell ismerni az alapvető összefüggéseket (logikus gondolkodás a kategóriák kialakításához, a csoportosítás elvégzéséhez)
- Kiemeli a lényegét
- Megérti mások kommunikációját
- Megfogalmazza válaszáat
- Megérti a kapott információt

Egyéb kompetenciák:

- Figyelem összpontosítása
- Emlékezőképesség
- Absztrakt gondolkodás
- Információgyűjtés

A feladatkészítés algoritmus

1. Válasszuk ki az élelmiszer alapanyagokat. Érdekes különböző színű, formájú, halmazállapotú, szagú, tapintású alapanyagot kiválasztani a vizsgálathoz. Amennyiben nem állnak rendelkezésre, akkor képeket szükséges gyűjteni.
2. Döntjük el, hogy az élelmiszer alapanyagok felismeréséhez melyik érzékszervre van szükség a munka során. Amennyiben több érzékszerv használata is szükséges lehet, úgy többféle feladat elvégzése indokolt.
3. Határozzuk meg, hogy egy vagy több nehézségi fokozaton szeretnénk-e mérni az élelmiszer alapanyagok felismerését. A több nehézségi fokozat ebben az esetben többféle, nagyon hasonló formájú, színű, tapintású, szagú, állagú, stb. élelmiszer alapanyag felhasználását teszi szükségessé.
4. Határozzuk meg a mintafeladat alapján a szakmaspecifikus feladatot, feladatokat.
5. Határozzuk meg a megfigyelési és értékelési szempontokat.
6. A lehetséges válaszokat csoportosítsuk kiváló, megfelelő, fejlesztendő, nem megfelelő kategóriákba.
7. Rendeljük pontértékeket az egyes kategóriákhoz.
8. Határozzuk meg, hogy mennyi időre van szükség a feladat elvégzéséhez. A jelentkező saját maga szabályozza-e a feladatmegoldás ütemét, vagy sem.
9. Teszteljük a gyakorlatot.

A kompetencia mérésének és értékelésének szempontjai

- Helyes válaszok száma = hány élelmiszer alapanyagot ismert fel
- Hibák száma = hány tévesztés volt
- Kihagyások száma = mennyi esetben nem adott választ
- Az utasítás és a feladat megértése
- Különleges megnyilvánulások az utasítás alatt
- Látencia idő (az utasítás befejezésétől a munka megkezdéséig)
- A feladatkezdés és befejezés jellegzetességei
- A feladat elvégzésének időtartama
- Önállóság
- A munkafolyamat tervszerűsége
- Hibák típusa - véletlenszerűek-e , vagy csak bizonyos típusú hibák fordulnak elő. Ilyen típusú hibák lehetnek:
 - valamelyik nyersanyagot (pl. húsok megkülönböztetése) nem ismeri fel, nem tudja megkülönböztetni,

- o pontosság,
- o munkatempó.

Értékelés:

Kiváló	Elfogadható	Fejlesztendő	Nem megfelelő
Minden élelmiszer alapanyagot pontosan felismer. Minden érzékszervi modalitásban (színéről, szagáról, ízéről, formájáról, tapintásáról) pontosan állapítja meg az alapanyagokat.	Kisebb hibákat vét. Nagyobb nehézségi fokozatú feladatnál (speciális alapanyag, nagyobb hasonlóság, nehezebb felismerhetőség esetén) téveszt, hibázik, kihagy. Kisebb segítséget igényel.	Többféle és nagyobb mértékű hibát vét. Több segítséget igényel.	Fontos alapanyagokat egyáltalán nem ismer fel és/vagy segítséggel sem tud megkülönböztetni egymástól.

MINTAFELADATOK

1/a Alapanyagok megkülönböztetése

Élelmiszer alapanyagokat mutatunk a jelöltnek. Feladata, hogy azokat felismerje.

A "Mi ez?" kérdésre várjuk a jelölt pontos válaszát.

1/b Élelmiszer alapanyagokat mutatunk képről a jelöltnek. Feladata, hogy azokat képről felismerje.

A "Mi ez?" kérdésre keressük a választ, úgy, hogy a jelölt csak képről látja az alapanyagokat.

A feladat nehezíthető, további információ szerezhető, ha ugyanezt több hasonló csoportba tartozó élelmiszer alapanyaggal megismételjük (pl. többféle húst kell pontosan meghatározni - differenciálás; többféle húsból kell kiválasztania a meghatározott fajtát - szelektálás).

2/a Élelmiszer alapanyagok csoportosítása

Az alapanyagok kategorizálása (csoportosítása) többféle szempont alapján. (Pl. Melyek a vörös húsok?) Többféle hasonló alapanyag megkülönböztetése a cél.

A jelölt döntésének indoklása, az élelmiszer alapanyagok jellemzése is szükséges lehet, amely akár plusz pontot jelenthet az értékelésnél.

2/b Élelmiszer alapanyagok csoportosítása különböző érzékszervek segítségével

- Látás + tapintás + ízlelés + szaglás útján
- Kizárólag látás + tapintás segítségével
- Tapintás + szaglás révén (célszerű lehet a jelölt szemét kendővel bekötni a feladat kezdetén, hogy ne befolyásolja a vizuális információ a válaszait)
- Kizárólag ízleléssel (bekötött/cukott szemmel, tapintás nélkül) kóstoltatjuk az ehető alapanyagokat

3. Élelmiszer alapanyagok jellemzése

A jelöltnek meg kell határoznia, hogy az élelmiszer alapanyagok között mi a különbség. Pl. finomliszt, rétesliszt.

4. "Miből készül?" Ételek, italok alapanyagainak felsorolása.

Képek alapján a jelöltnek meg kell határoznia, hogy milyen élelmiszer alapanyagokat tartalmaz a képen látható enivaló, innivaló.

KIEMELI A LÉNYEGET (szóban és írásban)

A kompetencia leírása

Lényegkiemelés és a lényegtelen információk, jelenségek, tapasztalatok megkülönböztetése, prioritások felállításának képessége a feladat/probléma megoldása szempontjából fontos.

A kompetencia meglétének, megjelenítésének feltételei

- A nyelv ismerete: az instrukció megértéséhez, a feladat végrehajtásához elengedhetetlen.
- Legalább átlagos intelligencia.
- Olvasás, írás képessége.
- Szakmai szövegek és leírások, műszaki rajzok, szakmai ábrák esetén szakmai ismeret szükséges. (A szakszavak, a technológiai folyamatok, eszközök ismerete.)
- Stresszkezelő képesség: az időnyomás hatására rosszabb lehet a teljesítmény.
- Szókincs.
- Figyelem: a megismerési folyamat kiemelten fontos része, a külvilágból érkező ingerek kiválasztására, megkülönböztetésére szolgál.
- Koncentráció: összpontosítás, intenzív irányított figyelem a feladat végzése során.
- Egészséges érzékszervek. Észlelés: az ingerek érzéki felfogása, feldolgozása. Az észlelés az ismeretszerzés első lépése, mozzanata, fontos szerepe van a tájékozódásban, fő funkciója a felismerés. Függ a figyelemtől, motivációtól, érdeklődéstől, absztrahálási képességtől is. A vizuális észlelés látással kapcsolatos észlelési forma. Látási emlékezetünk észlelési sémákba rendezi a dolgokat, tudatunk pedig a folyamatos tapasztalatszerzés során automatikusan rendszerezi a vizuális ingereket. Vizuális észlelésen alapul a **formafelismerés, a színfelismerés, a térészlelés, a rész-egész viszony felismerése** is.
- Fogalomalkotás képessége: fogalom = tárgyak, tulajdonságok, viszonyok lényeges, általános és elvonatkoztatott jegyeinek gondolati tükrözése.
- Tapasztalat, amelyek során felfedezhetők az adott jelenség sajátosságai, közös jegyei.
- Felismerés képessége: egy dolog, jelenség elhelyezése egy logikai osztályban vagy fogalomrendszerben. Nem egyszerű besorolás, hanem aktív gondolkodási tevékenységre épülő megértés. Fontos feltétele, hogy kialakult fogalomrendszer legyen a személy fejében.
- Megfigyelőképesség.
- Emlékezet, több információ fejből tartásához.
- Képzelet: A valóság szenzoros tapasztalatai alapján új, a korábbtól eltérő képek alkotása tudatunkban. A képzelet a valóságot veszi alapul, valamint hozzájárul a valóság megismeréséhez, új összefüggések felfedezéséhez.
- Logikai kapcsolatok felismerése.
- *A kompetencia kapcsolata más kompetenciákkal*
- Felismeri az alapvető összefüggéseket
- Kitartóan figyel
- Megérti az olvasottakat
- Rövid szöveget alkot

- Önállóan feldolgozza a szöveget
- Visszaadja az olvasottakat (szóban, írásban, szerepjátékban)
- Megérti mások kommunikációját
- Megfogalmazza válaszáat
- Tömör megfogalmazás készsége (közlendője tömör, ugyanakkor mások számára érthető megfogalmazására legyen képes)
- Egyszerű (szöveges, képi, stb.) vázlatot készít

Egyéb kompetenciák:

- Problémamegoldó képesség
- Áttekintő képesség
- Felfogóképesség
- Emlékezőképesség
- Helyzetfelismerés
- Hibakeresés
- Problémaelemzés,- feltárás
- Problémamegoldás
- Tervezés
- Értékelés
- Kritikus gondolkodás

Stb.

A feladatkészítés algoritmusa

1. Határozzuk meg a feladat típusát formai és módszertani szempontból (feleletalkotó feladatkifejtős; feleletválasztó feladat - zárt; szóbeli/írásbeli stb.).
2. Válasszuk ki a feldolgozandó szöveget, feladványt (kép, rajz, dokumentum, leírás, film stb.), amelyben egyértelműen megkülönböztethetőek a lényeges - lényegtelen elemek.
3. Határozzuk meg, hogy egy vagy több nehézségi fokozaton szeretnénk-e mérni lényeglátást. A nehezítés különböző típusú feladatokat jelenthet.
4. Döntsük el, hogy mennyi idő alatt kell teljesíteni a feladatot. Az is egy lehetőség, hogy nem adunk meg időkeretet, így arról kaphatunk információt, hogy mennyi idő alatt teljesíti a jelölt a feladatot.
5. Határozzuk meg, hogy melyek a lényeges elemek.
6. Készítsük el a lényeges elemeket meghatározó listát.
7. Határozzuk meg, hogy a jelölt kommunikációja során milyen viselkedési megnyilvánulások lehetségesek.
8. A viselkedési megnyilvánulásokat kiváló, megfelelő, fejlesztendő, nem megfelelő kategóriákba sorolhatjuk.
9. Határozzuk meg az értékelési szempontokat. (Lásd: A kompetencia mérésének és értékelésének szempontjainál.) Értékelési, megfigyelési szempontok alapján célszerű egy pontrendszert kialakítani, és a jelölt teljesítményét ez alapján értékelni.

10. Határozzuk meg a megfigyelési, értékelési szempontok jelölésének, rögzítésének egyszerű módszerét.
11. Teszteljük az eljárást.

A kompetencia mérésének és értékelésének szempontjai

- Helyes válaszok száma = hány lényeges elemet határozott meg
- Hibák száma = hány lényegtelen elemet határozott meg
- Időtartam = a feladat elvégzésének időtartama
- Hiányzó elem
- Szövegalkotás
- Szókincs, kifejezőmód
- Nyelvtan, helyesírás
- Az utasítás és a feladat megértése
- Különleges megnyilvánulások az utasítás alatt
- Látencia idő (az utasítás befejezésétől a munka megkezdéséig)
- A feladatkezdés és befejezés jellegzetességei
- Önállóság
- A munkafolyamat tervszerűsége
- Pontosság
- Munkatempó

Értékelés:

Kiváló	Elfogadható	Fejlesztendő	Nem megfelelő
Minden lényeges elemet pontosan felismer, meghatároz. A feladatot precízen, önállóan, időre hajtja végre.	Néhány lényeges elemet nem ismer fel. Néha hibázik. A feladatot többnyire pontosan, érthetően, önállóan végzi el.	Többféle és nagyobb hibát vét a lényeges-lényegtelen elemek felismerésénél, különválasztásánál. Segítséget kér.	Fontos, lényeges elemeket egyáltalán nem ismer fel, határoz meg és/vagy segítséggel sem tudja megkülönböztetni a lényegest a lényegtelentől.

MINTAFELADATOK

1. Lényeg kiemelése szövegből

A feladat készítője jelöljön ki egy olyan hosszabb szöveget, amely több lényegtelen információt is tartalmaz. A feladat, hogy ennek az írásnak az elolvasását követően a jelölt írja le, gyűjtse ki, mondja el azt, amire emlékszik. (A szöveget ekkor már nem olvashatja.) A szöveg lehet szakszöveg, de akár lehet általánosabb írás is.

1/a Mintapélda

Instrukció:

Ön egy újságíró, aki egy nemzetközi környezetvédő konferencián vesz részt. Az Ön által képviselt újság számára lapzárta előtt el kell juttatnia - távirat útján - a konferencia lényeges mondandóját úgy, hogy az otthoni kollégái ki tudják egészíteni és meg tudjanak írni egy terjedelmesebb cikket.

A konferencia anyagát az alábbiakban olvashatja, melynek címe: „Édenkertből szeméttelep?”

Édenkertből szeméttelep?

Világszerte nagy gondot okoz a szemét mennyiségének növekedése. Ebben nem kis szerepe van a fogyasztói társadalom kialakulásának, az árubőségnek, a mesterségesen fölszigázott szükségleteknek. Budapesten annyi háztartási szemét keletkezik egy évben, mellyel a Margitszigetet négy méter vastagon lehetne teljes egészében beborítani. A New York-i szemétszállítók néhány évvel ezelőtti sztrájkja egy-két nap alatt elviselhetetlen állapotokat teremtett a városban. Minél fejlettebb egy ország gazdasága, annál több olyan anyag keletkezik a termelés és a fogyasztás során, mely adott helyen és időben hasznavehetetlen. Gondoskodni kell tehát ezek szakszerű elhelyezéséről, megsemmisítéséről vagy újrafelhasználásáról.

A hulladékok keletkezési helyük szerint lehetnek települési hulladékok: háztartásokból, intézményekből, üzletekből, utcák takarításából eredő szemét, szennyvíziszap, kiselejtezett járművek, stb.; ipari hulladékok: iparáganként, technológiánként változó mennyiségű és minőségű hulladék, ideértve a közlekedési (fáradt olaj) és bányászati hulladékot (meddő vagy kis fémtartalmú ércek) is; mezőgazdasági hulladék: növénytermesztési és állattenyésztési, valamint a mezőgazdasági iparból származó hulladékok; speciális hulladékok: kórházak hulladékai, fertőzött élelmiszerek, elhullott állatok, robbanásveszélyes és mérgező anyagok, radioaktív hulladékok. Ez utóbbiak különleges kezelést igényelnek.

A hulladékok szakszerű kezelése nagyon fontos, hiszen sok bomló szerves anyagot is tartalmaznak, melyek kedveznek a kórokozók terjedésének, legyek, rágcsálók elszaporodásának. Nem utolsó szempont a szemét bűzhatása sem, mely a levegőbe kerülve elviselhetlenné teszi egy-egy környék életét. Az ipari hulladékok mérgező anyagok is lehetnek, melyeket az esővíz a talajba, a talajvízbe mos, így az a környék ivóvizét is beszennyezheti. A szemét elhelyezésében hagyományos eljárás a rendezett lerakás. Ennek számos hátránya van. Sok helyet foglal el, és elég kiábrándító látvány még megfelelő kezelés esetén is. Sok gondot okoz a szeméttelpek elhanyagolása, mely lehetővé teszi az ellenőrizhetetlen anyaglerakást (veszélyes hulladékokét is!), a hulladékok széthordását, szél általi szétfújását, a szemét öngyulladását. Ennél is rosszabb persze, ha nincs kijelölt szeméttelpek hely, amint ez Magyarországon sok helyütt előfordul. Újabban világszerte nagy szeméttelpek műveket építenek, különösen a nagyvárosok környékén. Budapesten is üzembe helyeztek egyet 1982-ben, mely a fővárosban keletkező szemétnek mintegy felét, napi 1200 tonnát képes megsemmisíteni. Égetés után salakként csupán a szemét 30 százaléka marad vissza, és mivel ez az anyag steril, feltöltésre, utépítésre, építőipari felhasználásra kerülhet. Vastartalmától nagy mágnesekkel megszabadítható, a kinyert vas értékesíthető. A hulladékok a vason kívül még számos hasznosítható anyagot tartalmaznak. Japánban az értékes fémek több mint a felét hulladékokból nyerik vissza. Minél

fejlettebb egy ország, annál több anyagot hasznosít a hulladékokból. Az újrahasznosítást elősegíti a szelektív hulladékgyűjtés. A fejlettebb országokban ez már szinte természetes. Nálunk is van erre kezdeményezés, de a módszer igen lassan terjed. Pedig a fémek, a papír, üveg és komposztálható háztartási szemét szelektív gyűjtése egyszerűen megoldható lenne. A komposztálás ökológiai szempontból igen jó megoldás, hiszen a keletkező anyaggal visszapótolható a termőföldek tápanyagvesztése. A szerves trágyázásnak nemcsak a talajerő visszapótlásában van szerepe, hanem a talaj szerkezetének és humusztartalmának megőrzésében is. Újabban divatba jött a tarlóégetés is, mely a szalma hasznosításának legpazarlóbb és leginkább környezetszennyező megoldása.

1/b Feladat

Ön mint újságíró, hogyan fogalmazná meg a táviratot?

Írja le, vagy mondja el.

2. Ábraelemzés, képelemzés, műszaki rajz elemzése

- A jelöltnek egy ábra, kép alapján emlékezetből kell elmondania, hogy miről szolt a kép. Műszaki rajz alapján kell meghatározni, hogy mi a feladat, és hogyan kezdené el a feladat megvalósítását.
- Egyszerű választás: Határozzon meg egy igaz és három hamis állítást. A jelöltnek több lehetséges válasz közül kell kiemelnie a helyes választ. (Lásd: lényegmegragadás mintafeladat.)
- Igaz / hamis állítás : A szöveg alapján fogalmazzon meg állító mondatokat. Az állítás igaz vagy hamis?
- Többszörös választás (betűkombináció felsorolásával): a, b, c variációk. A 2. pontban lévő egyszerű választástól az különbözteti meg, hogy több helyes válasz is lehetséges.

3. Lényegmegragadás - egyszerű választásos mintafeladat

Instrukció:

Miről szólnak a dőlt betűvel jelzett mondatok? Karikázza be az A, B, C, D, válaszok közül a megfelelőt.

1. Annak lehetőségét vizsgálták, nem lehetne-e a jövőben a derített szennyvizet a tenger helyett a sivatagba elvezetni.

A A szennyvízproblémát fogja megoldani ez az új eljárás, amellyel a tenger helyett a sivatagba vezetik a derített szennyvizet.

B A jövőben minden valószínűség szerint a derített szennyvizet a tenger helyett a sivatagba fogják vezetni.

C A derített szennyvizet a jövőben vagy a tengerbe vagy a sivatagba fogják vezetni.

D A jövőben a tenger helyett a sivatagba szeretnék a derített szennyvizet elvezetni.

2. A szerző riportszerű frissességgel mutatja be a bűnözőket, esetüket, helyzetüket

A A bűnözők, valamint esetük és környezetük bemutatásának stílusa olyan friss, mint egy riporté.

B A riportok a legfrissebb bűneseteket mutatják be a bűnözőkkel és a környezetükkel együtt.

C A szerző összefoglalja a bűnözőkről, esetükről és környezetükről készült legfrissebb riportokat.

D A szerző egy riporter frissességével derítette föl és mutatta be a bűnözőket, esetüket és környezetüket.

3. Az elméleti, tudományos jövendöléseket gyakorlati kísérletek látszanak igazolni

A Az elméleti, tudományos jövendöléseket gyakorlati kísérletekkel egészítik ki.

B A gyakorlati kísérletek eredménye szerint az elméleti, tudományos jövendölések valószínűleg helyesek.

C Gyakorlati kísérletekkel bizonyítják az elméleti, tudományos jövendöléseket.

D A gyakorlati kísérletek szerint az elméleti, tudományos jövendölések csak látszólag helyesek.

4. Lényeg kiemelése a szövegből+értékelés

Távirat-teszt

Az egyik fővárosi gyár vezetősége megbízza műszaki vezetését, hogy utazzék vidékre, és folytasson megbeszélést az ottani gyárak szakértőivel: tapasztalatuk szerint hogyan vált be az új, külföldi szintetikus anyag alkalmazása. A vezérigazgató rövidesen külföldre utazik, így nem várhatja meg a személyes beszámolót, viszont addigra feltétlenül szüksége van a jelzett információkra. Ezért a műszaki vezetőnek táviratban kell igazgatóját tájékoztatni megbízása minden lényeges mozzanatáról.

A műszaki vezető meghatározott időben felkereste a gyár Kossuth Lajos utca 102. sz. alatt lévő műszaki irodáját, ahol közölték vele, hogy a szükséges tájékoztatáshoz a gyár igazgatójának engedélyre van szüksége, aki a központi irodában tartózkodik. Miután az engedélyt megszerezte, betekintett a tervezési iratokba, amelyekből kitűnt, hogy az új anyag lényegesen könnyebb és nagyobb szakítószilárdságú, mint az eddig használatban lévő. Egyelőre a gyár két műhelyében használták fel. Az egyik műhelyben ezáltal 20%-os megtakarítást értek el, a másikban 40%-osat. A két műhely megtakarítása közötti különbség abból adódott, hogy az új szintetikus műanyag feldolgozása különleges szaktudást igényel, amellyel csak a II. sz. műhelyben rendelkeznek. Ugyancsak a műhely vezetője számolt be arról, hogy az anyag felhasználásával az áru csomagolása is lényegesen gyorsabban megy. A gyár minden részlegében azért nem használják, mert a régi típusú gépek nem alkalmasak a feldolgozásra.

Miután a műszaki vezető a dokumentációt áttanulmányozta, megtekintették a feldolgozás lényegesebb mozzanatait. Ezután az igazgató vendégül látta a városi szálloda éttermében, ahol sok más probléma megbeszélésére is sor került. Itt tudta meg azt is, hogy a külföldi cég az anyag

szállítását a rendelés megérkezésétől számított 3 hónapon belül vállalja. Egyébként kívánságra szívesen küld ismertetőt, amely a műanyag technológiai adatait tartalmazza. Az igazgató kifejezte együttműködési készségét, és szívélyes üdvözetének átadását kérte.

Ha Ön lenne a műszaki vezető, hogyan szólna a távirat?

Értékelés:

Az alábbiakban felsorolt szövegrészeket mindegyike +2 pontot jelent, ha megjelenik a táviratban. Minden egyéb: udvariaskodás, felesleges szövegrészlet, sallang -1 pontot jelent.

- Lényegesen könnyebb
- Nagyobb szakítószilárdságú
- Meggyorsítja a csomagolást
- Átlagosan 30%-os megtakarítást eredményez
- Különleges szaktudást igényel
- Régi típusú gépek nem alkalmasak a feldolgozásra
- Technológiai tájékoztatót küld a cég
- 3 hónap alatt szállítják

Maximum pont: 16

15-16 pont: kiváló lényeglátó és fogalmazó készség

13-14 pont: jó lényeglátó és fogalmazó készség

11-13 pont: átlagos lényeglátó és fogalmazó készség

9-10 pont: átlagnál gyengébb lényeglátó és fogalmazó készség

8 alatti pontérték: igen gyenge

5. Szöveg feldolgozásának további lehetséges módjai:

- Az olvasott szöveg lényegének ismertetése
- Összegzés készítése
- Aláhúzás a fontosabb részek kiemelése céljából
- Jegyzet készítése hallott anyag alapján / szöveg elolvasása közben
- A jegyzetelt anyag vizuális tagolása (aláhúzás, nagybetűs írás, nyilak, betűk és számok, egyéni jelek, színek, stb.)
- Vázlat értelmezése
- Kulcsfogalmak kiírása
- Folyamatábra készítése
- Diagram készítése
- Modellkészítés
- Térképkészítés - a lap közepére leírjuk a lényeget, gondolatokat és összefüggéseket kapcsolunk hozzá
- Táblázat készítése

KITARTÓAN FIGYEL

A kompetencia meglétének, megjelenítésének feltételei

- Idegrendszeri feltételek: egészséges idegrendszer, ép érzékszervek.
- Motivációs feltételek: a jelentkező érdeklődése, motivációja befolyásolja a figyelmet.
- Aktuális éberségi állapot: a fáradtság mértéke befolyásolja a figyelmet; a fáradtság mértéke függhet a napszaktól, az addig elvégzett, figyelmet igénylő feladatok mennyiségétől.
- Aktuális környezeti ingerek: zavaró ingerek, segítő ingerek – az arousal fenntartását segíthetik bizonyos ingerek nagyon monoton feladatoknál.
- A feladat jellege: monoton – változatos, állandó inger – változó inger, gyenge inger – erős inger, ingerek száma, a feladatvégzés üteme kívülről szabályozott – a feladatvégző részéről szabályozott.

A kompetencia kapcsolata más kompetenciákkal

- Kitartás: Képes legyen a feladat, munkatevékenység által igényelt energiabefektetés hosszabb távú fenntartására. Képes legyen akaratát huzamosabb időn át a feladat elvégzésére összpontosítani.
- Monotónia túrés: Ahhoz, hogy az ismétlődő és/vagy azonos feladatokat is megfelelő figyelemmel, nyugodtsággal és kitartással, a kívánt minőségben, határidőre lássa el.
- Önfegyelem: Ahhoz, hogy képes legyen érzelmeit, illetve negatív cselekedeteit kontrollálni, szabályozni, amikor fokozott stressz alatt dolgozik.
- Precizitás: Képes legyen a közel hibátlan munkavégzésre.
- Stressztűrő képesség: Jól viselje a munkája során keletkező, feladathoz vagy munkakörülményekhez köthető stresszhelyzeteket.
- Türelem: Képes legyen a munkavégzés során a feladatokból adódó helyzetek nyugodt kezelésére.
- Mértani, számtani ismeretek és azok alkalmazásához kapcsolódó kompetenciák.
- Rajzos, képes vázlatot másol.
- Hosszabb szöveg olvasásához, írásához kapcsolódó kompetenciák.

A feladatkészítés algoritmusa

1. Gondoljuk végig, hogy az adott szakmánál milyen helyzetekben van igen nagy szükség kitartó figyelemre.
2. Válasszuk ki a figyelem méréséhez használt inger fajtáját (pl. színek, formák, betűk, számok, mértani alakzatok észrevétele és/vagy megkülönböztetése). A kiválasztott inger(ek) fajtája egyben azt is meghatározza, milyen egyéb kompetenciákra van szükség a feladat megoldásához).
3. Határozzuk meg az ingerek megjelenési formáját (írásban, szóban, valós tárgyokban, stb.).
4. Ha szükséges, válasszunk a figyelmet zavaró és/ vagy segítő ingereket.
5. Döntsük el, hogy mennyi idő alatt kell teljesíteni a feladatot (mérjük le a tesztelés során az átlagos időt). Az is egy lehetőség, hogy nem adunk meg időkeretet, így arról kaphatunk információt, hogy mennyi idő alatt teljesíti a jelölt a feladatot. A jelöltek teljesítményét össze tudjuk hasonlítani ezt követően.

6. Határozzuk meg, hogy egy vagy több nehézségi fokozaton szeretnénk-e mérni a kitartó figyelmet. A nehezítés különböző típusú feladatokat jelenthet.
7. Határozzuk meg a feladat eszközigényét.
8. Fogalmazzuk meg az instrukciót.
9. Határozzuk meg, hogy a feladat elvégzése során milyen viselkedési megnyilvánulások lehetségesek.
10. A viselkedési megnyilvánulásokat kiváló, megfelelő, fejlesztendő, nem megfelelő kategóriákba sorolhatjuk.
11. Határozzuk meg az értékelési szempontokat. (Lásd: A kompetencia mérésének és értékelésének szempontjainál.) Értékelési, megfigyelési szempontjaink alapján célszerű egy pontrendszert kialakítani, és a jelölt teljesítményét ez alapján értékelni.
12. Határozzuk meg a megfigyelési, értékelési szempontok jelölésének, rögzítésének egyszerű módszerét.
13. Teszteljük az eljárást.

A kompetencia mérésének és értékelésének szempontjai

- Teljesített mennyiség száma
- Helyes válaszok száma
- Hibák száma
- Hibák gyakoriságának időbeli eloszlása
- Az utasítás és a feladat megértése
- Különleges megnyilvánulások az utasítás alatt
- Látencia idő (az utasítás befejezésétől a munka megkezdéséig)
- A feladat elvégzésének időtartama
- A feladatkezdés és befejezés jellegzetességei
- Önállóság
- A munkafolyamat tervszerűsége
- Pontosság
- Munkatempó

Értékelés:

Kiváló	Elfogadható	Fejlesztendő	Nem megfelelő
<p>Hibátlanul, precízen, időre elvégzi a feladatot.</p> <p>A zavaró ingerek, monoton feladat, fokozott stresszhelyzet ellenére is képes hosszú ideig fenntartani figyelmét.</p>	<p>Megoldja a feladatot. Néhány kisebb hibát vét. Néha elfőrdul, hogy zavaró tényezők hatására figyelmi teljesítménye ingadozik.</p>	<p>Nagy és súlyos hibákat vét, de a feladatot végrehajtja. Zavaró ingerek hatására figyelmi teljesítménye gyengébb lesz, de még eléri az elfogadható szintet.</p>	<p>Nem képes megoldani a feladatot. Nem képes figyelmét huzamosabb ideig fenntartani. Zavaró ingerek hatására teljesítménye már nem éri el az elfogadható szintet. Zavaró ingerek hatására figyelmi teljesítménye gyengébb lesz.</p>

MINTAFELADATOK

Minta Gyakorlat: figyelemteszt kitöltése

Instrukció: A bal felső saroktól vízszintes sorokban haladva, húzza át a „b” betűket

d d d d d b d d d d b b b d d b d d d d d d d d d d d d b b d b d d d d d d d d d d d
d b d d d d b d b d d d d d d d d d d d d d d b d d d d b d d d d b d b d b d b d b d b d

p b d p b b d d p b d b p b d d d p d p b b p d b p d d d p p d b d d p p d b b b d b d p b d d d b b d
d d p b d p b d p d b b d b d p b d d p b d p d b p b d p b d p b d d d p b b b p p d p b b p d b p d

A figyelemvizsgálat értékelése:

Mutatók kiszámítása:

- Mennyiségi mutató: N (az összes átnézett elem száma)
- Minőségi mutató: mennyit hibázott
- H: összes hiba száma
- $H=H1+H2$ (H1=kihagyások, H2= téves áthúzások)
- $T\% = (N-H)/N \cdot 100$ (teljesítményszázalék T %)

Minőségi elemzés: a minőségi és mennyiségi mutatókat egymáshoz viszonyítjuk:

- Magas N, magas T%: gyors pszichés tempó, tartós és magas szintű figyelem
- Magas N, alacsony T%: gyorsan dolgozik, de ez a minőség rovására megy
- Alacsony N, magas T%: lassan, de nagyon alaposan dolgozik, feltételezhető túlzott perfekcionizmus, feladathelyzeti szorongás
- Alacsony N, alacsony T%: gyenge figyelemkoncentráció, lassú munkatempó, de az is lehet, hogy nincs a szükséges készségek birtokában

A hibák eloszlásának vizsgálata (a teszt mely részén fordulnak elő inkább a hibák, és ennek mi lehet a magyarázata)

A feladatvégzés alatti magatartás: milyen erőfeszítést tesz a feladat megoldása érdekében (**motiváció**)

2. Összetett feladatoknál

A kitarító figyelmet vizsgálhatjuk hosszabb ideig tartó mértani, számtani, műszaki, logikai, olvasási, írási feladatoknál, hosszabb szöveg feldolgozásánál, más kompetenciák megfigyeléséhez, méréséhez kapcsoltan.

Pl.

- Szövegben találja meg az elrejtett hibákat
- Térképen találja meg az elrejtett szimbólumokat
- Műszaki rajzon találja meg a hibákat

- Rakja ki hosszabb szövegben a megfelelő írásjeleket
- Keresse meg a képen az oda nem illő tárgyakat
- Olvassa visszafelé a szöveget
- Tegye sorrendbe a munkafolyamat lépéseit, és kapcsolja össze a munkavégzés eszközeivel
- Találja meg a hibát az ábrán, és javítsa ki
- Milyen lépést hagyott ki a munkafolyamatból a szakember
- Keresse meg és írja ki a telefonkönyvből...
- Rakja össze a puzzle darabokat, kindertojás játékot
- Mi a hiba a maketten, modellen, stb

Stb.

Figyelem tesztek

1. d2 figyelemvizsgálat-teszt

A teszt a szabálytartást és az egyén figyelmi koncentrációs teljesítményét együttesen méri. A gyakorlólapot követő oldalon 14 sor található, minden sorban 47 karakter van. Valamennyi karakter "d" vagy "p", 1, 2, 3 vagy 4 jelzéssel ellátva. A válaszadónak az a feladata, hogy minden sort végigelemezzen, és jelölje be azokat "d"-ket, melyek 2 jelzéssel vannak jelölve. A pontozási kulcsok egyike a kihagyásos hibák azonosítására, a másik a tévesztések azonosítására szolgál.

Kilenc-től-tól 60 éves korig alkalmazható. A tesztet eredetileg a sofőrök készségeinek, jártasságainak felmérése céljából hozták létre. Fokozatosan a legtöbbet alkalmazott vizuális figyelemmérő eszközzé vált Európa-szerte az alkalmazott pszichológia különböző területein.

Forrás: Brickenkamp, Zillner, 1998.

2. Bourdon-teszt

1895-ben Bourdon figyelemkoncentrációt és fáradékonyságot vizsgáló tesztként hozta létre. A teszt lényege, hogy egy lapon a vizsgálatvezető számára ismert rendszerben elhelyezett betűk vannak, a vizsgálati személynek megadott betűket kell áthúznia a megadott betűhalmazból, minden percben új sort kezdve. A feladatot relatíve hosszú időn keresztül kell folyamatosan végezni, ez az idő 10 és 30 perc között változhat. Időadatokat rögzít a vizsgálatvezető, ez a válaszütem, amely azt tükrözi, hogy mennyi idő alatt sikerül a teljes feladatot végrehajtani. Rögzítheti a válaszmennyiséget, amely azt jelzi, hogy egy előre meghatározott idő alatt hány választ sikerül megtalálni.

Forrás: Klein Sándor (1998) Munkapszichológia 1-2. SHL Hungary Kft., Budapest

3. Toulouse-Pieron teszt

Toulouse, E., Piéron, H.

1904-ben alakították ki a Bourdon teszt alapján. Papír és ceruza kell a feladat elvégzéséhez, egyszerű eljárás. A teszt, az egyszerű ábrák vizuális diszkriminációja, a figyelem koncentrációjának vizsgálatát teszi lehetővé. Egyénileg és csoportosan is alkalmazható. A teszt felvétele 5 percet vesz igénybe.

A tesztlap 20 sorban összesen 400 jelet tartalmaz (4 négyzetmilliméter nagyságú négyzetek, mindegyiken - különböző helyeken - kis vonalkák. Ezek 8 különböző helyen lehetnek a négyzethez kapcsolva.) Megadnak 4 különálló jelet, ezeket kell a többiekétől megkülönböztetni és megjelölni. Minden sorban 20-20 jel között 10-10 olyan található, amely megegyezik a mintával.

Az eredmények értékelése során a diszkriminációs teljesítmény megállapítása a lényeg: 5 perc alatt hány ábrát nézett át és végezte el a diszkriminációs műveletet.

A hibák elemzése hibakereső sablon segítségével is történhet. A hibáknak két típusa van: a kihagyások és a téves jelölések. Ezek együtt számolandók össze. A koncentráció relatív teljesítményének kiszámolása a fenti adatok alapján történik.

Forrás: Klein Sándor (1998) Munkapszichológia 1-2. SHL Hungary Kft., Budapest

4. A figyelem stabilitásának vizsgálata

Bálint

A figyelem stabilitásának vizsgálatához a Proppelreuter-féle számtáblát alkalmazza. A számtáblán 1-től 100-ig terjedő számok véletlen sorrendben szerepelnek. A vizsgálati személy feladata az, hogy a számokat növekvő sorrendben találja meg. A megtalált számok mennyiségét 15 percen át egyperces időközönként feljegyzik. Az adatok szórása a stabilitás inverz mutatója. Normális esetben a teljesítmény csúcspontjai az 1., 4., 5., 7., 10., 11., 12. percre esnek. Ha ezt a teljesítményt osztjuk a

maradék időben (2., 3., 6., 8., 9., 13., 14. és 15. percben) nyújtott teljesítménnyel, akkor egynél nagyobb számot kell kapnunk. A kisebb érték utalhat zavarra. A tesztnek kialakították és széleskörűen alkalmazzák a műszeres változatát is, amely rögzíti a megtalált számok mennyiségét a fent megadott formában.

Forrás: Klein Sándor (1998) Munkapszichológia 1-2. SHL Hungary Kft., Budapest

5. Disztributív figyelem mérésére alkalmas műszer

A vizuo-motoros kétkézes koordináció, valamint a monoton feladathelyzet okozta terhelés hatását vizsgálják a teljesítményre. Összetett tevékenység alapozza meg a végeredményt, melyben szerepel az információfeldolgozás sebessége, a figyelemmegosztás szintje és a téri reprezentáció hatékonysági szintje. Az ED-1 készüléken 100 nyomógomb van elhelyezve, soronként 10-10 darab. Minden nyomógombsor folytatásaként a koordinátarendszer X és Y irányában egy-egy jelzőlámpa van felszerelve. A vizsgálat során egyidejűleg két lámpa világít. A világító lámpapárokat a megfelelő X-Y koordináták metszéspontjában levő nyomógombokkal lehet kioltani. A helyes gomb lenyomása után újabb lámpapár kezd világítani. A vizsgálati személy feladata az, hogy a mérés időtartama alatt igyekezzen minél több lámpapárt kioltani. Az ED-2 jelű műszeren a feladat az ED-1 jelű műszer feladatának "tükörképe": ez 100 jelzőlámpát tartalmaz, amelyeket a megfelelő X-Y koordinátához tartozó nyomókapcsolók egyidejű lenyomásával lehet kioltani. Ennek a feladatnak a megoldásához összerendezett mozgásra is szükség van. A műszer az ötperces vizsgálati időtartam alatt percenkénti bontásban és összegezve méri a helyes és hibás válaszokat.

Forrás: Klein Sándor (1998) Munkapszichológia 1-2. SHL Hungary Kft., Budapest

A készüléket a Struktúra Kft. forgalmazza.

6. Lépészerű auditív sorozatos összeadásteszt

(Paced Auditory Serial Addition Test - PASAT)

A teszt a figyelem fenntartását és megosztását méri. Információt szolgáltat a mentális rugalmasságról (a figyelem átváltásának képességéről) is. A vizsgálati személy feladata, hogy sorozatosan, véletlenszerűen bemutatott számpárokat adjon össze, úgy, hogy mindegyik számot az azonnal rákövetkezővel kell összeadni.

Forrás: Gronwall, D.M.A (1977) Paces Auditory Serial Addition Task: a measure of recovery from concussion. Perceptual and Motor skills.

Robertson, I.H., Ward, T. Ridgeway, V., Nimmo-Smith, I. (1977) Paced Auditory Serial Addition Test - PASAT. Test Material Sales Office. Department of Psychology. University of Victoria Canada

7. A folyamatos teljesítmény tesztje

(Continuos Performance Test - CPT)

Gronwall, D.M.A.

A folyamatos teljesítmény tesztjében a vizsgált személy akkor válaszol billentyűlenyomással, ha az adott betű (pl. X) jelenik meg az egyenként bemutatott betűsorok listájában, vagy csak akkor válaszol az adott betű megjelenésekor, ha ezt egy másik betű előzi meg (pl. az X előtt A). A teljesítményt a célingerre adott reakcióidő és a hibák száma jellemzi.

Forrás: Gronwall, D.M.A., Ewing, R., McCarthy, D., Wrihston, P. (1980) Persisting effects of minor head injury observable during hypoxic stress. Journal of Clinical Neuropsychology, 2, 147-155.

8. Stroop-teszt

A Stroop-tesztnek számos formája van, kidolgoztak papír-ceruza eljárásokat és számítógépes változatokat is. A teszt a figyelemmel kapcsolatos gátlási folyamatokat vizsgálja, de adatokkal szolgál a mentális sebességről is. A feladat papír-ceruza formájában, az 1. szinten a vizsgálati személyeknek az a feladatuk, hogy minél gyorsabban elolvassák a színek megnevezéseit. Itt valamennyi színnév azonos a színnel, hagyományosan fekete színnel jelenik meg a személyek előtt.

A 2. szinten különböző színnel jelzett színek (X jelennek meg) a személyek előtt, feladatuk minél gyorsabban megnevezni a jelek színeit.

A 3. szinten olyan szavak láthatók, melyek különböző színek megnevezései, de más színnel szerepelnek, mint amit a jelentésük indokolna, például a "piros" szó kék színnel. A vizsgálati személyeknek a szó színére kell válaszolniuk, és nem a szó jelentésére, tehát figyelmen kívül kell hagyniuk (gátolniuk kell) a szó jelentésének hatását.

A teszt számítógépes változatai (angol nyelven) megtalálhatók a világhálón.

Golden, C. (2002) Stroop Color and Word Test. Psychological Assessment Resources Inc., Lutz

A mindennapi figyelem tesztje - TEA (The Test of Everyday Attention)

Robertson, I.H., Ward, T., Ridgeway, V., Nimmo-Smith, I.

A teszt a figyelem szelektivitását, a figyelem fenntartását és a figyelem átváltását méri. Angol nyelvű változata ismert. Felnőttkorban, 18-80 éveseknél használható. 45-60 perc alatt hajtható végre. A teszt tartalmaz kézikönyvet, 25 adatlapot, javítókulcsot, 3 hangfelvételt, egy videofelvételt és kártyákból álló ingeranyagokat.

A TEA-nak 8 altesztje van.

1. Célpontkeresés - A személyeknek szimbólumokat kell keresniük egy színes térképen. Az altesztben kapott pontszám azt mutatja, hogy a 80 szimbólum közül hányat talál meg. A figyelem olyan vonatkozásait méri, amelyek korrelálnak a d2 és a Stroop teszt eredményeivel.
2. Szintszámlálás - A személyeknek feltételezniük kell, hogy olyan liftben vannak, amelyben elromlik a szintjelző. Tehát nekik kell kiszámolniuk, hogy melyik emeletre értek a szintet jelző hangjelzések alapján. Ez az alteszt a figyelem fenntartását vizsgálja.
3. Szintszámlálás zavaró ingerekkel - A vizsgálati személyeknek csak az alacsony frekvenciájú hangjelzéseket kell megszámolniuk, figyelmen kívül hagyva a magas frekvenciájúakat. Az akusztikus figyelem szelektivitását méri.
4. Vizuális szintszámlálás - A vizsgálati személyeknek meg kell számolniuk felfelé, azután visszafelé a szinteket, követve egy vizuális kijelzőt, melyen sorra megjelennek a szintek. A visszafelé számlálás a figyelem átváltását méri, a kognitív flexibilitást.
5. Auditív szintszámlálás - Ugyanaz mint a fenti, csak itt hangjelzések vannak.
6. Telefonkeresés - A személyeknek billentyűszimbólumokat kell megtalálniuk, miközben egy szimulált telefonkönyvbe bevitt adatokra is rá kell keresniük.
7. Telefonkeresés kettős feladata - Ugyancsak bevitt adatok után kell keresniük, miközben szimultán módon meg kell számolniuk a rögzített csengőhangokat. A 6. és 7. alteszt a megosztott figyelem mérésére alkalmas.
8. Lottó - Az alanyok "nyertes számokat" hallgatnak, melyek 55-re végződnek. Meghallgatnak egy számsort, és leírják azt a két számot, melyek megelőzik az 55-öt. A figyelem fenntartását méri, akárcsak a szintszámlálás altesztje.

Forrás: Robertson, I.H., Ward, T., Ridgeway, V., Nimmo-Smith, I. (1994) Test of Everyday of Attention. Hofgreffe Verlag, Göttingen

9. Bécsi tesztrendszer (Vienna test System)

A számítógépes tesztrendszer számos területen méri a kognitív és pszichomotoros működéseket. A figyelem témakörein belül szerepel folyamatosan fenntartott figyelmi vizsgálat, vigilanciafeladat. A rendszer mér szignáldetekciós adatokat, memóriaterjedelmet, tanulási teljesítményt, pszichomotoros gyorsaságot, vizuomotoros koordinációt, tremort (kézremegés).

A folyamatos figyelem fenntartását mérő tesztben a képernyőn szabályos háromszögek sorozatai jelennek meg gyors egymásutánban. Ezeknek a háromszögeknek az egyik csúcsa lefelé vagy felfelé mutat. Amikor előzetesen meghatározott számú egymás után következő háromszögnek a csúcsa mutat lefelé, a vizsgálati személynek meg kell nyomnia a reakciógombot.

Forrás: Klein, 1998.

10. Cognistat (The Neurobehavioral Cognitive Status Examination)

Kiernan, R.J., Mueller, J. És Langson, J.W.

Átfogó tesztrendszer, mely nyelvi készségeket, emlékezetet, számolási készségeket, figyelmet, ítélőképességet és következtetési folyamatot mér. A teszt rendeltetése: felmérni öt területen az intellektuális funkciókat. 18 éves kortól alkalmazható, egyéni teszt. Egészséges személyek esetén 10 percig tart a teszt felvétele. Kognitív állapot profil segítségével szemléletesen lehet ábrázolni a személy eredményeit.

Kiernan, R.J., Mueller, J., Langson, J.W., (2002) Cognistat. Psychological Assessment Resources Inc., Lutz

Megjelenés, viselkedéskultúra, környezet

ÁPOLTAN JELENIK MEG

A kompetencia meglétének, megjelenítésének feltételei:

- Az ápoltság fogalmának ismeretére és gyakorlati tanácsokra van szüksége az egyénnek a személyiségfejlődése során ahhoz, hogy meg tudjon felelni a környezeti elvárásoknak. (Pl. cipő tisztítása, fogmosás technikája, stb.)
- A foglalkozási szerep ismerete szükséges ahhoz, hogy a külső megjelenés tükrözze a szerepelvárásokat.
- Önismeret szükséges az adottságok, személyiség és a szerepelvárások közötti összhang megteremtéséhez.
- Önbizalom az adottságok, személyiség kibontakoztatásához, önmagunk és környezetünk elfogadásához.
- Rugalmasság a változtatáshoz.
- Az ápoltság megjelenítésének feltételei: tiszta haj, kéz, köröm, lábak, (vasalt) öltözék, cipő. Egészséges haj, bőr, (teljes) fogazat, ápoltság köröm. Az egészséges benyomás keltéséhez tartozik a magasságnak, életkornak megfelelő testsúly is. Átlag feletti testsúly esetén a megfelelő öltözékre különösen fontos nagy hangsúlyt helyezni. Átlag feletti testsúly kizáró kritérium lehet bizonyos szakmáknál.
- Nyitottság az újra, a környezeti visszajelzésekre.
- Precizitás, alaposág a megjelenésben, magával és az öltözékekkel kapcsolatban.
- Figyelem a környezet jelzéseire, adottságainkra, idővel változó külsőnkre.

A kompetencia kapcsolata más kompetenciákkal

- Figyelembe veszi mások véleményét
- Betartja az alapvető viselkedési normákat

Egyéb kompetenciák:

- Precizitás
- Nyitott hozzáállás
- Rugalmasság

A feladatkészítés algoritmusa

Ez a kompetencia általában nem célirányos feladat során figyelhető meg. Az "ápoltan jelenjen meg" típusú instrukciók esetén ugyanis már nem kapunk valós képet a megfigyelni kívánt jellemzőkről.

1. Határozzuk meg elvárásainkat. Ötleteljünk, gyűjtsük össze a megfigyelni kívánt jellemzőket, az adott szakma esetén az ápoltság kritériumait és a kizáró szempontokat.
2. Határozzunk meg egy olyan feladatot, amely során képet kapunk a jelölt ápoltságáról, valamint a külső megjelenés és a személyiség összhangjára vonatkozóan. A feladat során fontos, hogy kiderüljön, a jelölt mennyire nyitott a változtatásra, amennyiben a környezet és a leendő szakmai szerep azt kívánja meg.
3. Rögzítsük a megfigyelni kívánt szempontjainkat.

4. Rendelhetünk a megfigyelési szempontokhoz pontértékeket is, ha mérni kívánjuk a kompetencia megnyilvánulását. Esetleg súlyozhatjuk a megfigyelési szempontokat. Ha van olyan megjelenési kritérium, amely meghatározó az adott szakma esetén, akkor az több pontot kaphat a feladat során. A kizáró kritérium a megváltoztathatatlan testi adottságokra is vonatkozhat.
5. Teszteljük az eljárást.

A kompetencia mérésének és értékelésének szempontjai

- A szakmaspecifikus ápoltsági kritériumok megjelenése (pl.: megfigyelhető=1 pont; nem=0 pont = kapott összpontszám).
- Különösen fontos kritériumok plusz pontszámot kaphatnak.
- Nyitottság a változtatni kívánt és változtatható kritériumra vonatkozóan plusz pontot jelenthet.
- Amennyiben a jelöltnek vannak olyan adottságai, amelyeken nem lehet vagy nem képes változtatni, pedig a szakmai elvárások megkívánják, úgy mérlegelés kérdése, hogy hosszú távon mennyire állja meg majd a helyét az adott szakmában.

Értékelés:

Kiváló	Elfogadható	Fejlesztendő	Nem megfelelő
Külső megjelenése teljes mértékben az elvárásoknak megfelelő. Tiszta, öltözéke, egyéb kellékek összhangban állnak adottságaival, személyiségével, a leendő foglalkozási szereppel.	Külső megjelenésén csak kisebb mértékű változtatásokra van szükség. Nyitott a változtatásokra.	Külső megjelenésén nagyobb mértékű változtatásokra van szükség, de nyitott a változtatásokra.	Külső megjelenése egyáltalán nem áll összhangban a leendő foglalkozási szereppel. Kifejezetten ápolatlan benyomást kelt. Megváltoztathatatlan adottságai vannak, amelyek kritikusak az adott szakma esetében.

MINTAFELADATOK

1/a Interjú

Instrukció

Pl. Képzelve el magát(szakma megnevezése) pl. ápolónőként.

- 1.) Beszéljen arról, mi teszi alkalmassá e munkakör betöltésére. Melyek azok a készségei, melyeket előnyösen tud alkalmazni a munkája során?
- 2.) Melyek azok az adottságai, készségei, képességei, amelyeken szívesen változtatna? Beszéljen a változtatás akadályairól. Másképpen kérdezve: Ha lenne egy szupermarket, ahol bármit lehetne vásárolni, milyen adottságot, képességet, személyiségjellemzőt venne magának? Miért?

A beszélgetés során a külső megjelenésre, a személyiségre és a változtatási szándéokra vonatkozóan is kialakul egy összbenyomás, amelyeket a megfigyelési szempontokkal konkrétan alá lehet támasztani.

Lehetséges megfigyelési szempontok:

Kompetencia	Megfigyelési szempontok	Megjegyzés
Ápolt megjelenés	Öltözet	
	Kiegészítők (ékszerek, egyéb viselet)	
	Kéz	
	Körmök	
	Haj	
	Fogazat	
	Bőr	
	Testsúly	
	stb.	
	Összbenyomás megfelelő/ nem megfelelő	

1/b Képtelmezés

Az adott szakmában dolgozó emberekről képet mutatunk a jelöltnek.

Kérjük, hogy beszéljen a képről. Ki látható, mit csinál, miért csinálja, miért viseli, stb.

Ha Ön lenne a főnöke a képen látható személyeknek, milyen elvárásokat támasztana velük szemben a munkahelyi megjelenésre vonatkozóan.

szakács

asztalos

ápolónő

3. Képzelt játék

Hogyan jelenne meg az adott szakmára jellemző helyzetben. (Pl.: tárgyalás, utazás, ügyfél megkeresés stb.)

BETARTJA AZ ALAPVETŐ VISELKEDÉSI NORMÁKAT

A kompetencia meglétének, megjelenítésének feltételei

- A magatartás kialakulásában döntő szerepet játszanak a családi, valamint a társadalmi, munkahelyi körülmények szabta szokások, követelmények.
- Befolyásolja a kultúra.
- Alakítja a kulturáltság szintje.
- Függ a pszichikai beállítottságtól.
- Függ az erkölcsi fejlettség szintjétől.
- Normák, szabályozások, szakmai előírások, útmutatások szükségesek az elvárt helyes magatartási formák megismeréséhez.
- Idő és pozitív megerősítés szükséges a normákkal, értékekkel való azonosuláshoz.
- A magatartást nemcsak a társadalmi szabályok betartása vagy figyelmen kívül hagyása jellemzi, hanem a szabályok alkalmazásának mikéntje is. A túlzás e téren lehet gúny vagy sértés, egy figyelmetlenül megadott udvariassági gesztus kifejezhet lenézést is. A szabályok formális betartása mellett is a magatartás sokféle árnyalata érezhető. A legkorrektebbeket illedelmességnek nevezzük.
- A magatartás, vagyis a másokhoz, környezetünkhöz való viszonyunk a viselkedésen keresztül jut kifejezésre. A viselkedésbe beletartozik a társasági megnyilatkozás mindenféle formája és jelensége.

A viselkedés formaságai a következő alapszabályokra épülnek:

- Tiszteletadás: udvariassági formákban megnyilvánuló gesztus. Alapvetően mint emberek, de a hivatalos beosztás, a társadalmi rang szerint vagy a nemzetközi szokásoknak megfelelően is cserében olyan tiszteletadást várhatunk el mi is másoktól, mint amelyet magunk tanúsítunk.
- Határozottság: véleményünk, kijelentéseink egyértelmű vállalása, elkerülve a dicsekvést, hengegést, saját személyünk szerepének eltúlzását, ugyanakkor alábecsülését is. Optimális, ha a határozottság szerénységgel párosul.
- Mértéktartás: legyen jelen minden megnyilvánulásban a hangerőtől az öltözködésen és a gesztikulációkon át az étel- és italfogyasztásig. Kerüljük a túlzott hallgatagsággal, a társaságból való kilógással, a félrevonulással, illetve az erőszakolt hangoskodással, magunk másokra kényszerítésével keltett feltűnést.
- Jó ízlés: az illem tárgykörébe tartozó dolgokon lehet vitatkozni, az ízlésen nem. Az illedelmes ember régen tudja, hogy a „jobb-e a marhapörkölt, mint a natúrszelet" vagy „szebb szín-e a rózsaszín, mint a világoskék" jellegű ízlésbeli vitákban csakis a „nekem jobban tetszik" vagy „jobban ízlik" fordulatok használhatók.
- Tapasztalat: tudatosításához szükség van mások viselkedésének megfigyelésére és magunkban való értékelésére.
- Nyugodtság, higgadság: egy vendéggel a vendéglátóipari dolgozó még akkor sem áll le vitatkozni, ha a vendég valamire vagy a dolgozó személyére sértő megjegyzést tett. A higgadt jómodor szabályainak megtartása a vendéglátásban és idegenforgalomban dolgozóknak munkaköri kötelessége. (Amennyiben a dolgozó úgy érzi, a vitát egyedül nem tudja lezárni, hívja a vezetőt, aki majd intézkedik, s aki meg fogja találni a módját annak, hogy a vitát megfelelően kezelje.)
- Belső motiváció.

Szabályok ismerete és alkalmazása:

- Köszönés
- Bemutakozás és felállás
- Kézfogás
- Megszólítás
- Bemutatás
- Ülés
- Állás
- Pontosság
- Dohányzás szabályai
- Telefonálás
- Öltözködés (cipő, harisnya, zokni, ruha, kiegészítők)
- Sminkelés, frizura és annak elkészítése
- Kéz- és körömápolás
- Vendégvárás, vendéglátás, terítés
- Étkezés
- Meghívás
- Üzleti ebéd, vacsora
- Evőeszközök használata

Stb.

A kompetencia kapcsolata más kompetenciákkal

- Ápoltan jelenik meg
- Munkakörnyezetét rendben tartja
- Munkakörnyezetét tisztán tartja
- Figyelembe veszi mások véleményét
- Erőszakmentesen kommunikál

Egyéb kompetencia:

- Precizitás
- Figyelem összpontosítása
- Nyitott hozzáállás
- Rugalmasság

A feladatkészítés algoritmusa

Ez a kompetencia általában nem célirányos feladat során figyelhető meg. A "tartsa be az alapvető viselkedési normákat" típusú instrukciók esetén ugyanis már nem kapunk valós képet a megfigyelni kívánt jellemzőkről.

1. Határozzuk meg elvárásainkat. Gyűjtsük össze a megfigyelni kívánt jellemzőket, az adott szakma esetén a kulturált viselkedés kritériumait és a kizáró szempontokat.
2. Határozzunk meg egy olyan feladatot, amely során képet kapunk a jelölt kulturált viselkedésére vonatkozóan. A feladat során fontos, hogy kiderüljön, hogy a jelölt mennyire nyitottan, rugalmasan áll a változtatáshoz, amennyiben a környezet és a leendő szakmai szerep azt kívánja meg.
3. Rögzítsük a megfigyelni kívánt szempontokat.
4. Csoportosítsuk a viselkedési jellemzőket kiváló, megfelelő, fejlesztendő, nem megfelelő kategóriákba.
5. Rendelhetünk a megfigyelési szempontokhoz pontértékeket is, ha mérni kívánjuk a kompetencia megnyilvánulását. Esetleg súlyozhatjuk a megfigyelési szempontokat. Ha van olyan megjelenési kritérium, amely meghatározó az adott szakma esetén, akkor az több pontot kaphat a feladat során.
6. Teszteljük az eljárást.

A kompetencia mérésének és értékelésének szempontjai

- A kulturált viselkedés kritériumainak megjelenése (pl.: kulturált viselkedés =1 pont; nem kulturált viselkedés =0 pont)
- Különösen fontos kritériumok plusz pontszámot kaphatnak
- Nyitottság a változtatni kívánt kritériumra vonatkozóan plusz pontot jelenthet
- Hibák száma
- Különleges megnyilvánulások a feladat elvégzése alatt
- Pontosság
- Precizitás

Értékelés:

Kiváló	Elfogadható	Fejlesztendő	Nem megfelelő
Ismeri és precízen használja a kulturált viselkedés szabályait. Viselkedése teljes mértékben megfelel az elvárásoknak, összhangban van a foglalkozási szereppel.	Viselkedésén kisebb mértékű változtatásokra van szükség.	Viselkedésén nagyobb mértékű változtatásokra van szükség, de nyitott a változtatásokra.	Viselkedése egyáltalán nem áll összhangban a leendő foglalkozási szereppel. Kifejezetten kulturálatlan a viselkedése.

MINTAFELADATOK

1. Viselkedéskultúrával kapcsolatos szakmai szöveg (dokumentum, cikk, leírás stb.) elolvasása, értelmezése, feldolgozása

Szöveg feldolgozását követően

- Az elolvasást követően idézze fel a szöveg lényegét.
- Mondja el, hogy milyen viselkedési változtatásokat javasolna a történet szereplőinek.

2. Szerepjáték, szituációs gyakorlat

Szerepjáték előre megírt forgatókönyv alapján; a szaktanár elkészíti a forgatókönyvet, a diákok szerepet játszanak

A szerepjátékok menete:

1. A körülmények bemutatása (magyarázata, szereposztás, feladatok meghatározása)
2. Kivitelezés (pármunka, csoportmunka)
3. A kivitelezés elemzése:
 - a jelöltek önértékelése
 - a játékban résztvevők kommentárja
 - megfigyelők észrevételei
4. Az elvégzett munka értékelése.

Szituációs példák:

- Tárgyalási szituációs helyzet
- Vendéglátás
- Étkezési helyzet
- Bemutatkozás
- Üzletkötő - ügyfél
- Biztosítási ügyintéző - tárgyalás ügyféllel

3. Filmelemzés

Viselkedéskultúrával kapcsolatos szakmai film elemzése, előre meghatározott szempontok alapján.

4. Kép, ábra elemzése

Szakmával kapcsolatos képek bemutatását követően különböző típusú feladatok elvégzése illemtannal, viselkedéskultúrával kapcsolatban.

MUNKAKÖRNYEZETÉT RENDBEN TARTJA

Munkakörnyezetét az elvárásoknak megfelelően, átláthatóan, rendben tartja. Szakszerűen használja, kezeli, ápolja és tárolja a munkaeszközöket.

Azoknál a szakmáknál kulcskompetencia, ahol baleset vagy anyagi kár fordulhat elő, ha a munkaeszközöket, környezetet nem az előírásoknak, elvárásoknak megfelelően kezelik, ápolják, tárolják.

A kompetencia meglétének, megjelenítésének feltételei

- A teljes munkakörnyezetnek, a munkavégzés tárgyi feltételeinek, valamint az ezek rendben tartására vonatkozó utasításoknak, szabályoknak, elvárásoknak az ismerete.
- A munkavégzéshez kapcsolódó elvárások rögzítése.
- A szabályok, utasítások, házirend, rendeletek biztosítják a szabályos munkavégzést. Ezek be nem tartása igen súlyos következményekkel járhat, balesetet, anyagi kárt eredményezhet. (Pl.: padlón olajfolt, tárgyi eszközök áram alatt, stb.)
- Tapasztalat, gyakorlás. Az ismeretek elsajátításán túl fontos lehet gyakorolni az ápolás, kezelés, tárolás, rögzítés, stb. mozdulatsorát.
- A munkavégzés során használt anyagok, eszközök, berendezések helyének pontos ismerete.
- A tárgyi eszközök speciális elhelyezése esetén azok állapotának (becsukva, lezárva, kikapcsolva, áramtalanítva, kartonozva, stb.), az elhelyezés módjának (állítva, fektetve, rögzítve, összekapcsolva, függesztve, földelve, stb.) az elhelyezés helyszínének (szekrényben, tároló helyiségben, stb.) ismerete.
- Kategorizálás, rendszerezés. Rendszerező képesség, a tárgyak csoportosításának képessége. A tárgyaknak meghatározott tulajdonságok, jellemzők alapján történő osztályozásához, csoportosításához.
- Lényegkiemelés. A feladat/probléma megoldása szempontjából fontos a lényegtelen információk, tárgyak megkülönböztetése, prioritások felállításának képessége. A prioritálás (nagyon fontos - nem fontos; gyakran használatos - kevésbé használatos stb.), lehetővé teszi a tárgyak csoportokon belüli elhelyezését, esetleg szelektálását. A szelektálás szabályait is fontos lehet megismerni: pl. szelektív hulladékgyűjtés.
- A munkakörnyezet alatt tágabb értelemben helyiségeket (pl. szociális helyiségek, udvar, stb.) is érthetünk.
- A munkakörnyezet részét képezhetik élőlények (állat, növény) is. Ezek speciális tartását, elhelyezését, ápolását, gondozását is érthetjük a kompetencia megnevezése alatt.

A kompetencia kapcsolata más kompetenciákkal

- Ápoltság megjelenés
- Munkakörnyezetét tisztán tartja: a munkakörnyezet rendben tartása előfeltétele annak, hogy tisztán tudjuk tartani környezetünket
- Rendszerező képesség: fontos képesség a munkavégzés során használt anyagok, eszközök válogatása, prioritizálása, rendszerezése
- Precizitás: a megfelelő ápolás, gondozás, tárolás feltétele a folyamatosan alapos munkavégzésnek

Egyéb kompetenciák:

- Felelősségtudat
- Körültekintés, elővigyázatosság szükséges lehet ahhoz, hogy a személy felismerje a feladat közben felmerülő kockázatokat vagy a feladatvégzés hiányából adódó valós következményeket (pl.: áramtalanítás elmarad)
- Módszeres munkavégzés is szükséges lehet azoknál a szakmáknál, ahol szigorú lépéssorozata van a munka megkezdésének, a folyamat során az eszközök, berendezések használatának és a művelet befejezésének.

A feladatkészítés algoritmus

Ez a kompetencia általában olyan összetett feladatok végzése közben figyelhető meg, ahol nem célirányos feladat, hogy "tegye rendbe környezetét", ugyanis ebben az esetben már nem kapunk valós képet a megfigyelni kívánt szempontokról.

1. Válasszunk ki, határozzunk meg egy olyan feladatot, feladatsort, amely során többféle munkaeszközt használ a jelölt. Amennyiben a feladat egy műveletsort szimulál, úgy megfigyelhetjük a tevékenység során a jelölt eszközhasználatát, környezetével való viszonyát a folyamat elejétől a végéig.
2. Határozzuk meg elvárásainkat. Hogyan használja, hova helyezze, hogyan kezelje, hol tárolja stb. a jelölt az eszközöket a feladat elvégzése során.
3. Határozzuk meg, hogy a jelölt kommunikációja során milyen viselkedési megnyilvánulások lehetségesek.
4. A viselkedési megnyilvánulásokat kiváló, megfelelő, fejlesztendő, nem megfelelő kategóriákba sorolhatjuk.
5. Határozzuk meg az értékelési szempontokat. (Lásd: A kompetencia mérésének és értékelésének szempontjainál.) Értékelési, megfigyelési szempontjaink alapján célszerű egy pontrendszert kialakítani, és a jelölt teljesítményét ez alapján értékelni.
6. Határozzuk meg a megfigyelési, értékelési szempontok jelölésének, rögzítésének egyszerű módszerét.
7. Teszteljük az eljárást.

A kompetencia mérésének és értékelésének szempontjai

- Helyes válaszok száma = a feladat végzése során az előírásoknak megfelelő kezelés, tárolás, mozgatás, rögzítés stb. száma
- Hibák száma = feladat elvégzése során a helytelen kezelés, tárolás, elhelyezés stb., tehát a hibák száma
- Kihagyások száma, amikor nem tett semmit (nem törölte el, nem rakta el, stb.)
- A feladat megértése
- Különleges megnyilvánulások a feladat elvégzése alatt
- Látencia idő (az utasítás befejezésétől a munka megkezdéséig)
- A feladat elvégzésének időtartama
- A feladatkezdés és befejezés jellegzetességei
- Önállóság
- A munkafolyamat tervszerűsége
- Pontosság, precizitás

- Munkatempó

Értékelés:

Kiváló	Elfogadható	Fejlesztendő	Nem megfelelő
Ismeri és alkalmazza az elvárásokat, szabályokat, utasításokat. A környezetét, a munkavégzéshez szükséges tárgyi eszközöket tudatosan tartja rendben. Precízen elvégzi feladatait.	Rendben tartja környezetét. Kisebb hibákat vét.	Többféle és nagyobb mértékű hibát vét. Gyakran nem tartja be a szabályokat.	Egyáltalán nem vagy csak elhanyagolható mértékben figyelhető meg a környezet, a munkavégzéshez szükséges tárgyi eszközök tudatos kezelése. A szabályokat nem tartja be.

MINTAFELADATOK

1/a Gyakorlati feladat - Tárgyi eszközök kezelése

Egy, a munkafolyamathoz vagy a szakma résztevékenységéhez hasonló műveleti sort kell elvégezni a jelöltnek. A munkafolyamat során több eszköz használata szükséges. A megfigyelési szempontok az eszközök és a környezet kezelésére vonatkoznak a lépéssor elejétől a végéig. (Szakszerűen elhelyezi, kezeli, tárolja, rögzíti, tisztítja, betartja, stb.)

1/b Káosz - Mivel csináljam?

Egy feladat elvégzéséhez az eszközöket, segédanyagokat a jelölt szándékosan ömlesztve kapja meg. A feladat megértéséhez szükséges, hogy először is rendszerezze a rendelkezésre álló eszközök, segédanyagok tárházát.

Megfigyelési szempont lehet a rendszerezés elvégzéséhez felhasznált idő, a feladat során a türelem és a stresszhelyzet kezelése is.

2. Elméleti feladatok

2/a Írja le a tejfölös gombaleves készítését! Készítsen egy folyamatábrát, amely az elejétől a végéig rögzíti a legfontosabb tevékenységeket az előkészítéstől a tálalásig. Azt figyeljük meg, hogy a környezet tisztán és rendben tartására a jelölt mennyire helyez hangsúlyt.

2/b Mit tenne ebben a lakásban, ha a segítséget kérnének Öntől a takarításban? Írja le a munkavégzés folyamatát. Indokolja válaszát.

konyha

dolgozószoba

WC

MUNKAKÖRNYEZETÉT TISZTÁN TARTJA

Munkakörnyezetét az elvárásoknak megfelelően higiénikusan kezeli, és folyamatosan tisztán tartja. Szakszerűen tisztítja a munkaeszközöket és a munkavégzés környezetét.

Azoknál a szakmáknál kulcskompetencia, ahol egészségügyi problémák, baleset vagy anyagi kár fordulhat elő, ha a munkaeszközöket, környezetet nem az előírásoknak, elvárásoknak megfelelően kezelik, ápolják, tisztítják.

A kompetencia meglétének, megjelenítésének feltételei

- A teljes munkakörnyezetnek, a munkavégzés tárgyi feltételeinek, valamint az ezek rendben és tisztán tartására vonatkozó utasításoknak, szabályoknak, elvárásoknak az ismerete.
- A munkavégzéshez kapcsolódó elvárások, írott és íratlan szabályok rögzítése.
- A szabályok, utasítások, házirend, belső szabályzatok, rendeletek ismerete. Ezek be nem tartása igen súlyos következményekkel járhat, megbetegedést, balesetet, anyagi kárt eredményezhet. (Pl.: padlón olajfolt; fertőzött élelmiszer.)
- Tapasztalat, gyakorlás a tanulási folyamathoz. (Az ismeretek elsajátításán túl fontos lehet gyakorolni a tisztítás, ápolás, kezelés, a takarítóeszközök, berendezések üzembehelyezésének / használatának stb. mozdulatsorát.)
- A munkavégzés során használt tisztítóanyagok, eszközök, berendezések helyének, rendeltetészerű használatának, működtetésének pontos ismerete.
- A munkakörnyezet alatt tágabb értelemben helyiségeket (pl. szociális helyiségek, udvar, stb.) is érthetünk.
- A munkakörnyezet részét képezhetik élőlények (állat, növény) is. Ezek speciális tartását, elhelyezését, ápolását, gondozását is érthetjük a kompetencia megnevezése alatt.

A kompetencia kapcsolata más kompetenciákkal

- Munkakörnyezetét tisztán tartja. "A munkakörnyezet rendben tartása" előfeltétele annak, hogy tisztán tudjuk tartani környezetünket.
- Ápolt megjelenés
- Megérti mások kommunikációját
- Megérti a kapott információt

Egyéb kompetenciák:

- Precizitás. Az eszközök, berendezések, anyagok használatához, a feladat lépéssorozatának elvégzéséhez alapos, precíz munkavégzés szükséges.
- Körültekintés, elővigyázatosság szükséges lehet ahhoz, hogy a személy felismerje a feladat közben felmerülő kockázatokat vagy a feladatvégzés hiányából adódó valós következményeket. (Pl.: élelmiszerek nem megfelelő tárolása; piszkos mellékhelyiségek, csúszós padló.)
- Felelősségtudat

A feladatkészítés algoritmus

Ez a kompetencia általában olyan összetett feladatok végzése közben figyelhető meg, ahol nem célirányos feladat, hogy "tartsa tisztán környezetét", ugyanis ebben az esetben már nem kapunk valós képet a megfigyelni kívánt viselkedésről.

1. Válasszunk ki, határozzunk meg egy olyan feladatot, amely során többféle tisztítóanyagot, takarításhoz, ápoláshoz, kezeléshez szükséges munkaeszközt kell használnia a jelöltnek. Amennyiben a feladat egy műveletsort szimulál, úgy megfigyelhetjük a tevékenység során a jelölt eszközhasználatát, a környezetével való viszonyát a folyamat elejétől a végéig. (Pl. kezet mos-e; használ-e tároló dobozokat; milyen tisztítóanyagokat használ.) Írásbeli feladat esetén határozzuk meg a "tisztán tartási folyamat" feladatait, lépéseit, valamint az eszközöket.
2. Határozzuk meg elvárásainkat. A feladat elvégzése során a jelölt hogyan használja, hova helyezze, hogyan kezelje, hogyan és hol tisztítsa, mivel és mennyi ideig stb. az eszközöket, a munkavégzés környezetét.
3. Rögzítsük megfigyelési szempontjainkat.
4. Csoportosítsuk a megfigyelhető viselkedésjellemzőket kiváló, megfelelő, fejlesztendő, nem megfelelő kategóriába.
5. Rendeljünk a kategóriákhoz pontértékeket.
6. Teszteljük az eljárást.

A kompetencia mérésének és értékelésének szempontjai

- Helyes válaszok száma = A feladat végzése során az előírásoknak megfelelő lépések száma
- A feladat elvégzése során a hibák száma = nem megfelelő használat
- Hiányzó válasz, kihagyások száma, amikor nem tett semmit = a használat hiánya (nem törölte el, nem mosta el, stb.)
- Időtartam = a feladat elvégzésének időtartama
- Az utasítás és a feladat megértése
- Különleges megnyilvánulások a feladat elvégzése alatt
- Látencia idő (az utasítás befejezésétől a munka megkezdéséig)
- A feladatkezdés és befejezés jellegzetességei
- Önállóság
- Pontosság
- Munkatempó

Értékelés:

Kiváló	Elfogadható	Fejlesztendő	Nem megfelelő
Teljes mértékben az elvárásoknak, a szabályoknak megfelelően, precízen végzi el a kezeléssel, ápolással, gondozással, tisztítással kapcsolatos feladatokat.	Kisebb hibákat vét.	Többféle és nagyobb mértékű hibát vét a környezetének, a munkaeszközöknek kezelése, használata során. Gyakran nem tartja be az előírásokat.	Egyáltalán nem vagy csak elhanyagolható mértékben figyelhető meg a környezet, a munkavégzéshez szükséges tárgyi eszközök tudatos kezelése, tisztítása. A szabályokat nem tartja be. Elnagyoltan végzi a feladatot.

MINTAFELADATOK

1/a Gyakorlati feladat - Tárgyi eszközök kezelése

Egy, a munkafolyamathoz vagy a szakma résztevékenységéhez hasonló műveleti sort kell elvégezni a jelöltnek. A munkafolyamat során több tisztításhoz, kezeléshez szükséges eszköz, anyag használata szükséges. A megfigyelési szempontok az eszközök és a környezet kezelésére vonatkoznak a lépéssor elejétől a végéig. (Szakszerűen tisztítja, kezeli, tárolja, betartja stb.)

2. Képertelmezés

2/a Mit tenne másképpen? Miért?

2/b Munkafolyamat leírása

Ismertesse a szőnyeg, az ablak tisztításának, iroda takarításának, alom tisztításának, berendezés használatának, eszköz ápolásának, stb. lépéseit!

Milyen eszközöket, anyagokat és milyen sorrendben használna fel a feladat elvégzésekor?

2/c. Kérdéssor a takarítóeszközökről

Kérdéssor összeállítása a tisztításhoz szükséges anyagokra, berendezésekre vonatkozóan.

Kérjük válaszolja meg az alábbi kérdéseket.

Mikor használja.....-t?	
Milyen célból használja a-t?	
Mikor nem lehet használni a.....-t?	
Hogyan tárolja a.....-t?	
Hova helyezi a-t takarítás után?	
Egyéb:	

2/d Az adott szakma munkakörnyezetével vagy a munkafolyamattal kapcsolatos kép elemzése

Feladat: Beszéljen a képről. A jelölt környezethez való tudatos hozzáállásának megfigyelésére.

Lehetséges további kérdések:

Miért fontos a szelektív hulladékgyűjtés?

Miért fontos a megfelelő szemétkelés?

Pl.: Mire figyelne a Paksi Atomerőmű helyiségeinek takarítása közben? (Felmosófolyadék ürítési helye, szelektív hulladékgyűjtés, stb.)

**MINTAFELADATOK GYŰJTEMÉNYE MELLÉKLET
(SZAKMACSOPORTONKÉNT 5-5 FELADAT)**

GÉPÉSZET SZAKMACSOPORT

1. számú feladat

Folyadékszállító berendezés

Műszaki adatok, méretek, jelleggörbe értelmezés!

Cél:

A jelölt feladat megértési, számolási, készségeinek, képességeinek, valamint azon kompetenciáinak felmérése melyek megfigyelés, összefüggések értelmezése, ábra ismeret.

Létszám: egyéni feladatmegoldás

Időtartam: 45 perc

Eszközök:

tanulópadok, székek, A4-es papírlapok, vonalzó, számológép, íróeszköz. Adott berendezés, műszaki adatainak táblázata, a szivattyú jelleggörbéi, és beépítési méretek körvonalrajz.

A feladat leírása:

1. Keresse meg a 2. táblázatból a „k1” típusú szivattyú műszaki adatait, azokat olvassa fel mértékegységekkel együtt.
2. A névleges folyadékszállítást $Q(l/\text{perc})$ számolja át $Q(m^3/\text{perc})$ -be. [$1 m^3=1000 l$]
3. A névleges szállító magasságot számolja át „bar” mértékegységre, ha [$1 \text{ bar}=10 \text{ m}$].
4. A teljesítményt számolja át „W” és „MW”-ra, ha [$1 \text{ MW}=1000 \text{ KW}=1.000.000 \text{ W}$].
5. Véleménye szerint a berendezés megrendeléséhez milyen paraméterekre van szükség.
6. Olvassa le mit ábrázolunk a jelleggörbén, a vízszintes és a függőleges tengelyen, mértékegységekkel jellemezve.
7. Olvassa ki a diagrammból a $150 [l/\text{min}]$ térfogatáramnál, mennyi a $[Q-H]$ szállítómagasság.
8. Mutassa meg a $[Q-\xi]$ vonalon, hol a legnagyobb a hatásfok, és ehhez kb. mekkora térfogatáram tartozik $[l/\text{min}]$.
9. Olvassa le a 3. sz. rajzon $[k1 \text{ szivattyú beépítési méretei}]$ a berendezés teljes hosszúsági méretét, majd számolja át $[m]$ mértékegységre, ha [$1 m=1000 \text{ mm}$]

10. Számolja ki az alap méreteit, ha a berendezéshez szükséges beton alap a szélességi és hosszúsági méretének, a berendezés befoglaló méreteinél 200 mm-el nagyobbak kell lennie minden oldalon.
11. Milyen két fő egységre bontaná a rajzon látható berendezést.

Instrukciók a feladatmegoldáshoz.

1. A jelölt elolvassa a feladatot, megnézi a táblázatot, a jelleggörbét és a rajzot. Erre 10 perc áll rendelkezésre.
2. Tegyen fel kérdéseket, ha szükséges. Erre 5 perc áll rendelkezésre.
3. Először válaszolja meg a 1; 5; 6; 7; 8; 11-es feladatokat, ehhez ne használjon papírt, írószert fejben végezze a rendelkezésre álló segédanyagokból. Erre 15 perc áll rendelkezésére.
4. Lásson hozzá a 2; 3; 4; 9; 10-es feladatok megoldásához, közben használja a szükséges eszközöket. Erre 15perc áll rendelkezésre.

Megfigyelhető kompetenciák:

- **Megérti a kapott információkat:** Képes az elolvasott feladat megértésére. Elválasztja a szóban és írásban adandó válaszokat.
- **Használja a négy alpműveletet :** Összeadás, kivonás, szorzás, osztás. Ezeket fejben, számológépen és írásban is alkalmazza. Elengedhetetlen hozzá alapszintű matematikatudás, értelmi képesség. Fel kell ismerni milyen számításhoz, milyen alpműveletet használ.
- **Számológépet használ :** Biztosan használja segédeszközként az írásbeli feladatoknál.
- **Az eredmény nagyságrendjét megbecsüli:** Kapcsolódik az arányérzékhez és a logikus gondolkozáshoz. Részben szakmai kompetencia is.
- **Mértékegységeket átvált:** Az átváltáshoz az alpműveletek használatán az alapvető fizikai ismeretek és a konkrét helyzet összekapcsolása is szükséges.

Értékelő lap

Dátum: _____ A jelölt neve: _____ A megfigyelő neve: _____
 Szakmacsoport/szakma: _____

A feladat neve:

Folyadékszállító berendezés. Műszaki adatok, méretek, jelleggörbe értelmezés!

Kompetencia	Kompetencia szintek (Megfigyelhető viselkedési jegyek+pontértékek)			
Megérti a kapott információkat	Kiváló (5 pont)	Megfelelő (4-3 pont)	Fejlesztendő (2-1 pont)	Nem megfelelő (0)
	A feladatot megértette, annak szóbeli és írásbeli részét elkülöníti, önállóan végzi a megoldást.	Egy-két kérdést tesz fel a feladat megértéséhez, de utána önállóan elvégzi a feladatot.	Több segítséget igényel a feladat elvégzéséhez.	Nem érti a kapott feladatot. Nem tudja önállóan megoldani a feladatot.
Használja a négy alaplételemet	Kiváló (5 pont)	Megfelelő (4-3 pont)	Fejlesztendő (2-1 pont)	Nem megfelelő (0)
	Ismeri az alaplételemeket, önállóan elvégzi a feladatot, az eredmény pontos	Ismeri az alaplételemeket, de a számításokban figyelmetlenségből adódó hibákat vét.	Számtani ismeretei bizonytalanok, a területet, kerületet kiszámolja, de az eredmény csak részben jó.	Az alaplételemeket is bizonytalanul végzi, hiányosan ismeri.
Számológépet használ	Kiváló (5 pont)	Megfelelő (4-3 pont)	Fejlesztendő (2-1 pont)	Nem megfelelő (0)
	A számolást számológép segítségével gyorsan, pontosan végzi.	Használja a számológépet, de időnként hibákat vét és újraszámol.	A számológépet használja, de túl sok a ráfordított idő, nehézkes.	A számológépet nem használja a feladatmegoldás közben.
Az eredményt megbecsüli	Kiváló (5 pont)	Megfelelő (4-3 pont)	Fejlesztendő (2-1 pont)	Nem megfelelő (0)
	A becslés pontossága arányérzéklet és odafigyelést mutat, 20%-nál nem nagyobb az eltérés.	A becslést elvégzi, gondolkodik rajta, de pontatlan, az eltérés a valós értékektől 30%-nál nagyobb.	A becsült értékek egy részénél 50 %-nál nagyobb az eltérés.	A becsült érték nem reális, nem értékelhető.
Mértékegységeket átvált	Kiváló (5 pont)	Megfelelő (4-3 pont)	Fejlesztendő (2-1 pont)	Nem megfelelő (0)
	Ismeri az átváltások szorzó számát és szabályait. Az eredmény pontos.	Ismeri az átváltás szabályait, de pontatlanságból eredő hibákat vét.	Bizonytalan az átváltás szabályaiban, de becslése alapján némelyik jó eredményt ad.	Nem tudja értelmezni a mértékegységek átváltásának szabályait.

1. számú feladat

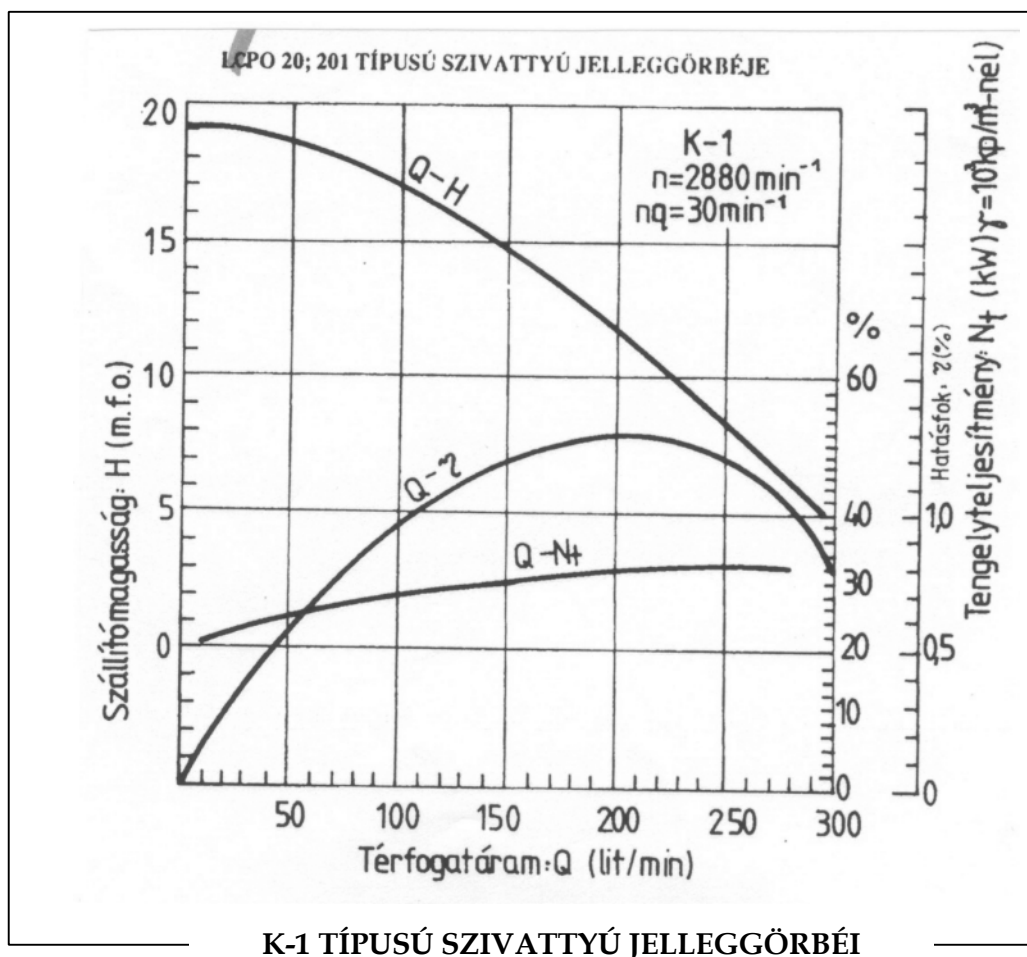
1. számú melléklet

2. táblázat

Sor-Szám	Típus	Névleges folyadék szállítás Q(l/perc)	Levegő szállítás Q(l/perc)	Névleges szállító magasság H(m)	Fordulatszám (n/perc-1)	Teljesítmény N(kW)	Súly motorral együtt (kg)	Motor típus	Maximális szívó magasság folyadéokra (m)	Légtelenítő képesség (m)
8.	K-1	150		12	2850	1,10	17	VZA80B2B35	-	-
9.	LCPO-20	10	2	4	2840	0,35	10,5	VZA71B2B14	9,5	6
10.	LCPO-201	10	2	4	2800	0,55	10,5	VZA71B2B14	9,5	6

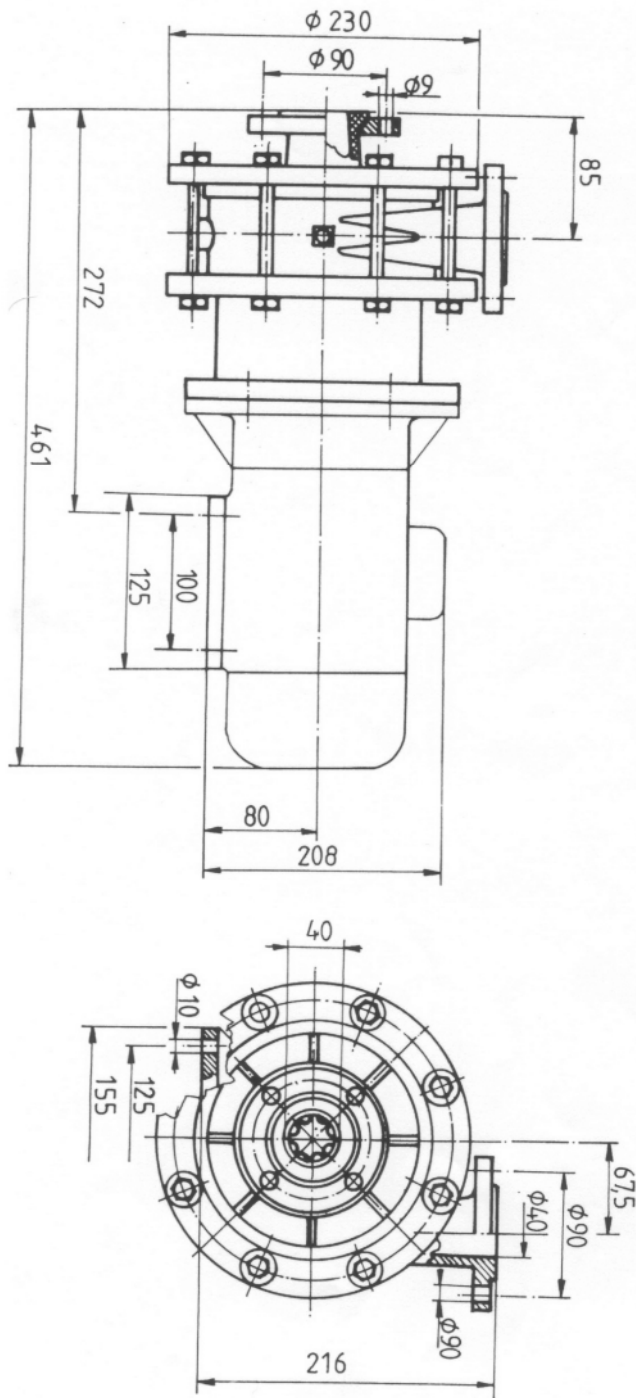
1. számú feladat

2. számú melléklet

1. számú feladat

3. számú melléklet

3. sz. rajz

K I szavatvly beépítési mérélei

2. számú feladat

Szivattyúk elhelyezésének tervezése!

Cél:

A jelölt térben való tájékozódásának, mérési készségeinek képességeinek, valamint azon kompetenciáinak felmérése, képes-e önállóan egyszerű rajzvázlatot készíteni, valamint logikus gondolkodással, egyszerű szöveges vázlatban rögzíteni elképzeléseit a munkafolyamatról és azt elővezetni a bizottságnak.

Létszám: egyéni feladatmegoldás

Időtartam: 55 perc

Eszközök:

tanulópadok, székek, A4-es papírlapok, mérőszalag, merev laptartó, íróeszköz, számológép, steatit kréta, vízmérték 2 fm-es, derékszög. Méréshez is alkalmas terep, pl. iskola vagy intézmény szivattyúháza vagy kazánháza.

A feladat leírása:

Az intézmény (iskola) kazánházában vagy szivattyúházában, 2 db k1 típusú centrifugál szivattyú telepítéséhez szükséges hely kialakítása. A helyiség megtekintése után javasolja a kivitelezőnek, hová lehetséges elhelyezni a szivattyú blokkot. Ez hány m²-t igényel a helyiség alapterületéből. Cél a szükséges, de legkisebb terület felhasználása, mivel más gépek helyigényét is figyelembe kell venni. Meg kell vizsgálni, hogy szükség esetén a bővíthető-e. Az építetű tájékoztatása szerint 1 éven belül még 3 db szivattyú kerül beépítésre, melyeknek a helyigényét már most figyelembe kell venni.

Az 1. számú feladat 10. sz. kérdése értelmében, határozza meg a 2 db gép helyigényét, falaktól való távolság, közlekedés, szerelhetőség, kezelhetőség, valamint biztonsági szempontok figyelembevételével.

Készítsen a helyiségről, a berendezések elhelyezéséről (szivattyú alapok kialakítása) egyszerű vázlatot a fő méretek és távolságok megjelölésével. A vázlat olyan legyen, hogy minél szemléletesebben mutassa be az elhelyezést a helyiségben a 2 db most elhelyezett és a jövőben beépítendő 3 db gép esetén.

Gondolja végig milyen munkafolyamatokat kell végezni addig a pontig, amíg a gépészeti berendezések a helyükre kerülnek a helyiségben, és a további szerelések elkezdődhetnek.

Mérje fel milyen erőforrások (személyi, tárgyi, szolgáltatási) szükségesek, hogy a munkálatokban eddig eljusson.

Instrukciók a feladatmegoldáshoz.

Javasolt a feladatot terepen végezni, de ennek hiányában rajz alapján is elvégezhető, csak akkor kevesebb kompetencia mérésére van lehetőségünk.

1. Először a jelölt szemlélje meg a helyiséget. (10 perc)
2. Vizsgálja felül, hogy mennyi hely kell a 2 db valamint, a további 3 db szivattyú elhelyezéséhez. (15 perc)
3. Végezze el a szükséges méréseket (10 perc)
4. A felmérés után, készítse el az elhelyezési vázlatot a folyamat írásbeli és szóbeli megjelenítésével együtt, és adja elő a bizottságnak, mert így önálló elképzeléseit is bemutathatja. A bizottság kérdéseket tehet fel, melyre válaszokat vár. (20 perc)

Megfigyelhető kompetenciák:

- **Felismeri az alapvető összefüggéseket:** Ennek alapján össze tudja állítani azt a munka sorrendet, amit el kell végeznie a feladatmegoldás közben. Fel tudja mérni az ehhez rendelt erőforrásokat.
- **Méréseket végez:** Mérőszalag és steatit kréta, vízmérték és derékszög segítségével képes megmérni a területet, és kijelölni. Ez lesz későbbi számításainak alapja.
- **Használja a számtani alpműveleteket:** Összeadás, kivonás, szorzás, osztás.
- **Egyszerű rajzvázlatot készít:** A rajz lehet szabadkézi rajz, de használhat vonalzót is, a lényeg, hogy a rajz arányos legyen. A rajzos feladatban megnézhetjük egy másik kompetenciához kapcsolódva, biztos kézzel rajzol-e egyenes vonalat.
- **Egyszerű szöveges vázlatot készít:** Tisztán olvashatóan le tudja írni gondolatait.
- **Megfogalmazza a véleményét:** Szóban, egy alapszintű szakmai szókinccsel a lényegét kiemelve ki tudja fejezni gondolatait. Kérdésekre válaszol, véleményét logikus érvekkel alátámasztja és megvédi.

Értékelő lap

Dátum A jelölt neve A megfigyelő neve
Szakmacsoport/szakma

A feladat neve:

Szivattyúk elhelyezésének tervezése!

Kompetencia	Kompetencia szintek (Megfigyelhető viselkedési jegyek+pontértékek)			
Felismeri az alapvető összefüggéseket	Kiváló (8-10 pont)	Megfelelő (5-7 pont)	Fejlesztendő (1-4 pont)	Nem megfelelő (0)
<p>A helyiség megszemlélése után, optimális helyet választ a szivattyúk számára. Figyelembe veszi a szerelési és bővítési helyszükségletet. Felméri hol nem elég a becslés és hol kell méréseket végeznie. A munkafolyamat tervezésénél képes összefoglalni időben hogyan halad előre a munka, képes teljes mértékben átgondolni milyen forrásokra lesz szükség.</p>	<p>A helyiség megszemlélése után, optimális helyet választ a szivattyúk számára. Figyelembe veszi a szerelési és bővítési helyszükségletet. Felméri hol nem elég a becslés és hol kell méréseket végeznie. A munkafolyamat tervezésénél képes összefoglalni időben hogyan halad előre a munka, képes teljes mértékben átgondolni milyen forrásokra lesz szükség.</p>	<p>A szivattyúk helyét megfelelő helyre javasolja, de a helyiség és a szivattyúk számának tervezésekor már kisebb hibákat vét. Nem ismeri fel, hogy hol nem elég már a becslés és mérni kell.</p> <p>A munkafolyamat tervezésekor egy-egy mozzanatot kifelejt, vagy néhány erőforrásról megfelelően nem rendelkezik, de alapvető hibát nem vét.</p>	<p>A szivattyúk helyének kiválasztása nehézkes, mert nem tudja térben felmérni a szereléshez szükséges teret, és figyelembe venni minden körülményt.</p> <p>A munkafolyamatban, a feladatok (lépések) sorrendjéből több kimarad.</p> <p>A források feltérképezése és munkafolyamathoz rendelése hiányos.</p>	<p>Csak ötletszerűen és nem a logikus gondolkodás alapján próbálkozik, vagy egyáltalán nem képes a feladat megoldására.</p>
Méréseket végez	Kiváló (5 pont)	Megfelelő (4-3 pont)	Fejlesztendő (2-1 pont)	Nem megfelelő (0)
<p>Mérőszalag használatával felméri a helyiségnek azt a részét ahová a szivattyúk kerülnek. Megméri a szivattyúk szélességét és hosszúságát. A mérőszalagot, mint segédeszközt használja. Pontosan mér.</p>	<p>Mérőszalag használatával felméri a helyiségnek azt a részét ahová a szivattyúk kerülnek. Megméri a szivattyúk szélességét és hosszúságát. A mérőszalagot, mint segédeszközt használja. Pontosan mér.</p>	<p>Mérőszalagot használ, de az alkalmazásánál segítséget kér.</p> <p>Mérési értékei megfelelőek ahhoz, hogy következő lépésként a szivattyú alapok elhelyezhetőek legyenek.</p>	<p>A mérőszalaggal nehezen boldogul, de segítséggel elvégzi a felmérést.</p>	<p>Segítség nélkül sem boldogul a feladattal.</p>

Használja a számtani alpműveleteket.	Kiváló (3 pont)	Megfelelő (2 pont)	Fejlesztendő (1 pont)	Nem megfelelő (0)
	A területszámításnál és a szivattyúk helyszükségletének számításánál alkalmazza a négy alpműveletet. Számítása pontos.	Ismeri az alpműveleteket, de a számításokban figyelmetlenségéből adódó hibákat vét.	Számtani ismeretei bizonytalanok, az eredmény csak részben jó.	Az alpműveleteket is bizonytalanul végzi, hiányosan ismeri. Nagyon súlyos hibákat vét.
Egyszerű rajzvázlatot készít	Kiváló (5 pont)	Megfelelő (4-3 pont)	Fejlesztendő (2-1 pont)	Nem megfelelő (0)
	A mentális kép, ötlet és a mért eredmények alapján, mások számára is átláthatóan felvázolja a szivattyúk elhelyezésének alaprajzát, belerajzolja az alapokat a bővítéssel együtt. A rajz tiszta, egyenes vonalakkal határolt, vagy vonalzóval rajzolt arányos, méretezett.	A rajz mások számára is értelmezhető, de egy kicsit hiányos, (méretezés vagy a szivattyúk berajzolásának hiánya miatt) vagy esztétikailag nem szép.	A rajzvázlat készítése közben megakad, segítséget kér. A rajz értelmezhető, de pontatlan és nem esztétikus.	A rajz sem szabadkézzel, sem vonalzó segítségével nem készül el. A jelölt a feladatot nem tudja megoldani.
Egyszerű szöveges vázlatot készít	Kiváló (5 pont)	Megfelelő (4-3 pont)	Fejlesztendő (2-1 pont)	Nem megfelelő (0)
	Tökéletesen képes időrendi sorrendben leírni a munkafolyamatokat. Áttekinti mihez van szüksége a munka elvégzéséhez, és abból képes a fontosakat megnevezni. Írása tagolt, áttekinthető.	A munkafolyamatban a feladatok (lépések) sorrendjénél csak kisebb hibákat vét, a források közül csak egyet felejt ki. Írásképe elfogadható.	Nagyobb hibákat vét vázlatkészítés közben. Írása kevésbé áttekinthető.	Nem képes egyszerű szöveges vázlatot készíteni, vagy csak szavakat sorol fel, kiragadva a sorrendből.
Megfogalmazza a véleményét.	Kiváló (5 pont)	Megfelelő (4-3 pont)	Fejlesztendő (2-1 pont)	Nem megfelelő (0)
	A jelölt a szöveges vázlat alapján önállóan fogalmazza meg gondolatait. A gondolatmenete logikus, a szókincs elég a mondanivalóhoz. A feltett kérdésekre válaszol.	A szöveges vázlat alapján, annak segítségével fogalmazza meg gondolatait. Az érthetőség csak kismértékben sérül. A feltett kérdésekre válaszol.	A leírt vázlatot felolvasva tud kommunikálni. A szövegalkotás nehézkes, a szókincs és kifejezésmód szerény. A feltett kérdéseket nem mindig érti, válaszai nem mindig logikusak.	A jelölt nem tud önálló gondolatot közvetíteni. A vázlat a kommunikációban nem segíti.

3. számú feladat

Szivattyúk elhelyezése a gépalapokon, további szerelésre előkészítés!

Cél:

Meggyőződni arról, hogy a jelöltek képesek-e együtt dolgozni. Képesek-e felmérni, hogy a kitűzésnél együtt kell dolgozniuk, de a számolási feladatokat külön-külön is végezhetik. Képesek-e az egyéni/csoportos hibákat felismerni. Tudnak-e mértékegységeket átváltani.

Létszám: Csoportos gyakorlatorientált feladatmegoldás, javasolt 2-3fő.

Időtartam: 60 perc

Eszközök:

Tanulópadok, székek, A4-es papírlapok, mérőszalag, vízmérték 60 cm-es és 120 cm-es, steatit kréta, jelölő ceruza, szintező lemezek, talpcsavarok, anyák, alátétek, ütvefúrógép ipari kivitel, villás és csillag kulcs készletek, csavarhúzó, feszítő- és emelővasak, hevederek.

Az előző feladatban szereplő rajzok szerinti elkészült és statikailag terhelhető gépalapok, szükséges gépészeti alaprajzok és metszeti rajzok, műszaki leírás a gépek beszereléséről, valamint alapra helyezéséről (Pl.: szívó-nyomó csonkok iránya).

Megjegyzés:

Az eszközök használatáról kérdéseket érdemes feltenni, pl.: melyik eszköz mire használható, bemutatás a többieknek.

A feladat leírása:

Készítsenek technológiai sorrendet a szerelésre vonatkozóan írásban, majd szóban mondják el. Határozzák meg közösen, hogy a most beépítendő 2 db folyadék szállító berendezés melyik kettő alapra fog kerülni, mivel a későbbiekben beépítendő szivattyúk alapjai is elkészültek (Az elhelyezés az előző feladatban készített tervek alapján). A rendelkezésre álló kivitelezési rajzok alapján döntsék el a szivattyúk elhelyezési irányát a további szerelések figyelembevételével. A szivattyúkat csomagolják ki, majd helyezték rá a szivattyú alapokra, mérjék ki és jelöljék be a lefogatáshoz szükséges csavarhelyeket és darabszámot. Vegyék le a szivattyúkat, határozzák meg a készítendő furatok mélységét, válasszanak megfelelő hosszúságú fúrószárat, amely alkalmas a beton fúrására. Készítsék el a talpcsavaroknak a furatokat, majd helyezték el a csavarokat. Szintezzék ki a szivattyúkat, amennyiben

szükséges. Helyezzék rá a szivattyúkat és rögzítsék le csavaranyás kötésekkel. Zárják le a szívó- és nyomócsonkokat. Osszák meg a feladatokat, mert rövid az idejük. Keressék meg a hibákat az előzetes felmérésekben. Amire nincs most szükségük az eszközökből, azt ne használják. Adjanak tájékoztatást, milyen hibákat találtak.

Megjegyzés: Mivel a szerelésnél több ismétlődő fázis van, ezeket célszerű mindegyik résztvevővel végeztetni.

Lehetséges értékelési szempontok:

- Az egyéni teljesítmények értékelésekor azt is figyelembe kell venni, kit választanak, vagy ki vállalkozik a tájékoztatásra.
- Figyelembe kell venni a mérési pontosságot, mind a csavarhelyek, mind a szintezésnél.
- Figyeljük meg tudnak-e együtt dolgozni a szerelésnél. Itt kell lennie egy irányító személynek, aki ellenőrzi a többi tevékenységét és elosztja a feladatokat.
- A készített technológiai sorrend alapján kell a lépéseket meghatározni a szerelés megkezdése előtt.

Megfigyelhető kompetenciák:

- **Együtműködés csoportban:** a gépészet szakmákban szerelésnél általában csoportban kell dolgozni. Egyes munkafázisok fizikailag sem végezhetők egyedül. A feladat végrehajtása közben megfigyelhető a jelöltek együtműködő képessége. Ezen készség megléte nélkül ezek a szakmák nem gyakorolhatók.
- **Megérti mások kommunikációját:** A csoportban való együtműködéshez kapcsolódik. Odafigyel másokra, képes más csoporttag kommunikációjából kiszűrni a lényegét.
- **Méréseket végez:** Mérőszalag és steatit kréta és vízmérték segítségével képes felmérni a területet, kijelölni az alapok helyét. Ki kell tudni választani ehhez a feladathoz a legegyszerűbb eszközöket. Az eszközök használatában együtt kell működni a csoportnak.
- **Használja a számtani alpműveleteket:** Összeadás, kivonás, szorzás, osztás.
- **Felismeri a hibás eredményt:** Fontos, hogy a feladatból megértsék, hol lehetnek hibák. A megoldás szempontjából mindegy, hogy a hibás eredményt számolással vagy következtetéssel, becsléssel szűrik ki.
- **Használja az egyszerű szerszámokat.**

- **Felismeri a térbeli alakzatokat:** a gépészeti szakmák gyakorlásához szükséges a térben való gondolkozás, a térlátás, a térbeli idomok vizuális felismerésének készsége.

Értékelő lap

Dátum

A jelölt neve

A megfigyelő neve

Szakmacsoport/szakma

A feladat neve:

Szivattyúk elhelyezése a gépalapokon, további szerelésre előkészítés!

Kompetencia

Kompetencia szintek

(Megfigyelhető viselkedési jegyek+pontértékek)

Megérti kommunikációját

mások

Kiváló (8-10 pont)

Megfelelő (5-7 pont)

Fejlesztendő (1-4 pont)

Nem megfelelő (0)

Megérti, kiemeli a lényegét a másik fél közléséből. Azokat a feladatokat, melyeket közösen megbeszéltek és az egyénre jutott, hibátlanul elvégzi. Munkavégzés közben képes a másik közlését figyelembe venni, és a munkáját ennek megfelelően módosítani.

Megérti mások közlését. A rá jutó feladatokat kisebb hibákkal megoldja. Korrekciókra is képes.

Nem érti pontosan mások kommunikációját, bátortalan vagy éppen önféjű a feladat megoldása közben, ezért nagyobb hibákat vét.

Mások közlésének lényegét nem érti. Nem tud mit kezdeni a kapott információval, vagy nem érdekl.

Együttműködés csoportban

Kiváló (8-10 pont)

Megfelelő (5-7 pont)

Fejlesztendő (1-4 pont)

Nem megfelelő (0)

Irányítja a csoport munkáját. Átlátja a feladatokat, képes felosztani a munkát. Konstruktív, pozitív visszajelzéseket ad másoknak. Nyitott mások véleményére.

Kompromisszumra kész, odafigyel másokra. Elvállalja a rábízott feladatot. Önálló véleménye van, de elfogadja mások véleményét is.

Aktívan együttműködik, de kisebb, nagyobb hibákat vét. Csak nehezen, bizonytalanul végzi a rábízott feladatot. Nem ad megfelelő visszajelzéseket.

Önféjűen vagy önbizalom nélkül dolgozik. Nem vesz részt a csapatmunkában.

Méréseket végez

Kiváló (5 pont)

Megfelelő (4-3 pont)

Fejlesztendő (2-1 pont)

Nem megfelelő (0)

Mérőszalag, steatit kréta használatával kijelöli a szivattyúk helyét az alapokon. Előtte áttekinti a helyszínrajzot.

Az eszközöket használja, de az alkalmazásánál segítséget kér, mérései kicsit pontatlanok.

Több segítséget igényel a méréseknél.

Nem képes a feladat megoldására.

Használja a számtani

Kiváló (3 pont)

Megfelelő (2 pont)

Fejlesztendő (-1 pont)

Nem megfelelő (0)

alapműveleteket				
	Pontosán számol, eredményei pontosak.	Ismeri az alapműveleteket, de a számításokban figyelmetlenségből adódó hibákat vét.	Számtani ismeretei bizonytalanok, az eredmény csak részben jó, nem lehet rá biztosan támaszkodni.	Az alapműveleteket is bizonytalanul végzi, hiányosan ismeri, így nem hasznos tagja a csoportnak
Felismeri a hibás eredményt	Kiváló (5 pont)	Megfelelő (4-3 pont)	Fejlesztendő (2-1 pont)	Nem megfelelő (0)
	Pontosan kiszűri hol lehet a hiba. Az eredményt először becsli, majd ellenőrzésként ki is számítja.	A hibaforrást kiszűri, de a becslése és számításai nem pontosak.	A hibaforrást sejtí, de nem tudja pontosan, hogyan szűrje ki.	Nincs elképzelése a feladat megoldásáról, vagy irreálisak az elképzelései.
Használja az egyszerű munkaeszközöket	Kiváló (5 pont)	Megfelelő (4-3 pont)	Fejlesztendő (2-1 pont)	Nem megfelelő (0)
	Képes a feladat megoldásához szükséges egyszerű munkaeszközöket kiválasztani, azok használata gyors és szakszerű.	Képes a feladat megoldásához szükséges egyszerű szerszámokat kiválasztani, de azok használatában kissé bizonytalan.	A szerszámok kiválasztása csak segítséggel sikerül. Több idő kell a hozzászokáshoz, ügyetlenül végzi a feladatot.	A szerszámok használatában ügyetlen, bátortalan, bizonytalan, önállótlan.
Felismeri a térbeli alakzatokat	Kiváló (5 pont)	Megfelelő (4-3 pont)	Fejlesztendő (2-1 pont)	Nem megfelelő (0)
	Önállóan elképzei az elhelyezett szivattyúk további szereléséhez szükséges, síkban és térben a csövezetékek elhelyezkedését.	Segítséggel, megbeszélés után el tudja képzei az alakzatokat, melyek elhelyezésre kerülnek.	Több segítséget igényel, hogy elképzei, hogy az alap és a szivattyúk elhelyezését.	Nem képes megérteni mi a számítás alapja.

4. számú feladat

Kezelési utasítás

(Új segédanyag)

Cél:

Vizsgáljuk azt, hogy a jelölt képes-e szöveget értelmezni, abból kiemelni a lényegét, visszaadni az olvasottakat és leírni a főbb előírásokat.

Létszám: Egyéni feladatmegoldás

Időtartam: 40 perc

Eszközök:

Tanulópadok, székek, A4-es papírlapok, szövegkiemelő, „Rotegear” sorozatú fogaskerék-szivattyúk kezelési és karbantartási utasítása.

A feladat leírása:

A beruházó előírása, hogy a F60/120 könnyű fűtőolaj szivattyúzásához, „Rotegear” sorozatú fogaskerék szivattyúkat kell használni. A kivitelező megvásárolta a 2 db szivattyút és leszállította a kivitelezés helyszínére. (A kezelési és karbantartási utasítás rendelkezésre áll.)

A jelölt olvassa el figyelmesen a fogaskerék-szivattyúk kezelési és karbantartási utasítását. Jelölje meg azokat az előírásokat, amelyeket beérkezés után ellenőrizni kell, valamint az üzemeltetés előtt és alatt figyelni kell, és a karbantartásra vonatkozó előírásokat. Emelje ki a lényegét, amit az utasítás tartalmaz, majd azt megfogalmazva írja le fél oldal terjedelemben. Szóban ismertesse a bizottsággal, a leírtak alapján, szóban kiegészítve az utasítás alapján az üzemeltető köteleit a berendezés átvételével, üzemeltetésével, és karbantartásával kapcsolatosan.

Instrukciók a feladat ellátásához:

1. Legalább kétszer olvassa el a kezelési utasítást figyelmesen. Amennyiben a jelölt igényli, még-egyszeri olvasást kell neki biztosítani.

2. Gondolja át a lényeges információkat, mely az üzembe helyezés szempontjából feltétlen lényeges.
3. Emelje ki a szivattyúk biztonságos üzemeltetésének főbb lépéseit.
4. Sorolja fel a szivattyúk üzemén kívül helyezésének lényeges pontjait.
5. Mondja el a bizottságnak a karbantartási tennivalókat.
6. Használja a szóbeli tájékoztatásnál, az általa leírtakat, mint vázlatot.
7. Az anyag elolvasására és a vázlat leírására a jelöltnek 30 perc, a szóbeli ismertetésre 10 perc áll a rendelkezésére. A bizottság kérdéseket tehet fel. A szóbeli tájékoztatásnál már nem használhatja a mellékletet, csak a saját jegyzetét.

Megfigyelhető kompetenciák:

- **Visszaadja az olvasottakat:** A szöveg feldolgozását részben szóban, részben írásban kérjük. A bizottság közben figyeli a jelölt önállóságát, munkatempóját, a pontosságot, a figyelem fenntartását. A feladatmegoldáshoz önálló gondolkodás és szókinccs szükséges.
- **Kiemeli a lényegét:** El tudja különíteni, hogy a feladat szempontjából mi fontos és mi nem. Megfelelő szókinccsel, egyszerűen, tömören, érthetően fogalmaz. Olvashatóan leír rövid szöveget.
- **Szöveget leír:** Mások számára érthető, rövid szöveget alkot.

Értékelő lap

Dátum A jelölt neve A megfigyelő neve

Szakmacsoport/szakma

A feladat neve:

Kezelési utasítás

Kompetencia	Kompetencia szintek (Megfigyelhető viselkedési jegyek+pontértékek)				
Visszaadja az olvasottakat	Kiváló (8-10 pont)	Megfelelő (5-7 pont)	Fejlesztendő (1-4 pont)	Nem megfelelő (0)	
	A jelölt a szöveg megértését követően önállóan, precízen visszaadja az olvasottakat írásban és szóban. Figyel a számadatok pontosságára, a szóbeli ismertetésnél is használja jegyzeteit. Szókincse a szituációnak megfelelő.	A jelölt megértette a szöveget, és kis pontatlansággal, de sikerül átadnia az információkat. A közlendő témához elegendő a szókincse.	A kommunikációs célokat csak részben teljesíti. Nem terjed ki a figyelme a végzendő munka szempontjából minden fontos dologra. Nehézkesen beszél ill. ír.	Nem tudja önállóan megoldani a feladatot. Nem, vagy hiányosan érti a szöveget, szókincse szegényes, írása rendezetlen.	
Kiemeli a lényegét	Kiváló (8-10 pont)	Megfelelő (5-7 pont)	Fejlesztendő (1-4 pont)	Nem megfelelő (0)	
	A munkavégzés és a majdani felhasználás szempontjából minden lényeges tényezőt figyelembe vesz. Hibát nem vét, pontosan megjelöl mindent írásban és szóban.	Kiszűri a lényeges elemeket, de néhány kimarad. 20% alatti hibát vét.	Többféle nagyobb hibát vét. Lényeges fontos dolgok kimaradnak az írott szöveg átadásánál. A hibahatár 40% alatt van.	Nem tudja önállóan elkülöníteni, hogy a feladat megoldása szempontjából mi a lényeges. Hibáinak száma 40%-nál több.	
Szöveget leír	Kiváló (5 pont)	Megfelelő (4-3 pont)	Fejlesztendő (2-1 pont)	Nem megfelelő (0)	
	Tömören olvashatóan, pontosan leírja a lényeges információkat. A tartalmi és formai tagolás megfelelő. Írásképe rendezett.	A jelölt kis hibákat vét a szöveg leírásakor, törekszik a gondolati tagolásra, de az esetek 10-20 %-ában pontatlan. Írásképe elfogadható.	A leírt szöveg pontatlan, nem törekszik tagolásra. Nehezen olvasható. A sorrendiség nem megfelelő.	A leírt szöveg tagolatlan, olvashatatlan, rendezetlen.	

4. számú feladat- Kezelési utasítás

„Rotogear” sorozatú fogaskerék-szivattyúk számára

1992/01

Figyelem:

Kérjük, üzembe helyezés előtt gondosan olvassa el a kezelési utasítást!

AZ ELEKTROMOS BEKÖTÉSEKET CSAK ELEKTROMOS SZAKEMBER
SZERELHETI!

A SZIVATTYÚ BEÉRKEZÉSE UTÁN A KÖVETKEZŐKET KELL ELLENŐRIZNI:

1. Ellenőrizze az áru sértetlenségét a mellékelt árukísérő alapján. Probléma esetén kérjük azonnal értesítse a Verder, illetve a kereskedő céget.
2. Kérjük, őrizze meg a szivattyúja darabjegyzékét. A szivattyú az Ön alkalmazására lett szerkesztve és a modellszám, részegységek számai a darabjegyzéken megkönnyítik a későbbi megrendeléseket.
3. Ellenőrizze a szivattyú megfelelő működését. Ez az ellenőrzés természetesen nem lehet olyan teljes mint egy tényleges üzemeltetési ellenőrzés. Ezért a következőket javasoljuk:

a)

A szivattyút illetve a berendezés csoportot ellenőrizze, nincs-e szállítási sérülés. Ellenőrizze, hogy ne legyen idegen tárgy a szivattyúban. Kézzel forgassa meg a tengelyt annak megállapítására, hogy nem szorul. Egy új szivattyú nehezen forgatható, de nem szorulhat annyira, hogy ezt ne lehessen végrehajtani.

b)

Ellenőrizze a csővezetékét és a szerelés helyét, hogy a karbantartási munkák számára elegendő hely legyen. Annak érdekében, hogy a szivattyúház igénybevételét csökkentsük, ajánlatos a flexibilis csövek használata. A könnyebb leszerelhetőség

érdekében a rendszer tervezésekor csatlakozó és lezáró szelepek beépítését is figyelembe kell venni. Ajánlott a vezetékek bekötése után a rendszert kimosni a szivattyú beszerelése előtt, az esetlegesen a vezetékben levő szennyeződés és fémforgács eltávolításának érdekében.

c)

A szivattyú és a meghajtótengely besabályozása fontos. A hibás besabályozás tömítés és/vagy csapágyhibát okozhat. Ellenőrizni kell, hogy a csatlakozócsapok szilárdan állnak, és be kell állítani a tömszelence anyát. A tömszelence tömítőgyűrűinek szükség van kenőanyag befecskendezésre vagy kenőanyag vezetékhez csatlakozásra.

4. A szivattyút soha ne járassa szárazon.

ÜZEMELTETÉS

A.

Üzembe helyezés előtt fontos a szivattyú helyes felszerelésének ellenőrzése.

Abban az esetben, ha a szivattyú még nincs csatlakoztatva.

A szivattyú a motor felőli végéről nézve a szivattyú tengelyének forgása az óramutató járásával megegyezik, a szivattyú ballra szállít, ha szivattyú meghajtótengelye a szabadonfutó tengely alatt van. Abban az esetben, ha a tengelyek fordított elhelyezésűek, akkor a szivattyú forgásiránya ellentétes és a jobbra szállít.

Abban az esetben, ha a szivattyú már csatlakoztatva van.

A motort rövid időre elindítani, a helyes forgásirány megállapítására, a fent bemutatott módon.

B.

Abban az esetben, ha a tömítés tömszelencével van ellátva:

(1)

A tömítést kenni kell, amihez vagy magát a szállítandó anyagot, vagy zsírt kell alkalmazni (teflon ajánlott). A zsírt a kenőegységbe befecskendezni vagy a egy kenőrendszerre rákötni.

2)

A tömszelencét vagy a tömítő hüvelyt nem szabad túlhúzni. Mindig csak egy negyedét kell húzni és a tömítési viszonyokat ellenőrizni. A 10 csepp / perc viszony elfogadható.

C.

GYŐZŐDJÖN MEG ARRÓL, HOGY A SZELEPEK KI VANNAK NYITVA!

Abban az esetben, ha bármilyen probléma lépne fel, akkor kérjük olvassa el a kézikönyv végén található hibalistát.

A SZIVATTYÚ MOST ÜZEMKÉSZ!

KARBANTARTÁS

A szivattyú hibás működésére utaló jelek lehetnek: túl alacsony szállítás, alacsony nyomás vagy hangos zaj. Először a hibalistát olvassa el figyelmesen. Abban az esetben, ha a szivattyú hibás működése szemmel látható, akkor célszerű üzemen kívül helyezni a következő módon:

A szivattyút mossa ki mielőtt leválasztja a rendszerről. Győződjön meg róla, hogy a szivattyú motorjának kapcsolója **KI** állásban van.

Vegye ki a hátsó ház csavarjait anélkül, hogy a csővezetékeket leszerelné, és ellenőrizze, kopottak-e az alkatrészek.

Abban az esetben, ha javítás válik szükségessé, akkor a VERDER-től beszerezhető a komplett javítókészlet. Ajánlatos egy ilyen készletet a raktáron tartani, mivel ennek költségei jóval alacsonyabbak, mint az esetleges állási idők. A javítókészlet az összes tengelycsoporthoz tartalmaz, fogaskerekeket, csapágyat, kopólapokat, tömítéseket vagy GLRD-t. A javítókészlet pontos specifikációjához tegyen egy „K”-t a modellszám elé, amely az elülső házba van beütve.

Hivatkozzon a mellélet részletes rajzra.

Nagyon fontos, hogy minden alkatrész pontosan úgy legyen visszaszerelve, ahogy eredetileg volt. A csapágyat nem szabad beütetni, hanem be kell nyomni. Ez történhet satu és faalátétek segítségével. Győződjön meg róla, hogy a csapágy a benyomáskor egyenesen álljon.

5. számú feladat

Gyakorlati feladat

Gázfogadóba biztonsági lefúvató szelep cseréje meghibásodás miatt

Cél:

A feladat lényege, hogy bemutatásra kerül a jelöltnek a munkafolyamat a használandó eszközök, a gázfogadó berendezés kiiktatása és üzembevétele. A jelölt feladat lesz, hogy felügyelet mellett minél pontosabban ismételje meg a látottakat. Figyelemmel kísérjük a jelölt tanulási készségét, figyelő képességét, mozgáskoordinációját és eszközhasználatát.

Létszám: Egyéni gyakorlati feladat

Időtartam: 85 perc

Eszközök:

Gázfogadó egység vagy műhelykörülmények között szimulációs pad, valamint kéziszerszámok, csillag-villás kulcskészlet, csavarlazító spray, tömítő felülettisztító, kalapács, feszítővas, vizpumpafogó, svédfogók, anyagmozgató eszközök, csavarhúzó. 1 db adott típusú biztonsági lefúvató, pentánálló tömítő készlet, csavarok, csavaranyák, alátétek, műhelyrajzok, gázszivárgás jelző spray.

A feladat leírása:

A gázfogadó állomásban a meghibásodott biztonsági lefúvató szerkezeti egységet ki kell cserélni vele azonos típusúra, melyről a beszerelés előtt meg kell győződni.

A feladat első részében a jelöltnek be kell azonosítania az adattáblákról leolvasható műszaki paraméterek alapján a biztonsági lefúvatók azonosságát. Majd az ott felügyeletet adó szakember elmagyarázza a gázfogadó egység kiiktatását a rendszerből, amelyet a jelölt a megértés után végrehajt, magyarázva a kiiktatás lépéseit.

A feladat második részében a szakember elmagyarázza a berendezés kiserelésének és beszerelésének fázisait, melyet a jelölt a rendelkezésre álló szerszámokkal, az ott levő szakember segítségével, de jelentős mértékben önállóan elvégzi.

A feladat harmadik részében a felügyeletet gyakorló szakember ismerteti a gázfogadó állomás ismételt üzembe helyezésének lépéseit. Majd ezt követően a jelölt ezt elvégzi.

Instrukciók a feladat ellátásához:

8. A jelöltnek a biztonsági lefúvatók cserképességének megállapítására 10 perc áll rendelkezésre.
9. A felügyelő szakember ismerteti a gépészeti egység rendszerből való kiiktatását, 10 perc.
10. A jelölt a gázfogadó berendezést a rendszerből kiiktatja, 15 perc áll rendelkezésre.
11. A biztonsági lefúvató cseréjének fázisait a szakember elmagyarázza, a jelölt a szerszámokat előkészíti, és együtt a cserét végrehajtják, 30 perc alatt.
12. A szakember által ismertetett üzembevételi és ellenőrzési lépéseket a jelölt végrehajtja, melyre 15 perc áll rendelkezésére.

Megfigyelhető kompetenciák:

- Tanulóképesség:** Képes új információk, ismeretek befogadására, felhasználására, rövid időn belüli pontos megismétlésére.
- **Mozgáskoordináció:** Kéz, láb és finommozgások pontos összehangolása.
 - **Kitartás:** Képes a gyakorlati feladat, munkatevékenység által igényelt energia befektetés, figyelem hosszú távú fenntartására.
 - **Precizitás:** Képesség a hibátlan munkavégzésre.
 - **Eszközhasználat:** A munkafolyamatokat szolgáló eszközök felismerése, használata.
 - **Gyakorlatias feladatértelmezés, módszeres munkavégzés:** A célokat, elvárásokat és utasításokat munkafolyamatokká alakítja át. Felismeri a munkavégzéshez szükséges eszközöket. A feladatok lehetséges megoldásait megtalálja és az optimális megoldást önállóan végrehajtja.

Értékelő lap

Dátum: _____ A jelölt neve: _____ A megfigyelő neve: _____
 Szakmacsoport/szakma: _____

A feladat neve:

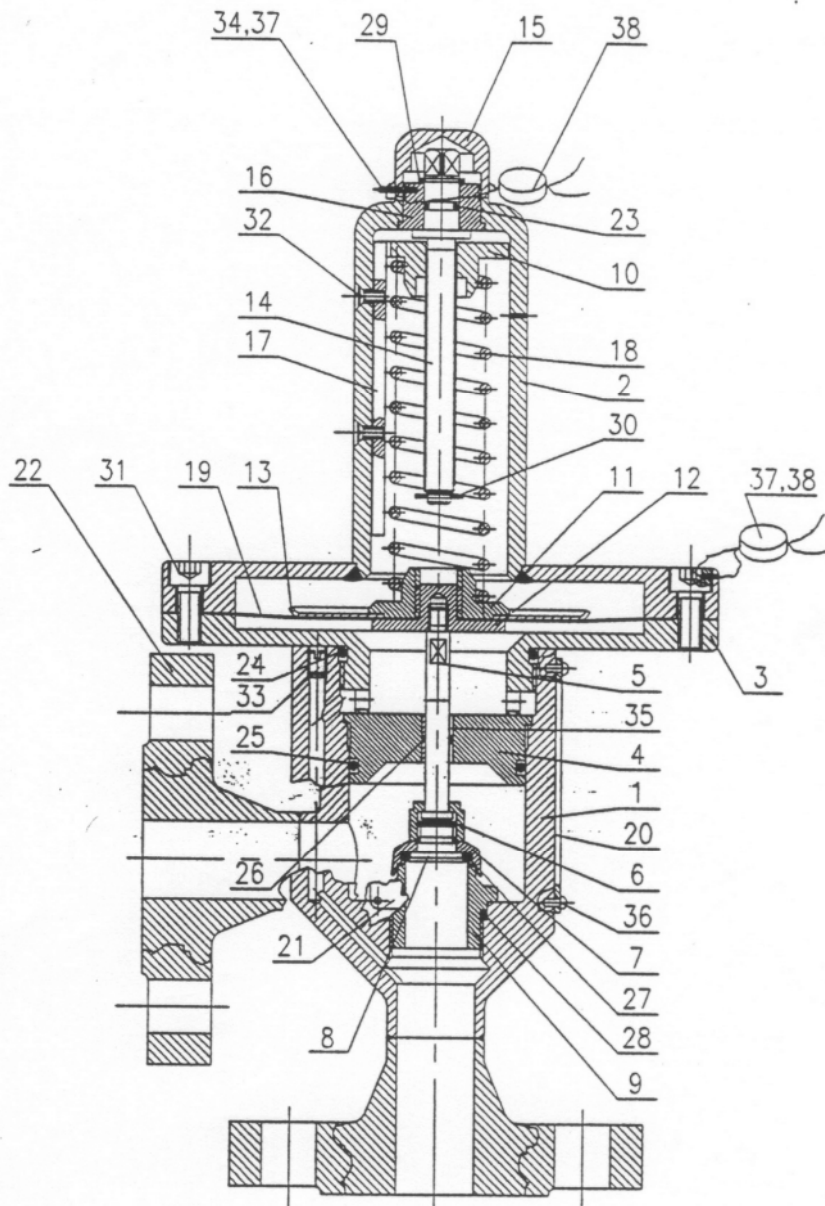
Gázfogadóba biztonsági lefúvató szelep cseréje meghibásodás miatt gyakorlati feladat

Kompetencia		Kompetencia szintek (Megfigyelhető viselkedési jegyek+pontértékek)		
Tanulóképesség	Kiváló (8-10 pont)	Megfelelő (5-7 pont)	Fejlesztendő (1-4 pont)	Nem megfelelő (0-)
	Megjegyzi a szerszámok használatát, képes a munkafolyamat lépéseit megjegyezni, kis hibákkal visszaadni. A feladat megoldásában eljut a szelepcseréig és a beüzemelésig.	Képes elsajátítani és pontosan megismételni az új mozgássort. Megjegyzi a szerszámok használatát, de lassabban halad a munkával. Kis hibát többet vét. Eljut a szelepcseréig.	A gyakorlati feladat megvalósítása közben több közepes súlyú hibát vét. Éppen hogy elkezd a szelep cseréjét. Valamely fázisnál korábban megakad. Segítséget igényel.	A jelölt nem képes koncentrálni a gyakorlati feladat bemutatására. A szerszámok használatában és a sorrendiségben tanácstalan, nem jegyezte meg, nem tudja reprodukálni, vagy túlságosan befolyásolják a zavaró ingerek.
Mozgás-koordináció	Kiváló (8-10 pont)	Megfelelő (5-7 pont)	Fejlesztendő (1-4 pont)	Nem megfelelő (0-)
	A nagyobb, erőt igénylő mozgások (szelep ki- és beemelés) jól koordináltak. A finom mozgások (tömítő felülettisztítás, tömítés elhelyezés, összcsavarozás) terén is jó mozgáskoordináció és kezűgyesség mutatkozik. Viszonylag könnyen sajátítja el (a kizárás és beüzemelés)	A nagyobb, erőt igénylő mozgások (megoldásában eljut a szelepcseréig) jól koordináltak. A finomabb mozgások koordinációja alacsonyabb színvonalú	A nagyobb mozgások terén jól koordináltak, csak lassú. A finommozgások koordinációja gyenge, de fejleszthető. Új mozgássor tanulásakor kisebb hibákat vét.	A mozgáskoordináció gyenge szintje egyszerű esetekben is látszik. A finom mozgások koordinációját fizikai, idegrendszeri károsodás gyengíti.

Kitartás, kitartó figyelem	Kiváló (5 pont)	Megfelelő (4-3 pont)	Fejlesztendő (2-1 pont)	Nem megfelelő (0)
	Hosszabb időn belül is kellő nyugodtsággal és odafigyeléssel végzi a feladatot. Jó minőségben határidőre elkészül. A jelölt zavaró ingerek és stresszhelyzet ellenére is képes kitartóan figyelni.	Alapvetően nyugodt és kitartó, de idővel kisebb hibákat vét. Az idő multával figyelme kicsit csökken a jelölt zavaró ingerek és stresszhelyzet ellenére is képes figyelni.	Alapvetően nyugodt, de a feladatmegoldás közben idővel, figyelmetlenségéből adódóan nagyobb hibákat vét. Az idő előre haladtával tempója jelentősen lassul. A jelölt figyelme a néhányszor ellankad.	Nehezen halad a feladattal, mert figyelmetlen, nem tud koncentrálni. A feladat megoldását rövid időn belül feladja.
Precizitás	Kiváló (5 pont)	Megfelelő (4-3 pont)	Fejlesztendő (2-1 pont)	Nem megfelelő (0)
	Jelentéktelen hibákkal, megfelelő minőségben, határidőre elvégzi a feladatot.	Kisebb hibákat vét, de megfelelő minőségben elvégzi a feladatot.	Nagyobb, de korrigálható hibákat vét a megvalósításban.	Súlyos hibákat vét, nem képes precízen megoldani a feladatot.
Eszközhazsnálat	Kiváló (5 pont)	Megfelelő (4-3 pont)	Fejlesztendő (2-1 pont)	Nem megfelelő (0)
	Az eszközök ismerete, kiválasztása tökéletes, használata célirányos és hatékony.	Az eszközök használata néhány helyen nem megfelelő, de nem rontja le nagyon a teljesítményt.	Néhány eszközt nem ismer, nem tud használni, de gyakorlással, rávezetéssel fejleszthető.	Mozgáskoordinációs, szervi vagy idegrendszeri problémák miatt az eszközöket nem tudja értékelhető szinten használni.
Gyakorlatias feladatértelmezés	Kiváló (5 pont)	Megfelelő (4-3 pont)	Fejlesztendő (2-1 pont)	Nem megfelelő (0)
	A rövid leírás alapján elképzei, hogy a feladat megoldásához milyen eszközöket használjon. Támaszkodik gyakorlati tapasztalatára a helyes megoldásnál.	A rövid leírás alapján elképzei hogyan fogja megoldani a feladatot. Az eszközöket próbálgatja, majd 20 % eltéréssel jól kiválasztja a megfelelőt.	Eltervezi és képes elmondani a munka folyamatát. Az eszközválasztás csak 50 %-ban sikerül. Nincs tapasztalata, de ez megszerezhető.	Nem képes megtervezni magában a feladatot. Nem megfelelően választja ki a munkavégzés eszközeit. Nem is érdekli a feladat megoldása.

5. számú feladat
1. számú melléklet

K6d: 485-0000.01g

3. ábra KBE-1-../A. típusú biztonsági lefúvatók szerkezeti felépítése

FAIPAR SZAKMACSOPORT

1. számú feladat

„Hogyan képzelem el jövőmet a faiparban?„

Cél: A jelölt elképzeléseinek, elvárásainak, meglévő ismereteinek, tapasztalatainak, megismerése.

Létszám: egyéni feladat

Időtartam: 10 perc a bemutatásra, 5 perc a kérdésekre és válaszokra (kb. 15 perc)

Eszközök: Jegyzeteléshez íróeszközök, asztal, székek, értékelő lap.

A feladat leírása: Milyennek képzelem el jövőjét a faiparban? Válaszolja, hogy milyen elképzelései vannak a lehetséges munkakörökkel kapcsolatban, milyennek képzelem az optimális munkahelyet!

Instrukció: Kérjük, hogy mondja el elképzeléseit választott munkahelyével kapcsolatban. Figyeljen arra, hogy 10 perc áll rendelkezésére.

A bemutatás célja, hogy információt nyújtson eddigi tanulmányairól, tapasztalatairól, érdeklődéséről, elképzeléseiről, céljairól, hosszú távú terveiről.

Ezt követően kérdéseket teszünk fel Önnek a szakmával, munkahellyel kapcsolatban.

Kérdések: Párbeszéd a jelölttel. A kérdések felvetését követően a jelölt válaszára reagálva, érdemes a szakmai sajátosságokra is kitérni. Pl.: kézi szerszámokkal szeretne nyugodtan dolgozni, alkotó munkát végezni, vagy a gépek érdeklik inkább, a nagyüzemi termelés szervezése, irányító munkakör, vállalkozás különleges feladatokra, esetleg az üzletszerzés, eladás, alkalmazottként szeretne dolgozni, vagy egyéni céget szeretne később létrehozni, esetleg a családi vállalkozást erősíteni, stb.

Cél: Információszerzés arról, milyen elzárts ismeretei vannak a lehetséges munkakörökről, feladatokról, hogyan viszonyul a szakmai nehézségekhez.

Példák:

- Milyen környezetben dolgozna szívesen?
- Mi a véleménye mennyire balesetveszélyes egy faipari munkahely?
- Képes-e fegyelmezetten, megfontoltan dolgozni, tartani a monoton munkavégzést?
- Vállalja-e a változó helyszíni munkavégzést?
- A megfigyelési szempontoknál kitérünk az öltözködésre is. Fontos információ, hogy a jelölt hogyan képzelem el a munkahelyi megjelenését. Jelenlegi öltözködése összhangban van-e a vizsgahelyzettel. Ha nem, akkor érdemes ilyen irányú kérdéseket is feltenni. (Pl. az adott munkahelyen munkaruha, egyéni védő felszerelés viselése kötelező, stb.)
- A munkahelyén milyen szakmai előjuttatási lehetőségeket lát? Szeretne-e továbbtanulni?
- Milyennek képzelem a jó munkahelyi légkört a munkatársak és a vezetők között?

Megfigyelhető kompetenciák

Megérti a kapott információkat, megfogalmazza véleményét

Válaszokat ad

Eredmény-orientáltság, precizitás

Megjelenés

Viselkedéskultúra

Tiszta, érthető, helyes beszéd

Lényegre tör kommunikáció

Értékel lap				
Dátum	A jelölt neve	A megfigyel neve		
		Szakmacsoport/szakma		
	A feladat neve: „Hogyan képzelem el a jövőmet a faiparban?”			
Kompetencia	Kompetencia szintek (Megfigyelhető viselkedési jegyek+pontértékek)			
	Kiváló (5 pont)	Megfelel (4-3 pont)	Fejlesztendő (2-1 pont)	Nem megfelel (0)
Megérti a kapott információkat, megfogalmazza véleményét	A jelölt a feladatot az irányító szempontoknak megfelelően valósította meg. Határozott elképzelései vannak, mondanivalója érthető, könnyen követhető, jól strukturált.	A jelölt a kommunikációs célokat nagyrészt megfelelően valósította meg. Nem tért ki minden irányító szempontra.	A kommunikációs célokat részben valósította meg. Mondanivalója nem volt teljesen érthető, nem volt mindig követhető, strukturált.	Alapvető kommunikációs célját nem éri el. Csapongott. Elmerült a részletekben. Nem volt érthető. Másról beszélt stb.
Válaszokat ad	Kiváló (5 pont)	Megfelel (4-3 pont)	Fejlesztendő (2-1 pont)	Nem megfelel (0)
	A feltett kérdéseket megérti, összhangba hozza eddigi mondanivalójával. Mások számára egyértelműen érthetően, tárgyilagosan, logikusan fejezi ki mondanivalóját. Viselkedése egyértelmű. Megfigyeléseit, érzéseit képes pontosan, egyértelműen megfogalmazni.	Kommunikációs stílusa, viselkedése asszertív. A kommunikációja során néha kisebb hibákat vét. Mások számára egyértelműen érthetően, tárgyilagosan, logikusan fejezi ki mondanivalóját. Viselkedése egyértelmű. Megfigyeléseit, érzéseit képes megfogalmazni.	Szubmisszív viselkedés Hang: halk, elhaló, szaggatott. Tartalom: fölösleges magyarázkodás, személyes szükséglet nem vállalása, általános alany használata, az érzések indirekt kifejezése jellemzi. Gesztusok, mimika: kifejezésmozgások gátoltak, vagy merevek, tekintetkontaktus hiányzik. Viselkedés: alárendelt.	Szélsőségesen agresszív viselkedési megnyilvánulások. Hang: általános alany gyakori használata, kiabáló, izgatott / túlzottan csöndes. Tartalom: magyarázat, érvelés nincs, támadó, fenyegető szavak használata, elítélteesség, kompromisszum-készség hiánya, mások nélküli megbántása, kontroll nélküli érzelmek. Viselkedés: fenyegető, támadó.
Eredmény-orientáltság, precizitás	Kiváló (5 pont)	Megfelel (4-3 pont)	Fejlesztendő (2-1 pont)	Nem megfelel (0)
	Betartja az időkereteket, mondanivalója lényegre tör, meggyőző.	Törekszik az időkeret betartására, de néhány perccel tovább tart beszámolója, vagy túl rövid.	Az időkeretet nem tudja értelmezni, többször újra kezdi mondanivalóját.	Nem veszi figyelembe a 10 perces időkeretet, csapong.

Megjelenés	Kiváló (5 pont)	Megfelel (4-3 pont)	Fejlesztend (2-1 pont)	Nem megfelel (0)
	A küls megjelenése az elvárásoknak megfelel. Öltözéke, fellépése összhangban áll adottságaival, személyiségével, a leendő elvárásaival.	Küls megjelenésén csak kisebb mértékű változtatásokra van szükség. Nyitott a változtatásokra.	Küls megjelenésén nagyobb mértékű változtatásokra van szükség, de nyitott a változtatásokra.	Küls megjelenése egyáltalán nem áll összhangban a leendő foglalkozási szereppel.
Viselkedéskultúra	Kiváló (5 pont)	Megfelel (4-3 pont)	Fejlesztend (2-1 pont)	Nem megfelel (0)
	Ismeri, és precízen használja a kultúráltnak viselkedés szabályait. A viselkedése teljes mértékben megfelel az elvárásoknak, összhangban van a foglalkozási szereppel.	Viselkedésén kisebb mértékű változtatásokra van szükség.	Viselkedésén nagyobb mértékű változtatásokra van szükség, de nyitott a változtatásokra.	Viselkedése egyáltalán nem áll összhangban a leendő foglalkozási szereppel. Kifejezetten kultúrátlan a viselkedése.
Tiszta, érthető, helyes beszéd	Kiváló (5 pont)	Megfelel (4-3 pont)	Fejlesztend (2-1 pont)	Nem megfelel (0)
	Artikuláltnak, érthetőnek, beszédhibák nélkül, megfelelő hangerővel és hangsúlyozással, hanglejtéssel, szünetekkel, megfelelő tempóban kommunikál.	Beszéde teljesen érthető. Kisebbségi beszédtechnikai hibákat vét.	Beszéde érthető, de többféle és nagyobb mértékű hibát vét kommunikációja során. (pl. lényegtelen részeket is túlhangsúlyoz, nem megfelelő a hangerő, a szünetek használata, kissé hadaró stb.)	Nem érthető a kommunikációja. Igen sok és súlyos beszédtechnikai hibája van (raccsolás, dadogás stb.) Túl gyors (erősen hadaró), illetve túl lassú tempójú a beszéd (monoton).
Lényegre törő kommunikáció	Kiváló (5 pont)	Megfelel (4-3 pont)	Fejlesztend (2-1 pont)	Nem megfelel (0)
	Közléndje tömör, ugyanakkor mások számára is érthető megfogalmazására képes.	Nagyon ritkán elvész a részletekben.	Gyakran elvész a részletekben.	Nem képes lényegre törően kommunikálni. Igen gyakran elkalandozik. Követhetetlen.
Megjegyzések:				

Egyéb értékelési szempontok:

- Határozott elképzelései vannak a jövővel kapcsolatban
- Különböző kötések, érzelmi megnyilvánulások a feladat elvégzése alatt
- Felületes információk alapján téves elképzelések
- Egyéniség: saját, önálló véleményformálás, egyéni gondolatok
- Az utasítás és a feladat felfogása

2. számú feladat

Mélyen üvegezett ajtólap készítése!

Cél: A jelölt mérési, számolási készségeinek, képességeinek, valamint azon kompetenciáinak felmérése, képes-e önállóan egyszerű rajzvázlatot készíteni, logikusan gondolkodni, egyszerű számításokat végezni, az eredményt összesíteni.

Létszám: egyéni feladatmegoldás

Időtartam: 45 perc

Eszközök:

Tanulópadok, székek, A4-es papírlapok, ceruza, vonalzó, számológép.

A feladat leírása:

Az egyik helyiség ajtaját mélyen üvegezett ajtólapra szeretnék kicserélni. Az ajtólap 900x2030 mm befoglaló méretű, vázkeretes szerkezetű, ami azt jelenti, hogy a két függőleges, végigmenő 140 mm széles és 2030 mm hosszú keretdarabot felül szintén 140 mm széles, alul 180 mm széles keretdarab köti össze.

A keletkezett téglalap alakú belső részt kettő darab 110 mm széles vízszintes keretosztóval három üvegezett részre osztjuk fel.

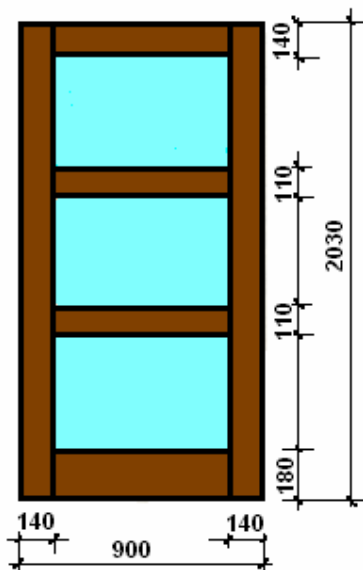
Készítsen vázlatrajzot az ajtólapról, tüntesse fel a méreteket!

Számítással határozza meg a vízszintes osztóbordák helyét úgy, hogy a három üveges rész azonos méretű legyen!

Számítsa ki, az ajtólapnak hány százaléka lesz az üvegezett rész?

Instrukciók a feladatmegoldáshoz.

5. A feladathoz méretarányos rajzot kell készíteni. (10 perc)
6. Bejelölve az osztásokat, összeadással, kivonással, osztással meghatározni az üvegezett részek méreteit. (15 perc)
7. Területszámítással kiszámolni az ajtólap befoglaló méreteiből a téglalap területét és az üvegezett részek területeinek összegét. (10 perc)
8. Százalékszámítással meghatározni a felületek arányát. (5 perc)
9. Foglalja össze a feladat megoldását!
A bizottság kérdéseket tehet fel, melyre válaszokat vár. (5 perc)

Megfigyelhető kompetenciák:

- **Megérti az olvasottakat:** a szövegesen megfogalmazott feladatot értelmezni tudja.
- **Egyszerű rajzvázlatot készít:** A rajz legyen szabadkézi rajz, de használhat vonalzót is a méréshez, a lényeg, hogy a rajz arányos legyen.
- **Biztos kézzel rajzol egyenes vonalat**
- **Felismeri az alapvető összefüggéseket:** ezek alapján össze tudja állítani azt a számítási sorrendet, amit el kell végeznie a feladatmegoldás közben.
- **Használja a számtani alpműveleteket:** Összeadás, kivonás, szorzás, osztás.
- **Százalékszámítást végez**
- **Megfogalmazza a véleményét:** Szóban, egy alapszintű szakmai szókinccsel a lényegét kiemelve ki tudja fejezni gondolatait. Kérdésekre válaszol, véleményét logikus érvekkel alátámasztja és megvédi.

Értékelő lap				
Dátum	A jelölt neve		A megfigyelő neve	
			Szakmacsoport/szakma	
	A feladat neve: Mélyen üvegezett ajtólap készítése.			
Kompetencia	Kompetencia szintek (Megfigyelhető viselkedési jegyek+pontértékek)			
Megérti az olvasottakat	Kiváló (8-10 pont)	Megfelelő (5-7 pont)	Fejlesztendő (1-4 pont)	Nem megfelelő (0)
	A szövegesen megfogalmazott feladatot pontosan értelmezi, a méreteket, arányokat érzékeli.	A szövegesen megfogalmazott feladatot nehezen értelmezi, segítséget kér.	A szövegesen megfogalmazott feladatot nehezen értelmezi, csak rajzi segítséggel képes továbblépni.	Csak ötletszerűen és nem a logikus gondolkodás alapján próbálkozik, vagy egyáltalán nem képes a feladat megoldására.
Egyszerű rajzvázlatot készít	Kiváló (5 pont)	Megfelelő (4-3 pont)	Fejlesztendő (2-1 pont)	Nem megfelelő (0)
	Méretarányosan felvázolja az ajtólap előlnézeti képét. A rajz tiszta, egyenes vonalakkal határolt, az osztások azonos méretűek, a szélességi méretek megkülönböztethetők, a rajzon a méretek feltüntetve.	A rajz mások számára is értelmezhető, de egy kicsit hiányos, vagy esztétikailag nem szép.	A rajzvázlat készítése közben megakad, segítséget kér. A rajz értelmezhető, de pontatlan, aránytalan és nem esztétikus.	A rajz sem szabadkézzel, sem vonalzó segítségével nem készül el. A jelölt a feladatot nem tudja megoldani.
Biztos kézzel rajzol egyenes vonalat	Kiváló (5 pont)	Megfelelő (4-3 pont)	Fejlesztendő (2-1 pont)	Nem megfelelő (0)
	A vonalak határozottak, egyenesek, folytonosak, párhuzamosak és merőlegesek, a rajz esztétikus, tiszta.	A vonalak egyenesek, de nem folytonosak, több részből tevődnek össze, a párhuzamosak, távolsága változó, a rajz értelmezhető.	A vonalak szálkásak, nem egyenesek, a vonalvezetés bizonytalan, a vonalak metsződése nem tiszta, a rajz maszatos.	Segítséggel sem boldogul a feladattal.

Felismeri az alapvető összefüggéseket	Kiváló (3 pont)	Megfelelő (2 pont)	Fejlesztendő (1 pont)	Nem megfelelő (0)
	Az osztóbordák elhelyezéséhez szükséges méretek meghatározásához kiszámítja a belső méretet, és három egyenlő részre osztja. Számítása pontos.	Figyelmetlenségből adódó hibákat vét, nem figyel az eltérő szélességi méretekre, kérdésre képes korrigálni.	Számtani ismeretei bizonytalanok, az eredmény csak részben jó.	Számításai összefüggéstelenek. Nagyon súlyos hibákat vét.
Használja a számtani alpműveleteket.	Kiváló (3 pont)	Megfelelő (2 pont)	Fejlesztendő (1 pont)	Nem megfelelő (0)
	Számítása pontos, nyomon követhető.	Ismeri az alpműveleteket, de a számításokban figyelmetlenségből adódó hibákat vét.	Számtani ismeretei bizonytalanok, az eredmény csak részben jó.	Az alpműveleteket is bizonytalanul végzi, hiányosan ismeri. Nagyon súlyos hibákat vét.
Százalékszámítást végez	Kiváló (5 pont)	Megfelelő (4-3 pont)	Fejlesztendő (2-1 pont)	Nem megfelelő (0)
	Meghatározza mindkét területet, kiszámítja százalékos arányát. Számítása pontos.	A számítási munkamenet jó, számítási hibát vét, kérdésre becsléssel korrigál.	Nagyobb hibákat vét, nem megfelelő adatokat használ.	Nem képes a számítást elvégezni
Megfogalmazza a véleményét.	Kiváló (5 pont)	Megfelelő (4-3 pont)	Fejlesztendő (2-1 pont)	Nem megfelelő (0)
	A jelölt a szöveges vázlat alapján önállóan fogalmazza meg gondolatait. A gondolatmenete logikus, a szókincs elég a mondanivalóhoz. A feltett kérdésekre válaszol.	A szöveges vázlat alapján, annak segítségével fogalmazza meg gondolatait. Az érthetőség csak kismértékben sérül. A feltett kérdésekre válaszol.	A leírt vázlatot felolvasva tud kommunikálni. A szövegalkotás nehézkes, a szókincs és kifejezésmód szerény. A feltett kérdéseket nem mindig érti, válaszai nem mindig logikusak.	A jelölt nem tud önálló gondolatot közvetíteni. A vázlat a kommunikációban nem segíti.

3. számú feladat

Lakószoba berendezése!

Cél: Megfigyelni a jelölt térbeli tájékozódását, képes-e felismerni a perspektivikus ábrán az egyes elemeket, egymáshoz viszonyított helyzetüket, becsléssel meghatározni a tér nagyságát, elmozdulva a térben elképzelni az egyes falnézeteket. Képes-e az elemek egymáshoz viszonyított arányait, a mindennapokban használatos bútorok méreteit megbecsülni, a kijelölt falnézetet szabadkézi rajzban önállóan, arányosan felvázolni.

1. nehézségi szint: Falnézet rajzolása az ablakokkal szemben állva
2. nehézségi szint: Falnézet rajzolása a szekrénysorral szemben állva

Létszám: Egyéni feladatmegoldás

Időtartam: 45 perc

Eszközök:

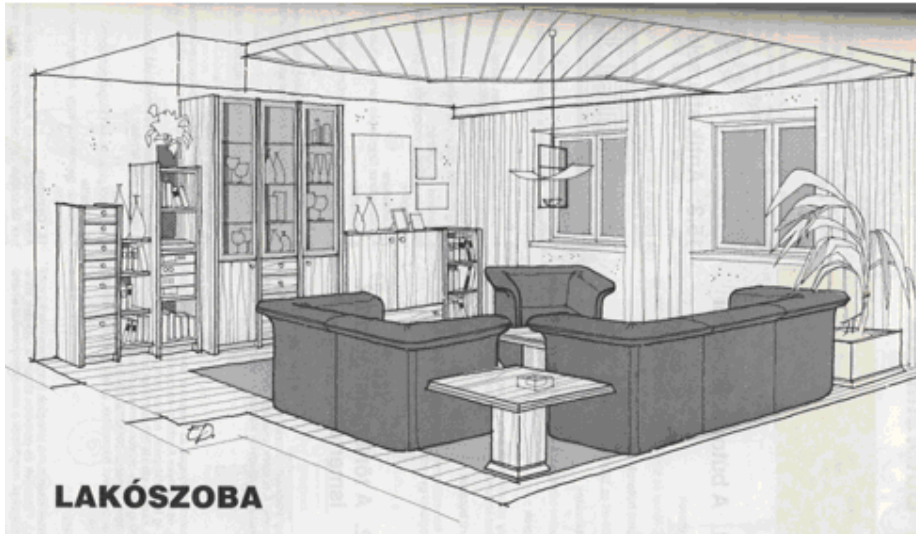
Tanulópadok, székek, A4-es papírlapok, ceruzák, vonalzó, radír.

Megjegyzés:

Érdemes egy-egy mondatban elmondani, hogy gondoljon a saját testmagasságára, gondolatban hasonlítsa össze a képet lakásuk nappali szobájával, stb.

A feladat leírása:

10. Először a jelölt szemlélje meg ábrát, becsülje meg a szoba méreteit! (5 perc)
11. Nevezze meg az egyes bútorokat, funkcióit, figyelje meg egymáshoz viszonyított méreteit, becsléssel, vagy egyéni tapasztalatait felhasználva határozza meg befoglaló méreteit! (15 perc)
12. Szemben állva az ablakokat tartalmazó fallal, a megbecsült méreteknél megfelelő arányos téglalapba rajzolja bele a két ablakot szabadkézi vonalakkal! (20 perc)
13. A bizottság tehet fel kérdéseket, melyre indokolt válaszokat vár. (5 perc)

Lehetséges értékelési szempontok:

- Figyeljük meg, mennyire érzékeli a tárgyak elhelyezkedését a térben, érzékeli-e a szekrénysor elemeinek eltérő mélységét, magassági arányait.
- Ismeri az egyes bútorok rendeltetését, meg tudja nevezni őket.
- Képes az ablakokat tartalmazó fal téglalapját arányosan felrajzolni.
- Az ablakokat megfelelő magasságban és méretben berajzolni.
- Az ablakokat több vonallal rajzolva a tárgyszerűségét kiemelni.
- A feltett kérdésekre összefüggő, meggyőző válaszokat adni.

Megfigyelhető kompetenciák:

- **Felismeri a térbeli alakzatokat:** A faipari szakmák gyakorlásához szükséges a térlátás, a térbeli idomok vizuális felismerésének készsége.
- **Megbecsüli a méreteket:** Megfigyelései, környezete, eddigi tapasztalatai alapján képes behatárolni a bútorok befoglaló méreteit.
- **Rajzot értelmez, méreteket arányosít.**
- **Mértani alapismeretekkel rendelkezik.**
- **Biztos kézzel rajzol egyenes vonalat.**
- **Alapvető rajzeszközöket használ.**

Értékelő lap				
Dátum	A jelölt neve		A megfigyelő neve	
			Szakmacsoport/szakma	
	A feladat neve: Lakószoba berendezése!			
Kompetencia	Kompetencia szintek (Megfigyelhető viselkedési jegyek+pontértékek)			
Felismeri a térbeli alakzatokat	Kiváló (8-10 pont)	Megfelelő (5-7 pont)	Fejlesztendő (1-4 pont)	Nem megfelelő (0)
	Tökéletesen el tudja képzelni, hogy milyen a térbeli alakzatok helyzete, egymáshoz való viszonya.	El tudja képzelni milyen a térbeli alakzatok egymáshoz való viszonya.	Több segítséget igényel, a szoba méreteinek megadása után, esetleg egy alaprajz segítségével megérti a feladatot.	Nem képes megérteni a méreteket, a bútorok elhelyezkedését.
Megbecsüli a méreteket	Kiváló (8-10 pont)	Megfelelő (5-7 pont)	Fejlesztendő (1-4 pont)	Nem megfelelő (0)
	Meg tudja becsülni a bútorok és a nappali szoba méreteit, megadja a belmagasságot is, megnevezi a bútorok funkcióját.	Az egymáshoz viszonyított arányokat érzékeli, a méretek a tűréshatáron belül vannak	Segítséggel, megbeszélés, összehasonlítás után el tudja képzelni a méreteket.	Nem érzékeli a méreteket, becslése jelentősen eltér a megszokott méretektől.
Rajzot értelmez, méreteket arányosít	Kiváló (8-10 pont)	Megfelelő (5-7 pont)	Fejlesztendő (1-4 pont)	Nem megfelelő (0)
	Átlátja a feladatot, képes felvázolni az arányos falnézetet, a meghatározott méreteknek megfelelően elhelyezni az ablakokat.	Átlátja a feladatot, képes felvázolni az arányos falnézetet, a meghatározott méreteknek megfelelően elhelyezni az ablakokat, de egymáshoz viszonyított helyzetük nem arányos.	Csak nehezen, bizonytalanul végzi a feladatot, segítséggel javul a teljesítménye.	Találomra vagy önbizalom nélkül dolgozik. Nem képes elvégezni a feladatot.
Mértani alapismeretekkel rendelkezik	Kiváló (5 pont)	Megfelelő (4-3 pont)	Fejlesztendő (2-1 pont)	Nem megfelelő (0)
	A mértani	A mértani fogalmak	A feladat egy részét	Alapvető mértani

	fogalmakkal tisztában van, a kapcsolódó feladatot helyesen oldja meg.	legtöbbjével tisztában van, hiba csak összetettebb feladatoknál, illetve figyelmetlenség miatt fordul elő.	nem tudja megoldani a kapcsolódó elméleti ismeretek hiányában, de segítséggel képes javítani a teljesítményén.	ismeretek hiányoznak, így a feladat nagy része gondot okoz a számára. Teljesítménye segítség, magyarázat hatására sem javul.
Biztos kézzel rajzol egyenes vonalat	Kiváló (3 pont)	Megfelelő (2 pont)	Fejlesztendő (-1 pont)	Nem megfelelő (0)
	A vonalak tiszták, párhuzamosok és merőlegesek, vastagságuk egyenletes.	A vonalak szállásak, de felismerhetők, párhuzamosságuk felismerhető.	A vonalak helyzete, futása bizonytalan, találkozásuk esetleges.	A vonalak görbék, szakadozottak, bizonytalanok.
Alapvető rajzeszközöket használ	Kiváló (5 pont)	Megfelelő (4-3 pont)	Fejlesztendő (2-1 pont)	Nem megfelelő (0)
	Képes a feladat megoldásához szükséges egyszerű munkaeszközöket kiválasztani, azok használata gyors és szakszerű.	Képes a feladat megoldásához szükséges egyszerű szerszámokat kiválasztani, de azok használatában kissé bizonytalan.	A szerszámok kiválasztása csak segítséggel sikerül. Több idő kell a hozzászokához, ügyetlenül végzi a feladatot.	A szerszámok használatában ügyetlen, bátoratlan, bizonytalan, önállótlan.

4. számú feladat

Polcot szerelünk!

Cél: A jelölt mérési készségeinek, képességeinek, valamint azon kompetenciáinak felmérése, képes-e önállóan egyszerű rajzvázlatot készíteni, logikusan gondolkodni, összefüggéseket felismerni, egyszerű számításokat végezni, az eredményt összesíteni.

Létszám: egyéni feladatmegoldás

Időtartam: 45 perc

Eszközök:

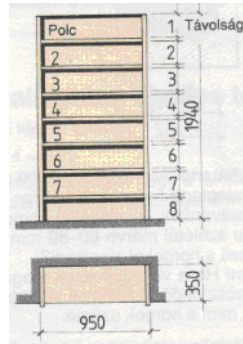
Tanulópadok, székek, A4-es papírlapok, ceruza, vonalzó, számológép.

A feladat leírása:

Az intézmény (iskola) könyvtárában kevés a hely, minden szabad helyet fel kell használni. Az egyik falfelületen egy 970x350x1950 mm belméretű falkáva található. 7 db polcot kell elhelyezni úgy, hogy azok egymástól azonos távolságra legyenek. A falakra vigyázni kell, a beépítés pontos legyen, de körben 1 cm rés szükséges az elhelyezéshez. Készítsen a helyszínen egyszerű vázlatot. A vázlat olyan legyen, hogy minél szemléletesebben mutassa be a helyszínt a bizottságnak. Írja le a folyamatot, ismertesse a felmerült nehézségeket!

Instrukciók a feladatmegoldáshoz.

14. Először a jelölt szemlélje meg a helyszínt.(5 perc)
15. Hagyjuk, hogy felvételi vázlatot készítsen, ellenőrizze a méreteket. (10 perc)
16. Mérjen minden irányban legalább három helyen, a legkisebb méretet vegye figyelembe. (5 perc)
17. Ellenőrizze a falak szögeit, a függőlegestől való esetleges eltérést.(5 perc)
18. Rajzolja le a polcot, számítsa ki a polcok közötti távolságot, ha a polcok vastagsága 20 mm!(10 perc)
19. Határozza meg a polcok méreteit! (5 perc)
20. A bizottság kérdéseket tehet fel, melyekre válaszokat vár. (5 perc)

Megfigyelhető kompetenciák:

- **Felismeri az alapvető összefüggéseket:** Ennek alapján össze tudja állítani azt a munka sorrendet, amit el kell végeznie a feladatmegoldás közben. Fel tudja mérni a felmerülő nehézségeket.
- **Méréseket végez:** Mérőszalag, vízmérték, függőón, mérőléc segítségével képes megmérni, ellenőrizni a területet. Ez lesz későbbi számításainak alapja.
- **Használja a számtani alpműveleteket:** Összeadás, kivonás, szorzás, osztás.
- **Egyszerű rajzvázlatot készít:** A rajz lehet szabadkézi rajz, de használhat vonalzót is, a lényeg, hogy a rajz arányos legyen. A rajzos feladatban megnézhetjük egy másik kompetenciához kapcsolódva, biztos kézzel rajzol-e egyenes vonalat.
- **Egyszerű szöveges vázlatot készít:** Tisztán olvashatóan le tudja írni gondolatait.
- **Megfogalmazza a véleményét:** Szóban, egy alapszintű szakmai szókinccsel a lényegyet kiemelve ki tudja fejezni gondolatait. Kérdésekre válaszol, véleményét logikus érvekkel alátámasztja és megvédi.

Értékelő lap				
Dátum	A jelölt neve		A megfigyelő neve	
			Szakmacsoport/szakma	
	A feladat neve:			
	Polcot szerelünk!			
Kompetencia	Kompetencia szintek (Megfigyelhető viselkedési jegyek+pontértékek)			
Felismeri az alapvető összefüggéseket	Kiváló (8-10 pont)	Megfelelő (5-7 pont)	Fejlesztendő (1-4 pont)	Nem megfelelő (0)
	A helyszín megszemlélése után ellenőrzi a méreteket. Felismeri, hol kell mindenképpen méréseket végeznie, a falak derékszögtől való eltérése hogyan befolyásolja a méreteket. Figyelembe veszi, hogy az összeszerelt polc elhelyezéséhez körben 10 mm rés szükséges.	Kisebb hibákat vét, nem ismeri fel, hogy hol kell feltétlenül mérnie, inkább mindenhol mér. A munkafolyamat tervezésekor egy-egy mozzanatot kifejejt (átlép), de alapvető hibát nem vét.	Nem tudja meghatározni a polc helyes méreteit, az elhelyezéshez szükséges méretet nem veszi figyelembe. A munkafolyamatban, a feladatok (lépések) sorrendjéből több kimarad.	Csak ötletszerűen és nem a logikus gondolkodás alapján próbálkozik, vagy egyáltalán nem képes a feladat megoldására.
Méréseket végez	Kiváló (5 pont)	Megfelelő (4-3 pont)	Fejlesztendő (2-1 pont)	Nem megfelelő (0)
	Figyelembe veszi a falak derékszögtől és a függőlegestől való eltérését, megállapítja a legkisebb téglalap alakú hasáb méretét, amely elfér a falnyílásban. Pontosan mér.	Mérőszalagot, vízmértéket használ, de alkalmazásánál bizonytalan, segítséget kér. Mérési értékei megfelelőek ahhoz, hogy meghatározza a polc méreteit.	A mérőszalaggal, vízmértékkel nehezen boldogul, de segítséggel elvégzi felmérést, megállapítja a méreteket.	Segítséggel sem boldogul a feladattal.
Használja a számtani alpműveleteket.	Kiváló (5 pont)	Megfelelő (4-3 pont)	Fejlesztendő (2-1 pont)	Nem megfelelő (0)
	A polcok kiosztásánál figyelembe veszi a polcok vastagságát, a kiszámításnál nyolc osztással számol, alkalmazza a négy	Ismeri az alpműveleteket, de a számításokban figyelmetlenségéből adódó hibákat vét.	Számtani ismeretei bizonytalanok, az eredmény csak részben jó.	Az alpműveleteket is bizonytalanul végzi, hiányosan ismeri. Nagyon súlyos hibákat vét.

	alapműveletet. Számítása pontos.			
Egyszerű rajzvázlatot készít	Kiváló (5 pont)	Megfelelő (4-3 pont)	Fejlesztendő (2-1 pont)	Nem megfelelő (0)
	Előlnézeti és felülnézeti (vagy metszeti) képet rajzol, rögzíti a felvett méreteket. A rajz tiszta, arányos, egyenes vonalakkal határolt, vagy vonalzóval rajzolt, méretezett.	A rajz mások számára is értelmezhető, de egy kicsit hiányos, rendezetlen, vagy esztétikailag nem szép.	A rajzvázlat készítése közben megakad, segítséget kér. A rajz értelmezhető, de pontatlan és nem esztétikus.	A rajz sem szabadkézzel, sem vonalzó segítségével nem készül el. A jelölt a feladatot nem tudja megoldani.
Egyszerű szöveges vázlatot készít	Kiváló (5 pont)	Megfelelő (4-3 pont)	Fejlesztendő (2-1 pont)	Nem megfelelő (0)
	Tökéletesen képes időrendi sorrendben leírni a munkafolyamatokat. Áttekinti, mihez van szüksége a munka elvégzéséhez, és abból képes a fontosakat megnevezni. Írása tagolt, áttekinthető.	A munkafolyamatban a feladatok (lépések) sorrendjénél csak kisebb hibákat vét, a források közül csak egyet felejt ki. Írásképe elfogadható.	Nagyobb hibákat vét vázlatkészítés közben. Írása kevésbé áttekinthető.	Nem képes egyszerű szöveges vázlatot készíteni, vagy csak szavakat sorol fel, kiragadva a sorrendből.
Megfogalmazza a véleményét.	Kiváló (5 pont)	Megfelelő (4-3 pont)	Fejlesztendő (2-1 pont)	Nem megfelelő (0)
	A jelölt a szöveges vázlat alapján önállóan fogalmazza meg gondolatait. A gondolatmenete logikus, a szókincs elég a mondanivalóhoz. A feltett kérdésekre válaszol.	A szöveges vázlat alapján, annak segítségével fogalmazza meg gondolatait. Az érthetőség csak kismértékben sérül. A feltett kérdésekre válaszol.	A leírt vázlatot felolvasva tud kommunikálni. A szövegalkotás nehézkes, a szókincs és kifejezőmód szerény. A feltett kérdéseket nem mindig érti, válaszai nem mindig logikusak.	A jelölt nem tud önálló gondolatot közvetíteni. A vázlat a kommunikációban nem segíti.

5. számú feladat

Gyakorlati feladat

Cél: Meggyőződni a jelöltek tanulási készségéről, figyelméről, mozgáskoordinációjáról, eszközhasználatáról, együttműködési készségéről. A feladat során bemutatunk a jelölteknek egy rövid munkafolyamatot és az eszközök használatát, majd a jelöltek feladata lesz, hogy minél pontosabban ismételjék meg a látottakat.

Feladat: Fakerítés elemeinek felszerelése

Létszám: páros gyakorlati feladat

Időtartam: 60 perc

Anyagok, eszközök:

A faipari tanműhelyben kialakított, egymástól 2,5 m távolságra lévő oszlopok közé fel kell szerelni az előre legyártott 124 mm széles kerítéselemeket. Az elemek egymástól azonos távolságra legyenek a felszerelés után, a felső élen egységes ívet alkotva, alul egy szintben.

A gyártás során hiba történt, a sablon szerint levágott ívű elemeket nem számozták meg, összekeveredtek, az előrajzolás során beállított léctávolság nem ismert.

A feladat leírása:

1. Rakják sorrendbe, számozzák meg az elemeket a felszereléshez!
2. Ellenőrizték a méreteket, a szereléshez használatos távtartó lécs méretét határozzák meg!
3. Tekintsék át a szerszámokat, tervezzék meg a munkafolyamatot!
4. Az első elem elhelyezését, függőleges beállítását, csavarszorítóval való rögzítését, a furatok elkészítését, csavarok elhelyezését egy gyakorlott szakember bemutatja.
5. A jelöltek közösen szereljék fel a kerítéselemeket!

Instrukciók a feladat ellátásához:

13. Az elemek előkészítése a munkafolyamathoz.(10 perc)
14. Számítsák ki pontosan az elemek közötti rés méretét, ha az elemek között egyenlő távolságot kell tartani.(5 perc)
15. A munkaeszközök és segédeszközök kiválasztása és ellenőrzése. (5 perc)
16. A gyakorlati szakember bemutatja a munkafolyamatot, közben szóban is elmondja mit, és miért végez, mire kell ügyelni a munkavégzés során. (10 perc)
17. A jelöltek a mozdulatokat ismételve, lépésről lépésre megismételik a folyamatot. A bizottság megfigyeli, hogy 30 perc alatt meddig jutnak el a feladat teljesítésében. Nem

várhatunk tökéletes eredményt! Jobbnak kell értékelni az eredményt, ha kevesebb, de precízebb munkát végeznek a jelöltek.

18. Megjegyzés: A feladat megkezdése előtt rövid helyi munkavédelmi oktatás szükséges!

Megfigyelhető kompetenciák:

- **Tanulóképesség:** Képes új információk, ismeretek befogadására, felhasználására, rövid időn belüli pontos megismétlésére.
- **Mozgáskoordináció:** Kéz, láb és finommozgások pontos összehangolása.
- **Kitartás:** Képes a gyakorlati feladat, munkatevékenység által igényelt energia befektetés, figyelem hosszú távú fenntartására.
- **Precizitás:** Képesség a hibátlan munkavégzésre.
- **Eszközhasználat:** A munkafolyamatokat szolgáló eszközök felismerése, használata.
- **Gyakorlatias feladatértelmezés, módszeres munkavégzés:** A célokat, elvárásokat és utasításokat munkafolyamatokká alakítja át. Felismeri a munkavégzéshez szükséges eszközöket. A feladatok lehetséges megoldásait megtalálja, és az optimális megoldást önállóan végrehajtja.
- **Együttműködés csoportban:** a feladat végrehajtása során megfigyelhető a jelöltek együttműködési készsége.

Értékelő lap				
Dátum	A jelölt neve	A megfigyelő neve		
		Szakmacsoport/szakma		
	A feladat neve: Fakerítés elemeinek felszerelése			
Kompetencia	Kompetencia szintek (Megfigyelhető viselkedési jegyek+pontértékek)			
Tanulóképesség	Kiváló (8-10 pont)	Megfelelő (5-7 pont)	Fejlesztendő (1-4 pont)	Nem megfelelő (0-)
	Megjegyzzi a szerszámok használatát, képes a munkafolyamat lépéseit megjegyezve, hibátlanul elvégezni.	Képes elsajátítani és pontosan megismételni az új mozgássort. Megjegyzzi a szerszámok használatát, de lassabban halad a munkával.	A gyakorlati feladat megvalósítása közben bizonytalankodik, kapkod. Valamely fázist felcserél. Segítséget igényel.	A jelölt nem képes koncentrálni a gyakorlati feladat bemutatására. A szerszámok használatában és a sorrendiségben tanácstalan, nem jegyezte meg, nem tudja reprodukálni, vagy túlságosan befolyásolják a zavaró ingerek.
Mozgás-koordináció	Kiváló (5 pont)	Megfelelő (4-3 pont)	Fejlesztendő (2-1 pont)	Nem megfelelő (0)
	Finom- és nagyobb mozgások esetén is magas szintű mozgáskoordináció tapasztalható. Gyorsan sajátít el új mozgássorokat.	A bonyolultabb mozgássorok esetében néhány alkalommal alacsonyabb a koordináció színvonala. Új mozgássort képes megfelelően elsajátítani.	A nehezebb, összetettebb mozgások esetén, és új mozgássor tanulása során többet hibázik. Teljesítménye gyakorlás hatására javul.	A koordináció hiánya egyszerű feladatokban is megfigyelhető, teljesítményét a gyakorlás nem javítja. Mozgáskoordinációt érintő fizikai/idegrendszeri károsodás jelei tapasztalhatók.
Kitartás, kitartó figyelem	Kiváló (5 pont)	Megfelelő (4-3 pont)	Fejlesztendő (2-1 pont)	Nem megfelelő (0)
	Hosszabb időn belül is kellő nyugodtsággal és odafigyeléssel végzi a feladatot. Jó minőségben, megfelelő tempóban halad.	Alapvetően nyugodt és kitartó, de idővel kisebb hibákat vét. Az idő multával figyelme kicsit csökken	Alapvetően nyugodt, de a feladatmegoldás közben figyelmetlenségből adódóan nagyobb hibákat is vét. Az idővel tempója jelentősen lassul, figyelme ellankad.	Nehezen halad a feladattal, mert figyelmetlen, nem tud koncentrálni. A feladat megoldását rövid időn belül feladja.
Precizitás	Kiváló (5 pont)	Megfelelő (4-3 pont)	Fejlesztendő (2-1 pont)	Nem megfelelő (0)

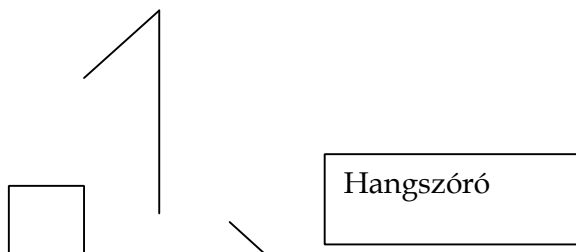
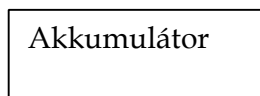
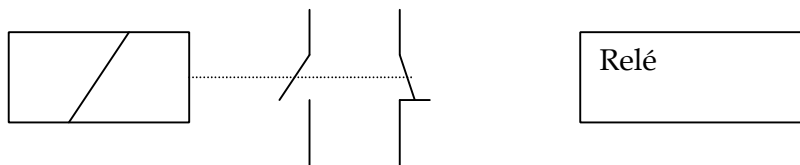
	Jelentéktelen hibákkal, megfelelő minőségben, elvégzi a feladatot.	Kisebb hibákat vét, de megfelelő minőségben elvégzi a feladatot.	Nagyobb, de korrigálható hibákat vét a megvalósításban.	Súlyos hibákat vét, nem képes precízen megoldani a feladatot.
Eszközhasználat	Kiváló (5 pont)	Megfelelő (4-3 pont)	Fejlesztendő (2-1 pont)	Nem megfelelő (0)
	Az eszközök ismerete, kiválasztása tökéletes, használata célirányos és hatékony.	Az eszközök használata néhány helyen nem megfelelő, de nem rontja le nagyon a teljesítményt.	Néhány eszközt nem ismer, nem tud használni, de gyakorlással, rávezetéssel fejleszthető.	Mozgáskoordinációs, szervi vagy idegrendszeri problémák miatt az eszközöket nem tudja értékelhető szinten használni.
Gyakorlatias feladatértelmezés	Kiváló (5 pont)	Megfelelő (4-3 pont)	Fejlesztendő (2-1 pont)	Nem megfelelő (0)
	A rövid leírás alapján elképzei, hogy a feladat megoldásához milyen eszközöket használjon. Támaszkodik gyakorlati tapasztalatára a helyes megoldásnál.	A rövid leírás alapján elképzei, hogyan fogja megoldani a feladatot. Az eszközöket próbálgatja, majd 20 % eltéréssel jól kiválasztja a megfelelőt.	Eltervezi a munka folyamatát. Az eszközválasztás csak 50 %- ban sikerül. Nincs tapasztalata, de ez megszerezhető.	Nem képes megtervezni magában a feladatot. Nem megfelelően választja ki a munkavégzés eszközeit. Nem is érdekli a feladat megoldása.
Együtműködés csoportban	Kiváló (5 pont)	Megfelelő (4-3 pont)	Fejlesztendő (2-1 pont)	Nem megfelelő (0)
	Irányítja a csoport munkáját. Átlátja a feladatokat, képes felosztani a munkát. Konstruktív, pozitív visszajelzéseket ad másoknak. Nyitott mások véleményére.	Elvállalja a rábízott feladatot. Önálló véleménye van, de elfogadja mások véleményét is.	Aktívan együttműködik, de kisebb, nagyobb hibákat vét. Csak nehezen, bizonytalanul végzi a rábízott feladatot. Nem ad megfelelő visszajelzéseket.	Önfejűen vagy önbizalom nélkül dolgozik. Nem vesz részt a csapatmunkában.

ELEKTROTECHNIKA-ELEKTRONIKA SZAKMACSOPORT

1. Feladat

Absztrahálás

A csoport egy elképzelt hajótörés következtében egy lakatlan szigetre kerül. A hajóról kisodródott konténerekben háromnapi élelem és víz van, ezért létfontosságú a jeladás. Nem áll más rendelkezésre, mint akkumulátorok, vezetékek, néhány relé, néhány kapcsoló, grafitrudak, hangszóró. A keresésükhöz lehetőleg a legnagyobb segítséget kell nyújtaniuk, ezért fény-, hang-, ill. rádiójelzést is kellene adniuk. A Morze ábécét nem ismerik, de SOS jelet tudnak adni.

Cél: Megvizsgáljuk a jelöltek azon képességét, hogy bizonyos eszközöket nem az eredeti módon használva oldjanak meg problémákat. Eközben lemérhető, hogy a csoportmunkában megérti a kapott információkat, megfogalmazza a véleményét, megérti mások kommunikációját, és figyelembe veszi mások véleményét. A feladat megoldásához egyszerű szöveges, ill. rajzvázlatot készít.

Létszám: Csoportban, akár 15 fő.

Időtartam: 1-3 perc a feladat ismertetésére, 5-10 perc a csoport ötletelésére, 5-10 perc az egyéni megoldás elkészítésére. (18-23 perc összesen)

Eszközök: Terem táblával, egyéb eszköz nem szükséges.

A feladat lépései:

1. A feladat pontos meghatározása (segédeszköz a Kompetencia Kézikönyvben a feladatkészítés algoritmus)
2. A jelöltek pontos instruálása
3. A csoportmunka elindítása
4. Az egyéni feladat elkészítése

A gyakorlatot követően lehetőség van további információ gyűjtésére:

Pl.: Egyéb megbeszélési szempontok

- Mit gondol, miért kapta ezt a feladatot?
- Mi az ami könnyen/nehezen ment? Miért?
- Mit gondol mennyi idő alatt végezte el a feladatot? Stb.

Megfigyelhető kompetenciák

- **Kitartó figyelem:** Képesség, hogy huzamosabb időn át a feladat elvégzésére tudjon összpontosítani.
- **Precizitás:** Képesség a közel hibátlan munkavégzésre.
- **Stressztűrő képesség:** Jól viselje a munkája során keletkező, feladathoz vagy munkakörülményekhez köthető stressz-helyzeteket.
- **Megérti a kapott információkat:** A feladatot érti, a rajzot értelmezi, felesleges kérdése nincs.
- **Megfogalmazza véleményét:** A csoport előtt határozottan megfogalmazza véleményét és meg is védi.

- **Figyelembe veszi mások véleményét:** A csoportban meghallgatja, és figyelembe veszi mások véleményét.
- **Absztraháló képesség:** Bizonyos eszközöket nem az eredeti módon használva oldjanak meg problémákat.
- **Egyszerű rajzvázlatot készít:** A feladat megoldásához az eszközök bekötéséről kapcsolási rajzot készít.
- **Rajzot értelmez:** A feladathoz mellékelt rajzot teljes mértékben értelmezi, a jelöléseket felismeri.

Értékelő lap				
Dátum	A jelölt neve		A megfigyelő neve	
			Szakmacsoport/szakma	
	A feladat neve: <i>Absztrahálás</i>			
Kompetencia	Kompetencia szintek (Megfigyelhető viselkedési jegyek+pontértékek)			
Kitartó figyelem	Kiváló (5 pont)	Megfelelő (4-3 pont)	Fejlesztendő (2-1 pont)	Nem megfelelő (0)
	A zavaró ingerek, monoton feladat, fokozott stresszhelyzet ellenére is képes figyelmét hosszú ideig fenntartani.	Megoldja a feladatot. Néha előfordul, hogy zavaró tényezők hatására a figyelmi teljesítménye ingadozik.	Zavaró ingerek hatására figyelmi teljesítménye gyengébb lesz, de még eléri az elfogadható szintet.	Nem képes megoldani a feladatot. Nem képes figyelmét huzamosabb ideig fenntartani. Zavaró ingerek hatására a teljesítménye már nem éri el az elfogadható szintet. Zavaró ingerek hatására figyelmi teljesítménye gyengébb lesz.
Precizitás	Kiváló (5 pont)	Megfelelő (4-3 pont)	Fejlesztendő (2-1 pont)	Nem megfelelő (0)
	Hibátlanul, az elvárt minőségben, időre elvégzi a feladatot.	Néhány kisebb hibát vét, de megfelelő a feladat minősége.	Nagy és súlyos hibákat vét, de a feladatot végrehajtja. A feladat minősége még az elfogadható tartományban van.	Nagyon súlyos hibákat vét. Nem képes megoldani a feladatot.
Stressztűrő képesség, türelem	Kiváló (5 pont)	Megfelelő (4-3 pont)	Fejlesztendő (2-1 pont)	Nem megfelelő (0)

	Jól viseli, nyugodtan kezeli a feladat miatt keletkező stresszhelyzetet.	Megoldja a feladatot, de a stresszhelyzetből adódóan kisebb hibákat vét.	Megoldja a feladatot, de a stresszhelyzetből adódóan nagyobb hibákat vét.	Nagyon idegesnek, ingerültnek tűnik. Kilép a helyzetből.
Megérti a kapott információkat	Kiváló (5 pont)	Megfelelő (4-3 pont)	Fejlesztendő (2-1 pont)	Nem megfelelő (0)
	A feladatot érti, a rajzot értelmezi, felesleges kérdése nincs.	A feladatot érti, a rajzot értelmezi, de felesleges, nem a feladathoz tartozó kérdése van.	A feladatot nehezen érti, a rajzot nehezen értelmezi, felesleges kérdései vannak.	A feladatot és a rajzot nem érti.
Megfogalmazza véleményét	Kiváló (5 pont)	Megfelelő (4-3 pont)	Fejlesztendő (2-1 pont)	Nem megfelelő (0)
	A csoport előtt határozottan megfogalmazza véleményét és meg is védi.	A csoport előtt megfogalmazza véleményét, de nem védi meg.	A csoport előtt bizonytalanul fogalmazza meg véleményét és nem védi meg.	Nem tud véleményt fogalmazni.
Figyelembe veszi mások véleményét	Kiváló (5 pont)	Megfelelő (4-3 pont)	Fejlesztendő (2-1 pont)	Nem megfelelő (0)
	A csoportban meghallgatja és figyelembe veszi mások véleményét.	A csoportban meghallgatja, de nem veszi figyelembe mások véleményét.	A csoportban türelmetlenül meghallgatja és nem veszi figyelembe mások véleményét.	Nem hallgatja meg és nem veszi figyelembe mások véleményét
Absztraháló képesség	Kiváló (5 pont)	Megfelelő (4-3 pont)	Fejlesztendő (2-1 pont)	Nem megfelelő (0)
	Felismeri, hogy a relé, mint tekercs szaggatásával: 1. Rádióhullámokat gerjeszthet. 2. A grafitrudakkal ívfényt teremthet. 3. A szaggatott relé hangszóróra kapcsolásával hangot kelthet.	A három lehetőség közül kettőt felismer.	A három lehetőség közül egyet felismer.	A három lehetőség közül egyet sem ismer fel.
Kapcsolási rajzot készít	Kiváló (5 pont)	Megfelelő (4-3 pont)	Fejlesztendő (2-1 pont)	Nem megfelelő (0)
	A fény-, hang-, és rádiójelzés kapcsolási rajza működőképesen, szabványos rajzjelekkel rajzolva.	A fény-, hang-, és rádiójelzés kapcsolási rajza kis hibával rajzolva.	A fény-, hang-, és rádiójelzés kapcsolási rajza nagyobb hibákkal rajzolva.	Nem tudja lerajzolni a kapcsolásokat.
Rajzot értelmez	Kiváló (5 pont)	Megfelelő (4-3 pont)	Fejlesztendő (2-1 pont)	Nem megfelelő (0)
	A feladathoz mellékelt rajzot teljes mértékben értelmezi, a jelöléseket felismeri.	A feladathoz mellékelt rajzot kis hibával értelmezi, a	A feladathoz mellékelt rajzot nagyobb hibákkal értelmezi, a jelöléseket nem teljesen	

		jelöléseket felismeri.	ismeri.	
Megjegyzések:				

Egyéb értékelési szempontok:

- A feladat elvégzésének időtartama
- Munkatempó
- Hibázások száma
- Különleges megnyilvánulások a feladat elvégzése alatt
- A feladatkezdés és befejezés jellegzetességei
- Az utasítás és a feladat felfogása
- Látencia idő (az utasítás befejezésétől a munka megkezdéséig)
- Önállóság
- A munkafolyamat tervszerűsége

2. Feladat

Családház betörésvédelme

A bizottság egy tagja felolvassa az alábbi szöveget:

„A család a környékbeli betörések számának növekedése miatt úgy döntött, hogy saját tervezésben és kivitelezésben oldja meg a házuk betörésvédelmét. A feltétlenül figyelembe veendő szempontok:

- A ház védelmileg kritikus pontjai: a földszinti terasz, ill. a teraszajtó, a garázból be lehet jutni a házba, a szuterén nyári konyhából is be lehet jutni a házba.
- A házat négyen lakják: szülők és a két gimnazista gyerek.
- A családtagok a bejárati ajtót kétféle módon nyithatják: ujjlenyomat-felismerővel ellátott zárral, vagy számkódos zárral.
- A védelmi rendszernek saját akkumulátoros táplálása van, ami a hálózati feszültség kimaradásakor automatikusan bekapcsolódik.
- Behatolás esetén rövid szirénahang jelez, valamint egy GSM egység jelez a családtagok mobiltelefonján.
- A védelmi programot PLC-re írják, a betörésvédelmet a PLC vezérli.
- A behatolásérzékelők, az ablaktörésérzékelők és az ajtónyitásérzékelők a jelátvitelt nem vezetékiesen, hanem rádiójel útján végzik.
- Kalkulációt kell végezni a költségekre, mert csak akkor kezd a család a kivitelezéshez, ha a bekerülési költség nem több 250.000 Ft-nál.

Cél: Megvizsgáljuk a jelöltek azon képességét, hogy az információt megértik és róla szöveges vázlatot készítenek. A feladat végrehajtásához, ill. a kalkulációhoz egyszerű rajzvázlatot tudnak készíteni.

Létszám: Csoportban, akár 15 fő.

Időtartam: 1-3 perc a feladat ismertetésére, 5-10 perc a szöveges vázlat elkészítésére és 5-10 perc a rajzolásra. (18-23 perc összesen)

Eszközök: Terem táblával, eszköz nem szükséges.

A feladat lépései:

5. A feladat pontos meghatározása
6. A jelöltek pontos instruálása
7. A munka elindítása
8. Az egyéni feladat elkészítése

A gyakorlatot követően lehetőség van további információ gyűjtésére:

Pl.: Egyéb megbeszélési szempontok

- Mit gondol, miért kapta ezt a feladatot?

- Mi az, ami könnyen/nehezen ment? Miért?
- Mit gondol mennyi idő alatt végezte el a feladatot? stb.

Megfigyelhető kompetenciák

- **Kitartó figyelem:** Képesség, hogy huzamosabb időn át a feladat elvégzésére tudjon összpontosítani.
- **Precizitás:** Képesség a közel hibátlan munkavégzésre.
- **Megérti a kapott információkat:** A feladatot érti, felesleges kérdése nincs.
- **Egyszerű szöveges vázlatot készít:** A beszéddel közölt információból szöveges vázlatot készít.
- **Egyszerű rajzvázlatot készít:** A kalkulációhoz eszköz elhelyezési rajzot készít.

Értékelő lap				
Dátum	A jelölt neve		A megfigyelő neve	
			Szakmacsoport/szakma	
	A feladat neve: <i>Mérések az elemlámpán</i>			
Kompetencia	Kompetencia szintek (Megfigyelhető viselkedési jegyek+pontértékek)			
Kitartó figyelem	Kiváló (5 pont)	Megfelelő (4-3 pont)	Fejlesztendő (2-1 pont)	Nem megfelelő (0)
	A zavaró ingerek, monoton feladat, fokozott stresszhelyzet ellenére is képes figyelmét hosszú ideig fenntartani.	Megoldja a feladatot. Néha előfordul, hogy zavaró tényezők hatására a figyelmi teljesítménye ingadozik.	Zavaró ingerek hatására figyelmi teljesítménye gyengébb lesz, de még eléri az elfogadható szintet.	Nem képes megoldani a feladatot. Nem képes figyelmét huzamosabb ideig fenntartani. Zavaró ingerek hatására a teljesítménye már nem éri el az elfogadható szintet. Zavaró ingerek hatására figyelmi teljesítménye gyengébb lesz.
Precizitás	Kiváló (5 pont)	Megfelelő (4-3 pont)	Fejlesztendő (2-1 pont)	Nem megfelelő (0)
	Hibátlanul, az elvárt minőségben, időre elvégzi a feladatot.	Néhány kisebb hibát vét, de megfelelő a feladat minősége.	Nagy és súlyos hibákat vét, de a feladatot végrehajtja. A feladat minősége még az elfogadható tartományban	Nagyon súlyos hibákat vét. Nem képes megoldani a feladatot.

			van.	
Megérti a kapott információkat	Kiváló (5 pont)	Megfelelő (4-3 pont)	Fejlesztendő (2-1 pont)	Nem megfelelő (0)
	A feladatot érti, felesleges kérdése nincs. A részére feltett kérdésekre: Hány kritikus védelmi pont van? Hányan lakják a házat? Milyen táplálása van a védelmi rendszernek? Milyen jelzést ad behatolás esetén? Mi vezérli a betörésvédelmet? Az érzékelők milyen módon végzik a jelátvitelt? Mennyi a keretösszeg? Mennyi a nagymértékben helyesen válaszol.	A feladatot érti, felesleges kérdése nincs. A részére feltett kérdésekre: Hány kritikus védelmi pont van? Hányan lakják a házat? Milyen táplálása van a védelmi rendszernek? Milyen jelzést ad behatolás esetén? Mi vezérli a betörésvédelmet? Az érzékelők milyen módon végzik a jelátvitelt? Mennyi a keretösszeg? Mennyi a nagymértékben helyesen válaszol.	A feladatot segítséggel érti, felesleges kérdései vannak. A részére feltett kérdésekre: Hány kritikus védelmi pont van? Hányan lakják a házat? Milyen táplálása van a védelmi rendszernek? Milyen jelzést ad behatolás esetén? Mi vezérli a betörésvédelmet? Az érzékelők milyen módon végzik a jelátvitelt? Mennyi a keretösszeg? Legalább felelősséggel helyesen válaszol.	A részére feltett kérdésekre: Hány kritikus védelmi pont van? Hányan lakják a házat? Milyen táplálása van a védelmi rendszernek? Milyen jelzést ad behatolás esetén? Mi vezérli a betörésvédelmet? Az érzékelők milyen módon végzik a jelátvitelt? Mennyi a keretösszeg? Mennyi a nagymértékben helyesen válaszol?
Egyszerű szöveges vázlatot készít	Kiváló (5 pont)	Megfelelő (4-3 pont)	Fejlesztendő (2-1 pont)	Nem megfelelő (0)
	A szóbeli információból szöveges vázlatot készít. Szerepel benne: Hány kritikus védelmi pont van? Hányan lakják a házat? Milyen táplálása van a védelmi rendszernek? Milyen jelzést ad behatolás esetén? Mi vezérli a betörésvédelmet? Az érzékelők milyen módon végzik a jelátvitelt? Mennyi a keretösszeg?	A szóbeli információból szöveges vázlatot készít. Szerepel benne az alábbiak többsége: Hány kritikus védelmi pont van? Hányan lakják a házat? Milyen táplálása van a védelmi rendszernek? Milyen jelzést ad behatolás esetén? Mi vezérli a betörésvédelmet? Az érzékelők milyen módon végzik a jelátvitelt? Mennyi a keretösszeg?	A szóbeli információból szöveges vázlatot készít. Szerepel benne legalább a következő kérdések fele: Hány kritikus védelmi pont van? Hányan lakják a házat? Milyen táplálása van a védelmi rendszernek? Milyen jelzést ad behatolás esetén? Mi vezérli a betörésvédelmet? Az érzékelők milyen módon végzik a jelátvitelt? Mennyi a keretösszeg?	A szóbeli információból nem tud szöveges vázlatot készíteni.
Egyszerű rajzvázlatot készít	Kiváló (5 pont)	Megfelelő (4-3 pont)	Fejlesztendő (2-1 pont)	Nem megfelelő (0)
	A kapott szóbeli információ alapján a kalkulációhoz egyszerű rajzvázlatot készít az eszközökről. (Behatolásérzékelők, ablaktörésérzékelők, ajtónyitásérzékelők, ujjlenyomat-érzékelős zár, számkódos zár,	A kapott szóbeli információ alapján a kalkulációhoz egyszerű rajzvázlatot készít az eszközökről. (Behatolásérzékelők, ablaktörésérzékelők, ajtónyitásérzékelők, ujjlenyomat-érzékelős zár,	A kapott szóbeli információ alapján a kalkulációhoz egyszerű rajzvázlatot készít az eszközökről. (Behatolásérzékelők, ablaktörésérzékelők, ajtónyitásérzékelők, ujjlenyomat-érzékelős zár, számkódos zár, akkumulátor automatikával, GSM modul,	A kapott szóbeli információ alapján a kalkulációhoz nem tud egyszerű rajzvázlatot készíteni.

	akkumulátor automatikával, GSM modul, PLC és szoftver.) Ezek mindegyike szerepel a rajzon.	számkódos zár, akkumulátor automatikával, GSM modul, PLC és szoftver.) Ezek majdnem mindegyike szerepel a rajzon.	PLC és szoftver.) Ezek legalább fele szerepel a rajzon.	
--	--	---	---	--

Egyéb értékelési szempontok:

- A feladat elvégzésének időtartama
- Munkatempó
- Hibázások száma
- Különleges megnyilvánulások a feladat elvégzése alatt
- A feladatkezdés és befejezés jellegzetességei
- Az utasítás és a feladat felfogása
- Látencia idő (az utasítás befejezésétől a munka megkezdéséig)
- Önállóság
- A munkafolyamat tervszerűsége

3. Feladat

Egyszerű mérések a zseblámpán

Kíváncsiak vagyunk, hogy a zseblámpánk ceruzaelemei milyen mérési eredményeket mutatnak. Egy egyszerű univerzális műszerrel megmérjük a zseblámpából kivett 2 db ceruzaelem feszültségét. Eltérés esetén átlagot számolunk. Megsaccoljuk, hogy a két elem sorba kapcsolásakor mennyi lesz a feszültségük, ezt méréssel igazoljuk. Bekapcsolva hagyjuk 5 percig a lámpát, ezalatt rajzvázlatot készítünk az elemek, a kapcsoló és az izzó bekötéséről. 5 perc után ismét mérünk, és az eltérést értelmezzük.

Cél: Megvizsgáljuk a jelöltek azon képességét, hogy mérhető fizikai mennyiségeket meg tudjanak mérni. Eközben lemérhető, hogy a számtani alapműveleteket használni tudja, a számtani műveletekhez számológépet használ, felismeri az alapvető összefüggéseket, a feladat végrehajtásához egyszerű rajzvázlatot tud készíteni.

Létszám: Csoportban, akár 15 fő.

Időtartam: 1-3 perc a feladat ismertetésére, 5-10 perc a mérésre, 5-10 perc a számolásra, 5-10 perc a rajzolásra. (18-33 perc összesen)

Eszközök: Terem, eszközként zseblámpa elemekkel, univerzális kéziműszer és számológép szükséges.

A feladat lépései:

9. A feladat pontos meghatározása
10. A jelöltek pontos instruálása
11. A munka elindítása
12. Az egyéni feladat elkészítése

A gyakorlatot követően lehetőség van további információ gyűjtésére:

Pl.: Egyéb megbeszélési szempontok

- Mit gondol, miért kapta ezt a feladatot?
- Mi az, ami könnyen/nehezen ment? Miért?
- Mit gondol mennyi idő alatt végezte el a feladatot? Stb.

Megfigyelhető kompetenciák

- **Kitartó figyelem:** Képesség, hogy huzamosabb időn át a feladat elvégzésére tudjon összpontosítani.
- **Precizitás:** Képesség a közel hibátlan munkavégzésre.
- **Megérti a kapott információkat:** A feladatot érti, felesleges kérdése nincs.
- **Méréseket végez:** A ceruzaelemek feszültségét: kb. 1,5 V megméri.
- **Egyszerű rajzvázlatot készít:** Az elemlámpa működéséről bekötési rajzot készít.
- **Számtani alapl műveleteket végez:** átlagot számol, összead, kivon.
- **Számológépet használ:** a számtani műveletekhez számológépet használ.

Értékelő lap				
Dátum	A jelölt neve		A megfigyelő neve	
			Szakmacsoport/szakma	
	A feladat neve: <i>Mérések az elemlámpán</i>			
Kompetencia	Kompetencia szintek (Megfigyelhető viselkedési jegyek+pontértékek)			
Kitartó figyelem	Kiváló (5 pont)	Megfelelő (4-3 pont)	Fejlesztendő (2-1 pont)	Nem megfelelő (0)
	A zavaró ingerek, monoton feladat, fokozott stresszhelyzet ellenére is képes figyelmét hosszú ideig fenntartani.	Megoldja a feladatot. Néha előfordul, hogy zavaró tényezők hatására a figyelmi teljesítménye ingadozik.	Zavaró ingerek hatására figyelmi teljesítménye gyengébb lesz, de még eléri az elfogadható szintet.	Nem képes megoldani a feladatot. Nem képes figyelmét huzamosabb ideig fenntartani. Zavaró ingerek hatására a teljesítménye már nem éri el az elfogadható szintet. Zavaró ingerek hatására figyelmi teljesítménye gyengébb lesz.
Precizitás	Kiváló (5 pont)	Megfelelő (4-3 pont)	Fejlesztendő (2-1 pont)	Nem megfelelő (0)
	Hibátlanul, az elvárt minőségben, időre elvégzi a feladatot.	Néhány kisebb hibát vét, de megfelelő a feladat minősége.	Nagy és súlyos hibákat vét, de a feladatot végrehajtja. A feladat minősége még az elfogadható tartományban	Nagyon súlyos hibákat vét. Nem képes megoldani a feladatot.

			van.	
Megérti a kapott információkat	Kiváló (5 pont)	Megfelelő (4-3 pont)	Fejlesztendő (2-1 pont)	Nem megfelelő (0)
	A feladatot érti, felesleges kérdése nincs. A részére feltett kérdésekre: Miért van szükség két ceruzaelemre? Tartós használat esetén nő, vagy csökken a feszültségük? Ha nem a jelzett polaritással helyezük be az elemeket, mi történik? nagymértékben helyesen válaszol.	A feladatot érti, de felesleges, nem a feladathoz tartozó kérdése van. A részére feltett kérdésekre: Miért van szükség két ceruzaelemre? Tartós használat esetén nő, vagy csökken a feszültségük? Ha nem a jelzett polaritással helyezük be az elemeket, mi történik? általában helyesen válaszol.	A feladatot nehezen érti, felesleges kérdései vannak. A részére feltett kérdésekre: Miért van szükség két ceruzaelemre? Tartós használat esetén nő, vagy csökken a feszültségük? Ha nem a jelzett polaritással helyezük be az elemeket, mi történik? legalább felerészben helyesen válaszol.	A feladatot nem érti. A részére feltett kérdésekre: Miért van szükség két ceruzaelemre? Tartós használat esetén nő, vagy csökken a feszültségük? Ha nem a jelzett polaritással helyezük be az elemeket, mi történik? döntő mértékben nem helyesen válaszol.
Méréseket végez	Kiváló (5 pont)	Megfelelő (4-3 pont)	Fejlesztendő (2-1 pont)	Nem megfelelő (0)
	A mérőműszeren önállóan felismeri a feszültségmérési beállítást. Kiválasztja a méréshatárt. Leolvassa a mutatott értéket.	A mérőműszeren kis segítséggel felismeri a feszültségmérési beállítást. Kiválasztja a méréshatárt. Leolvassa a mutatott értéket.	A mérőműszeren mindent segítséggel végez: felismeri a feszültségmérési beállítást. Kiválasztja a méréshatárt. Leolvassa a mutatott értéket.	A mérőműszeren segítséggel sem tudja felismerni a feszültségmérési beállítást, kiválasztani a méréshatárt, leolvasni a mutatott értéket.
Egyszerű rajzvázlatot készít	Kiváló (5 pont)	Megfelelő (4-3 pont)	Fejlesztendő (2-1 pont)	Nem megfelelő (0)
	A kapott szóbeli információ alapján egyszerű rajzvázlatot készít az elemlámpáról. (ceruzaelemek sorbakötése, kapcsoló, izzó) Ezek összekötése helyesen szerepel a rajzon.	A kapott szóbeli információ alapján egyszerű rajzvázlatot készít az elemlámpáról. (ceruzaelemek sorbakötése, kapcsoló, izzó) Ezek összekötése nagyjából helyesen szerepel a rajzon.	A kapott szóbeli információ alapján egyszerű rajzvázlatot készít az elemlámpáról. (ceruzaelemek sorbakötése, kapcsoló, izzó) Ezek összekötése nem helyesen szerepel a rajzon.	A kapott szóbeli információ alapján nem tud egyszerű rajzvázlatot készíteni az elemlámpáról.
Számtani alpműveleteket végez	Kiváló (5 pont)	Megfelelő (4-3 pont)	Fejlesztendő (2-1 pont)	Nem megfelelő (0)
	A két elem feszültségéből átlagot számít. A két elem feszültségét összeadja és kivonja egymásból. Az eredmények pontosak.	A két elem feszültségéből kis segítséggel átlagot számít. A két elem feszültségét összeadja és kivonja egymásból. Az eredmények pontosak	A két elem feszültségéből kis segítséggel átlagot számít. A két elem feszültségét összeadja és kivonja egymásból. Az eredmények nem pontosak	Nem tud alpműveleteket végezni

Számológépet használ	Kiváló (5 pont)	Megfelelő (4-3 pont)	Fejlesztendő (2-1 pont)	Nem megfelelő (0)
	A műveleteket önállóan végzi, memóriát használ.	A műveleteket önállóan végzi, memóriát használ.	A műveleteket kis segítséggel végzi.	Nem tud számológépet használni.

Egyéb értékelési szempontok:

- A feladat elvégzésének időtartama
- Munkatempó
- Hibázások száma
- Különleges megnyilvánulások a feladat elvégzése alatt
- A feladatkezdés és befejezés jellegzetességei
- Az utasítás és a feladat felfogása
- Látencia idő (az utasítás befejezésétől a munka megkezdéséig)
- Önállóság
- A munkafolyamat tervszerűsége

4. Feladat

Logikai feketedoboz

Képzeljünk el egy olyan „fekete dobozt” aminek számtalan bemenete és kimenete van. Ezek között logikai ÉS, illetve VAGY kapcsolat lehet. Keressük meg ezeket a kapcsolatokat! Minden kimenethez tartozik kettő, vagy több bemenet és ezeknek ÉS, illetve VAGY logikai kapcsolata. A kapcsolatokat rajzoljuk ÉS, illetve VAGY kapukba.

Bemenetek

Barack
Hidrogén
Nő
X koordináta
Oxigén
Szilva
Villamos ellenállás
Színész
Só
Férfi
Z koordináta
Nagykorú felnőtt
Rendező
Villamos feszültség
Marhahús
Zsír
Eredményes vizsga
Birsalma
Y koordináta
Színház
Gépjármű tanfolyam
Sertéshús
Hagyma
Alma

Kimenetek

Gépkocsira jogosítvány
Gyermek születése
Színházi előadás
Térbeli ábrázolás
Lekvár
Víz
Pörkölt
Villamos áram

Logikai „feketedoboz”

Cél: Megvizsgáljuk a jelöltek azon képességét, hogy az információt meghallgatva, azt megérti és ezt az információt a feladat végrehajtásához felhasználja. Felismeri az alapvető

összefüggéseket. Eközben lemérhető, hogy a feladat végrehajtásához egyszerű rajzvázlatot tud készíteni.

Létszám: Csoportban, akár 15 fő.

Időtartam: 1-3 perc a feladat ismertetésére, 5-10 perc az összefüggések felismerésére, 5-10 perc a megoldás rajzban való elkészítésére. (18-23 perc összesen)

Eszközök: Terem táblával, egyéb eszköz nem szükséges.

A feladat lépései:

13. A feladat pontos meghatározása
14. A jelöltek pontos instruálása
15. A munka elindítása
16. Az egyéni feladat elkészítése

A gyakorlatot követően lehetőség van további információ gyűjtésére:

Pl.: Egyéb megbeszélési szempontok

- Mit gondol, miért kapta ezt a feladatot?
- Mi az, ami könnyen/nehezen ment? Miért?
- Mit gondol mennyi idő alatt végezte el a feladatot? stb.

Megfigyelhető kompetenciák

- **Kitartó figyelem:** Képesség, hogy huzamosabb időn át a feladat elvégzésére tudjon összpontosítani.
- **Megérti a kapott információkat:** A feladatot érti, felesleges kérdése nincs.
- **Felismeri az alapvető összefüggéseket:** A bemeneti kapcsolatok meghatározzák a kimeneti állapotot.
- **Egyszerű rajzvázlatot készít:** A feladat megoldásához a szükséges eszközökkel rajzot készít.

Értékelő lap				
Dátum	A jelölt neve		A megfigyelő neve	
			Szakmacsoport/szakma	
	A feladat neve: Logikai feketedoboz			
Kompetencia	Kompetencia szintek (Megfigyelhető viselkedési jegyek+pontértékek)			
Kitartó figyelem	Kiváló (5 pont)	Megfelelő (4-3 pont)	Fejlesztendő (2-1 pont)	Nem megfelelő (0)
	A zavaró ingerek, monoton feladat, fokozott stresszhelyzet ellenére is képes figyelmét hosszú ideig fenntartani.	Megoldja a feladatot. Néha előfordul, hogy zavaró tényezők hatására a figyelmi teljesítménye ingadozik.	Zavaró ingerek hatására figyelmi teljesítménye gyengébb lesz, de még eléri az elfogadható szintet.	Nem képes megoldani a feladatot. Nem képes figyelmét huzamosabb ideig fenntartani. Zavaró ingerek hatására a teljesítménye már nem éri el az elfogadható szintet. Zavaró ingerek hatására figyelmi teljesítménye gyengébb lesz.
Megérti a kapott információkat	Kiváló (5 pont)	Megfelelő (4-3 pont)	Fejlesztendő (2-1 pont)	Nem megfelelő (0)
	A feladatot érti, felesleges kérdése nincs. A részére feltett kérdésekre: Mi az ÉS kapcsolat? Mi a VAGY kapcsolat? Miért van kevesebb kimenet, mint bemenet? helyesen válaszol.	A feladatot érti, de felesleges, nem a feladathoz tartozó kérdése van. A részére feltett kérdésekre: Mi az ÉS kapcsolat? Mi a VAGY kapcsolat? Miért van kevesebb kimenet, mint bemenet? általában helyesen válaszol.	A feladatot nehezen érti, felesleges kérdései vannak. A részére feltett kérdésekre: Mi az ÉS kapcsolat? Mi a VAGY kapcsolat? Miért van kevesebb kimenet, mint bemenet? legalább felerészben helyesen válaszol.	A feladatot nem érti. A részére feltett kérdésekre: Mi az ÉS kapcsolat? Mi a VAGY kapcsolat? Miért van kevesebb kimenet, mint bemenet? döntő mértékben nem helyesen válaszol.
Felismeri az alapvető összefüggéseket	Kiváló (5 pont)	Megfelelő (4-3 pont)	Fejlesztendő (2-1 pont)	Nem megfelelő (0)
	Nagykorú felnőtt ÉS Gépjármű tanfolyam ÉS Eredményes vizsga = Gépkocsira jogosítvány. Férfi ÉS Nő = Gyermekek születése. Színház ÉS Rendező ÉS Színész = Színházi előadás. X	Nagykorú felnőtt ÉS Gépjármű tanfolyam ÉS Eredményes vizsga = Gépkocsira jogosítvány. Férfi ÉS Nő = Gyermekek születése. Színház ÉS Rendező ÉS Színész =	Nagykorú felnőtt ÉS Gépjármű tanfolyam ÉS Eredményes vizsga = Gépkocsira jogosítvány. Férfi ÉS Nő = Gyermekek születése. Színház ÉS Színész = Színházi előadás. X koordináta ÉS Y koordináta	Nagykorú felnőtt ÉS Gépjármű tanfolyam ÉS Eredményes vizsga = Gépkocsira jogosítvány. Férfi ÉS Nő = Gyermekek születése. Színház ÉS Rendező ÉS Színész = Színházi előadás. X

	koordináta ÉS Y koordináta ÉS Z koordináta = Térbeli ábrázolás. Barack VAGY Szilva VAGY Birsalma VAGY Alma = Lekvár. Hidrogén ÉS Oxigén = Víz. Marhahús VAGY Sertéshús ÉS Zsír ÉS Só És Hagyma = Pörkölt. Villamos ellenállás ÉS Villamos feszültség = Villamos áram. Az összefüggéseket felismeri.	Színházi előadás. X koordináta ÉS Y koordináta ÉS Z koordináta = Térbeli ábrázolás. Barack VAGY Szilva VAGY Birsalma VAGY Alma = Lekvár. Hidrogén ÉS Oxigén = Víz. Marhahús VAGY Sertéshús ÉS Zsír ÉS Só És Hagyma = Pörkölt. Villamos ellenállás ÉS Villamos feszültség = Villamos áram. Az összefüggéseket többnyire felismeri.	ÉS Z koordináta = Térbeli ábrázolás. Barack VAGY Szilva VAGY Birsalma VAGY Alma = Lekvár. Hidrogén ÉS Oxigén = Víz. Marhahús VAGY Sertéshús ÉS Zsír ÉS Só És Hagyma = Pörkölt. Villamos ellenállás ÉS Villamos feszültség = Villamos áram. Az összefüggéseket legalább felerészben felismeri.	koordináta ÉS Y koordináta ÉS Z koordináta = Térbeli ábrázolás. Barack VAGY Szilva VAGY Birsalma VAGY Alma = Lekvár. Hidrogén ÉS Oxigén = Víz. Marhahús VAGY Sertéshús ÉS Zsír ÉS Só És Hagyma = Pörkölt. Villamos ellenállás ÉS Villamos feszültség = Villamos áram. Az összefüggéseket nagymértékben nem ismeri fel.
Egyszerű rajzvázlatot készít	Kiváló (5 pont)	Megfelelő (4-3 pont)	Fejlesztendő (2-1 pont)	Nem megfelelő (0)
	Nagykorú felnőtt ÉS Gépjármű tanfolyam ÉS Eredményes vizsga = Gépkocsira jogosítvány. Férfi ÉS Nő = Gyermek születése. Színház ÉS Rendező És Színész = Színházi előadás. X koordináta ÉS Y koordináta ÉS Z koordináta = Térbeli ábrázolás. Barack VAGY Szilva VAGY Birsalma VAGY Alma = Lekvár. Hidrogén ÉS Oxigén = Víz. Marhahús VAGY Sertéshús ÉS Zsír ÉS Só És Hagyma = Pörkölt. Villamos ellenállás ÉS Villamos feszültség = Villamos áram. Az összefüggéseket logikai kapukkal helyesen ábrázolja.	Nagykorú felnőtt ÉS Gépjármű tanfolyam ÉS Eredményes vizsga = Gépkocsira jogosítvány. Férfi ÉS Nő = Gyermek születése. Színház ÉS Rendező És Színész = Színházi előadás. X koordináta ÉS Y koordináta ÉS Z koordináta = Térbeli ábrázolás. Barack VAGY Szilva VAGY Birsalma VAGY Alma = Lekvár. Hidrogén ÉS Oxigén = Víz. Marhahús VAGY Sertéshús ÉS Zsír ÉS Só És Hagyma = Pörkölt. Villamos ellenállás ÉS Villamos feszültség = Villamos áram. Az összefüggéseket logikai kapukkal többnyire helyesen ábrázolja.	Nagykorú felnőtt ÉS Gépjármű tanfolyam ÉS Eredményes vizsga = Gépkocsira jogosítvány. Férfi ÉS Nő = Gyermek születése. Színház ÉS Rendező És Színész = Színházi előadás. X koordináta ÉS Y koordináta ÉS Z koordináta = Térbeli ábrázolás. Barack VAGY Szilva VAGY Birsalma VAGY Alma = Lekvár. Hidrogén ÉS Oxigén = Víz. Marhahús VAGY Sertéshús ÉS Zsír ÉS Só És Hagyma = Pörkölt. Villamos ellenállás ÉS Villamos feszültség = Villamos áram. Az összefüggéseket logikai kapukkal legalább helyesen ábrázolja.	Nagykorú felnőtt ÉS Gépjármű tanfolyam ÉS Eredményes vizsga = Gépkocsira jogosítvány. Férfi ÉS Nő = Gyermek születése. Színház ÉS Rendező És Színész = Színházi előadás. X koordináta ÉS Y koordináta ÉS Z koordináta = Térbeli ábrázolás. Barack VAGY Szilva VAGY Birsalma VAGY Alma = Lekvár. Hidrogén ÉS Oxigén = Víz. Marhahús VAGY Sertéshús ÉS Zsír ÉS Só És Hagyma = Pörkölt. Villamos ellenállás ÉS Villamos feszültség = Villamos áram. Az összefüggéseket logikai kapukkal nem tudja ábrázolni.
Megjegyzések:				

Egyéb értékelési szempontok:

- A feladat elvégzésének időtartama
- Munkatempó
- Hibázások száma
- Különleges megnyilvánulások a feladat elvégzése alatt
- A feladatkezdés és befejezés jellegzetességei
- Az utasítás és a feladat felfogása
- Látencia idő (az utasítás befejezésétől a munka megkezdéséig)
- Önállóság
- A munkafolyamat tervszerűsége

5. Feladat

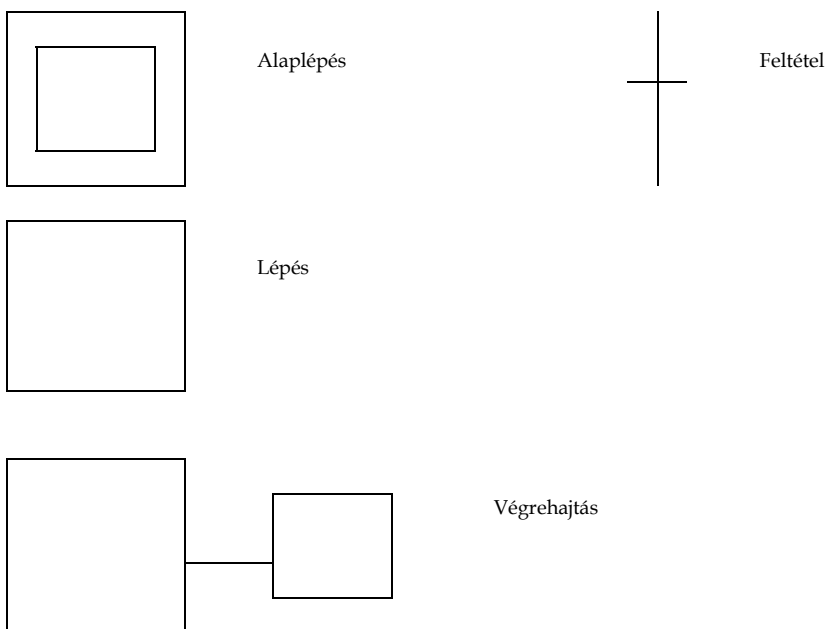
Folyamatábra egy feladat végrehajtásához

PLC-s vezérlést kell készítenünk. A feltételek alapján a végrehajtáshoz folyamatábrát rajzolunk.

Mik a feltételek?

Ismerni kell a feladatot, majd PLC-t választunk. Megvesszük a PLC-t, a szoftvert és a kábelt. Elkészítjük a bekötési rajzot. Bekötjük a PLC-t, közben írjuk a programot. Ha kész a program, áttöltjük és beüzemeljük.

A folyamatábra elemei:

Cél: Megvizsgáljuk a jelöltek azon képességét, hogy az információt megértik és róla rajzos vázlatot készítenek.

Létszám: Csoportban, akár 15 fő.

Időtartam: 1-3 perc a feladat ismertetésére, 5-10 perc a szöveges vázlat elkészítésére és 10-20 perc a rajzolásra. (18-33 perc összesen)

Eszközök: Terem táblával, eszköz nem szükséges.

A feladat lépései:

17. A feladat pontos meghatározása

18. A jelöltek pontos instruálása

19. A munka elindítása

20. Az egyéni feladat elkészítése

A gyakorlatot követően lehetőség van további információ gyűjtésére:

Pl.: Egyéb megbeszélési szempontok

- Mit gondol, miért kapta ezt a feladatot?
- Mi az, ami könnyen/nehezen ment? Miért?
- Mit gondol mennyi idő alatt végezte el a feladatot? stb.

Megfigyelhető kompetenciák

- **Megérti a kapott információkat:** A feladatot érti, felesleges kérdése nincs.
- **Egyszerű szöveges vázlatot készít:** A beszéddel közölt információból szöveges vázlatot készít.
- **Egyszerű rajzvázlatot készít:** A kalkulációhoz eszköz elhelyezési rajzot készít.

Értékelő lap				
Dátum	A jelölt neve		A megfigyelő neve	
			Szakmacsoport/szakma	
	A feladat neve: Folyamatábra			
Kompetencia	Kompetencia szintek (Megfigyelhető viselkedési jegyek+pontértékek)			
Megérti a kapott információkat	Kiváló (5 pont)	Megfelelő (4-3 pont)	Fejlesztendő (2-1 pont)	Nem megfelelő (0)
	A feladatot érti, felesleges kérdése nincs. A részére feltett kérdésekre: Milyen elemekből áll a folyamatábra? A PLC-s vezérléshez ismernünk kell a feladatot? A PLC-t be kell kötni? A program áttöltéséhez	A feladatot érti, felesleges kérdése nincs. A részére feltett kérdésekre: Milyen elemekből áll a folyamatábra? A PLC-s vezérléshez ismernünk kell a feladatot? A PLC-t be kell kötni? A	A feladatot segítséggel érti, felesleges kérdései vannak. A részére feltett kérdésekre: Milyen elemekből áll a folyamatábra? A PLC-s vezérléshez ismernünk kell a feladatot? A PLC-t be kell kötni? A program áttöltéséhez mi szükséges? Legalább felerészben	A részére feltett kérdésekre többnyire nem tud helyesen válaszolni.

	mi szükséges? nagyértékben helyesen válaszol.	program áttöltéséhez mi szükséges? többnyire helyesen válaszol.	helyesen válaszol.	
Egyszerű szöveges vázlatot készít	Kiváló (5 pont)	Megfelelő (4-3 pont)	Fejlesztendő (2-1 pont)	Nem megfelelő (0)
	A szóbeli információból szöveges vázlatot készít. Szerepel benne: Ismerni kell a feladatot, majd PLC-t választunk. Megvesszük a PLC-t, a szoftvert és a kábelt. Elkészítjük a bekötési rajzot. Bekötjük a PLC-t, közben írjuk a programot. Ha kész a program, áttöltjük és beüzemeljük	A szóbeli információból szöveges vázlatot készít. Szerepel benne az alábbiak többsége: Ismerni kell a feladatot, majd PLC-t választunk. Megvesszük a PLC-t, a szoftvert és a kábelt. Elkészítjük a bekötési rajzot. Bekötjük a PLC-t, közben írjuk a programot. Ha kész a program, áttöltjük és beüzemeljük	A szóbeli információból szöveges vázlatot készít. Szerepel benne legalább a következő kérdések fele: Ismerni kell a feladatot, majd PLC-t választunk. Megvesszük a PLC-t, a szoftvert és a kábelt. Elkészítjük a bekötési rajzot. Bekötjük a PLC-t, közben írjuk a programot. Ha kész a program, áttöltjük és beüzemeljük	A szóbeli információból nem tud szöveges vázlatot készíteni.
Egyszerű rajzvázlatot készít	Kiváló (5 pont)	Megfelelő (4-3 pont)	Fejlesztendő (2-1 pont)	Nem megfelelő (0)
	A kapott szóbeli információ alapján folyamatábrát készít. A folyamatábrán minden művelet szerepel, helyes sorrendben.	A kapott szóbeli információ alapján folyamatábrát készít. A folyamatábrán majdnem minden művelet szerepel, általában helyes sorrendben.	A kapott szóbeli információ alapján folyamatábrát készít. A folyamatábrán majdnem minden művelet szerepel, többnyire nem helyes sorrendben.	A kapott szóbeli információ alapján nem tud folyamatábrát készíteni.

Egyéb értékelési szempontok:

- A feladat elvégzésének időtartama
- Munkatempó
- Hibázások száma
- Különleges megnyilvánulások a feladat elvégzése alatt
- A feladatkezdés és befejezés jellegzetességei
- Az utasítás és a feladat felfogása
- Látencia idő (az utasítás befejezésétől a munka megkezdéséig)
- Önállóság
- A munkafolyamat tervszerűsége

ÉPÍTÉSZET SZAKMACSOPORT

1. feladat

Ismerkedjünk az alaprajzzal!

Cél: A jelölt feladat megértési, számolási, készségeinek, képességeinek, valamint azon kompetenciáinak felmérése, melyek mérések elvégzését, mennyiségek becslését jelentik.

Létszám: egyéni feladatmegoldás

Időtartam: 35 perc

Eszközök:

tanulópadok, székek, A4-es papírlapok, vonalzó, szögmérő, mérőszalag. Adott épület földszinti felmérési alaprajza, melyen be vannak jelölve a helységek funkciói, be van méretezve, meg van jelölve a méretarány. Az alaprajz egyszerű (téglalap, vagy négyzet alakú, egyenes vonalakkal határolt) vagy bonyolultabb (sokszög, kör stb.) lehet..

A feladat leírása:

A rajz 1 : 200 méretarányban készült. Ami a rajzon 1 cm , a valóságban 2 m. Becsülje meg a befogadó méretekből fejből hány m² lehet az épület alapterülete. Mennyi lehet a kerülete? A konyha hány százaléka az épületnek? Ha megbecsülte, számolja is ki. A földszinti terasz méretei nincsenek beírva. Ezt mérje meg a rendelkezésre álló eszközökkel. Számolja ki, hogy a terasz alapterülete hány m². Ez hány százaléka az épület alapterületének. A 3-as számú szoba a $\frac{3}{4}$ -éből teakonyhát alakítanak ki. Írja le hogyan számolja ki valaminek a $\frac{3}{4}$ részét ! Hány m² lesz a konyha? Ide gáztűzhely is kerül, ki kell számolnia mennyi léghőméter lesz a helység, ha 2,5 m a belmagasság. A m²-ben megadott alapterületi adatokat adja meg dm²-ben ill. a m³-ben kiszámított adatot adja meg dm³-ben. Hány nagyságrenddel nagyobb az alaprajzi adat és mennyivel nagyobb a térfogatra vonatkozó adat, ha dm a mértékegység?

Instrukciók a feladatmegoldáshoz.

5. A jelölt elolvassa a feladatot, megnézi a rajzot. Erre 5 perc áll rendelkezésre.
6. Tegyen fel kérdéseket, ha szükséges.
7. Először válaszolja meg a becsléssel megállapítható értékeket, ehhez ne használjon papírt, írószert fejből végezze a számolási műveleteket. 10 perc áll rendelkezésére.
8. Mondja meg a becsült értékeket a rajz alapján.

9. Lásson hozzá a számolási és mérési feladatok megoldásához, közben használja a méréshez szükséges eszközöket. 20 perc áll rendelkezésre.

Megfigyelhető kompetenciák:

- **Megérti a kapott információkat:** Képes az elolvasott feladat megértésére. Elválasztja a szóban és írásban adandó válaszokat.
- **Használja a négy alpműveletet:** Összeadás, kivonás, szorzás, osztás. Ezeket fejben, számológépen és írásban is alkalmazza. Elengedhetetlen hozzá alapszintű matematikatudás, értelmi képesség. Fel kell ismerni milyen számításhoz, milyen alpműveletet használ.
- **Egyéb számolási feladatot végez:** Pl. százalékot számol, értelmezi és számolja az egész törtrészét.
- **Számológépet használ:** Biztosan használja segédeszközként az írásbeli feladatoknál.
- **Az eredmény nagyságrendjét megbecsüli:** Kapcsolódik az arányérzékhez és a logikus gondolkozáshoz. Részen szakmai kompetencia is.
- **Mértékegységeket átvált:** Az átváltáshoz az alpműveletek használatán az alapvető fizikai ismeretek és a konkrét helyzet összekapcsolása is szükséges.

Értékelő lap				
Dátum	A jelölt neve	A megfigyelő neve		
		Szakmacsoport/szakma		
	A feladat neve:			
	Ismerkedjünk az alaprajzzal!			
Kompetencia	Kompetencia szintek (Megfigyelhető viselkedési jegyek+pontértékek)			
Megérti a kapott információkat	Kiváló (5 pont)	Megfelelő (4-3 pont)	Fejlesztendő (2-1 pont)	Nem megfelelő (0)
	A feladatot megértette, annak szóbeli és írásbeli részét elkülöníti, önállóan végzi a megoldást.	Egy-két kérdést tesz fel a feladat megértéséhez, de ezt követően elvégzi a feladatot.	Több segítséget igényel a feladat elvégzéséhez.	Nem érti a kapott felada Nem tudja önállóan meg a feladatot.
Használja a négy alpműveletet	Kiváló (5 pont)	Megfelelő (4-3 pont)	Fejlesztendő (2-1 pont)	Nem megfelelő (0)
	A kerületet összeadással, kivonással, az alapterületet szorzással, a törtrész kiszámítását szorzással, osztással megoldja. Az eredmény pontos.	Ismeri az alpműveleteket, de a számításokban figyelmetlenségéből adódó hibákat vét.	Számtani ismeretei bizonytalanok, a területet , kerületet kiszámolja, de az eredmény csak részben jó.	Az alpműveleteket is bizonytalanul végzi, hiányosan ismeri.
Egyéb számolási feladatokat végez	Kiváló (5 pont)	Megfelelő (4-3 pont)	Fejlesztendő (2-1 pont)	Nem megfelelő (0)
	Pontosan elvégzi a százalékszámítási és a törtrész kiszámítási feladatrészt.	Százalékot számol, de az egész törtrészének számítását csak segítséggel végzi el.	Bizonytalan a feladat elvégzésében , az egyéb számolási feladatoknak csak 30 %-át végzi el.	Nem ismeri a százalékszámítást és az törtrészének kiszámítását segítséggel sem.
Számológépet használ	Kiváló (3 pont)	Megfelelő (2 pont)	Fejlesztendő (-1 pont)	Nem megfelelő (0)
	A számolást számológép segítségével gyorsan, pontosan végzi.	Használja a számológépet, de időnként hibákat vét és újraszámol.	A számológépet használja, de túl sok a ráfordított idő, nehézkes az eszközhasználat.	A számológépet nem ha a feladatmegoldás közben
Az eredményt megbecsüli	Kiváló (5 pont)	Megfelelő (4-3 pont)	Fejlesztendő (2-1 pont)	Nem megfelelő (0)
	A becslés pontossága arányérzéklet és odafigyelést mutat, 20%-nál nem nagyobb az eltérés.	A becslést elvégzi, gondolkodik rajta, de pontatlan, az eltérés a valós értékektől 30 %-nál nagyobb.	A becsült értékek egy részénél 50 % -nál nagyobb az eltérés.	A becsült érték nem reál nem értékelhető.

Mértékegységeket átvált	Kiváló (5 pont)	Megfelelő (4-3 pont)	Fejlesztendő (2-1 pont)	Nem megfelelő (0)
	Ismeri az átváltás szorzó számát, m ² és m ³ esetén is. Az eredmény pontos.	Ismeri az átváltás szabályait, de pontatlanságból eredő hibákat vét.	Bizonytalan az átváltás szabályaiban, de becslése alapján időnként jó eredményt ad.	Nem tudja értelmezni a mértékegységek átváltás szabályait.

2. feladat

Garázst tervezünk!

Cél: A jelölt térben való tájékozódásának, mérési, készségeinek képességeinek, valamint azon kompetenciáinak felmérése, képes-e önállóan egyszerű rajzvázlatot készíteni, valamint logikus gondolkodás révén egyszerű szöveges vázlatban rögzíteni elképzeléseit a munkafolyamatról és azt elővezetni a bizottságnak.

Létszám: egyéni feladatmegoldás

Időtartam: 45 perc

Eszközök:

tanulópadiok, székek, A4-es papírlapok, mérőszalag, kitűző lécs. Méréshez is alkalmas terep, pl. iskola vagy intézmény udvara, ahol gépkocsik állnak.

A feladat leírása:

Az intézmény (iskola) udvarán négy autó beállásos, fedett zárható parkolóhelyet kell kialakítani. A terep megtekintése után javasolja az építetőnek hová kerülhet a fedett zárható parkolóhely. Ez hány m²-t vesz el az udvar területéből. A környezetre vigyázni kell zöld területet nem vonhat be. Készítsen az építményről egyszerű vázlatot. A vázlat olyan legyen, hogy minél szemléletesebben mutassa be az építményt a bizottságnak. A fedett parkolón kívül még hány autó parkolása oldható meg?

Gondolja át milyen munka folyamatot kell elvégezni addig, amíg a falazás elkezdődik. Készítsen időrendi sorrendet, és ezt írja is le egyszerű szöveges vázlat formájában. Mérje fel milyen erőforrások (személyi, tárgyi, szolgáltatási) szükségesek, hogy a munkálatokban eddig eljusson. Soroljon fel legalább ötfélét.

Instrukciók a feladatmegoldáshoz.

Javasolt a feladatot terepen végezni, de ennek hiányában rajz alapján is elvégezhető, csak akkor kevesebb kompetencia mérésére van lehetőségünk.

21. Először szemlélje meg a jelölt a terepet. (5 perc)

22. Hagyjuk, hogy gondolja el mennyi hely kell a gépkocsik egymást nem akadályozó mozgásához. (5 perc)

23. Mérjen (5 perc)
24. A terepen való felmérés után, készítse el a vázlatokat a jelölt, majd a munkafolyamat áttekintése után készítsen vázlatot (20 perc), és adja elő a bizottságnak, mert így önálló gondolatait is bemutathatja. A bizottság kérdéseket tehet fel, melyre válaszokat vár. (10 perc)

Megfigyelhető kompetenciák:

- **Felismeri az alapvető összefüggéseket:** Ennek alapján össze tudja állítani azt a munka sorrendet, amit el kell végeznie a feladatmegoldás közben. Fel tudja mérni az ehhez rendelt erőforrásokat.
- **Méréseket végez:** Mérőszalag és kitűző lécs segítségével képes megmérni a területet. Ez lesz későbbi számításainak alapja.
- **Használja a számtani alpműveleteket:** Összeadás, kivonás, szorzás, osztás.
- **Egyszerű rajzvázlatot készít:** A rajz lehet szabadkézi rajz, de használhat vonalzót is, a lényeg, hogy a rajz arányos legyen. A rajzos feladatban megnézhetjük egy másik kompetenciához kapcsolódva, biztos kézzel rajzol-e egyenes vonalat.
- **Egyszerű, szöveges vázlatot készít:** Tisztán olvashatóan le tudja írni gondolatait.
- **Megfogalmazza a véleményét:** Szóban, egy alapszintű szakmai szókinccsel a lényegét kiemelve ki tudja fejezni gondolatait. Kérdésekre válaszol, véleményét logikus érvekkel megvédi.

Értékelő lap				
Dátum	A jelölt neve	A megfigyelő neve		
		Szakmacsoport/szakma		
	A feladat neve: Garázst tervezünk!			
Kompetencia	Kompetencia szintek (Megfigyelhető viselkedési jegyek+pontértékek)			
Felismeri az alapvető összefüggéseket	Kiváló (8-10 pont)	Megfelelő (5-7 pont)	Fejlesztendő (1-4 pont)	Nem megfelelő (0-)
	A terep megszemlélése után, a optimális helyet választ a garázs számára. Figyelembe veszi a beálláshoz, kanyarodáshoz szükséges helyszükségletet. Felméri hol nem elég a becslés és hol kell méréseket végeznie. Figyelembe veszi, hogy a szabadon hagyott járműveknek is legyen helye. A munkafolyamat tervezésénél képes összefoglalni időben hogyan halad előre a munka, képes teljes mértékben átgondolni milyen forrásokra lesz szükség.	A garázs helyét megfelelő helyre javasolja, de a terület és a gépkocsik számának tervezésekor már kisebb hibákat vét. Nem ismeri fel, hogy hol nem elég már a becslés és mérni kell. A munkafolyamat tervezésekor egy-egy mozzanatot kifejejt, vagy néhány erőforrásról megfelelően, de alapvető hibát nem vét.	A garázs helyének kiválasztása nehézkes, mert nem tudja térben felmérni a mozgáshoz szükséges teret, és figyelembe venni minden körülményt. A munkafolyamatban a feladatok (lépések) sorrendjéből több kimarad. A források feltérképezése és munkafolyamathoz rendelése hiányos.	Csak ötletszerűen és nem a logikus gondolkodás alapján próbálkozik, vagy egyáltalán nem képes a feladat megoldására.
Méréseket végez	Kiváló (5 pont)	Megfelelő (4-3 pont)	Fejlesztendő (2-1 pont)	Nem megfelelő (0)
	Mérőszalag használatával felméri az udvarnak azt a részét ahová a garázs kerül. Megméri egy átlagos méretű autó szélességét és hosszúságát. Pontosan mér, mert később nagy gondot okozhat. A kitűző lécezt, mint segédeszközt használja.	Mérőszalagot használ, de az alkalmazásánál segítséget kér. Mérési értékei megfelelőek ahhoz, hogy következő lépésként kiszámítsa a garázs területét.	A mérőszalaggal nehezen boldogul, de segítséggel elvégzi felmérést.	Segítséggel sem boldogul a feladattal.

Használja a számtani alpműveleteket.	Kiváló (3 pont)	Megfelelő (2 pont)	Fejlesztendő (1 pont)	Nem megfelelő (0)
	A területszámításnál és a gépkocsik helyszükségletének számításánál alkalmazza a négy alpműveletet. Számítása pontos.	Ismeri az alpműveleteket, de a számításokban figyelmetlenségéből adódó hibákat vét.	Számtani ismeretei bizonytalanok, az eredmény csak részben jó.	Az alpműveleteket is bizonytalanul végzi, nagyszűlyos hibákat vét.
Egyszerű rajzvázlatot készít	Kiváló (5 pont)	Megfelelő (4-3 pont)	Fejlesztendő (2-1 pont)	Nem megfelelő (0)
	A mentális kép, ötlet és a mért eredmények alapján, mások számára is átláthatóan felvázolja a garázs alaprajzát, belerajzolja az autókat, esetleg egy előlnézeti képet is rajzol. A rajz tiszta, egyenes vonalakkal határolt, vagy vonalzóval rajzolt arányos, méretezett.	A rajz mások számára is értelmezhető, de egy kicsit hiányos, (méretezés vagy az autók berajzolásának hiánya miatt) vagy esztétikailag nem szép.	A rajzvázlat készítése közben megakad, segítséget kér. A rajz értelmezhető, de pontatlan és nem esztétikus.	A rajz sem szabadkézzel, s vonalzó segítségével nem készül el. A jelölt a feladat nem tudja megoldani.
Egyszerű szöveges vázlatot készít	Kiváló (5 pont)	Megfelelő (4-3 pont)	Fejlesztendő (2-1 pont)	Nem megfelelő (0)
	Tökéletesen képes időrendi sorrendben leírni a munkafolyamatokat. Áttekinti mihez van szüksége a munka elvégzéséhez, és abból képes a fontosakat megnevezni. Írása tagolt, áttekinthető.	A munkafolyamatban a feladatok (lépések) sorrendjénél csak kisebb hibákat vét, a források közül csak egyet felejt ki. Írásképe elfogadható.	Hibákat vét vázlatkészítés közben, vagy írása kevésbé áttekinthető.	Nem képes egyszerű szöveges vázlatot készíteni, vagy csak szavakat sorol fel, kiragad sorrendből.
Megfogalmazza a véleményét.	Kiváló (5 pont)	Megfelelő (4-3 pont)	Fejlesztendő (2-1 pont)	Nem megfelelő (0)
	A jelölt a szöveges vázlat alapján önállóan fogalmazza meg gondolatait. A felolvasott szöveg gondolatmenete logikus, a szókincs elég a mondanivalóhoz. A feltett kérdésekre válaszol.	A szöveges vázlat alapján, annak segítségével fogalmazza meg gondolatait. Az érthetőség csak kismértékben sérül. A feltett kérdésekre válaszol.	A leírt vázlatot felolvasva tud kommunikálni. A szövegalkotás nehézkes, a szókincs és kifejezőmód szerény. A feltett kérdéseket nem mindig érti, válaszai nem mindig logikusak.	A jelölt nem tud önálló gondolatot közvetíteni. A vázlat a kommunikációt nem segíti.

3. feladat

Garázst építünk!

Cél: Meggyőződni arról, hogy a jelöltek képesek-e együtt dolgozni, felmérni, hogy a kitűzésnél együtt kell dolgozniuk, de a számolási feladatokat külön-külön is végezhetik. Képesek-e az egyéni/csoportos hibákat felismerni, tudnak-e mértékegységeket átváltani.

Létszám: Csoportos gyakorlatorientált, feladatmegoldás, javasolt 3-4 fő.

Időtartam: 25 perc

Eszközök:

Tanulópadok, székek, A4-es papírlapok, mérőszalag, kitűző lécs. Méréshez is alkalmas terep, pl. iskola vagy intézmény udvara, ahol gépkocsik állnak. Az előbbi feladatban szereplő fedett, zárt parkolóhely helyszínrajza, alaprajza, „A” metszeti rajza, keleti homlokzati rajza, statikai számítása, valamint műszaki leírás az egyszerű építmény kivitelezési munkáiról. Egyéb eszközök mérőszalag, kitűző rúd, kőműves vízmérték, derékszög, T alakú nézőkereszt, zsinór.

A feladat leírása:

- Itt az a kérdésünk, hogy az egyéni (számolós) kompetenciák megfigyelhetők-e csoportmunkában (előfordulhat, hogy a passzívabb, csendesebb résztvevő matematikai kompetenciái nem derülnek ki). Alternatív javaslat, hogy először mindenki kapja meg a feladtleírást, és 5-10 perc egyéni munka keretében végezzenek önálló számításokat. Ezt egy külön lapon tegyék meg, amelyet a feladat után összegyűjthetünk, így van adatunk arról, hogy ki hogyan fogott neki a számolásnak. Az egyéni idő lejártával vitassák meg az eredményeket.
- Ha azt akarjuk inkább megfigyelni, hogy képesek-e szétosztani a feladatokat egymás között, akkor a fenti javaslat nem érvényes. Ekkor célszerű annyi számolós részt tenni a feladatba, ahány résztvevő van, hogy mindenkit aktivizáljunk. Így az is megfigyelhető, hogyan segítenek egymásnak, ha valaki elakad, tud-e az illető segítséget kérni, stb.

Jelöljék ki közösen hová fog kerülni az épület (kitűzés). Válasszák ki milyen eszközöket használnak ehhez. Végezzék el a műveletet.

1m-es alapot kell az épület alépítményeként (alapozás) elhelyezni, mely 40 cm széles. Számolják ki hány m³ földet kell kiemelni, ha az épület külső méretei 12 m x 6 m. A föld 20 %-át vissza kell tartani. A kivitelező megrendelt kétszeri szállításra egy 4m³-es konténert.

A tartófalak méretei: 12m x 2,5 m a hátsó fal, a két oldalfal 6 x 2,5 m. A falazásához megrendeltek 500 db nagyméretű falazótéglat. A falazótégla méretei 38 x 19 x 19 cm. A garázsajtók közötti falazásra még az összes téglát 10%-át hozzá kell számítani.

Osszák meg a feladatokat, mert rövid az idejük! Keressék meg a hibákat az előzetes felmérésekben. Amire nincs most szükségük az eszközökből, azt ne használják.

Tájékoztassanak róla milyen hibákat találtak!

Lehetséges értékelési szempontok:

- Figyeljük meg tudnak-e együtt dolgozni a kitűzésnél. Itt kell, hogy legyen egy személy
- A feladat megértése után, valószínűleg észreveszik, hogy a számolási rész két részre osztható, ha nem segítsünk nekik ebben.
- Az is egy jó megoldás lehet, ha csak becsléssel állapítják meg, hogy elég lesz-e a konténer vagy a téglák mennyisége, de ez csak akkor fogadható el, ha mindkét hibát felismerték.
- Az egyéni teljesítmények értékelésekor azt is figyelembe kell venni, kit választanak, vagy ki vállalkozik a tájékoztatásra.

Megfigyelhető kompetenciák:

- **Együttműködés csoportban:** Az építőipari szakmákban csoportban kell dolgozni. Egyes munkafázisok fizikailag sem végezhetők egyedül. Pl. a kőműves együtt dolgozik több társával és más szakmák képviselőjével is. A feladat végrehajtása közben megfigyelhető a jelöltek együttműködő képessége. Ezen készség megléte nélkül ezek a szakmák nem gyakorolhatók.
- **Megérti mások kommunikációját:** A csoportban való együttműködéshez kapcsolódik. Odafigyel másokra, képes más csoporttag kommunikációjából kiszűrni a lényegeset.
- **Méréseket végez:** Mérőszalag és kitűző lécsín és zsinór segítségével képes felmérni a területet, kijelölni az épület helyét. Ki kell tudni választani ehhez a feladathoz a legegyszerűbb eszközöket. Az eszközök használatában együtt kell működni a csoportnak.
- **Használja a számtani alap műveleteket:** Összeadás, kivonás, szorzás, osztás.

- **Felismeri a hibás eredményt:** Fontos, hogy a feladatból megértsék hol lehetnek hibák. A megoldás szempontjából mindegy, hogy a hibás eredményt számolással vagy következtetéssel, becsléssel szűrik ki.
- **Használja az egyszerű szerszámokat.**
- **Felismeri a térbeli alakzatokat:** Az építőipari szakmák gyakorlásához szükséges a térben való gondolkozás, a térlátás, a térbeli idomok vizuális felismerésének készsége.

Értékelő lap				
Dátum	A jelölt neve		A megfigyelő neve	
			Szakmacsoport/szakma	
	A feladat neve: Garázst építünk!			
Kompetencia	Kompetencia szintek (Megfigyelhető viselkedési jegyek+pontértékek)			
Megéri mások kommunikációját	Kiváló (8-10 pont)	Megfelelő (5-7 pont)	Fejlesztendő (1-4 pont)	Nem megfelelő (0-)
	Megéri kiemelni a lényegét a másik fél közléséből, Azokat a feladatokat, melyeket közösen megbeszéltek és az egyénre jutott, hibátlanul elvégzi. Munkavégzés közben képes a másik közlését figyelembe venni, és a munkáját ennek megfelelően módosítani.	Megéri mások közlését. A rá jutó feladatokat kisebb hibákkal megoldja. Korrekciókra is képes.	Nem érti pontosan mások kommunikációját, bátoratlan vagy éppen önféjű a feladat megoldása közben, ezért nagyobb hibákat vét.	Mások közlésének lényegét nem érti. Nem tud mit kezdeni a kapott információval, vagy nem érdeklí.
Együtműködés csoportban	Kiváló (8-10 pont)	Megfelelő (5-7 pont)	Fejlesztendő (1-4 pont)	Nem megfelelő (0-)
	Irányítja a csoport munkáját. Átlátja a feladatokat, képes felosztani a munkát. Konstruktív, pozitív	Kompromisszum kész, odafigyel másokra. Elvállalja a rábízott feladatot. Önálló véleménye	Aktívan együttműködik, de kisebb, nagyobb hibákat vét. Csak nehezen, bizonytalanul végzi a rábízott feladatot. Nem ad megfelelő	Önféjűen vagy önbizalom nélkül dolgozik. Nem vesz részt a csapatmunkában. Figyelme, érdeklődése

	visszajelzéseket ad másoknak. Nyitott mások véleményére.	van, de elfogadja mások véleményét is.	visszajelzéseket.	ellankad.
Méréseket végez	Kiváló (5 pont)	Megfelelő (4-3 pont)	Fejlesztendő (2-1 pont)	Nem megfelelő (0)
	Mérőszalag, kitűző rúd és zsinór használatával kijelöli az építés helyét. A kitűzés oda kerül ahová az épületet tervezték. Előtte áttekinti a helyszínrajzot.	Az eszközöket használja., de az alkalmazásánál segítséget kér, mérései kicsit pontatlanok.	A méréseket segítséggel végzi el.	Nem képes a feladat megoldására.
Használja a számtani alapműveleteket	Kiváló (3 pont)	Megfelelő (2 pont)	Fejlesztendő (-1 pont)	Nem megfelelő (0)
	Pontosan számol, eredményei pontosak.	Ismeri az alapműveleteket, de a számításokban figyelmetlenségéből adódó hibákat vét.	Számtani ismeretei bizonytalanok, az eredmény csak részben jó, nem lehet rá biztosan támaszkodni.	Az alapműveleteket is bizonytalanul végzi, hiányosan ismeri, így ne hasznos tagja a csoportnak
Felismeri a hibás eredményt	Kiváló (5 pont)	Megfelelő (4-3 pont)	Fejlesztendő (2-1 pont)	Nem megfelelő (0)
	Pontosan kiszűri hol lehet a hiba. Az eredményt először becsli, majd ellenőrzésként ki is számítja.	A hibaforrást kiszűri, de a becslése és számításai nem pontosak.	A hibaforrást sejtí, de nem tudja pontosan hogyan szűrje ki.	Nincs elképzelése a feladat megoldásáról, vagy irreálisak az elképzelései.
Használja az egyszerű munkaeszközöket	Kiváló (5 pont)	Megfelelő (4-3 pont)	Fejlesztendő (2-1 pont)	Nem megfelelő (0)
	Képes a feladat megoldásához szükséges egyszerű munkaeszközöket kiválasztani, azok használata gyors és szakszerű.	Képes a feladat megoldásához szükséges egyszerű szerszámokat kiválasztani, de azok használatában kissé bizonytalan, kicsit hozzá kell szoknia és utána képes használni.	A szerszámok kiválasztása csak segítséggel sikerül. Több idő kell a hozzászokáshoz, ügyetlenül végzi a feladatot.	A szerszámok használatában ügyetlen, bátortalan, bizonytalan, önállóan.
Felismeri a térbeli alakzatokat	Kiváló (5 pont)	Megfelelő (4-3 pont)	Fejlesztendő (2-1 pont)	Nem megfelelő (0)
	Tökéletesen el tudja képzelni, hogy milyen térbeli alakzat térfogatát kell kiszámolnia ahhoz,	Segítséggel, megbeszélés után el tudja képzelni az alakzatokat, melynek térfogatát számolni	Több segítséget igényel, hogy elképzelje, hogy az alap, vagy a tartófalak milyen térbeli alakzatot alkotnak.	Nem képes megérteni m a számítás alapja.

	hogy a feladatban lévő két számszaki eredményt megkapja.	kell.		
--	--	-------	--	--

4. feladat

Új segédanyag

Cél: Meggyőződni arról, hogy a jelölt képes-e szöveget értelmezni, abból kiemelni a lényegét, visszaadni az olvasottakat és leírni azt.

Létszám: Egyéni feladatmegoldás

Időtartam: 35 perc

Eszközök:

Tanulópadok, székek, A4-es papírlapok, szövegkiemelő, csemperagasztó használati utasítása és műszaki leírása.

A feladat leírása:

A kivitelező előírása, hogy függőleges gipszkarton falra első osztályú ragasztóval, kerámia lapokból hideg burkolatot kell képezni. A kivitelező a mellékelt műszaki paraméterekkel rendelkező ragasztóanyagot tárolta be. (Használati utasítás és műszaki leírás mellékelve.) A jelölt olvassa el figyelmesen a használati utasítást. Jelölje be azokat a paramétereket, utasításokat, amelyeket a felhasználás szempontjából fontosnak tart. Ezeket összegyűjtve, kerek mondatokban írja is le, egy fél oldal terjedelemben a lényeges információkat. Két használati útmutatót szükséges készítenie. Az egyiket egy kollégájának, akivel nem találkozik személyesen, a másikat az építetőnek (bizottságnak). Ez utóbbit szóban fogja ismertetni.

Instrukciók a feladat ellátásához:

19. Figyelmesen olvassa el a szöveget, ha szükséges akár többször is.
20. Képzeld bele magát abba a helyzetbe, hogy először találkozik az új segédanyaggal. Gondolja át melyek a fontos információk a felhasználás szempontjából.
21. Gondolja át mit kell leírni kollégájának és mit az építetőnek (itt a bizottságnak)
22. Írja le amit a feladatban megjelöltünk. A szóbeli ismertetőhöz készítsen rövid jegyzetet.
23. Az olvasásra és írásra 25 perc, a szóbeli figyelem felhívásra 5 perc áll rendelkezésére. A bizottság kérdéseket tehet fel. A szóbeli ismertetésnél már nem használhatja a mellékletet, csak a jegyzetet.

Megfigyelhető kompetenciák:

- **Visszaadja az olvasottakat:** A szöveg feldolgozását részben szóban, részben írásban kérjük. A bizottság közben figyeli a jelölt önállóságát, munkatempóját, a pontosságot, a figyelem fenntartását a jelölt részéről nem szükséges megismételni. A feladatmegoldáshoz önálló gondolkodás és szókinccs szükséges.
- **Kiemeli a lényegét:** Tartós figyelemmel megérti az olvasottakat. El tudja különíteni, hogy a feladat szempontjából mi fontos és mi nem. Megfelelő szókinccsel tömören, érthetően fogalmaz. Olvashatóan leír rövid szöveget.
- **Szöveget leír:** Mások számára érthető rövid szöveget alkot.

Értékelő lap				
Dátum	A jelölt neve		A megfigyelő neve	
			Szakmacsoport/szakma	
	A feladat neve: Új segédanyag!			
Kompetencia	Kompetencia szintek (Megfigyelhető viselkedési jegyek+pontértékek)			
Visszaadja az olvasottakat	Kiváló (8-10 pont)	Megfelelő (5-7 pont)	Fejlesztendő (1-4 pont)	Nem megfelelő (0-)
	A jelölt a szöveg megértését követően önállóan, precízen visszaadja az olvasottakat írásban és szóban. Figyel a számadatok pontosságára, a szóbeli ismertetésnél is használja jegyzeteit. Szókincse a szituációnak megfelelő.	A jelölt megértette a szöveget, és kis pontatlansággal, de sikerül átadnia az információkat. A közlendő témához elegendő a szókincse.	A kommunikációs célokat csak részben teljesíti. Nem terjed ki a figyelme a végzendő munka szempontjából minden fontos dologra. Nehézkesen beszél ill. ír.	Nem tudja önállóan megoldani a feladatot. Nem, vagy hiányosan érti a szöveget, szókincse szegényes, írása rendezetlen.
Kiemeli a lényegét	Kiváló (8-10 pont)	Megfelelő (5-7 pont)	Fejlesztendő (1-4 pont)	Nem megfelelő (0-)
	A munkavégzés és a majdani felhasználás szempontjából minden lényeges tényezőt figyelembe vesz. Hibát nem vét, pontosan megjelöl mindent írásban és szóban.	Kiszűri a lényeges elemeket, de néhány kimarad. 20% alatti hibát vét.	Többféle nagyobb hibát vét. Lényeges fontos dolgok kimaradnak az írott szöveg átadásánál. A hibahatár 40% alatt van.	Nem tudja önállóan elkülöníteni, hogy a feladat megoldása szempontjából lényeges. Hibáinak száma 40%-nál több.
Szöveget leír	Kiváló (5 pont)	Megfelelő (4-3 pont)	Fejlesztendő (2-1 pont)	Nem megfelelő (0)
	Tömören olvashatóan, és mivel számadatok is szerepelnek benne számszerűen is pontosan leírja a lényeges információkat. A tartalmi és formai tagolás megfelelő. Írásképe rendezett.	A jelölt kis hibákat vét a szöveg leírásakor, törekszik a gondolati tagolásra, de az esetek 10-20 %-ában pontatlan. Írásképe elfogadható.	A leírt szöveg pontatlan, nem törekszik tagolásra. Nehezen olvasható. A sorrendiség nem megfelelő.	A leírt szöveg tagolatlan, olvashatatlan, rendezetlen

MAPEI CSEMPERAGASZTÓ

ALKALMAZÁSI TERÜLET: Bel- és kültéri falakra valamint úszómedencék burkolásánál, a következők ragasztásához: Üveg-, kerámia- vagy márványmozaik papírra vagy hálóra kasírozva, nagyon nehéz burkolólapok esetén is.

Jellemző alkalmazások: Üveg-, kerámia- vagy márványmozaik ragasztásához cement vagy habarcs vakolatokra, fentről lefelé haladva. Mozaik burkolóanyagok ragasztásához gipszkartonra. Csak belső térben, mozaik burkolóanyagok ragasztásához kerámiaburkolású falra. Kis méretű (30 cm-nél nem nagyobb) burkolóanyagok vakolatokra ragasztásához úszómedencékben vagy homlokzatokon. Minden fajta kerámia, terrakotta és kő burkolólapok ragasztásához, amennyiben stabilak és nem nedvszívók.

MŰSZAKI JELLEMZŐK: Az Adesilex P10 cementből, osztályozott szemcseméretű adalékokból, szintetikus gyantákból és speciális adalékszerekből álló rendkívül finom fehér por, melynek receptúráját a MAPEI kutatólaboratóriumaiban fejlesztették ki. Az Adesilex P10 helyes mennyiségű vízzel elkeverve szín, amellyel kiemeli az üvegmozaikok színét. Könnyen bedolgozható krémes állag. Kitűnő tapadás minden, az építőiparban szokás szerint használatos anyagra. Nagymértékben állékony (tixotrop): az Adesilex P10 függőleges felületen is alkalmazható anélkül, hogy megereszkedne, vagy az akár nehéz burkolólapok megcsúsznának. A mozaik burkolólapok felragaszthatók fentről lefelé haladva is, távtartók alkalmazása nélkül.

JAVASLATOK: Ne használjon Adesilex P10-et a következő esetekben: Fára vagy forgácslapra. Fém, gumi, PVC és linóleum felületekre. 5 mm-nél nagyobb ragasztóréteg vastagságot igénylő burkolásokhoz. Beton felületre, melyben erős belső feszültségek vannak, azaz amely 6 hónaposnál rövidebb érlelési idejű.

FELHASZNÁLÁSI UTASÍTÁS: Aljzat előkészítés. Az aljzat legyen feszültségmentes, tiszta, repedésektől, laza részekről, olajtól, zsírtól, viasztól és portól mentes. A gipsz vagy gipszet tartalmazó aljzatoknak tökéletesen száraznak, megfelelőképpen keménynek és pormentesnek kell lenniük.

A keverék előkészítése: Folyamatos keverés közben szórja az Adesilex P10-et kb. súlya 34 %-ának megfelelő mennyiségű tiszta vizet tartalmazó edénybe (25 kg port 8,5 vízhez). Hagyja állni nagyjából 5-10 percig, majd újra keverje meg. Ilyen módon bekeverve az Adesilex P10 nagyjából 8 órán keresztül marad bedolgozható.

A keverék felhordása: A keveréket megfelelő fogazott simítóval hordja fel. Olyan simítót válasszon, mely biztosítja, hogy a ragasztó teljesen befedje a burkolólapok hátoldalát. Az erősen profilozott hátoldalú, vagy fecskéfarkú burkolólapok, illetve a szalagcsempék legjobb tapadásának elérésére az Adesilex P10-et a burkolólapok hátoldalára is fel kell hordani (teljes fedést kell biztosítani).

A burkolólapok ragasztása: A burkolólapokat ragasztás előtt nem szükséges megnedvesíteni. A lapokat csak abban az esetben kell tiszta vízzel leöblíteni, ha a hátoldaluk nagyon poros. Szokásos hőmérsékleten és páratartalom mellett az Adesilex P10 nyitott ideje nagyjából 20-30 perc. Kedvezőtlen időjárási viszonyok (erős napsütés, szárító hatású szél, magas

hőmérséklet, stb.) vagy nagymértékben nedvszívó aljzat néha egészen drasztikusan, néhány percre csökkentheti a nyitott időt. Ezért gondosan ellenőrizni kell, hogy a felhordott ragasztó felülete ne bőrösödjön. A nyitott idő meghosszabbítását segítheti, ha a ragasztó felhordása előtt az aljzatot megnedvesíti. Amennyiben a ragasztó nem maradt friss, fogazott simítóval áthúzva ismét azzá válik. A bőrösödés kialakulása után a ragasztó megnedvesítése nem ajánlott, mert a víz a bőr feloldása helyett tapadást gátló filmréteget képez. Szükség esetén a burkolólapok helyzetét a felragasztást követően 40-60 percen belül korrigálhatja, ezután az elmozdítás nehézségekbe ütközik.

Fugázás

A falakat 4-8 óra után, a padlókat 24 óra után lehet fugázni, a MAPEI különféle színekben rendelkezésre álló cementkötésű vagy epoxi fugázó-anyagaival. A táglási hézagok tömítésére használjon az alkalmazáshoz illő MAPEI tömítőanyagot.

HASZNÁLATBAVÉTEL

Az Adesilex P10-zel ragasztott fal- és padlóburkolatokat legalább 24 órán keresztül nem szabad erősen tisztítani, és nem érheti őket eső. A közvetlen napsütéstől és a fagytól a ragasztást követően legalább 5-7 napon keresztül óvni kell. A padlók nagyjából 24 óra elteltével válnak teljesen terhelhetővé. A medencék és uszodák 21 nap múltán tölthetők fel. Tisztítás: Amikor az Adesilex P10 még friss, a szerszámokat és edényeket bő vízzel lehet megtisztítani. A felületeket nedves ruhával kell megtisztítani, mielőtt a ragasztó megszárad.

ANYAGSZÜKSÉGLET

Mozaikok ragasztásához (4-es számú fogazott simító): 2 kg/m². Kerámia burkolólapok ragasztásához (5-ös vagy 6-os számú fogazott simító): 4-5 kg/m².

KISZERELÉS

Az Adesilex P10 25 kg-os papírzsákokban kerül forgalomba.

TÁROLÁS

Az Adesilex P10 12 hónapig tartható el száraz helyen, eredeti csomagolásban.

BIZTONSÁGI ELŐÍRÁSOK: Olyan cementet tartalmaz, mely izzadsággal vagy más testnedvekkel érintkezésbe kerülve, azokkal irritáló alkáli reakcióba lép. Viseljen védőkesztyűt és védőszemüveget. További információt a biztonsági adatlapon találhat.

SZAKEMBEREK SZÁMÁRA KÉSZÜLT TERMÉK

FIGYELMEZTETÉS

Bár e termékleírásban közölt műszaki adatok és javaslatok legjobb tudásunkon és tapasztalatainkon alapszanak, az összes fenti adat minden esetben kizárólag tájékoztató jellegűnek tekintendő, és hosszú távú gyakorlati alkalmazásban szerzett tapasztalatokkal kell megerősíteni őket; ezért mindenki, aki a terméket használni kívánja, előzetesen maga kell, hogy meggyőződjék arról, hogy a termék az adott felhasználásra alkalmas-e. Minden esetben egyedül a felhasználó felelős a termék használatából eredő következményekért.

5. feladat

Gyakorlatok

Cél: Meggyőződni a jelölt tanulási készségéről, figyelméről, mozgáskoordinációjáról, eszközhasználatáról. A feladat leglényegesebb eleme, hogy bemutassuk a jelöltnek egy rövid munkafolyamatot és az eszközök használatát, majd a jelölt feladata lesz, hogy minél pontosabban ismétlje meg a látottakat. Ehhez a hidegburkoló szakma egyik egyszerű műveletét választjuk.

Létszám: Egyéni gyakorlati feladat

Időtartam: 80 perc

Eszközök:

Építészeti tanműhely, valamint a Kőműves és Burkoló szakma kéziszerszámai, kítűző eszközök, szintező eszközök, anyagmozgató eszközök, elektromos kisgépek (keverő-, fúró-, vágógép) csavarbehúzó, áramfejlesztő, tároló konténer, szerelő- és bontószerszámok, talajmunkák kéziszerszámai. 4 m² függőleges gipszkarton felület KNAUF W 111 építőlemezből szerelten előkészítve. Összesen 8 m²-nyi kerámia burkolólap, Mapei Ultra csemperagasztó (25kg), beltéri felületkiegyenlítő glettanyag, zsákos vakolatanyag (25 kg), fugázó kereszt 3 féle, fugázóanyag (5 kg) Egyéni védőfelszerelések, víz, áram.

A feladat leírása:

A kivitelező előírása, hogy függőleges gipszkarton falra, első osztályú ragasztóval kerámia lapokból hálószerű kirakással hideg burkolatot kell képeznie, összefüggően, összesen 2 m²-t. A munkafolyamatot csak a csempe felragasztásáig kell elvégezni. A jelöltnek át kell tekintenie a szerszámokat és segédberendezéseket, majd ki kell választania, hogy melyeket tartja szükségesnek a feladat megoldásához.

A feladat második részében egy gyakorlati szakember megmutatja a felület előkészítését, a csemperagasztó keverési arányát, annak bekeverését, a felületre való felvitelét, a csempe felhelyezését, fugakeresztek elhelyezését, közben kéziszerszámokat, kisgépeket és szintező szerszámokat használ. Megfigyelés után a jelölt megismétli a mozdulatsort ill. a munkafolyamatot.

Instrukciók a feladat ellátásához:

24. A jelöltnek az eszközök és anyagok kiválasztására 10 perc áll rendelkezésére.
25. A gyakorlati szakember bemutatja a munka folyamatot, 20 perc, közben szóban is elmondja mit és miért végez.
26. A jelölt próbálja a mozdulatokat ismételni, közben segítséget kérhet. A bizottság megfigyeli 40 perc alatt meddig ér el a jelölt a feladat teljesítésében. Nem várhatunk tökéletes eredményt! Jobbnak kell értékelni az eredményt, ha kevesebb feladatot, de precízebb munkát teljesít a jelölt.
27. Megbeszélés (10 perc)
28. Megjegyzés: A feladat megkezdése előtt rövid helyi munkavédelmi oktatás szükséges!

Megfigyelhető kompetenciák:

- **Tanulóképesség/Kitartó figyelem:** Képes-e a jelölt a kitartóan figyelni a mozdulatokat és a munkafolyamatot, majd ezeket viszonylag pontosan megismételni. A bemutatás és a munkakezdés között kicsi a látencia idő.
- **Mozgáskoordináció:** Kéz, láb és finommozgások pontos összehangolása.
- **Kitartás:** Képes a gyakorlati feladat, munkatevékenység által igényelt energia befektetés hosszú távú fenntartására.
- **Precizitás:** Képesség a hibátlan munkavégzésre.
- **Eszközhasználat:** A munkafolyamatokat szolgáló eszközök felismerése, használata.
- **Gyakorlatias feladatértelmezés:** Felismeri, hogy az általunk leírt munkafolyamatot milyen eszközökkel valósítja meg. Általában is önálló megoldásokat keres megoldandó helyzetekben.

Értékelő lap				
Dátum	A jelölt neve		A megfigyelő neve	
			Szakmacsoport/szakma	
	A feladat neve:			
	Gyakorlatok			
Kompetencia	Kompetencia szintek (Megfigyelhető viselkedési jegyek+pontértékek)			
Tanulóképesség/ki tartó figyelem	Kiváló (8-10 pont)	Megfelelő (5-7 pont)	Fejlesztendő (1-4 pont)	Nem megfelelő (0-)
	A jelölt zavaró ingerek és stresszhelyzet ellenére is képes kitaróan figyelni. Megjegyzi a szerszámok használatát, képes a munkafolyamat lépéseit megjegyezni, kis hibákkal visszaadni. A feladat megoldásában eljut 1,5 m2 csempe felrakásáig.	A jelölt zavaró ingerek és stresszhelyzet ellenére is képes figyelni. Megjegyzi a szerszámok használatát, de lassabban halad a munkával. Kis hibát többet vét. Eljut 1 m2 csempe felrakásáig. Esetleg nem jól figyelte meg alulról vagy fentről kezdik a lerakást. Az új mozgássort képes elsajátítani.	A jelölt figyelme a néhányszor ellankad. A gyakorlati feladat megvalósítása közben több közepes súlyú hibát vét. Éppen hogy elkezd a csempe felrakását. Valamely fázisnál korábban megakad. Segítséget igényel.	A jelölt nem képes koncentrálni a gyakorlati feladat bemutatására. A szerszámok használatában és a sorrendiségben tanácstalan, nem jegyezte meg, nem tudja reprodukálni, vagy túlságosan befolyásolják a zavaró ingerek.
Mozgás-koordináció	Kiváló (8-10 pont)	Megfelelő (5-7 pont)	Fejlesztendő (1-4 pont)	Nem megfelelő (0-)
	A nagyobb, erőt igénylő mozgások (ragasztóanyag betöltése, gépi keverése) jól koordinált. A finom mozgások (csempe felrakása a ragasztóra, fugázókereszt elhelyezése) terén is jó mozgás koordináció és kezűgyesség mutatkozik. Viszonylag könnyen	A nagyobb, erőt igénylő mozgások (ragasztóanyag betöltése, gépi keverése) jól koordinált. A finomabb mozgások koordinációja alacsonyabb színvonalú	A nagyobb mozgások terén jól koordinált, csak lassú. A finommozgások koordinációja gyenge, de fejleszthető. Új mozgássor tanulásakor kisebb hibákat vét.	A mozgáskoordináció gyenge szintje egyszerű esetekben is látszik. A fino mozgások koordinációját fizikai, idegrendszeri károsodás gyengíti.

	sajátítja el az új mozdulatokat.			
Kitartás	Kiváló (5 pont)	Megfelelő (4-3 pont)	Fejlesztendő (2-1 pont)	Nem megfelelő (0)
	Hosszabb időn belül is kellő nyugodtsággal és odafigyeléssel végzi a feladatot. Jó minőségben határidőre elkészül.	Alapvetően nyugodt és kitartó, de idővel kisebb hibákat vét. Az idő multával figyelme kicsit csökken.	Alapvetően nyugodt, de a feladatmegoldás közben idővel figyelmetlenségből adódóan nagyobb hibákat vét. Az idő előre haladtával tempója jelentősen lassul.	Nehezen halad a feladattal mert figyelmetlen, nem tud koncentrálni. A feladat megoldását rövid időn belül feladja.
Precizitás	Kiváló (5 pont)	Megfelelő (4-3 pont)	Fejlesztendő (2-1 pont)	Nem megfelelő (0)
	Jelentéktelen hibákkal, megfelelő minőségben, határidőre elvégzi feladatot.	Kisebb hibákat vét, de megfelelő minőségben elvégzi a feladatot.	Nagyobb, de korrigálható hibákat vét a megvalósításban	Súlyos hibákat vét, nem képes precízen megoldani feladatot.
Eszközhasználat	Kiváló (5 pont)	Megfelelő (4-3 pont)	Fejlesztendő (2-1 pont)	Nem megfelelő (0)
	Az eszközök ismerete, kiválasztása tökéletes, használata célirányos és hatékony.	Az eszközök használata néhány helyen nem megfelelő, de nem rontja le nagyon a teljesítményt.	Néhány eszközt nem ismer, nem tud használni, de gyakorlással rávezetéssel fejleszthető.	Mozgáskoordinációs, szerv vagy idegrendszeri problémák miatt az eszközöket nem tudja értékelhető szinten használni.
Gyakorlatias feladatértelmezés	Kiváló (5 pont)	Megfelelő (4-3 pont)	Fejlesztendő (2-1 pont)	Nem megfelelő (0)
	A rövid leírás alapján elképzei, hogy a feladat megoldásához milyen eszközöket használjon. Támaszkodik gyakorlati tapasztalatára a helyes megoldásnál.	A rövid leírás alapján elképzei hogyan fogja megoldani a feladatot. Az eszközöket próbálgatja, majd 20 % eltéréssel jól kiválasztja a megfelelőt.	Eltervezi és képes elmondani a munka folyamatát. Az eszközválasztás csak 50 %-ban sikerül. Nincs tapasztalata, de ez megszereshető.	Nem képes megtervezni magában a feladatot. Nem megfelelően választja ki a munkavégzés eszközeit. Nem is érdeklő a feladat megoldása.

KÖNNYŰIPAR SZAKMACSOPORT

1. számú feladat (egyéni)

pl. 33 542 08 Textilszínező, kikészítő
33 814 02 Vegytisztító, kelmefestő, mosodás

Készüljünk fel a textilszínezésre

(szakaszos módszerű pamutvászon színezés)

Cél: A képzésre jelentkező feladat-megértési-, számolási illetve becslési készségének felmérése és azon kompetenciák elemzése, amellyel szakirányú tanulmányai után biztonsággal alkalmas lesz a különböző textil-kikészítő műveletek ellátására.

Létszám: Egyéni feladatmegoldás

Időtartam: 40 perc

Eszközök: Asztal ülő alkalmatossággal, A/4-es papírlap, négy-alapműveletes zsebszámológép és írószer. Adott egy leegyszerűsített szövet-színezési műszaki előírás, egy vázlatos magyarázó ábra, ennek alapján a konkrét gyakorlati példa szerinti alkalmazására kell felkészülni a feladatlap igénypontjai szerint. *Mellékelve továbbá színminta sor (pl. Pantone kártya) és néhány (legalább 4 db.) színes textil-vágot.*

A feladat leírása: Egy pamut-vászon (szövet) tétel színezésnél az előírásoknak megfelelő textilanyag- és színezék mennyiségeket kell meghatározni a következők szerint:

- a színezendő textilanyag - mint vászon - olyan egyszerű pamut-méteráru (szövet), amely 160 cm szélességű és területi sűrűsége (azaz 1 m²-ének tömege szárazon) 130 g/m²,
- a színező berendezésbe összesen 450 liter színezőfürdő készíthető,
- az előírás szerinti fürdőarány 1:8 (azaz a színezendő száraz textilanyag minden 1 kg-jára pontosan 8 liter fürdőnek kell jutnia),
- a színezés 2 %-os (azaz a színezendő textilanyag száraz tömegének 2 %-át kitevő tömeggel egyező színezékmennyiség szükséges).

a./ A számítással történő feladatmegoldás előtt a jelölt próbálja megbecsülni, hogy a leírt jellemzőkkel (szélesség / cm/, területi sűrűség / g/m²/) rendelkező textilanyag (pamut-vászon) 10 m hosszúságú része kb. milyen tömeget képvisel (g, kg nagyságrendű) ?

b./ A konkrét megoldandó feladat, számítással határozza meg a jelölt

- hogy a megadott textilanyag (szövet) jellemzők (szélesség /cm/, területi sűrűség /g/m²/) és színezési körülmény (fürdőarány) ismeretében hány méter pamutvászon méteráru fűzhető be a színező-berendezésbe,
- hány gramm színezéket kell kimérni a műszaki előírás szerinti színezés végrehajtásához?

c./ Az átadott színes textilvágatokhoz keresse ki a legjobban egyező színeket a színminta sorból (Pantone kártya esetén közölje a színszámokat)!

Instrukciók a feladatmegoldáshoz:

1. A jelölt elolvassa a feladatot, tanulmányozza a magyarázó vázlatot. Erre 5 percet fordíthat.
2. Amennyiben a feladat-leírásnál szereplő magyarázatok kiegészítésre szorulnak, úgy kérdezzen.
3. Papír segédlet nélkül próbálja megbecsülni, hogy az említett pamutvászon 10 m hosszúságú darabja milyen nagyságrendű tömeget jelent! Ennek megválaszolása előtt 5 percig gondolkodhat.
4. Számítással határozza meg
 - a gépbe behelyezhető textilanyag tömeget a fürdőtérfogat és a fürdőarány ismeretében,
 - az ismert textilanyag-tömeg alapján határozza meg a gépbe befűzhető pamutvászon hosszúságot méterben (a szélességi / cm/ és területi sűrűségi /g/m²/ tényadatok felhasználásával),
 - a korábban ismertté vált-, gépbe helyezhető textiltömeg alapján számítsa ki a kimérendő színezékmennyiséget!

A számítási feladatok végrehajtásához 20 percet használhat fel.

5. Az átadott színes textilvágatokhoz keresse ki a legjobban egyező színeket a színminta sorból (Pantone kártya esetén közölje a színszámokat)! A feladat végrehajtásához 10 perc áll rendelkezésére.

Megfigyelhető kompetenciák:

- **Megérti a rendelkezésre álló információkat:**

A leírás és a vázlatos ábra szerint képes megérteni a konkrét feladatot. Egyértelmű számára, hogy mit kell szóban elmondani, mit kell írásban kidolgozni. Esetleges kérdése, probléma-felvetései szolgálják a feladat célirányos végrehajtását.

- **Szóbeli kommunikációs készség:**

Beszéde hibátlan, kellő artikulálással és hangsúlyozással, megfelelő tagolással adja elő mondanivalóját.

- **Írásbeli kommunikációs készség:**

A feladatmegoldásról jól rendszerezett, lényegtörően tömör és jól áttekinthető vázlatot készít.

- **Becslést végez:**

Megfelelő arányérzékkel, logikus nagyságrend megállapítással igyekszik megbecsülni a feladatban szereplő mennyiséget.

- **A számításoknál az alapműveleteket alkalmazza és a fizikai mennyiségekkel dolgozik:**

A matematikai alapműveleteket a fejszámolás, a papíron manuálisan végrehajtott számítás illetve a számológépes alkalmazás során kellően használja.

- **Egyéb számolási feladatot végez:**

A számítások során jól alkalmazza a százalékszámítási, illetve arányossági összefüggéseket.

- **Számológépet használ:**

A segédeszközt rutinosan használja, esetenként a manuális számítás kontrolljaként is alkalmazza. A hibás eredmény korrekcióját önállóan végrehajtja.

- **Mértékegységeket átvált:**

A feladatmegoldás során igényelt mértékegység származékokat pontosan alakítja ki az átváltás alkalmával, megbízhatóan használja az egyes prefixumokat. A fizikai mennyiségeknél a „mérőszám x mértékegység” kapcsolatra mindig ügyel a megoldás során.

- **Szakmai kompetenciák:**

a./ A szöveges és rajzos vázlatot értelmezi, a feladatmegoldáshoz csatolt vonalas ábra és rövid magyarázó szövegek alapján ki tudja emelni a lényegét, a példa gyakorlati vonatkozásait jól megérti.

b./ A színeket kellően felismeri, megfelelő színérzékeléssel rendelkezik (a színezeten kívül a világosság és telítettség azonosítására kiváló készsége van).

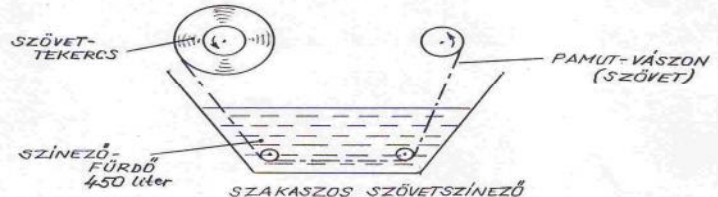
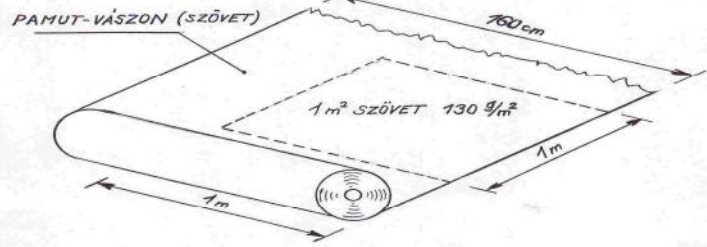
Értékelő lap					
Dátum	A jelölt neve		A megfigyelő neve		
			Szakmacsoport/szakma Könyvípar/textiles pl. 33 542 08 Textilszínező, kikészítő 33 814 02 Vegytisztító, kelmefestő, mosodás		
	A feladat neve: Készüljünk fel a textilszínezésre (szakaszos módszerű pamut-vászon színezés)				
Kompetencia	Kompetencia szintek (Megfigyelhető viselkedési jegyek+pontértékek)				
Kommunikáció					
Megérti a rendelkezésre	Kiváló (5 pont)	Megfelelő (4-3)	Fejlesztendő (2-1 pont)	Nem megfelelő (0)	

álló információkat		pont)		
	Az információkat tökéletesen megérti, azokat a műveleteket kifogástalanul végzi, amelyek elvégzésére az információ irányul .	Döntően megérti, de nem teljesen az információkat. Minimális tévedésekkel, kis segítséggel oldja meg a feladatot.	Minimálisan érti meg az információkat, csak részfeladatokat tud hiányosan ellátni. Jelentősebb tévedések derülnek ki megoldási kísérletei során.	Nem érti meg a rendelkezésére bocsátott információkat. Nem tudja megoldani (még részben sem) a feladatot.
Szóbeli kommunikáció	Kiváló (5 pont)	Megfelelő (4-3 pont)	Fejlesztendő (2-1 pont)	Nem megfelelő (0)
	Artikuláltan, érthetően, beszédhibák nélkül, megfelelő hangerővel, hangsúlyozással és hangletjtéssel, szünetekkel, megfelelő tempóban kommunikál.	Beszéde teljesen érthető. Kisebb beszédtechnikai hibákat vét.	Beszéde érthető, de többféle és nagyobb mértékű hibát vét kommunikációja során.	Kommunikációja nem érthető.
Írásbeli kommunikáció	Kiváló (5 pont)	Megfelelő (4-3 pont)	Fejlesztendő (2-1 pont)	Nem megfelelő (0)
	A lényegét képes szöveges vázlatban jól érthetően, tömören, rendszerezetten rögzíteni	Csak kisebb tévedésekkel képes feladatmegoldását vázlatba foglalni. Az áttekinthetőség, rendszerbefoglalás nem tökéletes.	Jelentősebb hibák is fellelhetők vázlatában. Lényegtelen elemet is megemlít, hiányzik a rendszerszemlélet. Csak fokozott és folyamatos segítséggel képes a feladatot megoldani.	Nem képes önállóan megoldani a feladatot. Vázlata hiányzik, vagy eleve értékelhetetlen.
Számolási készség				
Alapműveletek, egyéb számolási	Kiváló (5 pont)	Megfelelő (4-3 pont)	Fejlesztendő (2-1 pont)	Nem megfelelő (0)

feladatok végrehajtása				
	A feladatmegoldáshoz szükséges számítási módszereknél jól alkalmazza a négy alapműveletet, a százalékszámítást és a szükséges arányossági összefüggéseket	Megfelelően ismeri a szükséges számítási módszereket, azonban figyelmetlen végrehajtás miatt egyes eredményei hibásak.	Számtani készsége bizonytalan, az egyes részeredmények hibás kiszámítása miatt feladatmegoldása csak részben helyes.	Az alapműveletek végrehajtásánál érződik hiányos és felületes tudása, így az egyéb számolási feladatok végrehajtására képtelen.
Számológép használat	Kiváló (5 pont)	Megfelelő (4-3 pont)	Fejlesztendő (2-1 pont)	Nem megfelelő (0)
	A számolási feladatokat rutinosan és pontosan végzi.	A számológép használat során esetenként hibásan visz be adatokat, kissé bizonytalan.	A rutintalan számológép használat miatt aránytalanul sok időt vesz igénybe a segédeszköz alkalmazása.	A készség hiányában számológépet még kontroll céljára sem használja.
Mértékegységek származtatása (átváltás)	Kiváló (5 pont)	Megfelelő (4-3 pont)	Fejlesztendő (2-1 pont)	Nem megfelelő (0)
	A fizikai mennyiség fogalmát jól ismeri, pontosan ügyel a „mérőszám, mértékegység” helyes kapcsolatára	A mértékegység átváltást rutinból végzi, ezért esetenként kisebb hibákat követ el.	A mértékegység átváltást általában hibásan végzi, mert nem érti a fizikai mennyiség elemeinek kapcsolatát.	A mértékegységek átváltását nem tudja végrehajtani, mert mechanikusan szorzást, osztást végez.
Becslési készség	Kiváló (5 pont)	Megfelelő (4-3 pont)	Fejlesztendő (2-1 pont)	Nem megfelelő (0)
	Becslő képessége kellő odafigyelést és jó arányérzéklet mutat.	A becslést végrehajtja, azonban a becsült eredmény az elvártnál nagyobb mértékben tér el.	A becslés nagyon pontatlan, nagyságrendi eltérések tapasztalhatók	A becslés irreális, a közölt érték annyira eltér a valóságtól, hogy nem értékelhető
Rajzolás, eszközhasználat				

Egyszerű rajzvázlatot készít	Kiváló (5 pont)	Megfelelő (4-3 pont)	Fejlesztendő (2-1 pont)	Nem megfelelő (0)
	A feladatmegoldáshoz készített vázlata áttekinthető, tiszta munkát tükröz és információtartalma tökéletes. Eszközhasználata magabiztos.	A vázlat a lényegi elemeket tartalmazza, helyenként kisebb hiányosság, vagy túlzott részletezés fordul elő.	A vázlat nem tartalmazza a lényegét, helyenként áttekinthetetlen. Eszközhasználata bizonytalan.	A vázlat nem fejezi ki a lényegét, döntően értelmetlen. Információtartalma minimális igényeknek sem felel meg, eszközhasználata gyenge.
Szakmai kompetenciák				
Textiles szakmai alapismeretek nélkül azonosul a feladattal	Kiváló (5 pont)	Megfelelő (4-3 pont)	Fejlesztendő (2-1 pont)	Nem megfelelő (0)
	A szöveges és ábrás segédlet alapján megérti a konkrét textiles feladatot, szakmai alapismeretek hiányában is kellően felismeri a téma valós gyakorlati jellegét.	A szöveges és ábrás segédlet alapján döntően megérti a konkrét textiles feladatot, szakmai alapismeretek hiányában csak részben ismeri fel a téma gyakorlati jelentőségét	A szöveges és ábrás segédlet alapján csak részben érti meg a konkrét textiles feladatot, szakmai alapismeretek hiányában nem képes elképzelni a téma tényleges gyakorlati voltát.	A szöveges és ábrás segédlet alapján nem érti meg a konkrét textiles feladatot. A szakmai alapismeretek hiányában egyáltalán nem ismeri fel a téma tényleges kapcsolatát a gyakorlattal.
Megfelelő színérzékeléssel rendelkezik	Kiváló (5 pont)	Megfelelő (4-3 pont)	Fejlesztendő (2-1 pont)	Nem megfelelő (0)
	A színes textilvágatokhoz tökéletesen egyező színeket keresett ki a színminta sorból.	A színes vágatok többségénél egyező színeket választott ki a színminta sorból, viszont egy-egy kisebb eltérés is fennáll.	A színes vágatok mindegyikéhez csak közelítő színeket tudott kiválasztani a színminta sorból.	A színes vágatok egyikéhez sem tudott színeket kiválasztani a színminta sorból.

1. FELADATHOZ SEGÉDLET

SZAKASZOS SZÖVETSZÍNEZŐ BERENDEZÉS
1 kg VÁSZONRA 8 liter SZÍNEZŐ FÜRDŐ

2. számú feladat (egyéni)

pl. 33 542 08 Textilszínező, kikészítő
33 814 02 Vegytisztító, kelmfestő, mosodás

Készüljünk fel a textilszínezésre

(folyamatos módszerű pamut-vászon színezés)

Cél: A képzésre jelentkező feladat-megértési-, számolási illetve becslési készségének felmérése és azon kompetenciák elemzése, amellyel szakirányú tanulmányai után biztonsággal alkalmas lesz a különböző textil-kikészítő műveletek ellátására.

Létszám: Egyéni feladatmegoldás

Időtartam: 40 perc

Eszközök: Asztal ülő alkalmatossággal, A/4-es papírlap, négy-alapműveletes zsebszámológép és írószer. Adott egy leegyszerűsített szövet-színezési műszaki előírás, egy vázlatos magyarázó ábra, ennek alapján a konkrét gyakorlati példa szerinti alkalmazására kell felkészülni a feladatlap igénypontjai szerint. *Mellékelve továbbá színminta sor (pl. Pantone kártya) és néhány (legalább 4 db.) színes textil-vágat.*

A feladat leírása: Egy pamut-vászon (szövet) tétel folyamatos színezéséhez szükséges főbb jellemzőket, így a színező-fürdő- és színezék mennyiségeket kell meghatározni a következők szerint:

- a színezendő textilanyag - mint vászon - olyan egyszerű pamut-méteráru (szövet), amely 160 cm szélességű és területi sűrűsége (azaz 1 m²-ének tömege szárazon) 130 g/m²,
- a színezendő tétel mennyisége 4500 méter (fentiek szerinti) pamutvászon,
- a folyamatos színező-berendezés préselő-műve 80 %-os kipréselési mértékkel működik (azaz 1 kg száraz tömegű textília 0,8 kg / a megközelítőleg 1 g/cm³ fürdő-sűrűség értelmében 0,8 liter/ színezőfürdőt vesz fel a telítés utáni kipréselés során)
- a színezési recept 5 g/l -es színezék-töménységet ír elő (azaz 1 liter színezőfürdőben 5 g színezéket kell feloldani)

a./ A számítással történő feladatmegoldás előtt a jelölt próbálja megbecsülni, hogy a leírt jellemzőkkel (szélesség / cm/, területi sűrűség / g/m²/) rendelkező textilanyag (pamutvászon) 100 m hosszúságú része kb. milyen tömeget képvisel (g, kg nagyságrendű)?

b./ A konkrét megoldandó feladat, számítással határozza meg a jelölt

- hogy a megadott textilanyag (szövet) jellemzők (szélesség /cm/, területi sűrűség /g/m²/) és színezési körülmény (kipréselési mérték) ismeretében elméletileg (fürdő veszteséggel nem számolunk) hány liter színezékfürdőt kell készíteni a teljes mennyiség színezéséhez ?
- hány gramm színezéket kell kimérni a műszaki előírás szerinti színezési feladat végrehajtásához?

Instrukciók a feladatmegoldáshoz:

5. A jelölt elolvassa a feladatot, tanulmányozza a magyarázó vázlatot. Erre 5 percet fordíthat.
6. Amennyiben a feladat-leírásnál szereplő magyarázatok kiegészítésre szorulnak, úgy kérdezzen.
7. Papír segédlet nélkül próbálja megbecsülni, hogy az említett pamutvászon 100 m hosszúságú darabja milyen nagyságrendű tömeget jelent! Ennek megválaszolása előtt 5 percig gondolkodhat.
8. Számítással határozza meg
 - az ismert textilanyag-jellemzők (a szélességi / cm/ és területi sűrűségi /g/m²/ tényadatok felhasználásával) alapján a színezendő textilanyag (pamutvászon) - mennyiség száraz tömegét,
 - a színezéshez szükséges a fürdőtérfogatot literben a színezendő textília összes tömege és a kipréselési mérték (%) ismeretében,
 - a megadott színezési recept alapján számítsa ki a kimérendő színezékmennyiséget!

A számítási feladatok végrehajtásához 20 percet használhat fel.

5. Az átadott színes textilvágatokhoz keresse ki a legjobban egyező színeket a színminta sorból (Pantone kártya esetén közölje a színszámokat)! A feladat végrehajtásához 10 perc áll rendelkezésére.

Megfigyelhető kompetenciák:

- **Megérti a rendelkezésre álló információkat:**

A leírás és a vázlatos ábra szerint képes megérteni a konkrét feladatot. Egyértelmű számára, hogy mit kell szóban elmondani, mit kell írásban kidolgozni. Esetleges kérdése, probléma-felvetései szolgálják a feladat célirányos végrehajtását.

- **Szóbeli kommunikációs készség:**

Beszéde hibátlan, kellő artikulálással és hangsúlyozással, megfelelő tagolással adja elő mondanivalóját.

- **Írásbeli kommunikációs készség:**

A feladatmegoldásról jól rendszerezett, lényegtörően tömör és jól áttekinthető vázlatot készít.

- **Becslést végez:**

Megfelelő arányérzékkel, logikus nagyságrend megállapítással igyekszik megbecsülni a feladatban szereplő mennyiséget.

- **A számításoknál az alpműveleteket alkalmazza és a fizikai mennyiségekkel dolgozik:**

A matematikai alpműveleteket a fejszámolás, a papíron manuálisan végrehajtott számítás illetve a számológépes alkalmazás során kellően használja.

- **Egyéb számolási feladatot végez:**

A számítások során jól alkalmazza a százalékszámítási, illetve arányossági összefüggéseket.

- **Számológépet használ:**

A segédeszközt rutinosan használja, esetenként a manuális számítás kontrolljaként is alkalmazza. A hibás eredmény korrekcióját önállóan végrehajtja.

- **Mértékegységeket átvált:**

A feladatmegoldás során igényelt mértékegység származékokat pontosan alakítja ki az átváltás alkalmával, megbízhatóan használja az egyes prefixumokat. A fizikai mennyiségeknél a „mérőszám x mértékegység” kapcsolatra mindig ügyel a megoldás során.

- **Szakmai kompetenciák:**

a./ Szöveges, rajzos vázlatot értelmez, a feladatmegoldáshoz csatolt vonalas ábra és rövid magyarázó szövegek alapján ki tudja emelni a lényegét, a példa gyakorlati vonatkozásait jól megérti.

b./ A színeket kellően felismeri, megfelelő színérzékeléssel rendelkezik (a színezeten kívül a világosság és telítettség azonosítására kiváló készsége van).

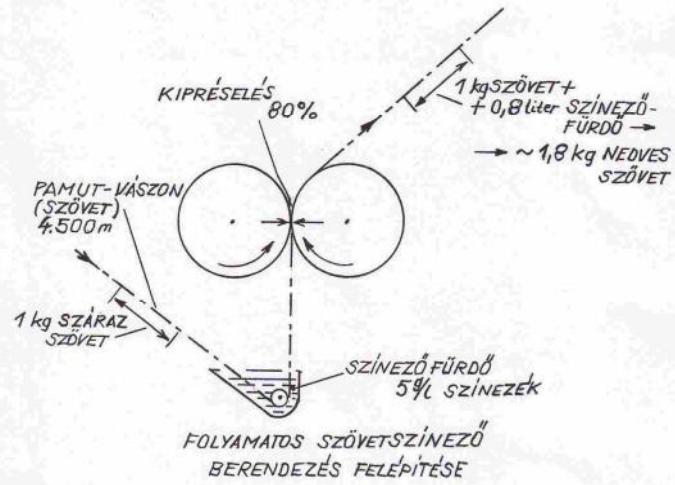
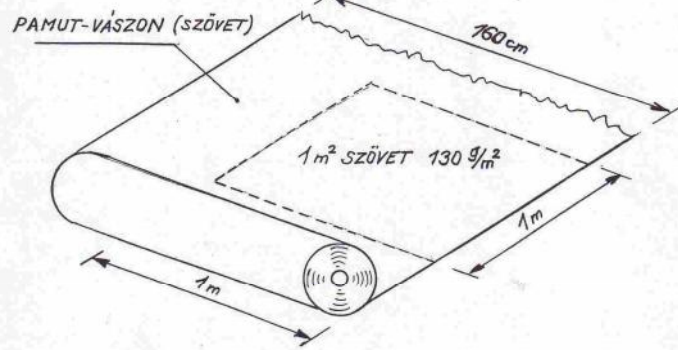
Értékelő lap					
Dátum	A jelölt neve		A megfigyelő neve		
			Szakmacsoport/szakma Könnnyűipar / textiles pl. 33 542 08 Textilszínező, kikészítő 33 814 02 Vegytisztító, kelmepestő, mosodás		
	A feladat neve: Készüljünk fel a textilszínezésre (folyamatos módszerű pamut-vászon színezés)				
Kompetencia	Kompetencia szintek (Megfigyelhető viselkedési jegyek+pontértékek)				
Kommunikáció					
Megérti rendelkezésre álló	a	Kiváló (5 pont)	Megfelelő (4-3 pont)	Fejlesztendő (2-1 pont)	Nem megfelelő (0)

információkat				
	Az információkat tökéletesen megérti, azokat a műveleteket kifogástalanul végzi, amelyek elvégzésére az információ irányul.	Döntően, de nem teljesen érti meg az információkat. Minimális tévedésekkel, kis segítséggel oldja meg a feladatot.	Minimálisan érti meg az információkat, csak részfeladatokat tud hiányosan ellátni. Jelentősebb tévedések derülnek ki megoldási kísérletei során.	Nem érti meg a rendelkezésére bocsátott információkat. Nem tudja megoldani (még részben sem) a feladatot.
Szóbeli kommunikáció	Kiváló (5 pont)	Megfelelő (4-3 pont)	Fejlesztendő (2-1 pont)	Nem megfelelő (0)
	Artikuláltan, érthetően, beszédhibák nélkül, megfelelő hangerővel, hangsúlyozással és hanglejtéssel, szünetekkel, megfelelő tempóban kommunikál.	Beszéde teljesen érthető. Kisebb beszédtechnikai hibákat vét.	Beszéde érthető, de többféle és nagyobb mértékű hibát vét kommunikációja során.	Kommunikációja nem érthető.
Írásbeli kommunikáció	Kiváló (5 pont)	Megfelelő (4-3 pont)	Fejlesztendő (2-1 pont)	Nem megfelelő (0)
	A lényegét képes szöveges vázlatban jól érthetően, tömören, rendszerezetten rögzíteni	Csak kisebb tévedésekkel képes feladatmegoldását vázlatba foglalni. Az áttekinthetőség, rendszerbefoglalás nem tökéletes.	Jelentősebb hibák is fellelhetők vázlatában. Lényegtelen elemet is megemlít, hiányzik a rendszerszemlélet. Csak fokozott és folyamatos segítséggel képes a feladatot megoldani.	Nem képes önállóan megoldani a feladatot. Vázlata hiányzik, vagy eleve értékelhetetlen.
Számolási készség				
Alapműveletek, egyéb számolási feladatok	Kiváló (5 pont)	Megfelelő (4-3 pont)	Fejlesztendő (2-1 pont)	Nem megfelelő (0)

végrehajtása				
	A feladatmegoldáshoz szükséges számítási módszereknél jól alkalmazza a négy alapműveletet, a százalékszámítást és a szükséges arányossági összefüggéseket	Megfelelően ismeri a szükséges számítási módszereket, azonban figyelmetlen végrehajtás miatt egyes eredményei hibásak.	Számtani készsége bizonytalan, az egyes részeredmények hibás kiszámítása miatt feladatmegoldása csak részben helyes.	Az alapműveletek végrehajtásánál érződik hiányos és felületes tudása, így az egyéb számolási feladatok végrehajtására képtelen.
Számológép használat	Kiváló (5 pont)	Megfelelő (4-3 pont)	Fejlesztendő (2-1 pont)	Nem megfelelő (0)
	A számolási feladatokat rutinosan és pontosan végzi.	A számológép használat során esetenként hibásan visz be adatokat, kissé bizonytalan.	A rutintalan számológép használat miatt aránytalanul sok időt vesz igénybe a segédeszköz alkalmazása.	A készség hiányában számológépet még kontroll céljára sem használja.
Mértékegységek származtatása (átváltás)	Kiváló (5 pont)	Megfelelő (4-3 pont)	Fejlesztendő (2-1 pont)	Nem megfelelő (0)
	A fizikai mennyiség fogalmát jól ismeri, pontosan ügyel a „mérőszám, mértékegység” helyes kapcsolatára	A mértékegység átváltást rutinból végzi, ezért esetenként kisebb hibákat követ el.	A mértékegység átváltást általában hibásan végzi, mert nem érti a fizikai mennyiség elemeinek kapcsolatát.	A mértékegységek átváltását nem tudja végrehajtani, mert mechanikusan szorzást, osztást végez.
Becslési készség	Kiváló (5 pont)	Megfelelő (4-3 pont)	Fejlesztendő (2-1 pont)	Nem megfelelő (0)
	Becslő képessége kellő odafigyelést és jó arányérzéklet mutat.	A becslést végrehajtja, azonban a becsült eredmény az elvártnál nagyobb mértékben tér el.	A becslés nagyon pontatlan, nagyságrendi eltérések tapasztalhatók	A becslés irreális, a közölt érték annyira eltér a valóságtól, hogy nem értékelhető
Rajzolás, eszközhasználat				

Egyszerű rajzvázlatot készít	Kiváló (5 pont)	Megfelelő (4-3 pont)	Fejlesztendő (2-1 pont)	Nem megfelelő (0)
	A feladatmegoldáshoz készített vázlata áttekinthető, tiszta munkát tükröz és információtartalma tökéletes. Eszközhasználata magabiztos.	A vázlat a lényegi elemeket tartalmazza, helyenként kisebb hiányosság, vagy túlzott részletezés fordul elő.	A vázlat nem tartalmazza a lényegeset, helyenként áttekinthetetlen. Eszközhasználata bizonytalan.	A vázlat nem fejezi ki a lényegeset, döntően értelmetlen. Információtartalma minimális igényeknek sem felel meg, eszközhasználata gyenge.
Szakmai kompetenciák				
Textiles szakmai alapismeretek nélkül azonosul a feladattal	Kiváló (5 pont)	Megfelelő (4-3 pont)	Fejlesztendő (2-1 pont)	Nem megfelelő (0)
	A szöveges és ábrás segédlet alapján megérti a konkrét textiles feladatot, szakmai alapismeretek hiányában is kellően felismeri a téma valós gyakorlati jellegét.	A szöveges és ábrás segédlet alapján döntően megérti a konkrét textiles feladatot, szakmai alapismeretek hiányában csak részben ismeri fel a téma gyakorlati jellegét	A szöveges és ábrás segédlet alapján csak részben érti meg a konkrét textiles feladatot, szakmai alapismeretek hiányában nem képes elképzelni a téma tényleges gyakorlati voltát.	A szöveges és ábrás segédlet alapján nem érti meg a konkrét textiles feladatot, szakmai alapismeretek hiányában egyáltalán nem ismeri fel a téma tényleges kapcsolatát a gyakorlattal.
Megfelelő színérzékeléssel rendelkezik	Kiváló (5 pont)	Megfelelő (4-3 pont)	Fejlesztendő (2-1 pont)	Nem megfelelő (0)
	A színes textilvágatokhoz tökéletesen egyező színeket keresett ki a színminta sorból.	A színes vágatok többségénél egyező színeket választott ki a színminta sorból, viszont egy-egy kisebb eltérés is fennáll.	A színes vágatok mindegyikéhez csak közelítő színeket tudott kiválasztani a színminta sorból.	A színes vágatok egyikéhez sem tudott színeket kiválasztani a színminta sorból.

2. FELADATHOZ SEGÉDLET

3. számú feladat (egyéni)

pl. 33 542 03 Fonó, kötő és nemszőtt termék gyártó

Készüljünk fel a fonásra

(keverék-fonal gyártáshoz alapanyag mennyiségek meghatározása)

Cél: A képzésre jelentkező feladat-megértési-, számolási illetve becslési (fejszámolási) készségeinek felmérése és azon kompetenciák elemzése, amellyel szakirányú tanulmányai után biztonsággal alkalmas lesz a különböző textil-gyártó (pl. fonás) műveletek ellátására.

Létszám: Egyéni feladatmegoldás

Időtartam: 45 perc

Eszközök: Asztal ülő alkalmatossággal, A/4-es papírlap, négy-alapműveletes zsebszámológép és írószer. Adott egy leegyszerűsített fonal-gyártási műszaki előírás, vonalas magyarázó-ábra, ennek alapján a konkrét gyakorlati példa szerinti alkalmazására kell felkészülni a feladatlap igénypontjai szerint. *Továbbá fonalminták (cséve, motring) és olló.*

A feladat leírása: 67 % poliészter, 33 % pamut összetételű-, 20 tex finomságú keverékfonalból 16 t gyártására kell felkészülni, a feladat a szükséges szálanyag mennyiségek meghatározása. A tex finomság azt fejezi ki, hogy 1000 m hosszúságú fonal hány gramm tömegű (példánkban 20 tex = 1000 m fonal 20 g tömegű). A gyártás során 2 %-nyi poliészter és 0,5 %-nyi pamut-szál veszendőbe megy.

Az említett jellemzők alapján meg kell határozni, hogy hány kg poliészter és hány kg pamut szálanyagot kell előkészíteni a konkrét fonaltétel előállításához?

a./ Először fejszámolással, becsléssel próbálja meghatározni, hogy a Budapesttől Székesfehérvárig (a távolságot 60 km-nek véve) vezetett 20 tex-es fonal milyen nagyságrendben (g, kg, t ?) lenne mérhető mérlegen?

b./ Az ismert adatok alapján számítással határozza meg, hogy

- hány kg poliészter szálanyagra van szükség elméletileg (veszteség nélkül) ?
- hány kg pamut szálanyagra van szükség elméletileg (veszteség nélkül) ?
- hány kg poliészter szálanyagra van szükség a gyakorlatban (veszteség figyelembevételével) ?
- hány kg pamut szálanyagra van szükség a gyakorlatban (veszteség figyelembevételével)?
- hány m² olyan kelme előállítására alkalmas, amelynek minden m²-éhez 13000 m fonal szükséges?

c./ A mellékelt fonalmintákat tegye finomság szerinti sorrendbe, kezdje a legfinomabbal.

d./ A fonalmintákból (mérőeszköz nélkül) vágjon ki kb. 75 cm-es, 1,5 m-es és 2 m-es hosszúságú darabokat, majd mérőeszköz használatával 65- és 125 cm-es hosszúságúakat.

Instrukciók a feladatmegoldáshoz:

9. A jelölt elolvassa a feladatot, tanulmányozza a magyarázó vázlatot. Erre 5 percet fordíthat.
10. Amennyiben a feladat-leírásnál szereplő magyarázatok kiegészítésre szorulnak, úgy kérdezzen.
11. Papír segédlet nélkül próbálja megbecsülni, hogy az említett keverék-fonal 60 km hosszúságú darabja milyen nagyságrendű tömeget jelent! Ennek megválaszolása előtt 5 percig gondolkodhat.
12. Számítással határozza meg
 - a 16 t fonalból hány kg tömeget képvisel elméletileg a 67 %-os részarányú poliészter,

- ismerje fel, hogy a kiszámított tömeg különözete jelenti a pamuthányadot (esetleg számításal kontrollálja),
- a veszteségeket (2 % poliészter, 0,5 % pamut) értelmezze és ennek megfelelően növelje meg az elméleti szálmennyiségeket,
- határozza meg, hogy mekkora felületű (m²) kelme gyártható a 16 t keverékfonal felhasználásával.

A számítási feladatok végrehajtásához 20 percet használhat fel.

5. *Fonalmintákkal kapcsolatos feladatok:*

c./ *A mellékelt fonalmintákat tegye finomság szerinti sorrendbe, kezdje a legfinomabbal.*

d./ *A fonalmintákból (mérőeszköz nélkül, illetve mérőeszköz segítségével) próbálja meg pontosan kivágni a meghatározott hosszokat.*

A feladat végrehajtására 15 percet használhat fel.

Megfigyelhető kompetenciák:

- **Megérti a rendelkezésre álló információkat:**

A leírás és a vázlatos ábra szerint képes megérteni a konkrét feladatot. Egyértelmű számára, hogy mit kell szóban elmondani, mit kell írásban kidolgozni. Esetleges kérdése, probléma-felvetései szolgálják a feladat célirányos végrehajtását.

- **Szóbeli kommunikációs készség:**

Beszéde hibátlan, kellő artikulálással és hangsúlyozással, megfelelő tagolással adja elő mondanivalóját.

- **Írásbeli kommunikációs készség:**

A feladatmegoldásról jól rendszerezett, lényegtörően tömör és jól áttekinthető vázlatot készít.

- **Becslést végez:**

Megfelelő arányérzékkel, logikus nagyságrend megállapítással igyekszik megbecsülni a feladatban szereplő mennyiséget.

- **A számításoknál az alapműveleteket alkalmazza és a fizikai mennyiségekkel dolgozik:**

A matematikai alapműveleteket a fejszámolás, a papíron manuálisan végrehajtott számítás illetve a számológépes alkalmazás során kellően használja.

- **Egyéb számolási feladatot végez:**

A számítások során jól alkalmazza a százalékszámítási, illetve arányossági összefüggéseket.

- **Számológépet használ:**

A segédeszközt rutinosan használja, esetenként a manuális számítás kontrolljaként is alkalmazza. A hibás eredmény korrekcióját önállóan végrehajtja.

- **Mértékegységeket átvált:**

A feladatmegoldás során igényelt mértékegység származékokat pontosan alakítja ki az átváltás alkalmával, megbízhatóan használja az egyes prefixumokat. A fizikai mennyiségeknél a „mérőszám x mértékegység” kapcsolatra mindig ügyel a megoldás során.

- **Szakmai kompetenciák:**

a./ Szöveges és rajzos vázlatot értelmezi, a feladatmegoldáshoz csatolt vonalas ábra és rövid magyarázó szövegek alapján ki tudja emelni a lényegét, a példa gyakorlati vonatkozásait jól megérti.

b./ A fonalmintákat jó érzékkal rangsorolja finomság szerint, a hosszúságokat jól határolja be, majd pontosan méri.

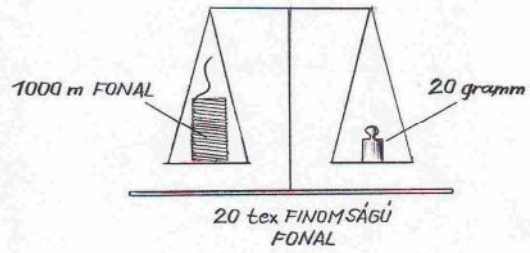
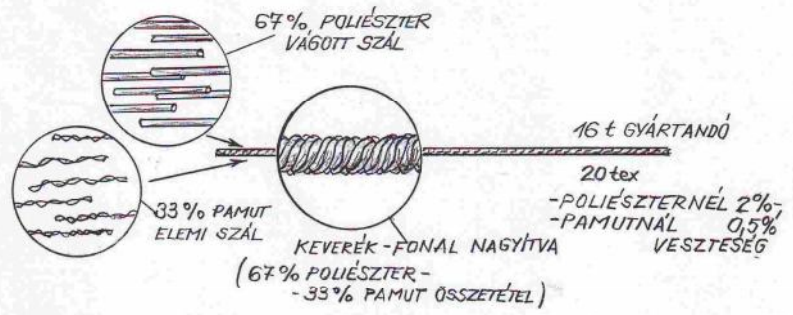
<i>Értékelő lap</i>				
Dátum	<i>A jelölt neve</i>	A megfigyelő neve		
		Szakmacsoport/szakma Könnyűipar/textiles pl. 33 542 03 Fonó, kötő és nemszőtt termék gyártó		
	A feladat neve: Készüljünk fel a fonásra (keverék-fonal gyártáshoz alapanyag mennyiségek meghatározása)			
Kompetencia	Kompetencia szintek (Megfigyelhető viselkedési jegyek+pontértékek)			
Kommunikáció				
Megérti rendelkezésre álló információkat	Kiváló (5 pont)	Megfelelő (4-3 pont)	Fejlesztendő (2-1 pont)	Nem megfelelő (0)
	Az információkat tökéletesen megérti, azokat a műveleteket kifogástalanul végzi, amelyek elvégzésére az információ irányul .	Döntően, de nem érti meg teljesen az információkat. Minimális tévedésekkel, kis segítséggel oldja meg a feladatot.	Minimálisan érti meg az információkat, csak részfeladatokat tud hiányosan ellátni. Jelentősebb tévedések derülnek ki megoldási kísérletei során.	Nem érti meg a rendelkezésére bocsátott információkat. Nem tudja megoldani) még részben sem) a feladatot.
Szóbeli kommunikáció	Kiváló (5 pont)	Megfelelő (4-3 pont)	Fejlesztendő (2-1 pont)	Nem megfelelő (0)
	Artikuláltan, érthetően, beszédhibák nélkül, megfelelő hangerővel és hangsúlyozással és hanglejtéssel, szünetekkel,	Beszéde teljesen érthető. Kisebb beszédtechnikai hibákat vét.	Beszéde érthető, de többféle és nagyobb mértékű hibát vét kommunikációja során.	Kommunikációja nem érthető.

	megfelelő tempóban kommunikál.			
Írásbeli kommunikáció	Kiváló (5 pont)	Megfelelő (4-3 pont)	Fejlesztendő (2-1 pont)	Nem megfelelő (0)
	A lényegét képes szöveges vázlatban jól érthetően, tömören, rendszerezetten rögzíteni	Csak kisebb tévedésekkel képes feladatmegoldását vázlatba foglalni. Az áttekinthetőség, rendszerbefoglalás nem tökéletes.	Jelentősebb hibák is fellelhetők vázlatában. Lényegtelen elemet is megemlíti, hiányzik a rendszerszemlélet. Csak fokozott és folyamatos segítséggel képes a feladatot megoldani.	Nem képes önállóan megoldani a feladatot. Vázlata hiányzik, vagy eleve értékelhetetlen.
Számolási készség				
Alapműveletek, egyéb számolási feladatok végrehajtása	Kiváló (5 pont)	Megfelelő (4-3 pont)	Fejlesztendő (2-1 pont)	Nem megfelelő (0)
	A feladatmegoldáshoz szükséges számítási módszereknél jól alkalmazza a négy alapműveletet, a százalékszámítást és a szükséges arányossági összefüggéseket	Megfelelően ismeri a szükséges számítási módszereket, azonban figyelmetlen végrehajtás miatt egyes eredményei hibásak.	Számítási készsége bizonytalan, az egyes részeredmények hibás kiszámítása miatt feladatmegoldása csak részben helyes.	Az alapműveletek végrehajtásánál érezhető hiányos és felületes tudása, így az egyéb számolási feladatok végrehajtására képtelen.
Számológép használat	Kiváló (5 pont)	Megfelelő (4-3 pont)	Fejlesztendő (2-1 pont)	Nem megfelelő (0)
	A számolási feladatokat rutinosan és pontosan végzi.	A számológép használat során esetenként hibásan viszi be adatokat, kissé bizonytalan.	A rutintalan számológép használat miatt aránytalanul sok időt vesz igénybe a segédeszköz alkalmazása.	A készség hiányában számológépet még kontroll céljára sem használja.

Mértékegységek származtatása (átváltás)	Kiváló (5 pont)	Megfelelő (4-3 pont)	Fejlesztendő (2-1 pont)	Nem megfelelő (0)
	A fizikai mennyiség fogalmát jól ismeri, pontosan ügyel a „mérőszám, mértékegység” helyes kapcsolatára	A mértékegység átváltást rutinból végzi, ezért esetenként kisebb hibákat követ el.	A mértékegység átváltást általában hibásan végzi, mert nem érti a fizikai mennyiség elemeinek kapcsolatát.	A mértékegységek átváltását nem tudja végrehajtani, mert mechanikusan szorzást, osztást végez.
Becslési készség	Kiváló (5 pont)	Megfelelő (4-3 pont)	Fejlesztendő (2-1 pont)	Nem megfelelő (0)
	Becslő képessége kellő odafigyelést és jó arányérzéklet mutat.	A becslést végrehajtja, azonban a becslés eredménye az elvárttól nagyobb mértékben tér el.	A becslés nagyon pontatlan, nagyságrendi eltérések tapasztalhatók	A becslés irreális, a közölt érték annyira eltér a valóságtól, hogy nem értékelhető
Rajzolás, eszközhasználat				
Egyszerű rajzvázlatot készít	Kiváló (5 pont)	Megfelelő (4-3 pont)	Fejlesztendő (2-1 pont)	Nem megfelelő (0)
	A feladatmegoldáshoz készített vázlata áttekinthető, tiszta munkát tükröz és információtartalma tökéletes. Eszközhasználat magabiztos.	A vázlat a lényegi elemeket tartalmazza, helyenként kisebb hiányosság, vagy túlzott részletezés fordul elő.	A vázlat nem tartalmazza a lényegét, helyenként áttekinthetetlen. Eszközhasználat bizonytalan.	A vázlat nem fejezi ki a lényegét, döntően értelmezhetetlen. Információtartalma minimális igényeknek sem felel meg, eszközhasználat gyenge.
Szakmai kompetenciák				
Textiles szakmai alapismeretek nélkül azonosul a feladattal	Kiváló (5 pont)	Megfelelő (4-3 pont)	Fejlesztendő (2-1 pont)	Nem megfelelő (0)
	A szöveges és ábrás segédlet alapján megérti a konkrét	A szöveges és ábrás segédlet alapján döntően	A szöveges és ábrás segédlet alapján csak részben érti meg a	A szöveges és ábrás segédlet alapján nem érti meg a

	textiles feladatot, szakmai alapismeretek hiányában is kellően felismeri a téma valós gyakorlati jellegét.	megérti a konkrét textiles feladatot, szakmai alapismeretek hiányában csak részben ismeri fel a téma gyakorlati jelentőségét	konkrét textiles feladatot, szakmai alapismeretek hiányában nem képes elképzelni a téma tényleges gyakorlati voltát.	konkrét textiles feladatot, szakmai alapismeretek hiányában egyáltalán nem ismeri fel a téma tényleges kapcsolatát a gyakorlattal.
Textiles szakmai készségek	Kiváló (5 pont)	Megfelelő (4-3 pont)	Fejlesztendő (2-1 pont)	Nem megfelelő (0)
	A fonalakat tökéletesen teszi finomság szerinti sorrendbe, a hosszokat jól becsüli meg és pontosan mér.	A fonalak finomság rangsorolásánál egy hibát vét. A hossz becslés és mérés egy-egy esetben a megtűrtnél jobban eltér.	A fonalak finomság szerinti besorolását több hiányosságot vét. A hossz-becslés és mérés általában kifogásolható pontatlanságok miatt.	A fonal-mintákat nem tudja finomság szerint sorba rakni. Becslése és mérése a durva eltérés miatt értékelhetetlen.

3. FELADATHOZ SEGÉDLET

4. számú feladat (egyéni)

pl. 51 542 02 Szabász,
33 542 05 Szabó

Készüljünk fel az ágynemű varrásra

(a méteráru alapanyag és cérna mennyiségének meghatározása)

Cél: A képzésre jelentkező feladat-megértési-, számolási illetve becslési (fejszámolási) készségének felmérése és azon kompetenciák elemzése, amellyel szakirányú tanulmányai után biztonsággal alkalmas lesz a különböző konfekcionált textil-előállító (pl. ágynemű huzatvarrás) műveletek ellátására.

Létszám: Egyéni feladatmegoldás

Időtartam: 60 perc

Eszközök: Asztal ülő alkalmatossággal, A/4-es papírlap, esetleg négy-alapműveletes zsebszámológép és írószer. Adott egy leegyszerűsített méteráru szabási vázlat (terítékrajz), ennek alapján a konkrét gyakorlati példa szerinti alkalmazására kell felkészülni a feladatlap igénypontjai szerint. *Továbbá különböző vastagságú és színű (közel azonos árnyalatú, sokszög alakzatú) kelmevágatok, olló, tű és varrócérna.*

A feladat leírása: A mellékelt felülnézeti vázlat szerinti 140 cm-es szélességű méterárurészből szabás és varrás után 2 db. gombos záródású (három termékfajtából felépülő) ágynemű (huzat) garnitúra készül (a vonalkázott rész anyagvesztés). Egy garnitúra tehát egy dunnából-, egy nagy- és egy kispárnából áll (a dunna 140 x 391 cm, a nagypárna 70 x 191 cm, a kispárna 41 x 113 cm-es téglalap idomokból készül.) Az egyszerűség kedvéért a varrást hurokoltésű varrógéppel végzik, így 1 m hosszúságú varrathoz 2,7 m cérnára van szükség. A kivágott téglalap idomdarabok (leendő dunna, nagypárna, kispárna) rövidebb oldalain gombolópántokat alakítanak ki (ezekhez összesen / gombozó + gomblyukazó / 11 cm-t használnak fel huzat-fajtánként) majd az így előkészített téglalap idomdarabokat mindig a hosszú oldaluk felezésével félbehajtják, majd a két szembeni szabad oldalnál összevarrják.

a./ Először fejszámolással, becsléssel próbálja meghatározni, hogy egy ágynemű garnitúra elkészítéséhez hány m² méteráru szükséges? Ugyanígy kísérelje megbecsülni az egy garnitúra varrásához szükséges céramennyiséget méterben!

b./ Számítással határozza meg, hogy

- pontosan hány m² méteráru kell egy szóban-forgó ágynemű garnitúra elkészítéséhez?
- hány %-os a garnitúránkénti veszteség (mint belső hulladék)?
- hány m-nyi a 140 cm-es méteráruból a veszteség 650 db. garnitúra gyártása esetén?
- hány méter varrocérna szükséges egy dunna, egy nagypárna, egy kispárna elkészítéséhez (ügyeljen a leírt műveleti sorrendre, nem lehet egyszerűen mindig az oldalhosszokat alapul venni)?

c./ A mellékelt szövetminták közül keressen legalább kettő összetartozó (fogás, külsőkép alapján) darabot keressen ki, mérőeszköz nélkül vágjon ki 10-15 cm-es téglalapokat

(fonaliránnyal párhuzamosan) és hosszabb oldaluk mentén kézzel varrja össze.

Instrukciók a feladatmegoldáshoz:

13. A jelölt elolvassa a feladatot, tanulmányozza a magyarázó vázlatot. Erre 5 percet fordíthat.
14. Amennyiben a feladat-leírásnál szereplő magyarázatok kiegészítésre szorulnak, úgy kérdezzen.
15. Papír segédlet nélkül próbálja megbecsülni, hogy mekkora textilanyag terület- illetve milyen hosszúságú cérna kell egy ágyneműgarnitúra elkészítéséhez. Ennek megválaszolása előtt 10 percig gondolkodhat.
16. A számítással történő feladatmegoldás során határozza meg
 - célszerű a dunna, nagy- és kispárna anyagigényének területét egyenként meghatározni, majd összegezni,
 - a veszteség területét meghatározva lehet megállapítani a 650 db. garnitúránál keletkező hulladék textilanyag m²-t, majd ebből kiszámolni a 140 cm-es szövet kiesést m-ben,

- a cérna hossz megállapítása a közölt „cérna-felhasználási mutató” (1 m hosszúságú varrathoz 2,7 m cérna kell) segítségével végezhető, ügyelve a műveletekkel járó esetleges varrandó hossz változásokra.

A számítási feladatok végrehajtásához 30 percet használhat fel.

5. A mellékelt szövetminták közül válasszon ki legalább kettő összetartozó darabot,, mérőeszköz nélkül vágja ki a megadott idomokat és hosszabb oldaluk mentén kézzel varrja össze. A feladat végrehajtásához 15 perc áll rendelkezésére.

Megfigyelhető kompetenciák:

- **Megérti a rendelkezésre álló információkat:**

A leírás és a vázlatos ábra szerint képes megérteni a konkrét feladatot. Egyértelmű számára, hogy mit kell szóban elmondani, mit kell írásban kidolgozni. Esetleges kérdése, probléma-felvetései szolgálják a feladat célirányos végrehajtását.

- **Szóbeli kommunikációs készség:**

Beszéde hibátlan, kellő artikulálással és hangsúlyozással, megfelelő tagolással adja elő mondanivalóját.

- **Írásbeli kommunikációs készség:**

A feladatmegoldásról jól rendszerezett, lényegtörően tömör és jól áttekinthető vázlatot készít.

- **Becslést végez:**

Megfelelő arányérzékkel, logikus nagyságrend megállapítással igyekszik megbecsülni a feladatban szereplő mennyiséget.

- **A számításoknál az alpműveleteket alkalmazza és a fizikai mennyiségekkel dolgozik:**

A matematikai alpműveleteket a fejszámolás, a papíron manuálisan végrehajtott számítás illetve a számológépes alkalmazás során kellően használja.

- **Egyéb számolási feladatot végez:**

A számítások során jól alkalmazza a százalékszámítási, illetve arányossági összefüggéseket.

- **Számológépet használ:**

A segédeszközt rutinosan használja, esetenként a manuális számítás kontrolljaként is alkalmazza. A hibás eredmény korrekcióját önállóan végrehajtja.

- **Mértékegységeket átvált:**

A feladatmegoldás során igényelt mértékegység származékokat pontosan alakítja ki az átváltás alkalmával, megbízhatóan használja az egyes prefixumokat. A fizikai mennyiségeknél a „mérőszám x mértékegység” kapcsolatra mindig ügyel a megoldás során.

- **Szakmai kompetenciák:**

a./ Szöveges és rajzos vázlatot értelmezi, a feladatmegoldáshoz csatolt vonalas ábra és rövid magyarázó szövegek alapján ki tudja emelni a lényegét, a példa gyakorlati vonatkozásait jól megérti.

b./ A kelmedarabokat tökéletesen párosítja, szabályosan és jó területbecsléssel vágja ki az idomokat. A darabokat esztétikus és szilárd varrattal egyesíti.

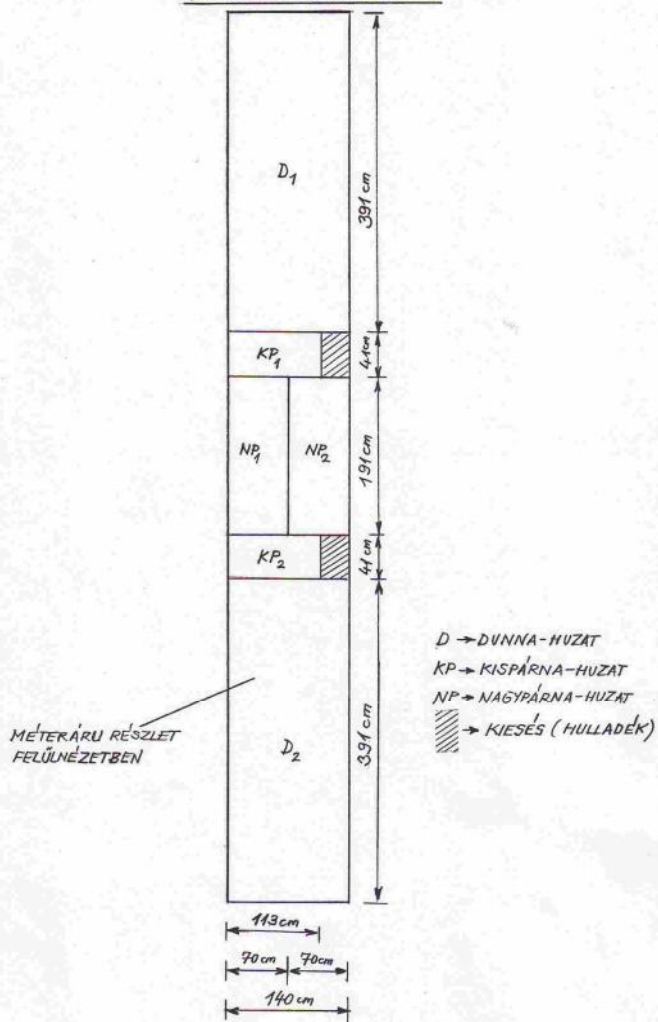
Értékelő lap				
Dátum	A jelölt neve	A megfigyelő neve		
		Szakmacsoport/szakma Könnyűipar/textiles pl. 51 542 02 Szabász, 33 542 05 Szabó		
	A feladat neve: Készüljünk fel az ágyneművarráásra (a méteráru alapanyag és cérna mennyiségének meghatározása)			
Kompetencia	Kompetencia szintek (Megfigyelhető viselkedési jegyek+pontértékek)			
Kommunikáció				
Megérti rendelkezésre álló információkat	Kiváló (5 pont)	Megfelelő (4-3 pont)	Fejlesztendő (2-1 pont)	Nem megfelelő (0)
	Az információkat tökéletesen megérti, azokat a műveleteket kifogástalanul végzi, amelyek elvégzésére az információ irányul .	Döntően, de nem teljesen érti meg az információkat. Minimális tévedésekkel, kis segítséggel oldja meg a feladatot.	Minimálisan érti meg az információkat, csak részfeladatokat tud hiányosan ellátni. Jelentősebb tévedések derülnek ki megoldási kísérletei során.	Nem érti meg a rendelkezésére bocsátott információkat. Nem tudja megoldani (még részben sem) a feladatot.
Szóbeli kommunikáció	Kiváló (5 pont)	Megfelelő (4-3 pont)	Fejlesztendő (2-1 pont)	Nem megfelelő (0)
	Artikuláltan, érthetően, beszédhibák nélkül, megfelelő hangerővel, hangsúlyozással és hanglejtéssel, szünetekkel, megfelelő	Beszéde teljesen érthető. Kisebb beszédtechnikai hibákat vét.	Beszéde érthető, de többféle és nagyobb mértékű hibát vét kommunikációja során.	Kommunikációja nem érthető.

	tempóban kommunikál.			
Írásbeli kommunikáció	Kiváló (5 pont)	Megfelelő (4-3 pont)	Fejlesztendő (2-1 pont)	Nem megfelelő (0)
	A lényegét képes szöveges vázlatban jól érthetően, tömören, rendszerezetten rögzíteni	Csak kisebb tévedésekkel képes feladatmegoldását vázlatba foglalni. Az áttekinthetőség, rendszerbefoglalás nem tökéletes.	Jelentősebb hibák is fellelhetők vázlatában. Lényegtelen elemet is megemlít, hiányzik a rendszerszemlélet. Csak fokozott és folyamatos segítséggel képes a feladatot megoldani.	Nem képes önállóan megoldani a feladatot. Vázlata hiányzik, vagy eleve értékelhetetlen.
Számolási készség				
Alapműveletek, egyéb számolási feladatok végrehajtása	Kiváló (5 pont)	Megfelelő (4-3 pont)	Fejlesztendő (2-1 pont)	Nem megfelelő (0)
	A feladatmegoldáshoz szükséges számítási módszereknél jól alkalmazza a négy alapműveletet, a százalékszámítást és a szükséges arányossági összefüggéseket	Megfelelően ismeri a szükséges számítási módszereket, azonban figyelmetlen végrehajtás miatt egyes eredményei hibásak.	Számtani készsége bizonytalan, az egyes részeredmények hibás kiszámítása miatt feladatmegoldása csak részben helyes.	Az alapműveletek végrehajtásánál érződik hiányos és felületes tudása, így az egyéb számolási feladatok végrehajtására képtelen.
Számológép használat	Kiváló (5 pont)	Megfelelő (4-3 pont)	Fejlesztendő (2-1 pont)	Nem megfelelő (0)
	A számolási feladatokat rutinosan és pontosan végzi.	A számológép használat során esetenként hibásan visz be adatokat, kissé bizonytalan.	A rutintalan számológép használat miatt aránytalanul sok időt vesz igénybe a segédeszköz alkalmazása.	A készség hiányában számológépet még kontroll céljára sem használja.
Mértékegységek származtatása	Kiváló (5 pont)	Megfelelő (4-3 pont)	Fejlesztendő (2-1 pont)	Nem megfelelő (0)

(átváltás)		pont)		
	A fizikai mennyiség fogalmát jól ismeri, pontosan ügyel a „mérőszám, mértékegység” helyes kapcsolatára	A mértékegység átváltást rutinból végzi, ezért esetenként kisebb hibákat követ el.	A mértékegység átváltást általában hibásan végzi, mert nem érti a fizikai mennyiség elemeinek kapcsolatát.	A mértékegységek átváltását nem tudja végrehajtani, mert mechanikusan szorzást, osztást végez.
Becslési készség	Kiváló (5 pont)	Megfelelő (4-3 pont)	Fejlesztendő (2-1 pont)	Nem megfelelő (0)
	Becslő képessége kellő odafigyelést és jó arányérzéklet mutat.	A becslést végre hajtja, azonban a becsült eredmény az elvárnál nagyobb mértékben tér el.	A becslés nagyon pontatlan, nagyságrendi eltérések tapasztalhatók	A becslés irreális, a közölt érték annyira eltér a valóságtól, hogy nem értékelhető
Rajzolás, eszközhasználat				
Egyszerű rajzvázlatot készít	Kiváló (5 pont)	Megfelelő (4-3 pont)	Fejlesztendő (2-1 pont)	Nem megfelelő (0)
	A feladatmegoldáshoz készített vázlata áttekinthető, tiszta munkát tükröz és információtartalma tökéletes. Eszközhasználat magabiztos.	A vázlat a lényegi elemeket tartalmazza, helyenként kisebb hiányosság, vagy túlzott részletezés fordul elő.	A vázlat nem tartalmazza a lényeget, helyenként áttekinthetetlen. Eszközhasználat bizonytalan.	A vázlat nem fejezi ki a lényeget, döntően értelmezhetetlen. Információtartalma minimális igényeknek sem felel meg, eszközhasználat gyenge.
Szakmai kompetenciák				
Textiles szakmai alapismeretek nélkül azonosul a feladattal	Kiváló (5 pont)	Megfelelő (4-3 pont)	Fejlesztendő (2-1 pont)	Nem megfelelő (0)
	A szöveges és ábrás segédlet alapján megérti a konkrét textiles feladatot, szakmai	A szöveges és ábrás segédlet alapján döntően megérti a konkrét textiles feladatot,	A szöveges és ábrás segédlet alapján csak részben érti meg a konkrét textiles feladatot, szakmai	A szöveges és ábrás segédlet alapján nem érti meg a konkrét textiles feladatot, szakmai

	alapismeretek hiányában is kellően felismeri a téma valós gyakorlati jellegét.	szakmai alapismeretek hiányában csak részben ismeri fel a téma gyakorlati jelentőségét	alapismeretek hiányában nem képes elképzelni a téma tényleges gyakorlati voltát.	alapismeretek hiányában egyáltalán nem ismeri fel a téma tényleges kapcsolatát a gyakorlattal.
A kelmeminták jellemzőit felismeri, megfelelő kézügyességgel rendelkezik.	Kiváló (5 pont)	Megfelelő (4-3 pont)	Fejlesztendő (2-1 pont)	Nem megfelelő (0)
	<i>A kelmedarabokat jól párosítja, szabályosan vágja ki az idomokat, esztétikus varrattal egyesíti.</i>	<i>A kelmedarabok párosításánál a közel egyezőket választja ki, kivágása kissé bizonytalan, varrása nem tökéletes de még elfogadható.</i>	<i>A kelmedaraboknál nagyobb eltéréssel párosít, kivágása pontatlan, varrása csak elégséges.</i>	<i>A kelem-darabokat rosszul párosítja, kivágása hullámos és fonáliránytól eltérő, varrása elfogadhatatlan.</i>

4. FELADATHOZ SEGÉDLET

KÉT ÁGYNEMŰ-GARNITÚRA (3DB-05) SZABÁGRANZA

5. számú feladat (csoportos)

pl. 33 542 05 Szabó,
33 814 02 Vegytisztító, kelmfestő, mosodás

Készítsünk kezelési jelképsorokat

(konkrét textil-termékek kezelési útmutatóinak összeállítása)

Cél: A képzésre jelentkező feladat-megértési-, számolási illetve becslési készségének felmérése és azon kompetenciák elemzése, amellyel szakirányú tanulmányai után biztonsággal alkalmas lesz a különböző textiltermék-gyártó (pl. címkézési) és textiltisztító műveletek ellátására.

Létszám: 3 fős, csoportos feladatmegoldás

Időtartam: 35 perc

Eszközök: Asztal ülő alkalmatossággal, A/4-es papírlap, esetleg négy-alapműveletes zsebszámológép és írószer. Rendelkezésre áll a jelenleg használatos kezelési jelképek (piktogramok) megjelenített felsorolása és az egyes jelek magyarázata. *Továbbá olló, ragasztó és textilszalag.*

- **A feladat leírása:** A csatolt jelkép magyarázó segédlet felhasználásával az alábbiakban felsorolt (nyersanyag-összetétellel, egyéb tulajdonságokkal jellemzett) textiltermékek szakszerű kezelési útmutatóját kell összeállítani. A mosható cikkeknel (ing, ágynemű, rugdalózó, nyári-ruha) számítsa ki a 15 mosáshoz felhasznált mosószer költségét, ha 5 kg száraz tömegű textíliához 200 g mosószer szükséges és 1 kg mosószer 600 Ft-ba kerül.

a./ 100 % gyapjúból készült, sötétszürke zakó

- a termék nem mosható,
- nem fehéríthető,
- dobos szárítóban nem szárítható,
- maximum 150 °C-os talphőmérséklettel vasalható
- tetraklór-etilénnel vegytisztítható.

b./ 67 % poliészter, 33 % pamut keverékű fehér ing (száraz tömege 270 g)

- 40 °C-on kíméletesen mosható,
- nem klórtartalmú fehérítőszerrel fehéríthető,
- dobos szárítás tilos, csak kötélén függesztve szárítható,

- maximum 110 °C-os talphőmérséklettel vasalható,
- nem vegytisztítható.

c./ 100 % pamut összetételű, nyomott-mintás (sokszínű), krepp szövetből készített ágynemű (száraz tömege 1,1 kg)

- 60 °C-on kíméletesen mosható,
- nem fehéríthető,
- dobos szárítás tilos, csak kötélén függesztve és árnyékban szárítandó,
- nem vasalható,
- nem vegytisztítható.

d./ 100 % pamut összetételű, fehér színű bébi rugdalózó (száraz tömege 190 g)

- 95 °C-on kíméletesen mosható,
- bármilyen oxidálószerrel fehéríthető,
- dobos szárítás normál programmal
- maximum 200 °C-os talphőmérséklettel vasalható,
- nem vegytisztítható,

e./ 100 % viszkóz összetételű, zöld nyári-ruha (száraz tömege 320 g)

- 40 °C-on nagyon kíméletesen mosható, nem facsarható
- nem fehéríthető,
- dobos szárítás tilos, csak csepegtetve és árnyékban szárítandó,
- maximum 150 °C-os talphőmérséklettel vasalható,
- tetraklór-etilénnel kíméletesen vegytisztítható.

f./ Az alkalmas piktogramokat vágják ki a papírlapokból, az adott kezelési

jelképsorokat készítsék el (a textilszalag-darabokra ragasszák rá kellő sorrendben és esztétikus elhelyezéssel a jelképeket).

Instrukciók a feladatmegoldáshoz:

17. A jelöltek elolvassák el a feladatot, tanulmányozzák a magyarázó vázlatot. Erre 5 percet fordíthatnak.

18. Amennyiben a feladat-leírásnál szereplő magyarázatok kiegészítésre szorulnak, úgy kérdezzenek.
 19. Papír segédlet nélkül próbálják elmondani, hogy milyen kezelési jelképekkel találkoztak egyes ruhadarabjaiknál, milyen jelképpel lehet kifejezni a mosás, fehérítés, szárítás, vasalás és vegytisztítás műveletét. Ennek megválaszolása előtt 5 percig gondolkodhatnak.
 20. A jelkép segédlet tanulmányozásával készítsék a felsorolt öt textiltermék kezelési jelképsorát, ügyeljenek a jelképek ábra szerinti alakzatára, megjelenítésére.
 21. Számítsák ki a mosható cikkek mosószerköltségét az ismert adatok alapján (ügyelve, hogy 15-szörös mosásra vonatkozó adatot kell megállapítani).
6. Az adott kezelési jelképsorokat készítsék el a rendelkezésre álló papír- és textildarabok felhasználásával. Ehhez 10 perc áll rendelkezésükre.

A jelképsor összeállító és számítási feladatok végrehajtásához 15 percet használhatnak fel.

Megfigyelhető kompetenciák:

- **Megértik a rendelkezésre álló információkat:**

A leírás és a vázlatos ábra szerint képes megérteni a konkrét feladatot. Egyértelmű számára, hogy mit kell szóban elmondani, mit kell írásban kidolgozni. Esetleges kérdése, probléma-felvetései szolgálják a feladat célirányos végrehajtását.

- **Szóbeli kommunikációs készség:**

Beszédük hibátlan, kellő artikulálással és hangsúlyozással, megfelelő tagolással adják elő mondanivalójukat.

- **Írásbeli kommunikációs készségük:**

A feladatmegoldásról jól rendszerezett, lényegtörően tömör és jól áttekinthető jelképsort készítenek.

- **Becslést végeznek:**

Megfelelő arányérzékkel, logikus nagyságrend megállapítással igyekeznek megbecsülni a feladatban szereplő mennyiséget.

- **A számításoknál az alpműveleteket alkalmazza és a fizikai mennyiségekkel dolgoznak:**

A matematikai alpműveleteket a fejszámolás, a papíron manuálisan végrehajtott számítás illetve a számológépes alkalmazás során kellően használják.

- **Egyéb számolási feladatot végeznek:**

A számítások során jól alkalmazzák a százalékszámítási, illetve arányossági összefüggéseket.

- **Számológépet használnak:**

A segédeszközt rutinosan használják, esetenként a manuális számítás kontrolljaként is alkalmazzák. A hibás eredmény korrekcióját önállóan végrehajtják.

- **Mértékegységeket átváltanak:**

A feladatmegoldás során igényelt mértékegység származékokat pontosan alakítják ki az átváltás alkalmával, megbízhatóan használják az egyes prefixumokat. A fizikai mennyiségeknél a „mérőszám x mértékegység” kapcsolatra mindig ügyelnek a megoldás során.

- **Biztos kézzel rajzolnak:**

A kért kezelési jelképsorok rajzolása során az egyes piktogramokat a kiadott segédletben szereplő alak, arány szerint vázolják fel.

- **Szakmai kompetenciák:**

a./ A feladatmegoldáshoz csatolt piktogram-sor és rövid magyarázó szövegek alapján ki tudják választani a helyes jelképeket.

b./ A jól kiválasztott piktogramokból előírt sorrendben és szabályosan felragasztva alakítják ki a jelképsorokat.

Értékelő lap				
Dátum	A jelölt neve	A megfigyelő neve		
		Szakmacsoport/szakma Könnyűipar/textiles pl. 33 542 05 Szabó, 33 814 02 Vegytisztító, kelmefestő, mosodás		
	A feladat neve: Készítsünk kezelési jelképsorokat (konkrét textil-termékek kezelési útmutatóinak összeállítása)			
Kompetencia	Kompetencia szintek (Megfigyelhető viselkedési jegyek+pontértékek)			
Kommunikáció				
Megérti rendelkezésre álló információkat	Kiváló (5 pont)	Megfelelő (4-3 pont)	Fejlesztendő (2-1 pont)	Nem megfelelő (0)
	Az információkat tökéletesen megérti, azokat a műveleteket kifogástalanul végzi, amelyek elvégzésére az információ irányul.	Döntően, de nem teljesen érti meg az információkat. Minimális tévedésekkel, kis segítséggel oldja meg a feladatot.	Minimálisan érti meg az információkat, csak részfeladatokat tud hiányosan ellátni. Jelentősebb tévedések derülnek ki megoldási kísérletei során.	Nem érti meg a rendelkezésére bocsátott információkat. Nem tudja megoldani (még részben sem) a feladatot.
Szóbeli kommunikáció	Kiváló (5 pont)	Megfelelő (4-3 pont)	Fejlesztendő (2-1 pont)	Nem megfelelő (0)
	Artikuláltnak, érthetően, beszédhibák nélkül, megfelelő hangerővel, hangsúlyozással és hanglejtéssel, szünetekkel, megfelelő tempóban	Beszéde teljesen érthető. Kisebb beszédtechnikai hibákat vét.	Beszéde érthető, de többféle és nagyobb mértékű hibát vét kommunikációja során.	Kommunikációja nem érthető.

	kommunikál.			
Írásbeli kommunikáció	Kiváló (5 pont)	Megfelelő (4-3 pont)	Fejlesztendő (2-1 pont)	Nem megfelelő (0)
	A lényegét képes szöveges vázlatban jól érthetően, tömören, rendszerezetten rögzíteni	Csak kisebb tévedésekkel képes feladatmegoldását vázlatba foglalni. Az áttekinthetőség, rendszerbefoglalás nem tökéletes.	Jelentősebb hibák is fellelhetők vázlatában. Lényegtelen elemet is megemlít, hiányzik a rendszerszemlélet. Csak fokozott és folyamatos segítséggel képes a feladatot megoldani.	Nem képes önállóan megoldani a feladatot. Vázlata hiányzik, vagy eleve értékelhetetlen.
Együttműködés a csoportban	Kiváló (5 pont)	Megfelelő (4-3 pont)	Fejlesztendő (2-1 pont)	Nem megfelelő (0)
	A jelölt megfelelően aktívan, irányító szereppel vesz részt a kollektív feladatmegoldásban. Részletekre kiterjedően odafigyel másokra. A többi csoporttagot is hatékonyan ösztönzi aktív figyelemre. Konstruktív jellegű visszajelzéseket ad másoknak. A csoport tagjainak gyengébb szereplésekor nem kritizál sértően. Mások felé nyitott.	A kollektív feladatmegoldásból nem önállóan, hanem aktív társa irányításával veszi ki a részét. A kollektív munka során kompromisszum-készséget tanúsít. Kellő aktivitással figyeli társai tevékenységét. Odafigyel másokra. Csoporttársai felé nyitott.	Elvárhatóan együttműködik, de gyakran kisebb-nagyobb hibákkal vesz részt a kollektív feladatmegoldásban. Csoporttársaira esetenként nem figyel oda, a másoktól kapott információt nem mindig használja fel. Visszajelzései nem rendszeresek a csoportmunka során.	Együttműködőkészsége nem áll fenn. Önállóan próbálja megoldani a feladatot, nem vesz részt a csoport munkájában. A hasznos intelmek ellenére csoporttársaira nem figyel. Véleményét kultúrálatlanul fejezi ki a csoport többi tagja felé. Stílusa durva, viselkedése lekezelő.

Számolási készség				
Alapműveletek, egyéb számolási feladatok végrehajtása	Kiváló (5 pont)	Megfelelő (4-3 pont)	Fejlesztendő (2-1 pont)	Nem megfelelő (0)
	A feladatmegoldáshoz szükséges számítási módszereknél jól alkalmazza a négy alapműveletet, a százalékszámítást és a szükséges arányossági összefüggéseket	Megfelelően ismeri a szükséges számítási módszereket, azonban figyelmetlen végrehajtás miatt egyes eredményei hibásak.	Számtani készsége bizonytalan, az egyes részeredmények hibás kiszámítása miatt feladatmegoldása csak részben helyes.	Az alapműveletek végrehajtásánál érződik hiányos és felületes tudása, így az egyéb számolási feladatok végrehajtására képtelen.
Számológép használat	Kiváló (5 pont)	Megfelelő (4-3 pont)	Fejlesztendő (2-1 pont)	Nem megfelelő (0)
	A számolási feladatok rutinosan és pontosan végzi.	A számológép használat során esetenként hibásan visz be adatokat, kissé bizonytalan.	A rutintalan számológép használat miatt aránytalanul sok időt vesz igénybe a segédeszköz alkalmazása.	A készség hiányában számológépet még kontroll céljára sem használja.
Mértékegységek származtatása (átváltás)	Kiváló (5 pont)	Megfelelő (4-3 pont)	Fejlesztendő (2-1 pont)	Nem megfelelő (0)
	A fizikai mennyiség fogalmát jól ismeri, pontosan ügyel a „mérőszám, mértékegység” helyes kapcsolatára	A mértékegység átváltást rutinból végzi, ezért esetenként kisebb hibákat követ el.	A mértékegység átváltást általában hibásan végzi, mert nem érti a fizikai mennyiség elemeinek kapcsolatát.	A mértékegységek átváltását nem tudja végrehajtani, mert mechanikusan szorzást, osztást végez.
Becslési készség	Kiváló (5 pont)	Megfelelő (4-3 pont)	Fejlesztendő (2-1 pont)	Nem megfelelő (0)
	Becslő képessége kellő odafigyelést és jó arányérzékkel	A becslést végrehajtja, azonban a becsült eredmény az elvártnál	A becslés nagyon pontatlan, nagyságrendi eltérések tapasztalhatók	A becslés irreális, a közölt érték annyira eltér a valóságtól, hogy nem

	mutat.	nagyobb mértékben tér el.		értékelhető
Rajzolás, eszközhasználat				
Egyszerű rajzvázlatot készít	Kiváló (5 pont)	Megfelelő (4-3 pont)	Fejlesztendő (2-1 pont)	Nem megfelelő (0)
	A feladatmegoldás során készített jelképsor vázlata áttekinthető, a jelképek rajza arányos, jelképsor ábrázolása tiszta munkát tükröz és információtartalma tökéletes. Eszközhasználat magabiztos.	A rajzos vázlat a lényegi elemeket tartalmazza, helyenként kisebb hiányosság, vagy torzított megjelenítés fordul elő.	A jelképsor ábrázolás nem fejezi ki maradéktalanul a lényegét, helyenként áttekinthetetlen. Eszközhasználat bizonytalan.	Az ábrázolás nem fejezi ki a szükséges mondanivalót, döntően értelmezhetetlen. Információtartalma minimális igényeknek sem felel meg eszközhasználat gyenge.
Szakmai kompetenciák				
Textiles szakmai alapismeretek nélkül azonosul a feladattal	Kiváló (5 pont)	Megfelelő (4-3 pont)	Fejlesztendő (2-1 pont)	Nem megfelelő (0)
	A szöveges és ábrás segédlet alapján megérti a konkrét textiles feladatot, szakmai alapismeretek hiányában is kellően felismeri a téma valós gyakorlati jellegét.	A szöveges és ábrás segédlet alapján döntően megérti a konkrét textiles feladatot, szakmai alapismeretek hiányában csak részben ismeri fel a téma gyakorlati jelentőségét	A szöveges és ábrás segédlet alapján csak részben érti meg a konkrét textiles feladatot, szakmai alapismeretek hiányában nem képes elképzelni a téma tényleges gyakorlati voltát.	A szöveges és ábrás segédlet alapján nem érti meg a konkrét textiles feladatot, szakmai alapismeretek hiányában egyáltalán nem ismeri fel a téma tényleges kapcsolatát a gyakorlattal.
A jelképsorokat megfelelően készíti el.	Kiváló (5 pont)	Megfelelő (4-3 pont)	Fejlesztendő (2-1 pont)	Nem megfelelő (0)
	A piktogramok kiválasztása helyes,	A piktogramok kiválasztása egy-	A piktogramok kiválasztása több esetben	A piktogramok kiválasztása nem

	<p><i>kivágásuk szabályos. A ragasztás előírt sorrendben és esztétikusan kerül végrehatásra.</i></p>	<p><i>egy esetben eltérő, a kivágás kissé bizonytalan. A ragasztás sorrendje és kivitelezése helyenként problémás.</i></p>	<p><i>eltérő, a kivágás bizonytalan. A ragasztás sorrendje és kivitelezése több helyen kifogásolható.</i></p>	<p><i>megfelelő, a kivágás duroán kifogásolható. A ragasztás sorrendje és kivitelezése nem fogadható el.</i></p>
--	--	--	---	--

5. Feladathoz segédlet

MSZ EN ISO 3758:2005 „Textíliák. Jelképeket használó kezelési útmutató kód”

Mosás (nedves kezelések, víztelenítés)

	95 °C-os max. hőmérséklet
	95 °C-os max. hőmérséklet, kíméletes kezelés
	70 °C-os max. hőmérséklet
	60 °C-os max. hőmérséklet
	60 °C-os max. hőmérséklet, kíméletes kezelés
	50 °C-os max. hőmérséklet
	50 °C-os max. hőmérséklet, kíméletes kezelés
	40 °C-os max. hőmérséklet
	40 °C-os max. hőmérséklet, kíméletes kezelés
	40 °C-os max. hőmérséklet, nagyon kíméletes kezelés (facsarás tilos, stb.)
	30 °C-os max. hőmérséklet
	30 °C-os max. hőmérséklet, kíméletes kezelés
	30 °C-os max. hőmérséklet, nagyon kíméletes kezelés (facsarás tilos, stb.)
	csak kézzel mosható (géppel tilos), 40 °C-os max. hőmérséklet
	nedves kezelés (áztatás, mosás, öblítés, stb.) tilos

Fehérités

	bármilyen oxidáló szerrel fehéříthető
	csak olyan oxidáló-szerrel (pl. nátrium-perborát) fehéříthető, amely nem klórtartalmú
	fehéřítés tilos

Szárítás

dobos szárítás normál programmal

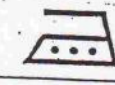

dobos szárítás kímélőbb programmal (alacsonyabb hőmérséklet)

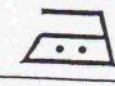

dobos szárítás tilos

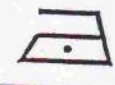
Vasalás

200 °C talphőmérsékletű vasalóval

150 °C talphőmérsékletű vasalóval

110 °C talphőmérsékletű vasalóval, gőzölés nem ajánlott

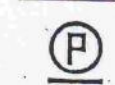

vasalni tilos

Vegyztisztítás

Vegyztisztítás tetraklór-etilénnel, ill. az „F”-nél megengedett oldószerekkel.

Vegyztisztítás tetraklór-etilénnel, ill. az „F”-nél megengedett oldószerekkel, kíméletesen

Vegyztisztítás szénhidrogénekkal (pl. benzin ill. egyéb 150-210 °C desztillációs tartományú és 38-70 °C lobbanáspontú) oldószerekkel.

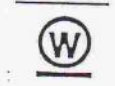
Vegyztisztítás szénhidrogénekkal (pl. benzin ill. egyéb 150-210 °C desztillációs tartományú és 38-70 °C lobbanáspontú) oldószerekkel, kíméletes programmal

Nem vegyztisztítható

Profi vizes tisztítás (tisztító szakember által)

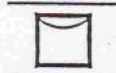

Profi vizes tisztítás (tisztító szakember által), kíméletes programmal

Profi vizes tisztítás (tisztító szakember által), nagyon kíméletes programmal

A természetes száradás körülményei megadhatók az alábbiak szerint, de csak **elkülönítve a kötelező 5 jelkép alatt:**

kötélen függesztve szárítandó (előtte vízteleníthető, pl. centrifugálással)

csepegtetve szárítandó (facsarás-, centrifugálás tilos)

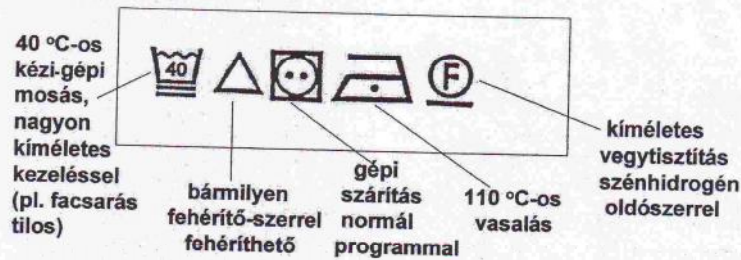
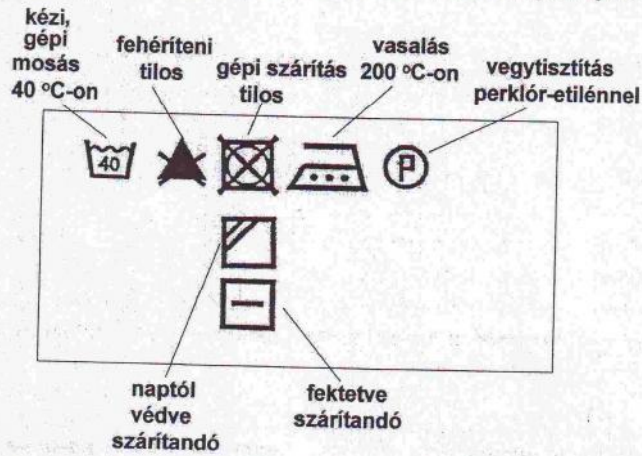

fektetve szárítandó

árnyékban – naptól védve – szárítandó

Néhány példa a jelenleg használatos kezelési jelképsorokra

KERESKEDELEM-MARKETING, ÜZLETI ADMINISZTRÁCIÓ SZAKMACSOPORT

1. számú feladat

„Milyennek képzelem jövőm munkahelyemet?„

Cél: A jelölt képzelőerejének, elvárásainak, ismereteinek, tapasztalatainak, megismerése.

Létszám: egyéni feladat

Időtartam: 10 perc a bemutatásra, 5 perc a kérdésekre és válaszokra (kb. 15 perc)

Eszközök: Jegyzeteléshez íróeszközök, asztal, székek, értékelőlap.

A feladat leírása: Milyennek képzelem el jövőm munkahelyét? Vázolja, hogy milyen elvárásai vannak munkahelyével kapcsolatban, milyennek képzelem az optimális munkahelyet!

Instrukció: Kérjük, hogy mondja el elképzeléseit választott munkahelyével kapcsolatban. Figyeljen arra, hogy 10 perc áll rendelkezésére.

A bemutatás célja, hogy információt nyújtson eddigi tanulmányairól, tapasztalatairól, érdeklődéséről, elképzeléseiről, céljairól, hosszú távú terveiről.

Ezt követően kérdéseket teszünk fel Önnek a szakmával, munkahellyel kapcsolatban.

Kérdések: Párbeszéd a jelölttel. A kérdések felvetését követően a jelölt válaszára reagálva, érdemes a szakmai nehézségekre is kitérni. Pl.: hétvégi műszak, zaj, kötekedő ügyfelek, versenytársak, kevés átlagfizetés, idegen nyelv tudása stb. Cél: Információszerzés arról, hogy a jelölt hogyan áll hozzá a szakmai nehézségekhez.

Példák:

- Milyen környezetben dolgozna szívesen?
- Mi a véleménye a délutáni, éjszakai műszakokról, hétvégi túlórákról?
- A megfigyelési szempontoknál kitérünk az öltözködésre is. Fontos információ, hogy a jelölt hogyan képzelem el a munkahelyi megjelenését. Jelenlegi öltözködése összhangban van-e a vizsgahellyel. Ha nem, akkor érdemes ilyen irányú kérdéseket is feltenni. (Pl. az adott munkahelyen kötelező formaruha van, ami szoknya stb. szívesen viselné-e ezeket a ruhadarabokat? Miért?)
- A munkahelyén milyen szakmai előjutási lehetőségeket lát? Szeretne-e továbbtanulni?
- Milyennek képzelem a jó munkahelyi légkört a munkatársak és a vezetők között?

Megfigyelhető kompetenciák

Megjelenés: Ápoltság- személyi higiénia-öltözködés

Viselkedéskultúra: Betartja az alapvető udvariassági szabályokat. Mások felé irányuló megnyilvánulásai, a másik iránti tiszteleten alapulnak, megfelelnek a helyzetre érvényes viselkedési normáknak.

Kommunikáció

- **Adekvát metakommunikációs készség:** Tudatosan alkalmazza a metakommunikációs eszközöket. Nem verbális kommunikációja összhangban van a verbális kommunikációjával.
- **Tiszta, érthető, helyes beszéd:** Képes gondolatait kerek és egymással összefüggő mondatokban, artikuláltan, beszédhibák nélkül megfogalmazni. Gondolatai átadása során a megfelelő kifejezéseket használja, valamint helyesen alkalmazza a nyelvtani és mondatszerkesztési szabályokat.
- **Lényegretörő kommunikáció:** Közlendője tömör, ugyanakkor mások számára érthető megfogalmazására képes.
- **Határozottság:** Fellépése és cselekedetei magabiztosságot tükröznek.

Eredményorientáltság, precizitás

Szakmaspecifikus bemeneti kompetenciák: megérti mások közléseit, tudatosan alkalmazza a metakommunikációs eszközöket, artikulálva beszél, tapasztalatait megfogalmazza, stb.

Értékelő lap				
Dátum	A jelölt neve	A megfigyelő neve		
		Szakmacsoport/szakma		
	A feladat neve: „Milyennek képzelem jövőm munkahelyemet „			
Kompetencia	Kompetencia szintek (Megfigyelhető viselkedési jegyek+pontértékek)			
Tartalom	Kiváló (5 pont)	Megfelelő (4-3 pont)	Fejlesztendő (2-1 pont)	Nem megfelelő (0)
	A jelölt a feladatot, az irányító szempontoknak megfelelően valósította meg. (Kitért minden szempontra). Mondanivalója érthető, könnyen követhető, jól strukturált.	A jelölt a kommunikációs célokat nagyrészt megfelelően valósította meg. Nem tért ki minden irányító szempontra.	A kommunikációs célokat részben valósította meg. Mondanivalója nem volt teljesen érthető, nem volt mindig követhető, strukturált.	Alapvető kommunikációs célját nem éri el. Csapongott. Elmerült a részletekben. Nem volt érthető. Másról beszélt stb.
Megjelenés	Kiváló (5 pont)	Megfelelő (4-3 pont)	Fejlesztendő (2-1 pont)	Nem megfelelő (0)
	A külső megjelenése teljes mértékben az elvárásoknak megfelelő. Tiszta, öltözéke, egyéb kellékek összhangban állnak adottságaival, személyiségével, a leendő foglalkozási szereppel.	Külső megjelenésén csak kisebb mértékű változtatásokra van szükség. Nyitott a változtatásokra.	Külső megjelenésén nagyobb mértékű változtatásokra van szükség, de nyitott a változtatásokra.	Külső megjelenése egyáltalán nem áll összhangban a leendő foglalkozási szereppel. Kifejezetten ápolatlan benyomást tesz másokra. Megváltoztathatatlan adottságai vannak, amelyek kritikusak az adott szakma esetében.
Eredményorientáltság, precizitás	Kiváló (5 pont)	Megfelelő (4-3 pont)	Fejlesztendő (2-1 pont)	Nem megfelelő (0)
	Betartja az időkereteket.	Törekszik az időkereteket betartására, de néhány perccel tovább tart beszámolója.	Az időkeretet jóval túllépi.	Nem veszi figyelembe a 10 perces időkeretet.

Viselkedéskultúra	Kiváló (5 pont)	Megfelelő (4-3 pont)	Fejlesztendő (2-1 pont)	Nem megfelelő (0)
	Ismeri, és precízen	Viselkedésén kisebb	Viselkedésén nagyobb	Viselkedése egyáltalán

	használja kultúrált viselkedés szabályait. A viselkedése teljes mértékben megfelel az elvárásoknak, összhangban van a foglalkozási szereppel.	mértékű változtatásokra van szükség.	mértékű változtatásokra van szükség, de nyitott a változtatásokra.	nem áll összhangban a leendő foglalkozási szereppel. Kifejezetten kultúrálatlan a viselkedése.
Kommunikáció	Kiváló (5 pont)	Megfelelő (4-3 pont)	Fejlesztendő (2-1 pont)	Nem megfelelő (0)
	<p>Artikulációja, hangsúlyozása, szünetek használata, hanglejtése, hangszíne az elvárásoknak megfelelő.</p> <p>Mások számára egyértelműen, érthetően, tárgyilagosan, logikusan fejezi ki mondanivalóját.</p> <p>Tartalom: precíz - megalapozottság, saját igény kifejezése. "ÉN" használat, érzések direkt kifejezése jellemzi.</p> <p>Viselkedése egyértelmű. megfigyelését - érzését - szükségleteit - kérését képes pontosan, egyértelműen megfogalmazni.</p>	<p>Kommunikációs stílusa, viselkedése asszertív. A kommunikációja során néha kisebb hibákat vét.</p> <p>Artikulációja, hangsúlyozása, szünetek használata, hanglejtése, hangszíne megfelelő.</p> <p>Mások számára egyértelműen, érthetően, tárgyilagosan, logikusan fejezi ki mondanivalóját.</p> <p>Tartalom: precíz - megalapozottság, saját igény kifejezése. "ÉN" használat, érzések direkt kifejezése</p> <p>Viselkedése egyértelmű megfigyelését - érzését - szükségleteit - kérését képes pontosan, egyértelműen megfogalmazni</p>	<p>Szubmisszív viselkedés Hang: halk, elhaló, szaggatott</p> <p>Tartalom: főleg magyarázkodás, személyes szükséglet nem vállalása, általános alany használata, az érzések indirekt kifejezése jellemzi.</p> <p>Gesztusok, mimika: kifejezésmozgások gátoltak, vagy merevek, tekintetkontaktus hiányzik.</p> <p>Viselkedés: alárendelődő.</p>	<p>Szélsőségesen agresszív viselkedési megnyilvánulások.</p> <p>Hang: általános alany gyakori használata, kiabáló, izgatott / túlzottan csöndes.</p> <p>Tartalom: magyarázat, érvelés nincs, támadó, fenyegető szavak használata, előítéletesség, kompromisszum-készség hiánya, másik ok nélküli megbántása, kontroll nélküli érzelmek.</p> <p>Viselkedés: fenyegető, támadó.</p>
Tiszta, érthető, helyes beszéd	Kiváló (5 pont)	Megfelelő (4-3 pont)	Fejlesztendő (2-1 pont)	Nem megfelelő (0)
	Artikuláltan, érthetően, beszédhibák nélkül, megfelelő hangerővel és hangsúlyozással, hanglejtéssel, szünetekkel, megfelelő tempóban kommunikál.	Beszéde teljesen érthető. Kisebb beszédtechnikai hibákat vét.	Beszéde érthető, de többféle és nagyobb mértékű hibát vét kommunikációja során. (pl. lényegtelen részeket is túlhangsúlyoz, nem megfelelő a hangerő, a szünetek használata, kissé hadar stb.)	Nem érthető kommunikációja. Igen sok és súlyos beszédtechnikai hibája van (raccsolás, dadogás stb.) Túl gyors (erős hadarás), illetve túl lassú tempójú a beszéd (monoton).
Adekvát metakommunikációs készség	Kiváló (5 pont)	Megfelelő (4-3 pont)	Fejlesztendő (2-1 pont)	Nem megfelelő (0)
	Ismeri és tudatosan, hitelesen alkalmazza a metakommunikációs eszközöket. Nem verbális	Ismeri és kisebb hibákkal alkalmazza a metakommunikációs eszközöket. Kisebb hibákkal, kevés	Nagyobb hibákat vét. Nem hitelesek a metakommunikációs jelzései.	Nem tudja megjeleníteni a szerepnek megfelelő nonverbális jelzéseket. Teljesen hiteltelen a nonverbális

	kommunikációja összhangban van verbális kommunikációjával.	segítséggel megoldja a feladatokat.		kommunikációja, mivel nincs összhangban a verbálissal.
Lényegretörő kommunikáció	Kiváló (5 pont)	Megfelelő (4-3 pont)	Fejlesztendő (2-1 pont)	Nem megfelelő (0)
	Közlendője, tömör, ugyanakkor mások számára is érthető megfogalmazására képes.	Nagyon ritkán elvész a részletekben.	Gyakran elvész a részletekben.	Nem képes lényegretörően kommunikálni. Igen gyakran elkalandozik. Követhetetlen.
Megjegyzések:				

Egyéb értékelési szempontok:

- A feladat elvégzésének időtartama
- Különleges megnyilvánulások a feladat elvégzése alatt
- A feladatkezdés és befejezés jellegzetességei
- Egyéniség: saját, önálló véleményformálás, egyéni gondolatok
- Az utasítás és a feladat felfogása

2. számú feladat

Értékesítés Bolti szituáció

Cél: A jelöltek meggyőzőképességének, kommunikációs képességének, viselkedéskultúrájának a megismerése.

Létszám: Páros szituációs gyakorlat

Időtartam: 10 perc a felkészülésre, 5 perc szerepjátékra (1 szituáció kb.15-20 perc)

Eszközök: Terem berendezése a szituációnak megfelelően, a szerepjátékok leírása.

A feladat leírása:

Minden résztvevő **kihúz** egy-egy szereplapot, jelzőszámot ("1.", "2.", "3.", "4."), amely egy eladói és egy vevői szerepet tartalmaz. (A szereplapok lehetnek eltérő színűek is!)

A számok alapján **a szereplapot csak később kapják meg**, hogy minden páros esetén azonos felkészülési idő álljon rendelkezésre.

Megjegyzés: A számok alapján folyamatosan adjuk oda a szereplapokat a résztvevőknek, úgy, hogy minden párosnak 10 perce legyen a felkészülésre.

Ugyanaz a megfigyelt egyszer eladó, máskor vevő. Ez azt jelenti, hogy ha először "1." lapot húzta, akkor másodszor a "4." lapon leírtak szerint lesz vevő. Amennyiben "2." lapot húzta valaki először, "3." szerepet kapja második esetben.

A páros gyakorlatokat a többi jelölt nem látja.

A lehetséges alternatívák: 1. pár (1-4) (2-3);

2. pár (3-2) (4-1)

Szituációhoz tartozó szerepek

"1" - Eladó szereplapja

Ön egy ételízesítőket gyártó cég ügynöke, aki jutalékos bérezési rendszerben dolgozik. Anyagi érdeke, hogy meggyőzze a városban található élelmiszer boltok tulajdonosait, vezetőit, hogy csak Öntől vásároljanak. Lehet, hogy az állása múlik azon, hogy sikerül-e új üzletet kötnie, mivel létszámleépítést terveznek a cégnél.

"2" - Vevő szereplapja

Ön egy újonnan nyíló élelmiszer bolt tulajdonosa és vezetője. Szüksége van ételízesítőkre kínálata bővítése céljából, de nem biztos abban, hogy az ügynök cége által forgalmazott termékek a legjobb minőségűek és, hogy árfekvésüket nézve megfelelőek –e az Ön boltja számára. Szeretne még egy alkalmazottat felvenni, de ki kell gazdálkodnia a bérét, ezért nagyon fontos, hogy jó üzleteket kössön a beszállítókkal. Fejlesztieni is szeretné az üzletét és fontos a számára, hogy olcsóbban szerezzen be, mint mások.

"3" - Eladó szereplapja

Ön egy bútorbolt alkalmazottja. Tudja, hogy munkája megítélésében fontos szempont, hogy hány garnitúrát ad el naponta. Az elmúlt hónapban sajnos a forgalom nagyon visszaesett és ezért a fizetése is kevesebb volt, mint máskor. Az adott hónapban a forgalom növelése érdekében, akciót hirdettek, és két szekrénysort leértékeltek a boltban. A boltba egy fiatalember (hölgy) lép be, aki érdeklődik a két garnitúra iránt, de nagyon bizonytalan a választásban. A szekrények régi ára 355 E Ft volt, a leértékelés után 299 E Ft lett.

"4"- Vevő szereplapja

Ön egy fiatalember (hölgy), aki most vásárolt új garzonlakást magának, hitelből. Kézpénze kevés van, és nem tudja eldönteni, hogy a leértékelt szekrénysorok közül melyiket válassza. A szomszédos bútorboltban már kinézett magának egy szekrénysort, de még körbenéz, hátha..... Esetleg?...Fenntartásai vannak, mert az elmúlt hónapban is ugyanezek a bútorok voltak leértékelve és úgy gondolja, lehet hogy hibásak,de ezeknek a méretével sincs tisztában de, a stílusuk tetszik neki. Kérheti az eladót, hogy **segítsen lemérni** az egyes elemeket! Próbáljon az eladóval akadékoskodni! Kérdezze meg az eladót, hány Ft -ot spórolhat akkor, ha az árengedményes szekrényt választja. Kérje meg, hogy végezzen százalékszámítást, mert a másik helyen is kapott ilyen információt.

"1" - Eladó szereplője

Ön egy csempék-, burkolólapokat árusító cég eladója, aki jutalékos bérezési rendszerben dolgozik. Anyagi érdeke, hogy meggyőzze a boltba látogató vásárlókat, hogy Önök kínálják a legjobb minőségű árut, és a minőségnek legmegfelelőbb áron a termékeket a környéken. A boltban néhány csempét akciós áron kínálnak eladásra. Egy fiatal vevő érkezik a boltba és az Ön segítségét, kéri a választásban, valamint abban, hogy mennyi csempét kell vennie egy 3 x 4 méteres fürdőszobába, ha a falat mindenütt 2 méter magasságban szeretné kicsempéztetni.

"2" - Vevő szereplője

Ön egy fiatal ember (hölgy), aki most vásárolt új garzonlakást magának, hitelből. Készpénze kevés van, és nem tudja eldönteni, hogy a leértékelt csempék közül melyiket válassza. A szomszédos boltban már kinézett magának egy csempét, de még körbenéz, hátha kap jobb ajánlatot. Fenntartásai vannak, mert az elmúlt hónapban is ugyanezek a csempék voltak leértékelve és úgy gondolja, lehet hogy hibásak. Nagyon szeretné, ha az eladó segítene önként kiszámítani a fürdőszobájához szükséges mennyiséget, mert nincs tisztában azzal, hogyan lehet meghatározni a szükséges darabszámot a 3 x 4 méteres alapterület és mindenütt 2 méter magas magasságig csempézett fürdőszobához.

"3" – Eladó szereplője

Ön egy csempék-, burkolólapokat árusító cég eladója, aki jutalékos bérezési rendszerben dolgozik. Anyagi érdeke, hogy meggyőzze a boltba látogató vásárlókat, hogy Önök kínálják a legjobb minőségű és a minőségnek legmegfelelőbb áron a termékeket a környéken. A boltban néhány csempét akciós áron kínálnak eladásra. Egy fiatal vevő érkezik a boltba és az Ön segítségét kéri a választásban, valamint abban, hogy segítsen kiszámítani, mennyit spórolna meg, ha az önöknél 239 Ft/db egységáron kínált termékben 1 vásárolna 450 db-ot és nem a szomszédos boltban árusított 249 Ft-os csempében 1. Győzzön meg, hogy miért érdemes ebben a boltban vásárolni! (pl. ingyen házhoz szállítás a városban, vidékre csempéenként 2 Ft a szállítási költség, a ragasztóanyagot 25 %-kal olcsóbban adják hozzá stb..)

"4"- Vevő szereplője

Ön egy fiatal ember (hölgy), aki most vásárolt új garzonlakást magának, hitelből. Készpénze kevés van, és nem tudja eldönteni, hogy a leértékelt csempék közül melyiket válassza. A szomszédos boltban már kinézett magának egy csempét, de még körbenéz, hátha kap jobb ajánlatot. Fenntartásai vannak, mert az elmúlt hónapban is ugyanezek a csempék voltak leértékelve és úgy gondolja, lehet hogy hibásak. Nagyon szeretné, ha az eladó segítene önként kiszámítani a fürdőszobájához szükséges 450 csempé árának kiszámításában, valamint abban, ha szállítani is kellene, akkor mennyibe kerülne ez Önnek? Tud-e valamilyen kedvezményes ajánlatot még annak érdekében, hogy tényleg ebben a boltban vásároljon?

További ötletek bolti mérési szituációkhoz:

- ❖ lehetne olyan szituáció elé is állítani a jelölteket, hogy a teremben, különböző méretű szövetdarabokat kellene megmérniük és kiszámítaniuk a mérés után, hogy elegendő lenne-e az anyag pl. ha 1,3 m² anyagszükségletű ruhadarabhoz

- ❖ vagy mérlegen mérjenek megfelelő mennyiségeket (pl. 5 dkg, 13 dkg, 0, 3 liter stb.) és számolják ki a lemért mennyiségek (árak) árát, ha az egységárak (pl. 1 kg, 1 liter, 1 db ára), fel vannak tüntetve.

Megfigyelhető kompetenciák

Használja a négy alapműveletet: Összeadás, kivonás, szorzás, osztás. Ezeket fejben, számológépen és írásban is alkalmazza. Elengedhetetlen hozzá alapszintű matematikatudás, értelmi képesség. Fel kell ismerni milyen számításhoz, milyen alapműveletet használ.

Egyéb számolási feladatot végez: Pl. százalékot számol, értelmezi és számolja az egész törtrészét.

Számológépet használ: Biztosan használja segédeszközként a számológépet.

Méréseket végez: Mérőszalag és kitűző lécs segítségével képes megmérni a hosszúságot, magasságot, szélességet, területet. Ez lesz későbbi számításainak alapja.

Megjelenés: Ápoltság- személyi higiénia-öltözködés

Viselkedéskultúra: Betartja az alapvető udvariassági szabályokat. Mások felé irányuló megnyilvánulásai, a másik iránti tiszteleten alapulnak, megfelelnek a helyzetre érvényes viselkedési normáknak.

Kommunikáció

- **Kezdeményezőkézség:** Önállóan, kérés, vagy külön ösztönzés nélkül, saját magától veti fel ötleteit, gondolatait, elképzeléseit.
- **Meggyőzőkézség:** Gondolatait, véleményét mások számára meggyőző módon, eredményes érveléssel teszi közzé.
- **Határozottság:** Fellépése és cselekedetei magabiztosságot tükröznek.
- **Hatékony kérdezés készsége:** Kérdéseit oly módon képes megfogalmazni, hogy az azokra kapott válaszokkal a számára szükséges információkhoz jusson.
- **Adekvát metakommunikációs készség:** Tudatosan alkalmazza a metakommunikációs eszközöket. Nem verbális kommunikációja összhangban van a verbális kommunikációjával.
- **Tiszta, érthető, helyes beszéd:** Képes gondolatait kerek és egymással összefüggő mondatokban, artikuláltan, beszédhibák nélkül megfogalmazni. Gondolatai átadása során a megfelelő kifejezéseket használja, valamint helyesen alkalmazza a nyelvtani és mondatszerkesztési szabályokat.
- **Lényegretörő kommunikáció:** Közlendője tömör, ugyanakkor mások számára érthető megfogalmazására képes.
- **Asszertív (önérvényesítő kommunikáció):** Képes saját érdekeit képviselni úgy, hogy figyelembe veszi mások érdekét is.
- **Figyelem, meghallgatási készség:** Képes figyelmét megfelelő ideig és intenzitással mások közlendőjére irányítani.

Szakmaspecifikus bemeneti kompetenciák: Megérti mások közléseit, tudatosan alkalmazza a metakommunikációs eszközöket, artikulálva beszél, tapasztalatait megfogalmazza, segítséget kér, stb.

Értékelő lap				
Dátum	A jelölt neve	A megfigyelő neve		
		Szakmacsoport/szakma		
	A feladat neve: Értékesítés - Bolti szituáció			
Kompetencia	Kompetencia szintek (Megfigyelhető viselkedési jegyek+pontértékek)			
Használja a négy alpműveletet	Kiváló (5 pont)	Megfelelő (4-3 pont)	Fejlesztendő (2-1 pont)	Nem megfelelő (0)
	Kiválóan ismeri és használja az alpműveleteket. Hosszúságot, szélességet, magasságot, területet stb. mér. Az eredmény pontos.	Ismeri az alpműveleteket, de a számításokban figyelmetlenségéből adódó hibákat vét.	Számítási ismeretei bizonytalanok, a hosszúságot, magasságot, szélességet stb. kiszámolja, de az eredmény csak részben jó.	Az alpműveleteket is bizonytalanul végzi, hiányosan ismeri.
Egyéb számolási feladatokat végez	Kiváló (5 pont)	Megfelelő (4-3 pont)	Fejlesztendő (2-1 pont)	Nem megfelelő (0)
	Pontosan elvégzi a százalékszámítási feladatrészt.	Százalékot számol kisebb segítséggel.	Bizonytalan a feladat elvégzésében, az egyéb számolási feladatoknak csak 30 %-át végzi el.	Nem ismeri a százalékszámítás kiszámítását, még segítséggel sem.
Számológépet használ	Kiváló (5 pont)	Megfelelő (4-3 pont)	Fejlesztendő (2-1 pont)	Nem megfelelő (0)
	A számolást a számológép segítségével gyorsan, pontosan végzi.	Használja a számológépet, de időnként hibákat vét és újraszámol.	A számológépet használja, de túl sok a ráfordított idő, nehézkes.	A számológépet nem használja a feladatmegoldás közben.
Méréseket végez	Kiváló (5 pont)	Megfelelő (4-3 pont)	Fejlesztendő (2-1 pont)	Nem megfelelő (0)
	Mérőszalag használatával hiba nélkül méréseket végez.	Mérőszalagot használ, de az alkalmazásánál segítséget kér. Mérési értékei megfelelőek.	A mérőszalaggal nehezen boldogul, de segítséggel elvégzi felmérést.	Segítséggel sem boldogul a feladattal.

Viselkedéskultúra	Kiváló (5 pont)	Megfelelő (4-3 pont)	Fejlesztendő (2-1 pont)	Nem megfelelő (0)
	Ismeri, és precízen használja kultúrált viselkedés szabályait. A viselkedése teljes mértékben megfelel az elvárásoknak, összhangban van a foglalkozási szereppel.	Viselkedésén kisebb mértékű változtatásokra van szükség.	Viselkedésén nagyobb mértékű változtatásokra van szükség, de nyitott a változtatásokra.	Viselkedése egyáltalán nem áll összhangban a leendő foglalkozási szereppel. Kifejezetten kultúrálatlan a viselkedése.
Kommunikáció	Kiváló (5 pont)	Megfelelő (4-3 pont)	Fejlesztendő (2-1 pont)	Nem megfelelő (0)
Kezdeményező-készség	Aktívan kezdeményezi a kapcsolat felvételét. Ösztönzi a másik kérdéseinek felvetését. Megfogalmazza javaslatait, ötleteit, Ő is kérdéseket tesz fel.	Kezdeményezi a kapcsolatot. Kisebb hibákat vét. (pl. nem megfelelő időben) Megfogalmazza javaslatait, ötleteit, kérdéseket tesz fel.	Kezdeményezi a kérdések felvetését, megfogalmazza ötleteit, kérdéseit, észrevételeit, de halkán, vagy nem érthetően, vagy pontatlanul stb. teszi azt.	Nem kezdeményez az interakció során. Nem kérdez, fogalmaz meg javaslatokat, ötleteket. Háttérbe húzódik.
Tiszta, érthető, helyes beszéd	Kiváló (5 pont)	Megfelelő (4-3 pont)	Fejlesztendő (2-1 pont)	Nem megfelelő (0)
	Artikuláltnan, érthetően, beszédhibák nélkül, megfelelő hangerővel és hangsúlyozással, hanglejtéssel, szünetekkel, megfelelő tempóban kommunikál.	Beszéde teljesen érthető. Kisebb beszédtechnikai hibákat vét.	Beszéde érthető, de többféle és nagyobb mértékű hibát vét kommunikációja során. (pl. lényegtelen részeket is túl hangsúlyoz, nem megfelelő a hangerő, a szünetek használata, kissé hadar stb.)	Nem érthető kommunikációja. Igen sok és súlyos beszédtechnikai hibája van (raccsolás, dadogás stb.) Túl gyors (erős hadarás), illetve túl lassú tempójú a beszéd (monoton).
Adekvát metakommunikációs készség	Kiváló (5 pont)	Megfelelő (4-3 pont)	Fejlesztendő (2-1 pont)	Nem megfelelő (0)
	Ismeri és tudatosan, hitelesen alkalmazza a metakommunikációs eszközöket. Nem verbális kommunikációja összhangban van verbális kommunikációjával.	Ismeri és kisebb hibákkal alkalmazza a metakommunikációs eszközöket. Kisebb hibákkal, kevés segítséggel megoldja a feladatokat.	Nagyobb hibákat vét. Nem hitelesek a metakommunikációs jelzései.	Nem tudja megjeleníteni a szerepnek megfelelő nonverbális jelzéseket. Teljesen hiteltelen a nonverbális kommunikációja, mivel nincs összhangban a verbálissal.

Lényegretörő kommunikáció	Kiváló (5 pont)	Megfelelő (4-3 pont)	Fejlesztendő (2-1 pont)	Nem megfelelő (0)
	Közlendője, tömör, ugyanakkor mások számára is érthető megfogalmazására képes.	Nagyon ritkán elvész a részletekben.	Gyakran elvész a részletekben.	Nem képes lényegre törően kommunikálni. Igen gyakran elkalandozik. Követhetetlen.
Asszertív (önérvényesítő) kommunikáció	Kiváló (5 pont)	Megfelelő (4-3 pont)	Fejlesztendő (2-1 pont)	Nem megfelelő (0)
	<p>Képes érdekeit úgy érvényesíteni, hogy a másik érdekeit is figyelembe veszi.</p> <p>Mások számára egyértelműen, érthetően, tárgyilagosan, logikusan fejezi ki mondanivalóját.</p> <p>Hangja: megfelelő mértékben hangos, érthető.</p> <p>Tartalom: precíz – megalapozottság, saját igény kifejezése. "ÉN" használat, érzések direkt kifejezése jellemzi.</p> <p>Viselkedés: egyértelmű megfigyelését - érzését - szükségleteit- kérését képes pontosan, egyértelműen megfogalmazni.</p>	<p>Kommunikációs stílusa, viselkedése önérvényesítő úgy, hogy a másik szempontjait, érdekeit is figyelembe veszi. A kommunikációja során néha kisebb hibákat vét. (pl. ritkán nem figyel a másik érvelésére, nem elég hangos, érthető.)</p>	<p>Viselkedése alárendelő, szubmisszív. Hangja halk, elhaló stb.</p> <p>Tartalom: fölösleges magyarázkodás, személyes szükséglet nem vállalása, általános alany gyakori használata, az érzések indirekt kifejezése jellemzi.</p> <p>Gesztusok, mimika: kifejezésmozgások gátoltak, vagy merevek, tekintetkontaktus hiányzik.</p>	<p>Szélsőségesen agresszív/ szubmisszív viselkedési megnyilvánulások.</p> <p>Viselkedés: fenyegető, támadó vagy túlzottan alárendelő, védekező.</p> <p>Tartalom: általános alany gyakori használata, magyarázat, érvelés nincs, támadó, fenyegető szavak használata, előítéletesség, kompromisszum-készség hiánya, másik ok nélküli megbántása, kontroll nélküli érzelmek.</p> <p>Hang: kiabáló, izgatott / túlzottan csöndes.</p> <p>Gesztusok, mimika: támadó, nincs tekintetkontaktus, vagy éppen túlzott vagy merev.</p>
Határozottság	Kiváló (5 pont)	Megfelelő (4-3 pont)	Fejlesztendő (2-1 pont)	Nem megfelelő (0)
	Fellépése és cselekedetei magabiztosságot tükröznek.	Fellépése és cselekedetei magabiztosságot tükröznek. Néha előfordul bizonytalanság.	Gyakran bizonytalan a fellépése.	Fellépése teljes bizonytalanságot, önbizalomhiányt tükröz.

Meggyőzőkészség	Kiváló (5 pont)	Megfelelő (4-3 pont)	Fejlesztendő (2-1 pont)	Nem megfelelő (0)
	Gondolatait, véleményét mások számára meggyőző módon, eredményes érveléssel teszi közzé.	Meggyőző a kommunikációja kisebb hibáktól eltekintve.	Gondolatait, véleményét tapasztalat, ismeret, technikák hiányában nem képes meggyőzően átadni. Érveket sorakoztat fel, de azok az adott helyzetben inadekvátak, illetve egyáltalán nem eredményesek.	Egyáltalán nem érvel.
Hatékony kérdezés készsége	Kiváló (5 pont)	Megfelelő (4-3 pont)	Fejlesztendő (2-1 pont)	Nem megfelelő (0)
	Kérdéseit oly módon képes megfogalmazni, hogy az azokra kapott válaszokkal a számára szükséges információkhoz jusson. Konkrét, érthető, rövid, empatikus, lényegretörő kérdéseket tesz fel. A kérdés teljesen megfelelő az adott helyzetben. Kiejtése, hangképzése kiváló.	Kérdéseit oly módon képes megfogalmazni, hogy az azokra kapott válaszokkal a számára szükséges információkhoz jusson. Kisebb hibákat vét. Kissé hosszúak a kérdései. Kiejtése, hangképzése megfelelő.	Kérdéseit felteszi, de nem elég eredményesen, így az információk jelentős része elvész. (pl.: Inkább zárt kérdéseket tesz fel. Egyszerre több kérdést tesz fel. Nem empatikus. Nem minden esetben érthető a kommunikációja pl. nem megfelelő a hangerő, hangsúlyozás, hanglejtés, így nem tudja a másik, hogy kérdést tett fel. Negatív megfogalmazást használ stb.)	Nem tesz fel kérdéseket, ezért nem is jut információhoz. Kérdése nem érthető mások számára. Túlságosan hosszúak a kérdései. A kérdés nem felel meg a helyzetnek.

Figyelem, meghallgatási készség	Kiváló (5 pont)	Megfelelő (4-3 pont)	Fejlesztendő (2-1 pont)	Nem megfelelő (0)
	Képes figyelmét megfelelő ideig és intenzitással mások közlendőjére irányítani.	Néha elkalandozik figyelme.	Gyakran nem figyel a másokra. Inkább saját kérdéseivel, válaszaival van elfoglalva.	Egyáltalán nem képes figyelmét megfelelő ideig és intenzitással mások közlendőjére irányítani.
Megjelenés	Kiváló (5 pont)	Megfelelő (4-3 pont)	Fejlesztendő (2-1 pont)	Nem megfelelő (0)
	A külső megjelenése teljes mértékben az elvárásoknak megfelelő. Tiszta, öltözéke, egyéb kellékek összhangban állnak adottságaival, személyiségével, a leendő foglalkozási szereppel.	Külső megjelenésén csak kisebb mértékű változtatásokra van szükség. Nyitott a változtatásokra.	Külső megjelenésén nagyobb mértékű változtatásokra van szükség, de nyitott a változtatásokra.	Külső megjelenése egyáltalán nem áll összhangban a leendő foglalkozási szereppel. Kifejezetten ápolatlan benyomást tesz másokra. Megváltoztathatatlan adottságai vannak, amelyek kritikusak az adott szakma esetében.
Megjegyzések:				

Egyéb értékelési szempontok:

- Az utasítás és a feladat felfogása
- Különleges megnyilvánulások a feladat elvégzése alatt
- A feladatkezdés és befejezés jellegzetességei
- Egyéniség: saját, önálló véleményformálás, egyéni gondolatok

3. számú feladat

Bolti szituáció **„Hol a pénztárcám?”**

Cél: A jelöltek kommunikációs képességének, viselkedéskultúrájának, hatékony kérdés készségének, meghallgatási készségének a megismerése.

Létszám: Páros szituációs gyakorlat - résztvevő 2 fő

Időtartam: 10 perc a felkészülésre, 5 perc szerepjátékra (1 szituáció kb. 15-20 perc)

Eszközök: Terem berendezése a szituációnak megfelelően, (imitált pénztárpult kialakítása, esetleg pénztárgép elhelyezése rajta), a szerepjátékok leírása.

A feladat leírása:

A szituáció szereplői a vevő, aki fizetéskor veszi észre, hogy nincs meg a pénztárcája illetve a bolt pénztárosa. A résztvevők kihúznak egy-egy szereplapot, amelyek a pénztáros és egy vevő szerepét tartalmazzák. (A szereplapok lehetnek eltérő színűek is!)

A páros gyakorlatokat a többi jelölt nem látja.

Szituációhoz tartozó szerepek

Pénztáros szereplapja

Ön egy nagy forgalmú multinacionális cég szupermarketjének pénztárosa. A péntek délutáni csúcsforgalom idején, miközben hosszú sor várakozik az Ön pultjánál is, az éppen soron következő vevő nem tudja kifizetni a beblokkolt összeget. A vevő úgy gondolja, hogy a pénztárcáját a boltban ellopták. A beblokkolt tételt nem tudja sztornóztatni, mert

- a.) éppen áramkimaradás is van az üzletben.
- b.) a pénztárgépet nem tudja elhagyni, mert nem lezárható, amíg a blokkolt áru nincs kifizetve
- c.) elromlott a hívó (segítségkérő) készüléke stb.

Vevő szereplapja

Ön egy nagy forgalmú multinacionális cég szupermarketjében vásárolt nagy mennyiségű árut, a péntek délutáni csúcsforgalom idején. A fizetéskor kiderül, hogy nincs Önnél a pénztárcája, és úgy gondolja, hogy azt a boltban lopták el Öntől. Nem hajlandó kiállni a sorból. Mindenképpen a rendőrséget szeretné kihívni. (Ön egy "problémás" személy.

Megfigyelhető kompetenciák

Megjelenés: Ápoltság- személyi higiénia-öltözködés

Viselkedéskultúra: Betartja az alapvető udvariassági szabályokat. Mások felé irányuló megnyilvánulásai, a másik iránti tiszteleten alapulnak, megfelelnek a helyzetre érvényes viselkedési normáknak.

Stressztűrő képesség: Jól viseli a munkája során keletkező, feladathoz vagy munkakörülményekhez köthető stressz-helyzeteket.

Türelem: Képes a munkavégzés során a feladatokból adódó helyzetek nyugodt kezelésére.

Kommunikáció

- **Figyelem, meghallgatási készség:** Képes figyelmét megfelelő ideig és intenzitással mások közlendőjére irányítani.
- **Meggyőzőkészség:** Gondolatait, véleményét mások számára meggyőző módon, eredményes érveléssel teszi közzé.
- **Határozottság:** Fellépése és cselekedetei magabiztosságot tükröznek.
- **Hatékony kérdezés készsége:** Kérdéseit oly módon képes megfogalmazni, hogy az azokra kapott válaszokkal a számára szükséges információkhoz jusson.
- **Adekvát metakommunikációs készség:** Tudatosan alkalmazza a metakommunikációs eszközöket. Nem verbális kommunikációja összhangban van a verbális kommunikációjával.
- **Tiszta, érthető, helyes beszéd:** Képes gondolatait kerek és egymással összefüggő mondatokban, artikuláltnan, beszédhibák nélkül megfogalmazni. Gondolatai átadása során a megfelelő kifejezéseket használja, valamint helyesen alkalmazza a nyelvtani és mondatszerkesztési szabályokat.
- **Lényegretörő kommunikáció:** Közlendője tömör, ugyanakkor mások számára érthető megfogalmazására képes.
- **Asszertív (önérvényesítő kommunikáció):** Képes saját érdekeit képviselni úgy, hogy figyelembe veszi mások érdekét is.

Szakmaspecifikus bemeneti kompetenciák: Megérti mások közléseit, tudatosan alkalmazza a metakommunikációs eszközöket, artikulálva beszél, segítséget kér, stb.

Értékelő lap				
Dátum	A jelölt neve	A megfigyelő neve		
		Szakmacsoport/szakma		
	A feladat neve: „Hol a pénztárcám?”			
Kompetencia	Kompetencia szintek (Megfigyelhető viselkedési jegyek+pontértékek)			
Tartalom	Kiváló (5 pont)	Megfelelő (4-3 pont)	Fejlesztendő (2-1 pont)	Nem megfelelő (0)
	A jelölt a feladatot precízen valósította meg. Mondanivalója érthető, könnyen követhető, jól strukturált.	A jelölt a kommunikációs célokat nagyrészt megfelelően valósította meg.	A kommunikációs célokat részben valósította meg. Mondanivalója nem volt teljesen érthető, nem volt mindig követhető, strukturált.	Az interakció az alapvető kommunikációs célját nem éri el. Másról szól a párbeszéd, int a feladat. Nem volt érthető.
Viselkedéskultúra	Kiváló (5 pont)	Megfelelő (4-3 pont)	Fejlesztendő (2-1 pont)	Nem megfelelő (0)
	Ismeri, és precízen használja kultúrált viselkedés szabályait. A viselkedése teljes mértékben megfelel az elvárásoknak, összhangban van a foglalkozási szereppel.	Viselkedésén kisebb mértékű változtatásokra van szükség.	Viselkedésén nagyobb mértékű változtatásokra van szükség, de nyitott a változtatásokra.	Viselkedése egyáltalán nem áll összhangban a leendő foglalkozási szereppel. Kifejezetten kultúrátlan a viselkedése.
Kommunikáció	Kiváló (5 pont)	Megfelelő (4-3 pont)	Fejlesztendő (2-1 pont)	Nem megfelelő (0)
Figyelem, meghallgatási készség	Képes figyelmét megfelelő ideig és intenzitással mások közlendőjére irányítani.	Néha elkalandozik figyelve.	Gyakran nem figyel a másokra. Inkább saját kérdéseivel, válaszaival van elfoglalva.	Egyáltalán nem képes figyelmét megfelelő ideig és intenzitással mások közlendőjére irányítani.
Határozottság	Fellépése és cselekedetei magabiztosságot tükröznek.	Fellépése és cselekedetei magabiztosságot tükröznek. Néha előfordul bizonytalanság.	Gyakran bizonytalan a fellépése.	Fellépése teljes bizonytalanságot, önbizalomhiányt tükröz.

Meggyőzőkészség	Gondolatait, véleményét mások számára meggyőző módon, eredményes érveléssel teszi közzé.	Meggyőző a kommunikációja kisebb hibáktól eltekintve.	Gondolatait, véleményét tapasztalat, ismeret, technikák hiányában nem képes meggyőzően átadni. Érveket sorakoztat fel, de azok az adott helyzetben inadekvátak, illetve egyáltalán nem eredményesek.	Egyáltalán nem érvel.
Tiszta, érthető, helyes beszéd	Artikulálтан, érthetően, beszédhibák nélkül, megfelelő hangerővel és hangsúlyozással, hanglejtéssel, szünetekkel, megfelelő tempóban kommunikál.	Beszéde teljesen érthető. Kisebb beszédtechnikai hibákat vét.	Beszéde érthető, de többféle és nagyobb mértékű hibát vét kommunikációja során. (pl. lényegtelen részeket is túl hangsúlyoz, nem megfelelő a hangerő, a szünetek használata, kissé hadar stb.)	Nem érthető kommunikációja. Igen sok és súlyos beszédtechnikai hibája van (raccsolás, dadogás stb.) Túl gyors (erős hadarás), illetve túl lassú tempójú a beszéd (monoton).
Adekvát metakommunikációs készség	Ismeri és tudatosan, hitelesen alkalmazza a metakommunikációs eszközöket. Nem verbális kommunikációja összhangban van verbális kommunikációjával.	Ismeri és kisebb hibákkal alkalmazza a metakommunikációs eszközöket. Kisebb hibákkal, kevés segítséggel megoldja a feladatokat.	Nagyobb hibákat vét. Nem hitelesek a metakommunikációs jelzései.	Nem tudja megjeleníteni a szerepnek megfelelő nonverbális jelzéseket. Teljesen hiteltelen a nonverbális kommunikációja, mivel nincs összhangban a verbálissal.
Lényegretörő kommunikáció	Közlendője, tömör, ugyanakkor mások számára is érthető megfogalmazására képes.	Nagyon ritkán elvész a részletekben.	Gyakran elvész a részletekben.	Nem képes lényegre törően kommunikálni. Igen gyakran elkalandozik. Követhetetlen.
Asszertív (önérvényesítő) kommunikáció	Képes érdekeit úgy érvényesíteni, hogy a másik érdekeit is figyelembe veszi. Mások számára egyértelműen, érthetően, tárgyilagosan, logikusan fejezi ki mondanivalóját. Hangja: megfelelő mértékben hangos, érthető. Tartalom: precíz – megalapozottság, saját igény kifejezése. "ÉN" használat, érzések direkt kifejezése jellemzi. Viselkedés: egyértelmű megfigyelését - érzését - szükségleteit- kérését	Kommunikációs stílusa, viselkedése önérvényesítő úgy, hogy a másik szempontjait, érdekeit is figyelembe veszi. A kommunikációja során néha kisebb hibákat vét. (pl. ritkán nem figyel a másik érvelésére, nem elég hangos, érthető.)	Viselkedése alárendelődő, szubmisszív. Hangja halk, elhaló stb. Tartalom: főleg magyarázkodás, személyes szükséglet nem vállalása, általános alany gyakori használata, az érzések indirekt kifejezése jellemzi. Gesztusok, mimika: kifejezésmozgások gátoltak, vagy merevek, tekintetkontaktus hiányzik.	Szélsőségesen agresszív viselkedési megnyilvánulások. Viselkedés: fenyegető, támadó. Tartalom: általános alany gyakori használata, magyarázat, érvelés nincs, támadó, fenyegető szavak használata, előítéletesség, kompromisszum-készség hiánya, másik ok nélküli megbántása, kontroll nélküli érzelmek. Hang: kiabáló, izgatott / túlzottan csendes. Gesztusok, mimika: támadó, nincs tekintetkontaktus, vagy éppen túlzott vagy merev.

	képes pontosan, egyértelműen megfogalmazni.			
Hatékony kérdés készsége	Kérdéseit oly módon képes megfogalmazni, hogy az azokra kapott válaszokkal a számára szükséges információkhoz jusson. Konkrét, érthető, rövid, empatikus, lényegretörő kérdéseket tesz fel. A kérdés teljesen megfelelő az adott helyzetben. Kiejtése, hangképzése kiváló.	Kérdéseit oly módon képes megfogalmazni, hogy az azokra kapott válaszokkal a számára szükséges információkhoz jusson. Kisebb hibákat vét. Kissé hosszúak a kérdései. Kiejtése, hangképzése megfelelő.	Kérdéseit felteszi, de nem elég eredményesen, így az információk jelentős része elvész. (pl.: Inkább zárt kérdéseket tesz fel. Egyszerre több kérdést tesz fel. Nem empatikus. Nem minden esetben érthető a kommunikációja pl. nem megfelelő a hangerő, hangsúlyozás, hanglejtés, így nem tudja a másik, hogy kérdést tett fel. Negatív megfogalmazást használ stb.)	Nem tesz fel kérdéseket, ezért nem is jut információhoz. Kérdése nem érthető mások számára. Túlságosan hosszúak a kérdései. A kérdés nem felel meg a helyzetnek.
Megjelenés	Kiváló (5 pont)	Megfelelő (4-3 pont)	Fejlesztendő (2-1 pont)	Nem megfelelő (0)
	A külső megjelenése teljes mértékben az elvárásoknak megfelelő. Tiszta, öltözéke, egyéb kellékek összhangban állnak adottságaival, személyiségével, a leendő foglalkozási szereppel.	Külső megjelenésén csak kisebb mértékű változtatásokra van szükség. Nyitott a változtatásokra.	Külső megjelenésén nagyobb mértékű változtatásokra van szükség, de nyitott a változtatásokra.	Külső megjelenése egyáltalán nem áll összhangban a leendő foglalkozási szereppel. Kifejezetten ápolatlan benyomást tesz másokra. Megváltoztathatatlan adottságai vannak, amelyek kritikusak az adott szakma esetében.
Stressztűrő képesség, türelem	Kiváló (5 pont)	Megfelelő (4-3 pont)	Fejlesztendő (2-1 pont)	Nem megfelelő (0)
	Jól viseli, nyugodtan kezeli a feladat miatt keletkező stresszhelyzetet.	Megoldja a feladatot, de a stresszhelyzetből adódóan kisebb hibákat vét.	Megoldja a feladatot, de a stresszhelyzetből adódóan nagyobb hibákat vét.	Nagyon idegesnek, ingerültnek tűnik. Kilép a helyzetből. Indulatos.
Megjegyzések:				

Egyéb értékelési szempontok:

- Az utasítás és a feladat felfogása
- Különleges megnyilvánulások a feladat elvégzése alatt
- A feladatkezdés és befejezés jellegzetességei

4. számú feladat

„Faragjunk rímeket, rajzoljunk képeket!”

Cél: A jelöltek kezdeményezőképességének, együttműködő képességének, kreativitásának, kommunikációjának a megfigyelése.

Létszám: 2-4 fő megfigyelésére alkalmas

Időtartam: 10 perc az egyéni munkára, 30 perc a csoportos elkészítésre, 10 perc a csoportos bemutatásra

Eszközök: A feladathoz rajzeszközökre és egyéb irodai felszerelésekre (pl. flipchart tábla-papírok, A/4-es lapok, íróeszközök, filctollak, golyós tollak, olló, kartonlapok, ragasztó, tűzőgép, rajzszőg) van szükség ill. a terem berendezésekor összetolt asztalokra a rajzoláshoz.

Instrukció: A jelöltek a mindennapi életből (pl. TV, rádió, újságok reklám hirdetéseiből ismerhetnek jól hangzó, általuk is megjegyzett „szlogeneket”. Figyelhetnek már pl. az utcán is figyelemfelkeltő üzleti, bolti emblémákra.

A feladat leírása:

Képzeljék el, hogy egy most nyíló és országos hálózattal rendelkező kereskedelmi cég, amely babaápolási cikkeket forgalmaz, alkalmazza Önöket, hogy tervezzenek egy jól hangzó „szlogent”, melyben nevet is kell adniuk a bolthálózatnak, valamint egy, a bolthálózat jellegét tükröző emblémát (logót).

10 percük van az egyéni munkára (logó, szlogen, bolthálózat nevének kitalálására és lerajzolására, leírására);

30 percük van, hogy közösen megtervezzék a „jelmondatot” megalkossák az emblémát. Ezt követően 10 percük lesz az eredmény bemutatására. A prezentáció során az alábbi pontokra kiterjedően kell közösen beszámolniuk a munkájukról.

1. A szlogen (logó) bemutatása- a névválasztás (alak, forma stb.) indoklása.
2. A szlogen (logó) megkülönböztető sajátosságai és fontossága a vevő és a bolthálózat számára.
3. A szlogen (logó) versenyelőnyei más cégekkel szemben.

/A bemutatás szereposztását is egyeztessék a munka során. Ki(k) fogja(ák) a szlogent és ki(k) az emblémát bemutatni. Mindenkinek szerepelnie kell a bemutatásnál./

Megfigyelhető kompetenciák

Megjelenés: Ápoltság- személyi higiénia-öltözködés

Viselkedéskultúra: Betartja az alapvető udvariassági szabályokat. Mások felé irányuló megnyilvánulásai a másik iránti tiszteleten alapulnak, megfelelnek a helyzetre érvényes viselkedési normáknak.

Kommunikáció

- **Tiszta, érthető, helyes beszéd:** Képes gondolatait kerek és egymással összefüggő mondatokban, artikuláltan, beszédhibák nélkül megfogalmazni. Gondolatai átadása során a megfelelő kifejezéseket használja, valamint helyesen alkalmazza a nyelvtani és mondatszerkesztési szabályokat.
- **Kezdeményezőkézség:** Önállóan, kérés, vagy külön ösztönzés nélkül, saját magától veti fel ötleteit, gondolatait, elképzeléseit.
- **Meggyőzőkézség:** Gondolatait, véleményét mások számára meggyőző módon, eredményes érveléssel teszi közzé.
- **Határozottság:** Fellépése és cselekedetei magabiztosságot tükröznek.
- **Adekvát metakommunikációs készség:** Tudatosan alkalmazza a metakommunikációs eszközöket. Nem verbális kommunikációja összhangban van a verbális kommunikációjával.
- **Asszertív (önérvényesítő kommunikáció)** Képes saját érdekeit képviselni úgy, hogy figyelembe veszi mások érdekét is.
- **Lényegretörő kommunikáció:** Közlendője tömör, ugyanakkor mások számára érthető megfogalmazására képes.

Együttműködés

Rugalmasság: Elfogadóan áll hozzá és alkalmazkodik más személyek stílusához, gondolkodásához, munkatempójához.

Kreativitás: Munkavégzése során képes eredeti, újszerű ötleteket kitalálni.

Logikus gondolkodás: Felismeri a logikai összefüggéseket, a munkaműveleteket ezeknek a logikai összefüggéseknek megfelelően tervezi és/vagy végzi, esetleg következtetéseket von le.

Szakmaspecifikus bemeneti kompetenciák (kézügyesség vázlatkészítés, rajzolás terén, szöveghű olvasás stb.) is megfigyelhetők a feladat megoldásának függvényében

Értékelő lap				
Dátum	A jelölt neve	A megfigyelő neve		
		Szakmacsoport/szakma		
	A feladat neve „Faragjunk rímeket, rajzoljunk képeket!”			
Kompetencia	Kompetencia szintek (Megfigyelhető viselkedési jegyek+pontértékek)			
Megjelenés	Kiváló (5 pont)	Megfelelő (4-3 pont)	Fejlesztendő (2-1 pont)	Nem megfelelő (0)
	A külső megjelenése teljes mértékben az elvárásoknak megfelelő. Tiszta, öltözéke, egyéb kellékek összhangban állnak adottságaival, személyiségével, a leendő foglalkozási szereppel.	Külső megjelenésén csak kisebb mértékű változtatásokra van szükség. Nyitott a változtatásokra.	Külső megjelenésén nagyobb mértékű változtatásokra van szükség, de nyitott a változtatásokra.	Külső megjelenése egyáltalán nem áll összhangban a leendő foglalkozási szereppel. Kifejezetten ápolatlan benyomást tesz másokra. Megváltoztathatatlan adottságai vannak, amelyek kritikusak az adott szakma esetében.
Viselkedéskultúra	Kiváló (5 pont)	Megfelelő (4-3 pont)	Fejlesztendő (2-1 pont)	Nem megfelelő (0)
	Ismeri és precízen használja kultúrált viselkedés szabályait. A viselkedése teljes mértékben megfelel az elvárásoknak, összhangban van a foglalkozási szereppel.	Viselkedésén kisebb mértékű változtatásokra van szükség.	Viselkedésén nagyobb mértékű változtatásokra van szükség, de nyitott a változtatásokra.	Viselkedése egyáltalán nem áll összhangban a leendő foglalkozási szereppel. Kifejezetten kultúráltalan a viselkedése.
Szóbeli kommunikáció (Tiszta, érthető, helyes beszéd)	Kiváló (5 pont)	Megfelelő (4-3 pont)	Fejlesztendő (2-1 pont)	Nem megfelelő (0)
	Artikuláltnak, érthetően, beszédhibák nélkül, megfelelő hangerővel és hangsúlyozással, hanglejtéssel, szünetekkel, megfelelő tempóban kommunikál.	Beszéde teljesen érthető. Kisebb beszédtechnikai hibákat vét.	Beszéde érthető, de többféle és nagyobb mértékű hibát vét kommunikációja során.	Kommunikációja nem érthető.
Kezdeményező-készség	Kiváló (5 pont)	Megfelelő (4-3 pont)	Fejlesztendő (2-1 pont)	Nem megfelelő (0)
	Aktívan kezdeményezi a kapcsolat felvételét.	Kezdeményezi a kapcsolatot. Kisebb	Kezdeményezi a kérdések felvetését, megfogalmazza	Nem kezdeményez az interakció során.

	Ösztönzi a másik kérdéseinek felvetését. Mégfogalmazza javaslatait, ötleteit, Ő is kérdéseket tesz fel.	hibákat vét. (pl. nem megfelelő időben) Mégfogalmazza javaslatait, ötleteit, kérdéseket tesz fel.	ötleteit, kérdéseit, észrevételeit, de halkán, vagy nem érthetően, vagy pontatlanul stb. teszi azt.	Nem kérdez, fogalmaz meg javaslatokat, ötleteket. Háttérbe húzódik.
Határozottság	Kiváló (5 pont)	Megfelelő (4-3 pont)	Fejlesztendő (2-1 pont)	Nem megfelelő (0)
	Fellépése és cselekedetei magabiztosságot tükröznek.	Fellépése és cselekedetei magabiztosságot tükröznek. Néha előfordul bizonytalanság.	Gyakran bizonytalan a fellépése.	Fellépése teljes bizonytalanságot, önbizalomhiányt tükröz.
Meggyőzőkészség	Kiváló (5 pont)	Megfelelő (4-3 pont)	Fejlesztendő (2-1 pont)	Nem megfelelő (0)
	Gondolatait, véleményét mások számára meggyőző módon, eredményes érveléssel teszi közzé.	Meggyőző a kommunikációja kisebb hibáktól eltekintve.	Gondolatait, véleményét tapasztalat, ismeret, technikák hiányában nem képes meggyőzően átadni. Érveket sorakoztat fel, de azok az adott helyzetben inadekvátak, illetve egyáltalán nem eredményesek.	Egyáltalán nem érvel.
Együttműködés	Kiváló (5 pont)	Megfelelő (4-3 pont)	Fejlesztendő (2-1 pont)	Nem megfelelő (0)
	Irányítja az együttműködést. Kezdeményezi, hogy megtalálja a csoport a mindenki számára elfogadható megoldást. Aktívan odafigyel másokra. Megkér másokat is erre. Pozitív tartalmú, konstruktív visszajelzéseket ad másoknak. Nem kritizálja durván a másikat, nem szólja le a másik ötletét. Nyitott mások felé (mindenkivel egyenrangú félként bánik). A viselkedésre jelez vissza és nem a személyiségre. A másiktól kapott információt felhasználva építkezik. Kér és elfogad tanácsokat, ötleteket.	Kompromisszumkész a munka során. Kész arra, hogy megtalálja a mindenki számára elfogadható megoldást. Keresi a legjobb megoldásokat. Aktívan odafigyel másokra. Pozitív tartalmú, konstruktív visszajelzéseket ad másoknak. Nem kritizálja durván a másikat, nem szólja le a másik ötletét. A viselkedésre jelez vissza és nem a személyiségre. A másiktól kapott információt felhasználva építkezik. Nyitott (mindenkivel egyenrangú félként bánik).	Aktívan együttműködik, de gyakran kisebb, vagy ritkán nagyobb hibákat vét. Előfordul, hogy nem figyel másokra. Mások szavába vág. Nem veszi figyelembe a másoktól kapott információt. Nem jelez vissza másoknak, vagy nem megfelelő módon adja a visszajelzést.	Nem figyelhető meg az együttműködés. Teljesen önállóan, (másoktól elszigetelten) dolgozik Nem vesz részt a munkában. Nem figyel másokra. Durván, bántó hangnemben kritizál másokat. Lekezelően beszél másokkal. Nem fogadja el a kritikát. Makacs, nem tolerálja a mások ötleteit.

Rugalmasság	Kiváló (5 pont)	Megfelelő (4-3 pont)	Fejlesztendő (2-1 pont)	Nem megfelelő (0)
	<p>Bátorítja a többiekét a nyitottságra, változtatásra.</p> <p>Aktívan közreműködik az új ötletek kitalálásában.</p> <p>Gyorsan igazodik az új ötletekhez, elképzelésekhez.</p> <p>Jól alkalmazkodik társaihoz.</p> <p>Képes az ötleteket tovább gondolni.</p> <p>A saját eredeti elképzelésektől eltérve képes alkalmazkodni a csoport igényeihez. "jó, akkor nézzük meg..."</p> <p>Képes váratlanul adódó helyzetre is reagálni. A megbeszéltektől eltérni, ha az ésszerűség azt diktálja.</p>	<p>Gyorsan igazodik az új ötletekhez, elképzelésekhez.</p> <p>Képes az ötleteket tovább gondolni.</p> <p>A saját eredeti elképzelésektől eltérve képes alkalmazkodni a csoport igényeihez. "jó, akkor nézzük meg..."</p> <p>Képes váratlanul adódó helyzetre is reagálni. A megbeszéltektől eltérni, ha az ésszerűség azt diktálja.</p>	<p>Hajlandó változtatni, de nehezebbre esik a változtatás, eltérés az eredeti elképzelésektől, ötletektől, javaslatoktól, körülményektől.</p>	<p>Merev. Csak egy ötletet hajlandó elfogadni. Nem hajlandó változtatni a koncepción, a feltételeken stb.</p> <p>Ragaszkodik a saját elképzeléséhez.</p>

Kreativitás	Kiváló (5 pont)	Megfelelő (4-3 pont)	Fejlesztendő (2-1 pont)	Nem megfelelő (0)
	<p>Bátorítja a többiekét az újszerűsége, eredetiségre. Kezdeményezi az ötletek felvetését.</p> <p>Módszertani javaslatok vannak a közös munkára vonatkozóan. Új ötleteket fogalmaz meg. Behoz új szempontokat.</p> <p>Javaslatokat fogalmaz meg az ötletek továbbgondolására.</p> <p>Hasonlatokat, metaforákat használ.</p> <p>Távoli gondolatokat, képeket összekapcsol.</p> <p>Analógiában fogalmaz stb.</p> <p>Szín és formavilága gazdag.</p>	<p>Vannak ötletei. Ezeket pontosan, precízen, mások számára érthetően fogalmazza meg.</p>	<p>Vannak ötletei, de nem vagy nehezen képes kommunikálni azokat.</p>	<p>Nincsenek ötletei, javaslatok.</p>
Logikus gondolkodás	Kiváló (5 pont)	Megfelelő (4-3 pont)	Fejlesztendő (2-1 pont)	Nem megfelelő (0)
	<p>Integrálja az ötleteket.</p> <p>Összefoglal, összekapcsol.</p> <p>Összefüggéseket keres.</p> <p>Rákérdez összefüggésekre.</p> <p>Felismeri a logikai összefüggéseket, a munkafeladat egyes lépéseit e logikai összefüggések mentén tervezi meg. Az összetett, komplex információk közül kiemeli a lényeges információkat.</p> <p>Azonosítja a belső ellentmondásokat, a logikai hibákat, az ok-okozati kapcsolatokat.</p>	<p>Felismeri a logikai összefüggéseket. Kisebb hibákat vét a feladat megoldásánál.</p>	<p>Felismeri az alapvető összefüggéseket, de nagy hibákat vét a feladat megoldásánál.</p>	<p>Nem ismeri fel a logikai összefüggéseket. Nem oldja meg a feladatot.</p>

Kommunikáció asszertív kommunikáció	Kiváló (5 pont)	Megfelelő (4-3 pont)	Fejlesztendő (2-1 pont)	Nem megfelelő (0)
	<p>Mások számára egyértelműen, érthetően, tárgyilagosan, logikusan fejezi ki mondanivalóját.</p> <p>Verbális és nonverbális kommunikációja asszertív és erőszakmentes.</p> <p>Megfelelő a hangsúlyozása, a hangszíne, a mimika, a testbeszéd, a gesztusok alkalmazása.</p> <p>Hangja: megfelelő mértékben hangos, érthető</p> <p>Tartalom: precíz – megalapozottság, saját igény kifejezése. “ÉN” használat, érzések direkt kifejezése</p> <p>Gesztusok, mimika: mondandóval kongruens, élénk testtartás, laza tekintetkontaktus</p> <p>Viselkedés: egyértelmű, megfigyelését, érzését, szükségleteit, kérését képes pontosan, egyértelműen megfogalmazni.</p>	<p>Kommunikációs stílusa, viselkedése asszertív. A kommunikációja során néha kisebb hibákat vét.</p>	<p>Szubmisszív viselkedés Hang: halk, elhaló, szaggatott.</p> <p>Tartalom: főleg magyarázkodás, személyes szükséglet nem vállalása, általános alany gyakori használata, az érzések indirekt kifejezése jellemzi.</p> <p>Gesztusok, mimika: kifejezésmozgások gátoltak, vagy merevek, tekintetkontaktus hiányzik.</p> <p>Viselkedése: alárendelődő.</p>	<p>Szélsőségesen agresszív/submisszív viselkedési megnyilvánulások</p> <p>Hang: általános alany, kiabáló, izgatott</p> <p>Tartalom: magyarázat, érvelés nincs, támadó, fenyegető szavak használata, előítéletesség, kompromisszum-készség hiánya, más ok nélküli megbántása, kontroll nélküli érzelmek.</p> <p>Gesztusok, mimika: kiméretlen, kontrollálatlan taglejtés, nincs tekintetkontaktus, vagy merev.</p> <p>Viselkedés: fenyegető, támadó, vagy túl alkalmazkodó.</p> <p>Súlyos beszédhibái vannak.</p>
Adekvát metakommunikációs készség	Kiváló (5 pont)	Megfelelő (4-3 pont)	Fejlesztendő (2-1 pont)	Nem megfelelő (0)
	<p>Ismeri és tudatosan, hitelesen alkalmazza a metakommunikációs eszközöket. Nem verbális kommunikációja összhangban van verbális kommunikációjával.</p>	<p>Ismeri és kisebb hibákkal alkalmazza a metakommunikációs eszközöket. Kisebb hibákkal, kevés segítséggel megoldja a feladatokat.</p>	<p>Nagyobb hibákat vét. Nem hitelesek a metakommunikációs jelzései.</p>	<p>Nem tudja megjeleníteni a szerepnek megfelelő nonverbális jelzéseket.</p> <p>Teljesen hiteltelen a nonverbális kommunikációja, mivel nincs összhangban a verbálissal.</p>

Lényegretörő kommunikáció	Kiváló (5 pont)	Megfelelő (4-3 pont)	Fejlesztendő (2-1 pont)	Nem megfelelő (0)
	Közlendője, tömör, ugyanakkor mások számára is érthető megfogalmazására képes.	Nagyon ritkán elvész a részletekben.	Gyakran elvész a részletekben.	Nem képes lényegretörően kommunikálni. Igen gyakran elkalandozik. Követhetetlen.
Tartalom	Kiváló (5 pont)	Megfelelő (4-3 pont)	Fejlesztendő (2-1 pont)	Nem megfelelő (0)
	A jelölt a feladatot precízen valósította meg. Mondanivalója érthető, könnyen követhető, jól strukturált. Ötletes, egyéni megfogalmazás. Gazdag szín és formavilág jellemzi.	A jelölt a kommunikációs célokat nagyrészt megfelelően valósította meg.	A kommunikációs célokat részben valósította meg. Mondanivalója nem volt teljesen érthető, nem volt mindig követhető, strukturált.	Az alapvető kommunikációs célját nem éri el. Másról szól a jelmondat, mint a feladat. Nem volt érthető, unalmas, frázisokra emlékeztető. Az embléma nem esztétikus, forma és színvilága nem ízléses.
Eszközhasználat	Kiváló (5 pont)	Megfelelő (4-3 pont)	Fejlesztendő (2-1 pont)	Nem megfelelő (0)

Egyéb értékelési szempontok:

- Az utasítás és a feladat felfogása
- Különleges megnyilvánulások a feladat elvégzése alatt
- A feladatkezdés és befejezés jellegzetességei
- Egyéniség: saját, önálló ötletek, egyéni gondolatok
- Gyorsaság, munkatempó
- Az utasítás és a feladat felfogása
- Különleges megnyilvánulások a feladat elvégzése alatt

5. számú feladat

„Kreativitás, másokkal való együttműködés”

Cél: A jelöltek meggyőzőkészségének, kommunikációs képességének, kreativitásának, viselkedéskultúrájának a megismerése. Cél, megfigyelni a jelölteket, hogyan tudnak együttműködni egy egyszerű feladatban, mennyire kreatívan tudnak eszközökkel dolgozni, hogyan tudnak kommunikálni a bizottsággal és egymással.

Létszám: Csoportos gyakorlat, egyszerre 4 fő tartózkodik a teremben.

Időtartam: 15 perc az elkészítésre, 5 perc a választás és az elkészítés indoklására.

Eszközök: Terem berendezése a feladatnak megfelelően, 4 asztal elkülönítve a teremben. A csomagoláshoz szükséges eszközök egy nagyobb asztalon ömlesztve találhatóak. Szükséges eszközök lehetnek: pl. boros palack, kozmetikumok, könyv, desszertes doboz, parfümös üveg, virág, különböző színű és anyagú csomagoló papírok, szalagok stb., de ajándékból is, és csomagolóeszközből, dekorációból is csak 1-1db jelöltenként, összesen 4 darab, a jelöltek számának megfelelően.

A feladat leírása: Minden résztvevő **kihúz** egy-egy lapot, amelyen egy- egy alkalom van feltüntetve. A feladat során különböző ajándéktárgyakat és hozzájuk illő csomagoló, dekorációs anyagokat kell kiválasztaniuk az általuk kihúzott alkalomra úgy, hogy mindegyik jelöltnek csak egy- egy tárgy ill. csomagolóanyag jut.

*Megjegyzések a feladat továbbgondolásához, újabb verziók kitalálásához: Itt fontos előre meghatározni, hogy **van-e versenyhelyzet**, vagy **"csak konfliktushelyzet"** teremtünk a **korlátozott erőforrással**. (az érvelés során a jelölt a többiekéhez képest mutassa jobbnak a művet, vagy csak úgy általánosságban.) Ez az instrukcióban legyen egyértelmű, mert másfajta helyzetet teremt, ha tudják, hogy versenyeznek.*

Amennyiben versenyeznek, akkor az is egy feladat lehetőség, hogy mindenkinek azonos ünnepi alkalmat célul kitűzni, hogy az összehasonlítás könnyebb legyen (vagy nagyobb választási lehetőséget biztosítunk az eszközökben, hogy ne az határozza meg a mű színvonalát, hogy ki a legdominánsabb a csoportban.

*Ha nem verseny, akkor a **kreativitás lehetőségét esetleg bővíthetjük azzal**, hogy több tárgyat és eszközt rakunk ki, és **neki kell az alkalmat önállóan kitalálni, és hozzá a csomagolást**. (ha csak 4 tárgy van és 4 alkalom, akkor a csoportos megbeszélés már nagyon meghatározza azt, hogy milyen lehetőségei vannak.)*

Az értékelés során érdemes 3 fő vonalat megkülönböztetni: 1. csoportos viselkedés 2. a termék színvonala (kreativitás, precizitás, stb.) 3. a termék „eladása”

Útmutató a csoportnak

Az Önök feladata, hogy a későbbiekben kihúzott alkalmakra válasszanak az alkalomhoz illő ajándékot és próbálják azt becsomagolni a rendelkezésre álló eszközök segítségével.

A csomagolás után, a bizottság tagjainak kérdéseire válaszolva, indokolják meg választásukat!

Feladatukat külön- külön kell végezniük, de mégis együttműködve, mert csak annyi ajándék van és annyi csomagolóeszköz, ahányan Önök vannak.

15 perc áll rendelkezésükre. 5 percük van arra, hogy az ajándékot bemutassák és meggyőzzék a vizsgabizottságot arról, hogy a legjobban választottak és a legkreatívabban dolgoztak. (Közben a bizottság tagjai kérdéseket fognak feltenni Önöknek.)

A feladatot egyszerre fogják kezdeni, akkor, amikor már minden jelölt megkapta a saját alkalmát.

Szituációhoz tartozó alkalmak

(bármilyen más alkalom is lehet pl. névnap, ballagás, Valentin nap, stb.)

1.
Születésnap

2.
Házassági évforduló

3.
Karácsony

4.
Randevú

Megfigyelhető kompetenciák

Megjelenés: Ápoltság- személyi higiénia-öltözködés

Viselkedéskultúra: Betartja az alapvető udvariassági szabályokat. Mások felé irányuló megnyilvánulásai, a másik iránti tiszteleten alapulnak, megfelelnek a helyzetre érvényes viselkedési normáknak.

Stressztűrő képesség: Jól viselje a munkája során keletkező, feladathoz vagy munkakörülményekhez köthető stressz-helyzeteket.

Türelem: Képes legyen a munkavégzés során a feladatokból adódó helyzetek nyugodt kezelésére.

Esztétikai érzék: szín és forma világ

Kommunikáció

- **Meggyőzőkészség:** Gondolatait, véleményét mások számára meggyőző módon, eredményes érveléssel teszi közzé.
- **Határozottság:** Fellépése és cselekedetei magabiztosságot tükröznek.
- **Asszertív (önérvényesítő kommunikáció):** Képes saját érdekeit képviselni úgy, hogy figyelembe veszi mások érdekét is.
- **Adekvát metakommunikációs készség:** Tudatosan alkalmazza a metakommunikációs eszközöket. Nem verbális kommunikációja összhangban van a verbális kommunikációjával.
- **Tiszta, érthető, helyes beszéd:** Képes gondolatait kerek és egymással összefüggő mondatokban, artikuláltan, beszédhibák nélkül megfogalmazni. Gondolatai átadása során a megfelelő kifejezéseket használja, valamint helyesen alkalmazza a nyelvtani és mondatszerkesztési szabályokat.
- **Lényegretörő kommunikáció:** közlendője tömör, ugyanakkor mások számára érthető megfogalmazására képes.

Eszközhasználat: Mennyire ismeri az eszközt

Mozgáskoordináció: Kéz-láb koordináció, finommozgások

Precizitás: Képesség a közel hibátlan munkavégzésre.

Egyéb szakmaspecifikus kompetenciák: nyír, vág, megérti a kapott információt stb.

1. csoportos viselkedés 2. a termék színvonala (kreativitás, precizitás, stb.) 3. a termék „eladása”. Ez a három fő tényező, amely alszempontokra bonthatók. Ezekből adódik össze az összpontszám. Ha a három fő tényező valamelyikére 0 pontot kap a jelölt, akkor a teljesítmény nem értékelhető.

Értékelő lap				
Dátum	A jelölt neve		A megfigyelő neve	
			Szakmacsoport/szakma	
	A feladat neve „Kreativitás, másokkal való együttműködés”			
Kompetencia	Kompetencia szintek (Megfigyelhető viselkedési jegyek+pontértékek)			
A termék színvonala (összbenyomás)	Kiváló (10 pont)	Megfelelő (9-6 pont)	Fejlesztendő (5-3 pont)	Nem megfelelő (2-0)
Megjelenés	Kiváló (5 pont)	Megfelelő (4-3 pont)	Fejlesztendő (2-1 pont)	Nem megfelelő (0)
	A külső megjelenése teljes mértékben az elvárásoknak megfelelő. Tiszta, öltözéke, egyéb kellékek összhangban állnak adottságaival, személyiségével, a leendő foglalkozási szereppel.	Külső megjelenésén csak kisebb mértékű változtatásokra van szükség. Nyitott a változtatásokra.	Külső megjelenésén nagyobb mértékű változtatásokra van szükség, de nyitott a változtatásokra.	Külső megjelenése egyáltalán nem áll összhangban a leendő foglalkozási szereppel. Kifejezetten ápolatlan benyomást tesz másokra. Megváltoztathatatlan adottságai vannak, amelyek kritikusak az adott szakma esetében.
Viselkedéskultúra	Kiváló (5 pont)	Megfelelő (4-3 pont)	Fejlesztendő (2-1 pont)	Nem megfelelő (0)
	Ismeri, és precízen használja kultúrált viselkedés szabályait. A viselkedése teljes mértékben megfelel az elvárásoknak, összhangban van a foglalkozási szereppel.	Viselkedésén kisebb mértékű változtatásokra van szükség.	Viselkedésén nagyobb mértékű változtatásokra van szükség, de nyitott a változtatásokra.	Viselkedése egyáltalán nem áll összhangban a leendő foglalkozási szereppel. Kifejezetten kultúrálatlan a viselkedése.
Stressztűrő képesség, türelem	Kiváló (5 pont)	Megfelelő (4-3 pont)	Fejlesztendő (2-1 pont)	Nem megfelelő (0)
	Jól viseli, nyugodtan kezeli a feladat miatt keletkező stresszhelyzetet.	Megoldja a feladatot, de a stresszhelyzetből adódóan kisebb hibákat vét.	Megoldja a feladatot, de a stresszhelyzetből adódóan nagyobb hibákat vét.	Nagyon idegesnek, ingerültnek tűnik. Kilép a helyzetből.
Kommunikáció	Kiváló (5 pont)	Megfelelő (4-3 pont)	Fejlesztendő (2-1 pont)	Nem megfelelő (0)
Meggyőzőkészség	Gondolatait, véleményét mások	Meggyőző a kommunikációja kisebb	Gondolatait, véleményét tapasztalat, ismeret,	Egyáltalán nem érvel.

	számára meggyőző módon, eredményes érveléssel teszi közzé.	hibáktól eltekintve.	technikák hiányában nem képes meggyőzően átadni. Érveket sorakoztat fel, de azok az adott helyzetben inadekvátak, illetve egyáltalán nem eredményesek.	
Határozottság	Fellépése és cselekedetei magabiztosságot tükröznek.	Fellépése és cselekedetei magabiztosságot tükröznek. Néha előfordul bizonytalanság.	Gyakran bizonytalan a fellépése.	Fellépése teljes bizonytalanságot, önbizalomhiányt tükröz.
Asszertív (önérvényesítő) kommunikáció	<p>Képes érdekeit úgy érvényesíteni, hogy a másik érdekeit is figyelembe veszi.</p> <p>Mások számára egyértelműen, érthetően, tárgyilagosan, logikusan fejezi ki mondanivalóját.</p> <p>Hangja: megfelelő mértékben hangos, érthető.</p> <p>Tartalom: precíz – megalapozottság, saját igény kifejezése. "ÉN" használat, érzések direkt kifejezése jellemzi.</p> <p>Viselkedés: egyértelmű megfigyelését - érzését - szükségleteit- kérését képes pontosan, egyértelműen megfogalmazni.</p>	<p>Kommunikációs stílusa, viselkedése önérvényesítő úgy, hogy a másik szempontjait, érdekeit is figyelembe veszi. A kommunikációja során néha kisebb hibákat vét. (pl. ritkán nem figyel a másik érvelésére, nem elég hangos, érthető.)</p>	<p>Viselkedése alárendelődő, szubmisszív. Hangja halk, elhaló stb.</p> <p>Tartalom: főleg magyarázkodás, személyes szükséglet nem vállalása, általános alany gyakori használata, az érzések indirekt kifejezése jellemzi.</p> <p>Gesztusok, mimika: kifejezésmozgások gátoltak, vagy merevek, tekintetkontaktus hiányzik.</p>	<p>Szélsőségesen agresszív/szubmisszív viselkedési megnyilvánulások.</p> <p>Viselkedés: fenyegető, támadó vagy túlzottan alárendelődő, védekező.</p> <p>Tartalom: általános alany gyakori használata, magyarázat, érvelés nincs, támadó, fenyegető szavak használata, előítéletesség, kompromisszum-készség hiánya, másik ok nélküli megbántása, kontroll nélküli érzelmek.</p> <p>Hang: kiabáló, izgatott / túlzottan csendes.</p> <p>Gesztusok, mimika: támadó, nincs tekintetkontaktus, vagy éppen túlzott vagy merev.</p>
Adekvát metakommunikációs készség	<p>Isméri és tudatosan, hitelesen alkalmazza a metakommunikációs eszközöket. Nem verbális kommunikációja összhangban van verbális kommunikációjával.</p>	<p>Isméri és kisebb hibákkal alkalmazza a metakommunikációs eszközöket. Kisebb hibákkal, kevés segítséggel megoldja a feladatokat.</p>	<p>Nagyobb hibákat vét. Nem hitelesek a metakommunikációs jelzései.</p>	<p>Nem tudja megjeleníteni a szerepnek megfelelő nonverbális jelzéseket.</p> <p>Teljesen hiteltelen a nonverbális kommunikációja, mivel nincs összhangban a verbálissal.</p>
Tiszta, érthető, helyes beszéd	<p>Artikuláltan, érthetően, beszédhibák nélkül, megfelelő hangerővel és hangsúlyozással, hanglejtéssel, szünetekkel, megfelelő tempóban kommunikál.</p>	<p>Beszéde teljesen érthető. Kisebb beszédtechnikai hibákat vét.</p>	<p>Beszéde érthető, de többféle és nagyobb mértékű hibát vét kommunikációja során. (pl. lényegtelen részeket is túl hangsúlyoz, nem megfelelő a hangerő, a szünetek használata, kissé hadar stb.)</p>	<p>Nem érthető kommunikációja. Igen sok és súlyos beszédtechnikai hibája van (raccsolás, dadogás stb.) Túl gyors (erős hadarás), illetve túl lassú tempójú a beszéd (monoton).</p>

Lényegretörő kommunikáció	Közlendője, tömör, ugyanakkor mások számára is érthető megfogalmazására képes.	Nagyon ritkán elvész a részletekben.	Gyakran elvész a részletekben.	Nem képes lényegre törően kommunikálni. Igen gyakran elkalandozik. Követhetetlen.
Precizitás	Kiváló (5 pont)	Megfelelő (4-3 pont)	Fejlesztendő (2-1 pont)	Nem megfelelő (0)
	Hibátlanul, az elvárt minőségben, időre elvégzi a feladatot.	Néhány kisebb hibát vét, de megfelelő a feladat minősége.	Nagy és súlyos hibákat vét, de a feladatot végrehajtja. A feladat minősége még az elfogadható tartományban van.	Nagyon súlyos hibákat vét. Nem képes megoldani a feladatot.
Megjegyzések:				

Egyéb értékelési szempontok:

- A feladat elvégzésének időtartama
- Munkatempó
- Rendezetlen, szétszórt, figyelmetlen mozgás
- Gyakorlatlanságból eredő hibák
- Különleges megnyilvánulások a feladat elvégzése alatt
- A feladatkezdés és befejezés jellegzetességei
- Az utasítás és a feladat felfogása
- Látencia idő (az utasítás befejezésétől a munka megkezdéséig)
- Önállóság
- A munkafolyamat tervszerősége

VENDÉGLÁTÁS-IDEGENFORGALOM SZAKMACSOPORT

1. számú feladat

Termékkosár (vendéglátás-idegenforgalom)

Cél: A jelöltek szövegértésének és memóriájának; magyar és idegen nyelvű kommunikációjának, élelmiszer-alapanyag felismerésének, nyersanyagmérési képességének megfigyelése.

Létszám: egyéni feladatmegoldás

Időtartam: 30 perc

Eszközök:

1 db kiválasztott ételrecept (szabadon választható)

Termékkosarak, ételkészítéshez szükséges eszközök, mérőedény, mérleg (tankonyhai kötelező technikai eszközök, konyhamérleg és az ételrecepthez szükséges nyersanyagok).

A feladat leírása:

Egy ételreceptet tart a kezében. Figyelmesen olvassa el és jegyezze meg az olvasottakat, majd adja vissza a receptet. Lépjen a letakart termékkosárhoz és válassza ki azokat a nyersanyagokat, amelyekre szüksége lesz az étel elkészítéséhez. Az asztalon található mérlegen mérje ki az étel elkészítéséhez szükséges nyersanyag-mennyiségeket, majd helyezze a nyersanyagokat a receptben felhasználásra kerülő sorrendbe.

Az asztalon található eszközök, szerszámok közül válassza ki a feladat végrehajtásához szükségeseket. Közben nevezze meg idegen nyelven azon termékeket melyeknek, ismeri az angol, vagy német nyelvű megfelelőjét.

Most képzelje el, hogy egy érdeklődő vendégnek kell bemutatnia az elkészítendő ételt. Ismertesse röviden a főzés folyamatát és a felhasznált élelmiszereket, azok mennyiségét.

Megjegyzés: A bizottságnak előre érdemes eldöntenie, hogy hogyan jár el, ha a jelölt megakad a munkafolyamatban (pl.: fontos munkafázist kihagy, vagy fontos összetevő nem jut eszébe.) Tehát határozzák meg a feladat előtt az értékelők, hogy milyen nehézségek adódhatnak, és milyen jellegű segítséget adnak (ha adnak egyáltalán) – pl. ha a jelölt csak egyszer látja a receptet, nem biztos, hogy a mennyiségek mindegyikét memorizálni tudja. Az is lehet egy megoldás, hogy megnézheti a receptet a jelölt, ha megakad, de a feladat elején közöljük, hogy az a cél, hogy lehetőleg egyszer (minél kevesebbszer) nézze meg, mert ez is számít az értékelés során.

Megfigyelhető kompetenciák:

Szövegértési és memorizáló képesség: Képes az olvasott szöveg megértésére és logikus memorizálására. Megérti a kapott információt, visszaadja az olvasottakat.

Szóbeli kommunikáció magyar és idegen nyelven: Képes összefüggő mondatokban, érthetően, tömören beszélni. Szókincse, kifejezőkészsége megfelelő. Gondolatai alapján megfogalmazott mondataival felkelti és leköti mások érdeklődését. Ismer idegen nyelvű kifejezéseket és azok kiejtésére is képes.

Számítási ismeretek alkalmazása: Mennyiségeket pontosan lemér.

Határozottság: Fellépése magabiztos és megnyerő.

Szakmaspecifikus kompetenciák: Ismeri az élelmiszer-alapanyagokat, nyersanyagokat, szerszámokat, eszközöket. Precízen méri a nyersanyagokat.

Értékelő lap				
Dátum	A jelölt neve		A megfigyelő neve	
			Szakmacsoport/szakma	
	A feladat neve:			
	Termékkosár			
Kompetencia	Kompetencia szintek (Megfigyelhető viselkedési jegyek+pontértékek)			
Szövegértés	Kiváló (5 pont)	Megfelelő (4-3 pont)	Fejlesztendő (2-1 pont)	Nem megfelelő (0)
	Az információ megértését ellenőrző feladatot önállóan, pontosan végzi.	Kisebb hibákkal, kevés segítséggel megoldja az információ megértését ellenőrző feladatot.	Nagyobb hibákat vét. Több segítséget igényel (az információ megértését ellenőrző feladat elvégzéséhez).	Nem érti a kapott információkat. Nem tudja önállóan megoldani a feladatot.
Kommunikáció - Tiszta, érthető, helyes beszéd	Kiváló (5 pont)	Megfelelő (4-3 pont)	Fejlesztendő (2-1 pont)	Nem megfelelő (0)
	Artikuláltan, érthetően, beszédhibák nélkül, megfelelő hangerővel és hangsúlyozással, hanglejtéssel, szünetekkel, megfelelő tempóban kommunikál.	Beszéde teljesen érthető. Kisebb beszédtechnikai hibákat vét.	Beszéde érthető, de többféle és nagyobb mértékű hibát vét kommunikációja során. (pl. lényegtelen részeket is túl hangsúlyoz, nem megfelelő a hangerő, a szünetek használata, kissé hadar stb.)	Nem érthető kommunikációja. Igen sok és súlyos beszédtechnikai hibája van (raccsolás, dadogás stb.) Túl gyors (erős hadarás), illetve túl lassú tempójú a beszéd (monoton).
Lényegretörő kommunikáció	Kiváló (5 pont)	Megfelelő (4-3 pont)	Fejlesztendő (2-1 pont)	Nem megfelelő (0)
	Közlendője, tömör, ugyanakkor mások számára is érthető megfogalmazására képes.	Nagyon ritkán elvész a részletekben.	Gyakran elvész a részletekben.	Nem képes lényegretörően kommunikálni. Igen gyakran elkalandozik. Követhetetlen.

Idegennyelvű kommunikáció	Kiváló (5 pont)	Megfelelő (4-3 pont)	Fejlesztendő (2-1 pont)	Nem megfelelő (0)
	Ismeri és tudja a megnevezendő eszközök idegen nyelvű megfelelőjét. Kiejtése pontos, érthető. Képes mondatokban bemutatni az asztalon található eszközöket.	Ismeri és tudja a megnevezendő eszközök idegen nyelvű megfelelőjét. Önálló mondatalkotásra nem képes, de idegen nyelvű szavakat ismer. Kiejtése pontos.	Képes egyes eszközök megnevezésére, de kiejtése pontatlan. Önálló mondatalkotásra nem képes.	Nem képes idegen nyelvű kommunikációra.
Határozottság	Kiváló (5 pont)	Megfelelő (4-3 pont)	Fejlesztendő (2-1 pont)	Nem megfelelő (0)
	Fellépése és cselekedetei magabiztosságot tükröznek.	Fellépése és cselekedetei magabiztosságot tükröznek. Néha előfordul bizonytalanság.	Gyakran bizonytalan a fellépése.	Fellépése teljes bizonytalanságot, önbizalomhiányt tükröz.
Egyéb szakmaspecifikus kompetenciák				
Nyersanyagok mérésének pontossága	Kiváló (5 pont)	Megfelelő (4-3 pont)	Fejlesztendő (2-1 pont)	Nem megfelelő (0)
	A szükséges nyersanyagokat pontosan kiméri.	A nyersanyagokat kis eltéréssel, de használható mennyiségben méri ki.	A nyersanyagok egy részét képes megmérni és megérteni a receptben található mértékegységeket.	Nem képes értelmezni a receptben található mértékegységeket és nyersanyaghányadot.
Élelmiszer alapanyagokat felismer	Kiváló (5 pont)	Megfelelő (4-3 pont)	Fejlesztendő (2-1 pont)	Nem megfelelő (0)
	Az olvasott recept alapján, a szükséges nyersanyagokat felismeri, bemutatja.	Az olvasott recept alapján az élelmiszerek 80%-át felismeri, bemutatja.	Az olvasott recept alapján az élelmiszerek 50%-át felismeri, bemutatja.	Az olvasott recept alapján az élelmiszerek 50%-ánál kevesebbet ismer fel és mutat be.
Eszközöket ismer	Kiváló (5 pont)	Megfelelő (4-3 pont)	Fejlesztendő (2-1 pont)	Nem megfelelő (0)
	A recept elkészítéséhez szükséges eszközöket felismeri, megnevezi, használatukkal tisztában van.	A recept elkészítéséhez szükséges eszközök 80%-át felismeri, megnevezi, használatukkal tisztában van.	A recept elkészítéséhez szükséges eszközök 50%-át felismeri, megnevezi, használatukkal tisztában van.	A recept elkészítéséhez szükséges eszközök közül 50%-nál kevesebbet ismer.

1. számú melléklet az 1. feladathoz

Termékkosár tartalma

Alma
Aszalt szilva
Brokkoli
Burgonya
Búzadara
Cikória saláta
Cukkíni
Cukor
Csirág (spárga) konzerv
Ecet
Étolaj
Fehérbor
fokhagyma
Füstölt szalonna
Fűszerpaprika
Gomba
Hal filé szelet
Jégsaláta
Jércemell
Joghurt
Kéksajt

Kelvirág
Kígyóuborka
Liszt
Mangalica sertés zsír
Méz
Őrölt bors
Paradicsom
Petrezselyem gyökér
Petrezselyem zöld
Radicchio saláta
Sárgarépa
Sertés karaj
Sertécsont
Só
Szeletelt gépsonka vákuum fóliában
Teavaj
Tejföl
Tejszín
Tojás
Törökparadicsom (tojásgyümölcs, padlizsán)
Víz
Vöröshagyma
Zellergumó
Zöldpaprika

Zsemlemorzsa

Ételrecept:

Bakonyi sertésborda

Ajánlott anyaghányad (10főre)

Füstölt szalonna	0,20 kg
Fűszerpaprika	0,03 kg
Gomba	0,5 kg
Liszt	0,8 kg
Liszt	0,12 kg
Mangalica sertés zsír	0,15 kg
Olaj	0,2 liter
Őrölt bors	0,02kg
Paradicsom	0,15 kg
Sertéskaraj	1,4 kg
Só	0,1 kg
Tejföl	0,2 liter
Tejszín	0,2 liter
Tojás	3 db
Víz	0,4 liter
Vöröshagyma	0,2 kg
Zöldpaprika	0,2 kg

A sertés bordákat előkészítjük - szeleteljük, formázzuk, fűszerezzük, egyik oldalát lisztbe mártjuk. Előszűtjük, - kellően nagyméretű forró serpenyőben kevés zsírt forrosítunk és először a húsok liszt nélküli felét majd a lisztes felére hirtelen szép világosbarna kérget, sűtünk. A húsokat egy lábasba átszedjük. A fűstölt szalonnát apró 5x5 mm-es kockákra daraboljuk és az előszűtéshez használt zsiradékban óvatosan, megpirítjuk. Hozzáadjuk a finomra vágott vöröshagymát, és gyakori kevergetés mellett üvegesre pirítjuk. Beletesszük a cikkekre vágott gombát és lassan pároljuk, ha a leve elpárolgott, meghintjük fűszerpaprikával, hozzáadjuk a kockákra vágott paradicsomot és a zöldpaprikát, elkeverjük majd a bordákra öntjük. Annyi csontlével vagy vízzel felöntjük, hogy a bordákat ellepje - kóstoljuk, szükség szerint ízesítjük.

Fedővel lefedve lassan készre pároljuk.

Egy fazékban sós vizet forralunk. Összeállítjuk a galuskatésztát. A tojásokat keverőtálba egyenként ütjük fel, vizet és sót adunk hozzá. Hozzáadjuk az átszitált lisztet. A galuskatésztát fakanállal összekeverjük. A tésztát nem kell teljesen simára - egyneműre - kidolgozni. A tésztát vizezett galuskaszaggatóval a forró vízbe szaggatjuk. A készre főtt galuskát leszűrjük, leöblítjük, lecsepegtetjük. Egy megfelelő edényben olajjal összekeverjük, esetleg sózzuk, tálalásig melegen tartjuk.

Tányérokat, illetve a tálakat előmelegítjük.

A puhára párolódott bordákat kiemeljük, tejszínes - tejfölös habarással sűrítjük a párolólevet, ha szükséges sóval ízesítjük. Visszahelyezzük a bordákat, összeforraljuk.

A bordákat ízlésesen az előmelegített tálra tálaljuk, kíméletesen megöntözzük a jóízű mártással, díszítjük selymessé kevert tejföllel, fűszerpaprikával. Külön mártásos csészében bakonyi mártást adunk hozzá. Köretes tálba forró galuskát kínálunk mellé. Azonnal felszolgáljuk. Jó étvágyat kívánunk!

2. számú feladat

Menü

Cél: A jelöltek szövegértésének, kreativitásának, számolási, becslési képességének megfigyelése.

Létszám: egyéni feladatmegoldás

Időtartam: 30 perc

Eszközök:

Termékkosarak, A/4-es papír, íróeszköz

A feladat leírása:

1. Menü összeállítása

- Üljön le a padba.
- A kosárban lévő nyersanyagokból minél több fajta élelmiszer felhasználásával készítsen 3 fogásos ünnepi vacsora javaslatot július 08-án 5. évi érettségi találkozóját ünneplő lánygimnázium tanulóinak. Írja le a menüt. Az ételek elkészítéséhez, ha szüksége volna még több nyersanyagra, írja hozzá a listához.
- Mutassa be a menüsört. Indokolja döntését.

2. Számolós feladatok

A következőkben számolós feladatokat kap. *(Megjegyzés: A feladat elején szükséges meghatározni, hogy a számításokhoz használhat/nem használhat segédeszközt a jelölt. Érdemes megmérni a feladat elvégzésének időtartamát is. Ha a rendelkezésre álló időt feltüntetjük, akkor információ lehet a feladat elvégzésének időtartama is.)*

2.1 A hölgyek fejenként 150g csirkemellet fogyasztanak, ha húsz adagot rendelnek, hány kg csirkemellre lesz szüksége az elkészítéshez?

Megoldás:

$$1 \text{ adag} = 150 \text{g}$$

$$20 \text{ adag} = 20 \times 150 = 3000 \text{g} = 3 \text{kg}$$

2.2 A hölgyek szeretik a petrezselymes vajas burgonyát, a köret elkészítéséhez adagonként 18dkg tisztított (meghámozott) burgonyára van szüksége. A tisztítás (hámozás) során a burgonyahéj eldobásából adódóan 10% súlyvesztéssel kell számolnia. Hány kg burgonyára van szüksége 20 adag elkészítéséhez?

Megoldás:

Szükséges mennyiség = 100%

Súlyvesztés = 10%

Hasznos mennyiség = 90% = 18dkg

1 adag 100% = (18dkg/90) x 100 = 18/9 x 10 = 20dkg

20 adag = 20 x 20dkg = 400dkg = 4kg burgonyára van szükség

2.3 Mit gondol hány gramm vajat ad összesen, ha 4 gyufásdoboz nagyságú vajdarabot olvaszt a főtt burgonyára?

Megoldás: 4 egymásmellé, illetve egymásra rakott gyufásdoboz térfogata

(nagysága) megegyezik egy 10 dkg-os teavaj nagyságával.

Megfigyelhető kompetenciák:

Kreativitás: képes adott nyersanyagok felhasználásával, megrendelői igények szerinti ételsor összeállításra

Írásbeli kommunikáció – Szövegértési képesség: Képes az olvasott szöveg megértésére és a feladat önálló megoldására.

Tisztán, érthetően beszél (a menüsor bemutatásánál): Szókincse változatos, kiejtése helyes. A szöveg előadása során megfelelő hangszínt, hangerőt és hangsúlyt használ. Metakommunikációja figyelemfelkeltő.

Mértani, számtani ismeretek alkalmazása - Számolási készség:

- ✓ Százalékot számít
- ✓ Tömeget, nyersanyagot, mértani alakzatot becsül
- ✓ Mértékegységet vált

Logikus gondolkodás: Felismeri és alkalmazza a logikai összefüggéseket

Értékelő lap				
Dátum	A jelölt neve	A megfigyelő neve		
		Szakmacsoport/szakma		
	A feladat neve: Menü			
Kompetencia	Kompetencia szintek (Megfigyelhető viselkedési jegyek+pontértékek)			
Szövegértés	Kiváló (5 pont)	Megfelelő (4-3 pont)	Fejlesztendő (2-1 pont)	Nem megfelelő (0)
	Az információ megértését ellenőrző feladatot önállóan, pontosan végzi.	Kisebb hibákkal, kevés segítséggel megoldja az információ megértését ellenőrző feladatot.	Nagyobb hibákat vét. Több segítséget igényel (az információ megértését ellenőrző feladat elvégzéséhez).	Nem érti a kapott információkat. Nem tudja önállóan megoldani a feladatot.
Kreativitás	Kiváló (5 pont)	Megfelelő (4-3 pont)	Fejlesztendő (2-1 pont)	Nem megfelelő (0)
	Ízvilágában és nyersanyag-felhasználásban újszerű és harmonikus, ízletes ételsort állít össze.	A nyersanyagokból ismert recepttűrákat alkalmazva, a megrendelői igények szerinti ételsort állít össze, apróbb technológiai, ételsor összeállítási hibákkal.	A megrendelői igények vagy a célcsoport vagy a termékkosár választékát figyelmen kívül hagyva állítja össze az ételsort. Meglévő ételismeret tudására, egyéni tapasztalataira hagyatkozik.	Nem képes a feladat megoldására.
Tisztán, érthetően beszél	Kiváló (5 pont)	Megfelelő (4-3 pont)	Fejlesztendő (2-1 pont)	Nem megfelelő (0)
	Artikuláltan, érthetően, beszédhibák nélkül, megfelelő hangerővel és hangsúlyozással, hanglejtéssel, szünetekkel, megfelelő tempóban beszél.	Beszéde teljesen érthető. Kisebb beszédtechnikai hibákat vét.	Beszéde érthető, de többféle és nagyobb mértékű hibát vét. (Pl. lényegtelen dolgokra nagy hangsúlyt fektet, nem megfelelő a hangerő, a szünetek használata, hadar, kisebb beszédhibával rendelkezik)	Beszéde nem érthető. Igen sok és súlyos beszédtechnikai hibája van. Túl gyors, vagy túl lassú a beszédtempója.
Mértani, számtani ismeretek alkalmazása				
Százalékot számít	Kiváló (5 pont)	Megfelelő (4-3 pont)	Fejlesztendő (2-1 pont)	Nem megfelelő (0)
	A százalék-számítást hibátlanul teljesíti.	A százalék-számítás elvét ismeri, keveset hibázik, elsősorban figyelmetlenség miatt.	A feladatok kb. felénél téves eredményre jut, elméleti ismeretei bizonytalanok. Segítséggel képes javítani a teljesítményt.	A százalék-számítás elvét nem érti, nem képes alkalmazni. Segítség hatására sem javul a teljesítménye.

Tömeget, nyersanyagot becsül	Kiváló (5 pont)	Megfelelő (4-3 pont)	Fejlesztendő (2-1 pont)	Nem megfelelő (0)
	Becslési eredménye pontosságot, jó arányérzéklet mutat, az eredmény pontos, vagy a tényleges érték közelében van	A becslési eredmény csak kis mértékben tér el a tényleges eredménytől.	A becslési eredmény (+,-) 100% eltérést mutat	A becslési eredmény nem értékelhető.
Mértékegységet vált	Kiváló (5 pont)	Megfelelő (4-3 pont)	Fejlesztendő (2-1 pont)	Nem megfelelő (0)
	A feladatban szereplő mértékegységek átváltással kapott eredményei pontosak.	Az átváltás során apróbb hibákat vét.	Segítséggel képes a feladat megoldására.	Segítséggel sem képes a feladatot megoldani.
Logikus gondolkodás	Kiváló (5 pont)	Megfelelő (4-3 pont)	Fejlesztendő (2-1 pont)	Nem megfelelő (0)
	Felismeri a logikai összefüggéseket, a munkafeladatot pontosan tervezi meg. A komplex információk közül képes a lényeg kiemelésére.	Felismeri a logikai összefüggéseket, kisebb hibákat vét a feladat megoldásánál.	Felismeri az összefüggéseket, de nagy hibákat vét a feladat megoldásánál.	Nem képes a feladat megoldására.

3. számú feladat

Tervezés

Cél: A jelöltek kreativitásának; esztétikai érzékének, kézügyességének, együttműködő készségének megfigyelése. Élelmiszer anyagok felismerése és azok felhasználásának képessége.

Létszám: 3-5 fős csoportok

Időtartam: 30 perc

Eszközök:

Termékkosár, tányért szimbolizáló papír, színes ceruzák, filctollak

Tankonyhai felszerelések, eszközök

A feladat leírása:

A és B verzió közötti különbség a 2. pontban van. Az A verziónál az ételt tervezik meg közösen, a B verzió esetén a tányéron való elhelyezést is.

A verzió:

1. Alakítsanak 3-5 fős csoportokat.
2. Az adott termékkosárból **közösen tervezzenek meg egy könnyen elkészíthető, gyors, egyszerű ételt.**
3. Rajzolják le **egyénileg**, a kapott tányért szimbolizáló lapra vázaltszerűen, hogy tervezett ételük hogy fog kinézni, hogyan helyezik el a tányéron. A rajzra írják rá az adott étel nevét.
4. Ezt követően mutassák meg egymásnak elképzeléseiket és hozzanak közös döntést, hogy kinek az ötletét fogadják el. Csoportban beszéljék meg, hogy hogyan helyezik el az ételeket a tányéron. Határozzák meg közösen a döntési szempontokat (esztétika, praktikum stb.), amelyeket majd bemutatnak a "zsűrinek" is.
5. Határozzák meg a munkafolyamatot. Az elvégzendő feladatokat osszák el egymás közt a munkafolyamatok sorrendjében.
6. Egyéni feladat, hogy a saját feladatát mindenki pontosan írja le és jegyezze meg. Rögzítse azt is, hogy milyen konyhai eszközöket használ fel a feladat elvégzéséhez.
7. Prezentálják a csoportmunka eredményét a zsűrinek. (Tányér bemutatása, az étel elhelyezésének indoklása, a munka folyamata, elvégzendő feladatok, szerepek bemutatása külön-külön). Fontos, hogy a prezentáció során mindenki megnyilvánuljon. A rendelkezésre álló idő: 15 perc.

B verzió:

1. Alakítsanak 3-5 fős csoportokat.
2. Az adott termékkosárból tervezzenek meg egy könnyen elkészíthető, gyors, egyszerű ételt. **Tervezzék meg közösen**, de egyelőre **rajzolás nélkül**, hogy hogyan helyeznék el a tányéron az ételeket.
3. Egyénileg rajzolják le a kapott tányért szimbolizáló lapra vázaltszerűen, hogy tervezett ételük hogy fog kinézni, hogyan helyezik el a tányéron. A rajzra írják rá az adott étel nevét.
4. Egyeztessék csoportban a rajzok alapján az elképzeléseket. Mi az amiben hasonlóan gondolkoztak és miben tértek el elképzeléseik a rajzok alapján. Ezt követően mutassák meg egymásnak elképzeléseiket és hozzanak közös döntést, hogy kinek az ötletét fogadják el. Csoportban beszéljék meg, hogy hogyan helyezik el az ételeket a tányéron. Határozzák meg közösen a döntési szempontokat (esztétika, praktikum stb.), amelyeket majd bemutatnak a "zsűrinek" is.
5. Az elvégzendő feladatokat osszák el egymás közt a munkafolyamatok sorrendjében.
6. Egyéni feladat, hogy a saját feladatait és a feladat végzéséhez szükséges konyhai eszközöket pontosan írja le.
7. Prezentálják a csoportmunka eredményét a zsűrinek. (Tányér bemutatása, az étel elhelyezésének indoklása, a munka folyamata, elvégzendő feladatok, szerepek bemutatása külön-külön). Fontos, hogy a prezentáció során mindenki megnyilvánuljon. A bemutatásra rendelkezésre álló idő: 15 perc.

Megfigyelhető kompetenciák:

Szóbeli kommunikáció

Megérti mások kommunikációját: Képes csoportban dolgozni, megérti a másik közlését.

Megfogalmazza válaszát, véleményét tapasztalatait: Képes a másik fél közlésére reagálni, véleményét megfogalmazni és érvekkel alátámasztani.

Írásbeli kommunikáció

Egyszerű, szöveges vázlatot készít: Képes a csoport leírni a tervezett étel elkészítéséhez szükséges nyersanyagokat és azok elkészítéséhez szükséges munkafolyamatokat.

Rajzolás, rajzértelmezés, eszközhasználat

Egyszerű rajzvázlatot készít: Vázlatosan, de megfelelően szemléltetve, esztétikusan rajzolja le az elkészítendő tálalási módot.

Szakmai kompetenciák: Élelmiszer-alapanyagokat, szerszámokat, eszközöket ismer, színeket, ízeket megkülönböztet.

Értékelő lap				
Dátum	A jelölt neve	A megfigyelő neve		
		Szakmacsoport/szakma		
	A feladat neve: Tervezés			
Kompetencia	Kompetencia szintek (Megfigyelhető viselkedési jegyek+pontértékek)			
Szóbeli kommunikáció				
Megérti mások kommunikációját	Kiváló (5 pont)	Megfelelő (4-3 pont)	Fejlesztendő (2-1 pont)	Nem megfelelő (0)
	Az információt, mások közlésének megértését, azokat a feladatokat, amelyek elvégzésére az információ irányul hibátlanul végzi.	Megérti mások közlését. Kisebb hibákkal, kevés segítséggel megoldja a feladatot.	Nagyobb hibákat vét.	Nem érti meg a kapott információt.
Szóbeli kommunikáció	Kiváló (5 pont)	Megfelelő (4-3 pont)	Fejlesztendő (2-1 pont)	Nem megfelelő (0)
	Artikuláltan, érthetően, beszédhibák nélkül, megfelelő hangerővel és hangsúlyozással, hanglejtéssel, szünetekkel, megfelelő tempóban kommunikál.	Beszéde teljesen érthető. Kisebb beszédtechnikai hibákat vét.	Beszéde érthető, de többféle és nagyobb mértékű hibát vét kommunikációja során.	Kommunikációja nem érthető.
Együttműködés a csoportban	Kiváló (5 pont)	Megfelelő (4-3 pont)	Fejlesztendő (2-1 pont)	Nem megfelelő (0)
	Irányítja az együttműködést. Aktívan odafigyel másokra. Megkéri a többi csoporttagot is az aktív figyelemre. Pozitív tartalmú, konstruktív visszajelzéseket ad másoknak. Nem kritizálja durván a másikat. Nyitott mások felé.	A munka során kompromisszumkész. Aktívan odafigyel másokra. Nyitott csoporttársai felé.	Aktívan együttműködik, de gyakran kisebb-nagyobb hibákat vét. Előfordul, hogy nem figyel oda csoporttársaira. Nem veszi figyelembe a másoktól kapott információt. Nem jelez vissza másoknak, vagy nem megfelelő módon adja a visszajelzést.	Nem figyelhető meg nála együttműködőkészség. Teljesen önállóan dolgozik, nem vesz részt a csoportmunkában. Nem figyel oda csoporttársaira. Durván, bántó hangnemben közli véleményét. Stílusa lekezelő.

Megfogalmazza választát, véleményét tapasztalatait	Kiváló (5 pont)	Megfelelő (4-3 pont)	Fejlesztendő (2-1 pont)	Nem megfelelő (0)
	A jelölt a kommunikációs célokat megfelelően valósította meg. Megértette társai kommunikációját, de volt önálló véleménye és azt szabatosan képes volt megfogalmazni.	A jelölt képes volt társaival megfelelő kommunikációra, de saját véleménye, ötlete kevés volt.	A jelölt társaival történő kommunikációja során nem fogalmazott meg önálló véleményt, tapasztalatot.	A jelölt a feladat végrehajtása során teljesen passzív volt.
Írásbeli kommunikáció				
Egyszerű, szöveges vázlatot készít	Kiváló (5 pont)	Megfelelő (4-3 pont)	Fejlesztendő (2-1 pont)	Nem megfelelő (0)
	Képes szöveges vázlatban, tömören, precízen rögzíteni feladatait.	Kisebb hibákkal képes feladatát rögzíteni.	Nagyobb hibákat is vét. Több lényegtelen elemet is rögzít a vázlatban. Több segítséget igényel a feladat elvégzéséhez.	Nem képes kiemelni és rögzíteni feladatait. Nem tudja önállóan megoldani a feladatot.
Rajzolás, rajzértelmezés, eszközhasználat				
Egyszerű rajzvázlatot készít	Kiváló (5 pont)	Megfelelő (4-3 pont)	Fejlesztendő (2-1 pont)	Nem megfelelő (0)
	A vázlat esztétikai színvonala és információtartalma is magas szintű. Magabiztos eszközhasználat jellemzi.	A vázlat az ábrázolt téma lényegi elemeit tartalmazza, néhány kisebb hiányosság, vagy túlzott részletezés figyelhető meg. Az eszközhasználat szintje jó, az esztétikai szint megfelelő.	A vázlat nem ad valós képet az ábrázolt téma elemeiről. Esztétikailag taszító. Az eszközhasználat bizonytalan.	A lényeg kiemelésére való képtelenség jellemzi a teljesítményt. Információtartalma és eszközhasználata nem felel meg az elvártnak.
Szakmai kompetenciák				
Élelmiszer-alapanyagokat felismer	Kiváló (5 pont)	Megfelelő (4-3 pont)	Fejlesztendő (2-1 pont)	Nem megfelelő (0)
	Minden élelmiszer alapanyagot pontosan felismer. Minden érzékszervi modalításban (színéről, szagáról, ízéről, formájáról, tapintásáról) pontosan állapítja meg az alapanyagokat.	Kisebb hibákat vét. Nagyobb nehézségi fokozatú feladatnál (speciális alapanyag, nagyobb hasonlóság, nehezebb felismerhetőség esetén) téveszt, hibázik, kihagy. Kisebb segítséget igényel.	Többféle és nagyobb mértékű hibát vét. Több segítséget igényel.	Fontos alapanyagokat egyáltalán nem ismer fel és/vagy segítséggel sem tud megkülönböztetni egymástól.

Eszközöket ismer	Kiváló (5 pont)	Megfelelő (4-3 pont)	Fejlesztendő (2-1 pont)	Nem megfelelő (0)
	A recept elkészítéséhez szükséges eszközöket felismeri, megnevezi, használatukkal tisztában van.	A recept elkészítéséhez szükséges eszközök 80%-át felismeri, megnevezi, használatukkal tisztában van.	A recept elkészítéséhez szükséges eszközök 50%-át felismeri, megnevezi, használatukkal tisztában van.	A recept elkészítéséhez szükséges eszközök közül 50%-nál kevesebbet ismer.

4. számú feladat

Főzés csoportban

Cél: A jelöltek csoportban való munkavégzésének megfigyelése. A feladat végrehajtása során megfigyelhető az előzőleg kiosztott feladatok végrehajtásának pontossága, az egymás közti kommunikáció stílusa, jellege, hatékonysága, a jelöltek tisztaságának, ápoltságának értékelése a munkavégzés megkezdésekor, munkakörnyezetük rendben- és tisztántartásának képessége. Megfigyelhető a feladat végrehajtása közbeni mozgásuk, élelmiszer ismeretük, magabiztos eszközismeretük és ezek használatának képessége.

Létszám: csoportos feladatmegoldás, az előző feladatban szereplő 3-5 fős csoportok

Időtartam: Ét elkészítés 30 perc, kiértékelés, véleményalkotás 15 perc

Eszközök:

1. Az előző feladatban csoportosan megtervezett étel elkészítése a leírt rész-munkafolyamatok alapján.
2. Az előzőleg megtervezett, lerajzolt tálalási segédlet.
3. Termékkosarak, ételkészítéshez szükséges eszközök, mérőedény, mérleg (tankonyhai kötelező technikai eszközök, konyhamérleg és az ételrecepthez szükséges nyersanyagok)

A feladat leírása:

A csoport tagjai a munkavégzéshez szükséges ruhában jelenjenek meg a tankonyhában.

Az előző feladatban a csoport megtervezett és lerajzolt egy könnyen elkészíthető gyors ételt, melynek munkafolyamatait a csoport tagjai egymás között felosztották. A feljegyzett rész-munkafolyamatok végrehajtása következik.

Minden csoporttag végezze el a rá osztott munkafolyamatot, majd ennek végeredményeként esztétikusan tálalják az ízletes ételt a vendég részére.

Miután elkészültek az étellel, közösen értékeljék a csoportmunkát.

Lehetséges értékelési szempontok:

Ha Önök lennének a vendég helyében, milyen élménnyel távoznának az étteremből?

Milyennek látta a csapatmunkát?

Sikerült-e az előzetes megbeszéléshez tartani magukat a kiosztott feladatoknál?

Mennyire elégedettek az egyéni és a csoportos teljesítményükkel? (mindenki külön-külön mondja el)

Mi az amin változtatna legközelebb az egyéni/csoportmunka során? Fogalmazza meg építő jellegű javaslatait mások felé. A megfogalmazás szabálya: Egyes szám első személyben történjen.

Megfigyelhető kompetenciák:

Szóbeli (interaktív) kommunikáció: Képes összefüggő mondatokban, érthetően, tömören beszélni. Szókincse, kifejezőkészsége megfelelő. Gondolatai alapján megfogalmazott mondataival felkelti és leköti mások érdeklődését. Csoporttársaival történő kommunikáció stílusából megfigyelhetők egyes stílus- és személyiségjegyek.

Megérti mások kommunikációját

Együttműködés a csoportban: a feladat végrehajtása közben megfigyelhető a jelölt együttműködő készsége, mely a tanulási folyamat elengedhetetlen követelménye, a szakma alapkövetelménye. A tanuló- és végzett szakács egyaránt csoportban dolgozik, a készség megléte nélkül a szakma nem gyakorolható.

Megjelenés (tisztaság, ápoltság, megfelelő munkaruházat)

Munkakörnyezet rendben és tisztán tartása

Szakmaspecifikus kompetenciák: élelmiszer-alapanyagokat, szerszámokat, eszközöket ismer, nyersanyagokat mér, vág, darabol.

Értékelő lap

Dátum	A jelölt neve	A megfigyelő neve		
		Szakmacsoport/szakma		
	A feladat neve:			
	Főzés csoportban			
Kompetencia	Kompetencia szintek (Megfigyelhető viselkedési jegyek+pontértékek)			
Szóbeli kommunikáció	Kiváló (5 pont)	Megfelelő (4-3 pont)	Fejlesztendő (2-1 pont)	Nem megfelelő (0)
	Artikuláltan, érthetően, beszédhibák nélkül, megfelelő hangerővel és hangsúlyozással, hanglejtéssel, szünetekkel, megfelelő tempóban kommunikál.	Beszéde teljesen érthető. Kisebb beszédtechnikai hibákat vét.	Beszéde érthető, de többféle és nagyobb mértékű hibát vét kommunikációja során.	Kommunikációja nem érthető.
Megérti mások kommunikációját	Kiváló (5 pont)	Megfelelő (4-3 pont)	Fejlesztendő (2-1 pont)	Nem megfelelő (0)
	Az információt, mások közlésének megértését, azokat a feladatokat, amelyek elvégzésére az információ irányul hibátlanul végzi.	Megérti mások közlését. Kisebb hibákkal, kevés segítséggel megoldja a feladatot	Nagyobb hibákat vét.	Nem érti a kapott információt
Együtműködés a csoportban	Kiváló (5 pont)	Megfelelő (4-3 pont)	Fejlesztendő (2-1 pont)	Nem megfelelő (0)
	Irányítja az együttműködést. Aktívan odafigyel másokra. Megkéri a többi csoporttagot is az aktív figyelemre. Pozitív tartalmú, konstruktív visszajelzéseket ad másoknak. Nem kritizálja durván a másikat. Nyitott mások felé.	A munka során kompromisszumkés. Aktívan odafigyel másokra. Nyitott csoporttársai felé.	Aktívan együttműködik, de gyakran kisebb-nagyobb hibákat vét. Előfordul, hogy nem figyel oda csoporttársaira. Nem veszi figyelembe a másoktól kapott információt. Nem jelez vissza másoknak, vagy nem megfelelő módon adja a visszajelzést.	Nem figyelhető meg nála együttműködő készség. Teljesen önállóan dolgozik, nem vesz részt a csoportmunkában. Nem figyel oda csoporttársaira. Durván, bántó hangnemben közli véleményét. Stílusa lekezelő.

Megjelenés (tisztaság, ápoltság, megfelelő munkaruházat)	Kiváló (5 pont)	Megfelelő (4-3 pont)	Fejlesztendő (2-1 pont)	Nem megfelelő (0)
	Ruházata teljes mértékben az elvárásoknak megfelelő. Tiszta, ápol.	Ruházatán csak kisebb mértékű változtatásokra van szükség, a munkakörnyezetnek megfelelő. Ápol, tiszta.	Ruházatán és ápoltságán kisebb változtatás szükséges, de nyitott és kész a változásra.	Ápolatlan, hanyag megjelenésű.
Munkakörnyezet rendben- és tisztántartása	Kiváló (5 pont)	Megfelelő (4-3 pont)	Fejlesztendő (2-1 pont)	Nem megfelelő (0)
	Ismeri és alkalmazza a konyhában betartandó szabályokat, elvárásokat. Környezetét és a munkavégzéshez szükséges eszközeit tudatosan tartja rendben. Precízen végzi feladatait.	Rendben tartja környezetét, kisebb hibákat azonban vét.	Többféle és nagyobb mértékű hibát vét. Gyakran nem tartja be a szabályokat.	Egyáltalán nem, vagy csak elhanyagolható mértékben figyelhető meg a környezet, a munkavégzéshez szükséges eszközök tudatos kezelése. A szabályokat nem tartja be.
Szakmai kompetenciák				
Élelmiszer-alapanyagokat felismer	Kiváló (5 pont)	Megfelelő (4-3 pont)	Fejlesztendő (2-1 pont)	Nem megfelelő (0)
	Minden élelmiszer alapanyagot pontosan felismer. Minden érzékszervi modalításban (színéről, szagáról, ízéről, formájáról, tapintásáról) pontosan állapítja meg az alapanyagokat.	Kisebb hibákat vét. Nagyobb nehézségi fokozatú feladatnál (speciális alapanyag, nagyobb hasonlóság, nehezebb felismerhetőség esetén) téveszt, hibázik, kihagy. Kisebb segítséget igényel.	Többféle és nagyobb mértékű hibát vét. Több segítséget igényel.	Fontos alapanyagokat egyáltalán nem ismer fel és/vagy segítséggel sem tud megkülönböztetni egymástól.
Eszközöket ismer	Kiváló (5 pont)	Megfelelő (4-3 pont)	Fejlesztendő (2-1 pont)	Nem megfelelő (0)
	A rész-munkafolyamat elkészítéséhez szükséges eszközöket felismeri, magabiztosan használja.	A feladat elkészítéséhez szükséges eszközöket felismeri, használja.	A feladat elkészítéséhez szükséges eszközöket felismeri, használatukkor azonban kézmozgása bizonytalan.	A feladat elkészítéséhez szükséges eszközöket nem ismeri, nem tudja használni

Nyersanyagok mérésének pontossága	Kiváló (5 pont)	Megfelelő (4-3 pont)	Fejlesztendő (2-1 pont)	Nem megfelelő (0)
	A szükséges nyersanyagokat pontosan kiméri.	A nyersanyagokat kis eltéréssel, de használható mennyiségben méri ki.	A nyersanyagok egy részét képes megmérni és megérteni a receptben található mértékegységeket.	Nem képes értelmezni a receptben található mértékegységeket és nyersanyaghányadot.
Megjegyzések:				

5. számú feladat

Piroska, Farkas és a Nagymama

Cél: A jelölt szövegértésének, fogalmazási készségének, verbális és nonverbális kommunikációs adottságainak, határozottságának, konfliktusmegoldó képességének a megfigyelése.

Létszám: Egyéni gyakorlat

Időtartam:

1. feladatrész végrehajtására felkészülési idő kb. 45 perc
2. feladatrész kb.10 perc
3. szituációs feladatra adott válaszok kb. 2-3 perc

Eszközök:

- Egy magyarországi, közismert turisztikai régió leírása (választható)
- A/4-es lap, íróeszközök

A feladat leírása:

1. A feladat körülményeinek bemutatása:

Képzelve el, hogy Ön már idegenvezető. Egy rendkívül heterogén csoportot kell a holnapi nap folyamán vezetnie.

A csoport tagjai:

Piroska:

Intelligens, jólszituált vendég. Érdeklődő, nyitott minden új információ iránt.

Nagymama:

Kissé fáradékony, nyugdíjas vendég. Természete alapvetően nyugodt, de előfordul, hogy kötözködik.

Farkas:

Extrém, „buliturista” típusú vendég. Figyelmét folyton le kell kötni, mert hajlamos az agresszív viselkedésre.

2. A jelölt az asztalon lévő turisztikai leírásokból választ egyet. Feladata, hogy a részletes szakmai szövegből készítsen egy saját élményekkel „fűszerezett” vázlatot, mely alapján bemutatja utasainak a tájegységet. Beszéljen a tájegységre jellemző szokásokról, kultúráról, hagyományokról is. Figyelnie kell arra, hogy heterogén csoporttagjainak figyelmét fel tudja kelteni és figyelmüket mindvégig képes legyen lekötni. (Egyénileg elvégzi a feladatot, melyre 45 perc felkészülési időt kap)
3. A turisztikai régió bemutatása
Az elkészült vázlat alapján „idegenvezetőként” előadja a turisztikai régió bemutatását és ismerteti a célcsoportnak megfelelő napi programot. (10 perc)
4. Szituáció megoldása
A kirándulás a tervezettek szerint zajlik. Ön nagyon érdekes és izgalmas programot állított össze utasainak. Farkasunkból azonban erőteljesen előtörnek az ösztönök, csorgó nyállal közelít Piroska felé. A rendkívüli konfliktus- és veszélyhelyzetet hogyan kezelné?

Megjegyzés: ha több értékelő is van, akkor ők megjeleníthetik a feladat egésze során a háromféle személyiséget, és a jellemüknek megfelelő kérdéseket tehetnek fel, stb. (nyilván ez bonyolítja a feladatot, mert a megfigyelőknek egyúttal szerepet is kell játszani).

A feladatot további konfliktushelyzetekkel is lehet színesíteni:

- Nagymama (túl hangos, túl halk, hideg van, meleg van, nem értem amiről beszél, fárasztó útiterv, helyette inkább menjünk máshova.....)
- Piroska (túl sokat kérdez, így gyakran félbeszakítja a mondanivalóját, okoskodik - Ő ezt jobban tudja, mert korábban már járt ott, olvasott róla, oda nem érdemes menni stb.)
- Farkas (sok Te ostoba, Te-üzenetet, bántó, sértő gondolatot közvetít: "Már megbocsásson erre fizetünk ki ennyi pénzt?" "Ön már tudhatná azt, hogy oda nem tud felmenni a busz, az nem fog beleférni az időbe..." "Komolyan gondolja ezt? Minek néz minket, madárnak? stb.)

Megfigyelhető kompetenciák:

Visszaadja az olvasottakat (szóban, írásban): Képes a kapott szöveg megértésére, annak feldolgozására, vázlatba való tömörítésére és annak élvezetes előadására.

Tisztán, érthetően beszél: Szókincse változatos, kiejtése helyes. A szöveg előadása során megfelelő hangszínt, hangerőt és hangsúlyt használ. Metakommunikációja figyelemfelkeltő.

Határozott: Fellépése magabiztosságot, önbizalmat sugároz. Érzelmileg stabil, kiegyensúlyozott.

Rugalmas: A különböző helyzeteket, személyiségtípusokat rugalmasan kezeli.

Viselkedéskultúra: Mások felé irányuló viselkedése udvarias, tisztában van és alkalmazza az alapvető illemszabályokat.

Stressztűrő képesség: Jól viseli a munkája során keletkező, feladathoz vagy munkakörülményekhez köthető stressz-helyzeteket.

Konfliktusmegoldó képesség: Feladatai során keletkező konfliktusok megoldására képes konstruktívan fellépni.

Képes állni a gyakorlat végéig: A gyakorlat végrehajtása közben képes egyenes testtartásra, mely határozottságát és magabiztosságát hivatott az utasok felé közvetíteni.

Értékelő lap				
Dátum	A jelölt neve		A megfigyelő neve	
			Szakmacsoport/szakma	
	A feladat neve: Piroska, Farkas és a Nagymama			
Kompetencia	Kompetencia szintek (Megfigyelhető viselkedési jegyek+pontértékek)			
Visszaadja az olvasottakat (szóban, írásban)	Kiváló (5 pont)	Megfelelő (4-3 pont)	Fejlesztendő (2-1 pont)	Nem megfelelő (0)
	<p>Tartalom, szövegalkotás: A jelölt a kommunikációs célokat megfelelően valósította meg. A szöveg megértését követően önállóan, precízen megoldja a feladatot, visszaadja az olvasottakat szóban, írásban.</p> <p>Formailag tagolja a szöveget.</p> <p>Szókincs: a szöveget a témának és a közlési szándéknak megfelelő változatos szókincs jellemzi.</p> <p>Nyelvtan: Változatos nyelvtani struktúrákat használ, valamint mondatszerkesztése is változatos.</p> <p>Formai jegyek, hangnem: Teljesen megfelelő a helyzetnek, a szituációnak.</p>	<p>Tartalom, szövegalkotás: a jelölt a kommunikációs célokat nagyrészt megfelelően valósította meg. Kisebb hibákkal, kevés segítséggel megoldja a feladatokat.</p> <p>Megértette a szöveget és többnyire sikerül is átadnia az információkat.</p> <p>Szókincs: A szöveget nagyrészt a témának és a közlési szándéknak megfelelő szókincs jellemzi. A jelölt törekszik a változatos szóhasználatra. A szóhasználat néhány helyen nem megfelelő, ez azonban alig nehezíti a megértést.</p> <p>Nyelvtan: törekszik a változatos nyelvtani struktúrák használatára és a változatos mondatszerkesztésre.</p>	<p>Tartalom, szövegalkotás: a kommunikációs célokat részben valósította meg. Nagyobb hibákat vét. Több segítséget igényel a feladatok elvégzéséhez. A szöveget csak kis mértékben értette meg, vagy csak kis mértékben tudja visszaadni.</p> <p>Szókincs: a visszaadott szöveg szókincs egyszerű. Sok a szóismétlés. A szóhasználat többször nem megfelelő. A hibák néhány helyen nehezítik a megértést.</p> <p>Nyelvtan: Egyszerű nyelvtani struktúrákat használ és /vagy mondatszerkesztése nem kellően változatos.</p>	<p>Tartalom, szövegalkotás: alapvető kommunikációs célját nem éri el. Nem tudja önállóan megoldani a feladatokat. Nem értette meg a szöveget, vagy egyáltalán nem tudja visszaadni.</p> <p>Szókincs: a szövegben felhasznált szókincs szegényes. A nem megfelelő szóhasználat több helyen jelentősen nehezíti és/vagy akadályozza a megértést.</p> <p>Nyelvtan: a mondanivaló a szintnek nem megfelelő, túlságosan egyszerű, nyelvtani struktúrák és igénytelen mondatszerkesztés jellemzi.</p> <p>Formai jegyek, hangnem: egyáltalán nem felel meg az elvárásoknak, helyzetnek, szituációnak.</p>

Tisztán, érthetően beszél	Kiváló (5 pont)	Megfelelő (4-3 pont)	Fejlesztendő (2-1 pont)	Nem megfelelő (0)
	Artikuláltan, érthetően, beszédhibák nélkül, megfelelő hangerővel és hangsúlyozással, hanglejtéssel, szünetekkel, megfelelő tempóban beszél.	Beszéde teljesen érthető. Kisebb beszédtechnikai hibákat vét.	Beszéde érthető, de többféle és nagyobb mértékű hibát vét. (Pl. lényegtelen dolgokra nagy hangsúlyt fektet, nem megfelelő a hangerő, a szünetek használata, hadar, kisebb beszédhibával rendelkezik)	Beszéde nem érthető. Igen sok és súlyos beszédtechnikai hibája van. Túl gyors, vagy túl lassú a beszédtempója.
Tudatosan alkalmazza a metakommunikációs eszközöket	Kiváló (5 pont)	Megfelelő (4-3 pont)	Fejlesztendő (2-1 pont)	Nem megfelelő (0)
	Ismeri és tudatosan, hitelesen alkalmazza a metakommunikációs eszközöket. A feladatot ezáltal érdekessé, élvezhetővé teszi.	Ismeri, és kisebb hibákkal alkalmazza a metakommunikációs eszközöket.	A feladat végrehajtása közben kissé statikus.	A feladatot passzívan, a hallgató számára élvezhetetlen színvonalon oldja meg.
Képes állni a gyakorlat végéig	Kiváló (5 pont)	Megfelelő (4-3 pont)	Fejlesztendő (2-1 pont)	Nem megfelelő (0)
	A feladat teljes időtartama alatt testtartása egyenes, fölösleges mozdulatok nem figyelhetők meg, fegyelmezett, határozott, stabil benyomást kelt.	Néhány esetben a feladat jellegéhez nem illeszkedő mozgás figyelhető meg. Állása, testtartása nem mindig egyenes.	Sok fölösleges mozdulat, gesztus jelenik meg mozgásában. Látványosan mutatkoznak testtartásán a fáradtság jelei.	Nem képes egyenes, stabil állásra, billegés, remegés, vagy egyéb akadályozó tényező miatt.
Stressztűrő képesség, türelem, konfliktusmegoldó képesség	Kiváló (5 pont)	Megfelelő (4-3 pont)	Fejlesztendő (2-1 pont)	Nem megfelelő (0)
	Higgadtan, határozottan reagál a stresszhelyzetre. Azonnali megoldást kínál a kialakult konfliktusra.	A stresszhelyzetre higgadtan reagál, magabiztossága azonban nem elég szilárd.	Segítséggel képes a stresszhelyzet kezelésére.	Határozatlan, nem képes a helyzet megoldására.
Egyéb, szakmaspecifikus kompetenciák	Kiváló (5 pont)	Megfelelő (4-3 pont)	Fejlesztendő (2-1 pont)	Nem megfelelő (0)
Megjegyzés				